EUGEN BARBU

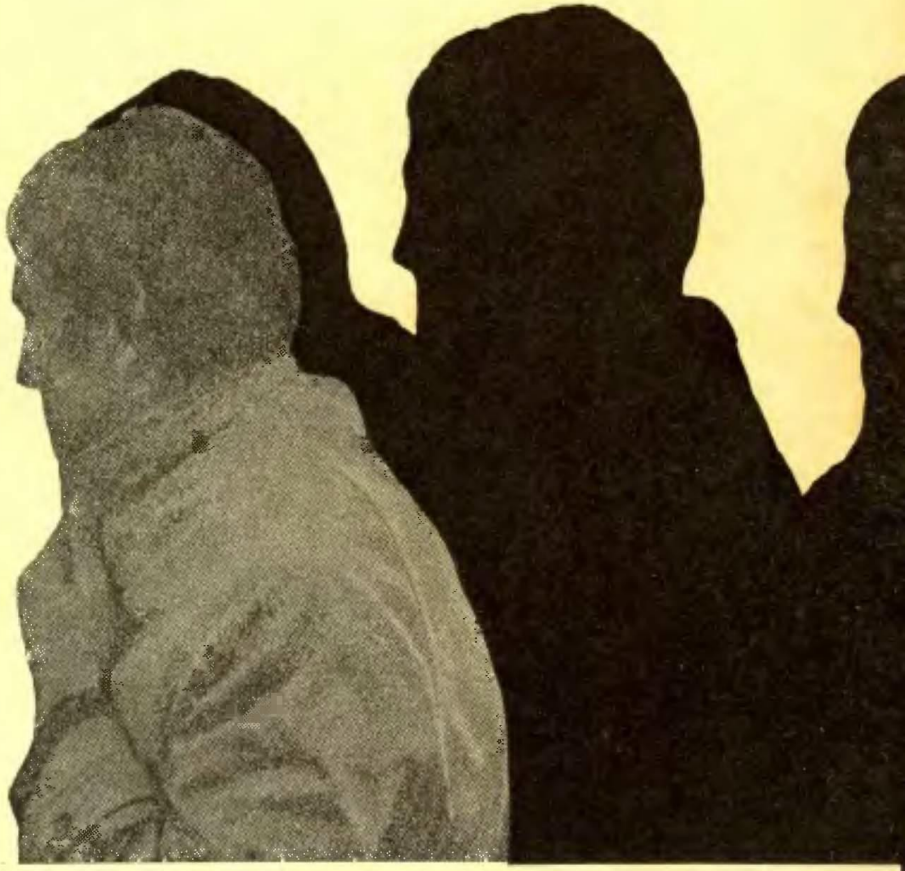

INCOGNITO

EUGEN BARBU

INCOGNITO

★

CINE-ROMAN

VOLUMUL I

Ca material documentar, autorul a folosit texte din diverse publicații, cărți apărute la noi sau în alte țări, de autori mai mult sau mai puțin cunoscuți, din dorința de a da autenticitate faptelor descrise. Cititorul poate recunoaște cu ușurință acele scurte fragmente.

I.

CALUL TROIAN

Domnul lonescu-Tismana se sculase devreme în dimineaţa aceea, ros de o veche nevroză care-i scurta nopţile. Nici soporificele, nici ceaiurile calmante nu mai aveau vreun efect. Încercase să lucreze ceva, foiletînd hîr- tiile dintr-un dosar, dar nu reuşea să se concentreze. Ca să nu-şi trezească servitorii atît de devreme, era ora şase fără un sfert, trecuse în micul oficiu din spatele cabinetului său, unde ţinea un reşou şi toate ustensilele pentru pregătirea cafelei; avea această manie de a-şi prepara singur cafeaua, fiind mereu nemulţumit cînd i-o serveau alţii, pentru că ori era prea dulce, ori n-avea caimac (moştenise plăcerea cafelei de la bunicu- său, care-1 iniţiase în pregătirea ei după obiceiul turcesc, s-o dea de trei ori în undă, lucru de care nevastă-sa, Evelyne, se amuza de fiecare dată cînd îl surprindea). Pînă clocoti apa din micul ibric, îşi căută ziarele care-i soseau încă de la cinci dimineaţa cu o maşină specială, vîrîte de şofer pe sub uşă. Afară era încă beznă, felinarul camuflat pe sub portalul de la intrare arunca încă o dîră violetă în zăpada groasă, aşternută, în ultimele trei zile, de viscol. Răsfoise în grabă jurnalele. Agenţia *Reuter* anunţa că oraşul Manilla a căzut în mîinile japonezilor şi că în Germania se interzisese comerţul cu alcool. Pe frontul de Răsărit, trupele germane şi române, debarcate la Eupatoria, se băteau cu cele ruseşti. Cu asta terminase pagina externă pe care o parcurgea totdeauna prima. Răsfoi pagina de 5 ştiri interne, surise sec, citind titlul unui articol din pagina întîi, care anunţa că regele Mihai I făcea urări plugarilor români cu ocazia noului an agricol.

— Asta ne mai trebuia, că încolo suntem lulea, mîrîise singur ministrul şi-şi aprinsese un *Camei,* trăgînd cu voluptate din tutunul fin.

În pagina a treia găsi cu ochiul lui de expert o ştire scurtă: se anunţa că evreii erau chemaţi la muncă obligatorie. Rubrica de informaţii marca vizita poetului german Bruno Brehm şi moartea

doamnei profesor Maria I. Găvă- nescu. Aruncă ziarul, privi franjurile perdelei franţuzeşti şi peluza care dădea spre şoseaua Jianu, ascultînd cum clocoteşte apa în ibric. Era momentul cel mai plăcut al zilei, cînd de fapt îşi întocmea, mental, programul, recapi- tulînd, după o scurtă privire în carnetul de note, vizitele şi oamenii pe care trebuia să-i vadă. Pe lista primirilor se afla un nume care îl irită: Adina lamandy, fiica fostului ministru al Justiţiei, obligat să restituie statului român suma de şapte sute patruzeci de mii de lei, rezultaţi din gestiunea timbrului juridic. Dar asta era o afacere complicată. Cu justiţia Mareşalului nu prea te jucai, trebuia o persuasiune dulce, şi asta exercitată prin femei; dacă o ruga pe Evelyne, ea avea să-1 oblige să treacă pe la *Resch,* sau pe la *Djaburov,* să-i cumpere un briliant. Sigur că nici doamna lamandy n-o să rămînă indiferentă dacă s-ar fi rezolvat cazul, dar el ce cîştiga din toate astea? O să-i vorbească foarte politicos, o să-1 roage pe Armand, secretarul lui, s-o întîmpine de la uşă, să-i vorbească cu amabilitate, cum făcea el totdeauna cu solicitanţii mai delicaţi, în sfîrşit o s-o îmbrobodească. Dar, oricum, întrevederea îl otrăvea, îi strica ziua.

Cafeaua era aproape gata. Îşi turnă caimacul încet, cu băgare de seamă, ca să facă bănuţ, în ceaşca de porţelan, trase pe nări cu voluptate mirosul proaspăt de bob măcinat de cu seară, într-o rîşniţă cumpărată de la armenii lui, care, război-război, dar ştiau să găsească cele mai bune căi pentru a-1 servi cu un produs brazilian veritabil. După cafea, reveni la dosarul pe care încercase să-1 pună în ordine mai devreme, cu gîndurile, oarecum, limpezite. Pe copertă. Armand scrisese cu litere mari, cu tuş, un nume cunoscut: Max Auschnit. Afacerea era cunoscută: faimosul *proces Re-* 6 *şiţa* care se terminase cu o osîndă de şase ani închisoare, din care condamnatul executase cîteva luni, dobîndind o libertate condiţională, pe bază de acte noi, descoperite între timp, chipurile, din care reieşea că „ar fi fost condamnai pe nedrept[4']. Asta, de fapt, este treaba ministrului Justiţiei „De ce naiba îmi trimit ei, mie, dosarul?

înţeleg, vor să mă informeze. Parcă n-aş şti eu despre ce cîrdăşii este vorba şi ce pagube se ascund aici!“ Afacere de miliarde, în care erau implicaţi demnitari, oameni de afaceri, o ciurdă de avocaţi ce sperau să facă avere în urma acestui proces, ba chiar cercuri străine, şi ele exercitînd presiuni asupra justiţiei, care, şi sub Mareşal, nu strălucea prin probitate. La drept vorbind, prezenţa acestui dosar pe biroul lui nu era întîmplătoare. Şi aici se lucrase tot prin Evelyne, prin cercul ei de prietene. Cererea camuflată sub forma solicitării unui consiliu nu ascundea altceva decît o încercare de favorizare, prin relaţii, a celor puşi sub jurisdicţie. „Aceste dame de lux îşi închipuie că mai sunt pe vremea lui Carol al II-lea, care, furînd el cît putea, închidea ochii şi la fărădelegile celorlalţi". *Clinele roşu,* cum i se spunea lui Antonescu, era militar, nu politician de profesie, un tip sobru, auster, nu bea, nu avea prieteni, credea în destinul său istoric, debutînd în cariera de conducător de stat prin detronarea regelui şi printr-un mic război civil. Asta nu se juca, nu cunoştea nuanţele şi nu avea deviza atît de cunoscută în cercurile lor: o mînă spală pe alta. Trimisese oameni la moarte fără ezitare, convins că este executorul unei justiţii divine. Această siguranţă, că e unsul lui Dumnezeu şi că exercită totul ca mandatar al unui popor în general paşnic, era neobişnuită pentru politicienii de profesie. Încercările de a-i modifica optica se izbiseră încă de la început de brutalitatea lui tranşantă. El nu discuta, el dădea ordine. Intra în consilii, lovindu-şi pulpa dreaptă cu o cravaşă, montat gata de acasă, emiţînd decret după decret, cu o siguranţă care nu mai permitea celorlalţi membri ai Consiliului de Miniştri nici o sugestie sau replică. Nu-1 menaja nici pe Mihai, pe care-1 repezea chiar cu martori cînd nu-i convenea un lucru, voind să arate tuturor că, de fapt, România nu mai avea un rege, ci un conducător. Şi doamna lamandy şi complicii lui Max Auschnit voiau să-şi pună el pielea în joc pentru a-i scoate din rahatul ăsta mare, în care nu el îi băgase! Mersi, ştia • şi el principiul lui Quesnay: *Laissez faire, laissez passer, le monde va de lui-même,*

dar vremurile astea trecuseră. 7

Odată cu apariţia regimurilor autoritare ale lui Mussolini şi Hitler, individul devenise ceva neînsemnat. Statul te căuta pînă şi-n buzunar, voia să ştie cit dai şi cit iei. Iniţiativa particulară trebuia să fie supusă iniţiativei statale, care, într-o formă sau alta, sub un nume sau un altul — plan corporatist sau renaştere naţională — convergea spre realizarea unor idealuri uriaşe, adesea utopice. Nebunul de frate-său, Râul, care bea de dimineaţa pînă seara şi spunea în gura mare, la recepţii, că e fericit că trăieşte aceste timpuri măreţe, cînd dictatorii au vîrît în fundul burgheziei o dinamită al cărui fitil sfîrîie încă şi care o să arunce lumea în aer, poate că avea dreptate pe undeva. Dar asta mai era viaţă? în lunga lui carieră fusese silit, deşi unele haine le purta cu plăcere, să îmbrace, pe rînd, diferite uniforme, de la frac la costumul *Frontului Renaşterii Naţionale.* Dacă s-ar fi luat după domnul Miha- lache, ar fi trebuit să iasă în iţari la Topoloveni şi să ţină discursuri ţăranilor. Ba, Carol al II-lea o făcuse şi mai de oaie: ieşea la A.N.E.F. În pantaloni scurţi şi-şi zicea *Marele Străjer,* umplîndu-şi pieptul cu decoraţii, eghileţi, ordine şi insigne paramilitare, strîngîndu-şi şalele în centuri cercetăşeşti, după moda lordului Baden Powell, salutînd la modul roman, cu dreapta ridicată. El, ca vechi moştenitor al unei tradiţii burgheze în politică, tradiţie care înţelegea să se reazeme pe patru instituţii sănătoase, fundamentale; biserica, armata, şcoala şi justiţia, de la care emanau toate principiile morale, nu pricepea defel ape- tenţa acestor oameni pentru marşuri, parade şi discursuri. Fusese în Germania de cîteva ori şi asistase la mitingurile de la München ale lui Hitler. Individul, recunoştea, nu era lipsit de calităţi de orator, dar la o privire de expert, ca a lui, nu era greu să recunoşti regia lui Goebbels: echipele de aplaudatori, plasate după o strategie bine definită în rîndurile mulţimii, repetarea scandată a lozincilor, me- gafoanele care amplificau pînă la insuportabil vocea piţigăiată a Führerului, transformată într-un torent sonor care irita şi crea o isterie colectivă, adaugă la toate

astea faclele aprinse şi marşurile de noapte şi un tineret exaltat, crescut în literatura Nibelungilor şi aveai o imagine totală. Pentru oameni ca el, înainte era numai sfîrşitul, asta o ştia bine. Odată pornit acel val de discursuri, iată 8 acum şi războiul cu tăvălugul lui de fier! Orice întoarcere la vechile principii era, dacă nu imposibilă, foarte puţin probabilă.

Uitase de dosarul din faţă şi asculta pocnetele uşoare ale caloriferului cu gaze, care atunci începea să radieze o căldură plăcută. Afară se lumina. Umezeala ştergea zidul de întuneric de afară şi siluetele îngheţate ale copacilor apăreau, pe rînd, din beznă. Stinse mica veioză de pe birou, se mai uită în ceaşca de cafea, sorbi ultimul zaţ zdrobind între măsele rămăşiţele zgrunţuroase a ceea ce mai era pe fund. Pe coridor se auzeau paşii lui Armand. Ca de obicei, venea să-i citească presa, să-i trieze ştirile şi să-i pună actele în ordine. Îi plăcea băiatul acesta, înalt, atletic, binecrescut, blond ca un actor de cinema, rasat, obişnuit cu echitaţia, discret, nemirîndu-se de nimic, chiar de faptul de a-1 fi găsit acum, atît de devreme, cu dosarul lui Auschnit în faţă.

— Bună dimineaţa, domnule ministru! Aţi citit? şi-i arătă dosarul.

— Da, dragă! O mizerie. Cine invidiază meseria noastră greşeşte. Suntem nişte vidanjori de lux. Mereu afaceri necurate, învăluite în cele mai perfecte texte de legi. Mereu proteste şi contestaţii, mereu scandaluri în presă, mereu ziarişti ăştia care trăiesc din gunoiul moral al societăţii, recoltînd scîrboasele lor fructe.

— Nu-i mai puţin adevărat că fără meseria dumneavoastră v-aţi plictisi, domnule ministru. Aţi făcut o strălucită şi lungă carieră politică, *d'attente.* Este strategia celor care văd departe, care au răbdare şi care reuşesc totdeauna.

Ministrul surise puţin înghesuit. Complimentele făcute de tînărul său secretar îl găseau totdeauna descoperit, deşi era foarte circumspect la laude şi-i suspecta pe cei amabili de

interese ascunse. Dar, de cînd lucrau împreună, omul din faţa lui, cu o bună creştere exemplară, nu-i ceruse nici o favoare, nu intervenise pentru nimeni, nu ceruse nimic pentru el. Lucra ca o maşină, nu punea întrebări, rezolva cele mai grele lucruri, era insistent, suplu, nu descuraja, găsea în fiecare moment un surîs cu care răsplătea pe cei care-i făcuseră vreun serviciu. Dacă vreodată s-ar fi revenit la formula partidelor, şi asta trebuia să se mai întîmple, cu el ar fi întemeiat o grupare politică, în fruntea căreia s-ar fi aşezat cu curaj, bazîndu-se în special pe economişti, pentru că naţiunii acesteia, înainte 9 de toate, îi trebuiau independenţă şi drumuri. În aceste două cuvinte era înscris micul lui program politic.

— Armand, ca totdeauna eşti drăguţ, dar crede-mă, lucrurile nu sunt chiar atît de simple. Te întrebi de ce m-am trezit atît de dimineaţă, deşi ne-am culcat cu toţii destul de tîrziu... Am o zi grea, dragul meu, tîmpitul ăla de ministru al justiţiei îmi pasează mereu dosarele, în speranţa că voi putea denatura hotărîrile, care ştii bine unde se iau. Lâ drept vorbind, misiunea mea este să-1 informez pe Mareşal despre situaţia internă a ţării, să previn revoluţiile şi nu să mă ocup de nişte găinari la scară mare. În materie de escroci, scumpul meu, îl prefer pe Florică Florescu. Tu nu erai în România cînd acest individ a tras nişte *hold-up-uri,* ca-n America. Cel puţin, omul despre care îţi vorbesc îşi risca pielea, ataca băncile, pe cînd ăştilalţi — Skoda, Malaxa, Auschnit şi Carol al II-lea — făceau cacialmale. Dar cacialmaua merge la pocher, dragul meu. Să furi fier la cîntar nu e totuna cu să furi brînză. Să te lauzi că aperi România cu o centură de cazemate pe care le mai şi filmezi şi le arăţi proştilor pe pînză, ca pînă la urmă ele să se dovedească nişte muşuroaie de ciment, asta-i cu totul lamentabil. Nu vezi dumneata, poate n-ai de unde să ştii, eşti de puţin timp în ţară, la noi viaţa oamenilor contează foarte puţin. La cutremurul din ’40, după cum bine ştii, au murit cîteva sute de oameni; dacă ţin minte, între alţii, atunci a scăpat actriţa aia, Mia Apostolescu, care juca *rummy* la nişte prieteni şi încă vreo

cîţiva norocoşi. Antreprenorul şi arhitecţii au fost condamnaţi, unul dintre ei mi se pare că s-a sinucis, nu mai ţin bine minte. Dar cu asta ce s-a rezolvat? O viaţă de om este o viaţă de om, nu poate fi înlocuită cu moartea altuia. Clădim pe nisip, vorbim despre perspective, dar ne gîndim numai la ziua de mîine. Nu avem răbdare. Românul este individualist. Nu are simţul gregar al popoarelor care se adună în turme şi pornesc să cucerească teritorii noi, în ideea că odată cu focul aduc şi civilizaţia. Prin '33 —'35, nu mai ţin bine minte, îl ascultam pe Nae Ionescu... la Universitate. Ce-i drept, avea destui fanatici. El, deşi avea prieteni evrei cu care făcea şueta la *Capsa,* i-a pregătit pe legionari. Avea o logoree strălucitoare. Ascultîndu-1 îi dădeai dreptate, dar, odată cursurile stenografiate date la tipar, şi dacă te in- 10 teresează am vreo două, ai să le găseşti prin bibliotecă, pierdeau acea dimensiune pe care el o împrumuta textului spus în faţa studenţilor. Ca şi Nichifor Crainic, care voia să facă din acest popor laic şi nedegat la o disciplină spirituală, un popor mesianic. Greşea. Toată vorbăria asta ortodoxă care n-are decît un rol de bază faţă de un acid, adică de temporizare a exultărilor naţionaliste, este folosită azi, după cum vezi, în forma ei cea mai dementă: războiul.

— Domnule ministru, să cred că înaintarea noastră în Răsărit vă îngrijorează? Că faceţi o surdă opoziţie la politica domnului Mareşal Antonescu?

— A, să ne înţelegem, Armand! Una este filosofia mea personală şi alta este ceea ce fac pentru banii pe care-i primesc, şi primesc destui... Să ştii că Mareşalului îi sunt loial. Dar nu-mi place aspectul religios al politicii sale. Mai ţii minte textul acela patetic publicat pe pagina întîi a tuturor ziarelor şi recitat la radio din sfert în sfert de oră? *„Casa mea e patria, drumul meu este onoarea, arma mea este virtutea"...* sau cam aşa ceva. Asta e bine ca literatură. El are un excelent alcătuitor de asemenea texte, un Quintilian, pe domnul Mişu Antonescu, avocat de profesie, orator strălucit şi el, dar paginile unui ziar şi cuvintele

unui discurs sunt efemere. Omului trebuie întîi să-i umpli burta şi pe urmă să-1 încînţi cu *speech-uri* bine rostite. Asta înseamnă, în politică, *„to take somebody for a ride",* a trage pe cineva pe sfoară. Bei o cafea? Eu mi-am pregătit ceva mai devreme, dar mai iau una şi cu tine.

Se ridică, reintroduse în priză reşoul, luă bocalul în care se afla cafeaua proaspăt rîşnită, cumpărată de la armenii lui, turnă, de la mica chiuvetă, apă în ibricul aflat alăturea şi, după ce zvîrli şi cîteva linguriţe de zahăr înăuntru, mestecă gînditor conţinutul.

— Ce părere ţi-au făcut tipii de-aseară? Necşeşti... Calomfirescu...

Armand Sachelarie nu-şi permitea niciodată să facă aprecieri despre oamenii pe care abia îi cunoscuse.

— Par nişte ţipi bine intenţionaţi. Cît priveşte proiectele lor, ele bat mai departe, nu privesc epoca aceasta.

— Ce înţelegi prin *epoca aceasta?* se miră deodată ministrul, privindu-1 cu atenţie pe tînărul din faţa lui.

— Vreau să spun: timpul care se va scurge pînă la încheierea războiului. Aşa cum ştiţi, în vremurile noastre 11 se poartă oamenii de tip Churchill. Or, domnii Calomfi- rescu şi Necşeşti nu mi se par potriviţi pentru o companie cum e cea a militarilor care predomină în guvern. Dacă mi-aţi permite o confidenţă, v-aş spune că, trăind multă vreme în Argentina ca simplu particular, nepreocupat de politică, am asistat da multe *pustch-uri.* Nu vă spun o noutate, America de Sud este teatrul loviturilor de stat. Din Chile şi pînă în Brazilia, generalii îşi iau locul unul altuia cu forţa. Ce-i drept, sunt nişte generali de operetă. Dacă aţi înţelege mentalitatea lor, aţi vedea cîtă asemănare au cu aceşti politicieni din ţară şi cînd spun asta mă gîndesc la civili, nu la militari, pentru că militarii noştri, cît de cît, au studiat la Saint-Cyr sau în Anglia, adică n-au urmat la cele mai bune şcoli: cele din Germania. În Europa, *pustch-urile* se fac cu tunul, nu cu revolverul. Aşa încît, opoziţia domnilor Necşeşti şi Calomfirescu este o opoziţie formală. Ei nu-1 suferă pe Mareşal şi v-o spun

dumneavoastră, ştiind că n-o să-i arestaţi, pentru a statua într-un fel această *rezistenţă,* cum o numesc ei, de care se vor prevala odată.

— Şi atunci...

— Ca politician ce sunteţi, trebuie să înregistraţi ceea ce afirmă că au de gînd să facă, dar nu vor face niciodată şi să nu le deveniţi inamic.

— Armand, tu, după cum afirmi, nu te-ai vîrît în politică, dar vorbeşti ca un politician. Apropo... Taică-tău vitreg, Arghirescu, şi-a anunţat sosirea. În zece zile va fi la Bucureşti. Ce l-o fi găsit, pe vremurile astea, să se-n- toarcă în ţară, nu ştiu. Mi-a scris o scrisoare. Vrea să lichideze ultimele rămăşiţe ale averii pe care a lăsat-o cînd a plecat, dacă nu cumva şi pe cele ale cumnatei mele. Ce surpriză va fi pentru el cînd te va găsi aici...

— Mă bucur că am să-1 revăd. A trecut multă vreme de cînd ne-am pierdut urma. Ştie că sunt secretarul dumneavoastră?

— Nu! Nu corespondăm. De la plecarea lui e prima scrisoare pe care mi-o trimite, iar în ultimii trei ani n-am ieşit din ţară. Oricum, e mai bine să-i facem o surpriză.

— Şi eu cred la fel. Evelyne e informată?

— Da. Scrisoarea am primit-o ieri.

— Desigur, vom fi înştiinţaţi printr-o telegramă cu ce 12 tren vine.

— Nu-ţi face nici o grijă. Bineînţeles că ne va trimite o telegramă în care va preciza ora şi expresul cu care vine. După cît ştiu eu, era un om meticulos.

In clipa aceea, prin uşa masivă de lemn de mahon, care dădea în dormitorul comun al ministrului, apăru soţia lui. Era îmbrăcată într-o *robe de chambre* de culoare vişinie, care lăsa să i se vadă, prin deschizătura de sus, sînii maturi, încă puternici, abia trădînd cei patruzeci de ani pe care-i avea.

— *Tout le monde s'est reveillé si tôt, aujourd'hui...* să ştiţi de la mine că scrumbiile de-aseară n-au fost grozave, mie-mi fac insomnii întotdeauna... Şi vouă?

lonescu-Tismana o sărută pe obraz, cu acel aer plictisit, matinal, al soţilor obişnuiţi de multă vreme împreună, în care nu intră tandreţe, ci mai mult o prietenie îngăduitoare.

— Bună dimineaţa, draga mea. Îmi pare rău că te-ai sculat atît de devreme. Eu cel puţin am o scuză, dar tu...

Evelyne, înaltă, cambrată ca un jocheu, cu un mers de sportivă, cu părul lung şi blond, strîns la spate cu o cordeluţă de culoarea capotului, înaintă spre Armand şi-i întinse mîna să i-o sărute.

—- Şi tu, bebeluşule, ai dormit bine?

Armand dădu din umeri cu aerul că n-are nici o părere în această problemă.

— *Comme-çi, comme-ça...*

— Ţi-a lipsit o cucoană căreia să-i faci curte. Ştiu eu mai bine decît tine. Şi cei de-aseară te plictiseau de moarte. N-am ce să-ţi fac, trebuie să-ţi cîştigi pîinea în felul tău.

— Evelyne, iar mă tratezi ca pe o rudă săracă. Ştii că asta mă enervează...

— Terminaţi, copii, ce v-a apucat? îi potoli ministrul. Evelyne, îţi cedez cafeaua pe care mi-o pregătisem. Armand, te rog să o iei pe-a ta.

— Dar, domnule ministru, nu pot să primesc.

— Nimic! Te rog s-o bei fără să protestezi. Am o zi grea şi vreau să fii cu capul limpede. Ţi-ai pregătit actele?

— O fac în fiecare seară înainte de-a mă culca...

Evelyne îşi primi ceaşca cu cafea, se aşeză pe o mică sofa şi-i privi cu atenţie pe cei doi.

— Dragă Puiule, sper că n-ai uitat-o pe doamna la- mandy. I-ai acordat astăzi o audienţă...

— Nici o grijă. Mi-am notat. Dar să ştii că, în ceea ce priveşte putinţa de a o servi, posibilităţile mele sunt limitate. Ţi-o spun deschis. Cea mai scurtă cale este totuşi aceea pe care o cunoşti mai bine ca mine...

— Ce vrei să spui? întrebă femeia.

Armand se scuză brusc:

— Mă iertaţi, mă duc să aduc mapa cu acte...

Şi-n minutul următor se afla afară din birou.

— Vezi cît de binecrescut este băiatul ăsta? spuse ministrul, observînd de-abia atunci că în scrumiera de pe birou *Camelul* pe care-1 aprinsese şi nu-1 fumase se stinsese singur.

— Foarte curios lucru. Cei din familia noastră sunt mai insolenţi.

— Ei, nu s-ar zice, nici pe Armand nu-1 poţi acuza de timiditate, fie chiar dacă ne gîndim la capitolul femei.

— Ei, aici să ştii că ne seamănă. Dar să ne-ntoarcem la cele ce spuneai adineauri. Despre ce cale e vorba?

lonescu-Tismana avea un tic. De cîte ori trebuia să spună ceva neplăcut, îşi freca palmele una de alta, cum fac zidarii care se curăţă de mortar la sfîrşitul lucrului, folosind parcă o mistrie imaginară.

— Draga mea, à *quelque chose malheur est bon.* Ştiu că o să-mi reproşezi că niciodată nu-mi pun pielea la bătaie. Vorbesc de suma pe care o datorează doamna lamandy Statului. Ştii că Mareşalul nu se joacă cu astfel de chestii. Mîine, am citit în ziare, are loc o consfătuire la Consiliul de Patronaj... Înţelegi ce vreau să spun...

— N-o să-mi ceri să vorbesc cu soţia Mareşalului...

— Ba tocmai la asta mă gîndeam. Cunoşti că singura persoană căreia nu-i rezistă... ea e! Cea mai bună metodă este să-i înfăţişezi chestiunea miniştrilor, în general, stîr- nindu-i compasiune pentru sfîrşitul tragic al unora şi consecinţele nefaste asupra reputaţiei şi averii celor ce i-au moştenit. La drept vorbind, urmaşii n-au nici o vină că iluştrii lor părinţi au mînuit prost nişte fonduri, rezul- tînd, din asta, că sunt oneroşi. Sunt convins că alţii au profitat de sumele imputate, şi nu cei aduşi în faţa justiţiei post-mortem.

— Treaba este greu fezabilă. Doamna Mareşal nu permite intimităţi cu nimeni. Are cîteva prietene, în general 14 soţii de

militari. Eu, crede-mă, n-am umorul acestora. Ele, toate aceste doamne, cred că fac din caritate noblețea lor. Dar una este să umbli prin spitale, împărțind pachete la răniți, și alta să ai o familie veche de patru sute de ani. Îmi ceri foarte mult, te rog să mă crezi, chit că este vorba de o amică de-a mea. Bănuiam însă că, avînd un soț ministru, îmi pot permite să fiu scutită de asemenea lucruri dezagreabile.

Bărbatul se apropie de ea și o îmbrățișă ușor.

— Iubita mea, obligațiile tale sunt și obligațiile mele. Nu știm cînd doamna lamandy, sau altcineva din familia ei, ne poate ajuta la rîndul ei. Dar în situația în care mă aflu îmi este foarte greu să-1 abordez pe Mareșal. Intîi că, așa cum bine știi, el nu are dialog cu noi. El vorbește și noi ascultăm. Nu pot să-i pun decît chestiuni de serviciu. Să-i cer, de pildă, mărirea soldelor subofițerilor din Ministerul de Interne, sau așa ceva. Sau să-i prezint o situație a penitenciarelor din țară. Dar iertarea pentru o datorie mi se pare un lucru imposibil de invocat. Așa încît...

— Știi cît te costă, *my dear,* această intervenție, nu?

Femeia surise cu dantura ei de reclamă de pastă de dinți.

— Da. Am să trec după-masă pe la *Djaburov* sau pe la *Resch* și am să aleg ceva.

— Atunci, lucrurile se schimbă, dragul meu. Să ne gîndim la ceva care să-i facă plăcere doamnei Mareșal. E foarte sensibilă la daruri și la complimente. Ce-ai zice de niște covoare oltenești sau de o scoarță transilvăneană? Ori covorul acela portughez vechi, care zace la noi la conac, la Domnești...

— Nu e cam răpănos?

— Spui prostii! Au trecut atîția ani peste el, sigur că e răpănos, dar asta îi dă și autenticitate. E o piesă de muzeu doar. Și te asigur că doamna lamandy va afla foarte repede ce-am făcut pentru ea și va ști să se revanșeze. Nu-i gîndit bine, scumpul meu?

— Cred că ai dreptate, Evelyne. Odată aflate astea de la tine, pot s-o primesc mai liniștit și să-i promit că voi face tot ce-mi va

sta în putinţă pentru a o scuti de lezarea morală pe care a suferit-o. Crede-mă, e neplăcut, ziarele, uite, şi astăzi scriu ceva în legătură cu procesul lui taică- său. Doamne, fereşte... Ţi-ai băut cafeaua?

Evelyne îşi băuse cafeaua, dar mai avea ceva să-i spună şi se grăbi s-o facă pînă cînd Armand s-ar fi putut întoarce.

— *Darling,* ar mai fi o chestiune... venirea lui Sorin. In zece zile va fi aici, cum a scris, cît o să-ntîrzie nu ştim. Spune-mi, nu crezi c-o să aibă încurcături cu autorităţile? Doar îl cunoşti, aşa-zisele lui afaceri sunt destul de încurcate. Duşmanii lui îl fac cînd agent al nemţilor, cînd al *Intelligence-ului.* De la ocuparea Franţei stă la Bordeaux. Nu ţi se pare că e cam încurcată?

lonescu-Tismana cunoştea foarte bine biografia lui Sorin Arghirescu şi nici el nu era prea încîntat de sosirea intempestivă a acestuia în ţară. Dar din moment ce nemţii nu-1 arestaseră în Franţa, n-aveau să-1 aresteze nici aici, întrucît relaţiile cu România aliată erau altele. În ce-1 privea, ar fi preferat ca acest individ cu multe profesiuni şi cu o biografie încărcată să-şi ia tălpăşiţa cît mai repede, să vîndă ce avea de vîndut şi să-i lase în pace. Din vechile convorbiri cu Armand nu reuşise să scoată mare lucru. Secretarul lui era fiul lui Sachelarie, de aia îi şi păstrase numele, primul soţ al sorei nevesti-si, care murise în Argentina din cauza unei embolii. Pe Arghirescu, nebuna de Leopoldina îl cunoscuse la Paris, într-unul din voiajurile pe care le făcea ca să-şi schimbe toaletele purtate la recepţiile fastuoase de la ambasadele şi legaţiile din capitala Argentinei. Cei doi, Leopoldina şi Arghirescu, se mai în- tîlniseră înainte de căsătoria lor, cînd, după informaţiile primite prin Serviciul Secret, aventurierul acesta fusese trimis să stabilească contacte cu fasciştii din această ţară, politicienii din Argentina rămînînd, pînă la acea dată, credincioşi doctrinei hitleriste. El, lonescu-Tismana, îl cunoştea dinainte ca ei să se fi înrudit în acest fel, dar niciodată nu putuse să ştie cu precizie cu ce se ocupă acest om. Prin ’36 făcea pe corespondentul de război la Madrid, la începutul

rebeliunii lui Franco şi era ataşat pe lingă cartierul general al naţionaliştilor. In ’38 îl întîlnise la *Elysée,* la o recepţie, în anturajul lui Daladier şi Léon Blum. De-atuncea nu mai ieşise din ţară şi nu mai corespondase cu Arghirescu. Din puţinele scrisori primite de Evelyne de la Leopoldina, ştia că sora nevestisi are un băiat care trăise în ultimii ani la Paris, unde îşi făcea studiile universitare. Pe urmă, la începutul lui ’39, fără nici 16 un preaviz, se trezise cu Armand la Bucureşti. Acesta îi spusese că maică-sa murise într-un accident de automobil, din care el abia scăpase cu viaţă. Ca să primeşti ue neaşteptate un tînăr de 25 de ani, fără nici o situaţie, necunoscut la urma urmei, chiar dacă era fiul cumnatei lui. nu fusese prea simplu. Evelyne, care nu era o fire sentimentală, privise situaţia rece şi îi recomandase să-l ia ca secretar al său, ceea ce el primi cu destulă neplăcere. Din fericire, noul-sosit în casa lor se dovedi a fi un tip foarte nobil, spiritual, îndatoritor, ca orice om care îşi începe o nouă viaţă într-un loc aproape necunoscut. Deşi nu fusese niciodată în ţară, Armand vorbea foarte bine româneşte, deoarece şi maică-sa şi taică-său, diplomatul Sachelarie, ţinuseră ca, pe lîngă educaţia pe care copilul o primise, să nu uite îndepărtata lui patrie, unde, iată, se trezise fără să vrea. Despre afacerile destul de încurcate lăsate de către maică-sa. băiatul, la sosirea lui în ţară, nu putuse da decît informaţii vagi. Nu-1 interesa nici măcar faptul că, prin decesul Leopoldinei, Arghirescu o moştenise pe aceasta, ca soţ. Desigur că, dacă ar fi intentat vreun proces, ar fi putut să revendice cîte ceva din averea mamei sale, dar, aşa cum spunea acest tînăr crescut între văcari la un *ranch* de lîngă Buenos Aires, efortul nu merita a fi făcut. Din relatările destul de zgîrcite ale tînăru- lui, lonescu-Tismana înţelesese că legăturile dintre fiul Leopoldinei şi tatăl său vitreg nu erau strălucite, deşi Armand vorbea foarte frumos despre acest aventurier pe care-1 vedea destul de rar. La o recapitulare a ceea ce se întîmplase după venirea lui Armand în casa lor, ministrul nu ar fi avut ce să-i reproşeze. Evelyne nici atît, întrucît, dacă faţă de el tînărul

dovedea o condescendenţă uşor de presupus, cu ea avea acea prietenie iniţială, pe care o presupune o rudenie, oricît de îndepărtată ar fi. Reticenţele- lui Tismana fuseseră de alt ordin, ministrul era afemeiat şi bănuia că, din prietenie pentru sora mamei lui, ar putea să trădeze unele mici secrete care-1 priveau numai pe el, dar tînărul se dovedise de o discreţie perfectă, ba chiar i se arătase, în cîteva ocazii, un aliat discret, care se asociază mai degrabă cu tagma masculină decît cu cea feminină. Curios lucru, Râul, fratele său, nu-1 agrease de la început pe Armand. Poate şi pentru că noul-venit în casa lor păstra o distanţă respectuoasă faţă de acest *bon viveur* şi refuzase de nenumărate ori să participe la libaţiile prelungite, pe care fratele ministrului le practica, seară 17 de seară. Dar scurgerea vremii născuse acea obişnuinţă agreabilă din care nu lipseau micile tachinării şi certuri scurte, menajamentele reciproce şi efuziunile neaşteptate. Sportiv, plin de umor, un adevărat fiu de diplomat, Armand reuşise să se facă indispensabil în micul lor cerc intim, nesfiindu-se să facă curte doamnelor neglijate de soţi, însoţind-o pe Evelyne la lecţiile ei de echitaţie de la Şosea, sau *făcîndu-i spate,* cum se spune, în evadările extraconjugale pe care nevasta ministrului le practica nu cu destulă discreţie, dar nici ducîndule pînă la limitele scandalului. Intr-un fel, tînărul companion al doamnelor intrate obligatoriu în infernalele relaţii pe care le presupuneau intrigile ce-i legau pe toţi îi uşurase viaţa ministrului. Pe prietenele sale, pe care le întîlnea discret în oraş, sau într-un mic apartament particular, închiriat pe numele unui subaltern, nu putea să le aducă în casă la el sau să apară cu ele în lume. Aşa încît, prezenţa secretarului îl scutea de convenţionalele conversaţii de la *garden- party-uri* sau de la aniversări, cele mai plicticoase reuniuni pe care ministrul era obligat să le patroneze, reuşind, în acelaşi timp, prin prezenţa agreabilă a acestuia, să macine anxietatea fatală a soţiei sale, care se apropia de o vîrstă critică.

Nevesti-si îi răspunsese numaidecît, în timp ce ministrul se

gîndea la toate acestea, asigurînd-o că va trimite pe cineva în întîmpinarea lui Arghirescu, şi asta încă de la graniţa Franţei. Aparent o făcea dintr-o politeţe de soţ, dar adevărul era că individul îl interesa foarte mult, mai ales din punct de vedere al serviciului pe care era obligat să-1 îndeplinească. Un om ca Arghirescu, care trăia de atîţia ani în mediile diplomatice şi ale oamenilor de afaceri, trebuia cu siguranţă să cunoască foarte multe lucruri şi chiar dacă ar fi întîrziat puţin timp în România Tismana ar fi pUtut să afle cîte ceva, ceea ce nu era de dispreţuit.

— La ce te gîndeşti? îl întrebase Evelyne, cerîndu-i o ţigară.

— Mă gîndesc dacă Armand cunoaşte cu adevărat meseria tatălui său vitreg, adevărata lui meserie, fiindcă are destule.

Scoase bricheta şi-i aprinse ţigara pe care ea o luase 18 din pachetul de *Camei.*

— *Darling,* mie acest, cum să-i spun, nepot al meu, ca să zic aşa, îmi place foarte mult, dar îţi mărturisesc că nu-1 cunosc deloc. In afară de poveştile lui, care aduc cu filmele de *cow-boy,* nu ştiu mai nimic despre el. A crescut vaci la o fermă, a fost în *pampas;* mici aventuri cu vreo cîteva creole, cam seamănă a recuzită de film. E ciudat, dar am pentru el o afecţiune cinică; deşi mi-este rudă, îmi place foarte mult, ţi-o spun deschis. Nu sunt o Borgia, dar n-am prejudecăţi. Din păcate, tipul mă îngheaţă. Dacă n-aş crede că se întîlneşte cu alte femei, l-aş bănui că-i impotent. Sigur că asta nu este o treabă care ar trebui să mă privească. Are faţă de mine, căreia ar trebui să-i datoreze totul, numai o recunoştinţă formală. Mi-e teamă că e un tip calculat. Tu ce impresie ai?

— Evelyne, totdeauna oamenii neplăcuţi ni se par sinceri, deşi ei pot să fie mai puţin fideli, dar tocmai îndrăzneala lor de a ne înfrunta şi a ne spune lucruri neplăcute ni se pare o dovadă de *fair play.* Nu putem să-i cerem să ne iubească ca pe nişte părinţi. Nici copiii noştri, dacă am fi avut, nu ne-ar fi arătat, la vîrsta lui, o afecţiune declarată. În general, în situaţia asta, cauţi să-ţi faci o platformă şi să te eliberezi de tutele. L-am întrebat ce a studiat la

Paris şi răspunsurile lui au fost destul de vagi. Ceva între audierea unor cursuri muzicale şi pictură, dar nimic precis. Aşa păţesc toţi copiii care îşi pierd de tineri tatăl şi mai ales cei care au avut o mamă ne- păsătoare, vezi bine, nu zic uşuratică, cum a fost Leopol- dina, sora ta. Din cîte am înţeles, a fost crescut de guvernante la Buenos Aires sau în *ranch-urile* alea ale lor. Vorbeşte perfect franceza, ca şi maică-sa pe care am mai apucat s-o văd în tinereţe, acum douăzeci de ani, cînd încă nu plecase din ţară. Engleza a făcut-o cu un bătrîn doctor de la legaţia britanică de-acolo. S-ar părea că ştie şi spaniola, asta probabil că a învăţat-o cu creolele lui, despre care vorbeai. La o socoteală simplă, este bine mobilat. Ar trebui să ne gîndim să-1 însurăm. În ce mă priveşte, am să fac totul pentru asta. Dar e atît de binecrescut, că întîrzie prea mult cu dosarele acelea şi aş vrea să plec la birou. .Tu ce faci astăzi?

Evelyne strivi ţigara în scrumiera de pe birou şi se ridică. 19

— La 11 merg pe Splai, la manej. Pe urmâ mă duc la madam Glogoveanu. Vreau s-o rog să-mi vîndă nişte rochii pe care le-am purtat de prea multe ori. Tu?

— Să-ţi spun drept, am o zi foarte încărcată, dar cred că am să-ţi dau un telefon înspre seară, poate ne vedem undeva, în oraş. Am uitat să te-ntreb, azi ai primit florile mele?

— Bineînţeles, dragul meu. Un splendid buchet de liliac, adus ca întotdeauna de un comisioner de la *Athénée,* la o oră destul de matinală. Frumoase obiceiuri au totuşi oamenii care au trăit la Paris.

— Ce vrei să zici?

— Vreau să zic că ai mai avut secretari, dar nici unul atît de atent ca acest Armand, care te-a învăţat şi pe tine că poţi să-ţi înşeli nevasta ori de cîte ori vrei, dar să nu uiţi niciodată cînd este ziua ei de naştere. Un carneţel bine întocmit, à *la page,* te scuteşte de multe neplăceri. Şi cu asta te las, că vei mai fi avînd de lucru înainte de a pleca.

Ca şi cînd ar fi ştiut că Evelyne părăsise biroul, peste cîteva

secunde, Armand bătu în uşă şi intră.

Deşi sărbătorile trecuseră, magazinul de antichităţi din pasajul *Vilacros,* al doamnei Smaranda Robescu, cunoscuse în marţea aceea o afluenţă neobişnuită. Lucrul se întîmpla numai în preajma Crăciunului, Paştelui, de Sfîn- tul Ion, de Sfînta Maria, de Rusalii, cînd mai ales doamnele din societatea bună a Bucureştiului soseau grăbite în complicatul magazin mixt, amestec de anticărie, desfacere de cărţi în ediţii rare, mobilă stil şi *bric-ă-brac-uri,* la care se adăuga o anexă cu ornamentări de flori pentru onomastice, înmormîntări, cununii. Clopoţelul de la intrare, cu sunetul lui cristalin, sunase de nenumărate ori şi prin perdeaua de bile de fildeş care acoperea decorul eteroclit al magazinului, cu colţurile lui întunecate, cu scara metalică în formă de melc, cu vitrinele sofisticate, aranjate după moda anticarilor parizieni, dînd mister acestor mici încăperi supraetajate, trei la număr, de fapt, dar care lăsau impresia unui mic labirint, abia luminat de ferestrele mate, verzi ca nişte vitralii, filtrînd lumina căzută de sus printr-un tavan de sticlă givrată, roasă de 20 ploi, mai mult cafenie decît albă, cu pete arbitrare create de lipirea unor frunze aduse de cine ştie unde şi macerate pe acel acoperiş friabil, ca un acid ce decanta, după orele solare, reverberaţiile soarelui de-afară, intraseră unul după altul clienţii. Spre seară, această scenografie subtilă era înlocuită cu un joc de lanterne chinezeşti sau de opaiţe arameice, imitate bineînţeles, pentru că puţinele veritabile, şi ele probabil falsificate cu vreo optzeci de ani înainte la München sau la Londra, fuseseră vîndute de mult. În aceste schimbătoare lumini ale zilelor sau ale serilor de iarnă bucureştene, obişnuiţii, totdeauna grăbiţi, dar pretenţioşi, ai doamnei Smaranda Robescu găseau o indicibilă complicitate, de unde dialogurile scurte şi repetate de la reuniunile intime organizate la *Creditul Minier,* sau la *Deutsche Bank,* în saloanele din Calea Victoriei, cînd se organizau *cocktail-uri* scurte:

— Ai mai trecut pe la Robească?

— Da. Atenţie, îţi semnalez un *tiffany* delicios, dar cere scump şi ştii că are prostul obicei de nu se tocmeşte.

Lucru perfect adevărat, pentru că o condiţie a acestor magazine de lux, unde se vindeau, la preţuri foarte mari, raritățile sosite pe drumuri ocolite, sau, pur şi simplu, luate din casele celor bogaţi din Bucureşti sau din provincie, înstrăinate la înghesuială, mai ales de către foştii demnitari care primeau, de la venirea lui Antonescu, vizitele succesive ale celor de la *Controlul averilor,* era să ţi se ceară sume neobişnuite. Se presupunea că doamna Smaranda Robescu este o persoană foarte bogată şi că exportă, sub diferite forme, capital peste graniţă. Bacşişuri mari, date lunar celor din serviciul financiar şi chiar poliţiei, asigurau o linişte perfectă a afacerilor, întrucît, atunci cînd lucrurile se complicau, un telefon dat la vreme şi cu insistenţă de către o persoană sus-pusă făcea ca orice dezagramente să înceteze. Discreţia şi capacitatea doamnei Smaranda Robescu de a procura orice lucru rar o făceau indispensabilă marii societăţi bucureştene, care pe vremuri îşi procura toate aceste nimicuri scumpe, mobilă stil şi covoare rare, de la Paris sau din Italia, ca sa nu mai vorbim că cei mai călătoriţi participau şi la licitaţiile de la *Sotheby's,* la Londra. Odată cu închiderea graniţelor, puţini erau aceia care să aibă curajul de a scoate valută din ţară şi de a se întoarce cu lucruri atît de rîvnite. Iar cei care aveau depozite discrete în Elveţia sau la băncile din Venezuela aşteptau sfîrşitul războiului şi 21 venirea anglo-americanilor. Odată cu plecarea petroliştilor din societăţile mixte americano-române, odată cu fuga multor notabilităţi, lista clienţilor doamnei Robescu se scurtase, dar asta nu însemna că ea nu mai exista, ba se putea zice că locul celor plecaţi fusese luat în grabă de către alţi înalţi funcţionari, ce lucrau acum cu nemţii, cîşti- gînd la fel de bine. Să cumperi un briliant de la *Resch* sau de la *Djaburov* din Bucureşti, asta înseamnă că vrei să se afle că dispui de sume mari de bani, pentru că destinaţia cadourilor nu putea fi aflată niciodată. A tîrgui un lucru rar de la madam Robescu era egal cu

a face plasamente, fiecare obiect cumpărat de la ea însemnînd, de fapt, însuşirea unui capital care, oricînd, putea fi răscumpărat la acelaşi preţ, dacă nu la unul mai mare. Pentru cei care- intrau prima oară în magazin preţurile păreau inaccesibile, dar tocmai asta mărea reputaţia patroane* Dealtfel, nu ai fi fost servit dacă nu erai în stare să spui un nume pe care patroana îl cunoştea, altfel un refuz politicos îl întîmpina pe solicitator.

— Mi-ar trebui un *céladon,* cerea, să spunem, careva.

— V-a recomandat domnul... Sau doamna...

Şi urma o pauză interogativă.

Asta crea de la început între client şi doamna Robescu o complicitate iniţiatică, absenţa numelui solicitat însemnînd ori că cel din faţa tejghelei joase, de fapt un *secrétaire* din lemn de santal, şi el de vînzare, era o iscoadă a poliţiei, ori un nevinovat client întîmplător; şi nici unul dintre aceştia neinteresînd pe patroană, răspunsul sosea invariabil:

— Da, domnule, am ţinut pînă acum trei zile, dar s-a vîndut, era un jad splendid.

Doamna Smaranda Robescu vindea diplomaţilor, lui Malaxa, miniştrilor, rudelor proaspeţilor îmbogăţiţi de război, care cumpărau cu toptanul, lăsînd să le scape printre degete sumele uriaşe cîştigate atît de uşor, în dorinţa lor grăbită de a-şi alcătui case somptuoase, încărcate cu lucrurile cele mai scumpe. Patroana vorbea curent ger- . mana, franceza şi engleza, avea o biografie aparent lineară, perfect verificabilă. Fiică a unor mari negustori craioveni, scăpătaţi după primul război mondial, la exproprierea moşiilor şi începîndu-şi viaţa la Bucureşti ca vînzătoare de mobilă, covoare şi bijuterii, după sinuciderea 22 tatălui şi dispariţia mamei, la mai puţin de doi ani de la: această nenorocire, într-un stupid accident de cale ferată. Despre aceste lucruri, patroana magazinului mixt vorbea rar, dar avea grijă să-şi aleagă urechile care s-o asculte. Făcuse un liceu bun la *Choisy-Mangâru* şi visase să meargă la Paris să studieze arhitectura, dar scăpătarea familiei o silise să accepte o existenţă

destul de riscantă pentru acele vremuri. Prin 1925—'28, odată trecută împroprietărirea ţăranilor, care fusese făcută la încheierea războiului, după ruinarea cîtorva familii mai înstărite, recuperarea marilor moşii începuse rapid şi cu sagacitate. Vechili, deţinători de unelte agricole aduse din străinătate, cerealişti care achiziţionau grîul micilor proprietari la sume mici, revînzîndu-1 pe piaţa mondială pe preţ greu, reconstituiau mica aristocraţie rurală, deposedată, dar re- cîştigîndu-şi averile prin urmaşi. Pe Smaranda Robescu n-o mai tentase această viaţă destul de plină de uzură, care presupunea contactul cu oameni veroşi, lacomi de bani, lipsiţi de scrupule şi gata să te arunce în procese interminabile. Un mic magazin de rarităţi, încropit la în- ceput cu un capital redus, nu-i adusese cine ştie ce clientelă. Dar reputaţia ei se stabilise odată cu deschiderea magazinului mixt, pe vremea aceea instalat pe strada Blănari, într-un loc frecventat de vechii boieri provinciali care auziseră că fiica unuia dintr-ai lor supravieţuia din aceste vînzări şi înţelegeau s-o ajute. În mai puţin de un an, amatorii de cadouri discrete, destinate unor doamne mai tinere, ale căror nume erau ascunse cu grijă, răspîn- diseră faima micului magazin prin acea presă secretă, orală, atît de eficace, care trece ştirile de la o ureche la alta, la ceaiurile de cucoane, sau în reuniunile din cluburile marilor afacerişti. După trei ani schimbase adresa, întrucît localul din strada Blănari nu mai corespundea clientelei selecţionate cu grijă şi care, fără s-o mărturisească, găsea inconvenabil locul. După cîteva luni de um- blătură găsise acest loc în pasajul *Vilacros,* implantîn- du-se în mijlocul a numeroase *boate* care vindeau ce vrei şi ce nu vrei, de la cafea de Mocca, pînă la biciclete fran- ţuzeşti, gablonzuri, mătăsuri de Lyon, metraje sosite direct de la *Printemps* din Paris, cu modele unice, papiote, mercerie fină, solduri, mirodenii de Smirna, untdelemn de Chios şi mătănii de la muntele Athos. Cînd intrase aici găsise o adevărată dărăpănătură; e drept că nu investise sume prea mari pentru recondiţionarea bătrînei clădiri, 23 din care strălucea numai

tradiţia locului comercial, dar cu ajutorul unui decorator abil crease un spaţiu neobişnuit pentru lumea negustorească în care trăia, obişnuită să-şi vîndă mărfurile ori în maghernițele întunecate din Lipscani, ori în magazine moderne, cu vitrine uriaşe de cristal, prea luminate şi deci născînd senzaţia de hală de vînzare cu toptanul, lucru pe care un bun comerciant ştia să-1 evite.

Această domnişoară bătrînă nu fusese niciodată prea frumoasă, avea însă o dantură impecabilă, în stilul celei puse mai tîrziu în valoare de comicul francez Fernandel. Vechile umilinţe ale primilor ani de sărăcie o siliseră să adopte o îmbrăcăminte sobră şi o pieptănătură în maniera maicilor de la internatele bucureştene pe care le vizitase în timpul liceului cu colegele ei de la *Choisy-Mangâru.* Se îmbrăca în cenuşiu sau în negru, în rochii croite la repezeală, fapt care năştea de la început ideea de sobrietate şi inaccesibilitate. Ca la toate femeile urîte, deşi nu s-ar fi putut spune că era de tot urîtă, pentru că firea ei veselă şi comunicativă contrazicea sobrietatea îmbrăcămintei, ambiţia domina cochetăria. Multă vreme bărbaţii nu se interesaseră de ea, sigur că se iviseră şi cîţiva foarte nepotriviţi, îndrăzneţi, grobieni, ţintind evident averea ei încă nedefinită. Un gust amar, o senzaţie că fericirea e un lucru inexistent dominase relaţiile de mai tîrziu cu doi oameni care îi arătaseră dacă nu o iubire adevărată, cel puţin o amiciţie sinceră: un funcţionar de la Biblioteca centrală, mai în vîrstă cu douăzeci de ani decît ea, un tip atemporal, purtînd încă în anul 1933, pe timpul crizei, guler de celuloid şi lavaliere schimbate zilnic, scriind în secret lucrări ce n-au văzut niciodată lumina tiparului, făcîndu-i curte într-un interminabil şir de vizite şi conversaţii agreabile, dar anodine, fără obiect, semănînd cu acele *discours aux nuages,* în care a excelat retorica franceză de după 1880, în cărţi demodate, semnate de domnul Duhamel, pe care ea le citise. Al doilea individ, apărut în magazinul ei pe neaşteptate, era contrariul primului, un tip sănătos, *trapu,* inspector la Telefoane, văduv cu

doi copii mari, mare amator de colecţii numismatice rare la care privea ceasuri întregi ca un îndrăgostit, un tip tăcut, sedativ, amuţind ceasuri întregi în micul magazin, cu ochii pe monedele alexandrine din vitrine, dar care trăda, în 24 cele din urmă, o pasiune mai mare pentru ceea ce ea vindea decît pentru propria sa persoană. În rest, relaţiile ei cu bărbaţii rămîneau cu totul în obscuritate; nimeni nu putea să spună dacă în mica încăpere de la etaj, către care ducea scara metalică în formă de melc, dormise alături de ea vreun bărbat. Un orar strict îi ocupa monoton viaţa de ani de zile. Magazinul se deschidea la ora opt şi se închidea la ora douăsprezece. Pînă la ora două, cînd mînca, soseau furnizorii poftiţi printr-un culoar murdar şi igrasios, cu deschidere în pasajul *Macca:* armeni care colecţionau covoare din casele celor care plecau din România sau lichidau, piesă cu piesă, averile, foşti demnitari care ţineau să nu se ştie că decăzuseră şi că nu mai cîştigau cît aveau nevoie ca să-şi ţină rangul, în sfîrşit, acele rude scelerate furînd pe propriii lor fraţi şi surori cînd ajungeau la ananghie şi cerînd preţul la jumătate, dînd chitanţe care o asigurau pe doamna Smaranda Robescu că va fi scutită de neplăceri viitoare (cu aceste chestii ea nu se juca, pentru că nu avea chef să fie chemată în anchete şi procese în justiţie). Femeile care aveau ceva de vîndut — inele vechi, coliere (între care destul de multe falsuri), pandantive, bibelouri, *colifichet-uri,* sau îşi desfăceau mobila de zestre prin misiţi — soseau prin cea de-a doua intrare în magazin, cea dinspre pasajul *Macca,* după ora nouă, aduse de taxiuri, pe care le abandonau în Calea Victoriei, în faţa "Teatrului Naţional, mai toate grăbite, înfăşurate în blănuri ce le ascundeau feţele, tocmindu-se aprig, dar nepierzînd timpul pentru a nu fi surprinse de alte femei în situaţia lor, înşfăcînd cu lăcomia pe care o au numai astfel de fiinţe cînd primesc mari sume de bani, după ce număra- seră totul pînă la ultima hîrtie şi vîrînd monedele în poşetele pline cu farduri, mici sticluţe de parfum rar şi poliţe de asigurare. Cele mai bogate dintre ele o invitau în casele lor, la ora cînd bărbaţii erau plecaţi,

tot în mare secret. Doamna Smaranda Robescu intra pe porţi dosnice, urca scări de serviciu care duceau în budoaruri şi începea o tocmeală necruţătoare, lucru cu care se obişnuise încă din tinereţe. Sigur că nu toate afacerile mergeau de la început cum trebuie. Învăţase chiar să piardă în unele cazuri, pentru ca să cîştige mai tîrziu de la aceeaşi sursă sume mai mari, dar toate astea făceau parte din jocul complicat al comerţului pe care-l exercita. Odată cu trecerea timpului, aceste persoane, dintre care pe unele le văzuse o singură dată, deveniseră nişte *familiari,* îndrăz- 25 nind să-i ceară mari sume cu împrumut sau lăsînd în gaj, la cîte-o nevoie stringentă, lucruri ce nu puteau fi înstrăinate, dar declarate pierdute sau uitate o vreme. Încet- încet, ele, aceste persoane, îi deveniseră amice, îi făceau confidenţe cu acea lipsă de sfială a celor cu bani, ştiind că nici o indiscreţie nu va răzbate în oraş. Mari latifundiari, avocaţi cu procese celebre, arhitecţi care, începînd din 1930, cu toată criza, construiau vilă după vilă în cartierul rezidenţial din Jianu pentru marii demnitari, proaspăt instauraţi de Carol al II-lea, întors din exilul londonez, şi care voiau să recupereze timpul pierdut, ridicîndu-şi case somptuoase ce trebuiau mobilate. Mai tîrziu, prin ’36, apăruseră industriaşii de mînă forte, acei oameni duri pe care ea nu-i văzuse niciodată la faţă, pentru că ei aveau interpuşi cu care lucrau, trimiteau în magazinul său numai pe cîte un secretar îmbrăcat ca un cioclu, tăcut, re- comandîndu-i, deşi era inutil, cea mai desăvîrşită discreţie. Aceştia erau mari amatori de mobilă bună, de tablouri ale maeştrilor francezi care se găseau destul de rar şi la preţuri piperate în România acelor ani, covoare de colecţie, ceramică englezească şi porţelanuri olandeze. Cei mai mulţi dintre ei erau experţi, aveau ochiul format, ce-i drept, reputaţia doamnei Smaranda Robescu se baza tocmai pe corectitudinea ei, pe absenţa oricărei dorinţe de a înşela pe cineva. Cîţiva furnizori care încercaseră s-o păcălească fuseseră concediaţi rapid şi riscul de a fi crezută o impostoare dispăruse.

Aşadar, ziua aceea de iarnă începuse destul de devreme,

imediat ce obloanele fuseseră ridicate şi lumina cenuşie de-afară licărise prin vitrinele luminate de candelabrele încă aprinse. La opt şi cinci, domnul Dimitrie Ignatiev, de meserie ebenist, îmbrăcat în paltonul său de iun- cher, lung pînă-n pămînt, cu o uriaşă blană de lup în jurul gîtului, ceva mai rărită după atîta purtat, cu o enormă căciulă din blană de rîs, lăsată pe sprîncenele stufoase, colilii, intrase furtunos, agitînd bastonul cu cap de argint pe care era scris cu litere chirilice: *Boje ţaria chrani!* şi îm- brăţişînd-o, despicînd perdeaua de bile de fildeş cu un gest eroic, spusese:

— *Crasiva, crasiva barişnia... je vous aime éperdument! Am* ceva pentru dumneata. Ceva rar! Uluitor! O 26 masă georgiană cu intarsuri de argint. Veritabilă. Adusă din Caucaz în timpul lui Napoleon. Am avut aşa ceva la conacul meu de la Harkov.

Avea un metru optzeci şi doi, siluetă de polcovnic, cap ras la singe, monoclu cu ramă de aur, împlîntat în sprinceana stingă, de sub care fulgera un ochi rece, verde, obrazul dur, netrădînd vîrsta înaintată, roşu de gerul de-afară, cu o mică vînă albăstruie, bătîndu-i-se violent sub tîmplă, bărbie tăiată de asiat, emanînd un uşor abur de coniac, amestecat cu un discret parfum de cumarină, şi el răs- pîndit de pipa de lut ţigănească, cu capac metalic, filigranat, bărbie în care se mai putea zări la o privire atentă o tăietură de sabie căpătată în luptele cu cavaleria lui Bu- dionîi, la Sevastopol, în anii războiului civil.

Doamna Smaranda Robescu ştia ce are de făcut. Căută repede samovarul în care fierbea ceaiurile pentru astfel de clienţi, şi el o piesă rară din Kiev, cu lănţişoare fine de argint şi un horn damaschinat, care scăpa la fierbere un fum aromat şi un şuierat uşor, ca o respiraţie de copil. Pînă să fiarbă frunzele de ceai rusesc, patroana magazinului mixt pregăti la iuţeală cîteva tartine şi desfăcu o cutie de sardele în *Olio Sasso,* moartea fostului ofiţer ţarist, eşuat în Bucureşti, în anii 1917—'18.

— Şi cum spuneai, domnule Ignatiev, e vorba de o masă georgiană veritabilă, nu-i aşa?

— Exact, doamnă! Ştiţi că tot ceea ce vă vînd este garantat. Am furnizorii mei care mai bine s-ar lăsa fusi- laţi decît să-mi vîndă o imitaţie... Apropo, nu mai văd ca- meea victoriană cu chipul lui Apollo pe care v-am adus-o acum o săptămînă.

— Am vîndut-o imediat. Pe vremea regelui Carol, asta era marfa preferată a doamnei Lupescu. Începuse să-m- bătrînească şi purta panglicuţe de mătase şi camee la gît ce să-i ascundă primele riduri. *Bien en chair,* doamna Lupescu voia să pară slăbuţă, dar trucul nu mergea. O trădau pulpele. Mai avea şi slăbiciunea de a purta rochii pe corp, ceea ce era catastrofal pentru ea. Eu îi recomandasem de cîteva ori domnului Puiu Dumitrescu, secretarul regelui, s-o sfătuiască să-şi mascheze aceste consecinţe ale exagerării culinare în rochii cu pliuri, dar probabil că el nu îndrăznea să-i spună.

Colonelul Dimitrie Ignatiev căuta cu priviri lacome în jur.

— Altădată îmi serveaţi şi o votcă.

— Mă scuzi că am uitat. Imediat, imediat.

Căută de după o perdea de damasc de culoarea incertă a lămîii necoapte o sticlă terminată cu un cioc curb de aluminiu, din care îi turnă într-un pahar numai al lui.

— *Eh bien, maintenant je suis à vous...* Masa vă costă 300 000, puteţi scoate la ea încă 150 000, să fiţi sănătoasă, nu-i nici o supărare, sub preţul ăsta nu pot să v-o las, trebuie să-mi rămînă şi mie ceva.

Doamna Smaranda Robescu nu-i răspunse. Aşa începeau întotdeauna convorbirile cu polcovnicul. Acesta dăduse de duşcă votca şi aştepta o a doua încărcătură, ceea ce patroana magazinului şi făcu, întrucît repetiţia făcea parte din ceremonial.

— Care mai e situaţia pe front? *C'est une drôle de guerre, n'est ce pas?*

— Ştiţi bine, domnule Ignatiev, că nu citesc ziarele. Eu sunt negustorească, îmi văd de treburile mele, politica e pentru bărbaţi... Şi deodată, brusc: Iei 150 000?

La rîndul lui, ebenistul făcu *la sourde oreille:*

— Ba eu aş zice să vă intereseze politica, pentru că dacă vin bolşevicii, dumneavoastră nu veţi mai avea magazinul acesta şi veţi lucra la un colhoz. Ştiţi ce-i acela un colhoz?

— 150 000 am zis!

Domnul Ignatiev băuse şi a doua votcă, sardelele fuseseră ingurgitate cu o mare poftă şi doamna Smaranda Robescu îi servi şi a treia votcă, neluînd în seamă protestele formale ale polcovnicului.

— *C'est assez, madame... merci...*

De la această cantitate rezistenţele ebenistului scădeau invariabil şi patroana magazinului mixt ştia foarte bine' acest lucru.

— Domnule Dimitrie Ignatiev...

— Dimitrie Pavlovici, protestă amabil cel interpelat.

— Domnule Dimitrie Pavlovici, am nevoie de o jardinieră *Empire,* dar urgent, te rog să mă crezi, îmi cere doamna ministru lonescu-Tismana. Să ştii că nu se uită la preţ. Am dat sfoară, dar nu se prezintă nimeni.

— Se face, se face. Nici o grijă, încîntătoare doamnă! Fiţi sigură că Dimitrie Pavlovici al dumneavoastră vă va procura ceea ce i-aţi cerut în mai puţin de zece zile. Cred 28 că şi ştiu locul unde se găseşte aşa ceva...

Obrazul incendiat de coniacul băut cine ştie unde, încă înainte de a intra în magazin, se făcuse şi mai roşu. În ochii glaciali ai nobilului rus sclipea acum o undă de bunăvoinţă.

— Ştiţi că m-am gîndit, lucrăm de multă vreme împreună, să vă cer în căsătorie. Dumneavoastră tot de-atîtea ori m-aţi refuzat, din motive pe care nu le-nţeleg, vă spun drept. Dar vremea trece...

— Şi eu nu vă voi da, dragă Dimitrie Pavlovici, mai mult de 150 000 de lei, îi răspunsese doamna Smaranda Robescu care cunoştea repertoriul ebenistului.

Domnul Dimitrie Ignatiev se ridicase brusc m picioare şi rostise, ca de obicei, replica finală:

— Deci, vă mulţumesc foarte mult pentru tratația dumneavoastră, astăzi nu aveţi chef de încheiat afaceri, regretul e de partea mea, am onoarea...

Îşi căuta cu o grabă jucată căciula din blană de rîs şi paltonul de iuncher care acoperise jumătate din *secré- taire-ul* dincolo de care privirile ironice ale doamnei Smaranda Robescu îl urmăreau cu atenţie. Fără să rostească un cuvînt, patroana îi turnă a patra votcă.

— Nu, nu, de data asta mă retrag... Mulţumesc, mulţumesc... sărut mîinile...

Pe această replică grăbită, doamna Smaranda Robescu făcu ultimul artificiu: scoase pe neaşteptate dintr-un raft o lămîie pe care o despică în două, tăind felii subţiri din prima jumătate şi aşezîndu-le cu delicateţă în paharul plin ochi din faţa lui Ignatiev, care nu rezista niciodată acestui detaliu final.

— În sfîrşit, m-aş mulţumi şi cu 200 000 lei, rosti el, ca şi cînd şi-ar fi pus capul sub o ghilotină... Vedeţi, doamnă, prin apartenenţa mea la ceea ce se numeşte, cu un cuvînt banal, nobilime, nu am fost niciodată în stare să mă tocmesc cu cineva, cu atît mai puţin să rezist unei femei. Pare neserios ce vă spun, asta ar trebui subînţeles, dar nu-i mai puţin adevărat că aş fi preferat să am în faţa mea un bărbat. În tinereţe mă înjuram cu negustorii de blănuri siberieni care îmi aduceau cîte cinci sănii încărcate cu blănuri de vulpi polare, de samuri şi hermeline, după care toate doamnele contese din înalta societate rusească se dădeau în vînt. Ah, *barişnia, barişnia,* ai purtat vreodată la gît o vulpe polară? Eram nebun după aşa ceva. Nu era o plăcere mai mare decît aceea de a dărui blănuri 29 şi bijuterii femeilor pe care le iubeam. Şi am iubit destule, te rog să mă crezi... Vindeam în fiecare an cîte cincizeci de hectare de pădure şi aş mai fi vîndut, pentru că mai aveam ce, dacă n-ar fi venit revoluţia. Unde sunt toate astea?... *Elles sont à jamais perdues...*

„Dacă îl mai las să-mi spună şi povestea cu Rasputin şi cu împărăteasa scot masa georgiană la 150 000“, gîndi Smaranda

Robescu şi-i mai oferi două tartine cu icre de Manciuria, şi ele puse unde trebuie, tocmai în vederea acestor întrevederi. Ebenistul înţelese că nu mai avea nici o scăpare şi că îndărătnica femeie nu-i va mai oferi nici o mie în plus.

— Bine, fie! Mă declar învins! De data asta dumneata ai cîştigat. Mă aflu la strâmtoare, dar să ştii că altă dată mă duc la armenii ăia pe care-i ştii şi cu ei am să fiu mult mai neînduplecat.

Doamna Smaranda Robescu îi numără cele 150 000, bătrînul rus nici n-o privea, găsind că este nedemn să pară că are vreo îndoială asupra corectitudinii ei. Apucă cu o mînă fermă hîrtiile albastre, foşnitoare şi le vîrî într-un buzunar.

— Ca de obicei, deseară omul meu va sosi aici cu piesa pe care aţi cumpărat-o. Sunteţi singurul om cu care tratez, care-mi plăteşte înainte fără să clipească, fără a-mi cere vreo chitanţă. Asta mă obligă. Onoarea înainte de toate, doamnă. Îmi permiteţi să iau şi tartina asta cu icre? Totul a fost delicios... Aşa cum ne-am înţeles, în cîteva zile soseşte şi jardiniera.

Acum, că afacerea era încheiată, îşi aprinse pipa, străbătu cu paşi mărunţi magazinul, în care lumina dimineţii de iarnă se înstăpînea puţin cîte puţin, examinînd cu atenţie piesele expuse în mici vitrine: un candelabru George al VI-lea; un coş de fructe englezesc în formă de scoică, cu picioruşe de dragon, marfă cumpărată de cineva cu un veac în urmă la Londra; un elefant de fildeş lucrat la Calcutta sau la Bombay prin 1860; două sosiere de majolica, lucrate de Pavel Ofkinikov, la Moscova, în 1896 (el ştia bine lucrul acesta), cîteva ceasornice *Cheapside,* cu mîner de aur; un ceas turcesc cu capace cu safir şi ramă de aur roşcat; în sfîrşit, un breloc *dark-blue* cu intarsuri de platină şi perle tulburi de culoarea icrelor de crap. „Vinde lumea, asta înseamnă că războiul merge prost, 30 gîndi ebenistul. Ciudat, după propaganda de la radio ai zice că e tocmai pe dos.“ îşi îmbrăcă paltonul, îi sărută mîna doamnei Smaranda Robescu şi, cu cel mai încîntător surîs, o părăsi, despicînd încă o dată marţial

perdeaua din bile de fildeş.

Următorul client fu doamna Bilciurescu, soţia consilierului de la Casaţie, care voia să trimită o coroană grecească din *pin-strop,* împletită cu ramuri de brad argintiu şi ornamentată cu un buchet de *juniperus virginiana,* pentru că îi murise o rudă îndepărtată al cărei parastas avea loc astăzi la cimitirul Ghencea-Militar. Doamna Robescu sună dintr-un clopoţel şi, printr-o uşiţă mascată de un tul subţire, se ivi o fată palidă, îmbrăcată într-un taior foarte strîns pe corp.

— Cornelia, eşti amabilă? Doamna Bilciurescu doreşte să-i faci o coroană grecească. Are un parastas azi după- amiază. Ai material?

— Da, doamnă, se poate? Poftiţi!

Clienta dispăru în anexa magazinului mixt şi doamna Smaranda Robescu abia avu răgazul să tragă cîteva fumuri de ţigară pînă la venirea unui alt obişnuit al magazinului: Domnul Vulpescu-Govora, amator de ediţii rare şi de discuri vechi.

— Sărut mîinile, sărut mîinile! spusese noul-venit, salutînd rece cu pălăria lui englezească, pe care o purta vara şi iarna. Ceva noutăţi?

— Un Caruso din 1926, casa *Pathê-Marconi,* uşor zgî- riat, aria trubadurului...

— Pot să ascult?

Secţia *gramofoane* se afla undeva sub scara metalică, într-un intrînd, în care puteau fi găsite radiouri cu ga- lenă; *Blaupunkt-uri* sau aparate *Columbia,* dinainte de cel de-al doilea război mondial; fonografe cu pîlnie de alamă, care aduceau cu tromboanele de vînătoare scoţiene; discuri de jaz pe plicurile cărora un cîine privea în pîlnia unui gramofon, operele lui Wagner în interpretarea orchestrei din Bayreuth sau înregistrări de discuri ale oamenilor politici care avuseseră curiozitatea să-şi imprime glasul la apariţia acestei noi invenţii. Domnul Vulpescu-Govora mirosea puternic a *Patchouli; pe* figura lui ştearsă, greu de ţinut minte, lucea o mustaţă îngălbenită de tutun, periată cu

grijă în fiecare dimineaţă, nu stufoasă, nu agresivă, nu ridicolă ca a zugravului de la München, dar care, oricum, îi dădea o particularitate acestui 31 individ îmbrăcat cu pedanterie. Purta ghetre de la începutul toamnei pînă-n mai. Paltonul lui avea un guler de catifea, bine periat şi parcă atunci aplicat de un croitor, care nu admitea ca tocmai clientul lui să-şi piardă aerul universitar. De fapt, tînărul domn de 36 de ani urmase, pe rînd, medicina şi dreptul la Paris şi, după o studenţie prelungită poate şi din cauza izbucnirii războiului, venise în ţară gata blazat, gata plictisit de tot ce vedea în jur. In vara lui '41, la izbucnirea războiului, refuzase să înge- nunche pe stradă la ora cînd *haut-parleur-ile* opriseră circulaţia în toate oraşele ţării şi lăsaseră să se audă glasul monoton dar patetic al Mareşalului, care citea primul său ordin de zi: *Soldaţi, vă ordon treceţi Prutul!* Fusese pălmuit de către un ofiţer şi tradus în faţa unei curţi marţiale *ad-hoc,* judecat, condamnat pentru insultă adusă armatei române şi internat în lagărul de la Tîrgu-Jiu, de unde ieşise după trei luni la insistenţele tatălui său, cunoscutul savant biolog Gogu Vulpescu-Govora. Cu această poveste a refuzului său de a recunoaşte că a insultat armata română neîngenunchind, din banalul motiv de a nu-şi strica un costum, Titus Vulpescu-Govora făcuse carieră în anecdotica de cafenea. Bineînţeles că poseda o scutire medicală care-1 ferise de concentrări şi mobilizare şi că tăia frunză la cîini căutînd discuri *dixieland* sau primele imprimări ale lui Toscanini de la *Metropolitan House.*

Pînă la apariţia lui Armand Sachelarie, secretarul ministrului Tismana, doamna Smaranda Robescu mai primise vizita unui perceptor de la circumscripţia financiară, înmînîndu-i un plic dinainte pregătit; pe cititorul de contor al *Societăţii de electricitate; o* profesoară de la *Institutul Apelor* care căuta nişte nurci veritabile şi pe care o îndrumă la magazinul *Sabego* din Lipscani. Băiatul lui Vulpescu-Govora plecase de mult, cumpărînd pînă la urmă trei discuri cu tangouri cîntate de Estrelitta Castro, fericit de parcă ar fi achiziţionat o carte rară.

Armand Sachelarie trecea adeseori pe la doamna Smaranda Robescu, pentru că ministrul său avea multe obligaţii şi el ţinea o socoteală strictă a acestora: cîntăreţe Ja operă, doctoriţe care profesau meseria lor ca să ascundă pe cea de doamne de lume bună, mai interesantă, studente avînd nevoie de protecţie pentru a trece unele examene şi, 32 din cînd în cînd, cîte un mare amor care dura şi trei sezoane, timp în care secretarul venea foarte des în acest magazin ca să aleagă cîte ceva, după care vizitele se rărreau brusc, întrucît lonescu-Tismana cădea într-o prudenţă melancolică şi se întorcea în sînul familiei. De data aceasta, vizita tînărului Armând, îmbrăcat într-un fel particular pentru oraşul atît de balcanic, un fel de mesadă acoperită cu balon de mătase cumpărat la Paris, cu un guler îngust de miel, peste care arbora acum, iama, un mare fular tărcat, schimbat din cînd în cînd cu unul englezesc, moale şi violent colorat. Silueta lui de atlet era subliniată şi niai bine de veşmîntul scurt pînă la genunchi şi de mersul elansat, uşor neglijent. Doamna Smaranda Robescu cunoştea orele sosirii lui, pentru că era prevenită cu un telefon, dar acum, către unsprezece, apăruse pe neaşteptate, fără nici un avertisment. Aşteptase ieşirea unui comisionar care căra coroana grecească comandată mai devreme de doamna Bilciurescu şi cînd acesta dispăru se retraseră amîndoi sub scara metalică, în intrîndul ce adăpostea discoteca.

— Ce s-a întîmplat? Nu mi-ai dat nici un telefon...

— N-am putut. Ministrul m-a tîrît după, el tot timpul, aşa că am ales calea cea mai scurtă. Trebuie să-1 văd neapărat pe Colonel.

— Ii ştii telefonul, puteai să-1 convoci singur.

— Da, dar nu l-am găsit. L-am sunat de cîteva ori... nu-i acolo. Eu am să dispar în cîteva clipe, nu pot să întârzii. Convoacă-1 pentru diseară la orice oră vrea. Dacă reuşeşti să dai de el până la şase, mă cauţi acasă, sub motivul că ai făcut rost de jardiniera aceea pe care o caută mătuşa mea.

Acestea fiind spuse, secretarul ministrului o salută scurt şi ieşi

din magazin. Pentru un om neavizat, conversaţia de mai sus părea foarte curioasă, dar ea explica foarte multe lucruri. La sosirea lui în România, la începutul anului 1939, Vasile Dănacu, voluntar în armata republicană spaniolă, refugiat la Paris la ruperea Republicii, care avusese loc în aprilie '38, luase numele de Armand Sache- larie, la sugestia *tehnicului* care condusese grupul de voluntari români din 1937 pînă la acea dată, în urma primirii unor comunicări de la Bucureşti. Fără ca el să ştie, cineva din acest grup restrîns avusese ideea confruntării unei fotografii dintr-un ziar, înfăţişînd o recepţie la Ambasada Franţei din Buenos Aires, în care o doamnă, pe numele 33 de Leopoldina Sachelarie, apăruse alături de fiul ei Armand Sachelarie, cu ocazia sărbătoririi zilei de 14 Iulie. Cele două persoane despre care vorbim fuseseră surprinse în mijlocul unui grup de invitaţi care toastau cu paharele de şampanie în mînă. Erau de faţă, la acea recepţie, ministrul Franţei în Argentina, Joseph du Roy de Chandel, ministrul României în aceeaşi ţară, domnul Eduard Pogo- neanu, precum şi alte personalităţi, profesori universitari, oameni de ştiinţă, un tenisman celebru, ofiţeri superiori şi această doamnă Sachelarie care atrăsese atenţia şefului *tehnicului* român. Cu o memorie bună, personajul care pe vremea aceea se numea Vintilă Dobrescu ceruse fotografia lui Vasile Dănacu, fost student la Politehnică, membru al U.T.C.-ului, voluntar în bateria care luptase pe frontul de la Teruel. Vintilă Dobrescu studiase dosarul acestui tînăr, dar nu pentru că ar fi avut unele dubii în ce-1 privea pe Dănacu, ci pentru că asemănarea fizică a acestuia cu fiul doamnei Leopoldina Sachelarie îl izbise într-un mod deosebit. Acesta fusese primul fapt legat de ceea ce i se întîmplase mai apoi lui Vasile Dănacu. Acelaşi personaj citise peste cîteva luni într-un ziar francez, la rubrica de ştiri, într-o scurtă relatare, că doamna Leopoldina Sachelarie căsătorită de mai mulţi ani cu un anume Sorin Arghi- rescu, inginer, sau aşa ceva, trăind în Germania şi avînd afaceri în Argentina, avusese împreună cu fiul său un groaznic accident

de automobil, în urma căruia fosta doamnă Sachelarie îşi pierduse viaţa, iar fiul ei fusese grav rănit. Coroborînd aceste două lucruri, asemănarea flagrantă a lui Vasile Dănacu cu fiul doamnei Sachelarie şi cu dispariţia acestuia, după informaţiile pe care le avea, dispariţie care avusese loc după o lună şi jumătate de la moartea mamei sale, Vintilă Dobrescu raportase la Bucureşti că, la cererea cercurilor de acolo, poate să le trimită, în condiţiile ce aveau să fie stabilite mai apoi, pe Vasile Dănacu, alias Armand Sachelarie, care se înrudea cu soţia secretarului de Stat de la Interne, lonescu-Tismana. Operaţia imaginată de şeful *tehnicului* era destul de riscantă şi, la o primă estimare, sortită eşecului. Apropierea iminentă a celui de-al doilea război mondial şi lipsa de perspectivă în politica externă a României, care, cu siguranţă, avea să fie împinsă ori în tabăra germană, ori la o capitulare pe care nu o dorea nimeni, grăbise acceptarea de către 34 *Centrul* de la Bucureşti a soluţiei cu substituirea lui Vasile

Dănacu prin Armand Sachelarie. Acesta sosi incognito la Bucureşti imediat după Anul nou, cu un paşaport argentinian pe numele fiului Leopoldinei şi, în zarva acelor evenimente politice, reuşi să nu atragă prea mult atenţia. Fu găzduit la domnul Lazăr lonescu, de profesiune inginer, unde făcu cunoştinţă cu şeful *tehnicului* de la Bucureşti, care răspundea la numele de Colonelul, şi atît. Timp de o lună şi jumătate schimbă mai multe adrese şi fu familiarizat cu noile date ale biografiei sale de împrumut. I se furnizară fotografii cu grupuri de familie, ba chiar copii după unele scrisori ale doamnei Leopoldina Sachelarie, i se arătă şi o fotografie a lui Sorin Arghirescu, care, după noua sa situaţie, ar fi trebuit să-i fie tată vitreg şi, de cîteva ori, fu condus cu un taxi în parcul Jianu, străbă- tînd Aleea Alexandru, ca să i se arate viitorul său domiciliu, care îi fu descris în amănunţime. Biografia lui trebuia să fie destul de simplă şi de vagă în acelaşi timp, cum dealtfel fusese şi biografia celui dispărut, adevăratul Armand Sachelarie. Părintele său, ambasadorul, ca şi maică-sa îl neglijaseră, lăsîndu-1 pe mîna unor profesori particulari care îi

făcuseră o bună instrucţiune. Cum Vasile Dănacu ştia perfect limba franceză şi spaniolă pe care le deprinsese în cei trei ani de război, substituirea putea fi uşor întreprinsă. Exista o singură dificultate, şi anume aceea ca el să fie recunoscut de cei cu care făcuse liceul şi primul an la Politehnică. În cântărirea situaţiei, Vintilă Do- brescu socotise avantajos faptul că fiul ceferistului Dănacu, de la staţia de *mărfuri* Timişoara, făcuse liceul acolo şi că posibilitatea de a-şi întâlni vechii camarazi era oarecum redusă. Mai greu se prezenta chestiunea cu colegii de la Politehnică, dar cele cîteva luni de studii şi prietenia lui numai cu cei de stînga îl izolaseră oarecum. Colonelul îi recomandase ca în viitoarea sa carieră de secretar al ministrului, dacă el avea să reuşească să obţină acest post, pe baza înrudirii cu soţia acestuia, să păstreze o discreţie absolută, să nu se afişeze, cît va putea, evident, în preajma oamenilor lingă care va fi silit să trăiască şi, mai ales, să nu se lase fotografiat sau filmat la recepţiile oficiale. Pentru asta se cerea o abilitate şi o subtilitate pe care nu mai era nevoie să i le recomande, întrucît şi un refuz ostentativ ar fi atras atenţia. Eventualelor cunoştinţe pe care le-ar fi întâlnit ar fi trebuit să le furnizeze, despre el, informaţii vagi asupra profesiunii, adresei şi preocupă- 35 rilor cele mai presante. A spune că lucrează la un ziar, sub pseudonim, din cauza numelui ilustru al părintelui, sau că se pregăteşte pentru o viitoare carieră diplomatică, era foarte indicat să afirme. Sigur că în societatea în care avea să se învîrtă trebuia să facă faţă unei curiozităţi explicabile. Cărţi şi fotografii despre oraşul Buenos Aires şi împrejurimile sale, despre obiceiurile argentiniene şi chiar o listă a persoanelor cu care mama sa avusese relaţii în tot timpul şederii ei în America de Sud şi la Paris îi fură prezentate şi el le memoră conştiincios. Rudenia cu soţia ministrului prin sora ei, Leopoldina, fosta lui „mamă“, i se explică cu detalii, mergînd pînă la adrese, amici, sau mai vechi prieteni ai răposatei. Faptul că dispărutul Armand Sachelarie se născuse pe teritoriul argentinian şi că nu văzuse niciodată România şi foarte puţini români,

adică numai pe aceia cu care maică-sa venise în contact în Argentina sau la Paris, îi crea un alibi perfect. Din informaţiile *tehnicului* se cunoştea şi faptul că adevăratul fiu al diplomatului vorbea perfect românește, cum mai tîrziu avea să deprindă, în puţinele şi sporadicele lui contacte cu Sorin Arghirescu, limba germană. Dificultatea cea mai mare ar fi fost ca acest tată vitreg să se ivească pe neaşteptate în Bucureşti şi cei doi să fie confruntaţi, lucru foarte puţin probabil pentru Vintilă Dobrescu la acea dată, adică la începutul anului 1939. Dar iată că, după trei ani, această împrejurare majoră se iscase pe neaşteptate şi Dănacu trebuia să-i facă faţă; în ce condiţii, avea să afle de la Colonel. Trei ani de construire migăloasă a unei biografii false erau în primejdie. Acum, cînd abia părăsise magazinul mixt al numitei Smaranda Robescu, recapitula cu minuţie şi înverşunare aceste aproape o mie de zile în care se silise să treacă neobservat prin existenţa tumultuoasă a dezaxatei familii a ministrului şi a cercurilor lui atit de agitate şi curioase. Hiatusuri, mici capcane, surprize cărora le făcuse faţă cu destulă dificultate prin prezenţa sa de spirit, o amabilitate pe care adevăratul fiu al lui Sachelarie ar fi invidiat-o sincer dacă ar fi trăit, toate acestea se duceau de rîpă, printr-o pură şi nefericită în- tîmplare care se apropia cu paşi repezi.

Doamna Smaranda Robescu îl găsise în cele din urmă 36 pe Colonel la telefonul ştiut (trebuie spus că magazinul mixt de antichităţi era, de fapt, o *cutie poştală* a partidului comunist, unul din multele locuri unde, într-o relativă securitate, aveau loc scurte întruniri ale *tehnicului* din Bucureşti) şi întîlnirea cu Armand fusese fixată puţin după ora nouă, oră cînd furnizorii cei mai discreţi veneau cu marfă. Intr-adevăr, în seara aceea, după transportarea mesei georgiene furnizate de domnul Dimitrie Pavlovici Ignatiev, se mai aduseră în depozitul de sus al magazinului o garnitură descompletată, *Chippendale,* un *fauteuil à la reine,* foarte preţios, aflat şi el într-o stare deplorabilă, pentru care motiv trebuia trimis mai întîi domnului Rastopol, tîmplar

ebenist, cu domiciliul în strada înclinată, nr. 4, şi o comodă *Empire* care aparţinuse pe vremuri lui Ionel Brătianu, trecuse prin mai multe case bune şi era vîndută acum, în afară de alte lucruri preţioase, de către urmaşii lui Teofil Sidorovici, care se sinucisese la aflarea ştirii că Comisia pentru controlul averilor instituită de Mareşal îl obliga să restituie Statului suma de 2 288 000 lei.

Colonelul sosise cu o furgonetă *Ford* cam rablagită, destinată să care, la plecare, lucrurile la atelierul lui Rastopol. Era îmbrăcat într-o scurtă de miel cam ponosită şi pe cap purta o şapcă, şi ea nu în starea cea mai bună, tot mototolind-o în mînă, prefăcîndu-se că nu găseşte intrarea din pasajul *Macca.* Un observator atent al acestor locuri ar fi băgat de seamă că, altădată, acelaşi personaj, cu un aer grav de ministru plenipotenţiar, sau jucînd rolul unui colecţionar de timbre rare, totdeauna schimbîndu-şi hainele şi paltonul, purtînd cînd melon, cînd vreo căciulă de astrahan, de culoare *gris-perle,* intra pe uşa principală a magazinului, în plină zi, certîndu-se ca la uşa cortului la achiziţionarea vreunui obiect destul de scump, pe care îl plătea *cash.* Trecea cînd secretar la Ambasada Urugua- yului, cu domiciliul în strada Sofia, cînd un cercetător trimis de la Berlin pentru stabilirea faunei şi florei Mării Negre, cel puţin astea erau explicaţiile pe care omul între două vîrste, cu aerul lui marţial, cu privirea de lup şi mersul unui om obişnuit, ce n-arăta că se grăbeşte, dar care se grăbea în realitate, le pregătise pentru cei ce-ar fi fost curioşi să-1 întrebe cu ce se ocupă.

De data aceasta, falsul şofer izbuti, în sfîrşit, să sune, se lăsă apostrofat de doamna Smaranda Robescu, care-i deschisese uşa dinspre scara de serviciu, strigînd în gura mare, ca să fie auzită şi de cei ce ar fi avut de gînd să se 37 întrebe cu ce ocazie se afla furgoneta Colonelului în spatele magazinului mixt:

— Altădată, te rog să vii mai devreme, că e ora cînd mă culc. Mobila e sus, încarc-o cu atenţie, să n-o hîrşeşti sau s-o zgîrii, că e mobilă scumpă, nu pentru mitocani.

— Bine, cucoană, cum ziceţi dumneavoastră.

Doamna Smaranda Robescu aruncase o privire rapidă de-a lungul pasajului, pe urmă închisese uşa şi o încuiase.

— Dănacu e sus?

— Da. Vă aşteaptă.

— Ai luat măsuri pentru evacuare forţată, dacă cumva ne calcă cineva?

— Bineînţeles.

Urcară repede o scară, şi ea din metal, care făcea un zgomot asurzitor sub paşii bărbatului. Intrară într-o cameră mansardată, la origine un fost pod destul de încăpător, al cărei acoperiş era dominat de două uriaşe luminatoare, prin care ziua se strecura soarele sau negura de-afară. Încăperea era plină de mobilă veche, de braţe de fotolii dislocate, de arcuri de canapele, uşi de dulapuri florentine, balamale şi ţinte de fotolii depozitate în cutii de carton, fragmente de stucaturi reprezentând flori de acant, *putti* de marmură cu cîte un braţ smuls, culeşi de la vreo demolare şi vreo treizeci de cutii de vopsele şi lacuri depozitate pe podele. În fund, o uşă bine mascată, vizibila numai la o cercetare atentă, deschidea drumul spre un balcon, *nid de colombe,* a cărui balustradă era fragmentată în aşa fel încît permitea coborîrea pe cîteva trepte spre o terasă laterală, de unde, printr-o altă uşă de metal, care nu se deschidea decît dinspre partea aceasta, putea cel ce ar fi ales această cale de refugiu să coboare pe nişte trepte foarte înguste de ciment, şi ele în formă de melc, mai întîi în mica anexă a florăriei magazinului mixt şi de-acolo, printr-o altă uşă oarbă, în pasajul *Vilacros.*

— Bună! zise Colonelul, atingînd mîna secretarului ministrului. Ce s-a-ntîmplat? întâlnirea nu era programată...

— S-a-ntîmplat că Sorin Arghirescu soseşte în zece zile la Bucureşti, spuse direct celălalt.

Pe chipul lui nu se mai citea acea veselie amabilă cu care se întreţinea, ori de cîte ori avea ocazia, cu cei din jur.

 — De azi de dimineaţă mă tot gândesc ce-i de făcut.

Smaranda Robescu îi lăsase singuri. Colonelul îi făcu semn:

— Hai să stăm jos! Asta-i o chestie prea serioasă ca să nu ne gîndim bine înainte de a lua o decizie. Cum dracu s-a putut întîmpla una ca asta?

— Ne puteam aştepta. Uite că s-a întîmplat! Ieri a sosit o scrisoare. Cred că cei de-acasă nu sunt prea încîn- taţi. Se nasc probabil, prin venirea acestui individ, acele probleme juridice despre care v-am vorbit. Mai mult ca sigur că Arghirescu va revendica partea de avere a „ma- mei“ mele, fapt de care soţia ministrului nu e deloc încîn- tată, deşi n-o mărturiseşte.

Colonelul, ca de obicei în asemenea situaţii, îşi caută ţigările.

— Dacă mă gîndesc bine, dar asta nu se poate întîmpla decât dacă reuşim să împiedicăm întâlnirea dintre tine şi Arghirescu, am putea să cîştigăm ceva din afacerea asta. Tu, ca *nepot* şi *moştenitor* al unei părţi din averea doamnei Sachelarie, ai deveni brusc un tip dezinteresat şi generos, care ar oferi scumpei sale mătuşi bunurile ce ţi se cuvin şi pe care ea le-ar primi cu o mare plăcere. Asta ţi-ar consolida şi mai bine situaţia în această *familie.*

Trăsese două fumuri din ţigară cu sete şi izbucnise pe neaşteptate în rîs:

— In ce chestiune te-am vîrît! Dacă mă gîndesc bine, socoteala celor din Paris n-a fost rea. În cei cîţiva ani pe care i-ai petrecut în casa ministrului, ne-ai dat un ajutor substanţial. De fapt, pentru mine eşti o armă care încă n-a tras. Sigur că informaţiile pe care mi le-ai servit ne-au ajutat foarte mult. Acum începe o perioadă şi mai grea şi eu tocmai pentru ea te pregătisem. După cum ştii, în multe locuri, grupuri organizate de comunişti au săvîrşit cîteva sabotaje. Dar asta a fost numai începutul. Hora cea mare acuma începe. Nu ştim cît va ţine şi dacă o să scăpăm cu viaţă din ea, dar uite că neprevăzutul, care pentru mine e chiar mai periculos decît primejdia, ne pune într-o situaţie destul de neplăcută.

Strivise nervos jumătatea de ţigară nefumată într-o scrumieră

găsită pe o masă cam şuie ce se clătina la orice atingere şi care de mult ar fi trebuit să fie dată la recondiţionat de către doamna Smaranda Robescu.

— Care mai sunt relaţiile dumitale cu familia Tismana? 39

— Aşa cum le ştiţi. Destul de bune. Se pare că timpul lucrează pentru mine. A fost mai dificil la început. Aşa cum prevăzuserăţi, m-au primit cu suspiciune. Nu mă văzuseră niciodată, am sosit pe neaşteptate la ei acasă. Sigur că aveau cunoştinţă de existenţa mea, dar fără fotografiile acelea de familie, pe care nu ştiu cum le-aţi procurat, i-aş fi convins mai greu.

La sosirea falsului Armand în casa lor, o răceală bănuitoare, care durase mai bine de un an, guvernase primele întîlniri dintre ei. Îl acceptaseră în casa lor, pentru că înţelegeau situaţia gravă în care se afla. Curînd se convinseseră de seriozitatea acestui tînăr, care vorbea foarte puţin despre trecutul lui (şi doamna Evelyne lonescu-Tis- mana nu-i cerea să-i facă confidenţe, după bunul obicei al lumii lor, unde chestiunile personale nu sunt discutate decît dacă cel în cauză vrea să le facă cunoscute). Tatonări subtile avuseseră loc, în mod indirect, în convorbirile dintre Armand şi ministru, sau dintre Armând şi mătuşa sa. Din ele reieşea că averea fostului diplomat Sachelarie nu era chiar atît de mare cît se spunea şi cum afirma el în scrisorile trimise, pe vremea cînd trăia, cumnatei sale. Un *ranch* cu cîteva mii de capete de vite care fusese lichidat pînă la urmă sub presiunea creditorilor, un imobil destul de mare şi bine mobilat la Buenos Aires şi nişte acţiuni în industria ţării respective, iute preschimbate în bani de imprudentul diplomat care ducea o viaţă pe picior mare, aşa cum se obişnuia în lumea nebună şi dornică de plăceri a acelui timp şi a acelui loc. Sora Evelynei se trezise asediată de poliţe şi de presiuni de toate felurile cărora le făcuse cu greu faţă. Asta şi explica rapida căsătorie cu Sorin Arghirescu, vechi prieten al familiei. Versiunea lui Armand pentru familia Tismana, în ce priveşte relaţiile cu Arghirescu, trebuia să rămînă pe linia ambiguităţii. Se mergea pe un joc psihologic, pe

presupusa gelozie a fiului frustrat de dragostea unui părinte mort şi prin apariţia unui nou personaj care, deşi prieten al familiei, nu înseamnă acelaşi lucru. Dealtfel, pentru Vasile Dănacu, om crescut într-un mediu destul de umil şi silit să joace rolul unui copil răzgîiat şi instruit cu profesori particulari, fusese lucrul cel mai dificil de interpretat. Foarte curînd îşi 40 dăduse seama că o anumită stîngăcie putea să-1 dea de gol. Trăise greu, în internate, întreţinîndu-se singur de la 14 ani, învăţase cu încăpăţînare, pe urmă se trezise deodată în plin război şi dusese o viaţă de soldat. Scurta şedere la Paris poate că mai atenuase puţin din acea rezervă nativă. Frecventarea unor cercuri zgomotoase de miniştri în exil, de spioni internaţionali, ziarişti, oameni de afaceri, femei fără profesiune sau cu profesiuni bine retribuite, dar nemărturisite, de idealişti marxişti şi de refulaţi ai puttfrii, visînd o Europă nazistă, de troţkişti şi internaţionalişti amestecaţi cu dizidenţi ai lui Mussolini şi cu oameni ai Gestapoului infiltraţi în Franţa ce încă nu fusese ocupată în momentul cînd se afla el acolo îl obişnuise pe Vasile Dănacu cu ceea ce se numea atît de banal *usage du monde,* dar asta nu însemna că el putea să înşele un ochi atît de ager cum era acela al Evelynei lonescu-Tismana. Şi pentru ca să prevină unele bănuieli, nu vorbeau decît despre viaţa pe care o dusese în *ranch-ul* lui, despre rodeo-urile la care participase cu mare pasiune, acele petreceri zgomotoase cu văcari, şi despre beţiile cu fermierii grosolani la reuniunile duminicale. Sora Leopol- dinei se mira că „mama[11] lui nu-1 pregătise pentru cariera diplomatică, aşa cum se lăuda în unele scrisori. Aici, *tehnicul* de la Paris săvîrşise o greşeală pe care el o reparase din mers. A, cum nu, îl adusese de la ţară la multe reuniuni cu miniştrii şi cu militarii care umpleau saloanele casei lor din *Avenida Rodriguez,* deşi treburile astea nu-1 pasionau. El nu semăna deloc cu tatăl său, deprinsese firea boemă a Leopoldinei, care era mai petrecăreaţă. Sigur că nu servea decît lucrurile care îi ei*au *livrate* de către Co-lonel. Dealtfel, *tehnicul* din Paris înteţise corespondenţa cu *amicii*

imaginari din acel loc, unde el susţinea că are întinse relaţii, ceea ce, într-un fel, era destul de adevărat, îl întrebase pe Tismana dacă i se permite să primească scrisori la adresa lui şi acesta găsise că lucrul era foarte firesc. Odată cu ocuparea Franţei, corespondenţa se rărise, dar, oricum, ştirile de-acolo puteau fi folosite de ministru, pentru că Armand avea grijă să-i strecoare şi unele chestiuni despre românii din străinătate care-1 interesau. La toate astea trebuie adăugat că falsa lui identitate căpăta astfel o legitimitate şi mai mare. În particular, Tismana se felicita pentru achiziţia făcută, fapt care o măgulea pe Evelyne. „Ce spui de mutu ăsta al tău, care sub masca lui de copil crescut la ţară a moştenit firea tatălui său? E 41

foarte bine informat. Are prieteni în Argentina şi la Paris, unde am şi eu, evident. Am să mă interesez de el, deşi se pare că în capitala Franţei a stat destul de puţin şi că n-a avut contact decît cu cercurile anarhiste". Odată făcută implantarea lui Armand în familia Tismana, mai rămînea de lămurit ce fel de încărcătură ideologică purta acest tînăr, atît de bizar. Cu acea indiferenţă falsă la lucrurile care îl interesau cel mai mult, Tismana stabilise că Armand Sachelarie iubea îndeosebi boema cercurilor artistice de care nici Bucureştiul nu ducea lipsă. Sigur că ideea de a aduce în casă pictori şi scriitori, de a transforma încăperea lui de la mansarda imobilului din Aleea Alexandru, o fostă cameră de servitori ceva mai arătoasă, într-un loc de perdiţie, nu-i convenea nici lui, dar spre surprinderea sa, secretarul nu-i dăduse ocazia de a se plînge. De la Evelyne ştia că frecventează mai ales pe prietenele ei şi că, într-adevăr, îl pasiona lumea artistică. Cel mai ciudat lucru era că, probabil şi din cauza ocupaţiilor de care el, ministrul, nu-1 scutea, pe indivizii aceştia nu-i frecventa totuşi decît întîmplător. In materie artistică se dovedise a avea un ochi într-adevăr de cunoscător, achiziţionînd pentru Evelyne multe din ultimele tablouri ale Magdale- nei Rădulescu, vreo trei sculpturi de Anghel şi mai încoace, după întoacerea pictorului Pallady de la Paris, două excelente pînze ale acestuia, toate

împodobind somptuoasa casă a ministrului. „Politica nu mă preocupă, spunea deseori Armand lui Tismana, întrucît spectacolul argentinian m-a vindecat pe veci. Am văzut generali răsturnaţi în două luni, aşa ceva nu este pentru mine. Iubesc spectacolele sângeroase, cum ar fi *corrida,* am îmblînzit cai, pentru că am trăit între cai, dar această competiţie oratorică, terminată cu masacre, nu mă încîntă deloc. Le las altora plăcerea. O sinecură diplomatică, pe care mi-aţi putea-o înlesni vreodată, m-ar face fericit. Ce-aţi spune de Roma? Sau de Madrid, deşi acolo de-abia s-a terminat războiul. Nu-i vorbă că nici bătrîna noastră Europă nu e mai liniştită la ora asta, pentru că a intrat într-o agonie din care nu ştiu cum va ieşi". (Toate astea i le spunea prin 1940, după căderea Poloniei şi a Cehoslovaciei.) lonescu- Tismana avusese în vedere şi această eventualitate, dar numai la început, la venirea lui în casa din Aleea Alexandru. Nu ştia atunci ce fel de fire are Armand şi, dacă s-ar 42 fi trezit cu un zurbagiu sub acoperişul lui, cu siguranţă că l-ar fi expediat cu mare plăcere, prin relaţiile pe care le avea, într-un loc cît mai îndepărtat. Numai că seriozitatea lui, prezenţa discretă şi tactul de care dădea dovadă, odată cu trecerea timpului, i-1 făcuse indispensabil. Pe Evelyne o cucerise însoţind-o încă din primele zile la lecţiile ei de echitaţie de la manejul din Plevnei, unde venea câteodată şi regele Mihai, iar pe el cu pasiunea pentru ordine pe care o punea în acte, cu meticulozitatea de funcţionar din vocaţie. Mai ţinuse secretari şi secretare (pe acestea din urmă i le torpila statornic Evelyne), dar nimeni nu se dovedise la înălţimea lui Armand. Acest tînăr, crescut între văcari, avea acel *savoir-vivre* care îl impunea. Nu era zgomotos, nu-şi sublinia meritele, nu era neplăcut, nu avea căderi. Într-un cuvînt, poseda rara calitate de a ceda (nici nu putea face altfel atunci). Asta lăsa ministrului senzaţia că gîndeşte exact cum trebuie, deci că nu greşeşte. Secretul lui Polichinelle pentru cei care au făcut sau aveau vreodată de gînd să facă meseria lui Vasile Dănacu.

— Știi la ce mă gîndesc? îi zisese Colonelul într-un tîrziu. Dacă Arghirescu ajunge la București, nu există decît două posibilități: ori să dispari tu, ori să dispară el. Și dacă e vorba să dispară el, aș prefera ca acest lucru să se întîmple înainte de a te vedea.

Îl privi atent pe cel din fața lui. Un bec peste care cobora un abajur de mătase galbenă, aprins de către doamna Smaranda Robescu înainte de a-i lăsa singuri, lumina bine ochii vii ai lui Dănacu.

— Știu ce gîndești. Ceea ce spun poate să pară un lucru cinic, dar nu-l cunoști pe individ. Acum sunt dator să te informez. În fișele noastre, Sorin Arghirescu figurează ca un om foarte periculos. Este limpede pentru noi că a lucrat, încă de la instaurarea lui Hitler la putere, pentru poliția lui secretă. Faptul e confirmat și de împrejurarea că la rebeliune, de pildă, n-a fost trimis în România. Fost legionar, după cunoștințele mele, lucra și cu *Intelligence.* Într-un cuvînt, un agent dublu. A fost destul de prudent pînă la ocuparea Franței. Cred că în Argentina a colaborat cu niște societăți mixte care sunt, de fapt, *spatele* naziștilor. Ei s-au gîndit la toate. Războiul ăsta, după socoteala mea, poate să mai dureze cîțiva ani. Poate să fie și mai scurt, depinde de împrejurări, de arme, de loialitatea militarilor germani, de forța rușilor 43 și de abilitatea aliaților. Ești mai tînăr, ai fost soldat, poate nu ești obișnuit cu munca în care, iată! te-am aruncat fără să te-ntrebăm. Putea să fie altul în locul dumitale, dar după atîta vreme de cînd ne cunoaștem, eu unul nu regret că cei din Paris mi te-au trimis. Ce mă roade pe mine la ora asta e că dumneata ești arma mea secretă pe care prezența lui Arghirescu o va împiedica să tragă. Și eu nu doresc asta cu nici un chip. Am nevoie de dumneata, te-am pregătit, operația este aproape reușită, sigur, cu riscurile care se pot ivi în fiecare clipă. Și, deodată, întîlnirea asta nedorită căreia trebuie să-i faci față! Ei bine, nu avem altă soluție, trebuie să acționăm în funcție de ceea ce ni se impune. În Argentina, Arghirescu a înlesnit depunerea unor capitaluri pe nume fictive pentru șefii naziști.

Sigur că cei care l-au trimis acolo nu i-au dat detalii şi el nu e decît o piesă mică într-un joc mare. Dar mi-ar fi plăcut să-1 mai folosesc. Din păcate, n-am s-o pot face. El, cu siguranţă, i-a informat şi pe englezi despre faptul că unii nazişti nu sunt deloc siguri pe viitorul lor şi că îşi aştern un pat cald încă de pe acum. Asta face parte din strategia lor şi îi priveşte. Pînă aici, Sorin Arghirescu ar fi putut să trăiască liniştit pînă la adinei bătrîneţe. Numai că, după invadarea Franţei, cu cinismul care îl caracteriza, a trădat un grup de rezistenţi francezi, pe care nemţii i-au executat. Dacă ţin bine minte, e vorba de zece sau cincisprezece vieţi. Cifra exactă n-o cunosc. Dar lucrurile nu s-au oprit aici. *Intelligence-ul,* fără să trădeze sursa, i-a informat pe nemţi că cineva, în care au mare încredere, le-a dat pe mină doi agenţi secreţi. Nu l-au vîndut, nu i-au dat numele, cu asta îl şantajează pe Arghirescu pentru ca să-i informeze pe ei, pe englezi. Oricum, nemţii bănuiesc pe mai mulţi, între care şi pe tatăl tău vitreg. Înţelegi unde vreau să ajung?

— Înţeleg foarte bine.

— Atunci, treaba pare oarecum simplă. Dacă nu-i dă în gînd domnului Arghirescu să se răzgîndească a se întoarce în România, el este pierdut. Şi noi nu vom avea nici o vină. Cunoşti proverbul: „îmi place haina, dar mai aproape îmi este cămaşa".

Tăcură cîtva timp şi Colonelul îşi mai aprinse o ţigară, ros de unele îndoieli.

— Astfel povestite, lucrurile ţi se par poate cam sim- 44 ple, dar ele conţin unele implicaţii neplăcute. Poliţia română probabil că este informată despre activităţile lui Arghirescu în străinătate şi n-ar fi exclus ca el să lucreze şi pentru Biroul 2 de la noi. Bănuiesc că ministrul tău nu ţi-a făcut mărturisiri în acest sens.

— Vagi aluzii, da, dar nimic precis. N-am insistat, ca să nu atrag atenţia, dar, oricum, domnul Tismana ştie că ruda sa, dacă poate fi numită aşa, se ocupă cu lucruri necurate. Din deducţiile mele, venirea acestui al doilea soţ al cumnatei sale aici îl şi încurcă, dar îl şi atrage. Îl încurcă, pentru că o astfel de relaţie în

propria-i familie, la funcţia lui, este permisă desigur, dar se înregistrează la dosarele serviciului *personal.*

— Da. Mareşalul e cam botocud. Înţelege greu nuanţele, chiar dacă e vorba de serviciul secret. La toate astea se gîndeşte şi domnul Tismana al dumitale. Ştiu ce vrei să-mi spui. De ce, pe de altă parte, i-ar conveni sosirea lui Arghirescu... Pentru că l-ar înghesui şi, dacă încă nu este agent al poliţiei, l-ar face cît ai zice peşte, în numele sfînt al patriei.

— Exact la aceste lucruri mă gîndeam şi eu, răspunse Dănacu

— Ar fi fost formidabil să fi reuşit să te întîlneşti cu acest Arghirescu fără ca el să-şi dea seama că l-ai substituit pe adevăratul Armand. Dar acest risc nu ni-1 putem permite. Aşa încît, te rog să mă laşi pe mine să mă ocup de tatăl tău vitreg. Te absolv de orice responsabilitate. Dacă nu reuşesc, am să te previn. Nu vreau să-ţi pun viaţa în primejdie.

Odată spuse aceste cuvinte, Colonelul strivi cea de a doua ţigară în scrumieră şi-i strînse mîna, adăugind:

— Cel mai greu lucru în meseria dumitale, şi trebuia s-o ştii de mult, este că nu ai avut şi nu vei avea o viaţă personală. Dacă ai tăria de a nu te gîndi la acest mic amănunt esenţial, totul e în regulă. Faptul că te-ai bătut trei ani pe un pămînt necunoscut pentru ideile pe care le servim amîndoi este cea mai bună dovadă că nu te-ai prea gîndit la viaţa dumitale personală, nu-i aşa?

Şi de la uşă:

— Spune-mi, ţi-ai imaginat vreodată ceea ce ni se va întîmpla nouă după ce toate aceste lucruri vor lua sfîrşit?

— Cred că da, răspunse Dănacu. Dacă o să simt că am talent la scris, o să povestesc tot ce mi s-a-ntîmplat. Dar n-am motive să cred că voi reuşi. Oricum, voi relua cursu- 45 rile la Politehnică ca un student întîrziat ce voi fi atunci. Şi pe urmă, om mai vedea.

Colonelul îşi aşezase şapca pe frunte şi cu salopeta aceea unsuroasă pe el părea un adevărat şofer ce venise să-i care mobila doamnei Smaranda Robescu.

— Nu cred că o să mai fie nevoie. Politehnica ta ţi-ai terminat-o în Spania, iar odată cu munca începută cu mine faci o a doua universitate. E cam mult pentru o viaţă. Dacă scăpăm cu bine din toate astea, atunci mai vorbim.

În aceeaşi seară, Colonelul îi făcuse o vizită acasă domnului Panaitescu, zis Regizorul, după ce îl anunţase cu un telefon că o să treacă pe la el. Acesta, ca de obicei, îşi făcea o cafea şi-şi pregătea dosarele pentru a doua zi, dosarele lui încărcate de hîrtii timbrate, de cereri şi de rezoluţii, de contestaţii şi de apeluri la Tribunalul Suprem. Vag, practica avocatura, avea relaţii în lumea ma- gistraţilor. Uns cu toate alifiile, îşi justifica adevăratele şi delicatele afaceri din care trăia cu această hîrţogărie complicată, căreia îi dădea curs prin relaţii, mituiri discrete şi chiar şantaje. Pierdea destulă vreme, dar pentru a-şi camufla loviturile rare, care-i aduceau cîştiguri frumoase — cu această migăleală de acte pline de meschine interese, ce erau judecate în completuri sau la Tribunalul Suprem — Îşi scotea preţul timpului pierdut. Cu Colonelul mai lucrase într-o împrejurare, aşa încît bănuia că dublarea preţului pe care avea să-1 ceară va fi acceptată, deşi individul îi inspira destulă frică. Îşi lepădase la iuţeală halatul uzat şi se îmbrăcase în costumul său închis cu care mergea zilnic la Tribunal. Se privise rapid într-o oglindă, îşi pieptănase părul şi aşteptase soneria care se auzi într-adevăr exact peste zece minute, cum îi spusese vizitatorul la telefon.

— Bună seara, zisese Colonelul, înregistrînd uimirea de pe chipul celuilalt.

— Bună seara, domnule Dumitrescu. Ce mai face fiica dumneavoastră?

— Bine, mulţumesc. Ştiu ce vreţi să mă întrebaţi: Ce se ascunde sub costumul acesta de lucrător... Pot să 46 mă aşez?

— Da, cu plăcere. O ţigară? Cafeaua se face numai- decît. Am pregătit-o special pentru dumneata.

— Să jucăm cu cărţile pe faţă. Peste două zile am să-ţi aduc un

plic, pe care te-aş ruga să-1 predai unei persoane de la Ambasada germană. Ai relaţii acolo?

— Bineînţeles.

— Numele meu nu-1 cunoşti, pentru că bănuieşti că Dumitrescu ăsta nu reprezintă identitatea mea adevărată. Consideră-te angajat într-o afacere de mare importanţă, pentru care, în afara sumei pe care o ceri pentru astfel de servicii, vei beneficia, la timpul său, de scutirea de a fi întrebat ce ai învîrtit în viaţa dumitale. Vorbesc foarte serios, nu te interesează pentru cine lucrezi, nu vei face decît o treabă de curier. Vei duce un plic unei doamne şi atît. De acord? în rest, nici o întrebare...

— De acord.

— Atunci, poimîine... cînd să te caut? Dimineaţa la zece e bine?

— E bine... Tot aici?

— Da, tot aici... La revedere.

Colonelul îi întinse mîna şi vru să plece.

— Şi cu cafeaua asta ce facem?

— N-am timp.

Domnul Panaitescu, în schimb, avea. Voia totuşi unele lămuriri:

— Domnule Dumitrescu, sau cum ţi-o spune... Noi ne cunoaştem foarte puţin, dar cine te-a trimis la mine prezintă, oricum, garanţii. Sper că nu mă bagi într-o chestie aşa, cum să spun eu? care să se lase cu... pac, pac... Legaţie, nemţi, cutare...

Colonelul zîmbi:

— Linişteşte-te, domnule Panaitescu! Eu cred că după chestia asta ai să fii şi felicitat de către nemţi. Vreau să te împrietenesc cu ei, nu-ţi convine?

— Vorbeşte, domnule, aşa!

— Nu-ţi face nici o grijă. În cinstea dumitale, uite, am să beau şi cafeaua pe care mi-ai pregătit-o, deşi în materia asta e bine să ştii cît mai puţin. E vorba de o comunicare confidenţială. Oamenii aceia vor fi foarte mulţumiţi.

Pe chipul celuilalt se ivi o mare nedumerire. Domnul Panaitescu, zis Regizorul, văzuse multe în viaţa lui, dar acum părea încurcat rău de tot. 47

— Domnule Dumitrescu, la drept vorbind, eu nu mai înţeleg nimic. Ştii că data trecută, cînd te-am servit, am făcut-o din motive pe care nu e nevoie să le repet. Bănuiesc că serviţi o cauză importantă. Nici n-am vrut să-ţi iau bani la început, dar, mă rog, am şi eu cheltuieli de regie, mă-nţelegi. Pe de-o parte, o dată mă faci complice la o răpire a unei comuniste, iar acum mă pui să denunţ nemţilor pe cineva. Prima oară chestiunea mi se părea nobilă. Era vorba de viaţa unei fete tinere. A fost mai uşor. Dar acum ştiu eu ce ascund hîrtiile astea pe care dumneata mi le dai ca să le transmit unei doamne de la Ambasada Germaniei?

Colonelul aşează ceaşca de cafea pe consola de marmură a sobei de teracotă care se afla în spatele domnului Panai- tescu, privi atent cele vreo şaizeci de cotoare ale revistei *Justiţia* şi o grămadă de reviste, *Arhivele Statului,* încărcate de praful odăii în care se mătura foarte rar.

— Ce naiba pot să găsească oamenii în revista asta, *Arhivele Statului?* întrebă Colonelul pe neaşteptate, ridi- cînd un exemplar şi răsfoindu-1.

— Ei, procese mai vechi, jurisprudenţe, vechituri care într-o pledoarie bine întocmită pot să influenţeze completul de judecată. Dar bag bine seama că nu vrei să-mi răspunzi.

— Ţi s-a făcut frică?

— Deloc, dar îmi trebuie o justificare morală. Nu sunt un îngeraş, am făcut destule în viaţa mea, aş vrea totuşi să mă asigur că nu-i ceva murdar, eventual un denunţ, în urma căruia cineva şi-ar pierde viaţa.

— A, nici vorbă de aşa ceva! Mai exact este vorba de salvarea unei vieţi omeneşti.

Domnul Panaitescu rămase gînditor cîteva momente, se apropie de perdeaua ferestrei apartamentului său şi privi largul bulevard în care se mişcau, printre troiene, tramvaiele şi

autobuzele în şiruri. De jos, totul se vedea neclar în lumina albastră a becurilor camuflate, care lăsau în noroiul cafeniu produs de sarea împrăştiată de societatea de tramvaie o lumină spectrală de acvariu.

— Domnule Dumitrescu, îmi inspiri încredere, altfel te-aş fi refuzat în cazul ăsta, care e prea neclar, deşi aparent e simplu. Dacă e vorba de o afacere importantă, doamna la care mă trimiţi şi la care voi ajunge prin in- 48 termediul unui cunoscut de-al meu de la Ambasada germană o să se intereseze de mine şi asta nu-mi prea convine.

— Ai pe cineva care ar putea să te înlocuiască?

— Nu ne putem folosi de o scrisoare anonimă?

— A, asta nu. Sigur că nemţii ar da curs celor ce vor citi, dar afacerea li s-ar părea neserioasă şi ar trata-o superficial. Dacă doamna aceea se va interesa de dumneata şi te va chema vreodată să te-ntrebe cine ţi-a dat plicul pe care ţi-1 voi aduce eu, n-ai decît să-i declari că un simpatizant al naţional-socialismului, care ţine să rămînă anonim şi care s-a întors recent din Franţa, vrea să aducă la cunoştinţa organelor respective nişte lucruri ce pot fi verificate. Atît. Să fii sigur că nu te vor mai deranja. Ei înţeleg asemenea gesturi venite din partea unor oameni care ţin să rămînă necunoscuţi.

— Bine, primesc. De data aceasta ai fost convingător. Dar, te rog, domnule Dumitrescu, să ai o memorie bună în ce mă priveşte, cînd va fi cazul.

— A, nici o grijă! De data aceasta chiar plec. Bună seara. Ne-am înţeles. Poimîine la zece, aici.

Şi ieşi.

După o jumătate de oră, cu aceeaşi furgonetă în care se mai aflau preţioasele fotolii ale doamnei Smaranda Robescu, ce trebuiau duse în strada Înclinată, la domnul Rastopol, Colonelul opri în faţa bodegii „La cinci lei“ aflată pe calea Griviţei, colţ cu strada Caraiman, foarte aproape de halta Griviţa, unde îşi dăduse întîlnire cu Dumitru Tronaru, zis Dima, mecanic la

depoul din apropiere, abia ieşit din schimb. Colonelul adăposti maşina în umbra gardului cimitirului Sfînta Vineri, care dădea spre strada Caraiman şi spre Griviţa şi intră în bodegă. Localul era plin cu fum de ţigară, se auzeau strigăte ascuţite de la mese, o lume grăbită, ostenită de munca de peste zi venea aici să-şi înece osteneala orelor făcute peste program, să lege prietenii sau, pur şi simplu, să uite că acasă îi aştepta o droaie de copii, o sobă rece sau o nevastă cicălitoare. Tronaru se aşezase la o măsuţă rotundă cu spatele la uşa de intrare, supraveghind perdeaua roasă, care făcea camuflajul localului, prin oglinda înclinată pe care fuseseră pictaţi cinci lei, aducînd mai curînd cu sfinxul sau cu nişte pisici ceva mai fioroase — reclama patronului care ţinea să aibă o firmă exotică pe această 49 cale a Griviţei, plină de magazine, cîrciumi, bordeluri şi cinematografe sordide.

— Noroc! zisese Colonelul şi-1 bătuse pe umăr pe mecanic. Ai venit de mult?

— De un sfert de oră. Am vrut să găsesc o masă liberă, ca să putem vorbi nestingheriţi. Despre ce este vorba, fiindcă, îmi închipui, n-avem prea mult timp...

— Mă laşi şi pe mine să beau o halbă? Am alergat toată ziua şi mi-e sete. Au ceva de mîncare?

— Carne de berbec.

• — Merge.

Colonelul făcu un semn unui chelner şi, după ce dădu comanda, spuse simplu:

— Bănuiesc că ai în echipă nişte oameni cu care te înţelegi bine.

— Bineînţeles.

— Peste cîteva zile, nu ştiu cîte, dacă nu s-o întîmpla altcum, pe la punctul de frontieră Curtici o să sosească un client gras. Fotografia şi instrucţiunile o să le primeşti cînd o să mergi cu oamenii tăi să-1 întîmpini. Aş dori să te gîndeşti bine cum am face ca el să nu apuce să ajungă la Bucureşti?

— E vorba de o răpire, nu-i aşa? Nu-mi închipui că...

— A, nu! Omul ştie cîte ceva, noi ştim mai multe despre el, poate o să avem o conversaţie între patru ochi şi-o să-1 sfătuim să plece cît mai repede de unde a venit. Asta e tot. Numai că, fiind persoană simandicoasă, s-ar putea ca lucrurile să se complice... Ce spun eu că s-ar putea... cu siguranţă că se vor complica. Lucrurile au două aspecte: dacă va fi bal cu două-muzici-două, cum bănuiesc, atuncea nemţii ne vor scuti de răpire. Dacă aceştia vor sta în banca lor, o să ne încurce oamenii poliţiei noastre. Or, eu tocmai asta nu doresc: o întîlnire a noului- sosit cu Serviciul Secret Român. Pricepi?

— Da, e foarte clar.

— Deci, te vei orienta în funcţie de situaţie. Vom hotărî pe loc. Totul e să pregăteşti Oamenii cu care va trebui să lucrezi. Individul despre care îţi vorbesc va sosi cu vagonul de dormit; vine tocmai din Franţa.

Chelnerul aduse două halbe. După cîteva clipe, sosiră şi cele două frigărui. Discuţia care-i interesa pe cei doi 50 luase sfîrşit. Acum Colonelul întreba care mai era situaţia ceferiştilor, ce mai spuneau ei şi cum înţelegeau să saboteze maşina de război a lui Antonescu... Desigur, nu pronunţau numele Mareşalului şi nici alte nume, vorbeau într-un argou al lor. Lucrau împreună din 1933, de la greva de la *Ateliere.* Pe urmă se reîntîlniseră în octombrie 1938, la dizolvarea Confederaţiei Generale a Muncii. Odată cu interzicerea activităţii legale a tuturor partidelor politice, se vedeau destul de rar şi cu multe precau- ţiuni, activînd în cea mai deplină ilegalitate.

Mîncară în tăcere cele două frigărui. Carnea fusese cam arsă, dar avea un gust bun pentru nişte oameni flă- mînzi ca ei; părea chiar foarte bună.

— Te duc cu furgoneta mea, vrei? întrebă Colonelul, după ce plăti nota pentru consumaţie.

Bodega se golise pe jumătate, mai stăruia perdeaua deasă de fum, într-un colţ, un cerşetor îşi număra mărunţişul, sorbind rar dintr-o cinzeacă de ţuică.

— Ce mizerie şi beţivanii ăştia! mîrîise Tronaru.

Colonelul se întoarse spre el şi-i privi faţa aspră, încă înnegrită de cărbune. Era îmbrăcat într-o pufoaică italienească de balonzaîde şi şapca trasă pe ochi îi ascundea privirea.

— Nu sunt toţi beţivani. Unii n-au, pur şi simplu, unde să se ducă. Acasă e mai urît decît aici. Urcă!

Colonelul trînti portiera de tablă a furgonetei şi-1 întrebă:

— Unde să te duc?

— Pe Povernei. Dacă ţi-e în drum...

Maşina se încălzea greu din cauza frigului de-afară. Pe aici străzile nu fuseseră curăţate cu plugul şi rablio- neta îşi făcea cu greu loc printre nămeţi.

— Parcă e dricul primăriei. A fost o maşină bună la vremea ei, dar şi-a mîncat mălaiul.

— Ajungem noi.

— Tot nu mi-ai spus... De cînd nu ne-am văzut, nu cumva te-ai însurat?

— Ce-i drept, nu. Oameni ca noi n-au timp să mai facă şi treaba asta.

După care rîseră amîndoi ca de-o glumă bună.

În biroul inspectorului-şef Mizdrache se făcuse o tăcere neobişnuită. Crăciunescu, Teică şi Ciripoi priveau la 51 chipul acestuia. Şeful lor nu scotea nici un cuvînt. Cerceta cu atenţie un dosar, ca şi cînd ar fi scormonit într-o ladă cu gunoi în care ar fi găsit, pe rînd, lucruri preţioase. Mîrîia din cînd în cînd, numai pentru el:

— Da... da... da... da... da... da... Care va să zică, persoană sus-pusă, rudă cu domnul ministru Tismana, barosan, trăit în străinătate, cutare, cutare... Şi noi să trimitem pe careva pînă la Geneva... Ce Geneva? Pînă la graniţa franceză, cu flori. Turcu plăteşte, aşa... Pe cine dracu să-1 trimit dintre voi, ca să-i iasă înainte? Că mă uit, aşa, la tine, Teică, pe tine te arestează numai cînd te urci pe scara vagonului, dar nu aşa, ca pe unul de la Serviciul Secret, ci ca pe un borfaş care fură geamantanele.

— O-ho-ho-ho-ho! făcu Teică, ducîndu-şi palma la gură, parcă măgulit de cele ce auzea. Faceţi spirite de glumă cu mine, dom' şef. O-ho-ho-ho-ho!...

— Nu rîde ca tîmpitu', că ştiu eu ce spun. Tu, Ciripoi, vorbeşti limba bengaleză? Nici româneşte nu ştiţi ca lumea. Mă, de unde dracu v-am găsit eu pe voi?

Ochii i se opriră asupra lui Crăciunescu. Asta părea băiat mai subţire.

— Ei, tu? Ciripeşti ceva?... Aşa, ceva, puţin?... *Pardon... S'il vous plaît... Darike schôn... Guten Tag... Please... What can I do for you?...*

În ochii lui Crăciunescu băteau vînturile Saharei.

— O rup puţin pe franţuzeşte, domnu' Mizdrache. Am şi eu şapte clase.

— Bine, mă! Pe tine te trimit pe post de surdomut, în clipa aceea se auzi ô bătaie în uşă. Apăru agentul Greerosu de la secţia întîi.

— Domnule inspector, scuzaţi, permiteţi, s-a-ntîmplat o mare nenorocire, de-aia vă deranjez.

— Ce nenorocire, Mitică? A furat careva lupoaica din Dealul Mitropoliei?

— Vorbesc serios, domnule inspector, l-au mierlit pe Gojgaru.

— Ce spui, mă? L-au mierlit pe Gojgaru?... Cine să-1 mierlească, mă, pe Gojgaru?... Te-ai îmbătat? Eşti gazat cu iperită? Şi, pe urmă, vorbeşte frumos aicea... Ce limbaj este ăsta: mierlit, cutare, cutare...

Teică scoase iar un rîs sughiţat, care totdeauna îl irita 52 pe inspector: „0-ho-ho-ho...", la care acesta îi aruncă o privire, îngheţîndu-1. Agentul Greerosu nu terminase:

— Pe cuvîntul meu de onoare că au băgat patru bucăţi în el.

— Patru bucăţi? Nu poate fi adevărat. Asta era dracul gol.

— Domn' inspector, l-am văzut ţeapăn, pe năsălie. E mort-mort, familia-n lacrimi şi doliu la poartă. Ne-am pricopsit. Miercuri are loc înhumarea. La Străuleşti.

Mizdrache îşi făcu o cruce.

— Dumnezeu să-1 ierte, dar parcă nu-mi vine să cred. De unde i s-o trage lui, aşa?

— Avea duşmani mulţi. Băgase cîţiva la pîrnaie, a mai lăsat văduve, s-adună... Şi dacă s-adună, costă.

Ciripoi, care tăcuse pînă atunci, scosese batista şi exclamase:

— Uite-aşa ne ducem cu toţii, unul cîte unul, la datorie.

Mizdrache îi făcu un semn lui Teică:

— Aristide, adu coniacul ăla, să bem un păhărel şi să vărsăm o picătură, să cadă pe duşumea, că aşa se cuvine.

Teică se grăbi spre dulapul de lemn de nuc în care inspectorul-şef ţinea paharele şi coniacul pentru ocazii. Fură umplute patru pahare şi camarazii răposatului • Gojgaru lăsară să cadă cîte o picătură de alcool pe podele, exclamînd în cor: „Dumnezeu să-1 ierte“, după care inspectorul-şef îi spuse lui Ciripoi:

— Fă un raport, îl înaintăm în grad *post-mortem,* să i se facă văduvei, dacă e căsătorit, pensie.

— Este, se amestecă, fără să fie întrebat, Greerosu.

— Bine, acum du-te, că aici mai avem treabă.

La al doilea pahar de coniac, Mizdrache schimbă tonul:

— Mă copii, am glumit noi ce-am glumit, dar acum vorbim serios. Cazul Arghirescu ne interesează din toate punctele de vedere şi cînd spun asta mă gîndesc la zilele cît o să stea el în ţară. Trebuie făcută o supraveghere discretă, eficace. Omul a lipsit multă vreme din ţară, dar nu e exclus să aibă unele contacte care ne interesează. Mai mult nu pot să vă spun.

Ciripoi găsi ceva de adăugat:

— Dom’ şef, se naşte o chestie delicată... Nu ştiu dacă Arghirescu ăsta o să locuiască la hotel. Dar, după cîte ştiu eu, e rudă cu doamna Tismana şi, în cazul ăsta, noi, ca să 53 zic aşa, cum facem, că pe stradă ne mai uităm, mai filăm, dar în casa ministrului, de...

— Dar cine a spus că trebuie să vă amestecaţi în treburile

ministrului? Eu vorbeam aşa, în general, să ştim şi noi pe unde mai merge, poate îl mai cheamă pe la vreo Ambasadă, cutare, cutare... Ce, trebuie să vă-nvăţ eu meserie?... Pe urmă, ştiţi şi voi cum se fac chestiunile astea. Ce, n-avem şi noi cucoanele noastre angajate, cu state de serviciu, care trag şi ele cu urechea la vreo recepţie, mai clămpănesc cîte ceva la telefon; c-o fi, c-o păţi, că boul bălţii, una-alta, că chichiri-michiri... de ce suntem plătiţi?' Omul e în putere, cred că mai serveşte; strică să-i oferim ceva la aşternut? O prospătură... Că pe-acolo, pe unde a- stat el, s-o fi uscat săracu... Aud că e şi văduv, de...

Teică scoase al treilea „O-ho-ho-ho!“ arătîndu-şi dinţii îngălbeniţi de tutun, pe care şi-i acoperea cu palma negricioasă. Ciripoi, lezat de aceste semne de intimitate cu inspectorul-şef („Adică cum îşi permite el să rîdă cu gura, pînă la urechi, cînd vorbeşte cu domnu' Mizdrache? Ete, al dracului! Dacă nu ţi-1 trimit la Paşcani, după infractori, să nu-mi zici mie Ciripoi. Te aranjez eu pe tine. Rîzi, ai? Bine, Teică! Supără-mă, Teică! Bagă tu nasul în supa mea, că o să ţi-1 retez eu ţie“).

Spuse cu voce tare:

— Dom'şef, în materia asta să nu duceţi nici o grijă,, că avem batalioane de fete. De-abia aşteaptă să se afirme. Cînd or auzi ele că le vine un străin de-ăsta, mamă, ce-o să fie...

— Aşa ziceam şi eu, Ciripoi. Toată lumea mulţumită. Să se uite şi la noi domnul Tismana frumos, să n-o zbîr- cim, că ştii că numai de-alde astea îmi faceţi. Şi acum, fiecare la treburile lui şi cînd mi-o mai fi dor de ochii voştri, vă chem eu. Lăsaţi paharele pe masă, că aţi băut destul pe ziua de azi. Trimiteţi şi voi o coroană unde trebuie, la camaradul vostru, acasă. Scrieţi şi voi pe banderolă un text bine simţit, cam aşa ceva: *Patria recunoscă-toare,* deşi fie vorba între noi, numai pentru patrie n-a murit el, cine ştie ce a mai învîrtit, dar treacă de la mine.

După plecarea lor, făcu un număr de telefon, auzi glasul subretei din casa lui Ionescu-Tismana, îi spuse *bună seara* şi o rugă să i-1 dea pe ministru, dacă era acolo.

— Da. Cu plăcere, răspunse aceasta. Cine e? Domnul. 54 Mizdrache?... Vă cunosc după voce.

— Aşa, păpuşico, dă-mi-1 pe domnul ministru, că am să-i fac o comunicare. Mersi, te pup!

După cîteva minute se auzi glasul lui Ionescu-Tismana:

— Scuză-mă, dragă, dar am invitaţi. Ştii cum e la chestii de-astea. S-a-ntîmplat ceva deosebit?

— A, nu! Ce-aş putea să vă comunic e faptul că am luat măsuri în chestia despre care am vorbit. Am găsit un băiat dezgheţat pe care am să-1 trimit înaintea domnului Arghirescu, fără ca acesta să ştie, numai să-mi comunicaţi data şi trenul cu care soseşte.

— Pînă acum nu cunosc nici eu aceste lucruri, dar cum o să trimită telegrama, am .să te-nştiinţez, n-avea nici o grijă. În chestiunea sabotajului acela de la Slatina mai ştii ceva?

— Ceferiştii ăştia sunt muţi ca mormîntul, dar o să -scot eu şi untul din ei. N-aveţi nici o grijă.

— Bine, Mizdrache, mai vorbim noi mîine la birou, că .acum...

— Să trăiţi! Sărutări de mîini doamnei...

Mizdrache aşează telefonul în furcă, privi prin ferestrele biroului. Era o zi neguroasă de iarnă îmbîcsită, umedă, fără ninsoare. Lumea trecea zgribulită pe sub streşinile caselor. Două vehicule se ciocniseră din cauza alunecuşului şi vreo douăzeci de indivizi se strînseseră ca la urs şi comentau în gura mare: „Ăsta e bucureşteanul, în lipsă de evenimente, vrea să se amuze de orice." Pe urmă îşi făcu o socoteală scurtă. Treabă ar mai fi avut, dar moartea ăstuia, a lui Gojgaru, îl deprimase, sau cel puţin aşa voia să creadă. Şi la o deprimare, ce se cuvenea?

Invitaţia Gerdei Hoffmann de a bea o cafea la ea .acasă, pe strada Londra, îl surprinsese pe maior. Relaţiile dintre ei, în ultima vreme, luaseră o turnură destul de dramatică, aşa încît acesta bănui că e vorba de ceva important. Îi trimisese de la o florărie o ramură de liliac alb, care avea un simbol dublu: acela de a-i reaminti vechile lor relaţii de amiciţie şi, într-un fel, un

apel la armistiţiu. Maşina străbătuse cu greu îngrămădirea de autocamioane de pe şoseaua Ştefan cel Mare şi apucase pe liniştita stradă unde-şi avea domiciliul secretara sa. Îl concediase pe şofer, avea să se întoarcă cu un taxi acasă, 55 pentru că nu ştia cît o să întîrzie şi sunase la uşă. Îi deschisese chiar Gerda, care avea aerul că abia sosise din oraş, pentru că era îmbrăcată într-un taior de culoarea prunei necoapte şi păstra încă în obraji urmele gerului de-afară.

— *Guten Tag!*

— *Guten Tag!* M-am grăbit, am crezut că voi întîrzia şi că nu mă vei găsi acasă. Acum două minute am intrat..

— Se vede! constată von Braun, rece, ţeapăn, scoţîn- du-şi mantaua şi şapca pe care le atîrnă în cuierul din micul vestibul.

— Eşti singură, sper.

— *Jawohl!* Şi rîse cu minunăţii ei dinţi, arătîndu-i că sfidează insinuările pe care i le făcea.

Înăuntru era cald; în *living-room-vl* care se putea transforma în două camere, despărţite de un oblon rabatabil de lemn, peste care se trăgea o perdea de catifea galbenă, la nevoie, ardeau numai lămpile de noapte, deşi afară nu se întunecase deplin. Zgomotele străzii se auzeau vătuit, aparatele de fotografiat ale secretarei sale, ca şi micuţele canapele şi fotolii erau aşezate într-o dezordine studiată, de-a lungul pereţilor. Von Braun aruncă o privire distrată, ca să îşi dea seama dacă ea mai achiziţionase-ceva de cînd n-o mai vizitase. Totdeauna tablourile erau altele, cele vechi luînd drumul Germaniei, fiind înlocuite cu altele tîrguite din magazine de antichităţi, din case particulare, unde făcea vizite dese. Parchetul strălucea de curăţenie, micul bar din fundul acestui *living-room,* cu bare nichelate de aluminiu, sclipea în semi-întuneric. „Totul luceşte în această casă, mobila, covoarele, parchetul, aşternuturile, perdelele sunt spălate foarte des, asta e o- manie." Mai cunoscuse o femeie la ei, în Germania, înainte de război, o servitoare care făcea şi pe secretara tatălui său la nevoie, o adevărată minune, cum spuneau cu invidie

prietenii familiei lor. Dirija bucătăresele, le controla, era pretenţioasă cu ele, pe celelalte servitoare le teroriza, dacă ar fi găsit un fir de praf pe biroul tatălui lui. Le punea să umble cu aspiratorul în bibliotecă ore întregi şi, la aşezarea mesei, freca, cu o îndîrjită atenţie, paharele de cristal de Boemia, ca nu cumva pe ele să fie uitată vreo pată sau vreo amprentă. Era îndatoritoare, veselă, spunea 56 glume porcoase, cum îi plăcea tatălui său. Înalt demnitar- bavarez, cu grad de general, care îi dădea pe furiş bacşişuri enorme, ca şi maică-sa, ca şi el, dealtfel; toţi, ferin- duse unul de altul, tocmai pentru că erau entuziasmaţi de serviciile acestei femei. La un an şi jumătate de la angajarea ei, din buzunarele părinţilor începuseră să dispară sume neimportante de bani, dar fiecare pusese asta pe seama uituceniei sau neglijenţei, bănuiala neîndrăznind să fie îndreptată asupra vechilor servitori sau a bunei femei. Totul dură cîtva timp, pînă cînd, într-o zi, maică-sa, care ţinea cheile unei casete de bani aflate în cabinetul de lucru al generalului, descoperi lipsa sumei de 20 000 de mărci. La început bănuise că taică-său avusese de făcut vreo comandă specială şi că, posedînd a doua cheie, umblase acolo şi nu anunţase pe nimeni. Trecuseră zece zile de expectativă bănuitoare, pînă cînd aceasta nu mai răbdă şi-şi întrebă soţul dacă nu cumva are o iubită... Generalul nu înţelegea gluma, aşa încît se lămuriră repede. Nu luase nici un ban din casetă. Chemară poliţia. După o cercetare scurtă se constată că excelenta secretară, bucătăreasă, factotumul casei, era hoţul. După alungarea ei, generalul comentase astfel chestiunea: „Din păcate, n-am putut să-i fac nimic acestei doamne foarte îndemînatice. Trebuie să vă spun, dragii mei, că ea mi-a furat un carnet de însemnări cu care spera să mă poată şantaja. Doamna era, deci, în serviciul poliţiei, însă faptul asupra căruia vreau să vă atrag atenţia este că trebuie să vă feriţi de oameni care, roşi de o conştiinţă necurată, vor să pară totdeauna exagerat de curaţi. Asta a spus-o, de mult, bătrînul Freud".

Bineînţeles că impresia nu fu comunicată Gerdei care adusese,

pe o masă cu rotile, ceva de băut.

— Aşadar, Gerda?... Facem pace?

— O pace înarmată, dragul meu. Este cea mai bună.

Ne scuteşte de viitoare războaie.

Ciocniră.

— *Prosit!*

— *Prosit!*

Femeia lăsă paharul pe măsuţă şi se-ndreptă spre o comodă lungă, din care scoase un dosar.

— Iată ce am primit zilele trecute, la Ambasadă, prin- tr-o cunoştinţă.

Maiorul citi scrisoarea predată de domnul Panaitescu unui funcţionar care i-o adusese Gerdei. Era o foaie bătută la maşină şi semnată: „Un prieten al Germaniei". După 57 aceea, foiletă aparent distrat dosarul care însoţea scrisoarea, conţinînd o fotografie, cîteva tăieturi de ziare, două sau trei acte fotocopiate, precum şi o amănunţită biografie- a numitului Sorin Arghirescu.

Cînd termină, ridică privirea spre Gerda.

— Ştiai ceva despre el?

— Nu.

— Ai cercetat dacă datele aflate în dosar sunt exacte?

Ai comunicat la Berlin ceva?

— Da.

— Ţi-au răspuns?

— Da.

— Şi tot ce scrie aici este exact?

— Totul este exact. Pînă la primirea acestor acte, exista numai bănuiala că numitul Arghirescu ar fi cel pe care îl căutau serviciile noastre secrete.

— Să înţeleg că el a vîndut pe Horst Paul şi pe Weber Kraus *maquis-ului* francez?

— Este exact ceea ce poate fi văzut din aceste fotocopii.

— Şi asta, după ce ne dăduse nouă un grup de *ma- quisarzi!*

— Chiar aşa!

— Şi cei de la Berlin ce-au spus? Sper că i-ai consultat.

— In asemenea cazuri nu există decît o singură rezolvare...

— Am înţeles. Ştii cumva şi data cînd numitul Arghirescu părăseşte Franţa?

— O să ni se comunice la timp. Am primit asigurări.

— Atunci e foarte bine, draga mea. Ce spectacol ai mai văzut în acest oraş destul de plicticos?

— Alaltăseară a cîntat, la Ateneu, Enescu. E un excelent violonist. Îl ştiam numai compozitor şi dirijor. Lumea era entuziasmată. Părea puţin cam obosit sau marcat de o boală. Interesant tip.

Sala de gimnastică a casei Tismana se afla la subsol, în vecinătatea staţiei de încălzire a boilerului; o încăpere de 10 metri lungime, pe 4, pe pereţii căreia se aflau spa- 58 liere dintr-un lemn de culoarea lămîii. Într-un colţ, un cal de sărit, cu o şa de piele, abia luminat de cele două ferestre înguste care dădeau spre o alee cu pietriş din spatele imensului imobil. Mocheta verzuie reflecta lumina săracă a zilei de iarnă de-afară. Se auzea susurul egal, monoton al apei care circula prin ţevile caloriferului şi uruitul violent al focului de gaze. Intr-o încăpere mică, alăturată, mobilată mai intim, adică în stilul unui mic buduar, se afla o canapea de piele pentru masaj, acoperită cu un cearşaf de olandină şi cîteva perne învelite în mătase pictată cu motive orientale, adusă de domnul lonescu-Tismana dintr-un voiaj în Persia făcut înainte de război; un dulap alb cu medicamente şi însemnat cu o mică cruciuliţă roşie, pentru ca să atragă atenţia celor care n-ar fi ştiut ce se ascunde acolo, cîteva taburete, o perdea de muşama care ascundea un duş şi, pe nişte stative, prosoape imense, puse la uscat, sau neîntrebuinţate. Prin uşa lăsată întredeschisă, către care privea Evelyne, se vedeau halterele uitate pe podele cine ştie de cînd de bărbatul ei, care renunţase la gimnastica de dimineaţă de mult, spunînd că asta îl oboseşte; două perechi de măşti şi mai multe spade pentru scrimă, înfipte într-un rastel deasupra căruia se aflau două

pieptare matlasate, protejate de un grătar fin de sîrmă şi patru perechi de mănuşi. Mai erau acolo cîteva perechi de pantofi cu talpa de crep, de culoare albă, învechiţi, roşi pe la vîrfuri, două perechi de *balerini,* cu *poantele* mîncate de atîta întrebuinţare, *tu-tu-ul* în care soţia ministrului continua să-şi facă exerciţiile de balet şi o bluză spaniolă deasupra căreia, de obicei, Evelyne arunca un şal adus mai demult de la Granada, ţesut în nişte culori focoase, negru şi roşu, în care erau încrustaţi! aurii din fir. Înainte de a începe masajul, doamna Tismana îl rugase pe Bob, maseurul negru de la *Tenis-Club,* să pună în priză *pickup-ul* şi un disc care se învîrtea acuma lent, emiţînd melancolicele măsuri ale lui Ravel: *Pavane pour une infante défunte.* Fostul boxer negru, îmbrăcat numai într-un slip, peste care aruncase un halat, îi lucra aprig spatele, burduşind-o cu pumnii.

— Bob, mă zdrobeşti! Mai încet, te rog! Te crezi la Havana, la campionatul mondial?

Maseurul slăbi presiunea asupra muşchilor doamnei ministru şi-i răspunse cu vocea lui groasă, semănînd cu cea a lui Al Jolson: 59

— Cum vreţi dumneavoastră, doamnă.

— Apropo, Bob... La Havana ai vizitat şi tu casele acelea? Aud că erau nişte creole foarte frumoase. Americanii mureau după ele. Erau chiar aşa...

Negrul rise cu amabilitate reţinută:

— Ah, *ma'm...* sigur, erau *delicious.* Foarte scump, *ma'm.* Dar pentru un campion asta nu conta, eram plătit bine.

Şi o pisă mai departe mărunt, cu pumnii lui ca nişte melestee.

— Încet, că-mi scoţi sufletul, Bob. Spune-mi, ai trecut înainte de asta pe la doamna Ardeleanu? Tot aşa ba- şoaldă e?

— What is this *başoaldă?*

— Adică grasă. Bate suta de kilograme. Ce, te faci că nu ştii? Stai de 20 de ani în România şi n-ai învăţat argoul?

— Oh, yes! E destul de gras. 120 kilo, văzut mine cîntar.

— Dar Beldiman, soţia domnului Beldiman de la Casaţie? Mai

este cu colegul ăla al vostru, boxerul? Cum îi zice?

— A, Doly! Oh, oh, nu... La el greutăţi mari. Dat afară sala de box. Zice la el jidan. Nu bun, nu bun.

In clipa aceasta îşi făcu apariţia lonescu-Tismana, şi el într-un halat alb, strîns pe şale, cu puţinul păr rămas pe la tîmple bine pieptănat, lins şi parfumat.

— Bună dimineaţa, dragă. Dar ce e muzica asta funebră?

— Ravel, *darling,* Ravel. De cîte ori ţi-am spus să mai dai şi tu pe la Ateneu? Uite, acum o săptămînă a cîntat Enescu. La Paris şi-n America, înainte de război, se omorau să-1 asculte.

Ministrul se făcu că n-aude ceea ce i se spusese. Îl măsură concentrat pe negrul înalt de doi metri care începuse să se îngraşe uşor, dar arăta splendid. Avea o faţă lucioasă şi doi ochi inteligenţi, îşi tundea părul încreţit ca de oaie şi, cînd se apleca, prin deschizătura halatului i se vedeau pectoralii năduşiţi, jucînd sub piele. O gelozie surdă, inexplicabilă la un om ca el, îl rodea pe lonescu- Tismana. „Dacă nebuna asta de Evelyne s-a încurcat cu başbuzucul ăsta? Parcă-i o gorilă. Numai unei masochiste 60 poate să-i placă un asemenea individ. Dar mai ştii?*

— Vrei să ne laşi singuri, dragă Bob?

— Da. Eu terminat. Mulţumesc!

Atunci realiză ministrul că soţia lui era dezbrăcată pînă la brîu, cum sta aşa culcată cu faţa în jos, acoperită numai cu un cearşaf îngust care-i ascundea torsul.

— Eu fac un duş, dacă ai să-mi spui ceva, vorbeşte tare, ca să te aud, că o să curgă apa şi vreau să înţeleg ce-mi spui.

Negrul dispăruse, femeia îşi aruncă prosopul din jurul coapselor şi lonescu-Tismana îi zări spatele bine făcut şi picioarele lungi şi bine croite. „Se ţine încă, nu e desigur, la ora asta, Mariejeanne, care are cincisprezece ani mai puţin, dar, pentru vîrsta ei, silueta e remarcabilă. Gimnastică, balet, echitaţie, scrimă... E o femeie care vrea să nu îmbătrînească şi bine face". Un val de înduioşare îl năpădi, dar se reţinu. Auzi zgomotul apei care arunca jeturi violente pe trupul abia scăpat

din menghina pumnilor maseurului.

— Să-ţi fac o bucurie? întrebă bărbatul.

De dincolo, de după perdeaua de muşama, se auzi glasul ironic al nevestii:

— Dă-i drumul! Dacă ai venit pînă aici, înseamnă că îmi aduci o veste proastă.

— Exact.

— A telefonat Arghirescu din Paris. Soseşte mîine seară în Bucureşti.

— Ei, acum că a telefonat, asta e!

— Nu te bucuri?

— Care bucurie la tine să fie... Ştii bine că o să-mi pună chestiunile cele mai neplăcute în legătură cu partea soră-mi din moştenire. Nu face el atîta drum degeaba. O să mă jupoaie.

— In ce mă priveşte, nici eu nu sunt prea încîntat. Ţi-am mai spus-o. Dar, oricum, a fost ultimul bărbat al Leopoldinei. *Nous avons l'obligation de lui faire un bon acqueil...*

Evelyne ieşise de sub duş. Avea încă pe cap o cască portocalie, cum purta de obicei cînd se ducea să înoate la bazinul cu valuri *Lido,* sau la lacuri, la Herăstrău, la *Telefon-Club.* Se învăluise într-un cearşaf de bumbac şi îşi tampona uşor faţa cu un burete parfumat. 61

— Te rog să mă crezi că vreau să văd mutra cumnatului meu cînd l-o zări pe Armand. Cred că n-o să fie încîntat deloc.

— Nici Armand nu are aerul că se bucură de and a auzit că escrocul ăla o să vină la Bucureşti. Tu nu crezi că ăştia sunt certaţi pe un motiv foarte serios?

De dincolo se auzea hîrîitul plăcii şi lonescu-Tismana se repezi să ridice braţul *pick-up-ulvi,* pentru ca discul să nu mai hîrîie. Din micul budoar, Evelyne strigă la el:

— Fii drăguţ, sun-o pe Marcela să-mi aducă micul dejun, că vreau să mai stau întinsă puţin. M-a zdrobit bestia aia neagră.

Femeia îşi aruncase casca de cauciuc şi-şi potrivea cu braţele ridicate părul lung şi frumos, bine întreţinut. Asta îi amintea de

cealaltă, de Mariejeanne, ultima lui pasiune, care avea un nas de pariziană, subţire, uşor ridicat în sus la vîrf, cu nări străvezii. Tunsă *Bubico,* lăsînd numai urechile acoperite, toată coafura avea forma unei căşti romane, dezgolindu-i ceafa prelungă. Blondă, subţire, jucîndu-i mereu comedia inaccesibilităţii, lăsîndu-1 să o roage, cedîndu-i pe neaşteptate, lucru care o irita pe Evelyne, de unde, conversaţiile lor neplăcute. „Spune-i, dragă, să n-o mai facă pe focoasa, că ăsta e semn de mitocănie. Şi să-şi mai schimbe parfumul. O nevastă suportă mai uşor infidelităţile numeroase decît o iubire constantă. Este elementar, *mon chou.“* Totdeauna, cînd îşi amintea de cealaltă, ministrul trăgea aceeaşi concluzie: „Habar nu au proastele astea de neveste cît bine le fac prietenele noastre. Acestea din urmă nasc un termen de comparaţie. Niciodată, cînd eşti cu amanta, nu te gîndeşti la nevastă, dar totdeauna cînd îţi aduci aminte de cealaltă, nu poţi să nu conchizi că soţia este o instituţie care îţi dă siguranţă în viaţă. Ele nu ştiu de ce se-nsoară bărbaţii: dacă nu e averea, e reputaţia familiei, dacă nu e reputaţia familiei, este spaima de a trăi prea liber, adică oroarea de dezordine, asta, bineînţeles, pentru un om care se ia în serios, care vrea să facă o carieră".

— La ce te gîndeşti, Puiule?

— O să crezi că sunt un mincinos, dar mă gîndeam la tine.

— A, totdeauna cînd îl pui pe Armand să-mi trimită flori, sau îmi aduci vreun mic cadou, mi-eşti suspect. Ai 62 trecut aseară pe la Mariejeanne?... Apropo, ce mai face? I-a trecut dorul după tipul ăla care a murit la rebeliune? Cel care trăgea cu pistolul, făcînd-o pe cow-boy-ul în Bucureşti...

— Vai, Evelyne, ţi-am mai spus... o bănuieşti pe degeaba. Nu există femeie interesantă în Bucureşti să nu mi-o pui în spinare. Actriţe, secretare... Dar tu ce crezi, dragă, că sunt armăsar? Am o vîrstă, trebuie să-mi ţin rangul. Mareşalul ştii că e foarte atent la moralitatea miniştrilor săi, a pus poliţia pe urmele noastre. Acum, în ce mă priveşte, nu sufăr prea mult, pentru că nu mai sunt la vîrsta exceselor, dar să i te bagi omului sub cearşaf, să

vezi ce e acolo, asta numai de la doamna asta de la Patronaj ni se trage. Ea e bisericoasă, cu crucea la Bobotează, cu vizitele prin spitale. Crede că dacă o cheamă Maria, gata, e mama răniţilor. Nu-i vorbă, că nici el nu mai e la o vîrstă cînd să-1 mai intereseze o prietenă, ştii tu. Uite, la o analiză strînsă, ăştia sunt toţi paranoici, dragă. Despre Hitler se spune că e pederast. Mussolini abia acum, după cincizeci şi ceva de ani, s-a încurcat cu fiica unui doctor... Au făcut din putere o amantă.

— Vai, Puiule, dar vorbeşti ca frate-tău, Râul! Uiţi că eşti ministrul Mareşalului?

— Sunt ministru *şi* al Mareşalului. Am fost ministru în mai multe guverne. Ce-i drept, nu cine ştie ce: un subsecretar de stat, acolo, dar ministru, în sfîrşit... Insă nu mai pot! J'en *ai par dessus la tête. Î*n fiecare zi un discurs despre victoriile din Răsărit, despre noua ordine în Europa, în frunte cu Führerul, unde o să ajungem nu ştiu.

— Ascultă, dragă, ai venit să faci politică cu mine aici? Nu mai ai cu cine discuta?

— Cui ai vrea să spun toate astea? Pot să vorbesc în gura mare astfel de lucruri? Eşti nevastă-mea. Supor- tă-mă, pentru numele lui Dumnezeu! Lasă-mă să mă descarc. Ce vrei, să scap vreo vorbă la vreo şedinţa a Consiliului de Miniştri? Apropo, ce-ai făcut cu doamna lamandy? Mareşaleasa s-a lăsat abordată?

— Ah, *darling, a* fost înfiorător. Altă dată, cînd îţi asumi ducerea la bun sfîrşit a unei promisiuni, te rog foarte mult s-o faci singur, să nu mă mai laşi pe mine, fiindcă nu mai pot. Soţia Mareşalului este o doamnă de bună condiţie, evident, dar s-a obişnuit să fie flatată, cu toată modestia pe care o abordează, ceea ce înseamnă că nimeni nu reuşeşte să reziste puterii. Toată această mas- 63 caradă cu „doamnelor, să croşetăm pentru răniţii noştri dragi, să le împletim ciorapi şi flanele" mergea pe timpul războiului de independenţă, dar acum... Cu cîteva sute de mii de lei se pot cumpăra şi ciorapi, şi mănuşi, şi flanele... De ce este nevoie să facem... clacă, şezătoare, să ne adunăm aşa, ca-n

falanstere, şi să producem obiecte de uz casnic?

— Aşadar?

— Aşadar... *I beg your pardon...* şi dă-i că arată încîn- tător, că ştie, în sobrietatea ei, să poarte rochiile cele mai frumoase, că mi-a părut foarte bine că a luat *Colanul Trandafirului Alb* de la preşedintele Finlandei...

— *Trandafirul Alb* l-a luat Mareşalul. Ai încurcat-o...

— Ei, ce-o fi luat ea, acolo... şi tot aşa, cu complimentele, pînă cînd, în sfîrşit, am ajuns la chestiune. Ei, aici m-am poticnit. „Doamnă, mi-a spus, sunteţi foarte amabilă, aş vrea să vă servesc cu dragă inimă, însă dacă e vorba de averea foştilor demnitari, soţul meu este intransigent, nu poate face nici o excepţie; să ştiţi că nu sunteţi singura care mi-a cerut aşa ceva, aşa că *I am sorry...*

— Şi atunci ce facem?

— Tu mă-ntrebi pe mine ce facem? In cazurile acestea, un om cu cap procedează cam în felul următor: află dacă Mareşalul nu are şi el o rudă, un frate, un văr, în sfîrşit, care să fie compromis în ceva. Prin ştergerea unei vini a acestuia am putea să creăm un cap de pod, ca să zic aşa, termenul e la modă.

— La toate te gîndeşti, draga mea, ideea nu e rea deloc. Am să o urmăresc.

— În altă ordine de idei, vezi că astă-seară avem invitaţi...

— Iară, dragă, nu mai pot...

— Las-o pe Mariejeanne, poate să aştepte o zi, că nu-i un capăt de ţară. E vorba de diplomaţii suedezi. Or să vină şi cei de la Ambasada Germaniei. Nu da înapoi, că nu poţi. Telefonează damei că afaceri de stat te reţin şi cu asta am încheiat.

Ionescu-Tismana îşi frecă bărbia bine rasă şi o privea cu o admiraţie ascunsă. „Asta femeie! Cum se cunoaşte rasa. Te arde şi n-ai cum să-i dai replica. Acum, de sue- 64 dezii ăştia îmi pasă mie şi de nemţi? Nu ştiu cum să scap de recepţiile oficiale, în schimb acasă pun'te masă, scoal'te masă".

— Atunci cînd să vin acasă? Că am să mănînc în oraş cu

Armand şi cu un băiat de la Culte.

— Păi, cel mai tîrziu la opt fără un sfert. Ai grijă să nu fii surmenat, să nu faci mutra aia de înecat pe care o ai cînd nu-ţi place cineva.

Ministrul îi făcu un semn amical cu mina şi o părăsi.

Vasile Dănacu, alias Armand Sachelarie, avusese o zi încărcată. De dimineaţă prezentase programul ministrului pe acea zi, apoi sublinierile din ziare cu cele mai interesante ştiri: nu era cine ştie ce. Generalul Pălăngeanu fusese numit prefect al Capitalei, submarinele germane patrulau în apele canadiene, forţele japoneze debarcau în insula Noua Britanie, la Palat avusese loc recepţia, cum ştia şi ministrul, a *Cavalerilor ordinului Ferdinand* şi cam atît. „Nişte boşorogi şi ăştia, e'i cred că spiritul patriotic se ţine pe fleacuri de-astea. Pe vremea lui Ferdinand se dădea o moşie dacă luai un avanpost inamic. Mareşalul le dă tinichele, citate prin ordin de zi, tot zarzavatul ăsta lubric[11]. Şi-i recomandase lui Armand: „Armând, tu n-ai auzit nimic". După aceea făcuse un drum pînă la florăria Ateneului, căci numai de acolo trimitea doamnei Evelyne flori, şi făcuse două buchete pentru fiicele gemene ale nepoatei generalului Şovăială, care împlineau în acea zi nouă ani, fapt de care el îi amintise soţiei ministrului, cercetînd caietul său cu note amănunţite. După asta, dăduse cîteva telefoane importante, primise rapoartele confidenţiale pfe care le citea el mai întîi, ca să le poată prezenta, puse în ordine, lui Tismana, scutindu-1 de un timp pierdut; făcuse un drum la gara oficială Băneasa, unde sosea o delegaţie de rangul doi din Germania, ca reprezentant al ministrului şi, după scurta recepţie care avusese loc în saloanele palatului Sturza, din piaţa Victoriei, unde se băuseră, în picioare, cîteva pahare de şampanie şi se ronţăise cîte un pişcot, alergase în strada Brezoianu, la etajul al doilea, unde îl aştepta domnul Stelian Popescu. Urcase în grabă cu liftul, secretara îl rugase să aştepte un minut, pentru că tocmai termina şedinţa de prînz cu redactorii lui pe care-i văzuse ieşind ca din puşcă pe uşa 65

dublă, capitonată, a biroului patronului ziarului. Cîţiva erau îmbrăcaţi stîngaci în uniformă de front — purtînd la centură capela cu galonul de teterist — În cizme şi în centurile cu care erau înhămaţi civilii din vocaţie, soldaţi de ocazie, nu veseli ca altădată, nu expansivi, gesticulînd la fel, cu acea retorică a braţelor, pe care o folosesc actorii rataţi, eşuaţi în alte meserii. Trecu cunoscutul reporter de front Marin Virgil Vasiliu, înalt, famelic, uşor cocoşat, într-o manta pe care şi-o îmbrăca din mers şi pe care secretarul ministrului văzu gradul de sergent şi o medalie obţinută la Odessa, „Bărbăţie şi Credinţă[1]*, sau cam aşa ceva. Cu nişte ochi şireţi, onctuos, salutîndu-1 cu. o mare atenţie, pentru că-1 cunoştea — se văzuseră la o recepţie — era omul cel mai *en vogue* al lumii ziaristice, pentru că participase la operaţiunile cele mai îndrăzneţe şi scria un ciclu de reportaje intitulat „Ard malurile Nistrului", despre care răuvoitorii ziceau că au fost, de fapt, alcătuite în cîrciumile din Cahul, în sunetul balalaicilor şi cu ţigăncile localnice pe genunchi. Îl însoţea, agăţat de braţul său ca o paporniţă de piaţă, un tip stufos, buzat, vorbind tare, jumătate româneşte, jumătate franţuzeşte şi descriind freneticului reporter farmecele unei cunoştinţe probabil comune: „...să-mi sară ochii, *elle est jolie à croquer.* Te aşteaptă diseară la *Pigall's.* Să nu întîrzii, că pe mine mă beleşte..."

— Intră, intră, domnu' Sachelarie, ce mai aştepţi? exclama din uşă temutul director al ziarului *Universul.*

Statură potrivită, mustaţă pe oală, un păr cănit discret, o figură de podgorean, puţină burtă, *embonpoint,* pantaloni reiaţi, haina strînsă pe trup, deşi tineretul purta costume à la Malagamba în acea epocă, pantofi de lac, cu elastic, mîna stingă în buzunar după prostul obicei al diplomaţilor care vor să-şi ia astfel un aer mai degajat; pe chip, o veselie aranjată şi în priviri o întrebare care avea să sosească mai tîrziu: „Ei, ce mai ştiţi, cum merge cu adevărat frontul, că noi minţim destul la ziar".

— Bine v-am găsit, domnule Stelian Popescu.

Armand intră în biroul luminos, cu ferestrele dînd spre strada

ziarelor, unde se şi iviseră cei două sute de puşti ai domnului Pamfil Şeicaru, care scoteau ediţia de prînz. a ziarului *Evenimentul zilei,* ca să-i facă în rîcă.

De cîte ori auzea glasul ţigănuşilor anunţînd ştirile, 66 directorul *Universului* avea o crampă; acele strigăte din

stradă îi aminteau de farsa pe care rivalul său i-o jucase cu ani în urmă cînd, după căsătoria sa cu văduva lui Luigi Cazzavillan, fondatorul ziarului, o urîţenie notorie, cu. mult mai în vîrstă decît el şi pe care actualul director al ziarului *Universul* o luase pentru averea şi situaţia ei, îi trimisese într-o zi, sub ferestre, liota de ţigănuşi. Aceştia, în loc să anunţe omorîrea Titei Cristescu, se apucaseră să răcnească sub ferestrele cabinetului său: „Ia cu peşte, ia cu peşte... *Universul* se scumpeşte!“ fapt care-1 făcuse să înnebunească de furie, visînd la răzbunări care mergeau pînă la posibilitatea exterminării lui Pam- fil Şeicaru. Dar, iată, timpul trecuse şi cei doi stîlpi de biserică ai regimului antonescian se tolerau îngreţoşaţi, strîn- geau avere din şantaje („şantajul şi etajul“ lansase, la rîndul lui, domnul Stelian Popescu despre Pamfil Şeicaru, ca să contracareze reaua reputaţie pe care i-o crease).

— Ia un loc, domnu’ Armand, să stăm de vorbă ca nişte ţipi realişti. Spune-mi, ai mîncat? Că e ora prîn- zului... (

— Am luat o gustare din mers la ministerul de Externe. A sosit o delegaţie economică de la Berlin.

— Ei, atunci permite-mi să sun pe băiat să ne aducă de la *Capşa* ceva.

Apăru prin uşă capul, numai cîrlionţi, al secretarei şi domnul Stelian Popescu îi spuse:

— Trimite pe băiatul ăla la maître Léon, la *Capşa,* să ne aducă două dejunuri. Azi n-am chef să ies.

Secretara dispăruse, patronul ziarului îşi strîngea carnetul de notiţe, îşi privi ceasul de la brîu, un *Tellus* cu briliante; era ora jurnalului. Cu stînga deschise radioul aflat într-o parte a biroului pe o măsuţă (era ahtiat după ştiri, o boală profesională) şi pe

urmă surise cu dantura sa bine întreţinută:

— Ei, bine?

— Domnul ministru Ionescu-Tismana, şi o să vă daţi seama imediat că nu e vorba de dînsul, v-ar ruga, în particular, un lucru...

Stelian Popescu îşi înfipsese degetul mare al mîinii drepte în marginea vestei şi asculta cu un aer distrat vorbele secretarului. Cu subsecretarul de la Interne avea relaţii bune, dar nu amicale. Auzind vorbele lui Armand se indispusese, pentru că, dacă ministrul ar fi dorit un serviciu, ar fi putut să-i ceară personal lucrul acesta la 67 vreo recepţie şi nu prin tînărul atletic, cu faţa bronzată, parcă atunci picat de la schi, în Bucureşti. Pe scaunul pe care şedea ţîşti-bîştiul ăsta tremuraseră destui şi nu erau fitecine, oameni însemnaţi, din familii cu nume în România, aşa că trase cu urechea la glasul spicherului care anunţa ocuparea insulei Luzon de către trupele japoneze. Dar nu se putea spune că nu era atent şi la cele ce auzea din gura secretarului lui Ionescu-Tismana.

— ...ştiţi, în chestia proceselor Comisiei de cercetare a averii sunt foarte multe cazuri şi domnul ministru Tismana ar vrea să ajute pe cîţiva, dar nu găseşte audienţă la Mareşal, care, aşa cum ştiţi, este un mare om de stat, însă rigid.

— A, tinere, nu cumva faci aluzie la Malagamba? Dumneata, pe cît observ, nu porţi sacou cu umerii lăsaţi, pantaloni scurţi, ciorapi reiaţi şi pantofi italieni cu talpa triplă. Pari un tip studios.

— A, nu, domnul ministru m-ar concedia imediat. Să fii secretarul său şi să te-mbraci ca derbedeii aceia...

Armand Sachelarie îl ştia pe acest tip care debutase ca întreţinut al unei femei mai bătrîne ca el şi ridica biserici în sate, patrona societăţi de binefaceri, vorbea despre înzestrarea ţăranilor din primul război mondial, deşi avea interminabile piocese cu nişte ţărani cărora le furase pă- mînturile prin abilităţi juridice, ca să-şi lărgească moşiile; cununa, ca Maria Mareşal Antonescu şi ca doctorul Lupu, pe toţi ţăranii care trăiau în

concubinaj în perimetrul satelor pe care le stăpînea, nu era petrecăreţ, dar îi plăcea să stea în fruntea meselor şi să se lase fotografiat ca nun mare. Se ştia despre el că apărea în stînga regelui la slujbele cele mari de la Patriarhie, că scria articole de fond moralizatoare, dar făcea chefuri cu maici la mînăstiri. Înfiinţase revista *Ortodoxia română,* dar înjura birjăreşte. Îşi dăduse fiica după un bănăţean rapace, care în 1944, la fuga lui şi a familiei cu un tren încărcat de covoare, îl lăsase sărac lipit pămîntului într-o gară din Elveţia şi se oprise cu fii-sa şi cu averea aruncată în grabă în trenul special tocmai în Portugalia. Dar acum, toate acele triste, pentru el, întîmplări ale viitorului nu avuseseră încă loc şi domnul Stelian Popescu îl întrebase pe Armand Sachelarie:

— Fii mai explicit, domnule Sachelarie, şi spune-mi 68 despre ce e vorba.

— E vorba despre fostul ministru lamandy. L-aţi cunoscut... Familia: văduva, copiii, în sfîrşit, trebuie să plătească o sumă foarte mare ca despăgubiri. Asta înseamnă să fie decavaţi. Şi nu este singurul caz. Cunoaşteţi.

— Da. Cunosc.

— Se fac presiuni asupra domnului ministru Tismana şi probabil şi asupra altor miniştri ca să-1 înduplece pe Mareşal. Domnul ministru Tismana s-a gîndit că sunteţi patronul celui mai mare ziar. Pînă şi Mareşalul vă ascultă. Ce să vă mai reamintesc, că aţi răsturnat guverne, că aţi dat peste cap miniştri...

Faţa de podgorean a domnului Stelian Popescu se roşi vizibil. „E sensibil la complimente", gîndi Dănacu.

— Aşadar, ce-ar trebui să fac eu pentru ministrul dumitale, care, fie vorba între noi, ar fi putut să-mi spună direct lucrurile astea? Ne-am văzut acum cinci zile la Legaţia Venezuelei...

— A, să ştiţi că este o chestie absolut recentissimă şi foarte presantă, altfel cu siguranţă că domnia-sa v-ar fi rugat personal. O chestiune de zile. Sentinţa executorie se va da chiar săptămîna

aceasta.

— Mă rog, mă rog... La chestiune!

Îşi scosese o mică tabacheră de argint, reteză cu un *coupe-papier* o *Mărăşească* în faţa lui, aprinzînd-o cu o rapiditate care-1 ului pe secretar.

— Domnul ministru Tismana se gîndea că poate nu dumneavoastră, evident, dar un publicist de seamă, unul mai cu nume, ar putea publica, dacă nu un articol de fond, un *cursiv* la pagina trei, în care, cu subtilitate, să se arate că, sigur, bine se face recuperîndu-se unele averi strînse repede şi prin rapt, dar că mai există cazuri în care oameni de bună-credinţă pot să dovedească că au dobîndit ceea ce au prin mijloace cinstite, servindu-şi ţara.

— Şi dumneata crezi că lamandy ăsta intră în categoria celor de care vorbeşti? făcu ritos domnul Stelian Popescu, aruncînd un fum albastru, puturos spre tavan. Era un şnapan, ca toţi miniştrii. Sub o glazură democratică se ascundea un *pickpocket. În* sfîrşit, dar înţeleg despre ce este vorba, nu suntem sfinţi nici unul dintre noi, asigură-1 pe domnul lonescu-Tismana că în două zile articolul va apărea.

Se auzi o bătaie în uşă şi secretara făcu loc puştiului care adusese dejunul de la *Capşa.* Doi chelneri în smoching 69 purtau tăvile cu farfuriile acoperite dibaci, peste care se aşternuseră şervete apretate.

— Pune-le acolo pe masa aia! îi îndemnă domnul Stelian Popescu. Cafele aţi adus?

— Se poate? se miră unul din cei doi ciocli, tînăr, imberb, ţeapăn, cu aerul slugilor de casă mare.

— Nu vrei să serveşti? Mie mi-e o foame de lup.

— Cu plăcere, primi Armand, în timp ce domnul Stelian Popescu făcea semn secretarei să aibă grijă de cei ce-i aduseseră prînzul.

Odată rămaşi singuri, directorul ziarului *Universul* privi cu poftă platoul de argint pe care fuseseră aliniate farfuriile în care

se aflau *consommé aux profiterolles,* aburind în două boluri de porţelan, iepure cu ciuperci, *gigot de mouton aux chips,* plus două cafele braziliene care emanau un miros suav.

— Ia, te rog, nu te uita, pentru că sunt în stare să rnănînc tot.

Sorbi ţărăneşte supa, ignorînd mica lingură de argint a casei *Capşa,* pe urmă, cu ochii pofticioşi, îşi alese o bucată de friptură, pe care o devoră fără un cuvînt. In final, fără să se jeneze de privirea surprinsă a celuilalt, şterse cu un miez de pîine sosul de pe marginea farfuriei şi cînd termină de curăţat şi dinţii sănătoşi cu o scobitoare de argint pe care o purta în buzunarul de sus al vestei, una din acele celebre *cure-dents* care se purta într-un fel de teacă de fildeş, luă ceaşca de cafea încă fierbinte şi-i spuse, la rîndul său, lui Armand Sachelarie:

— În revanşă, vreau să-1 rog şi eu ceva pe ministrul dumitale... Nu e un secret că sunt într-un proces de lungă durată cu ţăranii de la Cărbuneşti, nişte ţipi rapaci, de la care am cumpărat o pădure şi pe care ei doresc să le-o plătesc încă o dată, ceea ce eu nu înţeleg s-o fac în ruptul capului. Animale, dragă. Mie să-mi facă una ca asta, care ştii bine că i-am cununat, i-am botezat, şi uite-i... Aşa că, dacă domnul ministru Tismana ar putea să vorbească cu ministrul Justiţiei, mă înţelegi... am fi chit. Dar n-ai mîncat nimic, dragul meu. Nu-mi închipui că la ministerul de Externe, în afară de doi pişcoţi şi o şampanie borşită. v-a dat altceva. Mareşalul a tăiat bugetul la jumătate. Suntem într-un regim de austeritate. Mai puţine recepţii, **70** mai puţine petreceri. Uite, în ziarul de mîine trebuie să anunţăm că, de mîine chiar, restaurantele vor fi închise la ora 23.

Capul, numai bucle încreţite cu fierul, al secretarei se ivi iar pe uşă:

— Ridicaţi, vă rog, receptorul! Cabinetul domnului Mareşal la telefon.

Armand înţelese că trebuie să-1 lase singur pe domnul Stelian Popescu, ceea ce şi făcu, strîngîndu-i în grabă mîna.

Se urcă în maşina sa, un *Citroen,* pe care ministrul i-o pusese la dispoziţie de la angajarea sa, demară scurt, oprindu-se tocmai în apropierea cimitirului Bellu, unde abandonă maşina, încuind-o, după care se urcă în tramvaiul 20. În capătul şoselei Giurgiului căută cu privirea strada Tăpşanului, pe care se afla un depozit de var. Era aproape trei după-amiază şi nici un client nu se afla în curtea depozitului. Bătu într-un geam pe care scria *Birou* şi cel dinăuntru îl recunoscu.

— Poftiţi pe-aici, zise el, şi-1 lăsă să treacă într-o încăpere igrasioasă, încărcată cu lăzi.

Mirosea a carbid, a var nestins şi în aer plutea un praf nevăzut care te făcea să tuşeşti. Colonelul îi făcu semn să se aşeze pe o ladă:

— Vezi să nu te murdăreşti.

— În chestiunea aceea, care e situaţia? Aşa cum v-am înştiinţat azi de dimineaţă la telefon, omul nostru soseşte mîine seară. Cu siguranţă că Tismana mă va trimite să-1 întîmpin. El n-o să binevoiască să se deplaseze pentru atîta lucru.

— Bineînţeles, te vei preface că eşti nerăbdător să-1 revezi, dar imediat ce-1 vei recunoaşte, dacă va mai fi cazul, înseamnă că trebuie să dispari. El n-are cum să te ştie, pentru că asemănarea cu adevăratul Armand nu-1 poate izbi de la început în mulţimea de pe peroane. Vreau să-ţi spun că dacă-1 vei vedea coborînd din tren, va trebui să înţelegi că acţiunea noastră n-a reuşit şi atunci ştii noua ta adresă. Te dai la fund şi o să primeşti dispoziţii.

— Şi dacă... Întrebă Armand.

— Dacă... vii acasă şi spui că nu înţelegi de ce n-a sosit. Restul ne priveşte pe noi. S-a-nţeles?

— S-a-nţeles. Cred că asta e tot. Pot să plec?

— La revedere şi mult calm. Nu trebuie să înţeleagă nimeni că întîlnirea cu Arghirescu te-ar nelinişti. **71**

— E ceea ce fac de mai bine de o săptămînă.

Îşi strînseră mîinile şi, peste 20 de minute, coborî din tramvaiul 20, îşi regăsi *Citroen-ul* în care se urcă şi porni **cu** toată

viteza spre cartierul Jianu. La cinci terminase de . rezolvat corespondenţa zilei pentru ministru, vorbi cu el de două ori la telefon, îl pusese la curent cu întrevederea pe care o avusese cu directorul ziarului *Universul,* adăugind că între timp cabinetul Mareşalului îl chemase la telefon. „Asta e interesant de ştiut", spusese lorAjscu- Tismana în pîlnia telefonului. „Şi cum mai arăta fostul ministru al Justiţiei şi dizidentul liberal?" „Cum să arate? Prosper, avea poftă de mîncare, s-a cam supărat că m-aţi trimis pe mine şi că n-aţi vorbit dumneavoastră **cu** el." „Las' că-i trece lui. Nu ţi-a cerut ceva în schimb?" „Ba bine că nu. V-a rugat să-i puneţi o pilă la confratele dumneavoastră de la Justiţie în procesul cu ţăranii." „A, da, trebuia să mă aştept. Armand, fii drăguţ, eu poate am să întîrzii puţin deseară, ai tu grijă de tot ce trebuie pentru recepţia pe care a organizat-o Evelyne. Să nu lipsească ceva. Inspectează pe mortul ăla de Şerbănică, să fie proaspete icrele şi şampania frapată. Vin nişte suedezi, nemţi, mă rog, tot tacîmul. M-am săturat pînă-n gît, dar n-am ce face. Fă-le conversaţie, spune-le anecdote, fă ca raţa, nu te învăţ eu pe tine cum să te descurci". „S-a-nţeles, domnule ministru, nici o grijă."

Pe la cinci şi jumătate urcase la el în odaie, se bărbierise încă o dată, luase un duş. Marcela, subreta, îi dădea tîrcoale. Bătuse la uşă, cum avea obiceiul, să-1 întrebe dacă nu vrea o cafea. „Nu, mulţumesc. N-am nevoie de nimic." Ea îl privise cu vechiul reproş şi se îndepărtase. Fusese angajată în urmă cu şase luni. Ciudat că pînă acum nevasta ministrului nu o dăduse afară, pentru că în trei gni, de cînd şedea în casa lor, fete de genul acesta nu întîrziau prea mult în casa Tismana. Dar mai era vreme pentru asta. „într-o dimineaţă o să se scoale ea cu faţa la cearşaf şi o să mă scape de Marcela asta, care e cam insistentă. Numai să nu fie adusă de domnul Tismana, că atunci se schimbă treaba." Printr-o înţelegere tacită, cei doi soţi nu-şi refuzau nimic. Se mai certau cu discreţie, el îi surprinsese de cîteva ori, dar se făcuse că n-a auzit nimic şi se. eclipsase discret şi rapid. Se sfîşiau în tăcere, ca în orice căsnicie veche, în care reproşurile, împăcările,

acuzaţiile erau ceva firesc şi eşuau, toate, într-o corn- plicitate prelungită. Domnul Tismana se făcea că nu observă asiduităţile profesorului de scrimă care venea de două ori pe săptămînă să-i dea lecţii şi ignora ambiguitatea relaţiilor dintre soţia lui şi fostul boxeur Bob Harvey, care cîştigase în ’32 o centură de argint la campionatele de la Havana. Şi încă lucrurile, în ce o privea pe Evelyne, nu se opreau aici. Mai era un tînăr tenisman care se afirmase la New York: Margulius, un băiat suplu, numai muşchi şi nerv, cu care doamna ministru avea lungi colocvii după seturile de la *Tenis-Club,* cum putea fi trecut tot în socoteala ei un medic psihiatru, în vîrstă, de o urîţenie înspăimîntătoare, libidinos, amator de confesiuni foarte intime, pe care le obţinea de la clientele sale în timpul consultaţiilor. Ciudat lucru, pe Evelyne o fascinau ori oamenii foarte frumoşi şi sportivi, cum erau scrimeurul şi tenismanul, ori tipii foarte inteligenţi, dar urîţi. Nu lipsise o atenţie foarte insistentă şi asupra lui. Mult timp glumise pe seama camaraderiei sale, suspectă din punct de vedere feminin. Se tutuiseră din prima zi de cînd se întîlniseră, ca nişte rude ce erau. Evelyne avea un fel foarte direct de a se purta cu bărbaţii, dar, sub familiaritatea pe care o acorda tuturor, se ascundeau ierarhii. Dacă îi plăcea un bărbat, îl silea pe acesta ori să fugă, ori să rămînă cu ea, fără multe mofturi. Cu unii era foarte bună prietenă, probabil vechi iubiţi pe care nu-i mai ura, abandonaţi de ea, văzîndu-i rar şi depănînd amintiri cu o detaşare ce trăda foarte bine natura vechilor lor relaţii. Ministrul Tismana întreba, fără să ţină seama de curiozitatea celor din jur, cînd surprindea asemenea conversaţii: „Dar voi de cînd sunteţi aşa buni prieteni?“ Abila femeie ştia să găsească replica cea mai bună şi-l îndepărta de locul primejdiei, ducîndu-l către alte grupuri. Pe el, pe Armand, îl abordase direct. Într-o dimineaţă, cînd urcase pe neaşteptate în odaia pe care o ocupa la mansardă. Îl găsise sub duş. Nu bătuse la uşă. Îl strigase, ca să-şi semnaleze prezenţa. „Hello, Armand, sunt aici! Să nu te sperii, dacă eşti dezbrăcat, nu te jena, sunt mătuşa ta doar. *Issus de la*

même souche". Îşi făcuse o socoteală simplă; încă de la intrarea în această casă ştiuse că n-o să poată evita ceea ce nu se întîmplă decît peste trei săptămîni, în cu totul alte împrejurări. Nu putea să rişte. Era trimis aici ca să rămînă, nu să fie alungat de hachiţele acestei doamne care l-ar fi urît dacă ar fi fost **73**

refuzată. Sigur că nu i-ar fi reproşat nimeni nimic, din cauza aceasta era necăsătorit. Evelyne nu era dezagreabilă, dimpotrivă, dar asta era partea murdară a misiunii lui şi nu te scutea nimeni de ea. N-avea prejudecăţi şi a invoca înrudirea, atît de neadevărată în realitate, cu nevasta ministrului, părea o copilărie. O luase pe altă coardă. Evelyne măsura odăiţa destul de cochetă, aflată chiar sub acoperişul donjonului. Crengile unui castan bătrîn zgîriau acoperişul de ardezie, dînd senzaţia celor din încăpere că afară plouă mereu. Cele două geamuri erau deschise spre vasta peluză pe care Râul juca *cricket* în grădină cu fratele său. Îi auzeau amîndoi vocea puţin afectată, puţin franţuzită: „Te-am ras, Puiule, am o precizie astăzi..." îşi trăsese la iuţeală ceva pe el şi ea îi privise pieptul musculos, ars de soare. „Nu arăţi rău, văcarule!" După care îşi aruncase o cămaşă deasupra şi o rugase. „Fii, te rog, drăguţă şi întoarce-te!" „Ce pudoare! Şi cu creolele alea tot aşa te-ai purtat?" „Adică, ce vrei să spui?" „Tot aşa de absent cum te porţi cu mine?" „Evelyne, n-am să fac caz de faptul că sunt fiul surorii tale, dar gîndeşte-te la situaţia în care mă aflu. N-aş zice că-mi displaci, dar nu sunt atît de cinic cum eşti tu. Şi, pe urmă, bărbatu-tău m-ar da afară cu picioare în spate dacă ar simţi că e ceva între noi. Sunt un om fără nici o situaţie. Dacă voi fi alungat, nimeni nu-mi va mai întinde o mînă." Evelyne izbucnise într-un rîs şfichiuitor: *„Caramba,* aşa se zice în limba văcarilor voştri!" Se apropiase de el şi-i pusese mîna pe ceafă, mîngîindu-i uşor părul blond şi cîrlionţat. „Să te cred că eşti un mucos, că n-ai trăit cu nişte doamne de pe la Buenos Aires pe unde ai fost?" „Ba bine că nu, Evelyne, dar nu erau..." Vrusese să spună *mutuşi,* cuvîn- tul însă nu se potrivea deloc cu situaţia în care se aflau. „Să cred că în

cele cîteva luni de cînd ai venit în Bucureşti n-ai contactat nici o legătură, ceva? Nu-ţi interzic, bineînţeles, dar vreau să-ţi spun că asta nu prezintă nici o importanţă pentru mine. Sau ai predilecţii ancilare? Te-oi fi încurcat cu vreo subretă de-a mea, pentru că nu îndrăznesc să cred că ai coborît pînă la bucătărese." Pentru un om crescut nu în frica lui Dumnezeu, dar după nişte principii morale destul de rigide pe care nu i le impusese nimeni, dar le respecta, dispreţul faţă de toate al acestei doamne care nu ţinea seama nici de ipotetica ru- 74 denie şi în general de nimic, trădînd o amoralitate nefrî- nată, îl îngrozea. Trăise în tinereţe în mediile curate, muncitoreşti, unde familia era un lucru sfînt; dar de la prezenţa lui în casa lui Ionescu-Tismana înţelesese foarte limpede că ceea ce ştia el despre oamenii bogaţi, şi nu atît bogaţi, fiindcă poţi să fii şi bogat cumsecade, s-au mai văzut din aceştia, dar aparţinînd unei anumite clase ale cărei limite nu se ştie dacă erau nobleţea din acte, vechimea sau, pur şi simplu, averile acumulate, ei, oamenii aceştia, aparţinînd unei clase, era limpede, nu aveau nici un scrupul, nici o lege, nu se conduceau decît după mentalitatea lor. In cele cîteva luni de cînd se afla în casa ministrului acesta se purtase cu el politicos, dar rece, sugerînd o distanţă de care trebuia să ţină seama. E adevărat că se înrudeau, dar el, Armand, era mai întîi secretarul ministrului şi pe urmă nepotul nevesti-si. Odată cu vremea care trecea, această răceală programatică pe care i-o arăta Tismana se transforma în uşoare tatonări. Ministrul *îi lua pulsul,* îl întreba unele lucruri din afara obligaţiilor lui de serviciu şi devenea primejdios să ajungă la intimităţi cu Tismana, dar şi mai primejdios ar fi fost să nu-i inspire încredere. Fuseseră lunile cele mai neplăcute, dar le trecuse cu bine. Bărbatul Evelynei nu era un tip scorţos, nu făcea caz de gradul său social, mai tîrziu avea să-1 cunoască şi în alte ipostaze, dar acel timp încă nu venise. Buna lui creştere îi împrumuta un aer distrat şi politicos, nu ridica niciodată tonul, stăpînea arta persuadării, ştia să sugereze celorlalţi că i-ar face plăcere să obţină cutare lucru.

Asta putea să-1 facă pe oricine îndatoritor, dacă nu era un mitocan sau rău intenţionat, aşa că relaţiile dintre ei purtaseră, de la început, amprenta nu a unei amiciţii care se născuse mai tîrziu, ci a unei preţuiri reciproce tacite, exprimate prin mici gesturi din partea ministrului sau prin gratificaţii trecute subtil (Tismana, ca orice individ din clasa lui, credea că banii înlesnesc totul: tocesc susceptibilităţile, creează devotamente imediate şi iniţiative. Era umilitor să primeşti bacşiş, dar încă o dată îşi spunea Dănacu, alias Armand Sachelarie, asta era altă faţă a părţii murdare a misiunii sale.)

În după-amiaza aceea scăpase de insistenţele Evelynei printr-o pură întîmplare. Era o zi frumoasă de septembrie, ministrul şi cu fratele său continuau partida lor de *cricket.* Se auzeau micile strigăte de satisfacţie ale lui Râul, sau 75 mormăitul înciudat al lui Tismana. Soarele se rostogolea spre amurg luminînd toată peluza imensă de gazon englezesc, făcînd ca iarba să pară albastră, sclipind uşor de bruma apei cu care fusese stropită mai devreme de grădinar. Ministrul luneca ori de cîte ori îşi potrivea crosa. Râul purta o şapcă de jocheu cu un cozoroc mare, alb, ochelari de soare şi un şort, pentru că ziua de septembrie ora foarte călduroasă, cum e toată luna aceasta în Bucureşti. Domnul lonescu-Tismana începuse partida în costumul său de *bourrette* alb, cu capul acoperit de o pălărie de pai, cu panglică gri. După cîteva schimburi de mingi, ministrul lepădase haina şi pălăria, aruncîndu-le pe un şezlong din apropiere. Rămăsese într-o cămaşă albă, de mătase chinezească şi se ştergea, din cînd în cînd, cu batista pe frunte. Era nervos că Râul juca mai bine ca el. Nu-i plăcea să piardă niciodată, nici măcar în această partidă amicală. Ca din întîmplare, Armand se apropiase de una din ferestrele deschise, privind la cei doi. Evelyne îi apăsa cu sînii spatele, uitîndu-şi 'mîna în ceafa lui. Bătu o rafală de vînt şi geamul, mişcat brusc, sclipi o secundă în soare. Ministrul îl zări ridicînd privirile spre fereastra donjonu- lui. Pe Evelyne n-o văzuse sau nu se mirase că erau împreună. Strigase de-acolo, de

jos, ridicînd crosa: „Hei! Armand, nu cobori să faci o partidă?“ Evelyne se smulsese de lîngă el şi-i spusese, trîntind uşa: „Idiotule!“ Dar şansa din ziua aceasta nu se mai repetase decît peste cîteva săptămîni. De atunci, relaţiile lor, aparent, erau aceleaşi. Dar cu obişnuitul simţ de posesiune al unor femei care nu au o plăcere mai mare decît de a exercita un imperialism amoros unde şi cînd se poate, ea făcuse din legătura lor un joc primejdios. I-o reproşa ori de cîte ori avea ocazie: „Evelyne, e o monstruozitate ceea ce facem, te rog să mă crezi." *„Mais c'est justement ça que j'aime éperdument..." „Tu es dingo, toi!" Ar* fi fost amuzant dacă el ar fi fost un om care să fi făcut din acest amor, ce nu intrase în programul iniţial, un sport sau ceva de soiul ăsta, numai că Armand punea în joc tocmai scopul pentru care fusese introdus în casa ministrului. Şi cu asta nu era joacă. Într-o împrejurare îi explicase Colonelului, pe ocolite, că rolul său întrecea limitele stabilite. Acela, discret, înţelegător, nu fără o oarecare îngrijorare, îi spusese: „Dra- **76** gul meu, contez pe inteligenţa ta, descurcă-te!"

Şi se descurcase, dacă se poate numi aşa o viaţă pe nare îţi impui s-o suporţi neavînd altă ieşire. Ceea ce era mai prost în spatele acestor lucruri era faptul că, în cercurile ministrului Tismana, începuse să se vorbească despre legătura lor. Şi să nu se fi întîmplat nimic între ei, comentariile n-ar fi lipsit, pentru că doamna Tismana avea reputaţia pe care o avea: nu a unei femei uşoare, pentru că aceste legături, din care ea nu făcea un secret prea mare, păreau fireşti la mentalitatea celor în mijlocul cărora trăia, cît a unei femei de lume. Nu era singura doamnă care avea curtezani, *sigisbei,* cum le plăcea doamnelor să le spună, prin acest cuvînt înţelegîndu-se orice: de la tînăr care îţi face cumpărăturile cele mai delicate pentru că tu nu ai timp, cum ar fi parfumurile sau un metraj găsit numai într-un anumit loc, ori care trece zilnic pe la bijutier pentru a se interesa dacă acela a primit vreun lucru deosebit şi ajungînd pînă la alte versiuni, cum ar fi fost aceea de şofer, de partener la tenis sau la *cricket.* Ei,

oamenii din această societate, făceau din cinismul lor un adevărat stil de viaţă. Se cunoştea, de pildă, cum un şef al guvernului, prin ’38 sau ’39 (fapt care a fost relatat de către un romancier într-o carte a -sa, mai tîrziu, prin anii ’57), îi reproşase în gura mare, spre stupefacţia celor care îi înconjurau, secretarului său: „Ascultă, Scarlat dragă, tu de ce nu te mai ocupi de ne- vastă-mea? Că eu n-o mai... de mult*.

Acum stătea întins pe o canapeluţă şi fuma. Afară începuse să ningă, o ninsoare măruntă, care bătea geamurile. Aici, mai sus, sub acoperişul donjonului, zgomotele iernii erau mai vii. Se ridicase de cîteva ori, privise .peluza acoperită de un omăt proaspăt, sfîşiat de luminile spectrale, rare, ale felinarelor camuflate. Într-o jumătate de ceas, invitaţii trebuiau să sosească. Din oglindă îi surîse un tip îngîndurat, marcat de o neplăcută preocupare interioară. Despre melancolia lui nesupravegheată, Evelyne spunea că tocmai asta îi plăcea cel mai mult la el. „Armând, eşti un tip ascuns. Mi-e frică de tine cîte- odată.“ „Ai citit prea multe romane, draga mea“, îi răspunsese ca-ntr-o piesă de teatru. Desigur, simţea că n-o iubeşte, că ceea ce făcea era un fel de a o tolera şi acesta era un lucru pe care ea, la mentalitatea ei, care spunea că i se cuvine totul, nu-1 putea suferi. Cîteodată, rămînînd «rigidă lîngă el (se vedeau rar în mica lui cămăruţă de sus, 77 de sub donjonul casei Tismana, în zilele cînd servitorii aveau ziua lor de odihnă — asta era lunea — dar nu totdeauna, şi cel mai des într-un apartament al unei prietene de-a ei, aflat în strada Ştirbey, de unde el venea să o conducă pînă acasă cu *Citroen-ul,* în zilele aglomerate de treburi), fumînd *Chesterfield-uri* cu tutun uşor, care umpleau încăperea cu un fum verde, îi spunea cu cinismul său binecunoscut: „Armând, să nu crezi că sportul ăsta pe care-1 facem din cînd în cînd intră în salariul tău de secretar.[44] Nu voia să afirme că îşi făcuse pomană cu el aşa cum îţi faci cu o rudă îndepărtată, la urma urmelor străină, angajîndu-1 mîna dreaptă a soţului său (probabil că dacă ar fi avut o înfăţişare mai puţin agreabilă i-ar fi oferit cine ştie ce

sinecură la vreun minister sau la vreun ziar de categoria a doua, lucru ce se obişnuia cu toate rudele celor sus-puşi; da, dar tocmai chestiunea aceasta probabil că hotărîse, şi încă atît de uşor, angajarea lui ca secretar al lui Tismana). Ceea ce spusese însemna ceva mai neplăcut: voia să lase să se înţeleagă că depinde de ea în orice moment şi că a-i crea o cît de mică indispoziţie însemna că riscă să fie îndepărtat din această casă. Dealtfel, el şi mersese pe cartea asta, care îi şi convenea. Puţin dispreţ din partea femeii ar fi alterat pasiunea care s-ar fi putut naşte faţă de el. La vîrstă ei, femeile făceau urît. Putea să se întîmple un lucru şi mai primejdios decît acela de a fi concediat: ministrul Tismana, el însuşi un *coureur* neobosit, să nu suporte ca lumea să îl discute în spate. Dar temerile dispăruseră una cîte una. El se pare că dădea o importanţă prea mare acestei legături. Intr-adevăr, Evelyne făcea puţin caz din faptul de-a. conversa cu maseurul sau cu psihanalistul acela cu priviri bestiale, libidinos şi care vorbea trivial la reuniuni cu doamnele, spunîndu-le că în felul acesta le sileşte să-şi dezvăluie libidoul. Ce mai contau profesorul de scrimă, tenismanul şi ceilalţi pe care el nu-i cunoscuse şi, poate, cei pe care nu-i cunoştea nici acuma, pentru că Evelyne- era capabilă de orice, nu refuza nimic, plăcerea era singurul lucru pe care şi-1 datora sieşi.

Se ridică şi începu să se îmbrace. Cămăşi bune, cumpărate la micuţele magazine clandestine cu mărfuri italieneşti, stofă englezească, în cupoane de trei metri pe care le găsea la un depozit special, destinat miniştrilor, **78** corpului diplomatic, pantofi ultimul strigăt aduşi de *Italo-Româna,* ciorapi aleşi cu grijă, numai împreună cu Evelyne (asta era slăbiciunea ei, să tîrguie amanţilor ciorapi şi cravate, pentru că şi cravatele astea pe care le purta Armand erau alese de ea). Fusese inventată şi o croitoreasă care îi croia cămăşile: doamna Cristodulo, care ţinea un mic magazin pe lîngă biserica Sfîntul Iosif. Pierdea foarte mult timp cu toate ocupaţiile lui mondene, proba la domnul Munteanu, croitorul regelui Mihai, care n-avea firmă, dar ţinea

închiriate două încăperi sub scara Teatrului Naţional. Pe urmă, alt croitor pentru pardesie, niciodată un croitor de haine pentru tăiatul unui pardesiu. Domnul Munteanu, de pildă, se servea de un specialist pentru pantaloni, un ovrei care nu mai •avea dreptul să lucreze cu autorizaţie, domnul Goldenberg, care îi îmbrăcase şi pe Malaxa, şi pe Auschnit, şi pe mulţi miniştri, pe vremea lui Carol al II-lea. În sfîrşit cizmarul casei Tismana îi făcea pantofi de comandă, pentru că pantofii italieni erau buni numai pentru ştrapat, pantofi sport de dimineaţă, cu boturi pătrate şi talpa de plută sau de cristal, cum purtau şi femeile, după moda ortopedică din timpul războiului, dar la recepţii trebuia să încalţe pantofi negri de lac, cu vîrfuri ascuţite, sau din *chevreau* adus clandestin din Spania sau din Italia; toate astea erau detalii ale unei vieţi pe care nu o dorise, dar în care intrase şi trebuia să-i facă faţă.

Îşi pusese cravata, o cravată *gris-perle,* cămaşă albă la un costum făcut din stofă *gris-fer,* care îi îmbrăca bine umerii şi-i sublinia alura sportivă; sigur că el nu ştia să poarte hainele cu nonşalanţa lui Ionescu-Tismana, care nu se supraveghea, cum o făcea el. Şi cu asta încă trebuia să lupte. Privindu-se din nou în oglindă, îşi aminti de mica încăpere a vărăriei în care-1 văzuse pe Colonel şi surise: „Ce ciudat lucru! Pentru unii, găuri de şoareci, locuri sordide într-o lume mizerabilă, înfometată, şi pentru el — acest travesti strălucitor, cu reuniuni mondene, cu galeria asta de ţipi care nu se întîlneau, cum crezuse el multă vreme, pentru a se distra sau pentru a mînca, ci pentru a pune la cale afaceri care de care mai murdare, eludînd legea şi născînd pe neaşteptate averi ce nu puteau fi calculate". Mareşalul lupta cu o corupţie veche, dar sub el se năştea o corupţie nouă. În timp ce tribunalele judecau pe foştii demnitari, actualii miniştri îşi aranjau, pe tabla nevăzută de şah a acestor ani, pionii **79** lor: depuneri de bani în străinătate, achiziţionarea de pietre preţioase sau de imobile pe nume de rude îndepărtate sau de fraţi, în sfîrşit, tradiţionala maşinărie a relaţiilor, a corupţiei, care

funcţiona din plin şi acum. În toată această faună, un singur tip îl interesa: Râul, fratele ministrului. Tipul era unul din acei rataţi superiori, atît de frecvenţi în societatea românească, începîndu-şi cariera ca băiat de bani-gata la Paris, tocînd jumătate din averea bătrînului Tismana, care deţinuse la sfîrşitul veacului trecut păduri, mori, vii, foarte multe hectare de pămînt arabil. Acesta îi pregătise pe cei doi băieţi ai săi să fie ministeriabili, dar iată că dintre cei doi numai cel mai mic, Puiu, mai stăpînit, mai calculat, mai rece în relaţiile lui cu oamenii, reuşise. Celălalt, după zece ani de Paris, se întorsese acasă, ocupînd un post de consilier. Râul nu şezuse multă vreme nicăieri. Îi venea foarte greu să se obişnuiască cu un program rigid de lucru. Întîrzia, încurca actele, nu răspundea la comenzi, nu avea docilitatea şi serviabilitatea altora. După moartea părintelui lor, cînd bătrîna doamnă Tismana preluase frînele familiei, Râul fusese chemat la ordine de către această femeie care timp de cincizeci de ani nu făcuse altceva decît să se ascundă în umbra bătrînului şef de familie. I se amintise acestui *enjant prodigue,* care trecuse totuşi de vîrstă primei tinereţi, că ar fi vremea să coboare cu picioarele pe pămînt şi să facă ceva serios. Sigur că autoritatea maternă nu se instaurase atît dé rapid în familia lor şi că Râul crezuse că este toana unei femei în vîrstă, care se vede deodată luînd locul unui bătrîn *pater familias,* dar fosta boieroaică Varvara Slătineanu, din familia Slătine- nilor, cu o răceală şi cu un calcul neaşteptat, îl pusese pe Râul într-o situaţie imposibilă, încheind, prin avocaţii ei, un teribil act de donaţie prin care, ca moştenitoare a răposatului Tismana, lăsa după moarte toată averea fiului cel mic. Multă vreme, aşa cum aflase Armand, de cînd se găsea în această casă, de la apropiaţii familiei şi chiar de la Evelyne, Raul nu realizase că era un om sărac, că se afla la cheremul fratelui său. Sigur că o părticică din imensa avere, pe care o mai împuţinase el însuşi după putinţă, îi revenea, dar asta nu însemna nimic pentru un tip cheltuitor, pus pe petrecere, nedispus să dea socoteală cuiva de ceea ce face. O oarecare

şansă se ivise şi pentru **80** Râul într-un mod neaşteptat. Charmeur, bun de gură, totdeauna cu o anecdotă pe buze, vorbind cîteva limbi străine cu uşurinţă, amic al tuturor miniştrilor, dar nefăcînd parte din nici o partidă, băutor de forţă, dar care nu fusese văzut beat niciodată, curtezan neobosit al femeilor, intrase mai întîi în intimitatea reginei Maria şi, cu simţul lui special de orientare, după 8 iunie 1930, la reîntoarcerea regelui Carol al II-lea în ţară, se îndreptase rapid sub aripa noului monarh. Secretar al regelui era Puiu Dumitrescu, o canalie perfectă, care avea nevoie de un instrument de talia lui Râul. Acesta nu făcea nici un secret din viaţa lui şi fusese cu adevărat o şansă că la fuga lui Carol al II-lea şi a acoliţilor săi, în scurta domnie a legionarilor, nu fusese curăţat de către aceştia, cum se întîmplase cu alţii: miniştri, oameni de afaceri sau pur şi simplu nevi- novaţi. Fratele lui Ionescu-Tismana nu era ceea ce se numeşte în mod curent o eminenţă cenuşie, pentru că regele, ca orice tip tare, nu avea nevoie de mulţi confidenţi. Afacerile cele mai încurcate i le rezolva acel Puiu Dumitrescu sau prefectul Gavrilă Marinescu, care terminase prin a fi împuşcat la Jilava, în 1940. Nici firea lui muşcătoare, deschisă, nu convenea celor mai apropiaţi regelui, dar aceştia se serveau de el. Suveranul, aşa cum se ştie, era un priapic, nu alegea femeile, culcîndu-se cu unele din speţa cea mai joasă, clientela bordelurilor se- ‘crete sau pur şi simplu a caselor de toleranţă, dacă nu cu cuconet subţire, unde prezenţa împovărătoare a unui soţ sau a unui amant *en titre* crea încurcături aproape insurmontabile, pe care sceleratul secretar regal le rezolva cu ajutorul cîtorva amici, între care se număra şi Râul. Timp de zece ani, fratele ministrului Tismana trăise în intimitatea acestor trepăduşi cu rang, suportînd să tacă şi să nu facă vreo indiscreţie, fiindcă asta l-ar fi pierdut. E lucrul care explică salvarea sa la momentul cînd mîna răzbunătoare a cămăşilor verzi lichidase ceea ce mai rămăsese în România din această camarilă. Odată cu fuga regelui şi a Lupeascăi, o uitare îngăduitoare începuse să-1 înconjoare pe acest om, silindu-1 la o

viaţă retrasă, dar nu atît de retrasă cît ar fi putut să bănuiască cineva, întrucît era nelipsit de la recepţiile fratelui său, ministrul. Sigur că nu mai avea trecerea de altădată, că nu mai era cumpărat cu sume foarte mari de către naivii care îl ştiau intim al lui Puiu Dumitrescu şi deci în apropierea regelui, cînd promitea la zece inşi că le va rezolva încurcate afaceri, luîndu-le 81 înainte sume mari şi restituindu-le, culmea, fiindcă folosea o metodă veche şi eficace: din zece angajamente, unul se realiza prin forţa lucrurilor şi atunci îi convenea să ramburseze restul sumelor celor fără şansă. Să fi fost mai chibzuit, ar fi făcut avere, dar nu ăsta era genul său. Puţin cîte puţin, şi ca urmare a vieţii pe care o dusese, Râul se declasa. O decrepitudine strălucită punea stăpînire pe •el; avea iradierea mucegaiului. Încă se cunoşteau aventuri cu strălucite femei, încă fratele lui trebuia să achite uriaşe împrumuturi pe care le contracta în numele familiei. Bătrîna doamnă Tismana murise înainte de a rezolva încurcata succesiune dintre cei doi fraţi, aşa încît o ură nedisimulată îl stăpînea pe acesta în relaţiile lui cu ministrul. Certurile teribile de demult încetaseră; acum Râul avea puţin peste 60 de ani şi înţelegea că procesele deschise şi mereu amînate, pe care le intentase fratelui său, nu aveau nici o şansă de cîştig. Trebuia să se mulţumească cu situaţia de tolerat, să-1 toace cît putea pe ministru şi să lichideze, cît mai avea de trăit, ceea ce îi mai aparţinea. Asta nu-i slăbea cu nimic alergia pe care o făcea de cîte ori se întîlneau. Demnitarul, cu aerul său satisfăcut, încărcat totdeauna de treburi şi răspunderi, reuşind să supravieţuiască cîtorva guvernări, trecînd dintr-o barcă într-alta, cum spunea el, cu abilitate, şi asta fiindcă se mulţumise numai cu posturi de mîna a doua, îi stîrnea o ură violentă lui Râul. În clipele lui de luciditate, imagina răzbunări infernale, nu lipsiseră împrejurări în care îl vînduse aflînd lucruri de care ştiau numai cei din familie şi pe urmă lăudîndu-se în faţa celui păgubit că el este autorul. Îl iritau linguşirile celor din preajma ministrului, acel apelativ care-i jignea urechile: *Excelenţă* în sus; *Excelenţă* în

jos; *Domnul ministru e acasă? Domnul ministru primeşte?...* Apariţiile în ziare, în compania persoanelor oficiale, a suveranilor şi, mai încoace, a Mareşalului, această viaţă care i se furase, cum spunea el după patru pahare de *Courvoisier,* făcuseră din el un înrăit, un tip acru, ce-şi ascundea invidia şi dorinţa de răzbunare prin glumele cinice ce amuzau pe toată lumea. Către el îşi îndreptase Armand Sachelarie, de la început, atenţia. I se părea că este singurul cu care poate face o alianţă în această casă, dar subiectul părea reticent. Un zid de gheaţă îi despărţea. Contactul cu Râul fusese brusc şi umilitor. 82 „Ia te uită, Armand. Ce nume, ca-n Maupassant! Fiul canaliei de Sachelarie! îl mai ţii minte pe tatăl tău? Separe că erai puşti cînd a lăsat-o pe Leopoldina văduvă. Ce cacialma şi asta! Din aşternutul reginei Maria, direct la Buenos Aires! Şi barim să fi fost un vînător de fuste cum era canadianul acela, Boyle, sau ca Barbu Ştirbey. O nimi- cătură, cu ochi greceşti, ce cînta din ghitară ca frizerii, cu asta a făcut-o praf pe matroana noastră care nici ea nu alegea, că nu avea timp. Şi tu?... Ia să te privesc?“ îl mă- surase ca pe un animal curios, probabil că făcea confruntarea cu vechile fotografii sau cu cele mai noi trimise de Leopoldina din Argentina. Rezultatele nu păreau prea mulţumitoare. Şi interogatoriul continuase necruţător, sec: „Ce ştii să faci, ce-ai studiat, ce-ţi place, cu ce-ai de gînd să te ocupi în onorabila noastră familie?“ Repertoriul lui era scurt şi incolor. Fiu uitat de o mamă petrecăreaţă, fără tată de la cinci ani, lepădat într-un *ranch,* între guvernante şi profesoare de limbi străine, iubind caii şi... În sfîrşit, toată pagina aceea de roman foileton pe care fusese silit s-o înveţe pe dinafară. Dar Raul era mai subtil. Desigur, n-avea nici o bănuială ca să-l suspecteze de ce fusese plantat în casa Tismana. Îl jena mai mult prezenţa unui străin între ei, care şi aşa i se părea că sunt prea mulţi. Cu instinctul său de vechi curtean trăit în preajma unor oameni lacomi şi însetaţi de plăceri, cum erau regele şi regina, îşi dăduse seama din primul moment că Evelyne îl va reţine pe lîngă ministru şi tocmai lucrul

ăsta nu-i convenea deloc. Nu-l cunoştea pe noul sosit în casa lor, nu ştia ce veleităţi are, acrit cum era la vîrsta la care se afla, îi bănuia pe toţi tinerii de a ascunde, în fiecare, un Julien Sorel. Or, în această casă, atît cît mai putea, el trebuia să troneze chiar de pe scaunul său de clovn, de unde trăgea încurcate iţe, storcind de la soţia ministrului bani bunişori, pentru a-i acoperi infidelităţile pe care le ştia, sau numai pentru a-i cumpăra tăcerea. Sigur că numai faptul că era fratele ministrului îi mai împingea pe naivi în plasa lui, pe unii dintre aceştia chiar reuşise să-i servească în unele ocazii, presînd asupra apro- piaţilor fratelui său, fără ca acesta să ştie. Armand îl tratase, de la început, cu o politeţe nu slugarnică, pentru că pe astfel de oameni, dacă îi tratezi aşa, devii robul lor. Nu-l iritase, dar nici nu încercase să-i lase impresia că vrea să-i cîştige bunăvoinţa. Râul înţelesese că avea de-a face cu un încăpăţînat, silit să se apere, pentru că nu-i ră- 83 mînea altă perspectivă, dar care l-ar putea izbi vreodată, cînd i-ar veni bine. Din principiu, ura pe toată lumea şi avea motive şi mai întemeiate să-l lovească pe acest intrus. Dar Armand ţinea garda închisă. Fusese foarte greu să reziste mai ales curiozităţii lui. Râul făcea un ocol mare, dar sigur. Strîngea în jurul lui un cerc precis de deducţii. Colonelul îi recomandase să vorbească foarte puţin despre cei din Paris şi numai despre oamenii care îi ştiau vag identitatea şi preocupările. Pentru că astfel, printr-o indiscreţie, printr-o scrisoare sau vreo aluzie, s-ar fi aflat destul de uşor că aşa-zisul Armand Sachelarie nu este decît Vasile Dănacu, luptător în brigăzile internaţionale din Spania din armata republicană. Pînă la un punct, povestea aceasta putea să-i dea o oarecare siguranţă. Râul trăise în Parisul anilor 1920, probabil că în acei ani se împrietenise cu Puiu Dumitrescu care suferise exilul cu regele Carol. Exista deci un decalaj de peste zece ani care îl favoriza pe Armand, dar prudenţa era cea mai bună armă în acest caz. Vremea trecuse şi între secretarul ministrului şi fratele acestuia nu se produsese acea apropiere pe care Armand sconta.

Se vedeau întîmplător în această casă imensă, în care fiecare îşi făcea programul său, luau mese comune cu totul întîmplător, într-o surdă ostilitate, tolerîndu-se cu o îngăduinţă ce le devenise obicei. Din prudenţă, Armand nu mai insistase. Lăsa lucrurile să se desfăşoare în voia lor. Dar o enervare surdă îl stăpînea, pentru că-i venise foarte greu să se obişnuiască a fi atîta vreme o armă cu care nu se trage, sau se va trage numai la timpul potrivit. Şi iată că, deodată, această săptămînă şi mai ales aceste ultime zile îl treziseră la realitatea primejdiei în care trăia.

Ninsoarea şfichiuitoare de-afară lovind insistent, cu grăunţe de gheaţă, geamurile, precum şi farurile camuflate, emanînd o lumină albastră şi scurtă pe aleea parcului, îl readuseră la realitate: soseau primii invitaţi, trebuia să coboare. Se mai privi o dată în oglindă, îşi potrivi cravata şi încercă să găsească acel zîmbet formal, cu care îi întîmpina totdeauna pe aceşti falşi amici. Poate era ultima lui noapte aici, nimic nu-i garanta că în 48 de ore nu va trebui să-şi schimbe domiciliul, aşteptînd să primească o altă însărcinare din partea partidului, lucru ce nu l-ar fi scutit de senzaţia de eşec, care-1 stăpînise toată 84 ziua.

Pe domnul Ionescu-Tismana îl plictiseau reuniunile organizate de către Evelyne. Era un om de societate, dar atîţia ani de uzură, de conversaţie încărcată, de amabilităţi inutile începuseră să-1 roadă. Sigur că asta făcea parte din ocupaţiile lui: mai afla lucruri interesante, cu aceste ocazii se făceau schimburi de informaţii *donnant-donnant* după o lege nescrisă, pe care o respectau cu toţii. Diplo- maţi ai ţărilor neangajate furnizau cele mai interesante ştiri, erau cutia de rezonanţă a vieţii internaţionale, prin ei se aranjau schimburi de prizonieri, sau scoaterea din lagăre a unor ţipi mai importanţi. Se vindeau şi se cumpărau relaţii preţioase pentru serviciile secrete, ambasadele sau legaţiile ofereau mai puţină siguranţă de cînd se ştia că nemţii folosesc microfoane secrete portative. Erau invenţii recente, încă neperfecţionate, dar care dădeau unele rezultate. O suspiciune generală domnea în această lume, care, abilă,

inteligentă, voia să cumpere mai mult decît să vîndă, deşi lucrul nu era atît de lesnicios. Generali făcînd pe economiştii, şefi ai serviciilor de logistică jucînd rolul de şoferi sau de valeţi, bune doamne, soţii de colonei sau de secretari de legaţie, cu urechea atentă la cele mai mici zvonuri, culegînd cele mai anodine amănunte din viaţa intimă a celor de care erau interesate, strecu- rîndu-le ca printr-o mătase fină, triindu-le, punîndu-le cap la cap şi trăgînd concluziile, telegrafiind, după un cifru secret, sau în telegrame convenţionale, capetelor lor de fir, acolo unde se strîngeau toate aţele acestor reţele ce se tatonau, se suspectau şi se vindeau unele pe altele, iată ocupaţia de bază a acestor doamne şi domni, care, cel puţin de trei ori pe săptămînă, se vedeau în saloane aurite, ju- cîndu-şi rolul cu cîte un pahar de şampanie în mînă, glumind sau citînd vorbele de spirit ale marilor scriitori ai lumii, făcîndu-şi curte unul-altuia, cu acea încîntare stereotipă pe feţe, care spunea: „lată-mă, ăsta sunt, ştii ce fac, apără-te, parează, faceţi jocurile, domnilor şi doamnelor!“

La toate încîlcitele şi nedesluşitele lucruri se gîndea ministrul, coborînd într-un lift silenţios ca un coşciug, care îl căra de la etajul zece al blocului *Adriatica,* în holul pardosit cu marmură albă şi neagră. „Cum ajung acasă trebuie să mă spăl pe mîini cu săpun, iar miros a parfum. Şi doar 85 am rugat-o pe Mariejeanne să ţină seama de asta, ce dracu, are de-a face tot cu o femeie, nu se menajează deloc una pe alta, dacă ar putea, şi-ar scoate ochii. Se ştiu, se văd în societate, se salută, schimbă vorbe amabile una cu alta, dar dacă s-ar întîlni într-un loc intim, cu mine de faţă, s-ar strînge de gît.“ îşi aminti de trupul ei subţire, musculos, de ochii aceia verzi, iscoditori, de gura lacomă şi de dantura ei perfectă, de casca de păr care îi acoperea urechile, lăsîndu-i ceafa descoperită, de obscenităţile pe care i le spunea în ureche şi apoi de anxietatea care urma. Ciudata condiţie a bărbatului! Sosea obosit, lacom, ca un hamal care vine de la lucru şi-şi caută nevasta în pat, dar se reţinea, ştia că această grabă nu-i place femeii. Era un fel de scriitoare, colabora la un *magazin* pentru

femei: scurte nuvele sau aşa ceva, în genul ilustrat mai tîrziu, prin anii cincizeci, de doamna Françoise Sagan. Nu nuvele nebuloase sau romanele Hortensiei Papadat-Bengescu, cu complicatele ei personaje ce se introspectau la infinit, ci poveştile scurte ale unor fete eliberate de prejudecăţi, trăind într-o societate fără identitate, o societate inventată, nefixată ca loc geografic. Ştia perfect că nu ieşise din ţară, că dusese o viaţă foarte retrasă; două căsătorii banale, una cu un judecător de la Focşani care fusese brutal şi neînţelegător, pe urmă cu un actor ratat, prea beţiv pentru a rezista acelei vieţi de provincie în care se dădeau cîte trei premiere pe lună din lipsă de spectatori şi trebuia să înveţe mereu un rol nou; un bărbat de 35 de ani, ciudat de frumos, nu în sensul frumuseţii acceptate în acei ani de război, cînd se mergea pe tipul Fosco Giachetti sau Tyrone Power, nu, nu tipul acesta, uşor dulceag sau de o falsă bărbăţie, ci un bărbat deşirat, cu ochi mieroşi, şiret ca o pisică, cu un suflet abisal, aducînd mereu cu el acasă o ceată de prieteni, femei şi bărbaţi, cu care pierdea nopţile chinuind-o, pentru că pe vremea aceea avea o slujbă, era secretara celui mai mare avocat din Focşani, trebuia să bată ziua întreagă la maşină procese-verbale, declaraţii extrase din hotărîri, apeluri şi pe la prînz simţea că-i plesneşte capul, nedormită cum era, pentru că actorul avea o înclinare cabotină de a se lăsa adulat de şleahta de admiratori pe care îi căra la ea în casă. Le recita în zori versuri de Arghezi şi Lucian Blaga, Baudelaire sau Valéry. Atunci, actorul acela se spiritualiza pe neaşteptate, beţia 86 îi dădea o demonie ciudată. Îşi alcătuia un glas sépulcral, de fapt, cum îi mărturisise lui Tismana, cu asta o dăduse gata, cu acel glas irepetabil, plin de nuanţe, funebru, stre- curînd în auditoriu o groază ca în faţa morţii. În cîteva luni o terminase. Făcuse o nevroză gravă, încercase să se sinucidă de două ori şi nu reuşise, încercări între care el declarase că-şi va reteza beregata cu briciul dacă o va mai vedea atît de nefericită. În sfîrşit, un accident provocat de beţia lui pusese capăt unei existenţe complicate,

stupide ca un coşmar. Îi trebuiseră vreo doi ani ca să uite, o rudă o chemase la Bucureşti, dăduse peste un om foarte cumsecade, căruia îi povestise toate acestea, şi el o îndemnase să scrie. Cu primul caiet se dusese la un cunoscut scriitor, un tip de gangster tuberculos, care voise mai întîi s-o şilu- iască în biroul ziarului al cărui patron era şi, pe urmă, o sfătuise să rupă tot şi să se apuce de altceva. Dezamăgită, renunţase la meseria de scriitoare, reintrase în viaţa tribunalelor ca dactilografă mai întîi şi pe urmă fusese cerută în căsătorie de un judecător, dar refuzase. Ideea de a se apuca de scris revenise pe neaşteptate, cînd intrase într-un cerc de aşa-zişi oameni subţiri; îngrozită la început de certurile dintre ei, fu repede fermecată de inteligenţa lor sclipitoare care îi împrumutase, în curînd, şi ei, cinismul lor. Erau cîţiva scenografi şi cîţiva actori, un compozitor şi un sculptor, cu femeile lor, care făceau pe soţiile de ochii lumii. Unul dintre ei, un tip gras, leneş, scabros, avînd crize mistice, care desena decoruri pentru teatrul Eugeniei Zaharia din Pasajul Mic, se ocupase de ea cîteva săptămîni. Îi tăiase părul, o învăţase să se depileze, îi desenase şi-i croise singur rochiile, o sfătuise de unde să-şi cumpere centurile de piele şi sandalele cu ţinte à *la italienne,* dîndu-i o înfăţişare sofisticată de femeie-vampă, gen ’29, cu *fume-cigarette,* coliere de perle şi pantofi negri cu barete deasupra gleznei. Cu puţină belladonă aplicată peste pupilele frumoşilor ei ochi verzi realizase ultimul detaliu care făcuse din ea una din cele mai interesante femei ale Bucureştilor: cu un aer vag, sau cu acea lipsă de privire, ca a orbilor. Pe urmă, cum mărturisea cu plăcere, dusese o viaţă agreabilă. Lui lonescu-Tismana i-o semnalase Mizdrache, care ştiuse să-i alcătuiască şi o biografie convenabilă pentru ministru, afirmînd lucruri neadevărate: că ar aparţine unei bune familii din provincie, ruinate de crizele succesive, că avea un tată magistrat şi alte chestiuni de felul acesta, care fac impresie. Ea, care 87 era de fapt fata unui diriginte de poştă şi a unei casnice oarecare. Dar prozele acelea scurte cu fete lipsite de prejudecăţi, trăind în Honolulu sau într-

un Paris închipuit, copiat din cărţi, fragmente vechi din poemele recitate de actorul cabotin cu care trăise cîţiva ani, frecventarea acelei lumi amestecate şi bizare, toate la un loc făcuseră din această Mariejeanne un personaj interesant.

Liftul ajunsese jos, era lucrul cel mai neplăcut: ieşirea dintr-un loc străin şi eventualitatea de a se întîlni cu cineva cunoscut îl oripila pe ministru, dar n-avea ce face, în asemenea ocazii comanda telefonic un taxi, care-1 aştepta la intrare. Noroc că afară cernea o ninsoare măruntă, şfichiuitoare. S-ar fi plimbat puţin prin aerul tăios, care-i făcea bine, dar întîrziase destul. Era aproape opt şi jumătate, ministru-ministru, dar nu se cuvenea ca, tocmai el, să întîrzie de la reuniunea aceea^ Desigur, suedezii şi nemţii aceia aveau să sosească către «rele nouă, dar se grăbeau ceilalţi: Necşeştii, Calomfirescu, madam Vătă- manu, generalul Dobrescu cu nevasta, Frînculeştii, şi ăştia ar fi început să facă bancuri tîmpite pe seama lui, numai ca să audă Evelyne.

Intr-un sfert de oră ajunsese acasă. Servitorii măturaseră aleea de la intrare, lanterna de sub pergola de sticlă arunca o rozetă mov pe asfaltul de-abia curăţat. Venise pe jos, concediind, la 100 de metri de casă, taxiul. Avea să se scuze că avusese o zi grea şi că preferase să străbată drumul de la Ministerul de Externe per pedes, ca să se mai limpezească puţin la cap. Unde mai pui că dispărea şi parfumul insistent al Mariejeannei. Îşi lăsă paltonul şi pălăria în mîinile valetului Anton, care îl salută scurt.

— A sosit lumea?

Acela răspunse sec, după obiceiul cu care Evelyne îşi deprinsese slugile:

— Domnul Calomfirescu şi generalul Dobrescu, cu soţia.

— Bine, bine.

Se privi în mica oglindă de cristal şi-şi cercetă tufele de păr rămase în jurul urechilor, pe care le mîngîie cu un gest maşinal. Obrazul i se înroşise de ger, buzele erau vinete, încă simţea muşcăturile femeii. „Ar trebui totuşi să mă apuc să fumez pipă.“ Prin uşa masivă se auzeau ritmurile unui *chimmy* pe disc,

plăcerea Evelynei care era gata 88 oricînd să danseze cu cineva, dar cu oamenii din seara asta avea să flirteze mai puțin, dacă nu l-o fi invitat, fără să-l anunțe, pe profesorul de scrimă sau pe tenismanul acela. Intră salutînd vag grupul strîns în jurul unei mese ovale, pe care se găseau platouri cu gustări și pahare amestecate, în care se afla *Martini,* alb și negru, rom cubanez (în sonde cu picior) și vin greu, negru, de Porto, în cupe de baccarat. Vastul salon al casei vechilor Slătineni, casă ridicată la 1856, cu încăperile ei înalte, cu ferestre în ogive, dînd spre curtea interioară; cu ușile împodobite cu ghirlande aurite și cu casolete, triglife și bucranii arbitrare, după moda acelui timp, cu tavanul bine bucșit, în mijlocul căruia se afla o rozetă, și ea aurită; cu urne cu ghirlande de trandafiri falși, cu parchetul frecat bine cu encaustique acolo unde covoarele lăsau să se vadă cîte-o dungă și cîteva piese rococo, burtoase, cu încrustații metalice, cu minere și schilduri sofisticate, mereu schimbate de neobosita sete de reînnoire a nevesti-si, strălucea de lumini. O sărută pe Evelyne, care, îmbrăcată într-o rochie neagră de seară, cu umerii dezgoliți, retezată de o centură metalică, foarte fin cizelată, de un auriu palid și cu părul strîns bine la spate, cu nelipsita panglică de la gît, a cărei culoare se schimba mereu, ascunzîndu-i primele riduri ale acelei părți delicate a trupului, panglică împodobită cu o ca- mee, îl amușină ca un cîine de vînătoare șoptindu-i rapid, fără să atragă atenția celorlalți:

— Te-am rugat doar să nu mai treci pe la damă. Ar fi trebuit să faci un duș înainte de-a intra în salon.

Ministrul o părăsi fără nici o explicație și strînse mîna primilor invitați: Calomfirescu, siluetă dură de rugbist american, tuns scurt, perie, după moda nemțească, într-un costum impecabil, de culoarea castanei coapte, industriaș, amestecat în afacerea cazematelor, dar scăpat cu bine, cu soția, o doamnă cu un cap ca o pară, cu părul alb, purtînd un smarald cu demnitatea pe care ți-o dă o asemenea bijuterie, întinzîndu-i o mînă flască numai oase și alături generalul Dobrescu, jovial, scund, botos, în

costum civil, prost croit, probabil la regiment, ca să facă economie; ăsta avea reputaţia de om zgîrcit, simţindu-se mai bine în cizme decît în pantofii cu vîrfuri ascuţite care-1 strîn- geau, evident, de nepurtaţi ce erau. Lîngă el se afla o femeie cu ochi basedovieni, cu umeri largi, ca o salcie pletoasă, parcă ocrotind pe rotofeiul ei soţ, şi ea încărcată de inele şi cu un colier ce sclipea albăstrui la gît. Într-un 89 colţ, învăluindu-se într-o absenţă ostentativă, frate-său Râul îi făcu un semn care putea să-nsemne orice: „Sunt aici, fac ceva pe reuniunea voastră, am venit să vă beau coniacul, pe mine să nu contaţi, că mă doare-n cot de viaţa voastră mondenă", sau cam aşa ceva, în limbajul lui pitoresc. Armand îi spunea ceva doamnei Dobrescu, care rîdea zguduindu-se ca bătută de vînt. Generalul îl flancă repede pe ministru, plasîndu-i în stilul său cazon cîteva complimente:

— Salut Tinerimea română! Sănătos, sănătos, coane Puiule, ca un cheson de tun!

— Sănătos, pe dracu. Nu vezi că am albit de tot pe la tîmple?

— Las' că ştiu eu... Eşti ca prazul... Alb la cap, verde ştii dumneata unde...

lonescu-Tismana nu gusta astfel de glume, dar nu ' arăta niciodată că nu le înţelege. Valetul Anton făcea loc grupului suedezo-german: un domn în vîrstă, cu aerul regelui Gustav la 60 de ani, adică alură sportivă, dreaptă, păr alb, bine întreţinut, strălucind ca o aureolă de sfînt, însoţit de o doamnă fină, măruntă, ştearsă, fără nici o bijuterie pe mîini sau la gît, într-o rochie de *tweed* ca un sac, după moda timpului, pînă la genunchi, dezvelind picioarele ciolănoase în care încălţase pantofi de fason bărbătesc, ca nişte labe de gîscă. Erau urmaţi de maiorul von Braun şi de Gerda Hoffmann (ceea ce îl surprinse pe ministru, pentru că el se aştepta la două personaje noi); maiorul făcu prezentările:

— Doamna Eva şi domnul Thor Erikson.

— *Es fr eut mich sehr...* spuneau pe rînd suedezii.

Vorbeau amîndoi o germană curentă, dar lonescu-Tismana se

descurca mai bine în englezeşte:

— *I'm very glad to meet you,* după care le explică că în România existau obiceiuri care puteau să li se pară curioase şi-i conduse direct spre masa pe care se aflau gustările: icre negre, batog, stridii aşezate între bucăţi de lămîie tăiate subţire de tot. Evelyne, care o îmbrăţişase prima pe doamna Eva Erikson, o conduse la ceilalţi musafiri. Soţul ei o urmă prezentîndu-se scurt, pe urmă grupurile se împărţiră rapid, pentru că se ivise familia Necşeşti, urmată de madam Vătămanu, aceasta din urmă, o femeie băţoasă. Îmbătrînită frumos, aflată la o vîrstă incertă, cu 90 un păr cendré, cu o privire pătrunzătoare, vorbind repede, răstit, ca şi cînd ar fi interogat pe toţi cei din jur, arun- cîndu-le complimente, invective sau familiarităţi, după gradul de cunoştinţă, apucînd din mers un pahar cu *Martini* şi ciugulind o felie de lămîie din bolul în care se mai găseau ananas şi bucăţi de gheaţă, fără să se servească de cleştele de argint, pur şi simplu, luînd cu două degete felia de lămîie şi aruncînd-o în paharul ei, renunţînd să mai strîngă mina la toţi şi făcînd un semn general şi circular. Armand o abordă imediat, fiind singură, angajînd o conversaţie banală. Doamna doctor Vătămanu era slăbiciunea lui Râul, care-i făcea semne disperate, fără să se ridice în picioare, nepoliticos cum era, arătîndu-i un scaun aragonez ce se potrivea ca pumnul pe ochi, cum zicea fratele ministrului, cu ornamentaţia clasică a salonului, dar astea erau gusturile Evelyne! care, la obiecţiile lui Râul, răspundea că Parisul e plin de mobilă eteroclită, pentru că aşa lansaseră moda ebeniştii, modă care se maria cu singurele mobile ce completau acest trio bizar din salonul vechii case a Slătinenilor, un bufet churiguerresc, cu ornamentaţie redondantă şi cu un scaun, imitaţie după scaunele desenate de Antonio Gaudi pentru casa *Calvet* din Barcelona, de o manieră macabră, ale cărui braţe sugerau oasele unui schelet.

— Ce faci, scumpe Râul?

— Mă beau! *J'attends la résurrection, grâce à tes médicaments.*

— Nu-ţi face nici o iluzie. Institutul meu de geriatrie se află abia în faza experimentală. Săptămîna asta mi-au murit doi. Să vezi ce scandal vor face ziarele... Vor crede că i-am otrăvit, dar bătrînii au fost lacomi, au luat mai multe medicamente decît trebuia. S-au plictisit să se simtă decrepiţi. Lumea crede că eu îi pun să se dea peste cap şi ei redevin tineri.

Armand îi privea. Fratele ministrului purta un costum lejer de stradă, croit dintr-o stofă de culoare incertă. „Bun pentru toate anotimpurile şi pentru toate orele“, spunea el. Era dintr-o lînă fără moarte, care nu se mototolea, nu păruse niciodată nouă, dar nu îmbătrînea. Şedea picior peste picior, era ostentativ nepoliticos, nu se ridica cînd îi era prezentat cineva chiar dacă era vorba de o femeie, bărbaţilor le întindea rar mîna şi atunci le arunca parcă în palmă un peşte mort. Trei degete reci, scheletice, afumate de tutun, lustruite ca abanosul, semănînd cîteodată, 91 la lumina luminărilor (Evelyne avea mania de a servi masa la lumina luminărilor), cu nişte fluiere de os. Nesuferit, cu o faţă marcată de oboseală, de nopţi nedormite, cu un tic al ochiului sting ce clipea pe neaşteptate, surprinzîndu-te dacă nu-1 cunoşteai, pentru că avea aerul de a te face complice cu el la cine ştie ce ticăloşii. Purta cravate italieneşti de mătase, în culori strigătoare şi cămăşi colorate, ceea ce era scandalos pentru epoca aceea, cînd numai albul domnea în lumea lor de diplomaţi.

Odată plantată doamna Vătămanu lîngă fratele ministrului, Armand făcu un tur pe la toţi invitaţii, se interesă dacă doamna Gerda Hoffmann, pe care atunci o cunoscuse şi care-1 fixa cu o curiozitate rece, era servită, sau dacă voia să bea altceva decît vinul de Porto, se adresă maiorului von Braun cu o întrebare care ar fi putut să-1 enerveze pe acesta din urmă, dar asta şi urmărea Armand. „Cum v-aţi simţit la Varşovia?“ (Şi privise insistent mîna stingă, pe care maiorul o avea vîrîtă într-o mănuşă de piele neagră, amintire a unui atentat în capitala Poloniei.) Blond, cu un cap uscat, cu ochii albaştri lucind de inteligenţă, vii, scormonitori, omul Gestapoului îi răspunsese sec, în

germană: „Bine, bine, războiul a mers bine!“ pe urmă trecuse la domnul Calomfirescu, care se lupta cu stridiile, povestind generalului Dobrescu cîte ceva despre greutăţile pe care le întîmpină un industriaş. Pe uşă se iviseră şi Frînculeştii, pe care-i întîmpină Evelyne; el, director al unui muzeu de mai bine de cincisprezece ani, de meserie biolog, sugînd din această sinecură, nepăsător la evenimentele anilor care treceau, uitat de cei care-1 plantaseră acolo; ea, buna prietenă a doamnei Mareşal Antonescu, preşedintă a Societăţii de Cruce Roşie, mereu plecînd pe la congrese în Germania şi Italia. Muţenia absentă a soţului, timorat de nu ştiu ce afacere întunecată a trecutului său, era compensată de volubilitatea preşedintei Crucii Roşii, care numai cînd nu dormea nu pleda pentru răniţii ei.

Domnul lonescu-Tismana îl trase discret de-o parte pe Armand şi-i şopti, în timp ce supraveghea cu o privire distrată, amabilă, salonul r

— Armand, fii, te rog, atent cu doamna Hoffmann. Este o persoană care ar putea să ne intereseze foarte mult.

— Da? Credeţi?

92 — Altă dată am să-ţi spun mai multe despre ea.

— Bine, am înţeles, domnule ministru.

— Şi mai trage şi cu ochiul la Râul, să nu se îmbete prea devreme. Ştii ce-i iese pe gură cînd întrece măsura.

Valetul Anton pregătea într-un alt colţ al salonului al doilea rînd de aperitive şi băuturi, în fracul lui cu lampasurile aurii, rigid ca un profesor universitar, absentîn- du-se din faţa celorlalţi, preocupat să nu greşească cu ceva în aşezarea micilor coşuleţe de flori care alternau cu vasele şi tărâmurile de argint, cu o ureche atentă spre telefonul din vestibul şi comandînd-o, tăcut, pe subreta Marcela, prin scurte semne mute cu degetele înmănuşate, făcînd totdeauna o bună impresie invitaţilor casei Tismana. Râul glumea răutăcios despre el: „Dacă Evelyne nu ţine clini, pentru că are oroare de miros, în schimb şi-a adus în casă un caraghios bătrîn prezentînd avantajul de *a* nu lătra şi de a nu

face pipi pe covoare. Pe deasupra, mai lasă şi impresia de casă mare, ceea ce nu e de dispreţuit nici chiar de către nişte vechi membri ai familiei Slăti- neanu“. Armand făcuse un ocol studiat al salonului, îl împinsese pe generalul Dobrescu în faţa directorului muzeului Antipa şi cei doi angajară o discuţie despre războiul din Răsărit, subiect ce-i convenea foarte mult militarului, care luptase într-o brigadă de cavalerie la Odessa şi acum ardea gazul, cum zicea el, în termeni cazoni, la Marele Cartier General. Mai turnă un pahar domnului Popescu-Necşeşti, moşier de viţă veche, bătînd 70, fără să arate, mare amator de mese bune, băutor domnesc, avînd pasiunea de a cununa şi boteza, ca şi Stelian Popescu, pe ţăranii din comunele pe care le stăpînea. Doamna Necşeşti, mai tînără cu 40 de ani decît el, a patra lui soţie (două înmormântate, a treia internată la Bălăceanca în urmă cu cinci ani), o fiinţă brună, lipicioasă, cu un păr lung, bine întreţinut, de un negru electric, nu atît frumoasă, rât interesantă, cu o siluetă fusiformă ca a statuilor de mai tîrziu ale lui Giacometti, mare amatoare de partide de pocher, suferind de o melancolie intensivă, mereu frecventând ghicitoarele din Bucureşti, nişte ţigănci care îi dădeau în cafea sau în cărţi, în lungi şedinţe plătite gras, urmărită de ideea că va muri într-un accident de maşină sau de avion, nefărând altceva decît să cutreiere magazinele şi bazarele în căutare de lucruri rare, nefericită din naştere, nevindecată de o tristeţe pe care nici măcar o şedere de cîţiva ani în Malaesia, cu un prim 93 soţ, mort de cancer la 35 de ani, de profesiune arheolog, nu o vindecase.

Armand o evita pentru că era agresiv provocatoare, ca orice femeie la treizeci de ani, care are un soţ de şaptezeci. Doamna Necşeşti apăruse în urmă cu un an şi jumă- •tate în casa Tismana, imediat după căsătoria ei cu moşierul şi asediul asupra tînărului secretar al ministrului începuse abia de vreo două luni, cînd nu mai puţin tînăra doamnă crezuse că se încheiase termenul de fidelitate datorat amabilului soţ, aflat la o vîrstă critică. În sfîrşit, după un lung détour, Armand ajunse în faţa

Gerdei Hoffmann, căreia îi oferi încă un pahar de Porto, ciocnind cu ea şi arătîndu-i o curiozitate nedisimulată. O întrebase la început dacă vorbeşte franţuzeşte, dar ea prefera să vorbească româneşte, precizînd de la început că trăise la Sibiu mulţi ani, că plecase pe urmă în Germania, intrînd în timpul războiului în serviciile Reichului, şi cam atît. Încheiase cu un surîs care îi stătea foarte bine. Era desigur prietena lui von Braun, nu exista nici o îndoială. Armand aruncă o privire către maior şi încercă să şi-i imagineze alături pe cei doi. Femeia îi mărturisi că abia se acomodau cu România, făcuseră schi la Poiana Braşov, localitate pe care o găsea foarte frumoasă şi pe care o ştia de mult, în sfîrşit, reuşiră să închege una din acele convorbiri de tatonare atît de obişnuite în cercurile acestea.

— Şi dumneata? îl întrebase.

El îi povestise pe scurt că era, de fapt, un străin, poate mai străin decît ea în această ţară; se născuse în Argentina ca fiu al unei familii de români care trăiseră acolo, dar că se simţea foarte bine în casa ministrului. Evelyne se apropiase de ei şi—1 apucase posesiv de braţ pe Armand.

— Cum vă simţiţi? întrebase gazda. Muzica asta nu vă enervează?

Doamna Gerda Hoffmann protestase, angajînd imediat o convorbire despre frumoasa mobilă pe care o vedea în casă, interesîndu-se de unde o cumpărase şi soţia lui Tismana, fericită că se găsea cineva care să nu rîdă de alegerile pe care le făcea, se oferise s-o conducă în magazinele de mobilă din pasajul *Vilacros* sau *Macca,* unde putea să găsească, evident nu totdeauna, ci la ocazii, piesele cele mai interesante. Armand le lăsă singure, cu gîn- 54 dul de *a* reveni lîngă doamna Hoffmann; aduse doamnei doctor Vătămanu încă un pahar cu *Martini.* Valetul Anton trecea cu o tavă pe la fiecare, solicitînd atenţie şi reco- mandînd, cu privirile, tartinele proaspete aduse de subreta Marcela.

Râul, aflat la al patrulea *Courvoisier,* ajunsese la punctul cel mai interesant al amintirilor sale despre casa regală.

— Iubita mea doctoriță, puteți să-1 înjurați pe Carol al II-lea, dar era o persoană. Asta cînd era mic, că eu l-am mai apucat, îi dădea picioare în fund, să mă scuzați, prințului Nicolae. Ala de-aia nici n-a domnit cît a fost fugit frate-său la Londra; de frica lui.

— Râul, mi-ai mai povestit chestia asta cu prințul Nicolae.

— A, iertați-mă! Atunci să vă povestesc ceva cu *Miss România* și *Miss Univers...* Pe-asta o știți?... Cum s-a-ntors în țară nebunul, tîlharul de Vaida Voievod, care era ministru de Interne ca frate-meu...

— Dar domnul Tismana nu e ministru de Interne, e doar secretar de Stat...

— Mă rog... A organizat, cu sprijinul revistei *Realitatea Ilustrată,* concursul pentru alegerea lui *Miss România,* la care a invitat și pe *Miss Univers,* pe domnișoara Lisl Goldarbeiter. Asta era una făcută bine, moartea lui, știți dumneavoastră că și Madam Lupescu tot așa era. Ei, și una, alta, *Miss Univers* a plecat pînă la urmă cu Salvarea înapoi la ea acasă. Dar s-o iau mai bine pe rînd... Sub pretextul că se pierde cultul pentru frumos, cum scria reclama revistei *Realitatea Ilustrată,* s-a organizat concursul pentru *Miss România,* lucru obișnuit la alții, dar cam exotic la noi... *dans un pays éminemment agricole... Î*n fond, așa cum știm cu toții, aceste concursuri nu erau decît prilejuri pentru recrutarea de prietene ale Majestății Sale. Deci, cam prin martie, sub patronajul domnului Vaida Voievod și președinția domnului Tzigara-Samurcaș, s-a alcătuit un juriu, format din Alexandrina Cantacuzino și domnul Teodorescu-Sion, inspector la Muzeul Artelor, doctorul Graur... Îl știi pe doctorul Graur?

— Cum să nu? răspunse doamna Vătămanu, potri- vindu-și mai bine monoclul... Deputatul...

— Exact... N. Batzaria, fost ministru, ăla care scrie basme pentru copii sub numele de Moș Nae... Ei, și cum spuneam, a fost .înghesuială mare, treizeci și șapte de qpn- curente, fiecare

avînd pe cineva în spate, că ştii cum e 95 la chestii de-astea, uite, mi-aduc aminte ca acum, deşi au trecut mai bine de zece ani, au venit din Cîmpulung Muscel, din Iaşi, din Galaţi, din Cluj, din Sibiu... A... era una Tinela Stavrache din Craiova... Să-ţi spun drept, doamnă Vătămanu, îmi plăcea şi *Miss Banat,* domnişoara Eiling Kate, cum nu aş fi renunţat nici la cea din Satu- Mare. După o deliberare de o oră, juriul a declarat-o aleasă pe domnişoara Magda Demetrascu, o frumuseţe brună, de 17 ani, care a leşinat cînd a auzit vestea. În aclamaţiile publicului, *Miss România* a plecat într-o maşină împodobită cu flori pînă la Palatul Artelor, însoţită de o mulţime entuziastă. După terminarea concursului, *Miss Univers,* care îi înmînase diploma şi cupa, împreună cu domnişoara Demetrascu au fost invitate de către Carol al II-lea, la Peleş. Domnişoara Magda Demetrascu a venit însoţită de maică-sa şi s-au întors toate trei de-acolo cu Salvarea.

— Dar spui grozăvii, Râul dragă, şi pe urmă, nu uita, ai fost un fel de consilier la curte, nu e elegant să povesteşti intimităţi...

Râul îl luă ca martor pe Armand:

— Ascultă, Armand, spune tu dacă doamna doctor Vătămanu nu-i nebună-. Ce fel de intimităţi sunt astea din moment ce au intrat în domeniul public? S-a scris despre ele în ziar, s-au publicat cărţi... Unii au făcut avere de pe urma aventurilor amoroase ale lui Carol al II-lea.

— Da, dar e de *mauvais goût* să le etalezi, Râul, şi cu orice prilej. Nu e o reuniune la care să nu aminteşti ce făcea acel destrăbălat de rege, la el acasă, în definitiv.

— Scumpa mea, dacă te plictisesc, să ştii că am şi alte poveşti, despre cine vrei, despre Argetoianu, despre Maniu... A, pe căcăciosul de la Bădăcin să ţi-1 fac eu pe pînză. Asta purta ciorapi de mătase, zicea lumea că merge cu posteriorul înainte, în sfîrşit, sigur să nu sunt treburi pentru o feministă ca dumneata, care umbli cu geamul în ochi şi ţi-ai pus în cap să ne faci să trăim o sută de ani, ceea ce pe mine unul nu mă

interesează. În ce mă priveşte, am făcut tot ce-am putut ca să-mi scurtez viaţa, dar n-am reuşit. Să mă folosesc de pistol, de frînghiç, asta fac dactilografele lui Puiu. Armand, fii amabil 96 şi mai umple-mi paharul ăsta, pentru că nu suport să-1 văd gol. Îmi merge prost după aia. Apropo, ai o ţigară bună? Dacă nu, tapeaz-o discret pe Evelyne.

Secretarul ministrului profită de acest apel şi aduse un pachet de *Chesterfield,* lăsîndu-1 pe o mică consolă de marmură din apropiere. După care îi părăsi, întîrziind. numai câteva secunde lingă generalul Dobrescu şi domnul Calomfirescu, care se aşezaseră pe o *cassapanca* din mijlocul salonului, discutând despre noile achiziţii ale muzeului Antipa: un mamut adus de la Copenhaga şi nişte păsări din Melanezia. O scurtă privire îi spuse că, în cu- rînd, Evelyne o va părăsi pe doamna Gerda Hoffmann, care se aşezase pe un *escabeau* şi căuta cu disperare o scrumieră. Armand i-o aduse rapid, legînd conversaţia întreruptă:

— Aşadar, doamnă Hoffmann...

•— Aşadar, domnule... (Nu-i reţinuse numele.)

— Armand Sachelarie.

— Aşadar, domnule Armand Sachelarie, oare eşti curios să ştii cum îmi petrec timpul?

— Dacă nu fac o indiscreţie...

— Vizite în muzee, cînd nu sunt la birou, unde am de rezolvat foarte multe acte... patinaj, pe urmă acasă, sunt fotografă amatoare... Apropo, ai un chip foarte interesant pentru film, ochii puţin asimetrici, dar asta se corectează prin unghiul de filmare. Casa UFA caută juni- primi pe care să-i lanseze. Nu te-ar interesa...

Era o invitaţie şi Armand marşă:

— Cum să nu?

— Atunci... şi-i întinse o carte de vizită... Îmi dai un telefon la numărul ăsta şi stabilim cînd să ne vedem. Am un atelier în strada Londra, te vei simţi foarte bine acolo. Facem un set de

fotografii, eu lucrez pentru revista *Signal.* Cîteodată mi se publică şi cîte o copertă. Poate ai noroc. Ori eşti legat de meseria dumitale?

— A, nu, n-aş vrea să-1 părăsesc pe ministrul meu, dar cred că nu s-ar supăra dacă aş face o carieră pe linia asta. *Prosit!*

Ciocni şi o privi cu acea atenţie, nu provocatoare, nu neruşinată, a bărbaţilor binecrescuţi, care nu vor să facă din asta o agresiune, ci un compliment mut, intens, dar din care nu lipsea admiraţia.

— *Prosit! 97*

Avea un păr blond, pi.nat, cu nuanţe violacee, probabil că sub opera coaforul ai se afla acel fir blond decolorat, anodin, al tuturor nemţoaicelor, dar buclele rare care îi încadrau faţa cu pometii ascuţiţi o aranjau; gura, tăiată subţire, trădînd o răutate dezminţită de privirile deschise ale ochilor căprui, bătând într-un verzui palid, ca apa de mare la ţărm. Degete lungi (probabil cîntase la pian în tinereţe sau mai cînta), un trup de sportivă, strîns într-o rochie de recepţie, croită cu multă sobrietate, totuşi punînd în valoare formele unei femei de treizeci de ani, obişnuită cu o viaţă aspră, cu apa rece, cu schiatul şi probabil cu concursurile de tir (asta se vedea după umerii aproape bărbăteşti). Un produs al noului Reich, femeia- soldat care mărşăluieşte, e oratoare şi trage cu puşca. Nu părea o persoană banală, un produs de serie, una din acele fiinţe pe care războiul o ispitea pentru că-i oferea posibilităţi să-şi schimbe viaţa. Trebuia să întrebe ce-i cu ea, de unde vine... Începuse să-1 intereseze într-un alt mod decît acela pe care i-1 destinase ministrul său. Măcar dacă era pus să afle lucruri interesante şi secrete să le afle din toate părţile. Bănuia ce face această doamnă Hoffmann la Ambasada Germaniei, dar uniforma maiorului von Braun vorbea mai bine decît ceea ce ar fi putut afla de la ea. Cele două litere negre de pe guler erau destul de grăitoare pentru un om care se trezea pe neaşteptate cu unul dintre cei împotriva cărora lupta, în felul lui, ascuns aici, în casa unui ministru, în aşteptarea

ordinelor pe care avea să le primească vreodată. Desigur, cei trei ani pe- trecuţi în preajma lui Tismana nu fuseseră inutili şi unele informaţii confidenţiale ajunseseră unde trebuie. Dar ele, aceste informaţii, aveau importanţa pe care el, Dănacu, ar fi vrut s-o aibă? Poate că acel an dramatic, 1940, cînd legionarii reprezentau un pericol foarte mare pentru partidul comunist, fusese cel mai important din punctul acesta de vedere. lonescu-Tismana nu era un om de dreapta, îl opreau convingerile lui mai vechi şi o prudenţă caracteristică clasei din care făcea parte. Nu fusese, de fapt, înscris în nici un partid politic. Trecea dintr-un regim într-altul, dus de apele întâmplării, ca specialist, prin *specialitate* înţelegîndu-se prognoze economice, sisteme de aprovizionare, pînă la o brumă de cultură juridică în stare să-i permită să urmărească toate deciziile Mareşalului 98 care se tiăteau cap în cap şi se anulau unele pe altele.

Poate războiul era de vină, trecerea de la starea de pace la una de marasm economic şi de măsuri excepţionale, dar cert e faptul că rămăsese mai departe în micul lui fotoliu de orchestră, de unde urmărea această sarabandă de miniştri care soseau zgomotoşi pe scena politică, ţineau discursuri, făceau promisiuni, îşi încasau lefurile şi tantiemele şi pe urmă dispăreau într-o negură şi un anonimat din care îi mai scotea cîte o ştire din ziare. Iată aceste comisii de evaluare a averilor care scormoneau în trecut, aducînd la bara justiţiei persoane cu nume însemnate altădată, devenite nume de simpli infractori; şi ele, aceste comisii, pîndite de alte comisii care aveau să se formeze cine ştie peste cîţi ani, puse şi ele să controleze averile actualilor demnitari. În privinţa asta, lonescu-Tismana oferea garanţii tuturor celor care-l preluau şi-l introduceau în noile guvernări; avea reputaţia unui om bogat şi era bogat. Se bănuia că nu s-ar fi mînjit, că-i ajungea salariul de subsecretar de stat, destul de consistent. Sigur că aici intrau în socoteală şi micile favorizări inerente unui om aflat într-un asemenea post, dar despre el nu se putea spune vreodată că a făcut avere ca individul acela de la

Straja Ţării, luînd sume enorme de la cei care erau autorizaţi de el să fabrice ecusoane, centuri, eghileţi, băşti, costume stas etc. Dublat şi de o prudenţă, şi ea caracteristică unor oameni educaţi de către înaintaşii lor de-a lungul a mulţi ani şi care trecuseră prin multe necazuri, Tismana — după socoteala lui Armand — calcula cu o mişcare înainte eventualităţile. Cu tact, fără să lase să transpire vreo ştire despre asta, ajutase multe familii de evrei să scape de prigoana derbedeilor în cămăşi verzi, închizînd ochii la schimbări de nume în acte sau pur şi simplu făcîndu-se a nu băga de seamă că semnează paşapoarte false. Nu era animat de nici un fel de prejudecată, făcuse, de-a lungul anilor, bune afaceri cu evreii şi-i socotea buni parteneri la riscuri şi la cîştig. Cîţiva îi trăseseră clapa, dar asta se întîmplă în orice afaceri, cu oricine le-ai face. Nu-i plăcea, pe de altă parte, nici stilul pompieresc al oratorilor acelora exaltaţi, folosind cuvinte mari, mereu aruncînd pe tarabă cuvinte ca: *Glia, Oasele strămoşilor, Traian, Decebal, Urmaşii Romei, Statul Nostru Naţional Ortodox, Mîntuire, înviere* şi *Judecata de Apoi.* Era un limbaj neserios, un limbaj care nu suna bine în urechile unui individ sceptic, de genul ministrului său, 99 care văzuse atîtea şi nu se mai mira de nimic. Asta mergea la ucenicii de frizer, la vânzătoarele de magazin care visau să ajungă şefe de raion acolo unde lucrau, ori să mulţumească aspiraţiile secrete ale micilor ofiţeri uitaţi în grad prin provincie, aspirînd la rangul de colonel printr-o răsturnare politică, puciştilor ipotetici sub plapumă, dar făcînd pipi în pantaloni cînd auzeau un foc de puşcă. Şi ironia cu care îi privea Tismana se transformase în dispreţ cînd auzise că se împuşcă unii pe alţii, că rezolvau rivalităţile pentru şefie la conducerea *Gărzii de Fier* cu focuri de pistol. Asta nu era în tradiţia politicii româneşti. Sigur că ministrul său nu se vedea în campanie electorală, ţinînd discursuri la Căciulaţi sau la Slobozia, în care să cerşească voturile alegătorilor. Era un fermecător tip de salon, şi atât. Dar să te îmbraci în iţari ca domnul Mihalache şi să vorbeşti unor ţărani, promiţîndu-le că le faci dispensare

medicale, să urli ca Zelea Codreanu că după ce ai să beleşti pe jidani o să faci o ţară frumoasă ca soarele de pe cer, astea erau metafore. Un om politic serios începe să convingă pe cei care trebuie să-1 aleagă, dacă vreodată ajunge la putere, prin stomac. Mai multe şosele, mai mulţi bani în buzunar, mai puţină vorbărie. „Oratorului eu îi prefer omul de cabinet. Dacă aş fi prim- ministru, aş face un guvern format din ingineri, din medici şi din sociologi", afirma Tismana. „Da, exact ca Dimitrie Guşti, zicea Râul, auzindu-1, care a ajuns pe banca acuzaţilor, cu toată generozitatea lui sociologică." Mă rog, asta era altă chestiune. Dar coşmarul acelor indivizi, care, odată lăsaţi liberi, înţeleseseră să înlocuiască legea, cîtă mai era în acei ani, cu confiscări de averi, cu execuţii, cu atîrnarea de oameni nevinovaţi în cingheluri de abator, asta ura cu sinceritate lonescu-Tismana. Din nefericire, nici Mareşalul, care reuşise să stîrpească valul de ură şi nebunia colectivă stîrnită de aceşti indivizi care o făceau pe Nibelungii, nu era omul pe care-1 visase. Ros de ambiţii personale, victima lui Carol al II-lea, care nu suferea să i se opună nimeni, odată instaurat la putere în 6 septembrie 1940, înţelesese că trebuie să umilească mai întîi casa regală şi făcuse din regele Mihai şi regina mamă Elena două marionete caraghioase, jucîndu-le cum voia el. Într-un fel, istoria îl ajutase, scriindu-i fără să vrea un scenariu dramatic, care debutase cu smulgerea Tran- **100** silvaniei din trupul României Mari, lui revenindu-i rolul invidiat de alţii de *Salvator al Naţiunii.* Ambiţia de a se înscrie în istorie cu orice preţ îl împinsese prea departe şi rolul lui în acest mic act ce-i fusese rezervat crescuse. Se zvonea că, în ’41, se opusese lui Hitler, voind să se oprească la Nistru. Dar, istoriceşte vorbind, după aceea nimic nu confirma aceste legende născute în cabinetul lui Mihai Antonescu: inspecţii pe front, mereu sporirea de efective militare, execuţii în interior şi, în general, acel aer fanatic al celor duşi de vîntul unor în- tîmplări pe care nu le mai stăpînesc. Mai tîrziu, Armand avea să afle că murise cam operetistic, refuzînd banda neagră legată la ochi şi

comandînd plutonul de execuţie, şi ăsta, probabil, fiind un gest premeditat, dar care răscumpăra multe erori. Înţelegea să răspundă măcar acum pentru faptele sale şi nu se tîrîse la picioarele celor care trebuiau să-l împuşte, ca Mihai Antonescu, de pildă. În sfîrşit, în gîndurile ce reveneau mereu în mintea secretarului lui Tismana, în acel an al începutului-sfîrşitului, 1942, vedea mai lucid ca alţii declinul puterii naziste. Zugravul, beat de discursuri şi de urlete müncheneze, se întinsese mai mult decît îi era plapuma. Dar el nu putea să înţeleagă asta deocamdată. Ne aflam în anul victoriilor, al căderii atîtor oraşe, unul după celălalt, al înaintărilor rapide şi al victoriilor facile, încheiate cu sute de mii de prizonieri. Propaganda domnului Goebbels împuia urechile germanilor, şi nu numai ale germanilor, trîmbiţînd geniul lui Hitler. Dar el, acest neînsemnat secretar al lui Ionescu-Tismana, care călătorise şi văzuse multe, ştia că dementul bavarez se bătea, de fapt, cu lumea întreagă. Să-ţi iei în cap pe pragmaticii englezi, care nu suferiseră nici o invazie pe pămîntul lor şi să înfrunţi logica lor speculativă, să stai pe un cîmp minat, cum era Europa ocupată şi să nu-ţi faci o socoteală elementară de militar că a ocupa însemna, de fapt, a avea garnizoane în tot locul, şi că garnizoanele însemnau soldaţi, că dacă te-ntinzi pînă-n India, cum visa Schickelgruber, echivala cu a inventa o imensă sursă de carne de tun, pe care trebuia s-o toci fără nici o speranţă, zi de zi, în cîmpiile pline de zăpadă ale Rusiei sau în nenumăratele garnizoane din lume, care trebuiau să stea mereu în alarmă, de frica mişcărilor de rezistenţă, ce se născuseră din Norvegia pînă în Franţa, şi din Olanda pînă în această mică Românie, care avea şi ea armata ei secretă de comunişti, de forţe antifasciste **101** ce se opuneau alianţei cu Germania nazistă. Cît priveşte pe comunişti, după părerea lui Dănacu, Tismana îi socoteşte ca pe un fel de paşoptişti, care-şi puseseră în cap să realizeze republica lui Bălcescu pe un schelet ţărănesc- muncitoresc. Vasile Dănacu, membru al partidului comunist, ascultase în câteva rînduri *speech-urîle* ministrului şi

se mirase, fără să comenteze acest lucru, de naivitatea lui evidentă, ca şi a altor oameni politici din România acelor ani. Disprețul funciar al clasei pe care o reprezenta Tismana lucra şi aici, era evident. Cu cinismul care-1 caracteriza, Râul îi spusese într-o seară fratelui său, de față cu Armând: „Puiule, eşti un timpit, nu-nțelegi nimic din politică. Tu crezi că Europa asta se mai poate ține pe picioarele ei betege? Cu burghezia ei îmbuibată, gîfîind de atîta trai bun, sfidînd masele muncitoreşti care, iată! i-au şi ars o palmă la Griviţa în '33. Te rog să mă crezi, eram, aşa cum bine ştii, în anturajul regelui Carol al II-lea, care nu prea făcea pe el de frică. După Nicolina, după Griviţa, dacă încă trei sau patru uzine mari ar fi intrat în grevă, o ştergea de nu-1 mai vedeai, te rog să mă crezi. Cu Sovietele în coaste, despărțit numai de un rîu ofticos, crezi că ți-ar fi rezistat vreun guvern presiunii muncitoreşti? A fost o adevărată minune că am scăpat". „Vorbeşti ca un comunist, îl întrerupse Tismana. Ai înnebunit. Crezi că dacă o să vină bolşevicii peste noi, tu ai să-ți bei mai departe *Courvoisier-ul* tău şi ai să te scoli la 11 dimineața, furîndu-mi țigările? O să te văd într-o fabrică la şase, trăgînd la şaibă, dacă n-o să te afli în puşcărie. Atunci să te aud cum vorbeşti." însă nu în asta consta naivitatea ministrului. El vedea luarea puterii de către muncitori la modul romantic. Îi era imposibil să-şi imagineze nişte lucrători înarmați, trăgînd cu puşca. Comuniştii lui erau nişte țipi bisericoşi, schimbînd crucea cu secera şi ciocanul, comandanții lor punînd, în loc de sutană, salopeta. Fatală eroare, dar ministrul n-avea de unde să ştie că este atît de naiv. Nu credea într-o Europă a fanaticilor, în categoria asta intrînd şi cei de stînga, despre care afirma că vor lupta toată viața lor prin manifestații, greva foamei şi lozinci scrise pe ziduri.

— La ce te gîndeşti, domnule Armand? îl întrebase 102 brusc doamna Hoffmann, observînd absența lui.

— A, la nimic important. Aşadar, am să-ți dau un telefon şi am să mă las fotografiat de dumneata. Sper că n-ai să-mi ceri să o

fac pe Johnny Weissmuller.

Femeia îl măsurase cu un aer complice. Nici nu clipise la această aluzie.

— Nu se ştie. Şi germanii au avut un Tarzan al lor. Cu părul dumitale blond, cu aerul de arian pe care-1 ai, sunt toate şansele să-1 concurezi pe Johnny Weissmüller.

lonescu-Tismana îi făcuse un semn discret.

— Scuzaţi-mă, doamnă, ministrul meu îmi cere ajutor. Mă întorc numaidecît şi vă aduc şi un pahar cu Porto. Vă place Porto?

— A, cum să nu! Germanii sunt băutori de bere, dar femeile lor beau *Mosella* şi vin de *Rhin,* care e mai aspru. Du-te, nu vreau să te fac să întîrzii.

Armând căzuse pe o discuţie în trei care avea loc între domnul Erikson, maiorul von Braun şi ministrul său.

— Armand, auzi ce spune domnul Erikson! Am uitat să-ţi amintesc că dînsul este reprezentantul Societăţii de construcţii de drumuri Stroessner şi fiii, din Suedia. Societatea aceasta a mai construit în România şoseaua Bucu- reşti-Craiova şi Bucureşti-Bacău. Cred că-ţi aminteşti. Lucrează în beton, nu în asfalt. Pe urmă rîse singur, ca la o glumă bună: Adică cum să-ţi aminteşti, că tu nu erai în ţară pe vremea aceea. O societate serioasă, care se interesează de posibilitatea de a construi noi drumuri.

— Cred că nu şi-au ales bine vremea, zise în germană secretarul ministrului, ca să fie înţeles şi de Braun şi de suedez. Suntem în plin război.

— A, tocmai de aceea! făcu lonescu-Tismana. Au două motive care îi determină să ne facă oferta aceasta: faptul că cucerim noi teritorii în Rusia, de unde ideea unor şosele strategice militare care să ajungă pînă în Siberia. („Sunt optimişti, săracii", spuse el în româneşte, pentru că vorbise pînă atunci în nemţeşte.) Şi al doilea, asta şi explică de ce au căutat să ajungă la mine, că dispunem de mină ieftină de lucru.

— Nu înţeleg! se miră Armand.

— O să înţelegeţi foarte repede, domnule Armând Sachelarie, interveni maiorul. Aveţi evrei, ţigani şi puşcăriaşi ordinari, speculanţi, delapidatori, infractori de drept comun. Chiar deţinuţii politici din lagăre... **103**

Ideea aceasta îi fusese antipatică de la început ministrului Tismana, aşa încît o respinse pentru a doua oară:

— A, asta nu! Există convenţii internaţionale care ne opresc de la aşa ceva.

— Domnule subsecretar de stat, spuse von Braun, Führerul are mai puţine scrupule decît dumneavoastră. Poate că ştiţi că există o organizaţie numită Todt, care construieşte autostrăzi, cazemate, în sfîrşit tot ceea ce cere strategia Marelui Reich. Să ştiţi că Führerul nu a ezitat nici o clipă cînd a hotărît să folosească forţele de muncă de care dispune.

— Da, am auzit. Lagărele dumneavoastră sunt celebre, spuse cu o voce albă Armand, nelăsînd să se înţeleagă dacă aproba sau nu măsurile Führerului.

Tocmai această ambiguitate a vocii făcu să sclipească un licăr în ochii maiorului.

— Dar nu v-aţi spus părerea la întrebarea pe care ministrul dumneavoastră v-a pus-o...

— Domnul Tismana nu mă consultă cînd ia o hotărîre, dar probabil că a voit să ştie dacă am cunoştinţă de vreo propunere a altor miniştri, în acest sens. Pe urmă, nu uitaţi că nu domnul Tismana ar putea să ia această hotărîre. Există un singur om în România care hotărăşte totul: Mareşalul.

Domnul Erikson, care înţelegea foarte bine limba germană, interveni după o lungă tăcere:

— Tocmai asta explică, în afara plăcerii de a-1 cunoaşte pe domnul ministru Tismana, vizita noastră. Societatea Stroessner ar fi bucuroasă să ştie că domnul Tismana şi alţii au influenţat la luarea unei hotărîri în acest sens. Faptul nu ar fi lipsit de consecinţe pecuniare.

„Joacă tare suedezul ăsta“, gîndi Armand şi-1 privi pe ministru.

Tismana nu suporta genul acesta de afaceri şi chiar dacă ar fi suportat, nu-i plăceau aluziile cu martori, aşa încît răspunse evaziv:

— In primul consiliu am să vorbesc cu cei care ar putea să vă dea un răspuns la propunerea dumneavoastră şi, dacă se arată favorabili, vă voi informa.

Evelyne socotea că se băuse destul şi, excluzîndu-1 pe generalul Dobrescu care era un mîncăcios ca şi Frîncu- **104** lescu, îi lăsă să se descurce singuri cu valetul Anton, care le càra mereu alte gustări. O apucase cheful să danseze. Voia mai ales să-1 smulgă pe Armand de lingă doamna Hoffmann. Nu scăpă ocazia să-1 umilească puţin, chemîn- du-1 nu cu autoritate, ci cu un accent al vocii care vorbea limpede despre relaţiile dintre el ca ajutor al ministrului şi ea ca soţie a acestuia, dacă nu ceva mai mult:

— Armand, fii drăguţ, caută ceva mai săltăreţ între discurile alea... Doamnele vor să danseze.

Pe urmă se-ntoarse către Tismana, spunîndu-i cu jumătate de glas:

— *Pourquoi restes-tu comme ça... comme zine momie? Vas et invite madame Hoffmann à la danse!*

Secretarul aşezase un disc cîntat de o orchestră de negri din New Orleans, înregistrat în 1936 şi recondiţionat la Paris de casa *Pathé Marconi.* Doamna Tismana avea uft set întreg, vreo douăsprezece bucăţi, aduse de un diplomat, special pentru ea. Cei care frecventau această casă cunoşteau bucăţile sau încercau să le recunoască, pentru că saxofoanele şi jazz-bandul scoteau o cacofonie dulceag- plîngătoare, săltăreaţă, care crea invitaţilor, mai ales femeilor, o poftă nestăpînită de a dansa.

Armand îşi dădu seama că trebuie s-o salveze pe doctoriţa Vătămanu din ghearele lui Râul, care, dună şase coniacuri, devenise şi mai agresiv. Se înclină scurt în faţa .ei şi femeia,

micuță, cu trupul foarte fragil, dar plin de energie, cu părul alb și bine coafat, cu reflexe violete, se ridică sprintenă și-l urmă. Maiorul o ținea în brațe pe Evelyne și povestea atentatul care avusese loc asupra lui, la Varșovia. Germana lui aspră se auzea din cînd în cînd, acoperită de tunetele tobelor negrilor de la New Orleans. Generalul Dobrescu bea pahar după pahar și le povestea directorului muzeului Antipa și domnului Calomfirescu ce ar face el dacă i s-ar încredința comanda trupelor de pe frontul de Răsărit.

— Mareșalul e moale, v-o spun eu, domnilor. Degeaba i se spune „cîinele roșu". E ușor să te răstești la rege, care are doar 21 sau 22 de ani, nici nu i-am numărat bine. Ce știe el cum se conduce o țară? A fost cercetaș sau ce dracu a fost, a purtat pantaloni scurți, locotenent la 19 ani, și Mareșalul, ca să-și acorde și lui gradul de care-ți vorbesc, l-a făcut mareșal. Nu e un lucru serios. Antonescu ar trebui să fie mînă forte, să aibă un pumn ca nemții, care nu se joacă. Cînd aud de cuvîntul umani-105 țarism mi-e silă. Asta e bine de scris la ziare, în cărțile alea ale lui Romain Rolland, ale lui Panait Istrati, că le-am citit, dar frontul e front... Acolo se trage cu tunul, se rad sate de pe suprafața pămîntului, nu putem fi sentimentali.

Directorul muzeului Antipa îl privea prostit, cu ochii împăienjeniți. Nu era băutor și vinul greu și dulce de Porto îl moleșise.

— Domnule general, în ce mă privește, ce să vă spun... Sunt cu totul ieșit din chestiune. Am 55 de ani, nu m-au mai concentrat, n-am fost o zi pe front, stau între animalele mele împăiate, am o colecție de fluturi africani, o minune... Ar trebui să-ți faci timp să-i vezi... Cît îl privește pe domnul Calomfirescu, el, ca industriaș...

Domnul Necșești dansa cu nevastă-sa, se mișca dizgrațios, lent, în contratimp cu măsurile repezi ale acestui dans, rîzînd, el singur, de ridicolul situației în care se afla. Domnul Tismana realiză acest lucru și i-o aduse pe doamna Hoffmann, pe care i-o

pasă, spunîndu-i:

— Iţi ofer prilejul să-ţi mai exersezi germana dumi- tale de la Charlottenburg.

De fapt, îl interesa soţia acestuia. Nu o vedea prima oară, dar subconştientul său o remarcase la alte întruniri: o dată la Ambasada Germaniei, o dată la deschiderea unui bazar al Consiliului de Patronaj; îl intrigase silueta ei subţire, aproape fără forme şi aerul căpiat de drogată, părul acela lung şi negru, de un negru electric, melancolia intensivă din fundul privirilor. Era exact opusul celeilalte, a lui Mariejeanne, dar tocmai de-aceea îi stîrnea curiozitatea.

Încercă să angajeze o conversaţie care s-o intereseze.

— Spuneţi-mi, doamnă Necşeşti, cum vă simţiţi după atîţia ani de stat în Extremul Orient, după clima aceea specială, în România noastră, mai ales acum, iarna? Ori soţul dumitale a reuşit să te facă să uiţi arheologia şi viaţa de acolo? (O, cum mai uitase ea! Şi el, Tismana, ştia lucrul acesta, nu-i scăpase atenţia acordată lui Armand, pe care însă trebuia să-1 prevină că doamna este foarte capricioasă şi că schimbă des partenerii.)

Diby Necşeşti se mişca cu uşurinţă. Ministrul, care nu era un mare dansator, dar se descurca onorabil, simţi o adevărată plăcere că o ţine în braţe. Alcoolul îl revi- 106 gorase, moleşeala de la sosirea în Aleea Alexandru trecuse puţin. Îşi apropie obrazul de al femeii, ca să-i simtă parfumul. Nu avea nota de cap a parfumului Marie jeannei, volatilitatea acestuia şi insistenţa grea cu care se fixa.în pielea lui după ce stăteau împreună. Parfumul Marie- jeannei avea un iz de răşină orientală, ceva între mirt, tămîie, mosc, un parfum uscat din lemn sau plante ţinute într-un incubator. Diferenţa dintre acest *Guérlaine, Mi- tsouko, Chat Noir* sau *Arpège* al doamnei Necşeşti, faţă de parfumul greu al Mariejeannei, era acela dintre caramel şi whisky. Avea ceva ieftin, nu rămînea din el unda pipărată, îndrăzneaţă, ieşită din implantarea unei esenţe de piersic sau de banană care, amestecată cu fondul de ambră sau de lemn exotic, se fixa mai

ales „după". Mariejeanne, trăită între boemii aceia rafinaţi, îi şi explicase chimia organică a transformărilor survenite după acel parfum, al cărui nume nu i-1 dăduse niciodată, care se schimba în funcţie de glandele sebacee ale partenerului. Era o întreagă teorie. Pe o piele grasă, nota de cap se absorbea mai repede. Totul era în funcţie de temperatura corpului, de circulaţia sîngelui şi chiar de regimul de alimentare al bărbatului cu care intra în contact. De fapt, farmecul lui Diby Necşeşti venea de la ochii care luşau puţin, îndepărtaţi de rădăcina nasului şi de la acel păr care îi acoperea umerii cu unde verzi, în care lumina candelabrelor arunca un roi de raze mereu mişcătoare, ca nişte albine de argint. Şi-o imagina la lumina unei veioze, dezbrăcată, tăcută, fumînd, într-o aşteptare rigidă, aşa cum se-ntîmpla totdeauna cînd se culca cu o femeie pe care n-o cunoscuse pînă atunci. Sentimentul acela de ca- brare, de aşteptare plină de curiozitate şi spaima că totul va fi ratat şi acea conversaţie fără scop cu care-1 obişnuise Mariejeanne, despre cursele de cai de la Băneasa de dinainte de război, despre marele event şi despre pariurile colosale, despre lumea îmbrăcată de vară, ah, ce timpuri! Cum se duseseră. Şi terasa aceea de pe copertina tribunei, unde se serveau cocteiluri colorate, cu bucăţi de gheaţă în sondele cu picior înalt, şi chelnerii tăcuţi şi politicoşi, şi ei care erau mai tineri, el şi Evelyne, privind cu binoclul grupul mişcător al jocheilor cocoşaţi peste gîtul lucios al animalelor. Acele mogîldeţe mici, îmbrăcate în cazace colorate violet, roşu, oranj, roz, deodată năclăite de o sudoare care le făcea şi mai strălucitoare, şi strigătul final **107** al mulţimii, aplaudînd pe învingător sau fluierînd pe cei care trişaseră cursele.

— Domnu' Tismana, nu ştiu dacă soţul meu ţi-a vorbit despre un lucru mic, dar care îl necăjeşte foarte mult.

— A, nu, astăzi n-am schimbat nici un cuvînt cu el. Abia ne-am salutat. („A trecut la atac mititica, vrea s-o-ndatorez, ca să fie mai uşor accesibilă pentru mine. Un lucru care să-i permită să-mi spună odată în treacăt: «îţi mulţumesc pentru serviciul făcut,

cu ce pot să-ţi fiu agreabilă?» Sau aşa ceva. *Cîrlîgul.* A! Ce jocuri frumoase am inventat noi! *Changez les dames, changez les sieurs.* Mereu ceva nou, mereu o căutare fără scop. Oare trăim cu adevărat? în timpul ăsta ard oraşe, sute de mii de oameni mor, sfîşiaţi de schije, de obuze, ah! dacă te-ai gîndi la toate astea nu ţi-ar mai veni să mănînci şi să dormi. Lasă că ne-ajunge şi pe noi“.) Şi despre ce lucru mic e vorba, doamnă Necşeşti?

Avea nişte nări mici, fine, transparente, pe care le punctase cu o tentă albăstruie abia văzută. O vînă subţire i se zbătea sub tîmpla care i se dezvelise. „A, cînd am să mă satur de Mariejeanne, pe doamna Necşeşti am s-o rog să-mi ţină de urît. Măcar atît am s-o-nvăţ: să-şi schimbe parfumul ăsta ieftin.“

— Andrei a făcut o cerere de mult timp ca să obţină aprobarea defrişării a zece kilometri de pădure pentru un drum vicinal de acces la şoseaua principală. Avem o mică moşioară la Potlogi, cu ceva pădure. Trebuie să facem un ocol de 22 de kilometri din cauza acestor zece, pe care vrem să-i defrişăm.

— Al cui e locul în care ar urma să fie făcută lucrarea, doamnă?

— E al Statului.

Trompetiştii din New Orleans încetaseră cu mugetul lor de alămuri, ministrul îi sărută mîna şi o conduse spre *cassapanca* pe care se mai aflau acum doamna Frînculescu şi doamna Hoffmann.

— Ei, atunci e ceva mai greu. Sigur că se poate face, dar fiind vorba de Stat, trebuie să obţinem aprobarea ministrului Silviculturii. Asta e mai încuiat, e un militar, l-a inventat Mareşalul. Dar vă promit că mă interesez. 108 — Cînd să vă mai întreb?

Il ţinea de braţ şi-i aruncă una din acele priviri scurte şi încărcate de o elocvenţă specială. Glasul ei sugera o intimitate care-i plăcu lui Tismana.

— În vreo cîteva zile. Îmi cunoaşteţi telefonul de la birou, nu-i aşa?

. Doamna Necşeşti nu mai avu timp să răspundă, dar se presupunea că-1 ştie, pentru că Evelyne se plantă între ei.

— Diby, *méfie-toi de ce vieux Don Juan.* Ce iei? o întrebă pe doamna Necşeşti.

— Numai vin, altceva nu se mai cuvine. O să mă-mbăt, draga mea.

Îl abandonară pe ministru şi făcură un tur scurt al salonului. Cînd rămîneau ele două, aveau să-şi facă confidenţe.

— *Et Armand?* o întrebă, cu o curiozitate aproape lubrică, Evelyne.

— *Toujours glacial, muet... il ne hasarde pas.*

— Din partea mea ai toată libertatea, deşi sunt puţin geloasă.

Şi izbucniră amîndouă într-un rîs ascuţit, ca două eleve care au făcut o şotie bună. Atmosfera se încălzise bine, invitaţii vorbeau mai tare. Generalul Dobrescu explica nenorocitului de Frînculescu cum a şarjat primele linii de apărare ale Odessei.

— Dacă vrei să ştii, cavaleria este o armă demodată, dar, neavînd destule tancuri, au fost buni la ceva şi caii. Băieţii mei au murit pe capete, dar s-au umplut de glorie. Te rog să mă crezi că ruşii, admiratori ai acestui animal care le aminteşte de zei, au apreciat şarja noastră...

Răsturnat în fotoliul lui, Râul îl prinsese acum pe domnul Necşeşti, mare amator de cancan, chiar dacă ştirile despre curtea regală veneau cu o întârziere de un deceniu, dacă nu mai mult. Cît fusese el de bogat, nu ajunsese pînă în preajma intimilor palatului, asta poate fiindcă stătuse mult timp în străinătate, iar cînd venea în ţară nu frecventa decît cîţiva oameni. Refuzase în tinereţe un post de consilier, socotind nedemn să muncească la averea pe care o avea, chit că acel post era mai mult onorific.

— Dragul meu, dacă vrei să ştii, regina Maria nu era aşa cum au prezentat-o ziariştii de scandal. Afacerea Boyle avea şi un alt substrat. Colonelul canadian îi adusese tezaurul şi asta comporta unele riscuri, te rog să mă crezi. 109 Şi ce face o doamnă de condiţia ei, chiar regină fiind, în astfel de situaţii? Pda+e să-i

ofere, vulgar, o sumă de bani? Şi atunci s-a oferit pe sine. Preţul era bun pentru ambele părţi, cred eu. Nu eşti de aceeaşi părere?

— Ce să-ţi răspund, dragul meu?

— Ţi-aş mai cita un caz care demonstrează cam acelaşi lucru, adică faptul că dama nu era dusă de pe lume, tot timpul numai amatoare de plăceri. In vara anului 1921, cînd Jean Hrissoveloni trăgea tare în afacerile sale economice, avea pe vremea aceea sucursale la Paris şi la New York, pe ăsta-1 ştii. El este inventatorul *automobilelor ambulanţe Regina Maria* din timpul războiului. Plătea toate năzbîtiile suveranei. Trebuie să-ţi mai spun că, pe lîngă faptul că dama era prietenă cu Hrissoveloni, mai întreţinea şi legături deocheate cu soţia acestuia, Sibyle. Trampa, ca să zic aşa, le-o făcuse Simky Lahovary, confidenta reginei şi prietenă a familiei Hrissoveloni. Cînd a mers la Paris, regina a tras la faimosul hotel *Mont Germont,* în rue de la Reine. La Bucureşti, scandal, îţi închipui, pentru că se compromisese familia regală. Înţeleg să te culci cu un bărbat, dar să te dai în stambă în capitala lumii, asta în- trecuse măsura. Lucrul este strict autentic, mi l-a povestit Argetoianu. Scurt pe doi, *madame* s-a mutat la *Ritz,* n-avea ce să facă, la sfatul acestuia.

Domnul Necşeşti ţîţîia admirativ:

— Ce spui, domnule!

— Altă dată, dacă vrei să ştii cum stătea casa regală, te rog să mi te adresezi cu încredere. E-he, cînd am să-mi scriu eu memoriile, o să fie prăpăd. Multă lume o să dorească să cumpere aceste pagini înainte de a intra în librării. Tot de la Argetoianu ştiu că, încă de pe vremea Elisabetei, s-a instituit un obicei foarte costisitor pentru ţara noastră. Vorbesc de Elisabeta cea mică, care s-a căsătorit cu diadohul George. La căsătoriile regale, şi au fost destule, Carol cu Elena şi ăia doi de care ţi-am pomenit, Averescu a pus oraşele, judeţele, regimentele şi asociaţiile să facă daruri perechilor royale. Întrebată asupra preferinţelor, ştoalfa aia mică de Elisabeta nu s-a sfiit să răspundă că vrea scule şi pietre preţioase. Lumea a dat scule, ce era să facă? A oferit şi

guvernul un giuvaer de un milion şi ceva şi uite-aşa s-a creat o tradiţie care a fost urmată de guvernele următoare, cu prilejul căsătoriei 110 principesei Mărioara cu regele Alexandru şi a principesei Ileana cu arhiducele Anton. Şi asta cînd se-ntîmpla, în aprilie ’31 — mai ’32, cînd prim-ministru era lorga! Pe lorga îl ştii că era un tip al dracului, dar aşa apucase, aşa a făcut şi el.

Domnul lonescu-Tismana se apropiase, dînd să i-1 smulgă pe Popescu-Necşeşti fratelui său.

— Mai lasă-1, dragă Râul, că i-ai împuiat capul cu basmele tale!

Râul îl fixă cu o privire încărcată de ură, augmentată şi de coniacul *Courvoisier,* care începuse să lucreze asupra lui.

— Şi încă nu i le-am spus pe toate. Puiule. Să vezi ce-<7 să fie cînd o să-i povestesc cum m-aţi dezmoştenit tu şi cu maică-mea. Cum m-ai lăsat în sapă de lemn, numai pentru că n-am avut timp să mă ocup de afacerile mele personale. A, asta ar fi foarte instructiv pentru dumneata, domnule Necşeşti. Nu vrei să mă asculţi?

Armand, simţind că din moment în moment conversaţia poate să ia o turnură neplăcută pentru ministrul său, se apropie rapid, oferindu-i lui Râul încă o încărcătură de coniac.

— Totdeauna la timp, Armand, totdeauna la timp. Eşti un secretar simpatic. Îţi cunoşti foarte bine meseria.

lonescu-Tismana îl înşfăcase de braţ pe Popescu-Necşeşti şi-1 tîra spre grupul de femei, cărora Evelyne le povestea ultimele anecdote despre madam Antonescu şi vizitele ei făcute la Patronaj.

— Armand, ştii ce m-am gîndit? Am să-ţi permit să-mi spui pe nume: Râul. Dealtfel, eşti cel mai interesant din gloata asta de-aici, te rog să mă crezi. Te-am bănuit că eşti un tip ordinar, căzut pe capul familiei noastre. Dar suspectîndu-te atîta, mi-am dat seama că eşti onest. Nu garantez că i-ai scăpat lui Evelyne, pentru că ea nu iartă pe nimeni şi nimic. Cît îi sunt eu de cumnat, dacă aş fi venit mai devreme în casa lui frate-meu, te rog

să mă crezi că nu m-ar fi cruţat. Şi, la drept vorbind, e-he! în urmă cu zece ani arăta bine de tot. Şi acuma arată bine, ascultă pe un arbitru care a preţăluit multe femei la viaţa lui. Aşază-te, te rog, lîngă mine şi bea ceva, pentru că nu-mi place să golesc singur paharele. Idiotul ăla de Necşeşti a fugit cînd a auzit că vreau să-i spun nişte chestiuni delicate de familie. Dar asta nu mai are nici o importanţă pentru mine acum. M-am resemnat. 111 Mîine-poimîine vin bolşevicii şi or să ia tot. N-o să am o mai mare satisfacţie decît aceea de a-1 vedea pe Puiu sărac. *Les écumeurs, eux-mêmes écumes.* Am să mă-mbăt o săptămînă de bucurie, dar ţie tot am să-ţi spun, deşi sunt beat şi m-am defamiliarizat de termenii ăia juridici, pe care nu pot să-i sufăr. Dealtfel, toate pledoariile avo- caţilor mei în procesele deschise împotriva lui Puiu se bazau pe un simplu principiu de drept: poţi fi cu adevărat proprietar al unui bun numai dacă actul de proprietate era dobîndit *nec clam, nec vi, nec precario...* Ştii la ce cugetam azi-noapte, gîndindu-mă la iminenta sosire a tatălui tău vitreg, Arghirescu? Că noi suntem două victime ale acestei familii: eu a lui Puiu şi tu a Evelynei şi că ar trebui să ne aliem. El m-a deposedat pe mine, iar ea de ce crezi că te-a adoptat atît de repede şi l-a pus "pe Puiu să-ţi dea postul de secretar? Pentru ca nu cumva să revendici partea de moştenire a mamei tale, care ţi s-ar cuveni de drept şi pe care mai mult ca sigur că Arghirescu, ca un tip feroce ce este, o va cere cu siguranţă, în calitate de soţ al răposatei. Dacă mai ţin bine minte, după lege aveţi drepturi egale la această moştenire. Nu mai ştiu însă dacă arghirofilul ăsta de Puiu n-a reuşit să-şi topească, în pro- pria-i avere, averea nevestei, deşi Evelyne nu-i o tîmpi- ţică, trăieşte cu picioarele pe pămînt. A, dar mai bine să nu ne mai gîndim la asta. Oricum, să ştii că de-abia l-aştept pe Arghirescu, pentru că nu simt o mai mare plăcere decît aceea de a asista la ruinarea fratelui meu. O să ţi se pară curios, dar nu pot să-1 iert pînă mor.

Pe la zece şi jumătate, invitaţii începuseră să se retragă. Primii care plecară fură suedezii, însoţiţi de doamna Hoffmann şi de

maior. La cinci minute după asta, cum dicta buna creştere, Calomfirescu şi soţii Frînculescu plecară şi ei, îmbrăţişîndu-se cu Evelyne. Doamna doctor Vătămanu profită de asta ca să-i însoţească. Pe la unsprezece şi un sfert, Popescu-Necşeşti, destul de bine dispus, susţinut discret de Diby Necşeşti, îşi luară şi ei rămas bun de la gazde. Bătrînul boier îi şoptea precipitat nevestei în ureche, destul de tare, ca să fie auzit şi de ceilalţi:

— *N'oublie pas le pourboir pour maître Anton.*

Valetul, îngheţat, drept, cu privirile impersonale, primi bacşişul cu dexteritate, îl vîrî într-un buzunar al 112 fracului, ţinu blana de chinchilla a doamnei şi, pînă ce aceasta îşi potrivi gulerul în oglinda din micul vestibul, îl ajută pe Popescu-Necşeşti să îmbrace paltonul cu guler de blană de vidră, care îi mulţumea, bătîndu-1 uşor cu degetele pe obraz:

— *Merci, merci, mon vieux.*

Ultimul plecă generalul Dobrescu care, deşi nevastă-sa îl îndemna agasant să meargă acasă, se apropiase de fotoliul lui Râul şi-1 pisa pe acesta cu asaltul cavaleriei de la Odessa. Fratele ministrului însă era incapabil să mai asculte ceva. Ochii îi deveniseră sticloşi şi nu spunea decît un singur cuvînt:

— *Merde!*

Expresul *Ostende-Constantinopole* oprise de trei minute în gara Basel. De la o fereastră a vagonului-restau- rant, care fu lăsată uşor în jos, un bărbat corpolent, îmbrăcat într-un costum *gris-fer,* din stofă englezească privea prin ochelarii săi fumurii, foarte nepotriviţi pentru ora înaintată, peronul aproape pustiu, de-a lungul căruia cărucioarele cu bagaje ale *treger-îlor* cărau geamantanele de piele ale puţinilor călători ce abia coborîseră. De undeva se simţea un curent rece de aer, deşi nu s-ar fi spus că este prea frig în acest sfîrşit de ianuarie. Necunoscutul de la fereastră îşi privi impacientat ceasornicul de la mînă. Peste un minut, expresul avea să pornească. Conductorul staţiei inspecta închiderea uşilor vagoanelor care pocneau pe rînd, cu un zgomot sec. *Haut-parleur-ile* ce se îngînau de-a lungul copertinelor de

metal anunţau staţiile următoare.

— In sfîrşit! mormăi domnul Sorin Arghirescu, zărind prin uşa de cristal a *ieşirii* către peron o siluetă care străbătea ultimii douăzeci de paşi ce-1 despărţeau de tren, în pas alergător.

Un tînăr îmbrăcat într-un hanorac verzui, cu capişon, în pantaloni mulaţi pe corp, cu bocanci cu crampoane, purtînd cu uşurinţă o pereche de schiuri canadiene din lemn de *hikori,* săltă pe treapta ultimului vagon, în timp ce trenul se şi pusese în mişcare. Prin faţa geamului, care fu ridicat cu o încetineală studiată, domnul Sorin Arghirescu mai putu citi cele cîteva reclame care recomandau în neutrala Elveţie, în aceste timpuri de război, să prac- 113 ticăm, cu toţii, schiurile la Saint Moritz, sau să bem apă de Evian... Reclama franceză se scorojise, părea o rudă săracă, implantată între strigătoarele recomandări ale firmelor de turism din Geneva, Bale sau Bad Godesberg. (Reclama germană cu litere proaspăt vopsite atrăgea cel mai mult atenţia călătorilor.)

Domnul Sorin Arghirescu se aşează la masa de la care se ridicase şi îi privi pe cei doi interlocutori care îl însoţeau în această călătorie.

— E-n regulă? întrebă cel din dreapta (1,94, tuciuriu, muşchi de luptător de *catch,* pe care hainele stăteau ca pe un manechin prost croit).

— S-a urcat în tren. Credeam că-1 pierdem.

— Cum facem? întrebă cel de-al doilea însoţitor.

— Mergeţi la capătul vagonului şi aşteptaţi acolo pînă termin conversaţia cu el. Tipul o să coboare la Budapesta...

Cel de-al doilea însoţitor al domnului Arghirescu nu arăta, nici el, prea prost hrănit. Se mişca în felul boxerilor, adică legănîndu-şi braţele, prea lungi, parcă, de-a lungul unui trup ceva mai îndesat, dar elastic. Sprîncenele foarte dese, care îi acopereau aproape ochii sălbatici, îi dădeau un aspect de gorilă scăpată din manej, dar pentru conductorii acestui tren apariţia unor astfel de indivizi nu constituia nici un fel de surpriză. Printr-o convenţie

tacită, încă din 1940, acest tren era salonul umblător al tuturor spionilor din Europa. Agenţi cu aspect de profesori universitari, ţinînd în neutrala Elveţie conferinţe despre demografia Indiei: emuli de-ai lui Khrishna- murti, îmbrăcaţi în costume indiene; femei foarte elegante purtînd rochii şi blănuri de contrabandă aduse din Franţa sau ciorapi de mătase de la Milano; colonei ai serviciilor secrete, deghizaţi în preoţi catolici sau însoţitori de vagoane; oameni de afaceri care sub masca unui comerţ onorabil se ocupau în realitate cu traficul de devize; în sfîrşit, toată acea pleavă care se ridică deasupra tuturor evenimentelor pentru a face averi mari, cu preţul vieţilor omeneşti, indivizi lipsiţi de scrupule, care mai tîrziu deveniseră directori de cazinouri în America de Sud, crescători de vite în Texas sau proprietari de hoteluri pe Coasta de Azur, cei mai mulţi dintre ei se cunoşteau unii pe alţii, se menajau cu discreţie, pactizau din interes, se vindeau unul pe altul cînd nu mai aveau ce face şi 114 nimeni nu se mira auzind, din cînd în cînd, că vreunul fusese călcat de vreun automobilist beat în Norvegia sau căzuse din metroul parizian.

Pe Arghirescu îl neliniştea două persoane care nu aveau aerul comun al acestui salon de impostori: un bărbat scund, îmbarcat la Marsilia, în port, cu un aer de docher, dar pe care mîinile fine, lipsite de orice urmă de efort îl trădau, şi un fel de vînător tirolez, dotat cu un costum din recuzita Lipscanilor noştri, atît de prost croit, încît nu putea să înşele pe nimeni. „Asta, al doilea, e trimis de poliţia română, gîndi domnul Sorin Arghirescu, deci e cu cîntare pe undeva.“ In concluzie, unul dintre însoţitorii săi nu era chiar atît de sigur cît bănuise. Dar celălalt? Putea fi ori un om al Gestapoului, ori unul al *Intelli-* pence-ului. Pentru a-şi masca uşoara nervozitate pe care o avea încă de la intrarea pe teritoriul elveţian, domnul Arghirescu desfăcu ziarul *Deutsche Algemeine Zeitung* din ziua aceea, citind că Mareşalul Antonescu al României era aşteptat peste cîteva zile la cartierul general al Fiihrerului, la invitaţia lui von Ribbentrop şi a mareşalului

Goring. În acel moment, uşa glisantă a vagonului- restaurant pocni şi domnul Arghirescu auzi paşii greoi ai schiorului. O uitătură scurtă în stînga lui îi spuse că hamalul marseillez, îmbrăcat într-un costum de excursie, privea, şi el, spre tînărul cu o faţă arsă de soare, surîzător, politicos, care întrebă în limba germană dacă poate să ia loc la masa domnului Arghirescu.

— Poftim, cu plăcere, se angajă acesta într-o conversaţie ocazională. Veniţi de la schi?

— Da, mă antrenez pentru campionatele de la Garmisch.

Parola fusese spusă, aşa încît Arghirescu îi întinse un pachet cu ţigări, întrebînd:

— Fumaţi?

— Nu, mulţumesc! Veniţi din Franţa?

— Da. Am lichidat nişte afaceri, merg în România la rudele mele, într-o vizită.

Falsul vînător se şi lăsase pe spate după prostul obicei al agenţilor ageamii, ca să tragă cu urechea. Arghirescu zîmbi, făcu un semn ţalului să i se aducă o cafea şi întrebă într-o doară pe cel din faţa sa:

— Cum e vremea în munţi?

— Soare, frumos, fete şi mai frumoase... şi surise cu o dantură puternică şi albă ca laptele. 115

Îşi aşezase, neglijent, alături, pe masă, un aparat de fotografiat, în teaca lui de piele, cumpărat în Elveţia şi în care se aflau deja cîteva clişee care îl interesau foarte mult pe domnul Arghirescu, dar nu numai pe domnul Arghirescu.

A doua zi de dimineaţă, domnul Arghirescu se trezi pe la şapte. Cuşeta în care dormea se răcise. Trase perdeaua şi privi prin geamul murdărit de fumul de cărbune. Un peisaj alb, monoton se desfăşura înaintea ochilor săi. Pe coridor se auzeau vocile celor doi însoţitori care vorbeau în gura mare, crezînd că nimeni în vagonul de dormit nu ştie româneşte. Unul dintre ei povestea cu haz o aventură cu o femeie în oraşul Bordeaux, în urmă cu o lună. Desfăcu lavaboul, se spălă rapid pînă la brîu după un vechi

obicei, îşi privi chipul uşor îmbătrînit şi începu să-şi săpunească obrazul, cu atenţie. Bărbieritul de dimineaţă era una din plăcerile zilei pentru acest fost militar. Trenul îşi încetini mersul. Se apropiau de Budapesta; apărură periferiile oraşului, cu siluetele lor negre punctate de urmele de zăpadă. Oraşul părea părăsit, avea ceva paşnic, incredibil în astfel de vremuri. Se auzeau ăcele liniilor schimbate, pocnind uşor, pe urmă Arghirescu văzu cabinele de control ale gării şi peroanele se apropiară încet, în scrîşnetul frînelor. Un grup de nemţoaice, îmbrăcate în uniformă de război, se agitau spre scările vagonului învecinat. Arghirescu îşi spălă faţa grăsuţă cu apă rece, tamponîndu-şi obrazul cu prosopul pluşat, pe care îl scoase dintr-un mic geamantănaş, care lăsa să se vadă aparatul de fotografiat *Leika,* pe care schiorul se prefăcuse a-1 uita pe masa vagonului-restaurant. O privire scurtă şi călătorul înregistră amănuntul că hamalul marseillez îl urma cu un aer absent pe cel ce-i predase marfa. „Probabil că am fost pasat altuia", gîndi, în timp ce-şi îmbrăca impecabila cămaşă albă, de mătase milaneză. Lucrul avea să fie confirmat peste zece minute, cînd, însoţit de cele două gorile, îşi lua micul dejun şi cafeaua cu ersatz, servită în banalele ceşti ale serviciului trenului internaţional.

Vînătorul îmbrăcat pe Lipscani era la postul său, cu acelaşi aer obsecvios, care-1 trăda de la distanţă. *Schimbul* 116 hamalului de la Marsilia era format de data asta din doi indivizi: un bărbat de circa 35 de ani, gras, asudat, cu ochelari cu multe dioptrii, parcă abia văzînd însoţitorii din vagon, mîncînd cu poftă debreţini înmuiaţi într-un sos ardeiat şi bînd palincă dintr-o ploscă îmbrăcată în postav. Lîngă el, ca şi cînd nu s-ar fi cunoscut, privea cu scîrbă, la celălalt, un tip slăbănog, tuberculos, cu ochii reci şi invidioşi, îmbrăcat prost, dar nu atît de prost ca să nu justifice prezenţa lui în acel loc. Cel gras povestea în ungureşte, ca să fie auzit de toţi cei din jur, că merge să plaseze cîteva vagoane de vin de Tokay undeva, în Bulgaria.

— Cînd mă uit la voi mă apucă groaza, constată cu glas tare

domnul Arghirescu, privind la însoţitorii săi, care ceruseră ouă cu şuncă şi bere.

Cei doi rîseră tîmp, cu aerul că gustă gluma şefului lor.

— Se poate, coane Sorine, că n-oi vrea să arătăm ca Robert Taylor. Noi atîta ştim: să tragem prin buzunar!

— Pentru asta ne-ai angajat, nu? se miră şi sprînce- natul.

— Aveţi şi voi dreptate, măi băieţi, acceptă Arghirescu, aşezîndu-şi mai bine micul geamantan de care nu se despărţea nici la masă.

— Şi, de fapt, ce te-a apucat aşa un dor să te întorci în ţară? Războiul-război, nemţii-nemţi...

Arghirescu îi măsură dispreţuitor:

— Mă, chiar dacă vă spun, voi tot n-o să-nţelegeţi. Mă duc, stau o săptămînă, lichidez ce bunuri mai am, că vin ruşii, cumpăr nişte covoare şi bijuterii şi mă-ntorc la bază. Vin vremuri grele pentru Europa.

— Şi cu afacerile din Franţa?

— Ei, afacerile din Franţa aţi văzut cum merg. Prost! Nu te lasă franţujii, nu te lasă nici nemţii. Fiecare face din războiul acesta o afacere. Ca români, noi tot *meteci* rămînem, aşa că trebuie să ne gîndim încotro o luăm. Eu am mai trăit în Argentina, am relaţii acolo. Dacă lichidez treburile din România, îmi trebuie un an ca să fac bani gheaţă şi să găsesc pe careva să mă scoată din Franţa. Dacă o să fiţi băieţi cuminţi şi o să ascultaţi, papa Arghirescu o să aibă grijă şi de voi.

Pe uşa vagonului-restaurant, cea din capul culoarului, spre care se uita Arghirescu, îşi făcu apariţia un grup de clovni: o balerină cu părul roşcat, îmbrăcată într-o rochie 117 decoltată, dansînd pe poante între mese şi bătînd uşor dintr-o daira caucaziană. Era urmată de un pitic gras, dar foarte agil, care executa salturi mortale, evitînd pe chelnerii care aduceau tăvile cu ceaiuri fierbinţi. Grupul acesta straniu era încheiat de un arlechin cam rebegit, cu un nas de carton legat cu gumilastic şi cu obrazul înecat într-un strat gros de făină. Păreau veseli şi nu

prea veseli, aveau figurile lihnite (dacă îl excludem pe piticul cel săltăreţ) ale oamenilor prost hrăniţi, aflaţi mereu în turnee şi cîşti- gîndu-şi o pîine amărîtă, pe unde apucau.

Însoţitorii lui Arghirescu se amuzau cinstit de schimele făcute de arlechin.

— Voi aveţi ceva mărunt să le dăm pîrliţilor ăstora? întrebă Arghirescu».

Luptătorul de *catch* se scormoni în buzunarele lui largi şi scoase o grămadă de mărunţiş format din franci francezi, elveţieni şi mărci germane, aruncînd un pumn de monede în dairaua întoarsă cu faţa în sus a dansatoarei care şi începuse să facă cheta. Vînătorul tirolez se prefăcea că urmăreşte peisajul de-afară. „Ăstora li se dă o alocaţie proastă", gîndi Arghirescu. „Te miri că au şi cu ce să-şi plătească cafeaua la restaurant." In schimb, negustorul de vinuri aşternuse ostentativ o hîrtie de o sută de pengo în palma dansatoarei, căreia îi arunca priviri promiţătoare. Tuberculosul scăpă şi el ceva mărunţiş în daira şi desfăcu un ziar unguresc care anunţa lupte crîn- cene la Sevastopol. Domnul Arghirescu simţi în aceeaşi secundă privirea insistentă a piticului, fixată asupra lui. Întoarse capul şi văzu doi ochi verzi, reci, fără lumină, ca ai păsărilor împăiate, care îl fixau fără curiozitate, ca pe un lucru neînsufleţit. O senzaţie neplăcută îl făcu să asude; era un om cu mult sînge rece, trecut prin ciur şi prin dîrmon, avea idiosincrazii numai la privirea reptilelor şi acum, în mod ciudat, simţea o uşoară frică inexplicabilă. Domnul Arghirescu îşi mută atenţia spre femeia cu dairaua, şi ea cu un obraz glacial, cu un păr de norvegiană, aspru, vopsit în culoarea *garanzza,* mascînd un chip fără identitate. Arlechinul, cu obrazul lui lăptos, famelic, îi producea aceeaşi frică fără sens. „Ce dracu, mi-au slăbit nervii, ori ce am?" se întrebă şi făcu semn ţalului, cerîn- du-i să-i aducă ceva de băut.

118 — O palincă, un *Schnaps?*

— Un *Schnaps,* te rog! îi răspunse nervos, aruncînd privirea prin geamul aburit.

— Vine viscolul, spuse sprîncenatul, mestecînd încă ceva, un rest de pîine sau de şuncă şi clefăind uşor.

— De unde ştii? întrebă luptătorul de *catch.*

— Taică-meu era cioban în munţii Macedoniei. Am eu semnele mele.

Domnul Arghirescu asculta fără să vrea conversaţia celor doi, nereuşind să-şi ia privirile de la talgerele pe care piticul le arunca cu dexteritate în sus, prinzîndu-le şi aruncîndu-le din nou în aer.

— Mai dă-i ceva, Bişteo, piticului ăsta, să ne scutească.

Acela se scotoci iar în buzunarele largi şi mai trînti un pumn de mărunţiş în dairaua femeii.

Macedoneanul privea atent cîmpia îngheţată, care începuse a se zbici la un vînt nevăzut.

— Ascultaţi la mine, ne înzăpezim. Într-o oră începe viscolul.

Arghirescu cîntărea această eventualitate cu destulă neplăcere.

— Atîta ne-ar trebui. Nu-mi place să-ntîrzii.

Ceea ce prevăzuse însoţitorul domnului Arghirescu se întîmplă. Expresul *Ostenăe-Constantinopole* fu oprit într-o gară mică, cu un nume imposibil de reţinut şi conductorul anunţă pe călători că, întrucît se lucra la deszăpezirea liniei, era posibilă o întîrziere de cîteva ore. Dealtfel, crivăţul şi începuse a arunca peste pustă bicele lui de gheaţă, care izbeau mărunt în geamul compartimentului. Pînă la masa de prînz, domnul Arghirescu jucă pocher cu mînă moartă cu cei doi însoţitori ai săi, înjurînd mărunt capriciile vremii şi neputinţa feroviarilor unguri de a deszăpezi mai repede linia ferată. Pe la ora 14 sună clopoţelul, rarii călători ai acestui tren de lux se îndreptară, unul cîte unul, spre vagonul-restaurant, reluîndu-şi locurile la mese. Domnul Arghirescu se odihnise un ceas înainte de a lua masa, trimiţîndu-şi gorilele pe coridor, ca să fumeze, întrucât nu suporta fumul *gauloise-lor.* Voia să recapituleze lucrurile pe care le avea de făcut la Bucureşti, să pună ordine în gîndurile sale atît de încîlcite. 119 Aşadar, omul căruia trebuia să-i predea clişeele

primite de la schior îl aştepta undeva pe drumul spre Bucureşti, în ţară; afacerea cu vînzarea conacului de la Dobroteasa şi a pădurilor de la Bălceşti fusese încheiată cu avocaţii tocmiţi de sora lui; mai rămîneau cîteva lucruri încurcate, via de la Cercelu, nişte izlazuri de la Drăgăşani şi casele din Jianu, pentru care cumnatul său îi promisese toate facilităţile. Un singur lucru îl neliniştea: prezenţa celor doi însoţitori care aveau un trecut nu tocmai curat. Dealtfel, îi întrebase dacă venirea lor în România i-ar pune în primejdie, dar ei negaseră, avînd probabil, la rîndul lor, de aranjat nişte lucruri în ţară. „în sfîrşit, văzînd şi făcînd", îşi spuse călătorul.

Mica întîrziere de cîteva ceasuri se transformă într-o lungă aşteptare de 24 de ore. După controalele de rigoare, graniţa românească fu trecută pe la ora nouă seara, tocmai a doua zi. Trenul îşi reluase mersul, încercînd să-şi sporească viteza ca să mai scoată din întîrziere, dar încurcăturile tot se iviseră. Mă rog, cei de la Bucureşti probabil fuseseră înştiinţaţi de întîrziere, aşa că, mai liniştit, domnul Arghirescu luă o cină frugală în vagonul-restaurant. Le interzisese celor doi să bea ceva atîta vreme cît se aflau în călătorie. Cîte un pahar de bere, da, dar atît. Dormiseră cu schimbul, fiecare cîteva ore, dar n-arătau prea în formă, pentru că orele trecuseră şi oboseala îşi spunea cuvîntul.

— Păreţi cam dărîmaţi, îi spuse Arghirescu sprînce- natuluî, îndreptîndu-se spre culoarul care ducea spre cu- şeta lui de dormit. Aş vrea să rămîneţi amîndoi pe culoar şi să mă păziţi.

— S-a-nţeles! Doar pentru asta ne plătiţi.

— Dar dacă se mai face vreun control, ceva?

— Ce control să se mai facă, că ne-au pipăit destul şi grănicerii unguri şi cei români. Actele sunt în regulă, ori ale voastre nu-s?

— Se poate? se miră luptătorul de *catch.*

Arghirescu ar fi fost bucuros să scape odată de toate încurcăturile care-i mai rămăseseră de rezolvat şi să se vadă din nou în Parisul care, chiar ocupat de nemţi, îi oferea mai multă siguranţă decît Bucureştiul despre care auzea vag din ziare şi de

la radio ca despre un ţinut foarte îndepărtat şi aproape necunoscut. Singura plăcere la capă- 120 tul acestei călătorii rămînea revederea cu Evelyne şi cu cumnatul său, un om foarte agreabil, cu care se-ntîlnise în străinătate de cîteva ori.

— Noapte bună! Să nu mă deranjeze nimeni. Numai dacă ia trenul foc să mă treziţi. Dacă se mai face vreun control la paşapoarte, pentru că ăştia sunt capabili de orice în vremurile astea, iată-1 pe al meu, li-1 arătaţi, are toate vizele, dar să nu mă treziţi. Vreau să fiu freş cînd ajung la Bucureşti.

Trînti uşa compartimentului, se încuie şi simţi o răcoare ciudată. Privi geamul care era ridicat, dar nu încuiat, cum credea el că-1 lăsase. O dungă subţire de frig pătrundea abia perceptibil pe sub rama de sus. O împinse uşor, închise clapeta şi începu să se dezbrace cu *o* lene explicabilă. Îşi puse pijamaua, privi grămada de geamantane din plasă, erau trei sau patru, mari, burduhănoase, cumpărate de la *Galeries Lafayette* din Paris, încărcate cu lucruri pentru rude: stofe, rochii, pantofi italieneşti, ciorapi de mătase, în sfîrşit costumele lui impecabile, pe care le schimba în fiecare zi, cămăşile aşezate într-un geamantan special, ciorapii şi pantofii puşi în cutiile lor de carton, pe şanuri. În compartiment începuse să se încălzească. Deşi era obosit, nu-i era somn. Făcu o ultimă verificare în micul geamantan de mînă pe care-1 deschise, privind cu grijă la aparatul uitat de schior. „Dacă mă gîndesc bine, pe băiatul ăla bronzat or să-1 cureţe. Noroc că nu ştie prea multe despre mine, e numai un biet curier. Dar de ăştia din tren cum scap? Evident că vînătorul tirolez este trimis de cumnatu-meu, dar ceilalţi doi?“

Şi cu aceste gînduri încurcate, simţi cum adoarme.

Expresul *Ostende-Constantinopole* trecuse de gara Chitila şi micşorase viteza. La capătul vagonului veghea de mai bine de o oră vînătorul tirolez, care renunţase să facă pe absentul la cele ce se petreceau în vagon şi-i salutase pe cei doi însoţitori ai domnului Arghirescu încă la ieşirea din compartimentul său, ca şi cînd s-ar fi cunoscut de mult.

— Îl cunoşti? întrebase Biştea.

— Nu cred să fi avut plăcerea, răspunsese celălalt.

— Atunci ce l-a apucat cu politeţea asta cu noap- tea-n cap?

Luptătorul de *catch* dăduse din umăr.

— Ştie-l şi pe el Dumnezeu.

Expresul se strecura acuma printre vagoanele aflate în remiză, între care se zăreau, abia camuflate, bateriile antiaeriene ce apărau Bucureştiul. Soldaţii, fumînd în pilcuri, băteau cu bocancii zăpada murdărită de cărbune. Pe lîngă ei se strecurau, ca nişte ţipari, alte trenuri cu ferestrele încă luminate. Ziua se anunţa neguroasă, plină de burniţă.

— Nu crezi că ar trebui să batem în uşă? Se pare că barosanul a luat vreun somnifer.

— N-ai auzit nici o mişcare dincolo?

— Nu. Mai aşteptăm un minut.

Din capul coridorului, tirolezul se apropie şi le ceru un foc.

— Permiteţi?

— Vorbiţi româneşte? întrebă macedoneanul. Cu costumul ăsta n-aş fi zis că sunteţi de pe-aici.

— Vin de la o vînătoare din Germania. Am fost trimis cu Corpul vînătorilor de munte într-un concediu. Camarazii au rămas acolo, eu m-am întors, fiindcă mi s-a îmbolnăvit mama. Dumneavoastră?

Sprîncenatul privi la celălalt, apoi răspunse în dorul lelii:

— Şi noi, pe la Bucureşti, pe la rude.

— Veniţi de departe?

— De la Bordeaux.

— Ăsta pe unde mai e?

— N-ai auzit de vinul de Bordeaux? Din Franţa, tăticule.

— A, m-am lămurit.

Biştea bătu tare în uşa compartimentului. Trenul trecuse de Podul Grant şi se zăreau capetele peroanelor Gării de Nord în ceaţă, ca nişte boturi de pachebot.

— Domnu' Sorin, deşteptarea! Am sosit!

Nici un răspuns, nici o mişcare.

— Domnu' Arghirescu, scoal', domne, că am ajuns!

Cei doi se priviră un minut lung, ca şi cum nu s-ar fi văzut niciodată.

— Dar asta ce-o mai fi?

Şi bătură în acelaşi timp amîndoi, cu pumnii, în uşa compartimentului. Tirolezul înţelese că ceva nu era în 122 regulă şi găsi că nu mai avea nici un rost să se ascundă.

— Îmi permiteţi? Sunt agentul Crăciunescu din Siguranţa Statului, însărcinat cu paza domnului Arghirescu pe traseu. Dumneavoastră probabil că-1 însoţeaţi.

— Chiar aşa, spuse sprîncenatul şi mai bătu o dată, cu deznădejde, în uşă: Domnu' Arghirescu, zi-i, domne, ceva, nu ne mai freca atît...

Agentul Crăciunescu scosese din buzunar un paspartu şi făcea semne conductorului de tren care se ivise, şi el, în celălalt capăt al vagonului, însoţit de un ungător de osii, cu faţa plină de negreală, de i se vedeau numai ochii albi, parcă speriaţi (era, dar nici Crăciunescu, nici cele două gorile ale lui Arghirescu n-aveau de unde să ştie, Tronaru, omul Colonelului, cu care se întîlnise în bodega „La cinci lei").

— Ce s-a întîmplat, domnilor?

— Deschide mai bine! zise agentul Crăciunescu, fă- cîndu-i loc.

Pe canapeaua făcută pat a compartimentului zăcea Sorin Arghirescu. O incizie fină îi retezase carotida. Agentul Crăciunescu constată rece:

— Omorît în somn, dintr-o lovitură, cu o tăietură de brici. Treabă de profesionist. Dumneavoastră aţi stat toată noaptea în uşă, nu v-aţi mişcat de-aici, nu-i aşa?

Cei doi, încă uluiţi de neaşteptata privelişte, nuştiură ce să răspundă mai întîi.

— Desigur. Nu ne-am mişcat deloc. Am vegheat cu rîndul pe

podele, cîte unul, şi am aţipit, dar n-a trecut nimeni pe coridor. Era imposibil să intre cineva şi să nu-1 auzim.

Trenul frîna şi de pe peroane se auzea murmurul nedesluşit al mulţimii ce se înghesuia cu bagaje spre alte trenuri.

— N-a intrat prin coridor, evident, zise agentul Crăciunescu şi le arătă fereastra deschisă a compartimentului. Mai curînd pe aici. Apoi se adresă conductorului: Au coborît toţi călătorii?

— Da. Nici nu erau prea multi. O doamnă care s-a urcat la Budapesta, doi militari germani şi o echipă de scamatori...

— Bine! Sigilează vagonul şi nu dai drumul la nimeni.

Eu mă duc să telefonez. Dumneavoastră mergeţi cu mine. 123

Treaba nu le convenea celor doi însoţitori ai lui Arghirescu, dar îşi dădură în acelaşi timp seama că puteau fi, ei înşişi, bănuiţi de crimă, aşa că îl urmară fără să şovăie.

Pe la nouă şi jumătate, telefonul sună în biroul lui Ciripoi. Comisarului nu-i erau boii acasă, avea un cap de patru fraţi, o gură năclăită de parcă i-ar fi turnat cineva catran în stomac sau lipitoare de muşte, încercase toate formulele de dregere, începînd de la cafea, trecînd prin iaurt cu lămîie, gutui uscate, cîteva foi de ceapă, o măslină pisată cu sîmbure cu tot, dar numai praful de pipotă de găină adus de Teică, alt *suferitor,* îl mai întremase.

— Ţrrrr... ţrrrr... ţrrr! făcea telefonul în gol.

A şaptea oară, Ciripoi mai găsi atîta energie, încît să ridice din furcă aparatul.

— Alo! făcu cu glasul stins al ultimului supravieţuitor de la cutremurul din San Francisco. Alo! Cine e?

Avea o voce de mitropolit, dogită, scursă.

— Cine e? întrebă din nou.

De la celălalt capăt al firului, Crăciunescu răcnea cît putea de la un telefon public din Gara de Nord:

— Eu... Crăciunescu! Sunt în gară. L-au mierlit pe domnul Arghirescu. M-auzi!

— Care Arghirescu?

— Cumnatul ministrului. Trezeşte-te, ca să vezi ce nuntă

începe!

Ciripoi se uită la telefon ca la un os de mort.

— Cum adică l-au mierlit?

— N-auzi? I-au tăiat beregata în tren. Dă-mi-1 pe domn* Mizdrache, că în capul tău e o beznă ca în fundul unui negru care trece printr-un tunel.

— Ce tunel? Ai înnebunit, Crăciunescule? Ce tunel? Care tunel?

Agentul Crăciunescu se impacientase:

— Vasile dragă, eşti doscănit? Ţi-a plecat mintea cu sorcova? Scrie pe hîrtie! Să vină domn' inspector Mizdrache în Gara de Nard, la trenul de Constantinopole, că nu-i dau drumul vagonului pînă nu facem ancheta. Rapid, mă-nţelegi?

Ciripoi lăsă telefonul în furcă şi privi creştetul lustruit ' al lui Teică, care ascultase, înţelegînd numai pe jumătate 124 conversaţia celor doi.

— Adică să...

— Adică ce, adică să... Unde-1 găsim pe şefu'?

— Păi dacă n-oi şti matale, că eşti intim cu el! Bei de-a-n- picerele cu el la Hale, la *împăratul Traian,* aseară n-ai fost cu domnia sa? Că te văd cam chitrofonit...

— Aseară... aseară... Ce-am făcut eu aseară? Teicuţă, să fiu al dracului, pe mama aia a mea moartă de la Sfînta Vineri, dacă mai ştiu ce-am făcut. Întîi, rondul de la *Papastase,* la *Cina,* pe urmă am trecut pe la *Carpaţi,* am luat un şalău. M-am găsit acolo cu doi presari de-ai noştri şi, pe la două noaptea, eram la *Pigall's.* Cred că acolo l-am văzut pe şef... Era cu Micşunica, că face ce face şi se-n- toarce la amorurile vechi. Ascultă-mă pe mine, Teică, pe ăsta o să-1 găsim într-o dimineaţă, ştii tu cum.

Teică se uită la el ca la alte alea.

— Ce spui, dom' Vasile? Ori îţi baţi joc de mine?

— Vorbă lungă, sărăcia omului. Găseşte iute o maşină şi hai să-i luăm urma. Că pînă-1 găsesc, mă şi dezbăt.

Mizdrache visa că se afla la Roma, însoţindu-1 pe domnul

Mihai Antonescu, care ţinea o conferinţă despre *Civilizaţia romană în Dacia.* Cînd îi era lui lumea mai dragă, simţi o mînă zgîlţîindu-1 cu putere.

— Grig, trezeşte-te, tu n-auzi?

— Ce e? Ce s-a mai întîmplat?

— Te caută Ciripoi. Ia telefonul...

Inspectorul-şef bîjbîi cu mîna, să găsească aparatul de ebonită în cutele plapumii.

— Cît e ceasul?

— Zece şi douăzeci. Cred că te-au sunat ei mai devreme, dar abia acum l-am pus în priză.

— Alo! făcu Mizdrache. Cine e?

— Eu, Ciripoi, stăpîne.

— De unde telefonezi?

— De jos, din stradă, de la un telefon public. De o jumătate de oră sun şi nu răspunde nimeni.

— Dă pe gură.

— L-au mierlit pe domnul Arghirescu, cumnatul ministrului.

Inspectorul-şef crezu că n-aude bine:

— Te-ai îmbătat, eşti nebun? Asta trebuia să sosească de ieri. Ai fi aflat pînă acum. 125

— Acuşi mi-a telefonat Crăciunescu din Gara de Nord. Păzeşte vagonul, pînă sosiţi dumneavoastră.

— Mă, tu ce crezi că suntem la 1 aprilie? îţi baţi joc de mine? Cine să-1 omoare, mă, pe-ăsta, că am trimis om după el în Elveţia? Şi adică, taman aici, în Gara de Nord, să-i fi făcut felul, sub nasul nostru?...

— Dom' şef, asta ştiu, asta spun. Eu sînt jos, cu Teică, în maşină, vă aşteptăm, că oţi fi şi dumneavoastră în *de- zabi.*

Ciripoi nu mai auzi înjurătura pe care inspectorul-şef i-o aruncă după ce trînti telefonul.

— Ia te uită la el... s-a franţuzit! Ce zici, Micşunico, de ăsta? Pune şi tu reşoul ăla şi fă o cafea pînă mă bărbieresc, că e lată.

Mulţimea înghesuită pe peroanele Gării de Nord nu-şi dădea

seama ce se-ntîmplase în vagonul de dormit al expresului *Ostende-Constantinopole.* Călătorilor din celelalte vagoane li se spusese că trenul va mai întîrzia o oră, pînă se schimba o locomotivă, aşa încît sosirea celor trei nu intrigă pe nimeni. Crăciunescu îi aştepta la scara vagonului, împreună cu conductorul.

— Ai chemat procurorul? întrebă Mizdrache.

— Da. E-n restaurantul gării, bea un ceai. E Vasilescu, ăla cu barbă. Cioclul, că numai la chestii de-astea ne vedem.

Mizdrache privi la conductor şi-l întrebă pe Crăciunescu dacă acela vorbea româneşte.

— Nu. S-a schimbat la Basel. E elveţian. Vorbeşte franceza şi germana.

— *Dans quelle couchette, s'il vous plait?* întrebă Mizdrache.

— *Par ici, messieurs.*

Conductorul o luă înainte. Era un bărbat între două vîrste, cu o ceafă ridată, tunsă nemţeşte, foarte roşie, amănunt care-l izbi pe inspectorul-şef.

— Poţi să-mi spui cum s-a-ntîmplat, Crăciunescule?

— L-am luat de la graniţa Elveţiei, cum a fost înţelegerea. Se pare că ştia că sunt trimis de dumneavoastră, 126 nu arăta deloc neliniştit.

— Raportează ce s-a întîmplat pe parcursul drumului!

— La Basel s-a suit un schior care s-a aşezat la masa lui. A stat cam vreun ceas, făcîndu-se că uită un aparat de fotografiat, pe care, cu discreţie, domnul Arghirescu l-a dus în cuşeta lui. După aceea, de cîte ori a revenit la masă, avea în mînă un mic geamantan de care nu s-a despărţit.

— Altceva?

— Odată cu schiorul, care a coborît la Budapesta, s-a mai dat jos un tip ce aducea a francez. Purta o bască şi un costum aşa, cum să vă zic eu, de ţuţăr...

— Bănuiesc că era omul Gestapoului. Cine i-a luat locul?

— Păi, doi unguri. Unul gras care, după cît ştiu eu limba asta,

zicea că are de plasat nişte vin de Tokay, şi unul ofticos, cu o mutră, cum să vă spun eu, de parcă ar fi scăpat de la *Filaret.*

Conductorul deschisese uşa compartimentului şi le făcuse loc, mut, demn, de parcă ar fi fost martor la o cununie.

— Nu s-a mişcat nimic, Crăciunescule?

Pe culoar se auzea tropăitul grăbit al procurorului, un individ scund, obez, cu o bărbiţă albă, aducînd cu Nicu- lescu Varone.

— Să trăiţi! îl salută Mizdrache. Ce spuneţi de povestea asta?

Din nenumăratele buzunare aflate sub paltonul noului- venit apăru o pereche de ochelari cu rame de aur. Procurorul era meticulos, nu se grăbea. Inventarie din priviri tot compartimentul.

— Arghirescu a călătorit singur? întrebă Mizdrache pe agentul Crăciunescu.

— Nu. A fost tot timpul însoţit de doi ţipi. Nişte matahale care au dormit la uşa lui toată noaptea.

— I-ai supravegheat?

— Tot timpul.

— Unde sunt acum?

— I-am lăsat sub paza jandarmilor C.F.R.

— Au paşapoartele în regulă?

— Cît mă pricep eu, da. E nevoie să vi-i aduc?

— Deocamdată, nu. Dar dacă cunoşti unele amănunte... poţi să mi le dai.

— Victima s-a încuiat peste noapte în cuşetă? întrebă procurorul. . 127

— Da! răspunse Crăciunescu. Însoţitorii săi păzeau uşa pe culoar.

•— N-au lipsit, cumva, vreo perioadă de timp de la locul lor?

— Nu. Cît am putut, i-am controlat. Erau la uşa compartimentului.

— Şi cu fereastra deschisă ce este? mai întrebă procurorul.

— Dacă îmi permiteţi, cred că pe-aici a intrat ucigaşul.

— Trebuie să fi fost un adevărat acrobat, dacă în viteza

trenului a reuşit să se strecoare prin deschizătura ferestrei.

— Credeţi că Arghirescu a dormit cu geamul deschis, de la graniţă pînă aici? întrebă Mizdrache. E iarnă, domnule procuror. Nu s-a încălzit el sub limbă, ca să lase geamurile vraişte. Aici e alt chichirez.

Procurorul se făcu că n-aude cele spuse de inspectorul-şef.

— Nu se văd urme de luptă, ceea ce înseamnă că victima a fost ucisă în somn, constată mai mult pentru sine Vasilescu, cercetînd cu o lupă dacă existau amprente de-a lungul ramei metalice a geamului.

— Credeţi că mobilul crimei este o răzbunare sau jaful? întrebă Mizdrache, deşi intuia ce se întîmplase. Agentul nostru, aici de faţă, care l-a însoţit pe Arghirescu din Elveţia pînă aici, vorbea de o valiză de mînă de care victima nu se despărţea nici la masă. Crăciunescule, vrei să vezi dacă se află în compartiment?

Agentul privi plasa în care de obicei se aşază bagajele de mînă şi nu văzu decît un teanc de ziare răsfoite, un mic *nécessaire* în care se afla aparatul de bărbierit şi o carte.

— Deocamdată nu zăresc valiza.

— Mai caută.

Mortul fu răsucit cu delicateţe pe-o parte, dar la vederea sîngelui ce se scursese sub canapea, Crăciunescu simţi că vomită.

— S-o fi pus sus, unde sunt geamantanele astea mari?

Mizdrache trase scara mobilă a cuşetei şi urcă pînă sub planşeta pe care se aflau trei valize mari, nedesfăcute.

— Aici nu e nimic!

Rămase puţin în vîrful scării, gîndindu-se la ceva pe 128 care încă nu-l mărturisi celorlalţi.

— Vă rog chemaţi echipa de fotografi să ia amprentele, ca să pot să chem medicul legist. Aş fi de părere să ne grăbim, pentru ca să putem da drumul vagonului.

După un sfert de oră, Mizdrache se afla într-un birou cu geamurile asudate, care dădea spre panorama liniilor şi a

persoanelor, undeva la un etaj al clădirii Gării de Nord, privindu-i pe cei doi însoţitori ai lui Arghirescu. Se aduseseră nişte cafele, un ofiţer de jandarmi asista fără să scoată un cuvînt la cele ce se întîmplau. Procurorul şi cu Mizdrache îi interogau pe cei doi:

— Numele, prenumele, ocupaţia, locul de rezidenţă...

Alături, Teică, bun la toate, bătea la o maşină cu carul mare procesul-verbal, abia găsind literele, poticnindu-se şi înjurînd.

Din hîrtia întocmită de ajutorul lui Ciripoi rezulta că numiţii Ion Biştea şi Titus Mormocea, stabiliţi în Germania după iulie 1936, veniţi în Franţa cu trupele de ocupaţie, pentru treburi pe care nu aveau de gînd să le mărturisească, fuseseră angajaţi de către domnul Arghirescu cu şase luni în urmă pentru paza personală şi-1 însoţiseră în acest voiaj în România. Erau necăsătoriţi, fără familie, cu unele rude îndepărtate aflate însă în România. „Legionari", gîndi Mizdrache. „Curios că nu au apărut la rebeliune sau nu vor să spună. Asta o să aflăm noi mai încolo."

— Domnilor, asupra scopului acestei călătorii a domnului Arghirescu n-avem ce discuta. Ne interesează, deocamdată, faptul că patronul dumneavoastră a fost asasinat. Din primele cercetări, rezultă că nu aţi fi implicaţi în această crimă, întrucît nu-mi imaginez să fi lăsat victima în cuşetă şi s-o fi păzit pînă dimineaţa, pentru a da impresia că nu sunteţi amestecaţi. Logic vorbind, dacă dumneavoastră voiaţi să-1 omorîţi, aţi fi făcut-o pe teritoriul Franţei sau al Elveţiei şi aţi fi dispărut. Aşa încît v-aş ruga să-mi daţi concursul să stabilim unele detalii. Domnul Crăciunescu, care v-a însoţit pe toţi trei pînă aici, îmi spune că domnul Arghirescu purta asupra sa, în permanenţă, o mică valijoară, care n-a mai fost găsită în compartiment. Aveţi idee ce conţinea?

— Cred că banii domnului Arghirescu, spuse macedoneanul.

— Altceva, nu?

Cei doi se priviră. Biştea îşi aminti că l-a văzut pe Arghirescu ducînd un aparat de fotografiat pe care nu-1 129 avusese, după

ce luase masa cu schiorul, la ieşirea din va- gonul-restaurant. Amănuntul nu-1 izbise atunci, dar acuma îşi amintea perfect de acest lucru.

— Pe cine aţi bănui dumneavoastră de acest asasinat? îi mai întrebă inspectorul-şef pe cei doi.

Urmă o pauză lungă, după care macedoneanul, mai curajos, spuse, privindu-1 pe Crăciunescu:

— Dacă n-aş şti că e din poliţia dumneavoastră, pe dumnealui l-aş bănui.

— La drept vorbind, aveţi dreptate, dar ia să ne mai gîndim puţin! Vă amintiţi de cei doi care s-au urcat la Budapesta? întrebă, la rîndul lui, agentul.

— Da! răspunse macedoneanul. A fost mai întîi schiorul care a coborît la Budapesta. Pe urmă cei doi, unul gras şi unul prăpădit. Dumneavoastră aţi stat tot timpul şi ne-aţi supravegheat. Acuma îmi dau seama.

— Cine mai lua masa în vagonul-restaurant? întrebă Mizdrache, la rîndul lui.

— Au fost doi ofiţeri germani care au coborît înainte de graniţa română. O doamnă atît de bătrînă, încît n-o cred capabilă să se urce pe vagonul de dormit, şi cam atît.

— Pe cei doi, negustorul de vinuri şi celălalt, slăbănogul, i-aţi mai văzut de la intrarea pe teritoriul românesc?

—7 Cred că nu, afirmă cu tărie macedoneanul.

— Atunci, de crimă nu pot fi bănuiţi decît conductorul, agentul nostru Crăciunescu şi mai cine?

După un lung moment de stupoare, Crăciunescu spuse:

— Cred că ştiu. În vagonul-restaurant au mai intrat, la un moment dat, trei inşi: o femeie, un fel de acrobat şi un pitic.

— Ei, piticul ăsta îmi trebuia, zise Mizdrache.

Clădirea Crematoriului, prefigurînd o uriaşă urnă funerară, cu zidurile ei cenuşii, amorfe, cu lungile vitralii în formă de cruce, abia se zărea în viscolul care se iscase. De sus, din dealul Piscului, Bucureştiul abia se mai zărea: turme risipite de case,

mai mărunte sau mai înalte, bulevarde croite anarhic şi, undeva, în viitoarea zăpezii, cîteva semne de exclamare de beton, Palatul Telefoanelor, blocul 130 *Adriatica* de pe malul Dîmboviţei (Carltonul dispăruse la

cutremurul din ’40), blocul *Asigurărilor Române,* la parterul căruia se afla un cinematograf şi o sală modernă care luase foc odată şi fusese reparată, Foişorul, şi cam atît, restul oraşului fiind şters de acele valuri de omăt ce măturau cîmpia munteană. Maşina inspectorului-şef Mizdrache urca greoi pe serpentinele pietruite, peste care se aşeza acum un strat subţire de gheaţă, iute măturat de vîntul în rafale, care aici, sus, bătea mai tare.

— Dacă o mai ţinem aşa cu înmormîntările astea... Acum două săptămîni, Gojgaru, acuş’ domnul Arghirescu... Ciripoi, tu nu te înscrii pentru data viitoare?

Acesta scuipă în sîn făcîndu-şi o cruce mare, mînăsti- rească:

— Doamne fereşte, domnule inspector, am copii, am familie grea... Astea-s glume?

Mizdrache îşi tamponă fruntea cu o batistă. Era răcit, strănuta din două în două minute. „L-a uitat Micşunica dezvelit astă-noapte“, gîndea Ciripoi. Din cînd în cînd inspectorul-şef trăgea de zor, dintr-o pipetă, camfor pe nas.

— Ce te uiţi aşa, mă, la mine? Tu n-ai văzut produsele *Bayer?* Marfă nemţească...

Ciripoi şedea în faţă, lîngă şofer. Acela zîmbea complice cu inspectorul-şef, trăgînd cu ochiul prin oglinda retrovizoare. „Adică tu eşti mai deştept ca mine, Cozmescule? Faci glume cu şeful, îi faci ochi dulci? Bine, Coz- mescule, stăm noi de vorbă. Te prind eu cînd o să ciordeşti din benzină sau cînd o s-o cari pe ştirba aia de la Cărăbuş acasă, cu maşina poliţiei, şi o să pic eu aşa, fă- cîndu-mă că prind muşte în gang la bloc: «Bună seara, Cozmescule, ce faci tu, băiatule, eşti în misiune? Cu dînsa, cu dînsa?...» Şi azi aşa, mîine aşa, un raport, două, trei, şi te văd, Cozmescule, pe front“.

— Dom’ şef, ne apropiem. Lume ca la urs. De ce or veni

oamenii la înmormîntări?

— Ştiu eu, Ciripoi! Dacă mor alţii se face loc: o slujbă în plus, o odaie în plus, mai rămîne un costum de haine, mai ceva, se mai face o pomană, mai bea omul un păhărel, îşi mai aminteşte de răposatul... Obiceiuri frumoase, mă. Să nu uiţi, să nu ne uităm unii pe alţii, mă, că azi suntem, mîine nu mai suntem...

— Da, dom' şef, că bine ziceţi. Dumnezeu să-1 ierte şi pe domnul Arghirescu, că nu l-am cunoscut decît mort. 131 Auzi dumneata? Să pleci din ţărişoara ta, să te duci unde a înţărcat dracu copiii, să faci alişverişuri, ce-o fi făcut el pe-acolo şi cînd ţi-e lumea mai dragă să te cheme aia cu coasa de unde ai plecat... să stai în vagon cu pat, cu doi zdrahoni la uşă...

— Apropo, le-ai dat drumul la ăia? I-ai trimis de unde au venit? Că ăştia au paşapoarte în regulă, ştampilă... Ne mai trezim, dracului, cu încurcături diplomatice. Le-ai găsit fişele?

— Găsit, dom' şef. Mormocea e din Iaşi. A fost încurcat în afacerea Stelescu, cînd l-a mierlit căpitanul pe ăla, pe Stelescu, cum dracu îi zice, la spital. El ţinea tira, probabil că de aia s-a uşchit în Germania. Al doilea, Biştea. a fost şi el încurcat în afacerea rectorului Goangă de la Cluj. I-au luat nemţii la sînul lor şi i-au ţinut.

— Da' la rebeliune, ceva, cumva? N-au venit şi ei să tragă vreun artificiu?

— Nu, dom' şef. Două zilişoare şi două nopţişoare am purecat toate paşapoartele şi toate fişele. N-aveam motiv să-i ţinem, le-am dat drumul. Nici ei nu erau prea încîn- taţi să rămînă. Au zis bogdaproste că au putut s-o întindă înapoi.

Şoferul oprise maşina, dar cei doi nu coborîră.

— Lasă motorul să meargă, să nu îngheţăm în dricul ăsta, zise inspectorul-şef şi privi mulţimea da cucoane şi de domni care aştepta venirea maşinii cu răposatul Arghirescu.

— Ia te uită ce clipsuri! Ia te uită blănuri! se mira, după obiceiul lui mitocănesc, Ciripoi.

— Că n-ai vrea să vină în p elea goală la înmormîn- tare!

Cocoanele pun pe ele ce au prin casă, să nu răcească.

— Da' frumoase sunt, dom' şef. Uite la aia neagră, cu crăticioara în cap...

— Tocă îi zice, tîmpitule.

— Tocă, dom' şef. Şi cum s-a mascat ea cu voal negru..,

— Voaletă, mă Ciripoi. Învaţă, mă, şi tu, că te-am scos în lume de atîtea ori.

— Şi cizmuliţe, dom' şef, de lac. Ăştia parcă sunt la starea civilă, nu la incinerarea domnului Arghirescu. Ui- te-1 şi pe domnul Frînculescu, uite-1 şi pe doctorul Poli- crat. Toată crema Bucureştiului. Doamna Cernât, doamna 132 general Dobrescu, doamna Corfirotu! E şi polcovnicul Ignatiev, samsarul ăla, sau ce dracu e, care vinde dulapuri, covoare.

Inspectorul-şef privea distrat grupul îngrămădit pe scările Crematoriului, îşi aprinsese o ţigară şi nu-1 asculta. Dar urechea lui fină tresări la auzul ultimelor cuvinte.

— Ciripoi, rusul ăsta vinde mobilă fină, măi, e ebenist. Ai auzit cuvîntul ăsta? E ebenist, mă. Ciocăneşte mobila ca Grigoraş Dinicu vioara, o ascultă, ştie din ce e făcută, de cîţi ani, unde a fost lucrată...

— Adică să fie el tîmplar, aşa, la meserie...

— Aoleo, Ciripoi, taci, dracu, din gură! Cum deschizi clanţa aia, iese musca.

Îşi aduse deodată aminte:

— Ascultă, mă, că ne luarăm cu vorba. Tu ai cercetat ce ţi-am spus eu să faci? Chestia cu piticul ăla?

— Se poate, dom' şef? Fie-al dracului care n-a luat toate circurile la rînd, că la ora asta trei sunt, mari şi late, în tot Bucureştiul. Circul *Globus* din Dudeşti, ăla făcut din lemn, trei mîrţoage, o cămilă răpănoasă, două maimuţe de li se văd, să mă scuzaţi, dom' inspector-şef, că atît sunt de nemîncate, coastele. Le plîngi de milă. Mai bine le-ar împăia.

— Bă, eu te-am trimis pe tine să-mi cauţi pitici, nu maimuţe. Ce, ai înnebunit? Stăm în deal la Crematoriu şi batem caporalul?

— Dom' şef, permiteţi să raportez... La *Globus,* pitici — canei. M-am dus pe Filantropia, aici sunt nişte zlătari, nişte hoţomani: Circul *Pândele.* Au trei cai pe care îi aleargă într-un rond de talaş.

— Pitici, mă, pitici, mă Ciripoi, lasă... Aoleu, unde te-am găsit eu pe tine, podoabă ce eşti? Provincia ai făcut-o?

— Staţi că mai am unul... În Bucureşti. Circ mare, nemţesc. Circul *Busch.* Reclamă la cinema, reclamă la radio. Toată ziua: „Poftiţi doamnelor şi domnilor! Lei, pantere, elefanţi, dresură clasică, săritură la trambulină, arena morţii, triplu salt mortal..."

— Piticii, mă, piticii...

— E, că aici am vrut să ajung, aflaţi că la circul *Busch* au un pitic.

— Şi de ce ţi-a trebuit ţie atîta, să mă iei pe mine pe

la Ploieşti, ca să-mi spui că au nemţii un pitic... 133

— Dom' şef, dar aşa se vorbeşte. Face omul ocol pînă ajunge unde trebuie. Ca să vă daţi seama că şi noi alergăm, muncim...

— Bine, mă, bine. Lasă asta! Spune-mi, ce-i cu piticul? Cînd au venit, cîte reprezentaţii au dat? Nu cumva sosirea circului *Busch* coincide cu moartea lui Arghirescu?

La una ca asta Ciripoi nu se gîndise. Aşa că mutra lui se şifonă de tot:

— Dom' şef, permiteţi-mi să vă spun încă o dată cum am spus-o de atîtea ori. E limpede că aveţi chestiunile alea... (şi făcu gestul cunoscut, imaginînd că şeful său e bine dotat într-o anumită parte a corpului). Va să zică, dacă stau bine şi socotesc, ăştia taman cu trenul ăla trebuie să fi venit. N-am socotit, dar aşa trebuie să fie. Că nu-s veniţi de mult: o ştiu din ziare. N-au dat decît o reprezentaţie aseară. Reclama a început de mult. Eu habar n-aveam, dacă nu auzeam la radio.

Mizdrache lăsă să se scurgă o pauză, în care strivi ţigara pe jumătate fumată în scrumiera metalică din portiera interioară a maşinii.

— Adică să fii tu aşa de norocos să fi nimerit tocmai piticul ăla

de care am eu nevoie? Ia stai să mă gîndesc mai bine! Mă, să ştii că e chiar aşa. Din spusele celor doi hăndrălăi care-1 păzeau pe Arghirescu, ăştia au apărut în trenul de *Constantinopole* pe undeva, între Basel şi Budapesta. Este limpede. Dacă era un pitic aciuat pe la noi, n-avea ce căuta în trenul de Basel. Dar pentru orice eventualitate, ia să-1 iei tu strîns, aşa, din urmă şi să cercetezi dacă trupa asta nemţească a venit cu acelaşi tren, cu Arghirescu, atunci e limpede. Pe la ăia care dau autorizaţie de funcţionare la circuri ai fost?

— Am fost.

- Şi?

— In ţară nu mai sunt decît încă două trupe în turneu. Una la Găieşti şi alta la Constanţa. Nişte amărîţi.

— Află dacă au ieşit din ţară în ultima vreme şi dacă au avut vreun pitic în trupă.

— Aflu, cum terminăm cu domnul Arghirescu. Să-1 vedem pus în urna lui şi eu iau chestiunea de la început.

Pe serpentinele Crematoriului urca un scurt convoi mortuar format dintr-un autodric încărcat de coroane, mergînd la pas, urmat de patru sau cinci maşini în care 134 se aflau lonescu-Tismana cu soţia, în a doua Armand Sa- chelarie, secretarul ministrului, şi cu Râul, fratele domnului Tismana, iar în celelalte, subsecretarul de stat de la Finanţe, domnul Marcu, cu soţia, urmat de încă doi draibări, un militar de la contrainformaţii, al cărui nume îi scăpa în momentul acela lui Mizdrache, cu aghiotantul lui, un tînăr agitat care se precipitase să-i deschidă şefului său portiera. În sfîrşit, în ultima maşină, alţi doi civili, fără identitate, de bună seamă tot ofiţeri de la serviciul de contrainformaţii, îmbrăcaţi în civil.

„Ei, dacă bag bine seama, aici e chestie lată. Circul *Busch,* adică nemţii, serviciul nostru de contraspionaj, rude de-a şaptea mînă cu lonescu-Tismana, încurcă-i, drace, descurcă tu iţele, Mizdrache! Să fie al dracului, că grea meserie mi-am ales! Ce concluzie să trag eu de-aici? Omul vine din Franţa, Franţa

ocupată de nemţi, băiatul lui Arghirescu a stat zece anişori la ei acasă, a fost cînd în Argentina, cînd la Paris, cînd cine mai ştie unde, că ar trebui să-1 purec eu bine pe ăsta, să-1 iau din urmă. Căci aici sunt chestii grele, domnule. Pe Tismana nu pot să-1 întreb, că o să se uite chiorîş la mine. Adică ce, eu îl suspectez? Trebuie întrebaţi cei de la Externe. Or fi prins şi ei vreun fir, pe undeva."

— Coborîm, Ciripoi!

Sicriul în care se afla corpul neînsufleţit al lui Sorin Arghirescu era urcat pe umerii a patru amploaiaţi ai Crematoriului, urmat de domnul Ionescu-Tismana, îmbrăcat într-un palton lung, negru, cu guler de biber, ţinîndu-şi melonul în mîna stingă, cu capul plecat, lăsînd să i se vadă tîmplele argintate şi începutul de chelie. În dreapta lui, doamna Evelyne Tismana în mare doliu, cu faţa ascunsă de un lung voal negru, pe care îl ridica discret cu coatele, ca să nu se tîrască prin zăpadă, urmaţi de tînărul secretar, Armand, şi el îmbrăcat într-un palton bine croit, scurt pînă la genunchi, cu o bucată de pînză neagră la guler, marcînd doliul. Tînărul secretar saluta discret, în dreapta şi-n stînga, mulţimea de cunoscuţi care-1 privea cu atenţie. Avea un chip bărbierit proaspăt şi o privire dură, fără expresie, arătînd o mare stăpînire de sine. Lîngă el, chefliul de Râul, fratele ministrului, se abţinea să nu rîdă privind întristata adunare. Ridica din cînd în cînd palma, făcînd semne amicale cunoscuţilor, ca şi cînd s-ar fi aflat la Băneasa, la turf. Pentru el, aceste ceremonii, înmormîntări sau nunţi la Domniţa Bălaşa, aveau aceeaşi în- 135 semnătate. Era un prilej de a se afla în lume multă, de a mai bea cîte un pahar şi de a mai bîrfi. Nu se putea spune că acest sfîrşit brutal şi neaşteptat al lui Arghirescu nu-1 contrariase. Era mort de curiozitate să-1 revadă (se întîlniseră de puţine ori, odată prin '29, înainte de plecarea lui din România, altădată prin '36, la Medrano, în Paris, sau cam aşa ceva şi poate la vreo recepţie pe undeva, prin Germania, nu mai ţinea minte). Nu fuseseră prieteni, această rudă întîmplătoare, prin Leopoldina, nu

apăruse decît în ultimii ani, aşa că, nesentimental cum era, nu resimţea nici cea mai mică tristeţe, dar o curiozitate nestăpînită îl măcina. „Adică ce dracu să fi făcut ăsta, domnule, prin Europa şi prin Argentina aia?" Auzise vagi lucruri despre el, că ar fi fost legionar, chiar unul dintre cei care conduceau şleahta asta de derbedei. Dar avea despre Arghirescu imaginea mai mult a unui haiduc care, odată, făcuse nişte isprăvi nelalocul lor şi, nemaifiind moda să te ascunzi în codru, fugise în Germania. „La o retros- pecţie mai strînsă îmi amintesc chiar de o convorbire neplăcută cu el. Arghirescu nu avea deloc mutra unui om de anvergură: figură ştearsă, comună, nu s-ar zice că-1- dădeau ideile afară din casă.“ Dar atunci îl surprinsese limbajul său: „Ordine nouă, moartea democraţiei jidovite, distrugerea masoneriei, o lume a forţei, a sănătăţii morale“, cuvinte mari care sunau foarte prost pentru o ureche atît de nărăvită, ca aceea a lui Râul. „Domnule Arghirescu, mie să nu-mi vinzi, domnule, chestiuni de-astea, pe mine nu mă faci praf cu lozinci, cu citate din ideologul lui Hitler, ăla, domnul Rosenberg, cum îi zice, ce *nouă ordine,* ce-i gargara asta? în loc să rămîi un om la locul dumitale, că te ştiu dintr-o familie onorabilă, să-ţi găseşti o ocupaţie mai acătării, ceva de care să nu-ţi fie ruşine, îmi vorbeşti mie ca Goebbels, ca Zelea Codreanu? La români nu ţine chestia asta, domnule." Şi-i întorsese spatele. Numai că, uite-1, găsise ceea ce căutase: şedea frumos într-un sicriu scump, care-1 costase o mulţime de bani pe frate-său, şi acuma aveau să-1 coboare cu liftul undeva într-un cuptor şi cu asta, gata!

Sumbra încăpere a Crematoriului, circulară, înaltă, copie meschină bucureşteană a catedralei Sfîntul Paul din Roma, ridicată pentru scopuri funerare, cu zidurile lui căptuşite cu marmură roşie, în absidele cărora erau im- 136 plantate cîteva sute de urne, şi ele din marmură, cu numele răposaţilor scrise citeţ, îi făceau lui Râul o impresie detestabilă. Altceva era un cimitir încărcat cu flori, cu alei, cu parcele bine împărţite, cu pietre tombale şi cruci. Crematoriul ăsta semăna mai curînd cu o

farmacie. „Brr, ce idee, după ce că te şi arde, să te mai vîre şi într-un borcănel şi să stai în vitrină, la vedere. Nu; domnule, mai bine să te mănînce viermii!“

Din două difuzoare mascate discret se auzea o muzică tristă, în arpegii dureroase, profunde, un geamăt de viori şi o orgă, care tulbura sensibilele urechi ale cunoscuţilor familiei Tismana. Râul îl privea pe Armand. E prea tăcut. Ce spunea bătrînul, tatăl nostru, care făcuse avere vînzînd herghelii de cai şi pe urmă luînd cu japca de la proşti şi de la beţivani, de la moşieri scăpătaţi, bucată cu bucată de pămînt? Să te fereşti de omul care nu bea şi care tace. Dar, la drept vorbind, acest Armand părea un om cumsecade. Să fi putut însă să citească gîndurile lui Vasile Dănacu, s-ar fi mirat de liniştea interioară care-1 copleşise pe secretarul ministrului.

Faţă de cel care era coborît acum cu liftul, în cuptorul Crematoriului, n-avea nici un fel de sentiment. Îl văzuse numai cîteva clipe, cînd cioclii îl aşezaseră în coşciugul adus de la casa de pompe funebre. Sicriul fusese depus la biserica Domniţa Bălaşa, două zile, unde veghease şi el cîtăva vreme, pentru a oferi un obraz mîhnit eventualilor ochi curioşi. Serviciul de pompe funebre mascase, cu discreţie, tăietura vizibilă de la gîtul celui ucis, acoperind-o cu flori proaspete. Fusese un sfîrşit îngrozitor, de care el era străin. Cînd aflase că trenul *Ostende-Constantinopole* adusese în Gara de Nord doar un cadavru, se speriase. Nu era în obiceiul celor cu care lucra să ucidă oameni. Trebuie că se întîmplase ceva neobişnuit. Întîi fusese întîrzierea aceea de 24 de ore a expresului. Pe urmă, cînd ajunsese a doua oară în Gara de Nord, îl întîl- nise pe Mizdrache, care tocmai cobora din tren cu procurorul Vasilescu. „Nu-1 mai aşteptaţi pe domnul Arghirescu, domnule Armand[14], îi spusese brutal inspectorul-şef. Nici nu era pregătit pentru aşa ceva. Nu dorea decît să-şi dea seama dacă oamenii Colonelului reuşiseră să-1 scoată din circuit sau să-1 întoarcă din drum, şi fraza lui Mizdrache îi dăduse imediat liniştea aceasta pe care o simţea şi acum cînd juca rolul

rudei întristate de moartea unui apropiat. Avusese prezența de spirit să întrebe repede pe 137 cei doi care-I priveau cercetător de pe scările vagonului: „Dar ce s-a întîmplat? De ce nu mai vine?“ „A fost ucis, vreți să-1 vedeți? Poate ar trebui să-1 recunoașteți. Am avea nevoie de mărturia dumneavoastră", zisese procurorul Vasilescu. „Nu, nu se poate, nu-i adevărat! Cine să-1 omoare pe omul ăsta cumsecade? Dumneavoastră n-aveți de unde să știți cît de generos era, cît ne-a ajutat pe mine și pe maică-mea...“ „Domnule Armand, dacă nu credeți, n-aveți decît să veniți cu noi, să vă deschidem compartimentul", i-o retezase scurt Mizdrache. Îi urmase, urcînd treptele înalte ale vagonului de dormit. Conductorul bombănea în nemțește, nemulțumit că trebuie iar să redeschidă compartimentul: *Mein Gott, mein Gott!* în sfîrșit, ușa fu trasă într-o parte. El se prefăcu a-1 privi cu atenție și pe urmă o luă la fugă pe culoar scoțînd un strigăt gutural: „Nu se poate, pentru Dumnezeu, nu se poate!" îl lăsaseră, închiseseră la loc ușa glisantă, sigilaseră din nou compartimentul și-1 găsiră pe Armand plîngînd pe o bancă de pe peron, cu capul înfundat în mîini. Acum își juca ultimul act al acestei sinistre comedii. Dar asta nu însemna că nu fusese curios și că nu-1 căutase pe Colonel cu un telefon.

Se întîlniseră într-o scurtă plimbare în parcul Herăstrău și acesta îi spusese pe scurt: „Tipul făcea mai mult decît credeam noi. Vreau să zic că avea un preț mare. Am crezut că-1 vom scoate numai din joc, dar nemții nu glumesc cu chestiuni deastea. Au lucrat rapid și brutal, cum le este obiceiul. În ce ne privește, ne luasem toate măsurile. Eu ar fi trebuit să mă urc în tren, dacă n-ar fi reușit Tronaru, care l-a luat în primire de la Curtici. Aș fi inventat ceva și l-am fi dat jos din tren. Nu ne trebuiau decît două minute. Oricum, chestiunea s-a terminat pentru el mai prost decît am fi bănuit noi. Cu un cuvînt, Dumnezeu să-1 ierte, dragă Armand! Și să ne vedem de treaba noastră."

Accentele tragice ale muzicii emise de cele două difuzoare

crescuseră. Cineva le făcu semn că incinerarea avusese loc. Nu mai aveau decît să aştepte urna. Şi acea linişte reculeasă se transformă într-un murmur şi un şuşotit unanim. Grupurile de participant la ceremonia funebră se făceau şi se desfăceau, se schimbau impresii. După o jumătate de oră, maşinile începuseră să încarce 138 pe cei care îi aduseseră. Se auzeau pocnetele seci ale portierelor, motoarele abia porniră în norul de zăpadă de afară, muzica funebră nu încetase. Se cînta *Missa solem- nis,* sau Haendel sau *Requiem-ul* lui Mozart. Nimeni nu se gîndea la asta. Lumina unor lanterne de fier forjat, înfipte în nişte torţe de bronz înnegrit, se tîra şovăitoare pe chipurile celor care mai rămăseseră în incinta Crematoriului. Râul, ca şi lonescu-Tismana, ca şi Evelyne, primiseră condoleanţele asistenţei. Acum rămăseseră apropiaţii, cei care aveau să participe la pomenirea lui Arghirescu, organizată în casa din Aleea Alexandru.

Uşor înfrigurat de răceala acestei capele, căptuşită în marmură, Râul se gîndea cu o plăcere nedisimulată la coniacul pe care avea să-1 bea peste trei sferturi de ceas, după ce va fi străbătut oraşul înecat în zăpadă. Se apropie de Armand şi îl apucă uşor de braţ. Clipea mărunt din ochii lui obosiţi, lăcrimoşi, de beţiv şi căuta în glasul său exact acea intonaţie neutră care să nu fie nici atît de înduioşată, dar nici atît de ironică încît să trădeze vreun sentiment. Cînd o găsi, reuşi să spună această frază:

— *De mortuis nil nisi bene,* dar dispariţia tatălui tău vitreg ţi-a uşurat considerabil situaţia, Armand. Nu trebuie să fii mîhnit. Automat devii moştenitor şi al părţii mamei tale, aşa încît Evelyne va trebui să se poarte cu mare grijă cu tine. Nici, acum nu cred să-ţi facă multe mizerii. Dar, oricum, acest cadavru purificat de flăcări şi din care ni se va transmite numai cenuşa ţi-a oferit un atù în plus. Ador morţii care ştiu să se dea la o parte cînd trebuie. Nu găseşti că Arghirescu ăsta al nostru a fost un mort adorabil?

Armand nu-i răspunse, dar atîta cinism era în stare să clatine

chiar pe un om cu nervii tari ca ai lui. Lîngă ei, Ionescu-Tismana vorbea cu inspectorul-şef. Secretarul căuta să tragă cu urechea fără să se observe acest lucru. Dealtfel, aceştia nici nu se ascundeau. N-aveau secrete.

— Dragă Mizdrache, ce poţi să-mi mai spui în chestiunea omorîrii lui Arghirescu?

— Domnule ministru, totul pare simplu în aparenţă, dar cu implicaţii nebănuite.

— Vrei să fii mai explicit?

— Da. Aşa cum ştiţi, din ancheta făcută rezultă că Arghirescu a fost asasinat în compartimentul său — deşi era păzit — de cineva care s-a strecurat în cuşetă, în timp ce victima se afla în vagonul-restaurant, probabil, deschi- 139 zînd şi închizînd uşa cu o cheie falsă. În primele clipe am crezut că asasinul s-a strecurat prin fereastră pe acoperişul vagonului, dar lucrul era imposibil, întrucît pe dinafară era greu să se deschidă geamul.

— Stai, stai, dragă Mizdrache, aici e o chestiune care mă intrigă. Înţeleg că cineva s-a strecurat în compartiment, dar unde s-a ascuns, pentru că victima avea doi paznici la uşă. Intrînd în mica cuşetă, Arghirescu l-ar fi zărit imediat pe asasin.

— Aţi judecat perfect, numai că criminalul era un om neobişnuit: un pitic!

Ministrul îl privi cu atenţie pe Mizdrache:

— Sper că nu glumeşti. Cum adică un pitic?...

— Pur şi simplu, un pitic, care, aşa cum mi-am dat seama încă de la intrarea mea în cuşeta celui asasinat, se ascunsese în spatele unui geamantan.

— Da. Asta ar fi o explicaţie, dar Arghirescu era un om solid. S-ar fi bătut, ar fi strigat...

— Dacă n-ar fi fost adormit. Asasinul a aşteptat ca ruda dumneavoastră să adoarmă şi, cu o singură tăietură de brici bine aplicată, i-a curmat viaţa. Este limpede că era vorba de un profesionist.

— Vrei să zici un *tueur à gages... Î*ntr-adevăr, numai un om de

statură mică putea să facă lucrul acesta... Şi pe acest pitic cum îl găsim?

— Cred că l-am şi găsit, domnule ministru. Lucrează la circul *Busch,* care a sosit, bănuiesc, după informaţiile pe care le am pînă acum, cu. acelaşi tren cu care a sosit domnul Arghirescu.

— Circul *Busch,* zici? Dar ăştia sunt nemţi! A, o să avem complicaţii! începe să miroasă urît afacerea asta. Nu crezi?

II.

POLIGONUL MORŢII

Pentru membrii *Cercului de planorism* din Ploieşti, ce trecuse sub comandă militară şi organiza zboruri nu de agrement, cum se întîmpla înainte de război, ci pentru centrul de piloţi şi paraşutişti voluntari care figura în scriptele armatei sub benigna însemnare: *Corpul •auxiliar,* perimetrul de barăci şi pavilioane, aflat sub liziera pădurii Mija, părea mai curînd un loc de retragere, poate o mică localitate balneară despre care ziarele nu pomeniseră niciodată. Pentru un ochi de expert însă, alinierea micilor clădiri de lemn şi dispozitivul clădirilor de cărămidă roşie, intersectat de alei înguste, acoperişurile vopsite într-un verde bălţat, care de la mare înălţime ar fi lăsat iluzia unei pajişti, sau chiar a unei prelungiri a pădurii din apropiere, avea altă semnificaţie. Un mic drum judeţean, în mod ciudat asfaltat, ducea de la şoseaua principală Ploieşti-Tîrgovişte spre un cot de pădure, încă din 1934, pe marginea acestui drum lung de aproximativ doi kilometri se plantaseră salcîmi pentru a camufla, la observarea aeriană, centura aceea scurtă, asfaltată. Pentru cei care soseau cu maşina în acest loc, accesul era destul de anevoios. Încă înainte de a se ajunge la nişte porţi făcute din bulumaci răzuiţi între care se pusese sîrmă ghimpată, o barieră tărcată, alb şi roşu, avertiza pe şoferi să încetinească viteza. Două santinele controlau actele, un post de telefon lega baraca, aflată lîngă barieră, cu corpul de pază al acestei ciudate aşezări, jumătate lagăr, jumătate fabrică de armament. La început acest *Corp auxiliar* al regimentului de intervenţie din zona petroliferă

fusese destinat numai anumitor categorii de muncitori, specializaţi în **141** fabricarea şi încărcarea explozibililor. Circa două mii de oameni, în general femei, recrutaţi din satele şi comunele apropiate, după un curs de trei luni de familiarizare, făcut de ofiţeri de geniu şi maiştri specializaţi în detonări şi montaje de piese de artilerie, lucrau în trei schimburi. De la izbucnirea războiului, depozitele subterane aflate în coasta unui deal, la care ajungeau numai anumiţi ofiţeri, nu mai apucau să fie umplute, întrucît producţia de armament era încărcată imediat în vagoanele de marfă, garate într-o mică staţie, şi ea foarte bine camuflată în pădurea Mija, servită de o scurtă linie ferată, deviată de la traseul liniei principale, Ploieşti-Tîrgovişte. În toamna anului 1941, la cîteva luni de la izbucnirea războiului, comandantul acestei tabere primise ordin să ridice în grabă 20 de barăci, cu priciuri, cu o capacitate de 50 de locuri fiecare, înconjurate cu sîrmă ghimpată şi puse sub o severă pază militară. Se turnaseră în grabă fundaţiile de beton, se făcuseră nişte duşuri şi W.C.-uri lîngă intrarea fiecărei barăci, se aduseseră 1 000 de saltele de paie, **1** 000 de pături cazone şi, pentru că iarna sosea şi locul era destul de umed, se ridicaseră şi cîte două sobe uriaşe de teracotă, la cele două intrări în fiecare cabană. Cei care ocupau corpul serviciului *administrativ,* adică vilele-tip din cărămidă, încălzite cu gaze, pentru ofiţeri şi soţiile lor, detaşaţi pe termen de trei ani, dacă nu cereau prelungire, întrucît salariile erau aici mai ridicate din motive bine- cuvîntate, aşteptau cu curiozitate sosirea „întăririlor*[4] despre care se ştia precis că sunt clienţi ai lagărelor recent înfiinţate: speculanţi, alarmişti, hoţi de buzunare, prostituate, în general oameni fără căpătîi, ba chiar categoria numită pe vremea aceea, atît de pitoresc, malagam- bişti, tineri bişniţari, care prin fraudă reuşiseră să fie scutiţi de front, dînd bacşişuri grase sau avînd rude cu influenţă, „grupul antisocial[44], cum scriau ziarele timpului, strînsură de pe bulevardele Capitalei şi ale principalelor oraşe din ţară, care se îmbrăcau după moda pusă în cîrca

celebrului şef de orchestră de muzică uşoară, Sergiu Malagamba. Acesta nu se îmbrăcase niciodată în stilul în care era acuzat că l-ar fi lansat, dar avea să fie el însuşi arestat, întrucît avea în repertoriul orchestrei sale o serie de melodii anglo-saxone. Cam pe la întîi noiembrie, pe o ploaie mocănească obişnuită prin aceste locuri, dintr-un 142 tren cu zece-cincisprezece vagoane fuseseră coborîţi noii clienţi ai barăcilor proaspăt date cu var pe dinăuntru şi pe dinafară, se auziseră fluiere ascuţite, grupuri de femei şi bărbaţi îmbrăcaţi în haine civile, dar ducînd o viaţă militară, se aliniaseră pe micul peron şi, cu cîntece răguşite, cîntate cam în dorul lelii, cu glasuri batjocoritoare, străbătuseră cei trei sute de metri care-i despărţeau de intrarea în lagărul organizat pentru ei. Cele douăzeci de cabane, zece pe-o parte şi zece pe alta, erau despărţite de o curte largă, plină de iarbă, în mijlocul căreia se afla un pavilion, pe care flutura un steag tricolor. Comandantul lagărului era un locotenent roşcovan, înalt, crăcănat, cu o faţă adormită. Ajutat de doi subofiţeri ai *Corpului auxiliar* Mija, făcuse primul apel, strigînd timp de două ore cele aproape o mie de nume la care, femei şi bărbaţi, împărţiţi în plutoane şi companii, răspundeau prezent. Un magaziner îi aştepta în mica încăpere care servea de vestibul al barăcii ce fusese destinată administraţiei lagărului, ca să le înmî- neze cîte o salopetă, o pătură, cîte-o pernă de paie, o gamelă cu o lingură şi o furculiţă, un pahar de tablă, o pereche de saboţi, un sac pentru lucruri personale şi un ecuson pe care se afla tipărit un număr şi o ştampilă: actul lor de identitate. Din balcoanele vilelor-tip cu două etaje, despărţite de un gard des de sîrmă ghimpată şi un şanţ adînc de doi metri, plin cu apă, priveau cu curiozitate ofiţerii şi soţiile lor la acest spectacol inedit pentru ei. Se auzeau comenzi scurte, nu domnea cine ştie ce disciplină, dar, în mai puţin de alte cîteva ore, totul fu organizat, se făcu repartiţia pe secţiile respective şi chiar din acea seară începu instructajul. Paralel cu sosirea acestui grup numeros şi gălăgios de oameni, o aripă a fabricii fu lărgită, construindu-se încă două hale, cu

benzi rulante şi bancuri de probă, înguste alei asfaltate, ca să nu zguduie la transport. Un alt tren descărcă într-o după-masă cincisprezece transportoare electrice cu acumulatoare, cu conducere manuală, destinate să care producţia noului corp de muncitori. „Forţaţii“, cum îi numeau muncitorii liberi care lucraseră pînă atunci la Mija, erau aduşi •din Deltă, unde lucraseră toată toamna la dragarea canalelor, muncă de ocnaşi, pe lîngă care montarea şi manipularea proiectilelor, deşi mai periculoasă, părea mult mai lesnicioasă. La mijlocul lui ianuarie, noua secţie a fabricii de armament Mija începu să funcţioneze. După trei săp- tămîni de lucru, ceea ce păruse acestor oameni o treabă 143 uşoară se dovedi a fi un lucru foarte primejdios Prin telegrafia fără fir care domnea în acest lagăr sau închisoare, „forţaţii[44] aflară, după primul accident în care două femei şi un bărbat fuseseră ucişi de o explozie, că exista o statistică ce anunţa, în medie, cam zece accidente de acest gen, anual. Se produseseră primele proteste, ba chiar o evadare şi regimul se înăsprise. Carcerele, care aveau să fie introduse mai tîrziu în toate fabricile din România, fură instalate în noile secţii şi supraveghetorii dublaţi. Nu era un secret pentru nimeni că, în rîndul acestor internaţi, se aflau agenţi ai poliţiei, turnători de ocazie sau oameni care sperau ca printr-un denunţ să obţină eliberarea sau să-şi îmbunătăţească tratamentul din lagăr. Ca urmare a actelor de indisciplină, porţiile de mîncare fuseseră micşorate şi ameninţările comandanţilor anunţau noi presiuni. La toate acestea se adăugau şi dijmuirile obişnuite exercitate de către soldaţii de pază, la îndemnul subofiţerilor, care înţelegeau să facă din acest loc de detenţiune, al mizeriei şi suferinţelor, o sursă de îmbogăţire. Se rulau sume importante date de rudele celor internaţi pentru obţinerea de facilităţi sau a unor vizite care aveau loc o dată pe lună, cu aprobări speciale. Corupţia împotriva căreia Mareşalul lupta prin decrete şi articole ameninţătoare, de principiu, în ziare scrise de o echipă de propagandişti formată din gazetari şi scriitori, luase, cu toate

acestea, proporţii înspăimîntătoare şi, dacă, din cînd în cînd, cîte un parvenit care devenea în cîteva luni proprietarul unui cinematograf sau al unui bloc de locuinţe se pricopsea cu cîte o condamnare pe viaţă (pedeapsa cu moartea încă nu se introdusese), asta nu descuraja pe ceilalţi, o haită nemiloasă de afacerişti bine organizaţi, cu tentacule în-administraţie, armată şi chiar biserică.

La începutul acelui an, 1942, după primul accident petrecut în secţia „forţaţi[44] şi un sabotaj organizat de către muncitorii liberi, soldat cu incendierea unei aripi a fabricii Mija, incendiu iute localizat de către corpul de pompieri al fabricii, la care fusese anexat un lagăr, colonelul Decu Dabija reuni pe cei trei mii de oameni aflaţi sub comanda sa şi le ţinu un discurs sever, anunţîndu-i că este împuternicit de Mareşal să înainteze curţilor marţiale pe cei care ar mai fi îndrăznit să se dedea la acte ostile şi să organizeze astfel de sabotaje. Era într-o zi de martie şi 144 un vînt ascuţit mătura curtea din faţa barăcilor „forţaţi- lor“ unde, ca o aluzie tacită, fuseseră aduşi şi muncitorii liberi, arătîndu-li-se, în felul acesta, că puteau oricînd să fie trecuţi dincolo de gardul de sîrmă ghimpată care îi despărţea de cei condamnaţi. Era o măsură de intimidare desigur, pe care muncitorii liberi o luară ca atare. Asta nu însemna că peste alte două săptămîni nu avu loc o altă încercare de sabotaj, soldată cu arestarea a trei inşi care fură trimişi la Tribunalul Militar din Ploieşti şi care îşi aşteptau judecarea. La trei zile după ridicarea acestora se întîmplă încă un fapt care îl puse pe gînduri pe comandantul fabricii. Unul dintre cei mai buni informatori aflaţi în rîndul muncitorilor liberi, şi anume Ilie Dră- guţescu, fost matriţer la o uzină din Arad, condamnat pentru furt şi trecut prin mai multe închisori pînă a ajunge la Mija cu vechi state de turnător, fusese găsit în incinta administraţiei cu coloana vertebrală ruptă, după ce se prăbuşise de pe scara turnului de apă, lucru foarte curios, întrucît nu avea ce să caute acolo. Acest accident păru de la început suspect. După patru ore sosiseră de la Ploieşti doi poliţişti, care

începuseră o anchetă strînsă, soldată cu rezultate puţin concludente, întrucît nici unul dintre cei interogaţi nu reuşea să dea vreo indicaţie precisă pentru curioasa moarte a tovarăşului lor de muncă. Ceea ce putură afla era faptul că mortul, cam beţiv şi afemeiat, avusese cîteva conflicte cu tovarăşii lui din secţie, lucru care îi făcea pe ceilalţi să-1 evite. Nu i se cunoştea nici un prieten, n-avea familie şi locuia în căminul pentru cei care nu plecau seara acasă în comunele din apropiere, o clădire sumbră, cam nemăturată, cu cîteva dormitoare comune. Nu lăsase nici un act compromiţător, dar nici un indiciu că ar fi avut pe cineva care să reclame pensie de pe urma lui. Unul dintre poliţişti întîrziase în biroul comandantului şi colonelul Decu Dabija îl pusese la curent cu treburile ascunse pe care le făcea informatorul:

— Omul era în slujba poliţiei noastre. Lucram cu el prin magazinerul de la administraţie, unde, chipurile, Drăguţescu venea să lase în fiecare săptămînă sacul lui cu rufe. În magazia acestuia din urmă, informatorul îi raporta intermediarului ce gîndeau şi ce vorbeau muncitorii din secţie. Drăguţescu nu era singurul care săvîrşea o astfel de muncă, mai erau vreo cinci sau şase, între care 145 vreo două femei. Eu coroboram toate aceste informaţii, făcînd un raport săptămînal Siguranţei Statului...

— A, dumneavoastră lucraţi cu forurile de la Bucureşti. Noi, oricum, o să facem un raport pe care o să-1 înaintăm superiorilor noştri, dar ar fi bine să chemaţi pe cineva de acolo, pentru că lucrurile se cam îngroaşă. Dumneavoastră aţi venit de vreo doi ani aici, dar noi am mai avut doi oameni care au păţit la fel şi, dacă adăugăm la toate astea şi sabotajele care au avut loc, ar cam trebui să cădem pe gînduri, nu credeţi?

— Lucrurile cam aşa stau, zisese colonelul Decu Dabij a, dar dacă cerem întăriri pentru supravegherea muncitorilor, o să se facă ironii pe seama noastră şi o să fim declaraţi incapabili.

— Bine, bine, eu vă-nţeleg pe dumneavoastră, dar nu putem trimite nici forţe din poliţia noastră aici. Avem un sector mare.

Suntem într-o regiune petrolieră unde au loc dese sabotaje. Gîndiţi-vă că nu ne putem împărţi în aşa fel încît să facem faţă... Ne aflăm în război, efectivele poliţiei secrete n-au fost mărite din cauza bugetului de stat. Nu pot să vă dau nici un sfat.

Această convorbire îl îngrijorase pe colonelul Dabija. Dacă actele de sabotaj se înmulţiseră însemna că avea de-a face cu o organizaţie clandestină, implantată în uzină, care, cu siguranţă, va îndemna şi unele elemente dintre infractori la acţiuni de anvergură. Cîtă vreme se produseseră unele decalibrări de proiectile, refuzate la controlul unităţilor militare sau acel incendiu iute localizat, parcă mai mergea. Dar iată că se vorbea de un al treilea om ucis în aceste locuri, unul dintre ei — ca să spună aşa — prevenindu-i. Odată înăsprit regimul aplicat muncitorilor liberi şi „forţaţilor“, comandantul fabricii putea să se aştepte la acţiuni mai largi şi mai bine organizate. Dar asta nu era singura lui sursă de îngrijorare. Se mai întîmplase că, încă din toamna trecută, în perimetrul locuinţelor-tip fusese golită o vilă, în care se mutaseră un anume profesor Gheorghe Vrăbiescu cu fiica . lui, ocupînd un apartament la etajul de sus, celelalte camere ale vilei stîndu-i la dispoziţie pentru organizarea unui laborator care, în mai puţin de cincizeci de zile, fusese utilat cu diferite instrumente de către o echipă a Arsenalului armatei de la Bucureşti. La un kilometru de 146 lagăr se defrişase, de către aceeaşi echipă, un mare loc viran, înconjurat cu un gard de piese prefabricate, de beton, înalt de trei metri, păzit zi şi noapte de santinele, într-o latură a acestui poligon, pentru că evident că era un poligon, fusese construit un buncăr, la cinci metri sub pămînt, dotat cu scări şi ambrazuri, cu geamuri din triplex, special, ca loc de observaţie. Fuseseră montate cabluri electrice, detonatoare, într-o magazie ridicată special, din beton, fuseseră depozitate piese blindate, de diferite dimensiuni şi, mai recent, aduse şi tancuri care aşteptau, abandonate în terenul golaş. Actele misteriosului profesor Vrăbiescu recomandau să fie ajutat să-şi ducă la bun sfîrşit experienţele care erau legate de o armă

antitanc, evident aflată în curs de experimentare şi despre care se recomanda să nu se vorbească în nici un fel. Încercările colonelului Dabija de a se împrieteni cu acest savant nu fuseseră prea fructuoase. Omul nu părăsea decît duminica locuinţa pusă la dispoziţie, făcînd împreună cu fiică-sa plimbări lungi în jurul poligonului sau în pădurea Mija. „Urechiştii“ lui, care fuseseră trimişi să spioneze activităţile ciudatului personaj, îi dăduseră puţine relaţii. Profesorul Vrăbiescu lucra de dimineaţa de la ora şase pînă la douăsprezece, în laboratorul apărat, în care ei nu putuseră cu nici un chip să pătrundă, de o uşă blindată. Duminica dimineaţă asculta la radio slujba de la Sfînta Patriarhie din Bucureşti. În pauzele dintre cele două reprize, cea de dimineaţă şi cea de după-amiază, pentru că profesorul lucra şi după-amiaza în laboratorul său, savantul ieşea în jurul casei, însoţit de un cîine care răspundea la numele de Samurai, un buldog fioros, în stare să sfîşie un cal, hrănit numai cu came de viţel, neprietenos, amintind de cîinele din Baskerville, din filmul cu acelaşi nume, cu Basil Rathborne. În primăvară, profesorul Vrăbiescu îl rugase pe comandant, cu care avea scurte convorbiri, dar nu prea dese, să-i amenajeze un mic teren de tenis în spatele vilei pe care o ocupa. Colonelul Decu Dabija che-mase la el zece „forţaţi[14], comandase un vagon care transporta armamentul la Ploieşti, adusese de acolo zgură roşie şi un tăvălug, bătătorise şi drenase cowt-ul improvizat al savantului. Odată cu luarea zăpezii, Vrăbiescu şi cu fiică-sa puteau fi văzuţi, între trei şi cinci, lovind o minge de tenis cu rachetele, tachinîndu-se şi strigîndu-şi amical, ca doi concurenţi ce se înfruntă la un campionat, diferite glume. Aprovizionarea cu materiale pentru expe- 147

rienţe o făcea un serviciu special, cam la zece zile sosea o dubă blindată de la Bucureşti, din care coborau doi indivizi îmbrăcaţi în civil, rămînînd cam un ceas, un ceas şi jumătate să discute cu profesorul şi cu fiica lui, după ce descărcaseră, cu ajutorul şoferului, lăzi, flacoane cu soluţii, containere, ustensile sigilate

bine, canistre metalice şi chiar proiectile de o construcţie specială, la atîta lucru se pricepea şi colonelul Dabija, depozitate cu grijă în pivniţa vilei locuită de profesorul Vrăbiescu. Un post special, telefonic, îl ţinea, se pare, pe acesta, în contact direct cu Marele Stat Major al Armatei, sau cu *Biroul Patente* al Armatei. Rar, dar cam la aceleaşi termene, fiica profesorului, care era şi laboranta lui, pleca cu o servietă la Bucureşti, urcîndu-se în duba care îi aducea materiale, colonelul Dabija înţelegînd din aceasta că era păzită şi că documentaţia pe care o transporta era destinată numai anumitor ochi. Soţia colonelului Dabija încercase să-i invite de cîteva ori la masă pe cei doi locuitori misterioşi ai vilei speciale, dar fuseseră respinşi politicos, sub pretextul că profesorul Vrăbiescu mănîncă regim. Evident, comandantul fabricii nu mai insistase după aceea, arătînd, la rîndul său, o rezervă înţepată şi socotindu-se jignit. Asta nu însemna că prin amicii pe care-i avea în rîndul armatei şi chiar în serviciul secret nu se interesase de natura muncii profesorului. Puse cap la cap, informaţiile dădeau, prin deducţie, un singur rezultat: profesorul Vrăbiescu lucra la o armă antitanc, un proiectil termic care ar fi străpuns orice blindaj. Amicii lui îi recomandaseră să nu vorbească cu nimeni despre asta, întrucît activitatea savantului constituia un secret de Stat. Ca unul care răspundea de această fabrică, iată-l încărcat şi cu obligaţia de-a asigura liniştea şi ducerea la bun sfîrşit a experienţelor lui Vrăbiescu. O obligaţie în plus, nu lipsită de riscuri, pentru că nu-şi imagina că acei adversari nevăzuţi, amestecaţi printre cei trei mii de oameni cu care lucra, nu vor afla mai devreme sau mai tîrziu natura activităţii savantului, dacă nu o ştiau. Or, acest fapt îi punea în primejdie viaţa, era posibilă o răpire, sau, pur şi simplu, pulverizarea laboratorului. Cu toată antipatia pe care i-o inspira profesorul Vrăbiescu, fără să se consulte cu nimeni, colonelul Decu Dabija dublă numărul de santinele din jurul vilei lui (acestea făceau o supraveghere discretă, întrucît savan- 148 tul protestase de cîteva ori cînd constatase că locul este împînzit de

soldaţi), ba, mai mult, un agent special de la contrainformaţii fusese plantat în apropierea vilei, pe post de pădurar. Sigur că ceea ce făcea nu era agreabil lui Vrăbiescu, dar puţin îl interesa. Ca militar, el trebuia să execute ordinele primite, şi atunci mijloacele nu mai contau, n-avea timp să le mai aleagă. Oricum, moartea lui Drăguţescu crease o alarmă destul de mare în rîndul celor care-1 păzeau pe Vrăbiescu, iar pentru el, comandantul acestei fabrici, era un lucru foarte neplăcut.

Seara se certaseră. Evelyne avusese un ceai de doamne, de la cinci pînă la şapte jumătate şi voia să-1 care pe bărbatul ei la Operă, ca să audă pe Werner Heger în *Maeştrii cîntăreţi din Nürnberg,* cu Mircea Lazăr, Nicu- lescu-Basu, Păun, Puican şi Oprişan, sub bagheta lui Ionel Perlea.

— Mulţumesc, n-am dormit bine azi-noapte, n-am chef să moţăi în lojă să mă vadă lumea. Du-te cu Armand şi lasă-mă în pace! Am de rezolvat chestiuni importante.

— Dacă ai de rezolvat chestiuni importante, atunci cu siguranţă că ai nevoie de Armand şi o să-mi faci mutre, îţi amintesc că ar trebui să mai apari din cînd în cînd în lume, că eşti ditamai demnitarul şi nu vreau să zică lumea că faci rezistenţă faţă de nemţi. O să fie şi ambasadorul Killinger şi tot corpul tehnic german aflat la Bucureşti, generali, ofiţeri, oameni de ştiinţă. Nu mai vorbesc de ai noştri, care vor fi în păr. Ia te rog să te îmbraci şi să mă însoţeşti fără multă vorbă!

Ministrul, bufnind şi trăsnind, sunase subreta, o rugase să-i aducă fracul, se enervase încercînd cîteva cămăşi care nu erau bine călcate şi, vorbind cu secretarul său, se privise în oglindă. Nu-i plăcea cum arăta: faţa buhăită şi palidă, sub ochi cearcăne adînci. „Rinichii! gîndise. Rinichii şi excesele. Eh, o viaţă are omul!“ Nu avea în- tîlnire în seara aceea cu Mariejeanne, aşa că putea să se arate măcar o jumătate de spectacol, să nu creadă nemţii că-i budează. Îşi potrivi papillonul negru, de mătase şi-şi privi cei patru năsturaşi formaţi din tot atîtea perle. Să fi fost puţin mai slab, fără acest început de pîntec, ar fi arătat şi mai

bine. Dar e greu să faci faţă la atîtea mese oficiale, numai prefăcîndu-te că guşti. Unde mai pui alcoolul, şampania şi salatele de fructe, care îi plăceau atîta. 149

— Armand, tu nu te îmbraci, ce naiba faci? Doar n-o- să mergi în costum de stradă la Operă?

— Nu mi-aţi spus; o fac cu plăcere. Şi, pe urmă, mie nu-mi trebuie prea mult timp.

— Dispari şi vino în trei minute să mai stăm de vorbă. Şoferul e prevenit?

— Cred că da. Evelyne l-a sunat mai devreme. Parcă aşa am auzit.

— Ei, atunci e în regulă. Nu ştii la ce oră începe?

— La 19, ca de obicei.

Ministrul îşi privi ceasul.

— Mai sunt douăzeci şi cinci de minute. Noi, ca noi, dar să vezi ce-o să se întîmple cu nevastă-mea. Ba că nu. i se potrivesc pantofii la rochie, ba rochia la poşetă, pînă îşi pune bijuurile, pînă îşi aşază zulufii... Ah, Armand, te invidiez, să nu te însori în viaţa ta, ascultă la mine,, iartă-mă că vorbesc aşa de mătuşă-ta, uite numai cînd îi spun aşa şi mă-ngrozesc, ea n-are nimic de mătuşă, este o- făptură delicioasă, dar femeile sunt nişte fiinţe complicate, dragul meu, ăsta e cuvîntul: complicate.

— Am dispărut. Mă duc sus la mine. Revin imediat.

Rămas singur, ministrul apucase telefonul, făcuse un număr ascultînd cu ureche atentă zgomotele casei. Telefonul sună de cîteva ori în gol şi lonescu-Tismana simţi o strîngere dureroasă de inimă. „Nu-i acasă. Dar, ce-mi închipui eu, că o să stea să pîndească telefonul meu? Precis că are un amant tînăr, o jagardea de-asta cu nas de boxer, pe care-1 primeşte-n lipsă." Simţea că i se urcă sîngele la cap. Cînd fusese gata-gata să pună telefonul în furcă, în pîlnia de ebonită se auzise un glas pierdut, sosit din eter:

— Alo! Alo! Cine e?

— Eu, Puiu, ce mai întrebi? Ce faci, dragă, de ce nu răspunzi?

— Eram sub duş.

— Pleci undeva? Ce-i cu duşul la ora asta?

— Unde să plec, *mon chou*? Stau acasă. Ionescu-Tismana fusese puţin descumpănit.

— Iartă-mă. Dar aş fi vrut să stau mai mult de vorbă cu tine, numai că tîmpitele astea de obligaţii sociale mă determină să mă duc astă-seară la Operă. Închipuie-ţi că trebuie să ascult tîmpenia aia a lui Wagner: *Maeştrii* 150 *cântăreţi din Nürnberg.* Ceva fioros. Poate aş reuşi să te zăresc după asta, măcar în treacăt, la *Athénée* sau la *Cina.* Aş trece cu Armand şi cu nevastă-mea să mănînc ceva după spectacol. Sigur că tu nu poţi să ieşi singură, parcă aveai un cavaler servant, Mirel, dansatorul de la Operă. Scoate-l de undeva şi plăteşte-i o masă. Vreau numai să te zăresc. O jumătate de oră. Atît. Asta o s-o mai liniştească şi pe Evelyne, văzîndu-te însoţită. Te bănuieşte groaznic.

— Bine, bine, am să încerc să fac ceva, dar spune-mi exact unde, la *Athénée* sau la *Cina?*

— La *Athénée,* în salonul albastru. Am să încerc chiar acuma să rezerv o masă. Trebuie să te las. Te sărut. Dacă se întîmplă ceva şi nu pot să te văd, trec mîine seară pe la nouă jumătate, oricum, pe la tine. Pa!

Mai făcu un număr, comandă o masă de cinci persoane (totdeauna păstra o rezervă în asemenea ocazii). Pe urmă îl strigase pe Armand, impacientat dintr-o dată dintr-un motiv pe care nu-l deslușea.

— Armand, ce naiba faci de nu mai vii?

— Acuşi, acuşi, domnule ministru, strigă el de sus prin uşa deschisă. Nu-mi găsesc butonii. Pe toţi dracii, totdeauna trebuie să răscolesc toată casa ca să-i găsesc.

Pe ministru îl strîngeau pantofii de lac. Totdeauna păţea aşa. „Unde naiba i-or fi ţinînd servitorii ăştia, pentru că purtîndu-i rar ,se strîng, sau ce naiba se-ntîmplă cu ei?“ Pe uşa cabinetului năvălise, valvîrtej, Evelyne îmbrăcată într-o rochie argintie de

lamé.

— Fii drăguţ şi ridică-mi tu fermoarul de la spate, că n-ajung.

In părul blond, lung, strîns bine la spate, purta o diademă subţire de briliante. Ionescu-Tismana nu scăpă ocazia să-i facă un compliment. Ştia foarte bine cît de mult ţin femeile la astfel de vorbe.

— Arăţi minunat astă-seară. Ce s-a-ntîmplat? O nouă idilă la orizont? Un nou spărgător de inimi care lucrează cu pikamerul asupra sentimentelor tale?

— *Sois pas vilain...* Eşti gata? Te-ai îmbrăcat?

— Nu se vede, draga mea?

Apăruse şi Armand. Siluetă subţire, într-un smoching croit pe corp, care-l făcea şi mai atletic. Văzîndu-l în spatele neveste-si, realiză într-o secundă ce pereche reuşită făceau, de fapt. Să nu fi fost atît de tînăr, Armand, care semăna cu actorul francez Jean Pierre Aumont, ar fi putut trece, mai curînd, soţul Evelynei decît el, cu statura sa 151 îngroşată, mai scurt şi trădînd primele semne de îngrăşare ale vîrstei care nu iartă. „Compensaţii, gîndi, totdeauna plătim cu ceva şi primim altceva în schimb." O clipă căută să-şi aducă aminte cum arăta el cu ani în urmă, la vîrsta lui Armand. Nu avusese niciodată silueta acestuia, alura aceea inimitabilă de acrobat, sau de conducător de maşini de curse înaintea raliurilor. „Genele ereditare", gîndi din nou şi vru să şi-o închipuie pe Leopoldina, maică-sa, lingă el. Aveau acelaşi aer, dar nu semănau. Probabil mai luase ceva şi de la taică-său. Da, cu siguranţă, asta era. Aducea şi cu bătrînul Sachelarie. După socotelile lui, era un copil făcut la 49 de ani, sau cam aşa ceva. În general, astfel de urmaşi ies ori foarte reuşiţi ori regreţi toată viaţa că i-ai conceput.

După zece minute reuşiră să se regăsească împreună în limuzina ministrului, după o ultimă trimitere a subretei Marcela înapoi, în casă, care aduse poşeta cu strasuri ce se lega mai bine cu diadema pe care o purta Evelyne în păr. Aceasta, urcîndu-se lîngă şofer, se mai uitase o dată în micuţa oglindă retrovizoare de

deasupra volanului şi realizase că îi trebuia o altă poşetă.

— Ca de obicei, o să întîrziem, Evelyne, făcuse morocănos Tismana, după năravul tuturor bărbaţilor.

— Nu sunt nici ei aşa de punctuali.

— A, unde cîntă un neamţ, să ştii că spectacolul începe la oră precisă. Asta cine mai e: Werner Heger?

— Eu de unde să-l ştiu? Un cîntăreţ celebru. Nemţii au umplut lumea cu celebrităţi. Cînd îţi merge bine războiul ai şi artişti mari, ai şi scriitori buni, ai de toate!

Ministrul nu ştia ce-l enerva: îşi dădu seama că, împotriva recomandaţiilor sale, Evelyne iar se urcase lîngă şofer.

— Şi doar te-am rugat, draga mea, să nu mai stai lîngă Costache, că nu-i de bun gust.

— Uite ce e, eu m-aşez unde-mi place şi te rog să nu mă mai bîrîi la cap de faţă cu Armand şi cu şoferul.

— O auzi, Armand? Nu primeşte nimic. Face tot ce ştie ea. Abia o aşteaptă prietenele ei s-o vadă coborând de lîngă şofer, ca să mănînce rahat la ceaiurile lor. „Ai văzut-o pe madam Tismana?“

Armand asculta toate astea şi se îngrozea. Ministrul nu ţinea seama de nimic. Probabil că-l socotea pe şoferul 152 Costache un obiect. Căută să schimbe vorba:

— Domnule ministru, v-a căutat de dimineaţă maiorul von Braun de la Ambasada germană. N-am reuşit să vă spun pînă acum, dar bine că mi-am adus aminte.

— Ce mai vrea şi ăsta? Probabil că o să-l găsesc la Operă. Cînd vine cîte un artist de-al lor, nu lipseşte nimenea. Au spirit de echipă.

În Bucureşti, sfîrşitul lui martie în anul acela era fără zăpadă, cu nopţi friguroase. Nu bătea încă vîntul acela nebun de Bărăgan, care arunca valuri neaşteptate de căldură, silind pomii să-nflorească pe neaşteptate şi pe urmă o schimba, aruncînd lame reci de frig, ofilind bobocii timpurii şi florile de-abia deschise. Nici nu ploua, ar mai fi curăţat oraşul de praf. Străzile erau prost luminate, vitrinele care altădată străluceau de atîtea

becuri erau luminate cu fosfor, chenare plumburii în întuneric, siluete de manechine abia zărite în reflexul mort al acelei substanţe chimice care făcea din galantarele bijutierilor nişte sarcofage. „Urît mai e oraşul ăsta al nostru, dar o să treacă şi războiul, or să înceapă iar chefurile la Şosea.“

Străbătuseră Calea Victoriei, trecuseră de Teatrul Naţional, pe peronul căruia se legănau în vînt două lanterne, şi ele camuflate, abia luminînd grămada de spectatori care •se înghesuiau spre intrări. Război-război, dar lumea tot se-ngrămădea să vadă piese de teatru: *Lucretia Borgia,* de Victor Hugo, cu Marioara Voiculescu, sau *Doamna Bovary,* cu Agepsina Macri, Calboreanu şi Bălţăţeanu. Ministrul privi spre silueta barocă a hotelului *Continental,* cu stucaturile lui roase de ploi, şterse parcă de vremea nemiloasă, abia distingîndu-se în lumina albastră a unui bec. Prin perdelele de la etajul doi, o siluetă neagră privea strada asfaltată. Maşina trecu mai departe, depăşi Palatul Telefoanelor, ajunse la răscrucea cu Bulevardul Elisabeta. Armand trăgea cu ochiul la vitrina librăriei *Socec* în care se aflau romanele lui Rebreanu, Cezar Petrescu şi Ionel Teodoreanu. La capătul Căii Victoriei, peste Podul Senatului, se zărea intrarea vechiului teatru *Regina Maria,* care adăpostea spectacolele Operei Române de la incendiul ce mistuise reşedinţa dinainte de război, din spatele Cişmi- giului, prin ’38, cine mai ţinea minte? Maşinile se înghesuiau, una după alta, lăsînd pe treptele abia spălate de către oamenii de serviciu înaltele personalităţi de la Ambasadă, generali, ofiţeri îmbrăcaţi în civil şi nişte doamne care purtau la pardesie (anticipînd primăvara) 153 nurci subţiri în jurul gîtului. Pălăriile negre de *grand gala,.* cu borurile largi, lăsate pe sprîncene, cu taioarele bine* croite pe corp ale celor care sfidau răceala serii de martie,, acel toc-toc al pantofilor grăbiţi pe trepte, rumoarea şoferilor care deschideau portierele şi a însoţitorilor ceşi căutau febril biletele de intrare, invitaţia repetată şi monotonă a controlorilor de la intrare, totul marca un spectacol deosebit.

Armand coborîse înaintea lor, deschisese portiera soţiei,

ministrului, şoferul, pe partea cealaltă, îi făcea loc lui Tismana, care nu părea deloc încîntat de ceea ce-1 aştepta. „Cel puţin patru ore“, gîndea. Ultimii întîrziaţi străbăteau holul în care luminile se stinseseră de două minute, cău- tîndu-şi locurile în loji, la balcoane, sau în rîndurile întunecate ale parterului, luminat acum numai de un bec aprins deasupra pupitrului dirijorului. Cortina groasă de catifea avea marginile roş-aurii, franjurate de lumina discretă a rivaltei. Evelyne purta peste rochia de lamé o scurtă din chinchilla, pe care o lăsă în braţele şoferului ce primi, în acelaşi timp, şi pardesiul de stofă englezească al domnului Tismana, negru, uşor, subţire, luat peste fracul cu aripi, bine croit şi pantalonii cu lampasuri de mătase neagră. Armand îi făcu un semn să ducă la garderobă uşorul bagaj, aruncînd deasupra şi balonseidul lui. O plasatoare care-1 cunoştea pe Tismana o luă înainte, luminînd cu o lanternă micul intrînd al lojei întunecate. Orchestra atacase uvertura, de jos, din fosă, se auzea un sunet prelung de viori, acoperit din cînd în cînd de vagi alămuri, izbite uşor. Ministrul o ajută pe Evelyne să se aşeze, rămase puţin mai în urmă şi privi spre Armand care se aşeza şi el. Curînd se obişnuiseră cu întunericul şi cercetară, fără să întoarcă capul, benoarele întunecate din care apăreau puţin cîte puţin contururile palide ale feţelor unor femei şi bărbaţi pe care aveau să-i vadă mai bine de-abia la finalul actului întîi, cînd grelele candelabre ale sălii aveau să se aprindă, dezvăluind privirilor ornamentaţia simplă, aurită, a ancadramentelor tavanului, sala şi pe spectatorii ascunşi în penumbră.

În prima pauză, domnul lonescu-Tismana nu coborî în holul sălii. Cîntăreţii aveau voci bune, neamţul acela, puţin cam scund şi cam gras, care făcea pe Hans Sachs, deţinea o voce bine pozată, poate prea puternică pentru sala **154** improvizată, fără acustică prea bună a fostului teatru *Re- qina Maria.* Cu ochiul lui perspicace, ministrul făcu o recunoaştere rapidă a lojilor: în centru, ambasadorul Germaniei, Killinger, un tip roşcovan cu

părul tuns perie, îndesat ca un hamal, despre care se spunea că participase la omorîrea lui Roehm, îmbrăcat în civil, deşi era general, privind plictisit parterul care, sub lumina candelabrelor, lăsa să se vadă, ca un fund de mare, un pietriş strălucitor de pietre preţioase: cercei, colane de perle, broşe, diademe, centuri de platină şi tot acel arsenal de podoabe care fac, ele însele, un spectacol. Îl zări pe maiorul von Braun undeva în stînga ambasadorului, în a doua sau a treia lojă, cu nelipsita doamnă Hoffmann în spatele său; mai erau, în sală, Necşeşti cu soţia, generalul Dobrescu, însoţit de fiica sa, o fată cam de douăzeci-douăzeci şi trei de ani, cu pleoapele exagerat de vopsite, cu sprîncene dese, negre, cum au armencele de obicei, cam grasă, cam tălîmbă, în- tr-o rochie neagră, decoltată, arătîndu-i pieptul bine dezvoltat. Doctoriţa Vătămanu nu obţinuse probabil o lojă, pentru că o zări în primul rînd de la balcon, cu monoclul ei înfipt în sprinceana stingă, scrutînd vecinătăţile şi mai ales lojile. Mai erau Frînculeştii, Calomfirescu, polcovnicul Ignatiev, nelipsit de la orice eveniment monden, într-un frac cam larg, cum avea să bage de seamă în pauză, cînd îl zărise în hol, trupul fostului comandant de sotnie mai micşorîndu-se cu vremea, ca o rufă cînd intră la apă. Dintr-o lojă aflată în amfilada stîngă, un bărbat de 45 de ani, cu o cicatrice mare pe obraz, cu ochelari cu rame de bagă, îl saluta făcîndu-i semne cu mîna. Era Popescu-Griviţa, proprietarul fabricii de conserve cu acelaşi nume, cel care adusese în stare de faliment pe urmaşii lui Barbu Ştirbey, cu fabrica lui de la Buftea. Domnul Ionescu-Tis- mana îi răspunse rece la salut. Nu-i plăceau semnele acestea de efuziune în public, dar cu îmbogăţiţi! ăştia peste noapte nu aveai cum să procedezi altfel decît ori igno- rîndu-i, ori tolerîndu-le ieşirile grobiene.

Evelyne şi cu Armand făcuseră un tur prin hol şi se întorseseră.

— De ce n-ai coborît? Toată lumea întreabă de tine, Puiule. Te cred bolnav. E şi madam Vlăsceanu cu bărba- tu-său şi cu unchiu-său, ăla care trăieşte la München.

— Să fie sănătoşi. N-am chef de conversaţie astă-seară. De fapt, singura plăcere la care se gîndea în aceste clipe

era că va lua masa la *Athénée Palace* şi că o va putea zări 155 pe Mariejeanne, dansînd în braţele imbecilului ăluia inofensiv.

— Domnul maior von Braun m-a rugat să vă spun că. ar dori să vă întîlnească în pauza viitoare. Asta este urmarea telefonului de azi-dimineaţă, spusese Armand.

— Da, mi-ai zis tu ceva. Ce dracu or vrea nemţii ăştia, domnule? Nici la Operă nu te lasă în pace? *Ils sont des rustres...* Popoare trăite în păduri. Orice-ar face, nu sunt ca franţujii. Ăştia chiar dacă ţi-ar arde casa nu te-ar înştiinţa în timpul unui spectacol. Ar vorbi despre orice, despre Bayreuth, despre Cosima Wagner, numai despre afacerile lor curente, nu. În sfîrşit.

Asta nu înseamnă că după al doilea act nu coborî, urmat de Armand în spatele Evelynei, care rămase la un mic *aparté* cu doamna Necşeşti, tocmai pentru a-i lăsa pe bărbaţi să-şi vadă de politica lor.

Maiorul, în uniformă, ca de obicei, cu figura lui spelbă, cu pomeţii aceia ascuţiţi de bavarez şi ochii vii, vîrîţi în fundul capului, îl salută scurt, înclinînd capul, strîngînd mîna ministrului şi pe a lui Armand, după care spuse:

— Îmi pare bine că aţi venit. Ambasadorul nostru va fi informat că spectacolul acesta a fost onorat de prezenţa dumneavoastră. În altă ordine de idei, cred că v-a spus secretarul dumneavoastră că v-am căutat azi-dimineaţâ. Aş vrea să vă consult într-o chestiune de mare importanţă. Nu mă ascund de domnul Sachelarie. N-am greşit, nu-i aşa? (Ultima frază o spusese în limba română, cu un uşor accent, ceea ce însemna că luase lecţii sau se silise să înveţe cîte ceva.)

— Vă ascult, domnule maior.

— Cunoaşteţi pe un anume profesor Vrăbiescu, sau aşa ceva?

— Vrăbiescu, Vrăbiescu..., făcu ministrul scormonind în memoria lui, care era destul de bună. Apoi se întoarse către secretarul său: Armand, ţie îţi spune ceva numele ăsta?

Şi pentru că secretarul nu răspunsese prea repede la întrebare, von Braun reluă:

— E un fel de specialist în armament. A studiat în Anglia, mi se pare că şi în America. De ani de zile stă retras. Din informaţiile noastre, lucrează la *o* invenţie care ne interesează foarte mult. În sensul acesta am primit o cores- 156 pondenţă de la Berlin chiar ieri. Cei de la Penemunde, savanţii noştri, ar fi foarte interesaţi să-1 cunoască, să-1 invite într-un schimb de experienţă acolo la ei. Ştiţi cumva cum am putea să-i transmitem această invitaţie?

— Vrăbiescu, Vrăbiescu... ăsta n-are o fată?... O nebună şi ea. Cu care lucrează... A fost chimist, sau cam aşa ceva. Carol al II-lea l-a chemat la Palat. Ziarele scriau foarte des despre el prin '37, pe urmă s-a dat la fund, nu mai ştiu nimic despre el. Promisese regelui un tun fără recul sau lucra la o armă antitanc, parcă. Pe cînd noi ne mai echipam regimentele cu căruţe cu cai, nebunul ăsta se gîndea la tancuri. Şi, dacă ştiu bine, dumneavoastră, germanii, aţi cucerit Franţa tocmai cu această armă în două săptămîni.

Maiorul surise măgulit. Armand se prefăcea că trage cu ochiul la elegantele doamne care străbăteau holul bine luminat, punîndu-le în valoare umerii pudraţi şi adîncile decolteuri, în mijlocul cărora străluceau cele mai frumoase bijuterii din Bucureşti.

— Nu mi-aţi spus totuşi, din moment ce vă amintiţi de acest bizar personaj, cum l-am putea contacta.

— A, cred că cineva de la Ministerul de război poate să cerceteze şi să dea de el. Trebuie să lucreze undeva, dacă nu cumva a murit.

— Nu, nu e mort, zise cu precizie maiorul. Vă spun eu unde puteţi să-1 găsiţi. Ca totdeauna, suntem foarte bine informaţi. Lucrează la fabrica de la Mija. Cunoaşteţi?

— A, la Mija, făcu ministrul. Interesant. La Mija! se miră. Armand, poţi să-mi spui ce fel de armament se fabrică acolo la Mija?

Secretarul dădu pentru a doua oară din umeri:

— Habar nu am, domnule ministru.

•— Eu cred că ar fi bine să-1 întrebaţi pe generalul Dobrescu. L-am văzut într-o lojă. Mi se pare că l-aţi cunoscut cînd ne-am văzut la mine acasă ultima oară. El precis că ştie ce fel de arme se fabrică la Mija. Dar ăsta nu e un secret militar, domnule maior?

— Intre aliaţi? se miră, uşor contrariat, von Braun.

— In sfîrşit, dacă cei care răspund de treaba asta vă vor înlesni întrevederea cu profesorul Vrăbiescu, eu n-am nimic contra. Dar nu mi-aţi spus unde cîntă acest Werner Heger...

— A, la Opera din Dresda. E un nume care se ridică acum. O descoperire a lui Buschoetter, care, şi el, este un 157 dirijor tînăr. La Berlin a apărut într-un concert acompaniat de Gieseking.

Pe lîngă ei trecu doamna Necşeşti. Purta două rubine care aruncau sclipiri roşii, sub lumina violentă a candelabrelor.

— Atunci? mai întrebă maiorul.

— Atunci vorbiţi cu oamenii care pot să transmită profesorului Vrăbiescu invitaţia dumneavoastră. Nu-i de resortul meu, îmi pare foarte rău, dar, dacă vreţi, pot să-i dau un telefon ministrului de război să-i spună că inven- ţiunea domnului Vrăbiescu îi interesează pe cei de la Pe- nemunde.

— Nu interesează numai pe cei de la Penemunde, domnule ministru. Interesează pe foarte multă lume, dacă nu ştiţi cumva, la Mija se învîrt agenţi comunişti care nu sunt trimişi acolo degeaba.

De ei se apropiase doamna Hoffmann, îmbrăcată şi ea într-un taior sobru, care aducea foarte mult cu uniforma corpului auxiliar feminin german, singura deosebire fiind că femeia purta o parură în argint aurit, îmbogăţită de smaralde şi rubine implantate într-o reţea fină. Ministrul îi sărută mîna, Armand o aşteptă să se desprindă de braţul maiorului, căruia îi şoptise ceva şi o salută şi el scurt.

— Cum mai stăm cu schiatul? întrebă secretarul ministrului, cu aerul că ar fi dorit să o însoţească undeva, la Braşov sau la Predeal, dacă ea i-ar fi îngăduit.

— Din păcate, sezonul e pe sfîrşite. Îmi pare bine că te văd, domnule Armand. Cei de la Ambasadă mi-au spus că m-ai căutat de cîteva ori cu telefonul, dar nu eram acolo. Să ştii că proiectele mele în legătură cu dumneata...

— Ce proiecte? se miră Armand.

— E vorba de fotografiile acelea pe care voiam să le fac pentru casa UFA. Ori nu te mai interesează cariera de artist de cinema?

— Ba cum să nu! Abia aştept să vă faceţi mai mult timp liber pentru mine. Niciodată nu e prea tîrziu să schimbi o meserie, meserie plicticoasă, cu una mai plăcută.

Era limpede că pînă atunci doamna Hoffmann stătuse de-o parte şi că-şi dăduse seama că prezenţa lui Armand îl incomodează pe Braun. Aşa că sub acest pretext străveziu îl îndepărtase de Tismana şi de maior. Neţinînd seama de 158 acest amănunt, Armand angajă o convorbire despre frumuseţea primăverii la Bucureşti, care putea să le ofere ieşiri solitare la şosea, la nişte partide de echitaţie.

Soneriile invitau lumea în sală, mulţimea se înghesuia spre scările de acces, grupurile se salutau cu uşoare înclinări de cap şi-şi reluară locurile.

— Ce voia maiorul? întrebă Evelyne, curioasă. Mi se părea foarte insistent.

— Pe naiba voia. Ăştia după ce că ne iau petrolul şi grîul mai vor să ne coiifişte şi mintea, cîtă o mai avem.

— Nu înţeleg! se miră Evelyne. Despre ce vorbeşti?

— Ei, fleacuri, draga mea. Au aflat despre un profesor, despre *o* invenţie şi vor să pună mîna pe ea. Sper că dobitocii ăia de la Ministerul de război n-or să-1 lase pe profesorul Vrăbiescu să plece în Germania.

Pe urmă, aducîndu-şi aminte, se întoarse spre Armand:

— Ai citit despre ce vorbea Braun? Despre agenţii ăia care au

fost arestaţi la Mija, sau aşa ceva?

— O să-1 întreb mîine pe inspectorul Mizdrache. El trebuie să fie la curent cu treburile astea. Dacă era ceva important, ne raporta el.

— Aşa cred şi eu.

— Tăceţi, vă rog, că a început actul al treilea! le şopti Evelyne.

Dar nici Tismana, nici Armand nu ascultau frumoasa voce a domnului Werner Heger.

Dis-de-dimineaţă, Mizdrache fusese trezit de telefonul lui Armand.

Întîmplător era acasă, fapt foarte rar în zbuciumata viaţă de noapte pe care o ducea.

— Vă salut, spusese secretarul ministrului. Sunt Armand Sachelarie. Poate te-am trezit din somn, domnule Mizdrache, dar nu fac altceva decît să transmit un ordin al domnului ministru. Aseară am fost cu dînsul la Operă, unde l-am întîlnit pe maiorul von Braun. E o chestie mai complicată cu un profesor Vrăbiescu, care lucrează la Mija, la fabrica de armament. Îţi spune ceva numele ăsta?

Sculat din somn, pe nemîncate, pe nebăute, memoria inspectorului-şef funcţiona destul de greoi.

— Vrăbiescu, Vrăbiescu... A, ăla, cu mintea în concediu? 159

— Ce face?! se miră, la capătul celălalt al firului. Armand.

— Aşa avem noi o vorbă. Adică e un tip cam tra- la-la. Nu e un inventator?

— Ba da. Chiar aşa. ‘

— Şi ce-i cu el?

— Între altele, maiorul spunea că serviciile secrete ruseşti s-ar interesa de el. Că lucrează la o armă secretă. Ai cunoştinţă?

Urmă un lung minut de tăcere.

— Da. Cred că e ceva care nu e în regulă. Mi-au raportat cei de la Ploieşti că au arestat trei sabotori şi că într-adevăr îl au pe unul Vrăbiescu acolo, pe care-1 păzesc ziua şi noaptea. Asta trebuie să fie. Dacă mă lăsaţi o jumătate de oră, mă interesez şi

vă spun tot. Suntâţi acasă, să vă dau un telefon?

— Da.

— Să fie ăsta, adică, aşa dat în Paşte? Să umble nemţii şi ruşii după el? Ia te uită, domnule!

Şi după ce ajunsese la birou, îl sunase la rîndul său pe Ciripoi. Acesta se precipitase pe coridoare, urcînd şi nişte scări, pentru că liftul se defectase şi sosise lac de apă.

— S'trăiţi! S'trăiţi! La dispoziţia dumneavoastră!

— Trăiesc eu, dar nu trăiesc ca alţii, mă Ciripoi. Mă, noi vorbim senegaleza aici, la serviciu?

Ajutorul inspectorului-şef făcuse iar o faţă mototolită:

— Senega... cum?...

— Senegaleza, Ciripoi! Tu de ce nu mă informezi, mă băiatule? De ce nu-mi dai toate hîrtiile, a? De ce să mă ia pe mine lumea la-ntrebări, mă?

— Pe mama...

— Lasă jurămintele, Ciripoi, că te trimit la garnizoană şi de-acolo ştii unde ajungi. Mă, vă fac tăieţei, mă! Mă, vă trec prin maşina de tocat carne, mă! Tu ştii cine mi-a dat mie telefon azi-dimineaţă?

Şi privind iar faţa lui Ciripoi, care arăta ca un cearşaf de pat, îl ajută:

— Secretarul ministrului, Ciripoi! Că i-au luat la întrebări pe ăia de la Ploieşti, mi-ai spus. Mi-ai raportat. Că - bagă tîrfele ălea nisip în bombe, ştiu. Că l-a aruncat pe Drăguţescu ăla din turnul de apă, am aflat. Dar cu Vrăbiescu ăla ce e, mă, Ciripoi? De ce nu aflu şi eu pe ce 160 limbă vorbeşte ăsta? Ascultă tu la mine, suntem în război, mă Ciripoi. Nu la balul pompierilor, la 13 septembrie. Or să ne ia, mă, nemţii la întrebări. Ascultă la mine! Că-s aliaţi cu noi, mă. Aia nu fabrică, mă, biscuiţi, acolo, la Mija. Că de Mija e vorba. Şi-a vîrît dracu coada, tu nu vezi? Trei bucăţi ne-au terminat şi cu Gojgaru patru. Cît o să mai aşteptăm, mă, noi? Adică să ne ia cu fulgi cu tot, asta aşteptăm noi? Ministrul ştie că umblă şi ruşii, dacă nu s-or fi băgat şi englezii şi

americanii, după Vrăbiescu ăsta, ca după prescură. De-ai noştri ce să mai vorbim? Că uite, secretarul zicea că s-a interesat de el şi maiorul Braun.

— Păi, dom' şef, nici noi nu am stat degeaba. Am vorbit colo-colo, am băgat oameni, am dublat paza, avem rapoarte la zi, ce face, cum se distrează şi el pe-acolo cu fii-sa...

— Bine, bine, să-mi dai rapoartele să le înaintez ministrului, să ştie şi el cum stăm, dar mie să-mi spui cine şi-a băgat coada aici.

Ciripoi, ca şi cînd ar fi obosit de cîte avusese de spus, ceru permisiunea să stea pe un scaun:

— Pot să mă aşez?

— Stai şi spune!

— Din raportul primit ieri ar reieşi că în afacerea asta există unul, Tronaru.

— Tronaru? Unde am mai auzit eu numele ăsta? N-ai fişa lui, ceva?

— Ba, cum nu? Să vă povestesc. Asta a lucrat pe la C.F.R. Se bănuieşte că ar fi participat la greva din '33, dar n-a putut fi arestat.

— Îl ştie cineva? Există vreo fotografie?

— Nu. Nici ăia trei pe care i-au arestat şi i-au dus la Ploieşti n-ar putea să-1 recunoască. I-au bătut, i-au întors pe faţă şi pe dos. Nu ştiu, pur şi simplu.

— Păi atunci de unde aţi scos voi numele ăsta?

— Din zvon public. Vorbesc muncitorii liberi, la Mija. Dar de cunoscut nu-1 cunoaşte nimeni. Sau n-au pus ăia mîna pe cei care-1 cunosc pe Tronaru.

— Halal poliţie! Şi tu n-ai, aşa, un fir? Nu dai din tine nimic?

Ciripoi ştia el ceva, dar voia să vîndă cartea mai tîrziu.

Strîns cu uşa, n-o mai amînă:

— Ar fi unul, domn' şef, Jean Tomescu. Agent cam băut la minte, cartofor. Dar putem să avem încredere în **161** el. Asta a lucrat pe linie de ceferişti, la Griviţa, în '33. A fost pe la mitinguri,

la *Locomotiva,* a lucrat la sindicate...

— Şi acum unde aia mă-si este Jean Tomescu?

—• Păi, lucrează mascat, în Văcăreşti. Stă de două luni şi ţine tira. Ne mai vinde şi nouă ce vorbesc barosanii. C-a băgat Mareşalul numai crema sus, în deal. Care ciripeşte că de ce face război, care schimbă napoleonii pe blat, e o plăcere să te duci la vorbitor să vezi cucoanele cum vin cu pachetele să le aducă de ciuguleală.

— Şi crezi că Tomescu ăsta l-ar recunoaşte după atîţia ani pe Tronaru?

— De ce nu? Are memorie bună. Cînd nu bea, e mai normal ca mine.

— Atunci ce mai aştepţi? Valea! îl scoţi de la mititică, îl bagi la baie, îl bărbiereşti, îi dai ţoale noi. Dacă l-au tuns în cap, ce dracu îi facem?

— Păi de tuns l-au tuns, pentru că Văcăreştiul nu-i pension.

Inspectorul-şef se gîndise o secundă şi găsise soluţia:

— Îi faci acte de reformat de pe front şi-1 înveţi *Tatăl nostru.* Că a băgat şpagă la comisarii militari, 20 000 a dat, şi că l-au lăsat la vatră, şi a venit şi el la Mija să lucreze, că a fost artificier de meserie. Dă-i un sergent, ceva, să-n- veţe cum să bage aţa în ac, să nu ne facă de rîs pe-acolo şi, cît se poate de repede, vîră-1 printre muncitori, să-i facem felul lui Tronaru ăsta.

Ciripoi se şi ridicase şi saluta din mers:

Inspectorul-şef ridică receptorul, făcu numărul casei Tismana şi-1 sună pe Armand.

— Domnu' Sachelarie? Aici Mizdrache. Am luat chestiunea din urmă. Domnule, e unul acolo, Tronaru, aşa-i zice, care a lucrat în C.F.R. Nu ştie nimeni cum arată, dar ăsta e trimis să ne bage beţe în roate. Am pus pe careva să meargă la faţa locului şi să mi-1 dibuiască. Cum aflu ceva, vă raportez. Spuneţi-i domnului ministru să stea liniştit şi să-1 asigure pe maiorul Braun că la Mija o să fie linişte şi că îi găsim noi pe ăia care umblă după Vrăbiescu. E bine?

— E bine, îl îngînase, fără să vrea, Armand. Îţi mulţumesc, domnule Mizdrache, am să-i spun domnului ministru. Şi după ce aşezase telefonul în furcă: Ia te uită, 162 Tronaru!

În 1926, Dumitru Tronaru avea şaptesprezece ani şi lucra ca ucenic la LA.R. Braşov, uzină proaspăt înfiinţată cu contribuţia capitalului francez. Cu tatăl său, Dumitru Tronaru se vedea duminica, cînd acesta, muncitor în petrol pe valea Prahovei, venea să-i aducă la căminul de ucenici de pe strada Bîrsei nr. 14 cămăşi spălate, indispensabili, ciorapi şi cîte un pachet cu mîncare. Ion Tra- naru era un bărbat cam de 43 de ani, avea peste 100 de kilograme, neştiind de ce se îngraşă aşa de mult, deşi nu mînca cît mîncau alţii; la schela din Băicoi unde lucra i se spunea Ursu, era arţăgos, umbla cu nişte cizme de cauciuc şi vara şi iarna, în lunile de viscol purtînd pe deasupra hainei o pufoaică, iar pe cap o căciulă cu clapete, care-i astupau urechile. Muncea în schimburi de 24 cu 12 ore, cîştiga binişor, dar asta nu însemna că se împacă cu viaţa pe care era obligat să o ducă. Îşi ţinuse băiatul într-un liceu industrial din Ploieşti, voise să-1 facă petrolist, dar, la sfatul unor tovarăşi de-ai lui, îl trimisese ucenic la întreprinderea aeronautică română, „unde avea să înveţe me- canică fină, într-o industrie de viitor “. Mama lui Dumitru Tronaru murise în 1923 de septicemie şi tatăl său nu se mai însurase. Fiul muncitorului în petrol era negricios, mic, slab, ager, semănînd maică-si, adică nedînd semne de îngrăşare, fapt care-1 îngrijora pe Ion Tronaru, pentru că în lumea muncitorească a avea un copil slab însemna că acesta este tuberculos, expus oricînd unor grave pericole de îmbolnăvire. De- aia îi şi căra pachete cu mîncare în fiecare duminică, sfătuindu-1 să se hrănească bine, să se îmbrace gros, că Braşovul se află în preajma munţilor şi era un oraş în care ploua mult şi iernile erau lungi. Stăteau împreună două sau trei ceasuri în curtea acelui cămin sumbru, cu ziduri de cărămidă afumată, aducînd mai curînd cu *a* cazarmă, sau, dacă era vremea rea, în sala de mese a clădirii, o încăpere largă, cu geamuri înalte, pe care şiroia ploaia

nesfîrşită şi prin care se vedeau zece sau cincisprezece plopi, scuturîndu-şi frunzele în vînt. Fiul nu se văita de nimic, nici măcar nu se plîngea că taică-său nu-1 lăsase să înveţe mai departe. Înţelegea că n-are bani şi că nu se poate face nimic, că trebuia să deprindă o meserie cît mai repede şi cît mai bine.

În acelaşi an, prinţul Carol fusese îndepărtat de la succesiune şi pe tron se suise Mihai, ca principe moşteni- 163 tor al României. Fusese un an al grevelor, deşi el, pe vremea aceea, abia începea să înţeleagă această noţiune. Muncitorii din Cluj, Bucureşti, Timişoara, Oradea, Satu Mare şi chiar din Braşov încetaseră lucrul; pentru cîtva timp, fabricile îşi închideau porţile şi, în cercul celor de la uzina aeronautică, se auzeau cele mai contradictorii ştiri: ba că or să fie ocupate uzinele şi că armata o să ia locul muncitorilor, ba că or să-i conducă sergenţii majori, ba că au fost arestaţi cutare şi cutare. „Puştiul", cum i se spunea, îşi vedea de bancul lui, la care lucra cu un muncitor mai în vîrstă, mătura şpanul în pauze şi, cînd mai avea cîte-un sfert de oră liber, citea cîte un roman din colecţia „cincisprezece lei“. Pe la urechi zburau fraze pe care nu le înregistra decît întîmplător. Meşterii lui se uitau în ziarul *Dimineaţa* şi spuneau admirativ că se inaugurase prima linie aeriană civilă română, Bucureşti-Galaţi, servită de aparate italiene de tip *Ansaldo.* Directorii uzinelor se lăudau că nu va trece mult şi vor scoate şi ei un aparat românesc de zburat. Ne aflam în anul în care, la Reşiţa, se construise prima locomotivă ce putea merge pe o cale ferată normală, iar în Bucureşti, prin octombrie, avusese loc o grevă de 24 de ore a muncitorilor tipografi, împotriva denunţării de către patroni a contractului colectiv. Dumitru Tronaru îşi cumpărase primul costum de haine din banii cîştigaţi la uzina I.A.R. şi mersese la un bal la sala *Hübel,* într-un subsol neaerisit din spatele vechii primării, unde se adunau muncitoarele de la fabrica *Scherg* şi cîteva coafeze care lucrau pe strada principală, în lipscănia Braşovului, nişte fete parfumate, cu părul platinat, dansînd *charleston* pînă la cinci dimineaţa cu maiştrii de la gara

Dîrste sau cu impiegaţii de mişcare de la Braşov-Triaj. Aceştia din urmă purtau uniformă bleumarin şi şapcă roşie, ceea ce le dădea dintr-o dată ascendenţă asupra coafezelor în căutare de bărbaţi cu situaţie. Peste un an de zile avea să danseze şi el pentru prima oară cu una dintre ele pe care o condusese dimineaţa pînă în cartierul Bartolomeu, pe o stradă îngustă, pietruită, ascultînd clopotul de dimineaţă al unei biserici din apropiere. Revenise de cîteva ori, se plimbaseră pe la Schei, plecaseră cu un autobuz pînă la Codlea. Ea era o fată veselă, gureşă, lucra la o cofetărie de lîngă hotelul *Coroana,* servind cîte două sute de clienţi pe zi, stînd în picioare şi ajungînd ruptă de 164 oboseală acasă. Peste cîtva timp, Tronaru îşi dăduse seama că, deşi erau de aceeaşi vîrstă, fata era mai matură şi căuta să se mărite, ceea ce şi făcu în iarna anului următor, luînd pe maistrul cofetar de la prăvălia unde lucra, un şvab blond, sportiv, care practica alpinismul, urcînd în fiecare duminică în Piatra Craiului sau pe Cristianul Mare. Asta făcuse din colegul de muncă al fetei un fel de erou local, fapt care şi explică opţiunea rapidă, nedeliberată a fetei pentru el. Întîmplarea îl mîhni pe Tronaru, dar îl şi am- biţionă. Avea 19 ani, mersese pentru prima oară cu un grup de tineri la o petrecere, cu mai multe domnişoare, foarte accesibile, fără pretenţii, care înţelegeau să-şi trăiască viaţa şi Sonia aceea, care împărţea ecleruri şi savarine în cofetăria *Lămîiţa* de lîngă hotelul *Coroana,* îi dispăru din memorie. Îşi luase carnetul de lucrător, avea bani mai mulţi, taică-său venea mai rar la el, fără pachete şi fără entuziasmul de altădată. Îmbătrînise pe neaşteptate, boala glandulară de care suferea îl făcuse să renunţe la munca lui, ţinea acum un fel de carnet de norme în care nota cifrele foştilor lui colegi, cu un sentiment de inutilitate care-1 rodea mai rău decît orice. „M-am făcut hîrţo- gar“, spunea cu amărăciune, pe urmă îi povestea despre condiţiile grele în care lucrau petroliştii lui. De cîteva ori îi adusese la cunoştinţă că luase foc o sondă în care arse- seră cîţiva lucrători, după care urmaseră înmormîntările la care ţinuseră discursuri revendicative în ceea

ce priveşte condiţiile de muncă. Societatea americană care exploata sondele plătea bine, dar înţelegea să nu audă despre revendicări, aşa încît revoltele erau înăbuşite în faşă. Muncitorii de la uzină îl chemaseră pe Tronaru la cîteva reuniuni de-ale lor, în sala sindicatelor C.F.R., aflate deasupra vechei gări şi, cînd se trezise în mijlocul celor 200 de inşi care îi ascultau pe oratori şi votau rezoluţiile ce trebuiau trimise la Bucureşti, îşi dăduse seama că ei cu toţii, muncitorii de la uzina aeronautică sau cei de la căile ferate, ori cei de la fabrica de postav, aparţineau aceleiaşi familii şi că, uniţi, puteau să impună punctul lor de vedere chiar unor patroni care păreau atît de puternici. Un anume Năsturescu, zis *Chibrit,* un lungan suferind de diabet şi care spunea că e de meserie agitator, lucrînd pe unde apuca şi pe urmă plecînd în altă parte, află că este fiul unui petrolist şi se împrieteni cu el cărîndu-1 pe la toate întrunirile. Vorbea frumos, cu patimă, avea un fel de a-i cîştiga pe cei care-1 ascultau, punîndu-le întrebări şi tot el răs- 165 punzîndu-le, luîndu-i pe sus, cum spunea, arătîndu-le condiţiile de mizerie în care lucrau şi exploatarea la care erau supuşi. „Tu să nu judeci după condiţiile pe care le avem noi, ci după leafa lui taică-tău, îi spunea Năsturescu. Voi sunteţi muncitori în unităţi de elită, la societăţi cu capital străin. Ăstora le convine, plătesc mai nimica. La banii lor, ei cîştigă de şase ori, dacă nu de zece ori mai mult. Şi voi, orbeţii, credeţi că v-a pus Dumnezeu mîna în cap. Dacă vrei, îţi dau şi cifre ca să-ţi arăt că din aviaţia asta a lor şi din petrolul lui taică-tău se scot miliarde/' Se plimbau ceasuri întregi prin oraş, şi *Chibrit* îi arăta cartierele în care locuiau inginerii şi funcţionarii superiori de la fabricile din Braşov. „Şi încă oraşul ăsta nu e cel mai păcătos din România. Aici au mai prins muncitorii cheag, pentru că cei mai mulţi vin de la ţară. Sunt proprietari şi pe cîte un loc de lîngă casă pun cartofi, cresc un porc, doi şi au de-ale gurii. Celor de la fabrica *Scherg* li se dau cîte trei metri de stofă de Paşti sau de Crăciun. Au cu ce-şi face haine; aşa-numitul *tain,* cum au şi cei de la C.A.M. din Bucureşti.

Dar pe ăia, în loc să-i îmbrace, îi otrăvesc cu tutun. Mă uit la tine, eşti tînăr, bagă-n cap ce spun eu. Nu te uita că lumea are, de bine de rău, ce băga sub nas. Nu-i peste tot aşa. Eu am fost şi pe valea Jiului, pe la Petrila, să vezi cum muncesc ăia sub pămînt, prin galerii, ca nişte şoareci, negri ca dracu, scuipîndu-şi plămînii. Voi, la I.Â.R., îmbrăcaţi în halate albe ca la spital, sunteţi boieri, dar asta nu înseamnă că e rezolvată situaţia clasei muncitoare. Eu am să-ţi dau cărţi să citeşti. Vreau să faci meseria mea, aceea de a deschide minţile proştilor, că mai avem mulţi proşti şi printre noi. Le dai un kil de basamac şi ei zic c-au pus mîna pe piciorul lui Dumnezeu." într-adevăr, îi adusese cîteva broşuri hărtănite, trecute prin multe mîini, Lenin, Plehanov, Marx şi Engels, în popularizări cam simpliste, dar poate potrivite pentru o minte proaspătă ca a lui. Le citise şi i le dăduse înapoi, şi Năsturescu îl luase la rost: „N-ai înţeles mare lucru. E mai bine la *Hübel,* la dans, sîmbătă seara". Îl cam lua peste picior şi asta nu-i plăcuse lui Tronaru. Două săptămîni nu mai voise să-1 vadă. În iunie 1927, se înfiinţase organizaţia fascistă Legiunea Arhanghelului Mihai, care peste trei ani, în 1930, avea să se numească Garda de Fier, iar în 1935, partidul Totul pentru Ţară. *Chibrit* îi arătase 166 cîteva manifeste care se tipăreau într-o micuţă tipografie de pe strada Bucureşti, în care Partidul Comunist Român protesta împotriva acestui lucru. Contactul cu cei cîţiva zeţari, linotipişti şi maşinişti de la tipografia *Cultura* îl adusese în preajma unor oameni foarte interesanţi. Ei îi dăduseră lui Tronaru revista *Cugetul liber* şi cîteva cărţi de Panait Istrati, care îi plăcuseră foarte mult. Erau buni vorbitori la întrunirile din sala sindicatelor. Povesteau cu umor unele lucruri care mergeau la inima auditoriului şi părăseau totdeauna estrada de pe care vorbeau, în aplauzele unei mulţimi amestecate, de femei şi bărbaţi. Sala de întrunire, împodobită cu ghirlande colorate de hîrtie, în care se făceau baluri după conferinţele lor, se golea abia spre zori. Pe vremea aceea se împrietenise cu o croitoreasă de la o casă de mode.

Aceasta-1 părăsise după un an şi jumătate, şi cea de a doua experienţă neplăcută în materie de femei îl făcuse ursuz, neplăcut cu tovarăşele lui cu care lucra pe linie de sindicat. De la Bucureşti începuse să le sosească, prin poştă, publicaţia *Apărătorul proletar,* tipărită de *Comitetul Central de ajutorare al sindicatelor unitare. Î*ntre 1929 şi '30, sub conducerea comuniştilor, avuseseră loc puternice lupte greviste la uzinele metalurgice *Lemaître* din Bucureşti. Toată muncitorimea din ţară urmărea cu atenţie desfăşurarea acestor evenimente. Tot în '29 avusese loc la Timişoara congresul sindicatelor unitare, la care participase şi Tronaru, însoţit de Năstu- rescu, care-1 luase cu el. Întrunirea se terminase cu o încăierare în care *Chibrit* fusese lovit şi internat într-un spital. Pe el îl reţinuseră trei zile la poliţie. Pe urmă, aflaseră, şi el şi mentorul său, că sindicatele unitare simt desfiinţate. De la Bucureşti le venea ziarul ilegal *Steagul Roşu,* pe care cei din cercul lor îl răspîndeau în mijlocul muncitorilor de la uzinele din Braşov. Primele semne ale marei crize începuseră şi avuseseră loc greva şi luptele minerilor de la Lupeni, care fuseseră înăbuşite în sînge. Era anul marelui crah la bursa din New York, ce se terminase cu sinucideri şi cu falimente în serie. Ziarele timpului tipăreau ştiri îngrozitoare, dar asta nu era decît începutul marei crize mondiale, care avea să se răsfrîngă într-un chip şi mai dramatic, în '33, la Griviţa, gloanţele de la Lupeni fiind numai uvertura, cum zicea *Chibrit* în limbajul lui colorat. Tot atunci murise şi taică-său, ca urmare a vechii lui boli. Tronaru îl înmormîntase într-un cimitir din cartierul de vest al oraşului Ploieşti şi, văzînd 167 mulţimea de muncitori petrolişti care ţinuseră să-1 ducă pe ultimul drum pe Ion Tronaru, avusese, încă o dată, sentimentul unei solidarităţi de neclintit, fapt care-1 făcuse să se obişnuiască mai uşor cu sentimentul de singurătate care-1 încerca cîteodată.

Prin martie 1930, cînd ziarele anunţau încheierea contractului de furnituri între ministrul Apărării Naţionale şi firma *Skoda,* pentru înarmarea ţării, în uzina I.A.R. supravegherea

poliţienească se înăsprise şi Năsturescu fusese silit să plece la Bucureşti, angajîndu- se lăcătuş la uzinele de locomotive *Griviţa.* Fusese anul întoarcerii lui Carol al II-lea în ţară, anul cînd Lucian Popescu cucerise primul titlu european de box la categoria muscă, al formării guvernului Naţional-Ţărănesc în frunte cu luliu Maniu, al Conferinţei Micii înţelegeri şi al primei curbe de sacrificiu care însemna reducerea cu zece la sută a lefurilor sa- lariaţilor publici. În anul următor avuseseră loc mari demonstraţii şi adunări de protest la Bucureşti, Cluj, Timişoara şi Galaţi împotriva aplicării curbei de sacrificiu, în vara aceluiaşi an, *Chibrit,* socotind că, rămas singur la Braşov, Dumitru Tronaru se afla în primejdia de-a fi luat la ochi de către organele Siguranţei, îl adusese la Bucureşti. Lucrase cîteva luni ca lăcătuş, după care absolvise un curs de mecanici de locomotivă. În august apăruse primul număr din ziarul *Scânteia.* Cei de la căile ferate lipiseră cu clei cele patru pagini, pe faţă şi pe dos, pe pereţii depourilor. În vremea aceea, Dumitru Tronaru locuia pe undeva, pe lîngă Podul Grant, în cartierul Belvedere, într-un subsol subînchiriat de către un pensionar de la C.A.M. cam hapsîn şi cam belaliu. Mergea la cinema *Regele Ferdinand* sau la *Triumf* şi vedea filme cu *Tarzan* şi *Stan şi Bran.* Apăruseră *Chariot* şi *Pat şi Patachon.* Lumea se strîmba de nîs la bătăile lor cu frişcă şi cînd îşi dădeau picioare în fund. Mînca în atelier dintr-un sufertaş, aşa cum făceau toţi ceilalţi din secţia lui. Sîmbătă seara mergea la sala *Locomotiva* cu Năsturescu şi încă doi lăcătuşi, Petre Iosif şi Titi lonescu, tineri amîndoi, buni dansatori, care îi făcuseră cunoştinţă cu cîteva lucrătoare de la *Adesgo* şi cu două chelneriţe care lucrau pe Griviţa, la bodega *Boghici.* Se distrau destul de bine pe vremea aceea. La iniţiativa lui merseseră de cîteva ori la Braşov, cînd aveau cîte o duminică liberă. Tronaru cunoştea bine ora- 168 şui şi şfr'a unde să-i ducă, ca să se simtă bine. Plecau de sîmbătă noaptea cu un tren şi se întorceau duminică la miezul nopţii, ca să nu plătească hotelul. Ajungeau la Bucureşti rupţi de oboseală şi începeau o nouă săptămînă de

lucru, spălaţi la cap, de aceste ieşiri, spre mirarea celorlalţi lucrători din secţie, care, preferind să bea prin crîşme în ziua lor de odihnă, nu înţelegeau de ce *echipa lui Chibrit,* cum i se spunea, se întorcea mai proaspătă la treabă după două nopţi nedormite şi atîţia kilometri străbătuţi, fie chiar cu trenul. Excursiile îi costau puţin, fiindcă aveau gratis pe C.F.R. şi, oricum, era mai plăcut în aer curat, urcînd crestele dulci ale Braşovului, decît să-ţi bei minţile. În martie 1932, avusese loc conferinţa muncitorilor C.F.R.-işti, care aleseseră un *Comitet Central de acţiune pe ţară,* avîndu-1 ca secretar general pe Gheorghe Gheorghiu-Dej. Deşi membru de partid de cîţiva ani, Tronaru nu participase ca delegat, mulţumindu-se să asculte ceea ce îi povestise Năsturescu, care fusese invitat. Peste un an, în ianuarie, la fabrica de textile *Saturn,* muncitorii ocupaseră fabrica făcînd 6 grevă poloneză. La sfîrşitul lui ianuarie, mitingurile se înmulţiseră, la *Ateliere* aveau loc arestări. La Ploieşti, petroliştii lui taică-său părăsiseră şi ei lucrul. În sfîrşit, în februarie, sirenele de la Griviţa sunaseră în zorii zilei de cincisprezece şi jandarmii, cu armata trăseseră în miile de grevişti închişi în incinta atelierelor de vagoane. Lovit de un glonţ, Dumitru Tronaru fusese evacuat printr-o ieşire dosnică, peste cîmpul Constanţei şi adăpostit într-o casă din cartierul Bucureştii-Noi. Îi fusese atins un plămîn şi, după înăbuşirea grevei şi arestarea conducătorilor ei, după cărarea sutelor de cadavre la Morgă, gazda lui chemase un doctor care, dîndu-şi seama că starea lui era gravă, îl internase într-o rezervă a spitalului *Witing,* cu complicitatea altor doctori, . operîndu-1. După o convalescenţă de cîteva luni, timp în care fusese căutat de către organele poliţieneşti, se ascunsese în Sanatoriu, la Moroieni, cu ajutorul altor tovarăşi de-ai greviştilor şi cînd lucrul nu mai fusese posibil, fu transportat într-un sat din Făgăraş, la nişte rude îndepărtate (un fiu al fratelui lui Ion Tronaru, baci la 450 de oi, pe care le urca la munte vara şi le cobora iarna pînă în Dobrogea, la câmpie, cu o nevastă surdo-mută şi cu şase copii),

trăind ca vai de el, pînă se înzdrăvenise. Se anga- jase ca muncitor forestier într-un parchet silvic sub Bîlea, cu acte false, unde rămăsese pînă în anul 1938, pentru că **169**

sănătatea nu-i permitea munci prea grele (în parchet ajuta la repararea joagărelor şi a morilor săteşti din împrejurimi), dar şi pentru că voia să-şi piardă urma. Legătura cu partidul o ţinea un frînar de la halta Porumbacu de Jos, care îi aducea sîmbăta sau duminica un pachet de ziare şi dispoziţiile repetate de-a rămîne acolo pînă la noi ordine. Pădurarii, tăietorii de lemne, rarii jandarmi patru- lînd aceste locuri îndepărtate îl socoteau un om la locul lui, silit să-şi îngrijească sănătatea. (Doctorii de la *Witing* şi de la Moroieni îi procuraseră certificate de t.b.c.-ist, aşa încît autorităţile îl lăsau în pace.) Despre greva din ianuarie ’34, a metalurgiştilor de la Schile, aflase din ziare. În martie al aceluiaşi an, minerii de la Anina obţinuseră mărirea salariilor cu zece la sută şi asta îl bucurase, ca şi cînd lupta lor ar fi fost a lui, personală. În iunie ’34 avusese loc rejudecarea procesului intentat celor de la *Atelierele* Griviţa şi ale petroliştilor. În procesul de la Griviţa, printre cei care suferiseră o condamnare mai mică, Tronaru citise numele lui Năsturescu; căpătase patru ani şi jumătate de recluziune. Odată cu aceste brutale decizii, îngrijorarea lui crescuse. Bănuia că partidul comunist este decapitat prin arestarea şi condamnarea conducătorilor acestor două acţiuni, dar iată că, în iarna lui ’35, avusese loc o altă grevă, cea a metalurgiştilor de la fabrica *Haug* din Bucureşti. Din corespondenţa pe care o primea cu ajutorul ceferistului de la Porumbacu de Jos, aflase despre înfăptuirea *Frontului Popular Antifascist. Î*n mai, avusese loc greva muncitorilor de la fabrica de postav din Buhuşi. În 1936, la Arad, prin aprilie, cei de la uzinele textile, sub conducerea comuniştilor, făcuseră şi ei o grevă, terminată cu succes. Era anul jocurilor olimpice de la Berlin. Marile societăţi forestiere tăiau sistematic pădurile noastre şi apăruseră societăţi mixte germano-române şi, dacă americanii se ocupau de petrol, oamenii lui Hitler râdeau munţi întregi din

preajma Făgăraşilor, în foamea lor de cherestea. În 1937, din iniţiativa partidului comunist se crease organizaţia legală de masă *Uniunea Democratică.* El tot mai întreba prin scrisori dacă „unchiul" (ăsta era Năsturescu-CTttbrit) ieşise din puşcărie. Dar după cîteva asemenea misive, i se răspunsese că murise de vechiul lui diabet, pe care nu putuse să şi-1 îngrijească. În decembrie **170** al aceluiaşi an, evenimentele se precipitaseră, se vorbea de

război, represiunile împotriva comuniştilor crescuseră şi se formase un guvern naţional-creştin în frunte cu Goga şi Cuza. La începutul anului 1938, Partidul Comunist Român crease un front comun, antiguvernamental, format din reprezentanţi ai P.C.R. şi P.S.D., Frontul Plugarilor, Uniunii Democratice, a Partidului Socialist condus de Popovici şi a Mâdosz-ului. Peste o lună numai, la aşa-numitul *dejun* al miliardarilor, care avusese loc la sediul *Asociaţiei finan- ţei şi marii industrii* din Bucureşti, avusese loc o întrunire, la care se hotărîse îndepărtarea guvernului Goga-Cuza şi instaurarea imediată a dictaturii regale. In 10 februarie se formase guvernul Patriarhului Miron Cristea, partidele politice fuseseră desfiinţate şi, prin canalele pe care le aveau, comuniştii aflaseră că deţinuţii de la Doftana ţinuseră o conferinţă de partid. În mai, o scrisoare ciudată, semnată de un prieten al lui Năsturescu pe care-1 cunoscuse la unul din mitingurile ţinute înainte de declanşarea grevei de la Griviţa, pe nume Săndulescu, abia ieşit din puşcărie, îl chemase la Bucureşti. Lipsise trei zile de la lucru, se întorsese cu nişte radiografii pe care le arătase celor cu care lucrase pînă atunci, din care rezulta că boala lui de plămîni se vindecase, anunţîndu-i că se stabileşte la Buzău, la un văr de-al lui, a cărui adresă, bineînţeles, inexistentă, o lăsase celor care s-ar mai fi interesat de el după plecare. De fapt, se reîntorsese în Bucureşti, locuia pe strada Caraiman, la numărul 23, la o văduvă, unde îl vizitase, puţin după sosire, un bărbat între două vîrste, cu nişte priviri reci, bărbierit la sînge, într-un costum corect, cu un aspect de

militar care nu poartă uniformă. Acesta se prezentase simplu; cu un nume bineînţeles nici el real, Petroveanu, şi căruia de atunci el şi cei cu care avea să lucreze îi vor spune *Colonelul.* Acesta îi explicase în puţine cuvinte că aveau să i se încredinţeze cîteva munci de mare importanţă. Ii lăsase o sumă de bani destul de însemnată, trimiţîndu-1 la o cunoştinţă de-a lui, de la *Ateliere,* cu care Tronaru lucrase cu ani înainte. Despre ceea ce făcuse de la întoarcerea lui în Bucureşti şi pînă la acţiunea pe care avea s-o ducă la bun sfîrşit la uzinele *Mija* numai domnul acela, care se recomandase Petroveanu, cunoscut sub numele de *Colonelul,* ştia cîte ceva. **171**

În 1935, la una din manevrele regale la care asistase Carol al II-lea, regelui îi fusese prezentat un anume Vrăbiescu care, pe vremea aceea, era căpitan în rezervă şi fusese ataşat pe lîngă un corp de artilerie ca specialist în arme antitanc. Armata română, dotată cu echipament francez sau englezesc, experimenta o tanchetă uşoară foarte mobilă, echipată cu mitraliere şi cu un tun. Manevrele se desfăşurau într-un perimetru larg, în regiunea Curtea de Argeş. Se începea cu un marş forţat al trupelor de infanterie, care erau trimise în avangardă, ca să ocupe poziţii dinainte stabilite, pînă nu răsărea soarele. *Trupele albastre* executau tema atacului după gruparea mijloacelor pe o bază de plecare, iar cele *roşii,* apărarea pe poziţii de avanposturi. Erau concentraţi în acel loc peste zece mii de soldaţi, cantonaţi prin satele din apropiere sau în corturi peste care ploua nemilos în toamna aceea rece, umedă, cu rare zile senine. Trupa, formată mai ales din fii de ţărani, oameni obişnuiţi să se scoale de noapte, să se spele la fîntînile lîngă care se organizau cantonamentele şi taberele de corturi, arăta proaspătă, optimistă. Soldaţii mărşăluiau încărcaţi de mitraliere *Maxim,* demontate în cîte două piese, cu raniţe, lopeţi *Linemann,* puşti, gamele. Îşi spuneau cu glas scăzut în timpul marşului, fiindcă n-aveau voie să vorbească tare, glume de la ţară, cu femeile lăsate acolo în grija altor bărbaţi, care făcuseră armata sau erau reformaţi; se auzeau din

cînd în cînd chiote înăbuşite şi comandanţii de plutoane, nişte sublocotenenţi, de meserie contabili sau profesori sau studenţi la *Academia Comercială,* aruncau priviri severe spre grupele compacte de ostaşi, înain- tînd pe şoselele pline de noroi. Îi mai scoteau pe cîte unii la raport, pe cei ce se dovedeau mai gureşi, anunţînd cu- cîte un mormăit, şi el înăbuşit, că le vor interzice permisiile şi că-i vor băga la carceră, deşi carcera era un lucru iluzoriu într-un cantonament mereu schimbat. Sublocotenenţii care băuseră mai puţin decît căpitanii şi coloneii, la mesele organizate în fiecare seară în vreo şcoală primară sau la locuinţa vreunui preot, se trezeau din mers, simţind aerul rece şi biciuitor al dimineţilor de toamnă, amintindu-şi cu plăcere de vreo ţărăncuţă pe care 172 o înghesuiseră în vreo şură de paie sau cu care dormi- seră pe vreo cergă aspră, simţind mirosul de carne proaspătă şi^şi făceau socoteala cîte zile mai aveau pînă se încheia manevra, ca să se întoarcă la treburile lor.

Odată ocupate poziţiile iniţiale, apăreau şi comandanţii în maşini de campanie, decapotabile, nu în mare ţinută, înveliţi în foi de cort, cu capele de campanie cu co- zorocuri lungi, mantale aproape soldăţeşti, şi ele umezite de atîtea ploi neîntrerupte, cu cizmele lustruite de ordonanţe încă de cu seară şi iute murdărite de noroaiele din ogrăzile ţărăneşti, cu *portharturi* pe un şold şi cu pistolul pe celălalt, gata să răspundă apelurilor telefonice venite de la Comandamentul General, care dirija de la Punctul de Comandă manevrele; erau asudaţi, cu obrazurile roşii, obosiţi şi ei de mesele care se terminau după miezul nopţii, înfricoşaţi la ideea că vor greşi vreo mişcare şi că asta se va afla la Marele Stat Major, ori chiar de către Ma- jestatea Sa Regele Carol al II-lea, dar aţîţaţi, în cele din urmă, de atmosfera aceea care sugera războiul, de pîcla tîrîtoare acoperind colinele din jur, de acel du-te-vino al curierilor şi de rapoartele scurte primite de la sublocotenenţi. Şi mereu rachetele trase în plafonul moale de aburi, care iute se mistuiau în văzduh, şi dîrele de fum ale trasoarelor sau ale grenadelor fumigene, pocnetul sec, repetat, al cartuşelor de

manevră, care sunau ca nişte pistoale cu dopuri, în sfîrşit, era toată acea confuzie generală care cuprinde pe zece mii de oameni cînd se joacă de-a războiul şi cînd, scutiţi de pèricolul real al morţii, imaginează manevre îndrăzneţe, aproape imposibile, unele căzînd în ridicol, silind companii întregi să se rătăcească prin hăţişurile unui ţinut necunoscut, abia atunci călcat, cu surprizele lui, cu imposibilitatea de a te orienta mai ales în locuri închise, unde nici busola nu mai ajută, nici semnele naturale...

Regele întîrzia în acea dimineaţă de octombrie. Seara băuse cam mult coniac şi deşteptarea fusese greoaie, dacă nu penibilă. Cu chiu cu vai se urnise, abia coborînd din patul episcopal al unei frumoase chinovii puse la dispoziţie de către Mitropolia de la Curtea de Argeş, o încăpere cu bolţi joase, cu o urmă de mozaic discret, implantat în peretele alb, ţărănesc, pe care erau atîrnate una lîngă alta mai multe icoane, formînd un fel de perete diaconic, sub care ardeau trei candele, cu o lumină şovăitoare. Pe jos, covoare ţărăneşti, în culori foarte vii, 173 violet cu verde şi portocaliu, care s-ar fi bătut una cu alta în orice compoziţie, dînd tocmai din cauza nuanţelor speciale un efect fantastic, aşternute peste podelele de lemn, frecate cu apă fiartă şi sodă pînă la refuz şi unse cu o răşină, ca mierea de albine. Regelui îi plăcuse curăţenia, liniştea uriaşă a unei păduri de brazi peste care ploua mărunt, tocînd ca o maşină de cusut (auzea totul prin fereastra deschisă, simţind apăsarea aerului rece, umed, încărcat de oxigen şi de putreziciune şi de miros de ace de brad). Se spălase într-un lighean de alamă, cu desene armeneşti pe margine şi bătut cu ciocanul. Ii turna dintr-o cană de porţelan alb, cu un ţuţuroi ca ciocul de pasăre, un bărbat tînăr. Apa limpede, rece, îl învioră pe Suveran. Îi ceruse aghiotantului prosoape, tamponîndu-şi obrazul, pe care peste cinci minute avea să i-1 radă bărbierul lui personal. Încercă să facă şi cîteva mişcări de gimnastică, dar renunţă din lene. Un sentiment de jenă îl stăpînea. Ar fi vrut să iasă undeva să vomite, dar îşi reprimă toată greaţa cu un efort de voinţă. O fată îmbrăcată în catrinţă şi

bluză albă, cu opinci în picioare, după gustul semănătorist al Mitropolitului, adusese gustări pe o tavă, oale de lut în care se afla lapte bătut şi lapte dulce, bucăţi de urdă şi de unt lîngă o pîine abia scoasă din cuptor, rumenă, galbenă ca luminarea şi regele înfulecase la iuţeală ceva, privindu-şi ceasornicul de la mînă. Apucase să se îmbrace înainte de a permite suitei să intre în apartamentul ce-i fusese rezervat. Îşi trăgea totdeauna singur cizmele. Acum îşi controla discret ţinuta într-un geam al ferestrei, pipăindu-şi mecanic nasturii uniformei. Haina mornă de campanie nu aducea deloc cu costumele de paradă care îi plăceau atît de mult, dar ţinuse să nu se deosebească cu nimic de corpul ofiţeresc, dacă excludeam un eghilet kaki în partea stingă a vestonului. Bău cu sete jumătate din cana cu lapte bătut, asta îl răcorea, primi să îmbrace mantaua cu care îl aş-tepta, în spate, un al doilea aghiotant, nu înainte de a-şi pune centura şi de a-şi fixa pe şoldul stîng *porthartul,* prins cu o diagonală de piele.

— Gata, putem merge! Am cam întîrziat puţin. Îmi pare rău, trebuia să mă treziţi mai devreme.

Graseia, avea ochii bulbucaţi, înroşiţi pe margini, mustaţa roşcovană îi acoperea gura pofticioasă, la vre- 174 mea aceea arăta încă tînăr, cît putea să fie de tînăr un om la anii lui. Se mişca sigur, cu acea precizie a persoanelor care se ştiu privite în toate momentele vieţii lor, al căror subconştient lucrează cu siguranţă pentru ca să nu le permită nici un gest exagerat sau greşit, în stare să compromită. Se urcase degajat în *Plymouth-ul* decapotabil vopsit în culori verzi-kaki de camuflaj, cu cauciucuri enorme, înalte, cu o caroserie ridicată, care să-i permită parcurgerea terenurilor dificile. Afară ploua mărunt. Îşi pusese cascheta şi ochelarii de praf, deşi drumul era noro- ios, dar îşi proteja în felul acesta ochii slăbiţi de alcool. Şoferul voise să tragă capota, dar el îl oprise cu un gest. Avea un simţ bine dezvoltat al teatralităţii: voia să apară în faţa ofiţerilor de la Statul Major cu veşmintele umezite, cu o brumă de ploaie pe obraz, lucru care ar

fi sugerat că inspectase şi alte locuri înainte de-a veni la ei, ceea ce ar fi explicat întîrzierea. Îşi trăsese mănuşile de piele de căprioară şi privise absent casele acoperite cu stuf sau cu şiţă, de pe marginea drumului. Nu mai era pavajul de piatră din bolovani de rîu din curtea chinoviei, nu mai erau acei pereţi sclivisiţi sub care se ascundea cărămida sănătoasă. Automobilul îşi încetini mersul, şoferul claxona disperat, pentru că asta însemna o nouă în- tîrziere: în faţă se ivise o turmă de oi pe care doi ciobani în miţe plouate le risipeau alungîndu-le cu ciomagul în şanţurile din dreapta şi din stînga şoselei. Trecură de nişte garduri prăbuşite peste un pod improvizat, făcut din trunchiuri de mesteacăn care se mişcau la apăsarea cauciucurilor. De sus, din maşină, se zăreau bolovanii spălaţi de apa rece şi iute a rîului. Ici ,şi colo, pe dealuri, în lumina incertă a dimineţii se ridicau fumuri şovăitoare din coşurile caselor. Urcau nişte serpentine glodoase, maşina patina uşor, pe urmă cauciucurile se înfundară, dar motorul puternic purta vehiculul tot mai sus. Aghiotantul aflat în spatele său, într-o motocicletă de campanie, o luă înainte ca să facă o recunoaştere a drumului şi să-1 conducă pe şofer. După un sfert de ceas ajunseră pe o măgură unde aşteptau, pîlcuri-pîlcuri, ofiţerii care comandau manevra. Îi salută, strânse cîteva mîini şi-1 întrebă pe comandantul exerciţiului:

— Putem începe?

— La ordinele Majestăţii Voastre!

— Da! făcuse morocănos regele, simţindu-şi capul greu şi privind discret la ceasornicul de la mînă. **175**

Era opt şi douăzeci şi cinci. Trei rachete roşii spar- seră plafonul de nori şi pe urmă se făcu tăcere. Undeva, dincolo de dealurile mărunte, se aflau cele două armate care primiseră ordinul de desfăşurare a luptei. Şeful Statului Major, general Buicliu, desfăşurase pe o planşă planul bătăliei, însemnase o hartă la scara 1/20 000 un plan director cu dispozitivul trasat. Intr-un colţ al hărţii erau marcate efectivele celor două partide: *roşii* şi. *albaştrii,* în pătrăţele egale care închipuiau companiile

aflate în desfăşurare. Ploaia ţîrîia enervant, deocamdată nu se întîmpla nimic, ofiţerii plasaţi în spatele Suveranului şi al comandanţilor scormoneau cu binoclurile liziera pădurii apropiate, înăbuşită de o ceaţă ce se rostogolea în valuri moi, albe. Nu vedeau nimica în afara unui perete albicios, impermeabil. Ploaia le curgea şiroaie pe lîngă urechi, intrîndu-le de-a lungul şirei spinării, pe sub gulerul de celuloid, care le strîngea, pe dinăuntru, vestoanele. „O să putrezim aici, pînă apare Moş Teacă cu trupa lui.“ Moş Teacă era generalul de divizie Dumitrescu-Ca- zemată, cum îl numeau cei de la Statul Major, adept convins al războiului de aşteptare, poziţional, cel ce conferenţia în fiecare lună despre războiul viitor, cu fotografii şi planşe care arătau auditoriului fortificaţiile liniilor *Maginot* şi *Siegfried,* aflate în construcţie. Partida *albaştrilor* era condusă de generalul Alexandru Pantelimon-Grăni- cerul, cel ce teoretiza războiul de mişcare şi care avea să demonstreze superioritatea acestui stil de luptă Majestăţii Sale, chiar cu acest prilej.

După trei sferturi de oră se auziră pocnete înfundate şi dintre viile din stînga teatrului de luptă se ridicară coloanele de fum alb, iscate de grenadele fumigene, plantate de către genişti. Răspunseră rare focuri dintr-o direcţie neaşteptată pentru apărători. Era limpede că manevrarea neaşteptată a atacatorilor îi prinsese pe picior greşit pe *roşii.* Binoclurile se îndreptară spre acea aripă, cercetînd lacom desfăşurarea manevrei. Regele găsise ingenioasă surpriza făcută de generalul Pantelimon-Grăni- cerul şi arbitrul partidei nota puncte în graficul bătăliei. De pe flancul din dreapta se auzi acelaşi ţăcănit scurt, ca un lătrat de cîine, al unei mitraliere de cîmp care trăgea, şi ea, cu gloanţe de manevră. Pe urmă, fură iar simulate nişte explozii de artilerie şi se auziră pocnetele repetate **176** ale apărătorilor aflaţi în tranşeele săpate încă de cu noapte. Trupa strigă: „Ura!“ Avu loc şi o luptă corp la corp. Prin binoclu se vedeau banderolele colorate ale celor două partide într-un amestec ciudat. Grupele se re- pliau şi foloseau terenul evitînd locurile falselor explozii. Mai disciplinată, trupa

atacatorilor, ajunsă în teren deschis, înainta în salturi bine coordonate, cu o precizie care îl încîntase pe Suveran.

— *Albaştrii* luptă foarte bine, aprecie regele. Avea o voce dogită de băutură, dar umezeala din aer şi locul deschis îi făceau bine.

— Acum o să vedeţi lupta de tancuri, Majestate, îl preveni generalul Buicliu. În partea finală o să asistaţi la folosirea proiectilului special pe care îl experimentează un inginer de la Pirotehnie, inginerul Vrăbiescu.

— Ce fel de proiectil? întrebase Suveranul, atent mai mult la manevra de încercuire a trupei lui Pantelimon- Grănicerul.

— Să nu vă aşteptaţi la cine ştie ce. S-ar putea să fie şi un eşec, dar e vorba de un proiectil nou, pe bază termică, pentru încercarea blindajelor.

Din flancul sting, coborînd de pe un deal dulce, soseau în viteză cincisprezece sau douăzeci de tanchete ale *albaştrilor* care voiau să închidă retragerea *roşilor* aflaţi în apărare. Schimburile de focuri se înteţiseră, se făceau manevre de dezangajare din partea celor atacaţi, alte grenade fumigene explodau în serie în spatele liniilor *roşilor.* Fumul exploziilor, acele sunete repetate de benzi de mitralieră ce se îngînau cu ecouri tîrzii de undeva din văzduhul umed, scrîşnetul înăbuşit al şenilelor înfundate în noroi şi micile flăcări roşii ale obuzelor de manevră, şi ele scuipate spre ipoteticul *inamic,* dădeau feerie acestei manevre care sugera războiul adevărat.

— Urmăriţi acum coloana de tancuri care vine din dreapta! spuse regelui, cu un respect cazon, generalul Buicliu. Proiectilul adevărat cu care se face experienţa va lovi turela. Ţinta este carul de luptă numărul 236 care-i tractat de către tancul din faţa lui. Agresor, vă rog să observaţi, este carul de luptă cu numărul 34, cel care are o dungă galbenă în jurul turelei.

Tanchetele partidei *albaştrilor* se desfăşuraseră, odată coborît dealul, într-un evantai larg. Ocoleau şanţurile antitanc ale adversarului, îşi înălţau boturile cînd trebuiau să urce movilele artificiale, ridicate de apărători şi 177 coborau cu rapiditate spre

locul deschis, trăgînd tot timpul cu tunurile uşoare de bord şi cu mitralierele. Vacarmul creştea, fumul proiectilelor se amesteca cu ceaţa lăptoasă care abia se risipea, plutoanele de soldaţi alergînd de-a lungul şanţurilor de protecţie se mistuiau în pă- mîntul umed, se auzeau comenzi guturale şi tot acest spectacol cu zece mii de figuranţi îl încînta pe Suveran, care urmărea prin binoclu, cu atenţie, atacul prelungit al carului de luptă cu numărul 34. „Ţinta“, manevrată de tancul care ducea ca o remorcă acest hipopotam de oţel la stînga şi la dreapta, ferindu-le de bătaia directă a tunului vînătorului, scăpă de cîteva ori din vizorul urmăritorului. La a patra sau la a cincea manevră, tancul tractat se împotmoli, oferindu-şi flancul carului de luptă cu numărul 34. După o secundă se auzise o plesnitură surdă, urmată de o explozie şi de o flacără foarte vie care devora carcasa metalică a turelei.

Suveranul luase o secundă binoclul de la ochi şi-şi freca *porthartul* aşezat peste mantaua umedă cu mănuşile, bucurîndu-se ca un copil:

— L-a lovit, l-a lovit... *Beautiful! Marvellous!*

Şi pe urmă se întorsese către generalul Buicliu, dîn- du-i un ordin scurt:

— Adu-1 la mine pe Vrăbiescu ăsta, să-1 cunosc şi eu!

— E aici, Majestate! în grupul ofiţerilor din spatele nostru.

Regele nu-1 mai ascultase. Privea lacom, prin binoclu, topirea metalului, în flacăra violentă a proiectilului tras. Restul manevrei nu-1 mai interesa şi, abia după cîteva minute, îşi dădu seama că în spate aşteptau generalul Buicliu şi inventatorul acestui proiectil, în poziţie de drepţi. Carol al II-lea mişcă uşor capul, cu un surîs fermecător, aşa cum ştia el să surîdă diplomaţilor la recepţiile oficiale:

— Deci, dumneata eşti?

Vrăbiescu, îmbrăcat în uniformă de căpitan, un om de patruzeci, patruzeci şi cinci de ani, încărunţit pe la tîmple, cam deşchiolat în uniforma aceea de campanie, cu privirea

impenetrabilă a oamenilor distraţi, strînse mîna în- mănuşată a regelui.

178 ' — La dispoziţia Majestăţii Voastre!

— Te felicit din toată inima. Spune-mi unde ai studiat?

— Trei ani în Anglia şi o specializare de doi ani în Germania.

— Este o invenţie a dumitale sau numai o copie a unei arme pe care o au şi alţii?

— Cercetări fac şi germanii. Arma termică este o armă a viitorului. Nu ştiu în cîţi ani va fi pusă la punct, dar este o armă foarte utilă pentru apărare.

Regele îşi frecă bărbia umezită de ploaie, cu mîna în- mănuşată.

— Ai nevoie de ajutor, de ceva? Vrei să te trimit undeva la specializare? Mă interesează foarte mult ceea ce faci.

În 1937 profesorul Vrăbiescu se întorsese din America. Timp de un an şi jumătate urmase un curs de specializare, avusese unele greutăţi fiindcă era străin, dar placiditatea firii lui, absenţa pe care o trăda şi, mai ales, muţenia care îl stăpînea întotdeauna, îl ferise de orice bănuială. Fusese tratat drept un specialist întîrziat care voia să mai prindă un tren din urmă, pentru a mai obţine un grad la bătrîneţe. De fapt, profesorul Vrăbiescu avea o memorie fenomenală şi studiile de laborator, experienţele la care asistase fuseseră memorate cu îndîrjire şi folosite la continuarea experienţelor lui de mai tîrziu. Cunoscuse acolo mai mulţi asistenţi americani, se împrietenise cu vreo câţiva din ei, între care un filipinez (peste mai mulţi ani, în timpul războiului din Coreea, acesta avea să pună la dispoziţia armatei americane o armă teribilă: napalmul).

În viaţa particulară, profesorul Vrăbiescu nu dobîn- dise satisfacţiile pe care şi le-ar fi dorit. În timpul primului război mondial se căsătorise cu o profesoară de muzică de la Iaşi. Silvia Vrăbiescu, fiica lui, se născuse la trei ani după căsătoria lor, mama murind la naştere. Singur, cu un copil atît de mic, preocupat numai de cercetările sale care începuseră foarte

devreme, încă din timpul studenţiei, profesorul Vrăbiescu se descurcase destul de greu, încredinţîndu-şi fiica unei surori care locuia la Bucureşti, unde se instalase şi el după obţinerea unei catedre. La sfîrşitul anului 1935, cînd plecase în America, fiica lui avea cincisprezece ani, crescuse aproape singură, în sărăcie, tolerată în casa unei femei pline de 179 hachiţe, capricioase, fără a-i arăta o mare dragoste, amin- tindu-i mereu că nu e fiica ei şi că o creşte numai din respect'pentru fratele său, care este un savant. Fata moştenise înclinaţiile ştiinţifice ale tatălui. În liceu era cea mai bună elevă la chimie; cînd se reîntîlniră, el, un om ratat, cu semnele unei îmbătrîniri premature pe chip, obosit, absent; ea, o fată tăcută, timorată, fără prieteni, „ochelarista clasei“, care nu ştia să poarte o rochie, îmbrăcată cu ce se găsea prin dulap de la sora tatălui său, nişte rochii mai lungi sau mai largi pe care şi le croia singură pentru trupul plăpînd, cu înverşunarea celor lipsiţi de mijloace, care îşi fac din ideologia reuşitei sociale un suport moral, în stare să-i ţină în viaţă şi, mai ales, să le îngăduie să-i suporte pe ceilalţi din jurul lor, care au. totul; ei, această ciudată pereche, tată şi fiică, între care nu exista nici un sentiment patern sau filial, se împrieteniră dintr-o dată, constatînd că îşi seamănă unul altuia şi că au aceleaşi preocupări. Din momentul acela, absenţa lui Vrăbiescu se transformă într-o obsesie încărcată de îngrijorări şi, tot timpul cît stătu în America, fu urmărit de grija pentru fiica sa, pe care o descoperise atît de recent: o fată severă, cu bune studii, care promitea foarte mult în meseria de chimist. Îi trimise de-acolo cărţile cele mai noi în limba engleză, sfătuind-o să înveţe această limbă, obsedat, în cursul acelui an şi jumătate de absenţă, de ideea că ea s-ar putea îmbolnăvi sau să păţească ceva. Situaţia materială a Silviei se schimbase considerabil din acel moment, întrucît tatăl său îi lăsase o procură ca să ridice salariul din ţară, fapt care i-ar fi permis, dacă ar fi voit, să devină o domnişoară cochetă, înconjurată de tineri curtezani, care s-ar fi putut îm- brăca după ultimele modele ale caselor de modă, aşa cum făceau

colegele ei de liceu, care la şaisprezece ani se logodeau şi la ieşirea din liceu deveneau doamne, renunţînd la studiile universitare. La întoarcerea din America, profesorul Vrăbiescu se hotărîse să rezolve mai curînd cariera acestei fete de o inteligenţă neobişnuită. Ea rămăsese la rochiile ei şleampăte, umbla cu pantofi scîlciaţi, era tot studioasă, lipsită de orice apetenţă pentru viaţa obişnuită a celorlalte fete. Termină liceul la şaptesprezece ani, după examene grele, dînd Cîte doi ani într-un an, şi 180 în 1941 absolvise Facultatea de chimie cu *magna cum laude,* iar la mutarea profesorului Vrăbiescu la uzina de la Mija, el o luă ca laborantă şi, într-un fel, colaboratoare.

La introducerea legilor rasiale, promulgate de Alexandru Vaida Voievod şi desăvîrşite în timpul guvernării Goga-Cuza, din Facultatea de chimie şi fizică fuseseră îndepărtaţi câţiva studenţi evrei, între care numitul Gicu Leventer, animatorul anului în care învăţa Silvia, cel care organiza carnavalurile studenţeşti, *balul bobocilor,* sau serbările de absolvire, cu micile lor petreceri, ce creaseră de-a lungul timpului o amiciţie lipsită de prejudecăţi între studenţi. Dar iată că şi din rîndurile lor se iviseră cîteva gorile, doi sau trei indivizi care activaseră pînă atunci subversiv, deşi, din discuţiile cu ei, ceilalţi înţelegeau ce fel de mentalitate au şi care, odată ieşiţi la suprafaţa vieţii sociale, îşi dăduseră arama pe faţă. Plecarea lui Leventer şi a prietenilor lui din facultate se făcuse cu tăm- bălău, după o îngrozitoare şedinţă în care foştii colegi fuseseră înfieraţi, huiduiţi şi bătuţi. Pentru o fată frustrată cum se simţise totdeauna Silvia Vrăbiescu, această violenţă neaşteptată, pumnii nemeritaţi pe care foştii lor colegi, deveniţi deodată *paria* pentru ceilalţi, îi primiseră, fu o lovitură morală insuportabilă. Habar n-avea de politică, nu citea ziare, învăţase engleza şi franceza la îndemnul tatălui şi nu citea decît cărţi de specialitate şi, iată, deodată, ura animalică a unor oameni care puteau să te lovească fără nici un motiv, să te alunge într-un minut din incinta Universităţii, unde competiţia învăţăturii era singurul criteriu al valorilor. La vîrstă asta,

inechitatea, pe care ea o suportase într-un alt fel, deveni deodată ceva inacceptabil. În primul moment voise să părăsească ostentativ Facultatea de fizică şi chimie, dar profesorul Vrăbiescu fusese foarte dur şi-i spusese că o priveau simţămintele pe care le avea faţă de colegii ei năpăstuiţi, dar datoria de fiică, faţă de cariera pe care el i-o destinase, o obliga să se întoarcă de unde plecase. Se născuse un moment de cumpănă între cei doi, pe care îl trecuseră amândoi cu bine. Âsta nu însemna că renunţase la prietenia cu Gicu Leventer şi cu prietenii lui. Învăţau mai departe împreună, deşi ei nu mai puteau să dea examene, pregătindu-se pentru nişte vremuri care se arătau destul de incerte la ora aceea. Frecventau cercuri mai mult sau mai puţin clandestine, unde se aduna o lume ciudată, compozitori, scriitori, ziarişti, medici, care nu ţineau 181 seamă de mizeria legii ce promovase *numerus clausus,* arătîndu-se uneori chiar ostentativi alături de cei prigoniţi, recomandîndu-i unde puteau să-i mai recomande şi ajutîndu-i tacit să treacă peste această epocă neagră. La venirea legionarilor la putere, Silvia Vrăbiescu îl ascunsese pe Gicu Leventer şi pe un prieten al său la ea acasă. Ocupa pe vremea aceea, împreună cu tatăl ei, o casă pe strada Bitoliei, pusă la dispoziţie de către Direcţia funcţionarilor civili din cadrul armatei, o casă destul de încăpătoare, cu multe încăperi, pe care, bineînţeles, profesorul Vrăbiescu, obişnuit cu o viaţă sobră, aproape absent la necesităţile unui cadru social care să-1 fi reprezentat, o mobilase numai parţial, neînţelegînd de ce trebuie să plătească o chirie aşa de mare, cînd nu avea nevoie decît de două sau trei camere în care să stea el şi fiică-sa. Timp de un an de zile, habar nu avusese că în imobilul din strada Bitoliei mai locuieşte cineva. Cei doi chiriaşi ai Silviei veneau la căderea nopţii, dormeau pînă în zori şi în timpul zilei dispăreau. Silvia nu-i întrebase niciodată unde se duc şi cu cine au legături, dar Gicu Leventer o rugase să-1 asculte într-una din seri, cînd ea îi deschisese uşa grea de metal de la intrare: „Draga mea, vreau să te previn, ceea ce faci e foarte primejdios. M-am sfătuit şi cu

Zigu (Zigu era prietenul lui), trebuie să părăsim casa asta, pentru că te punem în primejdie. (Era iarna prigoanei legionare, cînd se devastau magazinele şi evreii erau scoşi din case, ucişi sau internaţi în lagăre.) Şi nu e vorba numai de tine, pentru că pe tine te înţelegem; eşti colega noastră, ai acceptat să te solidarizezi cu noi, dar tatăl tău nu ştie nimic şi cariera lui ar fi expusă din cauza ta şi mai ales a noastră.[44]

Silvia Vrăbiescu nu se gîndise niciodată la consecinţele pe care le-ar fi avut descoperirea acelor doi în casa în care locuia, dar ideea de a-i arunca în stradă, pentru că era limpede că la domiciliile lor nu mai puteau să se ducă (Gicu Leventer n-avea familie, era ţinut de un unchi al său, iar pe părinţii prietenului lui îi deportaseră încă din iarna lui '40), o revolta. Iată ce o făcu să îi spună aceluia că dacă ar pleca împreună cu Zigu, n-ar mai vrea să-1 mai vadă niciodată. Era un fel sentimental de a trata o chestiune foarte gravă, dar Gicu Leventer primi şi lucrurile merseră mai departe, trecuseră toţi trei prin mo- 182 mente foarte dramatice la rebeliune, în ianuarie 1941, cînd în oraş se auzeau focuri de mitralieră şi lumea indignată vorbea despre ucideri în masă, fapte care urmau suprimării miniştrilor şi demnitarilor închişi la Jilava şi asasinării lui lorga. La cîteva luni după aceste teribile evenimente, Silvia îi spusese tatălui său totul. Cei doi băieţi nu mai locuiau la ei, se întorseseră la vechile domicilii, făceau muncă forţată şi se aşteptau la lucruri şi mai rele. Oricum, nu mai trăiau sub spaima că vor fi împuşcaţi fără somaţie pe stradă; vorba lui Gicu Leventer: „Un lagăr e un lagăr şi un glonţ de puşcă, un glonţ de puşcă". Profesorul Vrăbiescu se uitase la ea ca la o fiinţă de pe altă lume:

— Nu-nţeleg nimica, draga mea. Vrei să spui că la noi în casă au fost adăpostiţi doi evrei. Ce-i cu asta?

Silvia îl privise prin ochelarii cu multe dioptrii cu aceeaşi curiozitate cu care el se uita la ea.

— Adică tu nu ştii ce se întîmplă în jurul nostru? Nu ştii că au venit legionarii la putere pentru cîteva luni şi că au omorît evreii

şi că unii dintre ei stau acuma în lagăre?

Profesorul Vrăbiescu nu înţelegea absolut nimic.

— Cum adică stau în lagăre şi au fost omorîţi? De ce să fie omorîţi? Ei sunt cetăţeni ca orice cetăţean al acestui Stat. În timpul războiului din 1917, în regimentul meu erau chiar doi ofiţeri evrei, care au luptat foarte bine. Cine şi de ce să-i omoare?

— Dar tu nu ştii că există nişte legi rasiale care au fost aplicate întîi în Germania de către Hitler şi care sunt puse în practică şi la noi, acum?

Profesorul Vrăbiescu se posomorise. Era miop ca şi fiică-sa, îşi lepădase greii ochelari de la ochi şi clipea mărunt, obosit parcă de un gînd care-1 irita.

. — Nu cumva tu te-ai apucat să faci politică? Hitler, legi rasiale, ce sunt chestiunile astea? Politica este o ocupaţie scîrboasă. O fac numai cei care nu iubesc nici o meserie.

— Depinde ce fel de politică, spusese cu o neobrăzare neaşteptată fata. (Fraza, de fapt, era a lui Gicu Leventer. o auzise o dată de la el şi o ţinuse minte.)

Profesorul Vrăbiescu îşi pusese ochelarii la ochi şi-i apucase mîinile amîndouă cu palmele lui fierbinţi. Avea o faţă tristă de baset, urechi clăpăuge şi un păr rar şi albit. Privirea era lucrul cel mai frumos la el, privirea 183 izbucnită din nişte ochi curaţi, căprui, parcă de copil, nişte ochi care nu îmbătrîniseră.

— Draga mea, ascultă pe tatăl tău, oamenii ăştia vin şi pleacă. Guverne, generali, demnitari... Ştiinţa este eternă. De mii de ani oamenii gîndesc, inventează, vor să-şi ajute semenii, sunt siliţi să-i servească chiar şi pe războinici. Lucrez la o armă distrugătoare nu pentru că îmi plac armele, ci pentru că asta este invenţia mea. O invenţie este ca un copil, trebuie s-o naşti, s-o creşti, s-o realizezi, chit că ea este o nenorocită de armă. Nu ştiu dacă mă înţelegi. Dar politica e cu totul altceva. O profesiune de mincinoşi.

11 oprise:

— Tată, nu fac nici un fel de politică. Habar n-am ce e aia

politică. Te rog să mă crezi. Laboratorul a fost viaţa mea şi va continua să rămînă viaţa mea. Dar aici a fost vorba de altceva. Să presupunem că ai fi avut doi colegi cu care lucrai şi, deodată, aceştia ar fi fost izgoniţi, scoşi din slujbele lor, numai pentru motivul că sunt evrei. Ce-ai fi făcut? Sau şi mai rău; să fi fost tu în situaţia lor! Să nu mai fi contat faptul că eşti un savant sau ce te socotesc cei care te-au angajat şi-ţi dau un salariu.

Profesorul Vrăbiescu nu-i răspunsese. Se ridicase de lîngă ea şi privise afară pe fereastră. „îmi închipui că nu s-a mai uitat pe un geam de douăzeci de ani, gîndise Silvia. Ce om bizar! îşi închipuie că trăieşte, dar, de fapt, stă parcă în fundul unei mări. Substanţele chimice, energia calorică despre care afirmă că va fi viitorul omenirii, atîta ştie.“ „Cînd toate resursele acestui pămînt vor fi sfîrşite, îi spunea el, omul va trebui să inventeze ceva ca să supravieţuiască. Pămîntul se poate răci, soarele poate să dispară. Asta se va întîmpla, probabil, peste multe mii de ani. Dar trebuie să ne gîndim de pe acum la o asemenea eventualitate. Nu vom avea decît două posibilităţi: să ne vîrîm sub pămînt, sau să zburăm pe alte astre. Or pentru asta trebuie inventate energii noi. Eu sunt pe urmele unei astfel de energii, pe care vreau s-o dezleg din inerţia ei iniţială. Dacă cercetările mele s-ar fi îndreptat într-un domeniu civil, nu m-ar fi ajutat nimeni. Dar iată că, aşa cum Nobel s-a îmbogăţit din crearea dinamitei, şi eu a trebuit să-i cîştig mai întîi pe aceşti militari ca să pot căpăta banii şi laboratoarele de care avem nevoie. E partea 184 pozitivă a războaielor. Omul, înlocuind praştia cu suliţa, fără să vrea a trecut într-alt stadiu de civilizaţie. Cînd a lăsat arcul cu săgeţi pentru puşcă, se despărţise de un mod de a gîndi şi de a trăi, fără să ştie. Prima lovitură de tun a însemnat, de fapt, plonjarea într-un veac nou. Noi, care am avut foarte mulţi inventatori, deşi suntem o ţară foarte mică, suntem printre puţinele ţări care au creat aviaţia. Privită superficial, această plăcere de a zbura pare o distracţie. Am urmărit reportajele publicate în ziare, care povesteau zborul lui Blériot. Mi-am adus atunci aminte de

moartea lui Aurel Vlaicu, atît de stupidă, dar încărcată de atîta curaj şi îndrăzneală. Mi se pare că mai avem vreo doi nebuni care trăiesc prin străinătate, alungaţi de nepăsarea noastră crasă, de administraţia care nu ştie ce e acea cercetare şi gîndire în viitor. Este unul Vuia şi altul Coandă, mi se pare. Parcă aşa îi cheamă. Se zbat şi ei pe unde pot. Unul în Anglia, altul la Paris. Mi-este şi groază că invenţiile lor vor fi folosite împotriva noastră, ceea ce poate fi un lucru absurd. Iată, cum spuneam, citeam reportajele despre zborurile lui Blériot. N-a trecut mult şi aceste păsări cu aripi de pînză sau de lemn s-au transformat în nişte maşini infernale. În războiul din Spania şi mai ales la invadarea Poloniei, nu tunul, care credeam noi că este regina armelor, a făcut cele mai multe ravagii, ci aviaţia. Ştiu toate astea şi lucrez, la rîndul meu, la perfecţionarea unei arme, deocamdată defensive. Dar cine ştie ce vor face alţii din ea, peste cîţiva ani? Te întreb, pot să renunţ, pot să-mi aleg altă meserie? Prin asta exist, prin invenţia mea. Ea, această invenţie, îmi justifică existenţa. Dacă nu o voi duce la cap, mă voi considera un ratat, or, asta nu pot să suport."

Toate aceste lucruri Silvia le transmisese prietenilor ei, în convorbirile pe care le aveau. Mergeau des la un cerc, aşa-numit artistic, unde cei ce nu puteau să apară oficial pe scenele din Bucureşti dădeau concerte la care intrarea era benevolă, pentru că banii strînşi acolo constituiau singura sursă de cîştig a artiştilor refuzaţi. Se cîntau sonatele lui George Enescu sau Debussy sau César Franck. Silviei îi plăcea muzica şi mai ales lumea aceea care se aduna în mica sală dintr-un subsol al unui fost ateneu popular de pe Calea Văcăreşti. Autorităţile, desigur, aveau spionii lor în publicul amestecat, tolerau aceste reuniuni, pe care din şase în şase luni un funcţionar de la poliţie le suspenda pentru cîtva timp. Pe urmă, recitările şi concer- 185 tele reîncepeau. Silvia ieşea cu Gicu Leventer şi cu Zigu pe străzile întunecate, pustii, ajungeau în Piaţa Mare, ocolind un ceas sau două tarabele pustii în timpul nopţii, priviţi cu

suspiciune de patrulele militare, sau urcau dealul încărcat de promoroacă al Patriarhiei, pe urmă coborau de-a lungul Dîmboviţei, discutînd pînă tîrziu. Amîndoi, şi Gicu Leventer şi Zigu, nu dezaprobau meseria în sine a tatălui ei, dar se îngrozeau la ideea că vreodată invenţia la care profesorul Vrăbiescu lucra ar fi putut fi însuşită de către serviciile secrete germane. Fără să-şi dea seama, absenta laborantă, care se ferea să facă politică, optase pentru o idee politică. Gicu Leventer îi vorbea despre lupta unor forţe pe care ea nu le cunoştea, silite să ascundă că-şi riscă viaţa în fiecare clipă, pentru a se împotrivi forţei brutale a naziştilor, care se agitau să domine minţile europenilor încă din 1920, odată cu apariţia acelui caraghios Mussolini, inventatorul fascismului, perfecţionat după 1933 de către zugravul austriac paranoic, Hitler. „Dealtfel, această falsă înfruntare de principii, acest refuz de a mai îngădui domnia a ceea ce numeau ei o gîndire bolnavă, învechită şi nevoia de a înlocui bătrînele instituţii tradiţionale cu setea de absolut, sau cu ideea unui Dumnezeu tiranic, care îţi cerea orice în afară de raţiune, o declanşaseră, să mă ierţi, nişte intelectuali căcăcioşi, nemulţumiţi de nereuşita lor socială, de incapacitatea de a se adapta vremurilor pe care le trăiau. Semidocţi agresivi, abia aşteptînd o justificare a dorinţei lor de putere, care totdeauna este dublată de teorie, îşi însuşiseră lozincile şi tezele acestor refulaţi şi, odată forţele răului declanşate, iată rezultatele: marşuri, torţe, arderi de cărţi în pieţe publice, lagăre, plutoane de execuţie şi acum războiul, drăgălaşul de război, care îi surprinsese atît de neajutoraţi tocmai pe cei care se arătaseră cei mai deschişi la astfel de reforme. Unde aveau să se termine, toate astea nu ştia nimeni, deocamdată drumul omenirii este încărcat de lacrimi şi sînge.“ Dar în spaima colectivă pe care o simţeau cu toţii, şi prigoniţi şi prigonitori, solidaritatea cu cîte un mic grup de oameni, cum era aceea dintre Silvia Vrăbiescu şi prietenii ei şi cu prietenii acestora, pe care îi cunoscuse în cercurile marxiste ilegale (pentru ea, pe vremea aceea, cuvîntul marxist nu avea

decît un sens ştiinţific, sociologic, cum spunea Gicu Le- 186 venter), îi făcea bine. Vechiul sentiment de singurătate, de izolare în mijlocul unei lumi care se vîna şi vîna în acelaşi timp, al micuţei laborante cu ochelari, închise opt sau zece ore între pereţii goi ai unei încăperi de la Facultatea de fizică şi chimie, cu acele mici bucurii pe care ţi le dă-' deau experienţele reuşite, dispăruseră. Avea, în sfîrşit, o familie, o familie numeroasă, formată din oameni pe care abia îi cunoscuse, dar cu care se împrietenise rapid, într-un fel neaşteptat. Se amestecau laolaltă, muncitori, studenţi, funcţionari, chiar un cunoscut om de ştiinţă, un celebru matematician, Stoilov, ţineau conferinţe, împărtăşind experienţa lor în cadrul aşa-numitelor cercuri de *muncă manuală,* unde puteai să deprinzi orice, de la legă- toria de cărţi pînă la sculptura în lemn şi repararea aparatelor de radio, arta fotografiei, croşetatul, broderia, împletirea de lasetă, croitoria..., meserii care puteau fi practicate după cîteva săptămîni de învăţătură, lucruri care o amuzau foarte mult pe fata profesorului Vrăbiescu. Aceasta mai avusese şi surpriza de a constata că ceea ce ştia despre muncitori era o prejudecată. Sigur că cei pe care îi cunoscuse în aceste cercuri erau nişte oameni speciali, care voiau să-şi depăşească condiţia lor socială, nutrind o ambiţie, nu oarbă, ci sistematică, de a învăţa cît mai multe lucruri, de la cunoştinţele elementare de chimie pe care ea însăşi le preda în aceste cercuri, la stenografie şi limbi străine. Aveau greutăţi, mai ales la învăţatul unor noţiuni ştiinţifice, erau şi foarte obosiţi, veneau după multe ore de muncă fizică, dar uluitoare era bunăvoinţa lor, dorinţa teribilă de a se instrui, bucuria de a înţelege lucruri care li se păruseră inaccesibile pînă atunci. Silvia Vrăbiescu nu avusese bossa pedagogiei, nu se gîndise niciodată că va fi în stare să predea, să explice cuiva ceea ce învăţase în lungul şir de ani, pregătindu-se temeinic şi deodată descoperise, la rîndul ei, bucuria de a instrui pe alţii. Dormea mai puţin şi dădea meditaţii gratuite în particular celor mai tineri sau mai în vîrstă, care voiau să-şi ajungă din urmă propria lor

existenţă, întîrziată de lipsuri şi de obstacole. Şi cînd înţelese lucrul acesta, prietenii ei dispărură. Pe Gicu Leventer îl arestaseră, şi stătea, probabil, internat într-un lagăr, la Vapniarka sau la Rîbniţa, iar despre Zigu, după cîteva luni de corespondenţă întîmplătoare (el îi scria probabil fugărit prin diferite oraşe din ţară), aflase mult mai tîrziu că murise într-un naufragiu pe-un vapor numit *Struma,* despre care 187 se spunea că ar fi fost torpilat de un submarin german în Marea Neagră.

La sfîrşitul anului 1941, un caftiion al Armatei cărase la Mija puţină mobilă, cele cîteva covoare, aştemuturile de pat şi vreo trei geamantane ale profesorului Vrăbiescu şi ale fiicei sale. Casa din strada Bitoliei fusese încuiată şi rămăsese pustie, fără ca acest lucru să creeze foştilor locatari vreun regret. Pentru cei ce duceau o astfel de viaţă, cum era aceea a savantului şi a fiicei sale, schimbarea de domiciliu era un lucru neînsemnat. Şi la Bucureşti, şi la Mija, aceleaşi ore fixe de program, de dimineaţă pînă seara, cu o mică întrerupere pentru masă, de o oră, pe urmă reintrarea în sala de lucru. Mutarea în provincie fusese determinată de depăşirea fazei de laborator şi intrarea în faza experienţelor de poligon. Locul funcţionarilor civili, reci şi politicoşi, care veneau cu servietele lor doldora de acte şi cereau rapoartele profesorului Vrăbiescu, fusese luat de nişte militari severi, cu un aer mai preocupat decît erau în realitate, aferînd cunoştinţe ce întreceau posibilităţile lor dovedite. Dar pe profesorul Vrăbiescu aroganţa lor îl lăsa rece.

Locul cam sălbatic, aflat în mijlocul unor păduri care camuflau vilele funcţionarilor de la fabrica de armament, şi mai apoi barăcile construite în grabă alături, ocupate de către „forţaţi^, începuseră să le placă şi profesorului şi fiicei sale. Nu mai era zgomotul acela de mare oraş, tramvaiele, autobuzele, telefoanele, nu mai erau nici laboranţii aceia, care, fără să o plictisească cu întrebările lor, înţelegeau să-şi ducă o existenţă ce nu semăna deloc cu a lor. Apariţia terenului de tenis amenajat de către soldaţii trimişi de la Ploieşti sau de la Bucureşti, ei nu ştiau

de unde, în foarte scurt timp, făcu ca orele acelea, cînd jucau amîn- doi tenis, să constituie o plăcută destindere după orele de încordare din laborator. Construirea poligonului din apropiere îl umpluse de o febră jovială pe Vrăbiescu şi apropierea datei primelor experienţe îi dădea o mîndrie pe care n-o mărturisea, dar care se simţea în tot ceea ce făcea. Asistaseră amîndoi de pe balconul vilei pe care o ocupau la sosirea „forţaţilor“, la micul eveniment în viaţa acestei colonii atît de izolate. La început crezuseră că 188 noii-sosiţi sunt muncitori sezonieri, angajaţi de către fabrica Mija; pe urmă, cu toate că trăiau izolaţi de ceilalţi funcţionari, angajînd puţine convorbiri cu ei, în plimbările făcute cu bicicleta în drumul spre Ploieşti, care, de fapt, nu erau plimbări cît incursiuni pentru aprovizionare, întîmplător, Silvia aflase că locuitorii barăcilor erau, de fapt, deţinuţi. Din nou semnele hîde ale războiului îşi trimiteau mesageri pînă la ei. Buletinele de ştiri ascultate întîmplător la micul aparat de radio adus aici anunţau bătălii uriaşe undeva în Rusia, distrugeri de oraşe, scufundări de vapoare, bombardamente şi alte nenorociri fără nume. Poate izolarea de care se bucuraseră toată viaţa, şi ea şi taică-său, îi ferea de o participare afectivă la aceste îngrozitoare acte de distrugere umană. O mică insulă fusese casa din strada Bitoliei, o mică insulă era şi această vilă aflată în apropierea pădurii Mija, cu camerele ei goale, pentru că nu avuseseră mobilă decît pentru două încăperi, cu aerul acela de provizorat de care nu mai scăpau oriunde se duceau, pentru că altfel cum putea să se numească aerul acestor apartamente înguste, cam meschine, încărcate de lăzi şi eprubete, de boilere mai mici sau mai mari, care fuseseră probate pînă dăduseră rezultate, de cazane nituite, abandonate şi ele cînd nu mai corespundeau grozavelor focuri la care fuseseră adaptate pentru experienţă. Saci cu substanţe chimice, iute inflamabile (despre asta avertizau mereu tăbliţe bătute în pereţi), depozitate mai apoi în containere de tablă bine încuiate, casete cu filme, menite să înregistreze primele experienţe ce aveau să fie examinate de către

specialiştii armatei, plus acele recipiente, eprubete, stative metalice, rasteluri, boluri şi bocaluri ca ale alhimiştilor, tot acel decor faustic care ar fi îngrozit pe un „civil“, cum le spuneau ei la cei ce nu se pricepeau în meseria lor, dar atît de familiare fetei şi tatălui ei, era universul lor care, odată părăsit, le-ar fi dat senzaţia la amîndoi că sunt săraci, expulzaţi dintr-un loc numai al lor. Şi iată că acest univers fusese corupt de către hidoasele semne ale războiului. Peste tot, un grup de oameni care sufereau, prigonit de către alt grup de oameni. Nu ştiau ce făcuseră acele femei şi acei bărbaţi siliţi să muncească împotriva voinţei lor cîte opt ore pe zi pentru o hrană mizerabilă, să încarce proiectile cu şedită sau cu alt exploziv, să împingă vago- netele grele pe îngustele căi de decovil, pînă la rampa gării din apropiere. Auzeau, din locul lor, fluierăturile şi 189 comenzile răstite ale militarilor puşi să-i păzească. Vedeau de sus, de pe balconul vilei, acele garduri înalte de trei metri, acoperite cu sîrmă ghimpată, păzite de către soldaţi ascunşi în gheretele lor cocoţate pe nişte pari încrucişaţi. Şi, deodată, acel loc cu dealuri dulci şi păduri de fagi bă- trîni nu mai avea nimic idilic în el, luase imaginea unui sinistru lagăr de concentrare, ceea ce era de fapt. Şi sim- ţămîntul că ea şi tatăl său stau încarceraţi începuse să crească şi să ia proporţii în conştiinţa ei. Dar nu vorbi niciodată despre asta profesorului. El trebuia lăsat să trăiască în uriaşa lui gogoaşă de mătase cu iluzia, şi poate nu numai cu iluzia, că-şi va duce invenţia la capăt, că o va desăvîrşi, deşi, ea, această invenţie, nu avea decît să declanşeze alte nenorociri, în tot acest holocaust în care trăiau cu toţii.

Un aparat mic de radio, din ebonită, aducea pe calea undelor sunetele unor concerte de la Salzburg, sau din Viena ocupată, frînturi de muzică de dans, o muzică sincopată, melancolică, cîntată de orchestre de negri, cine ştie în ce colţ îndepărtat de lume, sau voci răstite de oratori care dominau o mulţime urlătoare, adunată în săli uriaşe, acele aplauze ca nişte explozii, urale demente, pe care depărtarea, ceţurile, aerul planetei

infectat de atîtea vorbe gratuite, încărcate de promisiuni deşarte în care se amestecau deopotrivă cuvintele: *viitor, fericire, nouă ordine, victorie finală* etc., etc., toate învîrtindu-se bezmetic în jurul munţilor, mărilor, oraşelor, pentru a putea fi captate ca nişte mici insecte care se transformau din nou în cuvinte ce bombardau neobosit urechile auditorilor... Apoi iar valsuri de Strauss şi Lehar, şi buletine de ştiri scurte, solemne, cifre de morţi, răniţi şi prizonieri, la toate astea adăugîndu-se şi cîinele Samurai, buldogul blînd, pentru care căra cu bicicleta ei, o dată pe săptămînă, cîte un sfert de viţel cumpărat de la vînzătorii de carne clandestini. Două rachete de tenis, cîteva mingi de pîslă albă, acel *court* de zgură roşie, tăiat în două de o plasă de bumbac alb, zgomotul sec al loviturilor şi bucuria bătrînului cînd obţinea cîte un punct, fuga lui de la un capăt la celălalt al terenului, siluetă lungă, deşelată, a unui om îmbătrînit prematur, încă viguros, îmbrăcat într-un şort lung pînă la genunchi, care-1 făcea caraghios, şi pe urmă iar orele de tăcere în laborator, de muncă încordată, constituiau o exis- 190 tenţă monotonă cu care însă se obişnuiseră.

Şi în această recluziune impusă, deodată apariţia unui om! într-o dimineaţă, un bărbat într-o salopetă pătată de petrol şi unsoare, al cărui chip Silvia nu ştia de unde să-1 ia, un om văzut cîndva, întîmplător, o faţă pe care n-o reţii însă, pentru că avea un aer comun, imposibil de particularizat. Cel mai sigur, putea fi un vechi vecin din cartierele în care locuiseră, un cunoscut al femeii ce-o crescuse, sau unul dintre cei cu care se întîlnise la cercurile de *lucru manual.* Să nu fi desluşit pe faţa omului cu umerii înguşti, cu ochi şovăitori, şi el scotocind în memorie ca să găsească o punte comună, dar iute reprimîndu-şi o bănuială, acea undă scurtă de curiozitate, ar fi trecut peste incident.

— Sunt mecanicul staţiei de încălzire. Vreau să vă întreb dacă nu aveţi cumva nevoie de vreo reparaţie! Fac controlul acesta pentru prima oară, fiindcă sunt angajat abia de o lună aici. Aveţi vreun foc în sobă care nu funcţionează, scăderi de debit de gaze,

ceva...

Profesorul Vrăbiescu, care tocmai cobora scările vilei, se miră ca de o veste care-l surprinsese cu totul:

— Despre ce vorbeşti dumneata?

— Despre focurile din sobă. Dacă nu cumva aveţi nevoie să vă repar ceva...

— A, nu! Dacă vrei, fă o inspecţie, fiindcă noi nu locuim decît în două camere, iar în laborator nu-mi amintesc să fi avut vreo neplăcere.

— Da, am să controlez, spuse lucrătorul în salopetă, aruncînd din nou o privire scurtă Silviei. Dealtfel, sunt trimis special de cei de la administraţie, care vor să nu aveţi nici un fel de neplăcere. Aici e răcoare, mai ales dimineaţa şi seara. Se face foc pînă în mai.

Avea un sac cu scule în care şi începuse să caute ceva, îl lăsaseră singur, mergeau tocmai să joace partida de tenis de după-masă. Noroc că iarna care trecuse nu fusese atît de grea. Zăpadă puţină, timp cam ploios, dar pe zgură apele nu rămîneau. *Court-ui* fusese bine drenat, avea o înclinare dulce, care permitea ca şuvoaiele mai mari să fie eliminate.

Trebăluise vreo cîteva ceasuri, găsind unele defecte la conductele de gaz, ba chiar unele scurgeri periculoase care ar fi putut da naştere la vreun incendiu întîmplător, dacă nu s-ar fi făcut nişte suduri. Profesorul Vrăbiescu voise să-i dea un bacşiş, dar el refuzase şi-o mai privise 191 pe Silvia scurt şi cu o curiozitate reţinută. Peste trei zile fata îl revăzuse. Urca pe bicicletă spre vila lor, încărcată cu pachetele de cumpărături.

— Să vă ajut, domnişoară! auzise un glas care venea parcă de undeva din şanţul drumului.

Acelaşi chip banal pe care nu puteai să-l ţii minte, nu mai era îmbrăcat în salopeta murdară de mecanic, purta o haină de camgam, puţin prea scurtă parcă, de culoare maro, probabil o fostă haină militară, pe care o vopsise. Un pantalon kaki completa acest costum.

— Nu, mulţumesc! spusese Silvia, în timp ce se hotăra să descalece. De unde să te iau eu pe dumneata? îl întrebase apoi direct.

— Ştiu eu de unde să mă luaţi? Numele meu e Tronaru, dar v-aş ruga să nu-1 rostiţi niciodată cu martori. M-am angajat caloriferist la staţia de încălzire a vilelor sub numele de Samoilă. Deci, pentru toată lumea mă numesc Samoilă. Pentru dumneavoastră sunt Tronaru, v-am cunoscut la cercul de *muncă manuală.* Sunt prietenul lui Gicu Leventer.

— A, acum îmi amintesc! Şi cum ai ajuns aici?

— Am fost trimis să iau contact cu tatăl dumneavoastră. Cînd v-am cunoscut acolo, la ateneul acela de pe Văcăreşti, n-am bănuit niciodată că o să vă cer concursul pentru asta.

— De ce tocmai tatăl meu?

Se însera, aerul era deprimant, jumătatea lui martie. Pe aici, dacă nu ploua, băteau vînturi reci şi el era îmbrăcat numai într-o haină, dar puţin îi păsa de frig şi de tot ce credea ea că ar fi putut să-1 facă să sufere.

— Dacă nu v-aş fi cunoscut unde v-am cunoscut şi dacă n-aş fi ştiut că sunteţi prietenă cu *tovarăşul* Leventer, nu v-aş fi vorbit direct. Dar iată despre ce este vorba... Trebuie să mă duceţi la profesorul Vrăbiescu. Puteam să-i vorbesc atunci cînd l-am văzut prima oară, dar nu voiam să-1 sperii. Ştiu că este păzit. Necunoscîndu-mă, poate ar fi reacţionat în vreun fel special şi atunci misiunea mea ar fi fost compromisă. Este adevărat că lucrează la o armă secretă?

— Domnule Tronaru, aşa spui că te cheamă, ce-mi garantează mie că dumneata nu eşti un agent al poliţiei? 192 Chiar dacă erai prietenul lui Gicu Leventer...

Bărbatul rise într-un fel special. Vechea lui rezervă faţă de femei se ivi din nou, dar în felul acesta para spaima care-1 cuprinsese: într-adevăr, dacă fata se temea de poliţie şi ar fi spus cuiva că un individ care se dă drept mecanicul Samoilă şi pe care-1 cheamă, de fapt, Tronaru, o acostase, cerîndu-i să

vorbească cu tatăl său şi dovedind că ştie foarte multe lucruri în legătură cu el... Făcu ceea ce ar fi făcut orice om în situaţia lui. Îi spuse direct:

— Nu am decît o singură cale: să insist să mă duci la tatăl dumitale. Poţi să n-o faci, poţi să chemi pe cei care-1 păzesc pe profesorul Vrăbiescu. Cînd te îndoieşti de mine, ai dreptate. Dar dacă, cu adevărat, eu sunt trimis de oamenii aceia, de tovarăşii aceia, să-1 conving pe tatăl dumitale să nu mai lucreze la arma secretă la care lucrează, şi dumneata mă denunţi? Şi vin cei de la Ploieşti şi mă arestează şi intru la puşcărie? Atunci cum te vei simţi? Şi ca să nu mai lungim vorba, iată, am să-ţi dau dovada că eram cu adevărat prietenul lui Gicu Leventer! în iarna anului trecut, dumneata l-ai adăpostit pe acesta şi pe Zigu, prietenul lui, în casa din strada Bi- tolia. Dacă Gicu Leventer nu ar fi avut încredere în mine, nu mi-ar fi spus lucrul acesta. Eu eram legătura lui de partid şi trebuia să ştiu unde-1 găsesc.

Fără să-şi dea seama nici unul, nici altul, mergeau amîndoi pe şoseaua asfaltată, unul lîngă celălalt, ea pur- tînd de ghidon bicicleta grea *Diamond,* privindu-1 cu coada ochiului, el puţin în urmă, vorbind fără grabă, ca şi cînd ar fi avut amîndoi de pus la cale un lucru foarte important. Se vedeau încă departe vilele de la Mija, silueta cenuşiu-întunecată a fabricii, cu halele ei şi barăcile „forţaţilor".

— Şi de ce vor ei, *tovarăşii,* cum le spui prietenilor dumitale, ca tatăl meu să înceteze să lucreze la această invenţie, care îl preocupă de atîţia ani?

— Pentru că nu este o invenţie oarecare. Este vorba de o armă după care umblă foarte multă lume. Şi asta n-ar fi nimic, dar între cei care umblă după ea se află nemţii.

— Nemţii? Asta ce mai e? De unde să ştie nemţii ce se întîmplă în această mică localitate, dintre Ploieşti şi Tîrgovişte, numită atît de banal: Mija?

— De ce nu te întrebi atunci de unde ştim noi, comuniştii, despre acest lucru? 193

Fata se opri cu mina crispată pe ghidonul bicicletei.

— Cum, dumneata eşti comunist? Gicu Leventer este sau era comunist? Că nu l-am mai văzut. Ştii ceva despre el?

— Da. Este internat într-un lagăr,, tocmai pentru că este comunist. Asta în afara vinei de-a fi evreu. Dacă ceea ce-ţi spun te face să te gîndeşti că cei mai mari duşmani ai nemţilor sunt la ora asta comuniştii, vei înţelege de ce mă aflu lîngă dumneata.

Fata porni înainte, împingîndu-şi uşor bicicleta, mereu gînditoare şi muşcîndu-şi uşor buzele. Pe urmă se întoarse spre el:

— Dacă vreodată tatăl meu îţi va îngădui să-i vorbeşti, ceea ce va fi foarte greu, pentru că e un om curios, te rog să nu-i spui că eşti comunist.

— De ce, ţi se pare un lucru ruşinos?

Se indignase. O privea, cu o furie nedisimulată, drept în ochi. „Asta îmi dă şi două plame“, gîndise Silvia rapid. Acum toate îndoielile i se risipiseră.

— Te rog să mă asculţi! N-am vrut să spun asta. Cu siguranţă că n-am vrut să înţeleg asta. Dar tatăl meu nu vrea să audă de oamenii care fac politică. Dacă l-ai cunoaşte, m-ai înţelege mai bine. El nu lucrează pentru nimeni. Nici pentru nemţi, nici pentru români. El lucrează pentru sine. E un savant, cum ai spus şi dumneata. O viaţă pentru o idee. E un preţ prea mare şi nu poate să-1 clintească cineva, să-i impună să aibă simpatii pentru vreuna din taberele care se bat acum, între ele, în lume. Nimeni nu are dreptul să-i ceară să-şi înceteze experienţele. De ce să-şi înceteze experienţele? Nici măcar nu ştie dacă va reuşi să le ducă pînă la capăt. Nici măcar nu ştie cît va mai trăi. Şi dumneata vii în numele unui grup de oameni pentru care eu am o adevărată simpatie şi îmi ceri să te duc la el ca să-i spui treaba asta pe care nu va accepta-o niciodată? E ca şi cum i-ai cere să-ţi dea o mînă sau un ochi. Iartă-mă, dar n-ai nici o şansă! Ţi-o spun eu, care-1 cunosc foarte bine.

— Nici măcar nu vrei să mă laşi să încerc? Atunci ce căutai

dumneata acolo în Calea Văcăreşti, unde se adunau nişte nenorociţi daţi afară de peste tot, nişte prigoniţi? Ce fel de simpatie este asta, dacă te solidarizezi cu un om care, cît ar fi de mare, are şi el datorii de con- 194 ştiinţă faţă de omenire? Şi la urma urmei ce-ţi dă dumitale dreptul să presupui că el nu va primi propunerea mea?

— Domnule Tronaru, vorbele astea: conştiinţă, omenire, milă, sau cum vrei dumneata să le zici, sunt foarte frumoase, dar un om de ştiinţă, şi eu mă pregătesc de pe acum pentru o astfel de carieră, nu poate să fie sentimental. Pentru el există o singură problemă: reuşeşte sau nu reuşeşte. Atît. În spatele acestor experienţe se ascunde tot o idee generoasă. Pe el nu bomba asta după care aleargă militarii şi nemţii dumitale îl interesează. Îl interesează energia calorică. Dumneata ştii ce e aia energie calorică? La ora asta, în lume, germanii încearcă dezagregarea atomului, şi nu sunt singurii. Încearcă şi americanii. Au fost inventate gaze îngrozitoare, care, dacă vor fi folosite în război, vor ucide milioane de oameni. Să sperăm însă că toţi vor fi atît de înţelepţi şi nu o vor face. Vreau să-ţi spun că toate lucrurile primejdioase pentru noi vor fi folositoare cîndva în lupta împotriva unor factori pe care încă nu-i cunoaştem. Asta trebuie reţinut.

— Da. Dar primejdiile pe care noi încă nu le ştim vor face cu adevărat ca semeni de-ai noştri să moară şi tatăl dumitale, conştient sau nu, îi înarmează pe cei care ard de nerăbdare să cîştige un război început fără nici o justificare, tocmai din motivul de a omorî cît mai mulţi din ăştia. Eu te rog să te mai gîndeşti. N-am să te plictisesc prea mult, o să te mai caut săptămîna viitoare. Dacă ai să începi să-mi dai dreptate, sau ai să-mi laşi o posibilitate ca să-I văd pe tatăl dumitale şi să încerc să-1 conving, va fi unu la zero pentru noi, pentru mine şi pentru prietenii lui Gicu Leventer.

Jean Tomescu, fost parlagiu, fost hoţ de buzunare, informator profesionist al Siguranţei Statului de ani de zile — mic, simpatic,

rotofei, cu ochi lipicioşi, gata să plaseze un banc cu Mareşalul şi nevastă-sa ca să te tragă de limbă, abia scos din Văcăreşti, trecut pe la baie, îmbrăcat într-un costum de caporal, cu o centură care-i cădea prost pe şolduri şi cu o capelă fleşcăită pe sprinceana stingă — era inspectat de către comisarul Ciripoi în biroul acestuia din Bulevardul Pache. Fusese adus pe o in- 195 trare dosnică, după unsprezece noaptea, ca *să fie trecut în revistă,* cum zicea în limbajul lui poliţienesc ajutorul inspectorului Mizdrache:

— Pe mama mea, aia moartă, de la Sfînta Vineri, dacă n-arăţi ca fiul lui Frankenstein cînd l-a scos regizorul ăla, *Cécil B. De Miile,* din mormîntul faraonului. Ori n-ai văzut filmul ăla, „Fiul lui Frankenstein[14], cu Boris Karloff?

— Se poate, dom' Ciripoi? Astea-s vorbe? După ce mă ţii trei luni la mititică între carditori şi lume bună, numai speculanţi de mălai, ţigani şi negustori de ghiu- luri, acum mă faci de fiul lui Frankenstein? Să fie la cine ştiu eu! Mai bine cardeşte-mi biografia, ca să ştiu ce dau pe gură.

Intrase Teică, cu privirea lui păguboasă, cu o ţigară fumată pe jumătate, lipită pe buza de jos.

— Asta e?

— Asta!

— Parcă e făcut în Vinerea Mare, de sfintele Paşti. Aoleu, pe cine se bazează Siguranţa Statului Român!

Îşi trăsese scaunul şi încălecase de-a-ndoaselea, ca pe un cal de lemn. Ciripoi răsfoia nişte foi dintr-un dosar.

— Tomescule, fii atent, că te pierdem de muşteriu. Pe trei i-au băgat în pămînt, tu ai fi al patrulea la socoteală.

— Să nu păţeşti şi tu ca Gojgaru, să-ţi facă maţele coadă de zmeu sau să te arunce ăia de la balcon, cum l-au făcut pe ultimul.

— Ochiul mare! Mergi la administraţie, iei numele la toţi ăia care s-au angajat în ultimele trei luni, că Tronaru ăsta n-o fi fost prost să-şi zică numele adevărat. Dealtfel, am şi întrebat noi

acolo. Nu există nici unul pe numele de Tronaru. Tu zici că l-ai mai văzut...

Jean Tomescu îşi scoase capela şi se scărpina pe frunte încurcat.

— Aşa ţinere de minte aş avea eu, dar au trecut aproape zece ani, dom' Ciripoi. Omul se mai schimbă, se mai îngraşă, îşi mai lasă o mustaţă, mai albeşte, de...

— Treaba ta, eu fotografia lui n-o am. Că dacă o aveam, nu te mai trimiteam pe tine, îl umflam şi singur pe Tronaru. Te descurci şi singur, că de-aia iei lozul la 196 cincisprezece ale lunii.

— Oi vedea eu. Mai bine spune-mi şi mie cam ce aş fi eu, aşa...

— Păi, uite, ai actele de trimitere aicea. Şeful „for- ţaţilor" este prevenit. Ştie că îi pică un caraliu. Eşti caporalul Trandafirescu Ilie din unitatea 116 infanterie, care ai dat o gaură la magazia de efecte şi te-a prins.

— Dom' Ciripoi, stai aşa, încet, să o luăm cu bani mărunţi. Ce înseamnă aia: că am dat o gaură la magazia de efecte? Că eu militar n-am fost, instrucţie, canei!

Teică tăcuse pînă atunci, dar simţea nevoia să intervină:

— Mă, să nu spui că ai furat şosete de damă sau chi- loţi de mătase milaneză, că nu eşti diliu. Ai manglit bocanci, cizme de la domni ofiţeri şi le-ai vîndut. Au pus laba pe tine, au vrut să te trimită la Curtea Marţială, ai dat ceva şpagă şi ăia s-au milit de tine şi te-au trimis la Mija, în loc să te bage în linia întîi, ca să te cureţe. E bine?

— E bine. Şi mai departe?...

— Mai departe, îl preluă din mers Ciripoi, gura mică, nu bei nimic, nu faci pe al dracului, nu te lauzi, destupi urechile şi într-o săptămînă să aud că-mi dai un telefon şi-mi spui că vrei să vorbeşti cu verişoară-ta la *parlour.* Ori nu ştii ce e aia parloar?

— Se poate, dom' Ciripoi? Am trecut prin atîtea puşcării... Auzi la dumnealui! Asta e glumă!

— Atunci o să te însoţească Teică, îmbrăcat în costum de

plutonier, cu automatul pe burtă, cum scrie la carte. Te dă în primire, îţi mai arde şi două palme, ca să-1 ţii minte, să zică ăia că ai fost al dracului şi ai vrut să fugi pe drum, ca să-1 bagi pe ăsta în puşcărie, să te respecte, să nu-ţi facă unul bucuria cînd dormi. Poţi să-ţi iei şi un cuţit cu tine, să-i înţepi pe ăia care nu te lasă în pace. Trebuie să faci faţă, că noi, să te înmormîntăm pe banii Statului şi tu să nu ne aduci nici o informaţie, asta nu... Dacă eşti la vreo nevoie, o să te ajute băieţii ăia pe care îi mai avem acolo. Ei te cunosc pe tine, tu nu-i cunoşti pe ei, nici n-ai nevoie de aşa ceva, dar lucrează repede. Na şi nişte bani, bagă-i în ciorapi, cînd ajungi te pui bine cu şeful de dormitor, îi dai de băut, îl îmbeţi, îl laşi să ciripească, şi restul... cunoşti meseria, că nu eşti la prima afacere. 197

— Trăiţi, am plecat! Unde ne întîlnim cu dom' Teică şi la ce oră? Că eu mai trec în seara asta pe la o damă, să-mi iau la revedere, că mi-ajunge cît am stat în Văcăreşti.

Ploua, cum ploua adeseori la Mija. Duba militară care îl transportase pe Jean Tomescu se mistuise în ceţurile dinspre Tîrgovişte. Magazinerul barăcilor îi împachetase efectele militare, bocancii şi moletierele, îi luase capela şi centura şi-i dăduse o salopetă cîrpită în spate.

— Ascultă, mă, da' un costum de gală, a-ntîia, de lux, fără ochelari în fund n-ai? şi-i aruncă un pachet de *Regale roşii* pe strapontina de lemn lustruit, care-1 despărţea de cel din faţa sa.

Magazinerul, un ţigan îndesat, vînjos, cu o mutră de edec de puşcărie care drenase cîtăva vreme lîngă Sulina şi mai avea încă palmele bătătorite şi o privire de cîine bătut, dar nu bătut destul, îl măsură de jos în sus cu o privire profesională:

— Dacă te mai *exprimi* încă o dată cu încă un pachet de ţigări, atunci mandea se mai uită în galantar şi-ţi caută matale un costum la două rînduri, de la Menzel, de-or să te aleagă ăştia regele balului sîmbătă seara la apel.

Al doilea pachet de *Regale roşii* ateriză pe strapontina magazinerului.

— M-am dus!

Salopeta cîrpită fu strînsă din două mişcări ca un plic şi aruncată într-un coş de rufe. După trei minute, Jean Tomescu era un om făcut.

— Poate îmi spui şi ce număr am la cuşetă...

— Ia şi tu un pat, care-ţi place. Unde nu te trage. Că te văd că ai mai locuit la hotel *Rogojină.* Şi dacă se zbîr- leşte vreunul, să-i povesteşti că eşti vărul meu şi că ţi-a zis doctorul să nu te necăjeşti, că faci piatră la rinichi. Ai înţeles?

— Am înţeles. Dar nişte carabe nu-mi dai? Aşa, mai pe picior, că m-am săturat de bocanci.

Pe strapontină apărură doi galenţi cu talpă de lemn şi curea lată bătută în ţinte.

— Ia, că face piciorul mic.

— Da' o pijama, aşa, o cămăşuţă de noapte?

198 — Mai bine dormi îmbrăcat, că te ia vîntul.

Jean Tomescu n-avea chef să plece atît de repede de lîngă magaziner. Privea prin uşa întredeschisă a barăcii şi vedea cele cincizeci de perechi de picioare bătucite de marşuri, spînzurînd la capătul priciurilor. Un amestec confuz de voci, de strigăte, un fum des de ţigară răzbă- teau pînă în micul vestibul în care se afla magazia de efecte a deţinuţilor.

— Da, aşa, pe sub tejghea pe la matale pe aicea s-ar mai găsi o măslină, ceva, un rom, o bucată de halva? Că vin de pe drum, m-au adus din post în post, băga-i-aş... Dau, nu mă uit!

— Cum te cheamă, puişorule? Eşti cam coconos.

— Păi nu scrie în acte, în hîrtiuţele alea, pe care le ai înainte? Ori nu ştii să citeşti?

Cacademonul barăcilor îl privi drept în lumina ochilor.

— Mă, tu trebuie să-mi spui mie cum să-ţi zic aşa între patru ochi, că eu nu mă iau după ce scrie în actele astea ale tale. Păi eu am jucat gioale, mă, cu domnul Teică care te-a adus pe tine. Adică nu cunosc eu la marfă? O făcea pe zmeul. Şi-a pus grade. Şi lemnul ăla cu gloanţe oarbe, pe piept... Ţi-a ras şi două dosuri

de palmă, ca să cred eu că vii taman de pe front. Ei nu, că-i bună! Ascultă, fii atent cu şmecherii ăştia, au şi ei ginitorii lor. Cunoşti legea puşcăriei, ţi-au tăiat beregata. Şi mie mi-e frică de ei, dar nu ştiu care e mai mare. Poate latri tu şi mi-1 vinzi. Că de cînd vreau eu să înec unul de-ăştia într-o hazna!

— Atunci se schimbă chestia, şefule. Dă-mi o sticlă de rom, că vreau să-i trag de limbă.

— Figura asta o fac toţi. Să ştii că nu ţine. Mai curînd au încredere în adventişti. Ori ăia, cum dracu le zice..., inochentişti. Ori nu ştii că avem şi inochentişti pe aici? A strîns Mareşalul toată crema: tuciurii ca mine, au umplut Transnistria cu ei, dar ţiganii fug, nu stau acolo. Pe care îi prinde, îi aruncă aici, doar-doar or sări cu toţii în aer, să scape de ei. Aşa că n-o fă pe deşteptul. Zi-i mai bine că te dor maţele, că nu bei, că nu fumezi. La început, vreo săptămînă, să nu dezlipeşti pliscul. Or să te încerce. Să fii atent!

Acum vorbeau în şoaptă. **199**

— Am mai trecut eu prin puşcării, dacă te interesează, află că vin de la *Vatican,* de la Văcăreşti. Am aia... şcoala vieţii.

— Bine. Cum crezi. Oricum, contează pe mine. Nu te uita că am buzele vinete. Am fost şef de sală la *Athénée Palace.* Dacă aveam baftă, serveam şi acum *meringue glacée* la cucoane. Ori nu ştii ce e aia?

Intr-o seară (început de primăvară, 1942) domnul lonescu-Tismana făcu împreună cu soţia o vizită la *Clubul diplomaţilor,* din strada Wilson nr. 4, într-o clădire cu un singur etaj, care aparţinuse pe la 1890 unei vechi familii, Vartic-Rîmniceanu, cumpărată mai apoi de un cerealist grec, Calamata, care o ocupase pînă în preajma primului război mondial şi o vînduse unei rude a Slătine- nilor. Evelyne îşi amintea vag de acest unchi după mamă locuind la Londra şi venind rar în ţară, cînd casa era descuiată şi începeau zilnic vizitele amicilor, mai bine de două săptămîni, după care, din nou, porţile din fier forjat erau încuiate şi dincolo de obloanele trase nu se mai simţea nici o mişcare

pentru un an sau doi. Evelyne făcuse, copilă fiind, o vizită sau două în această casă, pe care şi-o amintea imprecis şi care fusese revîndută Ministerului de Externe. Acesta o amenajase pentru un cabinet al regenţilor, dat fiind şi apropierea de palatul regal. La fuga lui Carol al II-lea, în 1940, casa fusese sigilată şi redeschisă abia în 1942, la începutul anului, cînd diplomaţii aflaţi în capitala României sugeraseră acest lucru Ministerului de Externe. Intrarea se făcea printr-o curte pavată cu dale de granit, printre care crescuse iarba sălbăticită, iscînd vizitatorului un sentiment de părăsire; se urcau vreo cîteva trepte, roase de ploi, străjuite de doi pilaştri metalici, în vîrful cărora se aflau două lanterne, aruncînd, seara, cînd erau aprinse, o palidă lumină asupra curţii dezolate. Se intra într-un hol rece, ai cărui pereţi erau îm- brăcaţi în marmură galbenă de Sienna, un galben obosit, în faţa scărilor se afla o grilă, *trompe l'oeîl,* în stilul ca-pelelor italiene, imitată probabil după cea de la *Clemen- tinum* din Braga, mereu dată de-o parte, ca să permită escaladarea scărilor, şi ele roase, ca şi cele de la intrare, 200 acoperite cu un covor roşu, peste care se puseseră *leifere.* La jumătatea scării, reflectînd greoaia uşă şi grila ciocnită pe alocuri, o oglindă *Sansovine* cu ramă de lemn aurită, cumpărată probabil de la Veneţia pe la mijlocul secolului al XVI-lea şi ajunsă prin cine ştie ce hazard în această casă, favoriza doamnelor un scurt prilej de a-şi vedea coafura înainte de a intra în marele salon aflat la mezanin. Apele ei coclite deformau uşor lustrele în formă de torţă şi chipurile pudrate ale oaspeţilor. Odată ajuns pe palierul mişcător acoperit cu un *Herăt* de la începutul secolului al XIX-lea, pe un fond *bleu-ciel,* ros de soare, a cărui poartă roşie în formă de crin presat închidea în ea două privighetori imaginate de cine ştie ce ţesător din Balkir şi a cărui bordură, ceva mai închisă, de o mare finețe, se rosese pe margini de atîtea călcături, vizitatorul se afla în faţa a două uşi din lemn de cireş, ascunse de perdele galbene, grele, sugrumate în apropierea parchetului, lăsînd să se vadă clanţele şi încuietorile dantelate cu zăvoare

duble din alamă. Se intra într-un salon de aproximativ douăzeci de metri lungime, luminat de şase candelabre din sticlă transparentă de Boemia, cu cîte patru etaje de lumină şi cu pandelocuri de metal, care sofisticau eclerajul realizat cu ajutorul unor luminări false. Plafonul pictat, împărţit în romburi de ghips aurit, se afumase la trecerea vremii şi lăsa să se vadă, vag, motivele lui florale. Pe margini, deasupra unui cămin uriaş de marmură, în care ardea un foc de gaze, pe consola îngustă, cu vine cenuşii se înşiraseră alte candelabre *rococo,* cu patru braţe, în bronz, în care erau înfipte luminări veritabile ce se aprindeau numai la banchetele intime. Pe peretele din faţa acestui cămin se afla o imitaţie în mătase, şi ea produsă în secolul al XVII-lea şi al XVIII-lea, probabil în atelierele din regiunea Loirei, după celebrul motiv arturian *Doamna cu licornul,* într-o fină ţesătură care imagina un cîmp încărcat de flori, populat de mici vietăţi campestre, cu pomi abia schiţaţi şi, în mijloc, cu o oriflamă verde, bariolată, cu trei semilune dispuse în amfiladă. Motivul tapiseriei, al *Doamnei cu licornul,* relua legenda zînei Vivianne, rătăcită în pădurea Brocelaindei, lîngă fîn- tîna dătătoare de tinereţe. În colţurile acestei vaste încăperi se aflau mese de joc, lăsînd mijlocul liber, acoperit cu un superb *Sarouk,* care avea în bordură un text persan şi inimaginabile motive florale, de un exotism subtil, în culori verzui, degradate, pe un fond vişiniu. Cîteva 201 fotolii Ludovic al XV-lea, roase şi ele imperceptibil, ofereau celor care nu participau la jocuri un loc de privire avantajos.

La o masă de joc de lîngă ferestrele care dădeau spre Piaţa Palatului, acoperite şi ele cu draperii franţuzeşti, domnii Ionescu-Tismana şi Andrei Popescu-Necşeşti, împreună cu soţii Erikson, continuau încă de la ora 20 o partidă de bridge. Doamna Diby Necşeşti şi Evelyne, însoţite de Armand Sachelarie, secretarul ministrului, beau citronadă adusă pe o tavă de către unul din valeţii clubului. La celelalte mese se îngrămădiseră diplomaţi şi cîţiva oameni de afaceri rîzînd zgomotos şi discutînd cu voce tare,

domnul Gerhardt Herder, doamna Gerda Hoffmann şi maiorul von Braun în uniformă. Se bea *Martini,* rom de *Jamaica,* coniac de *Segarcea* sau *Courvoisier* de contrabandă. La deschiderea unei uşiţe care dădea într-o încăpere alăturată izbucneau vagi efluvii de cafea, fiartă atunci, în ibrice electrice. Cîteva doamne necunoscute, probabil soţiile ambasadorilor Venezuelei, Guatemalei şi Costa Ricăi, trei frumuseţi ciocolatii, cu ochi foarte negri, strălucitori, îmbrăcate în rochii de seară, cu bretele subţiri, numai cu cîte o bijuterie pe deget, sau cu un pandantiv, sau cu o pereche de cercei, într-o montură fină, cizelată, undeva, la bijutierii Parisului, în cine ştie ce vremuri, adunate lîngă consola căminului, vorbeau în acelaşi timp, portugheza sau spaniola, cu glasuri guturale, ciugulind cu degetele lor prelungi alune prăjite, dintr-un mic bol de argint. Bărbaţii lor fumau ţigări de foi, pufăind şi gesticulînd rar, trăgînd cu ochiul discret la mişcarea secretă a grupurilor din acest salon monden, unde se aranjau afaceri, se schimbau informaţii sau se puneau la cale aranjamente diplomatice.

Domnul Ionescu-Tismana îi făcu un semn discret lui Armand, rugîndu-1 să-i ţină locul la masa de joc. Se plictisise de compania suedezilor. Aceştia nu vorbeau decît de afacerile lor în legătură cu şoselele strategice pe care le proiectau să fie construite în România. Ministrul era atras de fapt de silueta fusiformă a lui Diby Necşeşti şi de chipul ei măsliniu, pus în valoare de părul negru, electric, cu fibră groasă şi strălucitoare, din care izbucneau luminile unor ochi vii, curioşi, cărora nu le scăpa nimic 202 din forfota din jur.

— Ei, cum vă distraţi? întrebase ministrul cu o jovialitate plictisită, trăgînd discret cu ochiul la ceasornicul de la mînă. Pe mine astfel de seri mă obosesc teribil, dar n-am ce face.

— Doamna Necşeşti tocmai îmi povestea greutăţile în legătură cu chestiunea aia a drumului, pe care o cunoşti bine. Domnul Necşeşti n-a obţinut nici pînă acum aprobarea pentru defrişarea pădurii, spusese Evelyne, privin- du-şi bărbatul cu o atenţie

lipsită de curiozitate.

— A, îmi amintesc! Şi doar am vorbit cu cretinul ăla de Brănescu să facă ceva. Cum, doamnă, nici pînă acum n-a mişcat nimic?

— Absolut nimic. Andrei e disperat.

— Ai să vezi ce am să-1 frec! O să vină şi el la mine, că nu scapă fără asta...

O inventaria cu nişte priviri lacome, pe care le simţi, cît era de neatentă, şi Evelyne, fixîndu-i gura proaspătă, abia rujată şi dinţii mărunţi, foarte albi.

De fapt, lăsase masa de joc. O surdă gelozie, inexplicabilă, îl rodea văzîndu-1 pe Armand între cele două femei. „Băiatul ăsta este foarte reuşit în munca de cancelarie, dar ce mă fac cu el? O să-mi sufle toate femeile/[4] Cu două seri înainte se certase cu Mariejeanne. Aceasta, după obiceiul femeilor cu care trăieşti mai multă vreme şi care văd în coabitarea prelungită un fel de legitimare a legăturii lor, îi pusese, pentru a doua sau a treia oară, chestiunea a ceea ce numea ea „situaţia ei nedefinită[14], înţelegînd prin asta că provizoratul, care îi aduna laolaltă din cînd în cînd şi cu totul întîmplător, dacă s-ar fi prelungit, i-ar fi interzis orice aranjament mai solid pentru viitorul ei, şi aşa destul de incert. Discuţia căpăta un fond neplăcut şi ministrul o evita de cîte ori putea, dar femeia o reactualiza ori prin aluzii foarte transparente, ori prin evocarea unor cazuri similare, în care alte femei ajunseseră la legitimarea unor legături mai vechi. Reacţia lui Tismana la asemenea presiuni era brutală, directă şi fără menajamente. Mariejeanne avusese grijă încă de la începutul legăturii lor să-i spună că îşi părăsise pentru el o veche legătură, un bărbat al cărui nume nu-1 pronunţa, şi el bine situat, care ar fi vrut de mult să o ia de soţie. Din cînd în cînd evocarea acelui tip necunoscut revenea şi literatura asta matrimonială, abia camuflată, îl irita vizibil pe ministru. Aşadar, ca totdeauna, retezase vio- 203 lent: „Draga mea, ai toate dezlegările, nu pot să te împiedic să te măriţi; în ce mă priveşte,

situaţia mea e destul de clară şi, se pare, definitivă. Bărbaţii din familia noastră au avut totdeauna *des amies, des confidentes, des maîtresses,* amice de zile bune şi de zile rele, cu care te sfătuieşti şi cu care iei decizii, dar care nu au ţinut neapărat să transforme amiciţia lor într-o convieţuire plicticoasă, cum e căsnicia. Pe urmă, familii ca ale noastre sunt legate de căminul lor prin averi, prin nume, relaţii. Căsătoriile nu se desfac atît de repede, cît am voi. Poţi să greşeşti în alegerea soţiei, dar trebuie să suporţi consecinţele. Asta dă un sentiment de durabilitate, de tradiţie. Pe urmă, draga mea, Mareşalul n-ar putea suporta să audă că miniştrii lui îşi schimbă nevestele. E un conservator, nu-i plac schimbările, iniţiativele şi asta merge pînă la protecţia familiei. Nu ştiu dacă mă înţelegi/[4]

Femeia surise cam artificial, cu acea ironie insuportabilă, pe care o au femeile cînd vor să-ţi arate dispreţul pentru laşitate sau pentru neputinţa de a te decide într-o chestiune mai serioasă, lucru care-1 iritase şi mai tare pe Tismana. De obicei, în asemenea ocazii, trimitea un uriaş buchet de flori, făcea o ultimă vizită, lăsînd prietenei pe care o părăsea o piatră preţioasă şi aceea nu-1 mai vedea, ministrul înţelegînd să rămînă surd la telefoane, scrisori sau chiar ameninţări trimise prin terţe persoane. Avea atunci zile grele, neplăcute, de migrenă, pornea cu automobilul prin ţară, în inspecţii inopinate, soldate cu demiteri şi retrogradări. Era nervos, dur, neplăcut. Evelyne glumea cu prietenele ei: „Dragele mele, Puiu iar a fost lăsat de o damă". Acasă devenea drăgăstos, făcea vizite dese, însoţit de Evelyne. Îşi amintea de vechi proiecte comune de a pleca în străinătate, evoca tinereţea lor şi timpul cînd era îndrăgostit de ea şi, odată efuziunea aceasta falsă trecută, cădea în negre melancolii. Fuseseră şi vreo două cazuri cînd dispoziţia lui amoroasă luase faze mai dramatice, dar îşi reprimase sentimentele cu curaj, suferind fără s-o arate şi redresîndu-se pe nebăgate de seamă. Ştia că dacă vrea să scape de un sentiment apăsător pentru o femeie, trebuie să-şi creeze un altul, la fel de obsedant, şi asta cît

mai repede. Cînd noutatea pe care o bănuia satisfăcătoare se ivea la orizont, o consuma lacom, iluzionîndu-se că găsise leacul, dar se iveau mereu reşu- 204 tele, acele căderi abisale, din care nimic şi nimeni nu mai reuşea să-1 scoată. Atunci pleca la Domneşti, la conacul lor, vînînd sau pescuind, încercînd să chefuiască fără a reuşi, pentru că nu era un băutor, pierzînd timpul la mese ce durau ore întregi, unde făcea o figură tristă, *une mauvaise mine,* devenind şi mai nesuferit. În asemenea perioade, Evelyne fugea de el şi, ciudat lucru, vechea ei gelozie, o gelozie sportivă totuşi, se transforma într-un sentiment prietenesc, aproape matern. Îi scria scrisori lungi, spirituale, povestindu-i mici cancanuri de la Bucureşti, ştiind că asta îl mai scoate din gîndurile lui negre. Dar odată trecute perioadele lui grele, lonescu-Tismana îşi regăsea siguranţa şi aplombul, redevenea tipul forte, gata de decizii rapide şi neaşteptate. Atunci, după aceste căderi care nu ţineau mai mult de trei săptămîni, lua cele mai bune hotărîri.

Evelyne îl simţea şi în seara asta capsat, gata să explodeze. De vină era poate şi începutul acela furtunos de primăvară, al serii de sfîrşit de martie, încărcate cu electricitate. Toată după-amiaza plouase, o ploaie imundă, înăbuşitoare, ca de vară. Pe la şapte, înainte de venirea lor la *Clubul diplomaţilor,* vremea se răcise deodată, un vînt tăios măturase oraşul risipit şi jos, aşezat în calea Crivăţului sosit dinspre Bărăgan şi acum focul de gaze în uriaşul cămin al salonului de joc încălzea abia simţit spatele înfrigurat al femeilor îmbrăcate în rochii decoltate. Evelyne observase curiozitatea, nu lubrică, mai mult estimativă a bărbatului ei faţă de Diby Necşeşti, nu se înşela niciodată în asemenea momente şi ştia că aceasta va urma lui Mariejeanne, dacă nu în zilele următoare, cel mai tîrziu în săptămîna care venea. Puţine femei îi rezistau bărbatului său, avea un stil impetuos de a le provoca; îl ajutau, în legăturile acestea, titlul lui de ministru, reputaţia şi chiar o anumită faimă de bărbat care avusese legături numeroase cu femeile din marea societate

bucureşteană, dealtfel destul de accesibile, schimbîndu-şi partenerii într-un joc nesfîrşit. Circulau glume pe seama cuşajelor trecătoare, fiecare bărbat socotindu-se *beau-frère* cu ceilalţi bărbaţi. Aceştia îşi spuneau între patru ochi, direct, pe româneşte: *„cumnate",* dar nimeni nu ştia prin care anume femeie se aflau în situaţia asta.

Se apropiase de grupul lor, pe neaşteptate, maiorul von Braun, salutând cu o înclinare uşoară, mai întîi doamnele 205 şi pe urmă abordîndu-1, fără să-i strîngă mina, pe lonescu- Tismana şi vorbindu-i în germana lui aspră, bavareză:

— Să mă iertaţi, domnule ministru, că-mi permit să vă distrag de la această plăcută convorbire cu doamnele, dar am cîteva veşti pentru dumneavoastră.

Evelyne, silită adeseori să se retragă cu prilejul unor astfel de convorbiri presupus confidenţiale, o apucă uşor de braţ pe Diby Necşeşti, spunîndu-i peste umăr bărbatului ei:

— îl zăresc pe domnul Dominique Barrèiros, vreau să schimb cu el cîteva cuvinte în chestiunea în legătură cu care m-ai rugat.

Rămaşi singuri, ministrul îl privise pe maior cu ochii reci.

— Aşadar, domnule von Braun...

— Berlinul întreabă de ce oficialităţile dumneavoastră, sau chiar domnul profesor Vrăbiescu, căruia i-am trimis o invitaţie pentru a conferenţia la Penemunde, nu dă curs amabilităţii celor de-acolo?

lonescu-Tismana bănuise că în jurul acestei chestiuni se va desfăşura prima lor convorbire cînd se vor vedea. Subiectul îi era neplăcut, dar inevitabil.

— Ce v-a răspuns ministrul nostru de război? Ştiu că aţi intervenit. Adică, sper...

— Că profesorul Vrăbiescu este foarte prins cu experienţele sale. E într-o fază avansată.

— Şi că, deci, nu poate da curs invitaţiei prietenilor noştri de la Penemunde...

— Chiar aşa. În schimb, au lansat o invitaţie pentru cei care

ne interesăm de experienţele sale, la Mija. Tocmai de aceea v-am abordat, domnule Tismana. Pentru ca să nu avem greutăţi nici noi, nici dumneavoastră, am vrea să stabilim, de comun acord, data şi modalităţile cînd ar putea avea loc această vizită la Mija.

Mai era o chestiune nelămurită, pe care ministrul nu se sfii s-o pună:

— Probabil că domnul Killinger a vorbit cu Mareşalul. Fiind vorba de-o experienţă cu arme secrete, nu se poate trece peste aprobarea lui.

— Da. Avem aprobarea de principiu a Mareşalului. Ră- mîne numai ca dumneavoastră să vă încredinţaţi de acest 206 lucru şi să stabilim, repet, după consultarea şi a profesorului Vrăbiescu, data experienţei şi a împrejurărilor în care vom putea participa şi noi la această demonstraţie.

— Am să vă comunic în timp util, pentru că aşa cum bănuiţi, departamentul nostru trebuie să ia măsuri de securitate, întrucît, cum ştiţi şi dumneavoastră, locul este supravegheat de către serviciile de spionaj şi o asemenea experienţă bănuiesc că-i interesează foarte mult pe acei oameni introduşi clandestin în uzină.

— Şi pe care, sperăm, serviciile dumneavoastră secrete vor pune, în sfîrşit, mîna.

— Să sperăm, domnule maior, că nu vom avea surprize.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Dumneavoastră ştiţi mai bine ca mine ce vreau să spun.

După o oarecare febrilitate vădită în viaţa micii colonii de la Mija, Tronaru înţelese că aici se pregătea ceva. Paza în jurul poligonului, abia construit pentru experienţele profesorului Vrăbiescu, se înteţise. Zi şi noapte se făceau patrulări în echipe duble. Controlul la intrarea în perimetrul „forţaţilor“ sau al muncitorilor liberi devenise foarte sever, emiţîndu-se legitimaţii speciale, cu timbru sec, nişte carnete galbene cu fotografie, fără de care nici şefii de echipă nu puteau să admită accesul în secţie al angajaţilor. La toate acestea, se adăugase o carte poştală pe

care mecanicul Samoilă, numele sub care se ascundea Tronaru, o primise cu cîteva zile în urmă. Sora lui de la Rîmnic era grav bolnavă şi bărbatul ei, care semna puţinele rînduri de înştiinţare, îl ruga, *dacă poate,* să vină cîteva zile să vadă ce-i de făcut. În limbaj cifrat, asta însemna că cineva trebuia să sosească curînd la Mija, pentru a-i da o ştire proastă. Într-adevăr, după o săptămînă fusese chemat la intrarea în colonie, unde falsul cumnat, sosit cu o ocazie tocmai de la Rîmnicu Vîlcea, îl înştiinţase din partea Colonelului că în fabrica de la Mija fusese trimis un agent al Siguranţei care-1 cunoştea, tocmai pentru a-1 identifica, cerîndu-i în consecinţă să ia măsurile necesare. Uşor de zis de la Bucureşti. Prinde orbul, scoa- te-i ochii! Ghiceşte, din aproape trei mii de oameni, pe cel trimis de poliţie. Nici un indiciu. Pentru agent era simplu. Pe el îl cunoştea, probabil că-1 văzuse cîndva sau 207 avea o fotografie de-a lui. Invers, însă, situaţia se prezenta ca la duelul american: stingi lampa şi tragi la în- tîmplare. „Nu-mi rămîne decît să mă maschez în prapuri şi cu ochelari de piele, ca un cal de dric[44], glumi, cu el însuşi, Tronaru. Nu avea nici măcar certitudinea că misiunea lui va fi îndeplinită într-un termen mai scurt. Convorbirea cu fata profesorului Vrăbiescu nu-1 încurajase deloc. Să dea buzna peste ciufutul personaj risca: ăsta se poate supăra, pur şi simplu, să-1 dea afară cu picioare în fund, sau să-1 vîndă poliţiei. Probabil că invenţia la care lucra profesorul Vrăbiescu costase foarte mult şi pe cei care-1 ajutaseră să o ducă pînă aproape de capăt şi că, în cele din urmă, avea să fie plătită cu o sumă bunicică. „Prea sunt obişnuiţi tovarăşii ăştia ai noştri să umble ca popa cu iordanul. Cel care a inventat aşa-numita *muncă de lămurire* a citit *Utopia,* pentru că altfel nu se explică cum îşi închipuie ei, ăia, *deştepţii,* că eu am să-1 întorc pe profesorul ăsta, vorbindu-i despre binefacerile socialismului, care este doctrina viitorului.[44] Ii ştia el pe ăştia, umblau cu capu-n nori, habar n-aveau de ce-i în jurul lor. Îşi vedeau de treburile lor încurcate. Cînd se prefăcuse că vrea să inspecteze conducta de gaze din vilă, intrase în

laboratorul de la parter şi timp de un sfert de ceas privise, ca viţelul la poarta nouă, borcanele cu substanţe colorate, serpentinele de sticlă, sacii sigilaţi, cu cine ştie ce materii explozibile, acizii din containere şi canistrele metalice, o harababură, să te apuci cu mîinile de cap! Nu lipseau cuptoarele metalice cu nişte ţevi de alamă întortocheată, un cuptor uriaş de topit metalele. „Cum dracu o fi lucrat ăsta singur cu fătuca aia, cum de nu i-o fi frică că o să sară în aer cu toate drăcoveniile astea? Aici trebuia trimis un specialist, dar mai specialist ca el nu era nici dracu. O să-i dărîm prăvălia dacă nu înţelege cu voie bună, îi arunc pachetelul ăsta care se aprinde, cu fosfor, cum am învăţat, unde trebuie şi se satură ei de bombe.[44] Nici nu-1 văzuse prea bine, nu schimbaseră decît cîteva cuvinte şi intelectualul ăsta şi vrusese să-i dea un bacşiş! Ăştia vorbeau cu banii, nu cu gura. Îl ura din toată inima fără să aibă vreun motiv special, sau poate avea un motiv special. Se şi închipuia certîndu-se cu el, luîndu-se de piept şi strigîndu-i: „Fascistule! Lucrezi pentru nemţi! Le fabrici arme! Puţin 208 îţi pasă de ce se întîmplă în jurul tău! Vrei o primă şi o s-o ai!“ Şi dîndu-şi seama că este singur, făcu cu obidă un semn obscen frîngîndu-şi braţul drept cu stingă: „Ciu- ciu, o să vezi tu pe dracu, cu fie-ta, cu tot“. Numai că, peste o săptămînă, aşa cum se înţelesese cu Silvia, fiica lui Vrăbiescu, aţinîndu-i calea, îşi dădu seama că se întîmplase ceva neobişnuit cu ea. Aceasta nu-1 mai privise cu ostilitate, părea abătută dintr-un motiv pe care el nu-1 cunoştea. Ceva se întîmplase, era limpede. Nu avea de unde să ştie că în cursul uneia din exerciţiile miniaturizate care pregăteau experienţa de pe poligon, experienţă făcută în urmă cu două zile, se întîmplase o nenorocire, într-o cameră despărţită de un perete metalic făcut dintr-un blindaj antecalculat fusese instalat un ecran de doi metri pe doi, şi el reprezentînd parametrii ultimi ai rezistenţei blindajelor de tanc la ora aceea şi, printr-un lansator electric, profesorul declanşase jetul caloric în centrul ţintei. Era o experienţă făcută numai în prezenţa ei, un fel de repetiţie

generală, o ultimă verificare în mic a ceea ce aveau să vadă peste numai cîteva zile experţii de la Statul Major Român şi cîţiva invitaţi germani a căror prezenţă profesorul Vrăbiescu şi-o explica mai greu, dar n-o refuza. Proiectilul se dovedise a fi foarte eficace, străpungînd ecranul de oţel, perforîndu-1 şi topindu-1 pe o mare rază, ceea ce însemna că energia lui calorică, aşa cum prevăzuse inventatorul, putea să distrugă şi ceea ce era dincolo de acest blindaj, un motor, un tun, sau mai mulţi oameni. Profesorul Vrăbiescu nu era un tip care să-şi manifeste imediat, într-un mod spectaculos, bucuria. Se afla poate în faţa ultimului act din această lungă întrecere cu timpul, la capătul căreia îl aşteptau recunoaşterea, recompensele, decoraţiile şi tot ceea ce se leagă de o celebritate iscată de confirmarea unor experienţe, atît de interesante şi de utile armatei.

Uşa blindată care-1 despărţea de ţinta zdrobită, pulverizată, calcinată, fusese dată la o parte şi profesorul, ajutat de fiica sa, deşurubaSe cu o cheie tubulară butoanele care fixau într-o ramă dreptunghiulară bucata de blindaj. Ea trebuia să meargă la laborator, să fie analizată, urmau calculele, şi ceea ce trebuia mai apoi să constituie concluzia întregii experienţe, bineînţeles la proporţii mai mari. Atunci se întîmplase un lucru îngrozitor: cu stupefacţie, cu o groază care transformase acea bucurie reţinută într-un strigăt de indignare, ce nu mai avea nimic 209 omenesc, profesorul îi arătase fiicei sale cadavrul calcinat al cîinelui Samurai. Acesta, dintr-o neînţeleasă atracţie sau lene, îşi alesese locul de odihnă tocmai în spatele panoului iradiant şi o căldură de-o mie de grade îl ucisese. „Legenda meşterului Manole! exclamase cu glas înăbuşit profesorul Vrăbiescu. Ar fi trebuit să ştiu asta. Ţăranii taie un cocoş şi-1 îngroapă la temelia unei case noi. Fiecare invenţie cere un suflet, ca jertfă. Această moarte îngrozitoare a cîinelui mă oripilează." Pe urmă se năpustise asupra ei, deşi îşi dăduse seama că nu are nici o vină: „Tu unde naiba ai fost? De ce-ai lăsat animalul ăsta idiot să intre?“ „Dar cine să-1 fi văzut?" Şi începuse să plîngă zdrobită de durere. Urmară două

zile înfiorătoare. Profesorul abia mîncase cîte ceva fără nici un fel de poftă, ea nu dormise deloc, simţea o ameţeală şi un vid interior, care o enervau. Nu era în stare să lege un gînd de altul, ura toată experienţa asta şi pe toţi oamenii legaţi de ea. Privea încremenită prin fereastra dormitorului la pregătirile febrile pe care un grup de soldaţi le făcea pe poligonul unde trebuia să aibă loc explozia acelui proiectil. Ceea ce în experienţa miniaturală fusese un ecran blindat acum erau două tancuri scoase din uz, aduse de cine ştie unde, de pe front, cu şenilele zdrobite de alte lovituri de proiectil, dar încă ameninţătoare, greoaie, anunţînd o primejdie iminentă, cu gurile lor de tun îndreptate spre buncărul de unde avea să se tragă proiectilul de probă, în turela celor două tancuri fuseseră vîrîte două manechine, după cum în dreapta şi-n stînga celor două tancuri, închipuind două trupe de infanterişti, fuseseră plantate încă vreo nouă sau zece siluete de acestea, fără chip, bucăţi de sac şi de piele, în care soldaţii necunoscuţi, la manevrele de luptă corp la corp, îşi înfipseseră de nenumărate ori baioneta.

„O repetiţie a morţii, o repetiţie a crimelor pe care aveau să le comită nişte nenorociţi de soldaţi necunoscuţi, undeva pe un.cîmp de luptă, unde vor trebui să înfigă baionetele lor, cu aceeaşi furie şi precizie, de data aceasta în nişte trupuri adevărate, ale unor soldaţi adevăraţi, îm- brăcaţi în alte uniforme." Şi atunci îşi adusese aminte de trupul calcinat al cîinelui Samurai. Buldogul acela care mînca un sfert de viţel pe săptămînă, inteligent şi credincios, crud cu cei pe care nu-i cunoştea, cu colţii lui 210 teribili, devenit într-o secundă o grămăjoară de păr şi de carne calcinată, aşa cum probabil că, numai peste o zi, vor deveni şi acele manechine, care vor fi arse în tancurile ce trebuiau să fie incendiate sau perforate numai şi, mai tîrziu, în alte tancuri, oameni adevăraţi, cu carnea sfîrîind la această temperatură îngrozitoare, emanată de proiectilul închipuit de tatăl său, imaginea însăşi a ceea ce reprezenta munca de o viaţă a profesorului Vrăbiescu. De fapt, asta o

hotărîse. În aceeaşi seară, încercînd să-1 hotărască să mănînce ceva, îi spusese, luîndu-1 pe departe, tocmai pentru a nu-1 irita, că era destul de iritat şi aşa:

— Tată, acum lucrurile sunt aşa cum sunt. O să găsim alt cîine. Ştiu că nu e acelaşi lucru; nu trebuie să facem o tragedie din asta. Samurai putea să fie otrăvit sau să-1 calce o maşină. Dar întîmplarea, ai cărei martori am fost amîndoi, mă face să îndrăznesc să te rog ceva. Există aici, la Mija, un om care vrea să-ţi vorbească.

— Să-mi vorbească mie? Ce poate să-mi spună un om necunoscut? Ştii bine cît mă feresc de cunoştinţe întîm- plătoare şi că nu mă interesează cu nimic. Dacă cere vreun ajutor, sau aşa ceva, dă-i o sumă de bani, cît putem să-i dăm noi, şi să ne lase în pace. Există cerşetori pe toate drumurile, n-am scăpat de ei nici aici.

— Nu-i vorba de un cerşetor.

— Atunci despre ce naiba este vorba?

Fata tăcuse. Nu ştia ce să-i mai spună. Simţea că, dacă mai vorbeşte, cauza acelui prieten, a lui Gicu Leventer, era pierdută. Şi, de fapt, fără moartea aceasta neaşteptată a cîinelui nici nu i-ar fi trecut prin cap să înlesnească convorbirea dintre Vrăbiescu şi Tronaru.

. — Este o chestiune foarte importantă, asta pot să-ţi spun.

— Ce poate să fie atît de important pentru un om pe care nu-1 cunosc şi care să mă privească pe mine şi pe tine? E vorba de un bărbat? Te cere de nevastă? Asta ar fi cel mai important lucru pentru noi doi. E timpul să te măriţi. Stai toată ziua în laborator şi-ţi pierzi tinereţele. Nu ştiu, parcă sunt nebun. Ce fel de tată oi fi şi eu, dacă nu mă gîndesc la viitorul tău?

— Este un bărbat, dar nu e vorba de nici o căsătorie. Cine ia o fată ca mine, cu ochelari, şleampătă, care nu ştie să danseze?

— Atunci? 211

— Atunci e vorba de un bărbat care vrea să-ţi vorbească despre tine şi invenţia ta. Te-aş ruga să-1 asculţi!

Profesorul Vrăbiescu fu surprins de vehemenţa glasului fiicei sale, sfîşiat dintr-o dată de cruzimea celor auzite de la Silvia în ceea ce o privea: da, era adevărat, avea o fată şleampătă, cu ochelari, cu un păr ca tutunul presat, cu o rochie croită fără gust! O mîhnire fără limită îl strivea parcă. Într-o secundă îşi dădu seama de imensul egoism care îi însoţise toată viaţa. Nici pe nevastă-sa n-o iubise, nici pe această fiică pe care o crescuseră alţii şi pe care n-ar fi admis-o lîngă el dacă nu şi-ar fi dat seama că-i seamănă, că au aceeaşi bossă ştiinţifică; o folosise ca pe un asistent oarecare la experienţele lui, muncind-o de dimineaţă pînă seara. „Ce ciudat lucru! Dumnezeu cu o mînă îţi dă şi cu alta-ţi ia! în momentul acesta, cînd, după ani de zile, mă simt ca un om care a făcut înconjurul lumii pe o plută şi a scăpat de toate furtunile şi pericolele şi posibilităţile de a muri, în acest moment, cînd ar trebui să mă bucur foarte mult că am reuşit, pentru că este limpede că am reuşit, îmi dau seama că triumful meu este golit de orice înţeles, de orice sens. Da, ei bine, am descoperit un proiectil miraculos, am eliberat energia calorică. Poate este primul pas spre descoperirea energiei nucleare. Poate că, cu acest mic proiectil, uriaşele forţe ale cosmosului vor fi deschise. Se lucrează la avioane cu reacţie. Un nebun de profesor de la Sibiu a imaginat un vehicul cu care putem străbate imensele spaţii ale cosmosului. Tîmpiţii ăştia ai noştri, burghejii noştri, cînd au văzut, s-au speriat şi l-au lăsat să plece. Cine ştie unde-o fi! Poate e mort, poate încearcă să convingă pe alţii să-i dea banii de care are nevoie pentru experienţele lui. Nemţii vorbesc de pe acum de nişte bombe zburătoare, de nişte avioane fără pilot. Da, toate astea sunt frumoase, te fac să visezi. Şi iată că, deodată, moartea unui cîine la care ai ţinut foarte mult te readuce pe pămînt. Suntem legaţi de bucata noastră de ţărînă. Avem un lest legat de picioare...“

O mîngîiase pe Silvia, cu o tandreţă pe care aceasta n-o ştia, privind-o îndurerat, şi-i spusese:

— Dacă tu crezi că omul ăla poate să-mi spună nişte 212

lucruri esenţiale, adu-mi-1! Sunt tare curios.

Şi acum îl aducea în laboratorul unde profesorul Vrăbiescu îi aştepta pe amîndoi, cum se înţeleseseră. O clipă, lui Tronaru îi fu frică. Schimbarea bruscă de atitudine a fetei ascundea o cursă? Nu cumva tipul acela, care-1 căuta printre cei trei mii de oameni de-aici, îl văzuse şi-1 recunoscuse? Şi acum mergea ca o oaie la strungă să se dea legat? Nu îndrăznea să întrebe nimic. O urma tăcut, cu şapca trasă pe ochi (precauţie luată abia în ultimele zile de cînd aflase că ar putea fi recunoscut), cu mîinile înfundate în buzunarele pantalonilor, privind din cînd în cînd liziera de fagi a pădurii Mija, gîndind că acest drum putea să fie ultimul pe care-1 face în libertate. În astfel de vremuri, un om care se interesa de asemenea lucruri putea fi foarte uşor tradus în faţa unui tribunal şi pus la zid. Probabil că aveau fişa lui, ştiau ce făcuse la Griviţa în '33, ştiau că este membru al partidului comunist şi acuzaţia de spion, sau de agent al Moscovei infiltrat la Mija, într-o fabrică de armament, i-ar fi adus în cel mai fericit caz o condamnare pe viaţă, dacă nu, aşa cum gîn- dise cu un minut înainte, zidul. Se întîlniseră pe drum cu cîţiva lucrători care ieşeau din schimb. Ei o salutaseră pe fiica profesorului pe care o ştiau mai bine şi-1 priviseră în treacăt. „Sunt ca un păduche pe creasta unui chel, gîndise Tronaru. Dacă unul dintre aceşti oameni cu care mă întîlnesc este, din întîmplare, cel venit special după mine aici, nu mai am, cu adevărat, nici o scăpare." Dar acum era prea tîrziu pentru a se mai teme de ceva. Intraseră pe poarta vilei. Un soldat care făcea de gardă, vă- zîndu-1 cu fata profesorului, nu întrebă nimic.

— Bună ziua, domnişoară! zisese soldatul şi le întoarse spatele.

Străbătuseră o alee de pietriş şi Silvia deschisese uşa care dădea spre laborator. Prin ferestre soarele lumina decorul complicat, plin de aparate şi de eprubete, mirosind a eteruri şi a substanţe chimice nedefinite. Profesorul Vrăbiescu calcula ceva într-un carnet. Îi auzise, dar nu întorsese capul. În cele din urmă

lăsă ochelarii pe hîrtia plină de cifre şi se întoarse spre ei. Şedea pe un taburet rotitor, în faţa unui pupitru înalt, în care cîteva sertare erau pline cu filme înguste de celuloid, risipite sau înfăşurate pe role metalice, şi ele scoase din nişte discuri de plumb. Un aparat de proiecţie pe care îl manevrase pînă 213 atunci manual, răsucind o manetă, care îi permitea s& studieze fotogramă cu fotogramă, prin proiectarea ei pe un ecran mic, fusese abandonat abia cu cîteva minute înainte; acum, profesorul Vrăbiescu îl privea pe Tronaru.

— Dumneata eşti? Unde te-am mai văzut eu?

— Sunt mecanicul Samoilă. Dealtfel, nu ăsta e numele meu. Nu ştiu dacă fiica dumneavoastră v-a spus.

I — A, ai şi un pseudonim? Şi, mă rog, care e numele dumitale adevărat?

— Tronaru. Dumitru Tronaru.

— Nu-mi spune nimic numele ăsta. Lucrezi la fabrica de armament sau eşti „forţat“?

— Nu. Nu lucrez nici la fabrica de armament, nu sunt nici „forţat". M-am angajat ca mecanic la grupul de încălzire al vilelor. De fapt, sunt trimis aici, ca şi alţii, să. mă interesez de ceea ce faceţi.

— Nu-nţeleg bine ce spui. Eşti poliţist?

— Nu.

— Atunci?

-— Sunt trimis de către nişte oameni care ţin foarte- mult să amînaţi experienţa, sau să renunţaţi la ea.

Profesorul Vrăbiescu rîse cu vocea lui spartă, neobişnuită cu astfel de izbucniri:

— Ce spui, Silvia? Şi, mă rog, ce fel de oameni reprezinţi dumneata?

Ti măsură sfidător. Tronaru nu se intimidase, dar nici nu se simţea prea bine în bătaia ochilor scrutători. In- vîrtea în mîini şapca pe care şi-o scosese de pe cap şi nu găsea cuvîntul cu care să-nceapă.

— Este vorba de un grup de oameni care doresc foarte mult ca invenţia dumneavoastră să n-ajungă în mîinile nemţilor. E vorba de un grup de patrioţi români.

Profesorul Vrăbiescu nu reacţionă în primul moment. De fapt, nu înţelegea prea bine ce-i spune celălalt. O căută cu privirile pe fiică-sa, care le întorsese spatele şi se îndepărtase spre fereastra ce dădea spre curte.

— Domnule Tronaru. sau Samoilă, cum să-ţi zic... ce nume curioase ai... Patrioţi, la ora asta, sunt destui în România. Toată lumea îşi zice patriot. Uite, şi eu mă cred un patriot ca şi dumneata. Probabil că ştii că lucrez pentru armata română...

— Da. Ştiu! Dar mai ştiu ceva: că nemţii, şi nu nu- 214 mai nemţii, abia aşteaptă ca această experienţă, pe care- o veţi face probabil mîine, să reuşească, pentru ca să fiţi luat ca un balot de-aici şi dus în Germania, unde veţi fi pus să lucraţi pentru Hitler.

Profesorul îşi căută ochelarii pe care şi-i aşează nervos la ochi.

— Domnule, eşti cam îndrăzneţ! îmi spui lucruri care mă surprind. Cum îţi imaginezi dumneata că nemţii or să dispună de persoana mea? Ai citit romane poliţiste...

— Nu. Vă spun lucruri perfect adevărate. Pe unde au ajuns, au căutat oameni ca dumneavoastră. În Cehoslovacia, în Polonia, în Franţa... Probabil că şi prin Rusia se caută aşa ceva. Pun numai o condiţie: să nu fie evrei, ceea ce din punctul meu de vedere este o prostie.

— Ia te uită! Ai şi un punct de vedere în chestiunea asta! Şi rîse cu poftă, un rîs neobişnuit la un om ca el, ceea ce o sili pe fată să se întoarcă şi să-i privească. Domnule, dacă vrei să ştii, sunt păzit foarte bine, nu va reuşi nimeni să mă clintească de-aici. Nici măcar dacă nu ştiu cine s-ar înţelege, peste capul meu, cu nemţii dumitale. Ce am aici (şi se bătu cu degetul peste frunte) nu poate să-mi fure nimeni. Înţelegi dumneata?

— Există metode, domnule profesor.

— De pildă?

— De pildă, tortura.

— Exagerezi. Sunt angajat al armatei române. Ofiţerii noştri n-au nici un interes să lase nişte străini să pună mîna pe o invenţie importantă. N-aş accepta nici eu, n-ar accepta nici Mareşalul, te rog să mă crezi.

— Domnule profesor, aş dori din inimă să aveţi dreptate, dar nu-i cunoaşteţi pe nemţi. Aşadar, ce aveţi de gînd să faceţi cu această armă a dumneavoastră? Oamenii pe care îi reprezint vă roagă să nu contribuiţi la prelungirea războiului.

— Dumneata vorbeşti serios? Adică îţi închipui că invenţia mea va prelungi războiul?

— Da. Specialiştii noştri...

— ...ai dumneavoastră? Ce specialişti *ai dumneavoastră*? Unde se află aceşti specialişti?

— N-are nici o importanţă unde se află! Dar ei, aceşti specialişti, bănuiesc că, pornind de la invenţia dumneavoastră, aţi mai da o şansă nemţilor şi asta ar prelungi războiul.

Profesorul îşi lăsă iar ochelarii pe carnetul din faţa lui. 215

— Domnule, vreau să ştii de la început că eu nu lucrez pentru nemţi. Că nu mă interesează războaiele, care sunt cauzele războaielor şi cum se vor termina ele. Pe mine mă interesează numai invenţia mea. Ea, întîmplător, este o armă, pentru că se pare că războaiele ajută întotdeauna la declanşarea unor energii necunoscute de care omul simte mai ales nevoia în momentele cînd trebuie să distrugă alţi oameni. De treizeci de ani mă căznesc să reuşesc şi, iată, sunt foarte aproape de această reuşită. Vii dumneata, un necunoscut, vorbind în numele unui grup de oameni necunoscuţi şi-mi propui să mă opresc înaintea, ultimului pas, sau să distrug invenţia mea. Admit că lucrez la o armă distrugătoare, dar în fiecare distrugere există germenul progresului, al mersului înainte. Un om ca mine se gîndeşte la viitor, nu la prezent. Încă Heraclit spunea, nu ştiu dacă ai auzit de Heraclit: *fulgerul guvernează universul.* Şi doar nu era un prostovan oarecare. Arhimede a ţinut în şah trei ani, la Siracuza,

armatele romane cu ajutorul unor oglinzi. Şi te rog să mă crezi că războiul nu-1 interesa cît îl interesa invenţia lui. În evul mediu, Nicolaus Cusanus a imaginat o ghiulea. Leonardo da Vinci avea cunoştinţe de balistică. Dumneata n-ai de unde să ştii, probabil, ce e acela *impe tuşul,* care e virtutea mişcării. Tartaglia anunţă la 1537 o nouă ştiinţă: balistica. Toţi aceşti oameni iluştri pe care ţi i-am amintit sunt fiii războiului, într-un fel, o invenţie a lui.

Îl privea cu o interogaţie teribilă în ochi, dar Tronaru nu se descumpăni.

— Domnule profesor, mi-afi ţinut o foarte frumoasă lecţie, vă mulţumesc pentru ea, dar eu sunt trimis aici pentru un lucru simplu: am venit să vă reamintesc că sunteţi român şi că puteţi să-i ajutaţi pe români, şi nu numai pe români, să scape cît mai repede de nemţi.

— Cuvintele dumitale mă coboară pe pămînt, brutal şi sigur. Cum aş putea eu să reuşesc să fac ceea ce alţii au hotărît înaintea mea? Politicienii ştiu poate mai bine ce trebuie să fie făcut şi ce nu trebuie.

— Dacă-mi îngăduiţi, domnule profesor, sunt şi eu un om care face politică.

Profesorul Vrăbiescu îşi smulse încă o dată ochelarii de la ochi.

— Dumneata? (îl măsură cu o privire distrugătoare-^ 216 Dar şi politica, dragul meu, este o ocupaţie serioasă.

— Tocmai de aceea trebuie făcută de cine trebuie şi nu de cine se nimereşte.

Urmă o secundă de stupoare, după care Vrăbiescu exclamă:

— Se pare că ai o bună şcoală oratorică, dar eu într-adevăr nu pot să fac nimic pentru dumneata şi pentru oamenii pe care îi reprezinţi.

— Atunci?

— Atunci nu ne rămîne decît să ne spunem bună seara. În ceea ce mă priveşte, voi fi discret. Nu voi povesti nimănui că ai trecut pe aici şi că mi-ai spus ceea ce mi-ai spus.

Îi întinse mîna, dar Tronaru nu i-o strînse.

Colonelul Decu Dabija se trezise într-o dimineaţă, în birou, cu un individ negricios, cam insolent, care ridicase două degete la şapcă, fără să şi-o scoată, spunînd laconic:

— Bună, şefule!

Era îmbrăcat în costumul „forţaţilor“, dar ceva îi spunea comandantului fabricii că omului ăsta numai de muncă nu-i arsese de cînd venise la Mija. Îl şi privea oarecum batjocoritor, ca şmecherii de Bucureşti, fapt care pe un militar era în stare să-1 scoată din sărite.

— Cine eşti şi ce cauţi aici?

Jean Tomescu se aşezase, fără să fie invitat, pe un scaun din faţa biroului încărcat de hîrtii al colonelului.

— Nu v-a dat de la domnul Mizdrache ecsivă? Sau de la Ploieşti?

— Despre ce vorbeşti? Mai întîi scoală-te în picioare cînd vorbeşti cu mine.

Agentul se ridicase în silă şi-1 privise tot de sus:

— Numele meu e Jean Tomescu. Sunt trimis aici de Siguranţa Statului pentru a-1 descoperi pe un sabotor, pe nume Tronaru. V-aş ruga să daţi un telefon la Bucureşti, să fiu confirmat.

Colonelul ezită un moment, căută într-un carnet aflat în sertarul biroului, făcu un număr şi aşteptă să se termine apelurile telefonice ale fetelor de la Centrala-Ploieşti. După mai bine de cinci minute se auzi un glas morocănos în pîlnia telefonului:

— Alo, cine sunteţi? 217

— Aici e Mija. Colonelul Decu Dabija, comandantul fabricii de armament. Cu cine vorbesc?

De la capătul celălalt al firului se auzi un nume mormăit. Colonelul vorbea cu Ciripoi.

— Da. Spuneţi! Vă ascult!

— A intrat acum două minute pe uşă, la mine, un fel de vagabond, pe numele de Jean Tomescu, care spune că e trimisul dumneavoastră aici. Îl caută pe un anume Tronaru.

— Faceţi-i o descriere fizică.

Colonelul era gata-gata să izbucnească în rîs, dar se stăpîni:

— Statură mijlocie, negricios, buze groase, tuns în cap, a fost adus de către... Cine te-a adus, domnule?

Jean Tomescu se reaşează pe scaun:

— Domnul Aristide Teică.

— A fost adus de domnul Aristide Teică.

— Cu o dubă militară?

— Cu o dubă militară.

— E-n regulă, se auzi de la celălalt capăt al firului. Daţi-i tot concursul, e omul nostru.

— Bine! spuse colonelul şi trînti enervat telefonul în furcă. Îl măsură pe cel din faţa lui şi se miră: Toţi ară- taţi în felul ăsta?

— Uniformă de serviciu, domnule colonel.

— Cum pot să te ajut?

— Aveţi o situaţie a celor care lucrează aici?

— Da, cum să nu? Să-1 chem pe şeful serviciului administrativ? El poate să-ţi dea orice informaţie în sensul acesta.

— A, nu! Nu aşa. Daţi-mi o ţigară.

„Nici *te rog,* nici nimic. Ce maniere au tipii ăştia de la Siguranţă*[1], gîndi colonelul Decu Dabija. Trase sertarul biroului în care avea două sandvişuri făcute de nevastă-sa şi cîteva dosare secrete, cotrobăi şi găsi un pachet de *Speciale,* cu plută, pe care îl aruncă pe birou, spunîndu-i celuilalt:

— Serveşte-te!

„O să-mi ceară şi chibrit acuma." Chibrit nu-i ceru Jean Tomescu, pentru că avea o cutie în fundul buzunarelor. Se scotoci, o scoase, luă un băţ, îl frecă pe talpa sabo- tului, dar chibritul nu luă foc. Vîrî la loc cutia în buzunar, 218 scoase o ţigară şi se întinse peste birou, spunînd:

— N-a mers. Dă-mi matale un foc!

Familiaritatea convorbirii îl enerva pe colonel. Îi aprinse ţigara şi aşteptă cu mîinile încrucişate.

— În chestiunea asta lucrăm numai noi doi, domnule colonel.

Șeful serviciului administrativ să-ți prezinte o listă cu cei angajați în ultimele trei luni. Această listă o să mi-o aducă magazinerul de la baraca numărul cincisprezece, unde am reședința. Nu vreau să fiu văzut des pe aici; bate la ochi și nu e sănătos. Cînd o să dau de omul pe care-1 caut, o să te rog să mă ajuți. Am plecat. Salut!

Peste cîteva ceasuri, trecuse ca din întîmplare pe la Cacademon.

— Am o telegramă la tine.

— Ce telegramă?

— Nu face pe nebunu', că știi despre ce-i vorba. Dă-mi hîrtia, că n-avem vreme.

Magazinerul scoase un plic și i-1 întinse.

— Ia cu pîine! Ți-ai făcut relații mari. Îți zici pe nume cu ștabul! Te tragi de nas cu colonelul!

— Mucles. Am întins-o! Pe băieții ăia doi mi i-ai scutit de treabă astăzi? I-ai lăsat în țoale, nu?

— Te-așteaptă în dormitor.

Jean Tomescu intrase în lunga baracă care avea ferestrele deschise. Era curent, plantonul de serviciu terminase cu măturatul și inspectase paturile făcute. Era și el „de-acolo" și-i făcu un semn discret către fundul dormitorului, după care închise ușa. Pe un prici se ridicaseră, în coate, doi inși: unul care fusese introdus în mijlocul „forțaților" odată cu arestarea unui grup de *malagam- biști* și care era, de fapt, un fost actor al teatrului *Cărăbuș,* angajat de poliție încă din 1938, pe numele lui, Nicu Benjamin, o *ocnă cu față,* cum îi ziceau colegii lui de meserie, uns cu toate alifiile, care ar fi vîndut-o și pe mă-sa dacă ar fi simțit nevoia, și al doilea, Gigi Pușțiu, vămuitor la Piața Mare, luat din greșeală la o razie și rămas bun la secția *speculanți,* deși protestase în calitatea lui *„oficială",* lucru sîcîitor pentru cei de la poliție, în special pentru Aristide Teică, care răspundea de *flotanți, populația rurală, mici meseriași* și care scrisese cu caligrafia lui agramată pe rapoartele primite: *Să fie*

ţinut acolo pînă la noi dispoziţii. 219

Jean Tomescu săltase pe prici ca un gimnast bun ce era şi scosese o hîrtie din plicul primit de la Cacademon.

— Ia să vedem noi ce scrie acilişa...

Erau şapte nume de oameni, cu data angajării, specificarea locului de muncă, de unde veneau şi postul pe care-1 ocupau respectivii.

— Victor Silişteanu? Gagiilor, aţi auzit cumva de ăsta? Ştiţi cumva ce poartă în maţe?

— Nu e la „forţaţi". De el răspunde Gogu de la *muncitorii liberi. Îl* întrebăm noi deseară.

— Mai departe! spusese Nicu Benjamin.

— Ion Apietroaiei. Asta vine de la Ploieşti, din *petrol,* 44 de ani, căsătorit, doi copii, locuieşte în comuna Gura Beliei.

— Şi ăsta e tot la secţia *muncitori liberi.*

În momentul acela, Jean Tomescu se lumină:

— Mă, noi suntem tîmpiţi? Toţi şapte sunt la *muncitori liberi,* că dacă erau cu voi, veneau de la drenări. Că voi sunteţi băieţi fini, aveţi cazier, aveţi poză, v-au adus cu mijloace de transport, n-aţi căzut de capul vostru. E vreunul, aşa, care a picat peste noapte printre voi?

— Nu, nea Jeane. Se poate? zise Gigi Puştiul.

— Atunci? Adu-1, unu, repede pe Gogu. Ştiţi în ce secţie lucrează?

— Mă duc eu, nea Jeane! se oferi Nicu Benjamin. Unde să lucreze? în secţia *jitile de candelă!* în cinci minute sunt cu el aici.

Şi plecase valvîrtej.

— Fii atent să nu te vadă careva unde-1 cari. Spune-i că l-a chemat verişoară-sa la vorbitor, că i-a murit careva din familie. Vezi tu ce cardeşti pe gură.

Peste zece minute, Gogu Iftode, agent acoperit în secţia *muncitori liberi,* se prezentase la raportul lui Jean Tomescu, „omul Centralei".

— Trăiţi!

— Ia un loc pe blană. Fă-te comod! De unul Victor Silişteanu ai auzit?

— Auzit. Îl cunosc bine. Lucrează la secţia *strunguri.* Dar pe cine căutaţi?

Jean Tomescu îşi bălăbănea picioarele spînzurate peste prici şi căuta în memoria lui găunoasă chipul de demult 220 al lui Dumitru Tronaru.

— Mă, ar fi unul aşa, cum să-ţi spun eu, cînd îl vezi, nu-1 ţii minte. Vorbeşte bine, dă pă gură cîte-n lună şi-n stele. A lucrat în C.F.R., la *Griviţa-Vagoane.* S-a lăudat că se pricepe la trenuri, la chestii de-astea, la locomotive...

Gogu Iftode nu auzise de aşa ceva. Nu rămînea decît metoda eliminării.

— Deci ăsta nu seamănă.

Jean Tomescu îl tăie de pe listă cu un creion bont găsit prin largile-i buzunare.

— Dar Ion Apietroaiei?

— Amărăştean. Nu ţine.

Mai erau cinci nume.

— Frăsineanu Marin, 43 de ani, necăsătorit, locuieşte în Ploieşti, pe strada Cometa 14. Lucrează la *montaj.*

— Pe ăsta nu-1 ştiu, ce-i drept, zisese Gogu Iftode.

— Să-i punem o cruciuliţă atunci. Mai departe...

— Toader Alexandru...

— E valabil. Nu-i ce cauţi matale.

— Mai sunt trei bucăţi. Dar Ovidiu Samoilă? Ştii ceva despre el? Lucrează la serviciul *întreţinere,* e caloriferist.

— Pe ăsta nu prea l-am văzut. Nu s-a arătat la faţă. Pune-i o cruciuliţă.

— Mai departe! Dar Oprişiu? Mituş Oprişiu...

— Cu el beau eu sîmbăta la *Berbec,* în Ploieşti, Nu e. In sfîrşit, fu citit şi al treilea nume, Dinu Colceag. — Asta e maistru. Eu către el aş bate. E cam suspect. Jean Tomescu făcu şi a treia cruciuliţă în dreptul numelui.

— Gogule, eşti invitatul meu. Mergem să mi-i arăţi. Dar nu aşa ca la bal: „îţi prezint pe domnişoara cutare...“ Te faci că ai o treabă cu fiecare şi-i iei pe rînd, nu ne grăbim. Îl întrebi de una, de alta, c-o fi, c-o păţi, eu o să stau de-o parte să-1 studiez, că nu l-am mai văzut pe tip de zece ani. S-a înţeles?...

— S-a înţeles!

Inspectorul-şef Mizdrache dusese în ultima vreme ceea ce numea el o *viaţă sportivă.* Nu tu morun de la *Papa- stase,* nu tu o cegă ameţită în mujdei de usturoi, nu tu un popas la *Cina,* unde se făceau nişte papanaşi a-ntîia cu brînză de vacă, nu tu o incursiune la *Carpaţi* după un *Chateaubriand,* cu mărar, nimic pe linia asta. Cu femeile mai scăpa caii. Campase în ultimele luni la Micşunica, dar acum bătea un vînt de primăvară şi, la asemenea schimbări de anotimp, trebuia un boboc, ceva, o prospătură. Ciripoi îi semnalase că barul *Fu-Ciang,* sub o nouă direcţiune, adusese un corp de balet nemaivăzut.

— Numai minore, dom'şef.

— Ce vorbeşti, măi Ciripoi? Minore? Dar cine le dă lor voie să aducă minore? Că legea interzice.

— Ei, legea merge şi ea pînă unde poate.

— Ce vrei să zici?

Comisarul îşi freca palmele de pantaloni, după obiceiul lui de neam prost.

— Dom'şef, aici nu e lucru curat, domne. V-am spus eu dumneavoastră că s-a redeschis sub o nouă direcţie. Ai dinainte, cine mă-sa or fi fost, că aveau nişte nume greceşti, au dat faliment, au crăpat, au tras oblonul. Din ce am mirosit eu, aici sunt băgaţi bani nemţeşti. Intri dumneata după 11 noaptea la *Fu-Ciang;* contrar dispoziţiilor date de poliţia Capitalei, ordin de la Mareşal, ard lumînaşterile. Lumea împopistrată, numai nemţi. Ofiţeri în permisie de pe front, delegaţi economici de la Berlin chipurile, dame, dame... Am ginit-o şi pe doamna Hoffmann şi pe maiorul von Braun. La bar e unul care nu mai iese din *„aber“* şi

„Herr“ şi *„die deutsche Offizieren“.*

Mizdrache ridicase o sprinceană: semn prost.

— Bă Vasile, tu ai început să vorbeşti nemţeşte, mă! Ce mă fac eu cu tine, mă? Trebuie să te avansez.

Ciripoi nechezase:

— Unde nu dă Dumnezeu, dom’ şef.

— Ia mai zi-i, mă, ce mai e pe la *Fu-Ciang,* pe-acolo?

— Păi e piticul ăla pe care-l urmărim noi, de se zice că l-a mierlit pe domnul Arghirescu, că nici n-am făcut raport să afle domnul Tismana, că atunci intrăm în conflict diplomatic, şi asta ne mai trebuie... Mai e una, dom’şef, fie a dracului, cînd iese pe stradă, se-ntîmplă carambol. Are un nume italienesc, cum să vă zic eu: Jo-Jo Martinelli.

— Bă, fii atent, că Martinelli ăsta are o fabrică de cauciucuri. Să nu faci o confuzie.

— Dom’şef, de Jo-Jo simt sigur. Frumoasă, neagră, 222 durdulie...

Mizdrache scosese un pachet de ţigări *Macedonia,* lungi, cu plută, ţigări de damă, mai slabe, că voia să se lase de fumat. Aprinse una.

— Şi cum zici, Ciripoi? Arată chiar aşa cum spui?

— Tot echipamentul, dom’ şef. Cum am văzut-o, mi-am zis: „Asta-i trebuie lui dom’şef de sfintele Paşti. Că s-apropie răstignirea Mîntuitorului şi dumneavoastră, să mă iertaţi, tot la Micşunica... Şi viaţa trece, dom’ şef, şi noi ne ducem, şi ne lasă clinele, dacă n-are şi el o trufanda acolo". Eu zic să mergem deseară, nu de altceva, dară să vedem şi noi ce e cu piticul ăla. Că de amestecat nu ne putem amesteca, dar de ştiut trebuie să ştim. Aici sunt treburi încurcate. Ascultaţi-mă pe mine! Numai d-ăia cu cap de mort pe şapcă. Mie îmi pute. O să intrăm într-un rahat de n-o să ne mai vedem. Dar măcar pe Jo-Jo s-o vedeţi şi dumneavoastră şi să-i spuneţi basmul ăla cu Scufiţa Roşie.

Barul *Fu-Ciang* suferise schimbări radicale. Pe vechile scări de ciment fusese aşternut un covor îngust, uşile batante, care

aduceau cu cele ale unui *saloon* din Far West, erau acum luminate de o lanternă de mătase roşie, cu ciucuri, iar pe lemnul dat cu lac roşu fuseseră pictate cîteva ideograme de bronz. Ringul de dans, un disc circular de parchet, era înconjurat de trei rînduri de mese, ultimele aşezate în formă de loji, cu paravane despărţitoare, şi ele pictate cu dragoni şi şerpi, cu toată acea recuzită scenografică banală, cunoscută în anii aceia la Bucureşti. Pe mesele rotunde, cu un picior, aceleaşi lanterne în formă de pagodă, îmbrăcate în mătase, lateau o lumină rubinie, stranie, în jur.

— Ce e cu bomba asta, mă Ciripoi? Mai lipseşte Fu-Manchu şi cu Mister Motto. Aici te omoară unul cît ai zice peşte. E o beznă de nu se vede om cu om. Uită-te, ai dracului, ce le-a dat prin cap! Nemţi-nemţi, dar bat departe.

Inspectorul-şef făcu o inspecţie circulară cu privirile. Se obişnuise cu lumina scăzută, sigur că nu vedea pe toată lumea, dar o părere îşi putu face. Cîteva doamne din lumea bună, cu soţii, cîntăreaţa Sidonia Zvorişteanu de la Operă, cîţiva balerini, tot de-acolo, Ionescu Griviţa cu o puştoaică, pe care o pelota fără sfială, crezînd că nu-1 vede nimeni în semi-întunericul din jur, cîţiva ofiţeri germani, grade mari, cu S.S.-ul la petlițele negre, („Avea drep- 223 tate Ciripoi, lume bună!“), domnul Dimitrie Ignatiev, care bea votcă din pahare cu picior, cu două fete din baletul de la *Alhambra,* nici una sărită peste douăzeci, *trup şi suflet,* vorba lui Ciripoi, mai multi necunoscuţi, agentul Năstase de la *Moravuri,* care era de serviciu în seara asta, şi alţi cîţiva. Un bar de aluminiu, şi el abia luminat de aceleaşi lanterne în formă de pagodă, dincolo de care strălucea un rastel de sticle cu etichete multicolore. Pe barman îl cunoştea Mizdrache, lucrase la Ambasada germană, angajat ca chelner la recepţiile date de nemţi în diferite ocazii, pentru că ştia bine limba lor. Se apropie un şef de sală care-1 cunoştea şi el pe inspectorul-şef.

— Bună seara, domnule Mizdrache, cu ce vă putem fi agreabil?

— Ia te uită, Ciripoi! E şi domnul Dănălache pe-aici. Mă, cît vă costă pe voi, mă, ca să vă angajeze ăştia aici, să trageţi cu dopuri de şampanie, în loc să fiţi pe front?

— Ei, dom'şef. După posibilităţi: omul trebuie să se orienteze în viaţă.

Avea sub braţ o listă de băuturi. Vru să i-o întindă inspectorului-şef.

— Nu. Spune-mi ce-mi recomanzi!

— Păi să vă dau *Mao-tai.*

— Asta ce mai e? făcu Ciripoi, parcă atunci paraşutat într-un bar de lux.

— Un rachiu chinezesc foarte bun, curat, nu face capul mare. Să vă pun şi o gustărică, atenţia casei pentru dumneavoastră, că ne-aţi tăiat panglica. Pe urmă să vă oferim ' şi o sticlă de şampanie, ca la orice lansare de transatlantic.

— Nu, nu! Fără şampanie, că mie şampania îmi face rău, spusese Mizdrache. Dacă ai o sticlă de *Şaba,* ceva, un *Riesling,* un *Muscat...*

— Un *Muscat,* domnule inspector, foarte bun, de la mama lui, nişte icrişoare negre... Lăsaţi pe mine.

— Şi restul...

— Băiat fin, spuse Ciripoi.

Prin uşile batante intra căpitanul Fritz Müller, amicul maiorului von Braun. Mizdrache îl recunoscu, dar nu-i spuse nimic lui Ciripoi. Orchestra aflată într-o mică fossă suspendată în stînga barului începuse să cînte uvertura *Intr-o piaţă persană,* de Ketelbey, bucată favorită a corpului german în acele vremuri.

224 — Şi Jo-Jo aia a ta? Cînd s-arată şi ea?

— Păi pînă mai băgăm noi ceva în raft, pînă gustăm rachiul ăla, cum îi zicea, *Mao-tai,* se-arată şi ea, că-i fată bună. Dar vă propun mai întîi să studiaţi corpul de balet.

— Nemţoaice, cumva? întrebase Mizdrache.

— A, nu! Fete bune de-ale noastre. Din Dudeşti-Cio- plea, din Pantelimon... E un impresar, Simache, cam ovrei el, a scăpat de

bombe, l-au lăsat ăştia în pace, el le adună, toată crema. Le spală, le parfumează, le dă cu odicolon, ba să fiu al dracului, am auzit că le şi cîntăreşte. Care n-are sub 54 de kilograme, nici n-o lasă să se dezbrace. O să vedeţi marfă a-ntîia, tineret bovin... mmmm...

Şeful de sală Dănălache adusese două păhărele, parcă abia stropite cu o băutură albă. Ciripoi se uitase la el, de parcă ar fi omorît-o pe maică-sa.

— Ce-i cu degetarele astea?

— 60 de grade, maistre! îţi ia gura foc. Atenţie la vopsea.

Ciripoi, pe post de degustător, ca şi cum ar fi vrut să-1 ferească pe Mizdrache să nu fie otrăvit, gustă prudent, plesni din limbă şi aprobă:

— Merge! Domnule Dănălache, mai adu două *doze.*

— S-a făcut! zicea acela. Acuşica pică şi icrele.

După care dispăru.

— Să ne trăiţi, dom'şef, şi la mai mare!

Mizdrache dădu ruseşte paharul peste cap, simţi în stomac o arsură, plescăi şi el din limbă, cum procedase mai devreme Ciripoi, lăsă paharul pe masă şi, fără să facă vreun comentariu, privi spre perdeaua de unde tocmai ieşea corpul de balet, atît de lăudat de Ciripoi. Şase fete îmbrăcate în chimonouri galbene, în picioarele goale, pe vîrfuri, înaintau în sunetele melodiei *Tamburina chinezească,* de Kreisler. Grupul de fete era machiat în aşa fel încît feţele palide, la lumina unui reflector, să arate ca ale unor chinezoaice: sprîncenele smulse, în locul cărora se trasase cu creionul dermatograf cîte o linie subţire, ridicată spre tâmple. Ochii codaţi, un fond de ten alb măreau şi mai mult senzaţia că aceste fete, culese de prin tramvaiele care duceau spre Vitan sau Bucureştii-Noi, fuseseră aduse tocmai din Asia. Coregraful imaginase un dans mai mult indian decît chinezesc, fetele înaintau cu paşi mici, pe vîrfuri, cu palmele adunate sub bărbie, ca în riturile zeiţei Kali, făceau mişcări ondulatorii, aruncînd din cînd în cînd braţele la dreapta şi la stînga, spre 225 a

sugera o mişcare şerpească. Ciripoi, care vedea pentru a treia sau pentru a patra oară acest program, uitase că nu e singur îa masă.

— Vasilică, ai nevastă, ai copii acasă. Şi tu stai prin baruri cu mine, Vasilică, şi-ţi curg ochii, Vasilică, ca la pisoi. Ia spune tu, Vasilică, a treia din stingă... cum o cheamă, mă?

Ciripoi nu ştia.

— Dom'şef, nu i-am cerut biroul populaţiei pînă acuma, dar dacă dumneavoastră începeţi să aveţi nişte sentimente, eu pe loc mă duc şi o întreb.

— Nu, nu, stai dracu, aici, ce, ai băut lauri?

Şeful de sală adusese icrele negre, lămîia tăiată mărunt şi încă un rînd de *Mao-tai.* „începe bine seara, gîn- dise Ciripoi, dacă Iu dom' Mizdrache i-a plăcut o bucăţică, e bine. Cînd o ieşi şi Jo-Jo, atunci o să fie căderea Bastiliei."

Fetele începuseră să mai lepede de pe ele întîi nădragii largi, apoi bluza scurtă cu dragoni verzi, rămînînd în cunoscutele lor piese de bază, sutienul şi chiloţelul. Ofiţerii nemţi, ca şi cum nu le-ar fi văzut, discutau mai departe. Ciripoi observase lucrul ăsta şi se mirase:

— Ce fel de oameni or fi şi feldvebelii ăştia? Că nu se uită şi ei la o formă de femeie, la frumuseţea naturii, ca să zic aşa...

Băuse al doilea *Mao-tai* şi începuse să vorbească ca-n cărţi.

Locul fetelor îl luă curînd un grup de trei: un arlechin, o dansatoare cu o mască rigidă pe chip şi cu părul roşu, cu *tu-tu* roz, înaîntînd pe poantele unor *balerini* de mătase, urmaţi de un pitic, care jongla cu nişte farfurii. Mizdrache îl fixa pe acesta din urmă.

— Ciripoi, ăsta e piticul tău de la circul *Busch?*

— Chiar el, dom'şef. Omul pe care-1 bănuim.

Cei trei îşi făceau numărul, fără ca atenţia celor de la mese să fi sporit. Bătea o tobă, subliniind clipele de emoţie cînd, pe o sfoară legată de doi stîlpi ai unor loji, arlechinul mergea fără prăjina de echilibru, ajutîndu-se numai cu braţele desfăcute în

formă de cruce, la un metru deasupra podelei, balerina în roz mima exagerat pe lîngă el groaza, iar piticul făcea tumbe, simulînd că vrea să-1 imite. În bătaia şi mai grozavă a tobelor se aduse un 226 panou înalt cît o siluetă de om, dansatoarea se lipi de

scîndurile vopsite în culoarea sîngelui şi arlechinul căra, pe o tavă, douăsprezece cuţite ascuţite, pe care piticul începu să le arunce cu dexteritate deasupra capului femeii, de-a lungul braţelor şi picioarelor. Nici o clipire pe faţa parcă dată cu var a femeii, numai tobele acelea care iritau urechile şi curiozitatea cîte unuia, atent la acest număr.

— Acuşi o să intre Jo-Jo, îl anunţă Ciripoi pe Mizdrache.

Luminile circulare de deasupra ringului se stinseră brusc, o fîşie galbenă a unui reflector mascat mătură parchetul şi orchestra atacă primele măsuri ale cunoscutului cîntec *Lilly Marlen,* lansat de Zarah Leander, într-un film al studioului UFA. Aplauze furtunoase marcară intrarea unei femei înalte, cu braţe lungi, îmbrăcată într-o rochie neagră, foarte decoltată, despicată în faţă şi lăsînd să i se vadă frumoasele picioare, îmbrăcate à la Marlene Dietrich, în ciorapi negri de mătase.

— *Vor der Kaserne, vor dem grossen Tor,*

Stand eine Laterne, und steht sie noch davor...

Nu avea vocea profundă a lui Zarah Leander, dar lua destul de bine notele grave, producînd un efect sigur asupra auditoriului. Dansa bine, arătîndu-şi picioarele frumoase, fapt care-1 făcea pe Ciripoi să exclame:

— Ce şanuri, dom' şef! S-o duci la Bellu să scoale morţii!

— Exprimă-te frumos, Ciripoi, că te aude cineva şi o să zică că am adus mitocani la masa mea.

Asta nu-1 timoră pe comisar, care îşi continuă comentariile la acelaşi diapazon:

— Şi cum se mişcă, dom' şef, parcă e moara lui Asan. Aia a lui ta-su mare, nu cea din Ştefan cel Mare. Cu valţuri.

Pe Mizdrache îl podidi rîsul, dar se stăpîni.

— Măi, tu ai fi bun la industria morăritului.

— După posibilităţi, dom' şef, după posibilităţi, făcu modest Ciripoi şi înşfăcă ultima tartină cu icre, pentru că Mizdrache făcuse ravagii pînă atunci.

După trei ceasuri, dansatoarea Jo-Jo fusese adusă cu taxiul în faţa blocului în care locuia inspectorul-şef. Comisarul cărase cu şoferul, pînă sus, un coş cu sticle oferit de Dănălache, plus nişte gustări şi le pusese la vedere. 227

— Apoi eu mă duc, dom' şef. Să vă dea Dumnezeu spor, că fetiţa am prelucrat-o. Cunoaşte regulamentul de ordine interioară. Mi-a zis mititica să vă purtaţi frumos cu ea, că se va purta şi ea cu dumneavoastră.

— Bine, bine, Ciripoi, cărei, că noaptea e mică.

Jo-Jo era sub duş, alături se auzea presiunea apei. Uitase uşa deschisă, nu se sfia şi începuse prin a arunca de-acolo pantofii negri cu baretă, ciorapii cu care dansa şi restul. Comisarul plecase. Mizdrache se dezbrăca cu gesturi leneşe.

— Mămîcule, n-ai şi tu un halat să pun şi eu pe mine cînd ies de-aici?

— Cum să nu, puişor, să nu răceşti, că pe urmă răguşeşti. Şi eşti şi tu cîntăreaţă, te fluieră lumea. Vezi, după uşă, că am tot ce trebuie. Ce bei? Am un *Murfatlar,* am un *Riesling...*

— Şampanie, mami. Şampanie beau la ora asta.

— Zeama aia de varză pe care nu pot s-o sufăr?

— Lasă că am vorbit eu cu Dânâlaché să-mi pună un *Cordon Rouge,* că voi ăştia de la poliţie nu ştiţi să trăiţi.

Apăruse în uşă, învelită într-un halat alb, din prosop, strîngîndu-şi părul umezit puţin; îşi ştersese de pe faţă machiajul. Era mai tînără de cum părea sub lumina reflectoarelor. Avea un nas grecesc şi o gură mică.

— Dă-mi o ţigară bună, să mă afum niţel...

— Nu, dragă, nu te grăbi, că la mine nu-i chiar aşa, n-am condică de semnat...

Femeia se aşezase într-un fotoliu.

— Dar cum de nu ne-am cunoscut noi pînă acum?

— Ba ne-am cunoscut noi odată, dar ai uitat. Cîntam la o *bombă* pe Griviţa, acum vreo trei ani. Ai fost într-o razie. N-aveam acte, era să mă umfli. Pe urmă te-ai răz- gîndit.

— La *Tunelul Texas,* unde veneau pieţarii ăia cu bani mulţi? Ei, ai avansat!... Dar, ia spune-mi mie, cine ţine barul ăsta, că pe ăi dinainte îi cunoşteam. Ştii cumva nemţeşte?

— Da de unde! Cîntecele le învăţ ca papagalul pe dinafară. Am învăţat vreo cinci pînă acum.

— Şi capital cine a băgat în taraba asta?

— Cred că sunt mai mulţi. E o doamnă, nu ştiu cum 228 o cheamă, pe mine m-a adus o prietenă de-a mea, care a jucat şi ea pe Griviţa la un cinematograf, în pauze: Claudia.

— A, doamna Hoffmann! Trebuia să-mi închipui.

— O cunoşti, micule?

— Da, o cunosc. Şi altcineva?

— Păi ar fi un bărbat, dar nici pe ăsta nu ştiu cum îl cheamă.

— Şi cît îţi dă pe lună?

— Păi două bucăţi de o mie.

— Plus ce mai pică.

— Ei, asta-i pe barba profetului, zise femeia.

— Şi n-ai vrea tu, drăguţă, să ne mai spui şi nouă din cînd în cînd ce mai e pe acolo, pe la *Fu-Ciang?* Nu de alta, dar să nu ne pui în situaţia să-ţi retragem autorizaţia de artistă...

Femeia strivise ţigara *Macedonia* pe care i-o aprinsese Mizdrache.

— Eram sigură că o să ajungem aici. Voi presării n-aveţi nimic sfînt. Eu am venit cu tine, că te-am văzut băiat frumos, mai în vîrstă. Credeam că te interesez, aşa, ca femeie...

— Lasă chestiile astea! Te-am întrebat ceva. N-o să fie degeaba. Ia şi tu un manual de-ăla de învăţat limba germană. Ce mai prinzi din mers, şi poate mai asculţi pe careva, ne mai spui şi nouă ce se ascunde sub firma asta, *Fu-Ciang.* Că nemţii nu deschid circiumă degeaba la Bucureşti.

Inspectorul-şef căutase în coşul adus de şofer şi găsise două sticle de şampanie, deschisese barul mascat într-un perete, apucase cu dexteritate două pahare cu picior, le umpluse, oferise unul femeii, ciocnise şi zisese:

— Baftă!

— Noroc, mami!

După ce îl golise cu sete, mai întrebase:

— Şi cam cine te-ar interesa pe tine? Doamna aia... Hoffmann i-ai zis tu? Da, şi celălalt, bărbatul în chestiune. Şi mai e o trupă acolo, cel ce merge pe sîrmă, dansatoarea aia... O oafă, comentase Jo-Jo, care, ca orice femeie, nu putea suferi alte femei.

— Mă rog. Insă mie piticul ăla mi-ar trebui, să ştiu ce-i cu el. Ăştia trei, ai băgat de seamă sunt nemţi, sau i-a cules careva de pe maidane, de pe la noi, de la circ? 229

— Sunt nemţi-nemţi, veniţi direct din Germania, cu circul *Busch.* Nu sunt angajaţi decît cît stă circul aici. Dar tu numai de afaceri vorbeşti cu toate femeile, sau nu-ţi mai merge motoraşul...

Pe la unsprezece dimineaţa sunase telefonul. Mahmur, Mizdrache ridicase receptorul şi auzise vocea; dogită a lui Ciripoi:

— Alo! Alo!

— Tu eşti, Ciripoi?

— Eu, dom'şef. Aveţi ureche muzicală. Mă iertaţi că v-am deranjat. _

— Zi-i!

— Jean Tomescu l-a găsit pe Tronaru. A dat telefon acuşi un sfert de ceas. Ce facem? îl umflăm?

Inspectorul-şef lăsase să treacă un minut de gîndire. Privea piciorul alb şi cărnos al lui Jo-Jo, scăpat de sub cearşaf.

— Nu ţi-a spus şi ce învîrteşte ăla pe-acolo?

— Ba da, dom'şef. S-a angajat mecanic sub numele de Samoilă. I-a făcut o vizită profesorului Vrăbiescu. Eu l-aş înhăţa fără multă discuţie.

— Iar te grăbeşti! Las' că vin eu acum, într-o jumătate de oră.

Trimite şoferul. Aici e chestie serioasă, trebuie să ne mai gîndim.

Socoteala era simplă. Să-1 întoarcă pe profesorul Vrăbiescu nu mai era vreme. În urmă cu un ceas, în pivniţa în care se afla boilerul instalaţiei de încălzire a vilei cobo- rîseră doi inşi care miroseau de la o poştă a fi de la poliţie. Ochiul obişnuit cu asemenea indivizi, al lui Tronaru, îi recunoscuse într-o secundă. „M-au mirosit, dar sunt doi, nu unul.'Omul meu de legătură mî-a vorbit de un singur agent, şi, uite, s-au înmulţit/[4]

— Dumneavoastră? îi întrebase.

Gogu Iftode, care îşi pregătise repertoriul, cum zicea el în limbaj golănesc, spuse fără să clipească:

— Suntem de la Corpul de voluntari, paza contra incendiilor şi a bombardamentelor. Am venit să vedem cum staţî cu sacii de nisip şi dacă aţi amenajat vreun adăpost antiaerian.

Tronaru nu avea altă alternativă decît să facă pe 230 prostul:

— Saci de nisip nu mi-au dat cei de la magazie şi nici n-au vorbit de vreun adăpost antiaerian. Adăpost există în curtea fabricii.

Jean Tomescu se înţelesese cu Gogu Iftode ca acesta din urmă să-1 ţină de vorbă pe Tronaru. După chip şi-1 amintea vag, dar vocea nu-1 mai înşelă. El era! Stătură amîndoi un sfert de oră, schimbară ţigări între ei, şi atît.

Cei doi se învîrtiră fără rost prin pivniţa boilerului, traseră cu ochiul la mica încăpere în care falsul mecanic dormea noaptea şi pe urmă plecară.

— Păi... noroc! zisese Gogu Iftode.

Cu simţul lui special, Tronaru îşi dădu seama că negriciosul, cel de-al doilea, era agentul pus pe urmele sale. Ieşi după ei şi-1 văzu coborînd pe şoseaua îngustă de asfalt spre tabăra *„forţaţilor“.* Era limpede. Trebuia să acţioneze foarte rapid şi cu orice risc, lucru cel mai puţin ipdicat în asemenea împrejurări, însă nu mai avea de ales. Asta se petrecea cam pe la 11 dimineaţa. Soldaţii care pregătiseră poligonul pentru experienţa de a doua zi se retrăseseră. Totul era pregătit, tancurile,

manechinele care trebuiau să înregistreze gradul de arsuri pe care le-ar suferi oamenii aflaţi în preajma monştrilor incendiaţi cu proiectilele lui Vrăbiescu, buncărele păzite de efective duble de soldaţi, cu siguranţă însă că proiectilul nu fusese transportat şi introdus în lansator, din motive de securitate. El se afla, după socotelile sale, depozitat undeva în laborator şi abia mîine dimineaţă avea să fie transportat la locul de experienţă, care se afla la două sute de metri depărtare. Să furi acest proiectil era un lucru de neimaginat. Întotdeauna, în asemenea acţiuni, cel care te trimite să le duci la îndeplinire şi cel care le execută îşi acordă o şansă. Nimeni nu-ţi cere să te sinucizi şi nimeni nu vrea să plătească cu cadavrul său reuşita unui sabotaj. Probabil că, odată recunoscut, cei doi merseseră să înştiinţeze organele de poliţie de la Ploieşti sau de la Bucureşti. Asta însemna că, dacă nu s-ar întîmpla altfel, are măcar un ceas şi jumătate sau două pentru a acţiona. Primul lucru ce-1 avea de făcut era să-i imobilizeze pe cei doi şi să evite întîlnirea cu alţii, care i-ar fi putut anunţa pe aceştia. Odată scoşi din joc, trebuia să se întoarcă şi să mai stea de vorbă încă o dată, nu cu profesorul, pentru că oameni ca Vrăbiescu nu puteau fi convinşi, era limpede. Poate că pe fiică-sa ar fi avut o şansă 231 s-o hotărască. Şi dacă ea n-ar fi vrut să înţeleagă? Şi dacă prostul ăsta bătrîn s-ar fi încăpăţînat pînă la capăt, treaba se putea termina prost pentru ei. Cel mai greu lucru, şi care devenise aproape un obstacol de neînlăturat, era faptul că laboratorul se afla sub locuinţa lui Vrăbiescu şi a fiicei sale. Un incendiu sau o explozie, cu atît mai mult, i-ar fi omorît pe amîndoi. Trebuia să-i scoată afară din vila aceea minţindu-i sau amenin ţîndu-i. Totul se complica. Deocamdată trebuia să termine cu cei doi agenţi. Îşi strînse puţinele lucruri pe care le avea în cămăruţa unde locuise; era, de fapt, bucuros că termina mai repede cu treaba asta, stătea de vreo 60 de zile aici, locul nu-i plăcea. Avea să fie tărăboi mare. Va veni armata, poliţia. Un incendiu sau o explozie la o fabrică de armament, asta însemna să pui pe drumuri forţe

foarte mari. N-avea nici măcar timpul să-i înştiinţeze pe cei de la Bucureşti care îi spuseseră că, după actul de sabotaj ce avea să-1 facă, trebuia să se descurce foarte rapid, singur şi să ajungă cu orice mijloc la Ploieşti, unde avea două adrese. Uşor de zis, dar cum să atingi foarte repede Ploieştii cînd vor începe să sune sirenele alarma, cînd toate şoselele vor fi blocate şi va trebui să treacă, să încerce să scape, printr-o plasă foarte deasă de agenţi de poliţie şi de soldaţi? Judeca repede, cu graba disperării. Poate dacă s-ar îmbrăca în ţăran, dacă ar fura o căruţă, s-o ia pe un drum vicinal... Dar de unde să scoţi o căruţă, de unde hainele ţăranului? Era complicat. Să se ascundă în pădurea aceea din spatele coloniei ar fi fost altă soluţie. Făcuse cîteva recunoaşteri, ştia potecile, dar probabil că cei de la fabrică aveau posturi şi acolo. Nu-i plăcuse mutra pădurarului, care, cu treabă, fără treabă, cobora şi el din cînd în cînd pînă în apropierea vilei profesorului. Probabil că cei doi care-1 vizitaseră mai devreme nu erau singurii agenţi. Îşi privi ceasul de la mînă. Îşi aduse aminte de bicicleta fetei lui Vrăbiescu. O văzuse pe laborantă de cîteva ori pe şoseaua care ducea spre Ploieşti. Asta era un instrument uşor, putea să-şi aleagă potecile lăturalnice, să se ascundă, să fugă iar, măcar pînă venea noaptea şi atunci totul se schimba şi ar fi fost mai uşor, îşi privi lucrurile strînse într-un mic geamantan de carton. Trebuia să-1 lase aici. Ar fi preferat să-i dea foc, dar nu mai avea timp. Mare lucru nu era în el. Nişte haine 232 vechi, o pufoaică, o pereche de bocanci şi cam atîta, dacă nu mai puneai la socoteală cele cîteva cămăşi şi indispensabili. Într-o nişă din spatele boilerului, pe care o descoperise încă de la venirea sa aici, se aflau cele două grenade artizanale cu fosfor şi revolverul său, o *Bereta* cu şase gloanţe. Verifică încărcătorul, lăsă un glonţ pe ţeavă şi-şi vîrî arma în buzunarul hainei. Cele două grenade le ascunse sub haină. Avea două teci de piele pe care şi le confecţionase singur, legate de centură cu două cureluşe. Se asigură că cele două grenade nu se puteau dezamorsa decît dacă voia el şi, pe urmă, porni hotărît spre vila

lui Vrăbiescu.

Era o zi limpede, cu cer albastru, soarele lumina fagii abia înverziţi ai pădurii Mija. De aici, de sus, de lîngă castelul de apă, se vedea toată colonia aşezată în amfiteatru, barăcile date cu var ale „forţaţilor", fabrica de armament cu halele ei întunecoase şi aleile interioare, asfaltate. Ce ciudat lucru, între cei aproape două mii de muncitori liberi se aflau cîţiva cu care ar fi putut să se ajute, dar nu reuşise să-i depisteze. Instrucţiunile fuseseră clare: să nu ia contact cu nimeni, să acţioneze cînd nu se mai putea face nimic, adică atunci cînd s-ar fi aflat într-o situaţie de forţă majoră.

Ferestrele laboratorului erau deschise. Probabil că Vrăbiescu îşi punea la punct ultimele amănunte ale experienţei de mîine. Bicicleta fetei stătea rezemată de uşă, afară. O luă fără să facă zgomot, se sui în şa şi începu să pedaleze grăbit. Drumul cobora spre intrarea din tabăra „forţaţilor“. Văzuse santinelele care păzeau poarta şi frînă brusc în faţa lor.

— Îl caut pe magaziner. (Tronaru îl ştia pe acesta, se întîlniseră de cîteva ori.) îl caută comandantul.

Soldaţii aveau o ocupaţie mai plăcută, fluierau după nişte fete care ieşiseră de la bucătăria cantinei fabricii.

— Intră şi tu, vezi că-1 găseşti la baraca numărul 15.

Îi deschiseră poarta de sîrmă ghimpată, Tronaru încă- lecă pe bicicletă şi dădu ocol barăcilor. Reparase cîteva sobe cu cîtva timp în urmă în sectorul acesta, dar nu se orientă prea repede. Cînd, în sfîrşit, găsi baraca cu numărul 15, descălecă prudent şi se apropie, fără să facă zgomot, de uşa deschisă prin care auzea glasurile celor doi. Jean Tomescu îi spunea celuilalt:

— Tu crezi că individul s-a prins? 233

Gogu Iftode, aşezat pe o grămadă de efecte (descuia- seră magazia Cacademonului, cu care vorbiseră mai devreme şi pe care-1 aşteptau aici), îi răspunsese, destupînd o sticlă de rom găsită sub tejgheaua magazinerului:

— Nu pare prost. Şi dacă e ăla care zici c-a fost la Griviţa şi n-

aţi pus voi mîna pe el, ditamai poliţie, zece ani, înseamnă că nu-i fitecine.

— Toarnă, zisese Jean Tomescu (acum, Tronaru îi vedea pe amîndoi) şi întinsese un pahar de excursie din aluminiu. Gogu Iftode îi turnase şi, după aia, dăduse o duşcă din sticlă pe gît.

— Bun basamac. Citi eticheta: *Rom Jamaica.* Fie el al dracului, dacă nu e făcut în pivniţă la *Jariştea* şi bătut cu lanţul.

Jean Tomescu îşi încheia şireturile de la pantofii de tenis pe care îi avea în picioare. (Făcuse ce făcuse şi nu mai purta saboţi ca toţi ceilalţi „forţaţi".)

— Tu crezi că motologii ăia de la Bucureşti or să vină ei repede, să-1 facă balot pe Tronaru ăsta al tău? întrebase Iftode mai dînd o duşcă pe gît.

— Dracu ştie! De venit o să vină cineva încoace, dar eu n-am voie să-1 grăbesc, că de mult ţi-1 făceam fedeleş. Au şi ăştia metodele lor. Cică să stăm la filă cît om putea, să vedem dacă n-are complici. Pe mă-sa... Mai dă-mi o înghiţitură de rom. Da' Cacademonul ăsta al nostru de ce nu mai vine? Zicea că se întoarce în cinci minute, că de-aia ne-a dat şi cheia!

— O fi găsit şi el o *piele* ceva, pe drum. Că nu-i stau ochii bine în cap. Dar voi cum v-aţi împrietenit, aşa, tam-nisam?

— Ei, am eu pe vino-ncoace, de-aia...

Şi în clipa aceea Jean Tomescu rămase cu paharul la gură. În faţa lor stătea omul pe cărei îl vizitaseră cu cîtva timp înainte, ţinînd un pistol în mînă. Nu mai avea aerul de prostovan pe care şi-1 lua ori de cîte ori se întîlnea cu cineva.

— Ridicaţi mîinile sus!

— Nenică, glumeşti, ori te faci? întrebă Jean Tomescu, încă nevenindu-i să-şi creadă ochilor.

— Nu glumesc deloc! N-am timp să glumesc. Faţa la 234 perete!

Ridicase strapontina care-1 despărţea de cei doi, îi pipăise repede să vadă dacă n-au un cuţit ascuns sub haine şi vîrîse ţeava revolverului în coasta lui Gogu Iftode.

— Ia frînghia aia de-acolo şi leagă-1! îi porunci. Şi nici o mişcare în plus.

După două minute, Jean Tomescu era legat fedeleş. Tronaru găsi nişte prosoape într-un raft. Smulse două, îi aruncă unul lui Gogu Iftode şi-i spuse:

— Bagă-i-1 în gură şi strînge-i-1 la spate. Că-ţi vine rîndul şi ţie.

Odată imobilizat Jean Tomescu, Tronaru îi arătă celuilalt locul din spatele acestuia.

— Aşază-te cu mîinile la ceafă şi aruncă-mi restul de frînghie.

Luă cu stînga bucata de frînghie rămasă, îi înconjură gleznele, pe urmă o înfăşură în jurul gîtului, astfel încît, la orice mişcare, Gogu Iftode s-ar fi sugrumat. Pe urmă, cu un nod marinăresc îl legă de celălalt, trecîndu-i şi lui frînghia peste beregată. Făcuse din cei doi un balot frumos. Ii vîrî şi lui Gogu Iftode un prosop în gură, puse revolverul pe strapontină şi-1 legă la spate şi pe cel de-al doilea.

— O să vă strîngă niţel, dar vă trece.

Îi lăsă pe amîndoi, mai căută o frînghie şi, cînd o găsi, îşi pregăti un fel de lasso. Era prost dacă magazinerul ar fi venit însoţit de încă cineva, dar un revolver în mîna unui om hotărît era un argument decisiv pentru oricine. Aşteptă zece minute după ceas, dar nu se întîmplă nimic. Cei doi îl priveau curioşi, fără să poată să se mişte. Jean Tomescu înjura mărunt în gîndul lui: „Aşa ne trebuie, fir-ar mama noastră a dracului, dacă nu punem laba pe infractorii ăştia cînd îi avem în mînă. Că noi zicem că sunt cuminţi, că nu umblă cu arme de foc, şi uite-i. Stau cu Gogu Iftode de gît aicea, ca doi coinaci, gata-gata să ne beregăţim la prima mişcare. Halal treabă! Cînd o auzi nebunul ăla de Ciripoi că m-am dat prins, mă bagă iar şase luni în Văcăreşti, de-o să-mi iasă pe ochi“.

După încă trei minute se auziră paşii magazinerului.

— E cineva aici? întrebă. Văzuse bicicleta fetei Iui Vrăbiescu. Domnişoară, mă căutaţi pe mine?

Intrase, dădu cu ochii de cei doi legaţi fedeleş şi simţi în jurul gîtului un laţ care îl sugruma. 235

— Nici o mişcare. Deschide gura!

Un prosop vînt între dinţi' ca celorlalţi, mîinile imobilizate la spate. Cacademonul încercă o lovitură parşivă cu piciorul, dar, din doi pumni, celălalt îl pusese jos. Îl tîra acum către ceilalţi, legîndu-i şi lui picioarele adunate la gură. Găsi cheia cu care descuiase Jean Tomescu, mai făcu o inspecţie cu privirile ca nu cumva să fi uitat vreun amănunt, îi încuie în magazie, se sui pe bicicletă, trecu pe lîngă soldaţii care îi deschiseseră poarta şi-1 întrebau miraţi:

— Ai terminat aşa de repede?

— Am terminat.

Le făcu un semn cu mina şi se îndepărtă repede.

— Deci dumneata îmi furaseşi bicicleta?

Fata lui Vrăbiescu îl privea mai mult curioasă decît mînioasă.

— Unde dau, unde mă întorc, tot de dumneata mă împiedic. Ce ai de gînd?

Tronaru rezemase bicicleta de zidul casei. Acum stătea în faţa ei şi Silvia Vrăbiescu îl măsura în voie. N-avea nimic dintr-un erou. O mutră obişnuită de bărbat care n-o dusese prea bine în viaţă, cu o privire specială, pe care trebuie s-o aibă numai acei oameni decişi să săvîrşească, în minutul următor, un lucru imprevizibil.

— Ce s-a întîmplat?

— Domnişoară Vrăbiescu, ai asistat la discuţia mea cu tatăl dumitale. Nu ne-am înţeles. Mîine, aşa cum s-a stabilit, va avea loc experimentarea proiectilului pe care l-a construit. Eu am ordin să nu plec de-aici pînă nu zădărnicesc lucrul acesta. Poliţia va sosi în cel mult o oră. N-am de ales.

Îşi desfăcu haina şi-i arătă cele două grenade.

— Trebuie să arunc laboratorul profesorului în aer. Tatăl dumitale e înăuntru. Probabil că ne aude, dar, distrat cum e, habar n-are ce-1 pîndeşte. N-am chef să-1 omor pe profesorul

Vrăbiescu. Vreau numai să amîn experienţa asta cît se va putea amîna. Sunt un soldat fără uniformă, primesc ordine, trebuie să le execut. Ce-ai face în locul meu?

Totul era atît de neaşteptat, încît fata nu ştia ce să 236 spună mai întîi.

— Cum să arunci laboratorul în aer?

— E singura soluţie. Fă ce ştii şi scoate-1 în trei minute pe tatăl dumitale de-acolo. Altfel voi fi silit să arunc aceste grenade înăuntru.

— Eşti nebun. De-a binelea nebun. Cine naiba te-a mai scos şi pe dumneata înaintea mea? Dacă ştiam, te dădeam pe mîna poliţiei. Am să strig, am să chem lumea, să vedem pe unde ai să mai fugi.

— N-ai să faci asta, domnişoară, pentru că e vorba de viaţa tatălui dumitale.

Atunci se-ntîmplă un lucru neaşteptat, care grăbi ho- tărîrea fetei. De la intrarea principală în colonie se auziră claxoane de maşini care sunau agitat. Din locul acesta, şoseaua se vedea ca-n palmă. Din trei maşini negre cobo- rîseră cîţiva ofiţeri germani care parlamentau cu soldaţii de la intrare. Probabil că îl întrebau la telefon pe comandantul Decu Dabija dacă să-i lase să intre înăuntru sau nu. Se uitară, şi Tronaru şi fata, în aceeaşi direcţie.

— Cum? E adevărat? Nemţii aici?

— Probabil că cei de la Statul Major i-au invitat să asiste la experienţa tatălui dumitale. Dacă ea, această experienţă, va reuşi, profesorul Vrăbiescu va fi într-o mare primejdie. În două săptămîni, cu orice mijloace, ei l-ar căra în Germania.

Fata îşi frîngea mîinile, neînţelegînd prea bine ce să facă.

— Dumneata mă minţi. Dumneata vrei cu orice chip să distrugi o muncă de-o viaţă. Şi eu n-am să te las.

Era limpede că rezistenţa ei morală scăzuse. Apariţia neaşteptată a acelor maşini negre şi a uniformelor germane făcuse mai mult decît cuvintele lui.

— Domnişoară, ascultă de un om care nu vrea răul nici tatălui

dumitale, nici dumitale. Ascultă de-un prieten al lui Gicu Leventer, pe care-1 ştii bine ce hram purta. Noi nu suntem nişte nebuni care ne jucăm de-a războiul. Dumneata crezi că mie nu mi-ar place să stau liniştit undeva, acasă la mine, sau să mă plimb? Crezi că este plăcut să-ţi arăt aceste grenade? Uite, am şi un pistol. Şi, crede-mă detest armele. Cînd eram mai tînăr, la vîrsta dumitale, deşi nu s-ar zice că sunt atît de bătrîn, vedeam ocupaţia asta a mea altfel. Speram că noi vom sădi grădini şi vom ridica fabrici. Atît. Nu mi-am închipuit în viaţa mea că o să umblu cu drăcovenia asta prin buzu- 237 nare. A trebuit să învăţ să mînuiesc grenadele şi pistolul italienesc, dar am pierdut destul timp cu dumneata. Ho- tărăşte-te! Eu am să te las să intri în laborator, să-1 convingi pe tatăl dumitale sau să-1 minţi să iasă de-acolo. După părerea mea, ar fi mai bine să-1 minţi. Du-te şi spune-i că au venit nemţii şi că vor să-1 cunoască. Spu- ne-i că-1 cheamă comandantul fabricii, colonelul Dabija. Să-şi ia o haină pe el şi să se ducă să se întîlnească cu ei. De restul mă ocup eu.

O privea cu o insistenţă îngrozitoare drept în luminile ochilor. Şi înainte ca fata să-i întoarcă spatele, îi mai spuse:

— Ştiu că aveţi în laborator un telefon. Puteţi să telefonaţi unde vreţi! Dacă în zece minute nu părăsiţi Adia, eu tot am s-o incendiez.

În clipa aceea, în uşă se ivi profesorul Vrăbiescu.

— Ce faceţi aici? Iar dumneata?

Tronaru o privea pe fată ca şi cînd nu l-ar fi auzit.

— M-a chemat comandantul. Au venit nemţii. Eu îi aşteptam abia deseară. Colonelul Dabija spune că vor să ne cheme în Germania. M-a invitat să mîncăm cu ei, la prînz. Vii cu mine?

Fata ezită o singură secundă şi pe urmă spuse cu glasul parcă limpezit:

— Ia-o înainte, te ajung! Trebuie să mă schimb. Nu pot să merg aşa.

— Nu vrei să te aştept?

— Nu. Vin singură. Trebuie să-i plătesc omului ăsta, că mi-a reparat bicicleta.

Profesorul Vrăbiescu îl mai măsură încă o dată pe Tronaru, cu o curiozitate nedisimulată.

— Ia te uită!

Dădu din umeri şi se îndepărtă cu mersul lui caraghios, mormăind încă ceva.

Rămăseseră singuri.

— Mai ai răbdare cîteva minute să-mi iau lucrurile de sus?

— Da. Am să fumez o ţigară pînă cobori.

— N-avem prea multe lucruri. Ia bicicleta şi salvea- ză-te! Am să fac eu ceea ce trebuie, crede-mă, nu te 238 mint!

III.

UN PROCES

CU MULTE CONSECINŢE

În dimineaţa zilei de 6 mai 1946, în strada Ştirbey Vodă, într-o sală întunecoasă, se judeca procesul Mareşalului Antonescu şi al complicilor săi. În rîndul celor care ocupau băncile de lemn masiv, ca de catedrală catolică, asista, printre alţii, şi numitul Vasile Dănacu, care funcţionase pe lîngă subsecretarul de Stat de la Ministerul de Interne, Petre lonescu-Tismana.

Era foarte de dimineaţă, într-o zi luminoasă. Acuzatorul public Vasile I. Stoican, şef al Tribunalului Poporului, şi Constantin Dobrian, procuror la Curtea de Apel din Timişoara, îl delegaseră ca acuzator public pe Dumitru Săracu. Grefierul manifesta o mare energie în citirea paginilor bătute la maşină pe care le avea în mînă, privind din cînd în cînd, cu o ură nedisimulată, spre locul unde se aflau cei douăzeci şi patru de acuzaţi, păziţi de către soldaţi şi ofiţeri ai unui detaşament special de pază. În jurul clădirii patrulau maşini ale corpului de gardă. Circulaţia pe această arteră principală a Bucureştiului fusese deviată şi locul era înţesat de o mulţime care, deşi ştia că nu are acces în sală, ţinea să asiste, măcar de afară, la proces. În sală, atmosfera părea foarte încordată şi o privire atentă ar fi descoperit, în

rîndul celor care aşteptau să depună mărturiile, numeroase chipuri palide, tră- dînd o lungă detenţiune, deşi trecuseră aproape doi ani de la ieşirea lor din lagăre. Bărbaţi şi femei, îmbrăcaţi corect, fără a trăda profesiunea lor adevărată, mai curînd 239 foşti muncitori şi muncitoare, deveniţi — din clipa Eliberării — activişti de partid sau ocupînd posturi importante în ministere, încă trădînd stîngăcia celor deprinşi cu uneltele de lucru, păstrînd cu toţii, ca pe o pecete, acea privire stinsă, aproape fără identitate, a celor care au stat ani întregi în celule, fără lumină. Nu vorbeau prea mult şi cînd o făceau nu ridicau tonul.

Rumoarea de dinaintea intrării completului de judecată se stinsese brusc. Se ridicaseră milităreşte în picioare şi se reaşezaseră cu o energie nebănuită în băncile greoaie, de lemn negru, privind cu o atenţie mînioasă spre uşa prin care îşi făcuseră apariţia acuzaţii, pe rînd. In boxa cu trei rînduri de scaune intrase mai întîi mareşalul Antonescu, îmbrăcat în haine civile, nemaiavînd aerul marţial cu care cei mai mulţi dintre privitori erau obişnuiţi să-1 vadă pe ecranele cinematografelor, sau în jurnalele săptămînale, fără aroganţa privirilor cu care inspecta unităţile de pe front şi, mai ales (nici nu se putea altfel), fără gesticulaţia uşor cabotină a fostului conducător, obişnuit să dea ordine oriunde intra: într-o uzină de armament, într-o şcoală militară sau chiar la slujba de la Patriarhie.

De statură potrivită, cu capul încărunţit pe la tîmple şi un uşor început de calviţie, păstra acelaşi aer auster cu care îşi dominase colaboratorii începînd de la 6 septembrie 1940, pînă cînd se lăsase încuiat într-un safe al Palatului Regal în după-amiaza zilei de 23 August 1944. Îl urmase, şovăitor, cu o privire umilă, căutînd mereu spre masa unde se afla completul de judecată, Mihai Antonescu, un bărbat de 43—45 de ani, îmbrăcat într-un costum negru, rămas puţin cam prea larg, la care arborase ca ultimă cochetărie o batistă albă, pusă cu discreţie în buzunarul de sus al hainei. O figură macerată, măslinie, în care numai ochii

foarte vii, iscoditori căutau să înţeleagă, încă de la deschiderea procesului, ce soartă îl aşteaptă, fără aerul machiavelic arborat mai ales la reuniunile cu studenţii, cînd, ca bun orator ce era, căuta, prin lungi şi tunătoare discursuri, să fure atenţia galeriei. De data aceasta, auditoriul era o masă tăcută de chipuri cenuşii ce nu anunţau prea multă îngăduinţă. Era în prima zi a procesului şi acest avocat încă spera să evite soarta contelui Ciano, care, ca şi el, dusese tratative cu aliaţii prin intermediari, căutînd să se salveze. De fapt, lupta pentru su- 240 pravieţuire începuse în acel ceas de dimineaţă al zilei de mai, o zi întunecată, cu o ploaie rece, duşmănoasă, care bătea în ferestrele înalte şi întunecoase ale Tribunalului Poporului din strada Ştirbey Vodă, aducînd mai mult cu nişte vitralii ce reţineau lumina puţină de afară şi împru- mutînd sălii de judecată o severitate contrazisă numai de *flash-urile* aparatelor de fotografiat ale corespondenţilor de presă străini, de reflectoarele puternice ale celor de la *Jurnalul de actualităţi,* oprite cînd pe chipurile acuzaţilor, cînd făcînd un panoramic al sălii, prin rotiri circulare, cînd fixînd dîra luminoasă pe chipul acuzatorului public.

În stînga Mareşalului se aşezaseră: generalul de Corp de Armată Constantin Pantazi, fost ministru al Apărării Naţionale; Constantin Z. Vasiliu, fostul ministru de Interne; Titus Dragoş, subsecretar de Stat al Românizării, cu ultimul domiciliu în strada Gogu Cantacuzino, numărul 59; Gheorghe Dobre, fost general de Corp de Armată, fost ministru al Economiei Naţionale şi subsecretar de Stat al Departamentului înzestrării şi înarmării; Ion Marinescu, fost avocat, mare industriaş, fost ministru al Economiei Naţionale şi al Justiţiei, de 58 de ani, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, strada Nicolae Filipescu, numărul 16; Traian Brăileanu, pensionar, fost profesor universitar, fost ministru al Educaţiei Naţionale, al Cultelor şi al Artelor, de 63 de ani, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, strada Porumbaru, numărul 39 bis, şi ceilalţi.

Acuzatorul public Dumitru Săracu citea lista celor 24 de

acuzaţi. Penultimul nume fusese acela al lui Petre lonescu-Tismana, care se ridicase, cum făcuseră toţi cei din boxă, în picioare, cu o privire uscată, dispreţuitoare, aşezîndu-se imediat în scaunul său, aflat în al treilea rînd, exact în spatele lui Gheorghe Alexianu, fost profesor universitar, fost guvernator al Transnistriei. Lipseau din rîndul acuzaţilor: Horia Sima, fost profesor secundar şi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, de 39 de ani, dispărut; Constantin Dinulescu, medic radiolog, fost subsecretar de stat la Ministerul Muncii, cu ultimul domiciliu în strada Jules Michelet, numărul 17, dispărut; Vasile Dimitruc, fost subsecretar de Stat la Ministerul Economiei Naţionale, dispărut; Mihail Sturza, licenţiat în Drept, fost ministru al afacerilor străine, de ani 60, dispărut; Corne- liu Georgescu, doctor în Drept, fost subsecretar la Ministerul Economiei Naţionale, de ani 45, cu ultimul domiciliu în Bucureşti, strada Locotenent Victor Manu, numă- 241 rul 7, dispărut; Constantin Papanace, licenţiat al Academiei Comerciale, fost subsecretar de Stat al Ministerului Finanţelor, de ani 41, dispărut şi Vasile laşinschi, farmacist, fost ministru al Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, de ani 50.

Vasile Dănacu privea spre fostul său ministru, Petre lonescu-Tismana, zis Puiu în intimitate, care, din cînd în cînd, îşi tampona fruntea asudată cu o batistă imaculată, fără să privească nici măcar o secundă spre sala tăcută, încordată, ascultând cu atenţie concentrată lectura actului de acuzare. Dănacu îşi mutase o clipă privirile spre extremitatea băncii pe care se afla şi-i făcuse un semn uşor, cu ochiul, lui Dumitru Tronaru, şi el invitat la acest proces, în sală luase loc Ilie Ciorogîrla (erou cu care cititorul se va întîlni curînd), numit asesor popular. Lipsea din această sală Smaranda Robescu, proprietara magazinului mixt de mobilă şi antichităţi din pasajul *Vilacros,* despre a cărei viaţă şi activitate s-a mai pomenit pînă acum.

„Ion Antonescu şi cei care l-au sprijinit în politica sa s-au făcut

vinovaţi de *dezastrul ţării şi de crime de război prin aceea că au trădat interesele poporului român, punînd ţara în slujba duşmanului fascist şi hitlerist. Naţiunea română, reprezentată prin judecători, va avea să cerceteze faptele lor şi să hotărască osînda ce li se cuvine. In cercetarea crimelor regimului care a subjugat poporul român timp de patru ani, instrucţia s-a străduit să nu alunece pe panta legitimei indignări. Ne-am dezbrăcat de toată amintirea umilinţelor şi suferinţelor îndurate de acest popor ieri, totuşi am meditat adine asupra consecinţelor pe care le suportă azi o naţiune întreagă pentru a examina şi a expune faptele în toată obiectivitatea. Am deschis arhiva, am cercetat documentele, am examinat datele, am întrebat experţi acolo unde am avut îndoială, nu am făcut nici o afirmaţie care să nu fie sprijinită pe documente sau pe fapte cunoscute şi nu am tras nici o concluzie înainte de a pleca de la datele verificate..?*

Acuzatorul public continuase să citească timp de un ceas şi jumătate, cu o voce egală, stăpînindu-şi, cu oarecare dificultate, mînia, iar pentru cei care sperau că procesul va debuta dramatic, această monotonie şi lipsă de patetism a textului constituia o dezamăgire. Corespon- 242 denţii străini se înghesuiau unul în spatele celuilalt, lacomi să surprindă instantanee din boxa acuzaţilor. Dar singurul care se preta, inconştient, la această vînătoare de imagini era Mihai Antonescu, care, cu toată situaţia îngrozitoare în care se afla, căuta să păstreze aerul unui jucător de pocher, sigur de cartea pe care o joacă. In această primă zi a procesului şi încă alte multe săptămîni după aceea, sinistrul personaj mai păstra încă din aplombul fostului purtător de cuvînt al Mareşalului.

Pe măsură ce lungul text citit de acuzatorul public Dumitru Săracu era străbătut, indiferenţa crîncenă a lui Ionescu-Tismana începea să dispară. Fuseseră citite documentele instalării la cîrma ţării a guvernului legionar, patronat de către fostul general şi mai apoi Mareşal Antonescu şi se stabilise că, încă din anul 1930, cercurile reacţionare româneşti pregătiseră venirea la

putere a cămăşilor verzi, că în România nucleul coloanei a cincea fusese gruparea legionară. Actul de acuzare mai stabilea că politica acestei grupări mixte care se despărţise în cursul anului 1940 printr-o înfruntare dintre armată şi grupurile de legionari promovase xenofobia, şovinismul şi antisemitismul, cu toate Consecinţele lor în politica externă: părăsirea neutralităţii, apropierea de Axa Roma-Berlin, separarea ţării de aliaţii ei fireşti. Fusese citată declaraţia din 18 septembrie 1940 a lui Ion Antonescu, care spusese în public: *„Noi ne-am aşezat pe Axa Roma-Berlin, mergem sută la sută şi cu cea mai mare cinste în această direcţie".* Se amintise apoi faptul că, începînd cu 12 octombrie 1940 şi în baza convenţiunii din 15 septembrie al aceluiaşi an, intervenită între guvernul român şi generalul von Tippels- kirk, fusese încălcată suveranitatea Statului, prin admiterea misiunii militare germane la instruirea armatei române. Pe linia politicii de dezastru naţional, Ion Antonescu anunţase în Consiliul de Miniştri care avusese loc la 18 noiembrie 1940 că România urma să-şi dea adeziunea ei la pactul tripartit, fapt care se şi întîmplase cinci zile mai tîrziu. Prin acest act, politica Reichului, de dobîndire a spaţiului vital, de instaurare a unei ordini noi în Europa, fusese însuşită de guvernul generalului Antonescu. Urmase stabilirea numărului celor care muriseră la Odessa, citindu-se un fragment dintr-o scrisoare trimisă lui Hitler de către Mareşalul aflat în boxă, în care se spunea în stilul uşor bombastic, caracteristic acestui personaj: *„Voi merge pînă la capăt în acţiunea ce-am pornit-o în Răsărit; nu* 243 *pun nici o condiţiune şi nu discut cu nimic această cooperare militară pe un nou teritoriu".* Pe urmă, cu aceeaşi voce egală, monotonă, acuzatorul public anunţase cifrele înspăimîntătoare ale pierderilor de oameni şi materiale de pe urma acestui război distrugător: 624 740 de ostaşi, ofiţeri şi subofiţeri. Total pierderi de materiale de război, în sumă de 145 638 673 214 lei. Pierderi din cauza bombardamentelor aeriene, în valută ’38: 100 578 150 000 lei. Valoarea pierderilor suferite

în industria petrolului se ridica la suma de 29 367 000 000 lei în valuta anului '44. Fuseseră apoi evocate organizarea lagărelor de la Tîrgu- Jiu, Vapniarka şi Odessa şi crimele săvîrşite de Zlătescu, Murgescu, Isopescu şi alţii. Un alt cap de acuzare era acela al militarizării întreprinderilor, al introducerii carcerilor şi bătăii pentru lucrători, precum şi trimiterea în Germania a unor mari grupuri de muncitori români. Acuzatorul public citase din raportul experţilor economici şi alte cifre: 30—40% din consumul de produse petroliere ale maşinii de război germane fusese acoperit de petrolul românesc, 3—4 milioane de tone de petrol fiind furnizate armatelor hitleriste, anual. Fuseseră pomenite firmele hitleriste mixte *Solagra, Dunărea* şi *Agromex,* prin care se pompau bunurile româneşti în Germania. Astfel, în domeniul petrolului controlul fusese exercitat de *Oel A.G.,* în cel metalurgic de către *Rogifer,* iar în cel agricol de societatea *Solagra* şi filialele sale.

Acuzatorul public Dumitru Săracu amintise corupţia dezgustătoare a celor de la Ministerul Românizării, care strânseseră averi de miliarde, reprodusese acte din care rezulta că Maria Antonescu şi Mihai Antonescu făcuseră depuneri de aur în Elveţia. Pe urmă se trecuse la detalierea actului de acuzare, citîndu-se cîteva afirmaţii ale fostului Mareşal al României, care declarase la 5 aprilie 1941: *„îmi este indiferent dacă în istorie vom trece ca barbari. Imperiul Roman a făcut o serie de acte de barbarie faţă de orizontul contemporan şi a fost totuşi cel mai măreţ aşezămînt politic. Dacă este nevoie, să trageţi cu mitraliera..."*

Aglomerarea de date şi fapte care deveneau, puse cap la cap, un necruţător act de acuzare pentru cei aflaţi în boxă, schimba imperceptibil dar vădit umoarea acuzaţilor. Mihai Antonescu, cu faţa lui măslinie, bine rasă, cu ochii 244 metalici, în care strălucea în mod ciudat o veselie nejustificată, care ar fi vrut să arate siguranţa fostului avocat obişnuit cu procesele, gata să recunoască adevărul celor citite de către acuzatorul public, dar solicitînd, tocmai de aceea, bunăvoinţa prin privirea slugoasă

adresată procurorului general, pe care-l fixa cu o insistenţă ce începea să devină jenantă, începuse să-şi piardă calmul puţin cîte puţin. Pe un familiar al tribunalelor, cum era el, îl indispunea tocmai lipsa da patetism a actului de acuzare, care nu avea accente speciale, nu insista asupra unor detalii care să influenţeze acuzarea, bazîndu-şi greutatea tocmai pe semnificaţia îngrozitoare a matematicii morţii, ce rezulta din expunerea acuzatorului public. Fostul Mareşal voia să afişeze o somnolenţă plictisită, deşi, pentru un ochi sagace ca al lui Vasile Dănacu, această mască, blazată şi împăcată cu sine, nu însemna nimic. Cei mai agitaţi erau foştii miniştri de război şi de interne, generalii Pan- tazi şi Vasiliu, care, la citirea datelor despre lagăre şi despre măsurile de represiune luate după aruncarea în aer a comandamentului de la Odessa, mimau o surpriză totală, voind a transmite acelei asistenţe mute, severe, neînduplecate prin imobilitatea şi atenţia cu care asculta enumerarea unor fapte trăite, consternarea lor şi să sugereze că nu participaseră, în nici un fel, la emanarea unor hotărîri ce omorîseră sute de mii de oameni. Pentru lonescu-Tismana, o mare parte din faptele enumerate de acuzatorul public nu constituiau o noutate. Ciudat lucru, el nu se simţea responsabil cu nimic de executarea acelor ordine pe care nu le semnase niciodată şi, într-un fel, nici nu le executase direct. Primise, în cei patru ani de cînd era subsecretar de Stat, mii de hîrtii, de memorii, de proteste, de decizii ale tribunalelor speciale, dar niciodată nu realizase îngrozitoarea realitate pe care o ascundeau. Pe Armand Sachelarie îl zărise încă de la intrarea în boxă şi, după explicaţia finală pe care o avuseseră amîndoi în ziua de 23 August 1944, cînd se lămurise ce rol jucase în această complicată afacere tînărul lui secretar, prezenţa lui în sală nu mai constituia o surpriză. Acum, această contabilitate a crimelor regimului lui Antonescu, care probabil că fusese cu abilitate camuflată în acte întocmite cu dibăcie, apărea nemilos în actul de acuzare pe care-l auzeau, cu toţii, la alcătuirea căruia, cu siguranţă, Armand Sachelarie avusese un

rol important. Ministrul îşi amintea de unele bănuieli pe care le avusese de-a lungul tim- 245

pului în ce-1 privea pe colaboratorul său. Mici nepotriviri de date, unele fraze care-1 intrigaseră şi apoi eşecurile repetate pe care serviciul lui le înregistrase, sugestiile ironice făcute de inspectorul-şef Mizdrache în cîteva împrejurări, ce-i drept pe un ton politicos, pentru că acesta din urmă ţinea seama de „rudenia" *(vai,* ce *caraghios lucru!)* dintre Armand Sachelarie şi soţia lui. Trebuie să recunoască că aceşti oameni jucaseră tare, că aveau un curaj neobişnuit şi, lucrul cel mai surprinzător, că-şi implantaseră oameni în cele mai riscante locuri. Muriseră destui, pentru că aparatul represiv, din care făcuse şi el parte, se dovedise de-a lungul timpului necruţător, dar o abilitate extremă trebuia să le recunoască adversarilor, pe care aparatul de propagandă al domnului Mihai Antonescu îi ridiculiza nepermis de uşor. lonescu-Tismana ştia că va fi condamnat, evident se gîndea la o condamnare mai uşoară, la viitoare tratative şi pertractări întreprinse de către amicii lui din străinătate şi chiar din guvernul sub egida căruia se desfăşura acest proces. Pe urmă, mai era Regele, care ar fi trebuit să înţeleagă că oamenii din boxă nu erau decît actorii temporari ai unei drame care se jucase mereu în alte variante pe acest pămînt blestemat. Vor fi cîteva sentinţe capitale probabil, gîndea fostul secretar de Stat, dar cine ştie dacă ele vor fi executate (nu se dăduseră încă sentinţele în procesul de la Nürnberg, care se deschisese în noiembrie 1945 şi se încheiase în octombrie '46, şi lonescu-Tismana nu avea de unde să ştie că aliaţii, pe care îi bănuia îngăduitori, generoşi cu adversarii, vor fi necruţători cu supravieţuitorii regimului hitlerist, cum în alte procese aveau să se dovedească neînduplecaţi şi cu colaboratorii şi quislingii acestora). Îl îngrijorau numai ştirile primite la vorbitor prin soţia sa Evelyne, care fusese şi ea arestată şi eliberată după un an şi jumătate de detenţie şi care îi spusese că în Franţa justiţia maquisarzilor fusese fără milă cu colaboraţioniştii: fusilări,

ghilotinări etc. Sigur că mai exista în tulburea lui existenţă un fapt îngrozitor, despre care nu ştia dacă anchetatorii aflaseră, dar, oricum, judecarea pentru această crimă avea să aibă loc separat. În timpul lungii sale detenţiuni şi al instrucţiei, lonescu-Tismana îşi făcuse socotelile şi coroborase unele fapte care ar fi trebuit să-i stea în ajutor. Sigur că nu putea conta pe mărturia 246 favorabilă a lui Armand Sachelarie, din motive binecunoscute, dar un avocat dibaci, care ar fi ştiut să pună întrebări ce aveau să fie sugerate unor foşti demnitari sau unor foşti amici, în ce priveşte toleranţa arătată în unele împrejurări, toate astea, cu siguranţă, i-ar fi uşurat mult situaţia dacă acest juriu neobişnuit, format în general din oameni umili, „în numele poporului", avea să dea dovadă de obiectivitate şi bună-credinţă.

Cu un singur gînd nu se putea împăca lonescu-Tismana: cu cel al vinovăţiei. Ciudat lucru, la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial, în aproape toate procesele politice ce au fost judecate de către tribunalele speciale, două principii de drept fuseseră cel mai des invocate: că învingătorul nu poate judeca pe învins şi acela că cei mai mulţi dintre acuzaţi (evident că Hitler şi Mareşalul Ion Antonescu nu se puteau prevala de un asemenea principiu) executaseră de fapt, nişte legi regulat promulgate. Pentru lonescu-Tismana, care se considera mai întîi de toate un tehnician şi pe urmă un politician de profesie prin tradiţia de familie, sprijinirea unei politici în general acceptate, un număr de ani de către popor, nu constituia o infracţiune. Una era să citeşti nişte hîrtii (chiar nişte condamnări la moarte), stabilind internări în lagăr, trimiteri silite pe front, scoateri din funcţiuni publice şi chiar oprobiul cu martori, cum ar fi fost şedinţele publice în care unii funcţionari superiori fuseseră acuzaţi de corupţie sau de sabotaj în faţa propriilor subalterni şi alta „programul" general al Statului. Nu avea trista specialitate a lui Eugen Cristescu, cu care colaborase cel mai mult, sau a lui Mizdrache, căruia îi dădea ordine. Pe ministrul de Interne, Constantin Vasiliu, îl socotea numai un jandarm care execută orbeşte ordinele. El nici

nu conta ca un individ care gîndeşte la ordinea generală, pentru că ordinea o făcea un singur individ, şi acela era Mareşalul Antonescu. lonescu-Tismana nu avea orgoliul unui lider politic care vîna numai posturi de prim-ministru şi atunci cînd se supăra sau era demis pleca la Bădăcin, ca luliu Maniu. Să fie limpede pentru toată lumea, afirma peste tot în gura mare, de *el avusese nevoie Mareşalul.* Lichelele partidului naţional-ţărănesc şi naţional-liberal, vechi grupări de opoziţie excelînd în organizarea de cabale şi de căderi spectaculoase de guvern, colaboraseră, de fapt, cu Mareşalul, în special George Brătianu, filogenman declarat, dar şi el păstrând o rezervă politică şi mărginindu-se 247 să ţină conferinţe culturale în Germania, dar neacceptând vreun post în guvernul militar al lui Antonescu; nu, el, lonescu-Tismana, era bun la toate, un funcţionar superior, gata să servească pe oricine, şi asta voia să spună în apărarea sa, chiar pe comunişti, dacă aceştia l-ar fi solicitat. (La auzul acestei gogomănii, cîteva zile mai tîrziu, asistenţa izbucnise în rîs.) I se părea logic ca, în cadrul acestui program naţionalist, şovin, spuneţi-i cum vreţi (el, de pildă, nu era deloc antisemit), să existe şi represiuni. Existînd represiuni stabilite prin legi, tipărite, votate, acceptate, chiar dacă modul de-a fi acceptate era, după părerea lui, absolut nedemocratic şi se făcea sub forma unor referendumuri cu date trucate, nu reprezentau nuanţele care ar fi putut încăpea în acceptarea sau ne- acceptarea unor decizii luate de un singur individ. Pe Antonescu, de pildă, el, lonescu-Tismana, îl crezuse totdeauna un om de bună-credinţă, mai puţin în momentele cînd gustul acestuia pentru gesticulaţia retorică lua locul raţiunii. Admitea ca un om cu lecturi ce era că există indivizi care vor să fie confundaţi cu istoria unui popor, şi chiar reuşesc de multe ori, cu voia sau fără voia lor, poate că Antonescu era unul dintre aceştia, dar el, Tismana, începea să fie jenat acolo unde acest individ, îmbătat de ideea că are o misiune sacră, confunda Statul care este, orice s-ar spune, un instrument complicat, dificil şi cere un mare echilibru psihic cînd

e vorba de dirijarea lui cu propria-i minte. Limbajul mesianic de la începutul guvernării antonesciene înflăcărase minţile unor oameni mai puţin pregătiţi politiceşte, dar el, ca unul care ascultase cuvîntările lui Averescu şi-1 văzuse cît de lamentabil terminase, deşi nu era o persoană de mîna a doua şi cîştigase un război, el, care funcţionase în guvernul lorga şi asistase la crahul financiar în care dusese ţara acest mare savant, bine intenţionat, dar naiv în arta guvernării, el care trăise ducerea de rîpă a ţării de către regele Carol al II-lea, cel mai odios personaj dintre toate aceste marionete în frac, urcate pe scena politică, nu mai credea în promisiuni, chiar rostite în frazele bine încheiate ale domnului Mihai Antonescu, cel care fabrica în fiecare zi un discurs istoric pentru conducătorul Statului. Dar asta nu însemna că simţise vreo clipă că este complice la unele decizii tragice, cum ar fi înfiinţarea lagărelor de concentrare. Ştia, mai 248 bine ca oricine, că pe adversarul politic ori îl convingi, ori îl distrugi fiziceşte. Lagăre existau multe în lume în aceşti ani de război. Emisiunile radiofonice ale aliaţilor, pe care le ascultase mai des în ultimii ani de război, vorbeau despre exterminări în masă întreprinse de către nemţi, dar lui îi venea greu să creadă că această armată disciplinată, teribil de eficientă, că aceşti ofiţeri binecres- cuţi, de o perfectă politeţe în societate, cu care luase contact, pot, într-adevăr, să ucidă cu răceală milioane de oameni. (Mai tîrziu, jurnalele cinematografice aveau să-i confirme teribilele adevăruri, dar încă în timpul acestui proces, Tismana bănuia că, în lupta necruţătoare dintre cele două tabere, se folosiseră mijloacele cele mai murdare pentru defăimarea adversarului şi că mormanele de cadavre arse în cuptoarele de la Dachau sau Auschwitz nu erau decît invenţia unui alt Goebbels, aflat în tabăra anglo-americană.) Acum aveau, desigur, să-i aducă copii de pe deciziile la execuţia cărora contribuise tocmai prin ceea ce numea el „specialitatea" sa. Era un adevăr de necontestat că, în aceşti ani, o seamă de oameni fuseseră arestaţi, încarceraţi, torturaţi, condamnaţi şi ucişi. Dar asta făcea parte, după părerea lui, din

contextul istoriei care este absurd şi, de cele mai multe ori, iraţional, deşi în acest absurd şi iraţional exista o misterioasă logică. În familia lui se numărau oameni care muriseră pe frontul de la Iaşi, de glonţ german, iar el, printr-un joc inexplicabil al timpului, acceptase să-i servească pe cei ce fuseseră odată adversarii necruţători ai înaintaşilor săi. Nu exista nimic raţional în treaba asta, dar nu putuse să facă altfel. Ar fi fputut să trăiască ca moşier, fără a se angaja în acest guvern, pe care, acum, auzind cifrele şi faptele acuzatorului public, îl recunoştea drept criminal. Dar el nu fusese decît o piesă necesară poate, doar o mînă mecanică care executase. Atît. Nu o făcuse cu nici un sentiment, cu nici o patimă, nu asistase la nici o execuţie şi, la citirea comunicatelor din ziare, care voiau să înspăimînte pe adversarii Mareşalului, lua cunoştinţă de moartea unor oameni, pe care nici măcar nu-i anchetase, cu seninătatea cu care parcurgea ştirile despre unele catastrofe naturale, cum ar fi cutremurele de pămînt, uraganele, accidentele de avion şi de cale ferată, terminate şi ele cu victime omeneşti, traducînd, de fapt, imanenţa morţii, imposibilitatea ca această operă satanică să poată fi împiedicată de ceva. Dacă, din întîmplare, Serviciul Secret ar fi fost mai vigi- 249 lent şi ar fi dedus din unele fapte cîte ceva despre activitatea periculoasă a lui Armand Sachelarie, el nu ar fi regretat dispariţia acestuia chiar dacă ea ar fi avut loc în circumstanţele tragice ale unei execuţii. Un om politic nu are nevoie de sentimente. El trebuie să-i sacrifice chiar şi pe cei mai apropiaţi colaboratori, dacă situaţia o cere şi Ionescu-Tismana nu ar fi ezitat să o facă, chiar dacă în particular nutrea o simpatie deosebită pentru acest tînăr capabil, politicos, binecrescut, jucîndu-şi perfect rolul de informator. Dar, oare, partea cealaltă, el, tînărul destul de curajos, dar, oricum, adversar, avea să aibă vreun sentiment faţă de cel care îl primise în propria-i casă şi se lăsase, fără să vrea, spionat, şi încă atît de bine? Dacă ar fi ştiut, se întreba fostul ministru, privind feţele acelea necunoscute, că Armand Sachelarie este omul comuniştilor, n-ar fi căzut la

învoială cu el, aşa cum o făcuseră din vreme foarte mulţi dintre amicii săi cei mai buni? (Şi el ştia asta, pentru că rapoartele îl informau.) Cum au făcut Calomfirescu sau Necşeşti, care ajutaseră tacit pe unii dintre membrii opoziţiei lui Antonescu, evident nu pe comunişti, pentru că unor ţipi ca ei le-ar fi fost foarte greu să colaboreze cu nişte lucrători, pe care nu şi-i puteau închipui vreodată la cîrma Statului. Cu siguranţă că nu l-ar fi trădat pe Armand Sachelarie, asta şi din cauza soţiei sale Evelyne, cu care intrusul acesta se dăduse atîta vreme drept rudă şi ar fi găsit o soluţie de a-1 îndepărta din casa lui, trimiţîndu-1 undeva în străinătate, fără însă a se gîndi că pactizează cu el şi că dobîndeşte o poliţă de asigurare pentru viitor. Nu, asta nu putea să facă lonescu-Tismana, care era adept al unui loialism elementar în politică, prin educaţie şi tradiţia familiei. Iată de ce. În mod curios, înţelegea să răspundă pentru complicitate la faptele celor aflaţi alături de el în boxă, dar nu se simţea vinovat.

Citirea actului de acuzare îi amintea, la acea dată, lui Vasile Dănacu două împrejurări în care îl văzuse pe Mareşal. Prima fusese după aruncarea în aer a Comandamentului din Odessa, urmată de o reprimare sîngeroasă. Antonescu ordonase să i se raporteze cine era responsabil cu neexecutarea sau executarea necompletă a ordinului 2016 din 22 octombrie 1941 şi a ordinului 2092 din 22 noiem- 250 brie 1941 al comandamentului Vrancea, care stabilea ce clădiri din Odessa trebuiau perfect şi sigur curăţate şi de- minate, cercetîndu-se şi împrejurimile lor. Se stabileau şi represaliile ce trebuiau făcute, execuţiile urmînd a avea loc chiar în aceeaşi zi. În 24 octombrie 1941, compania a Il-a din batalionul 10 mitraliere primise ordinul de a executa la bariera Dalnic alţi oameni.

Peste două zile (secretarul ministrului îşi aducea aminte perfect), pe o vreme superbă de sfîrşit de octombrie, valetul Anton (era 11 dimineaţa) îl anunţase pe Armand că ministrul său este căutat de domnul Pavel Candrea. „Pavel Candrea? Pavel

Candrea?" Armand luase cartea de vizită de pe tava valetului, bătuse discret în uşa cabinetului lui Tismana, întrebînd: Pot să vă deranjez?“ „Da. Ce este? Ce s-a întîmplat?“ „Vă caută un domn, Pavel Candrea." Ministrul îşi lăsase ochelarii deasupra dosarului pe care-1 studia, îşi frecase bărbia cu gestul pe care-1 făcea ori de cîte ori era încurcat şi-i spusese secretarului: „Pofteşte-1!“ Armand îi ieşise înainte. Se ivise un bărbat de statură potrivită, negricios la faţă, ca şi cînd abia atunci s-ar fi întors de la mare, cu un aer puţin aiurit. Purta ochelari cu multe dioptrii şi urca cu repeziciune treptele scării de marmură a locuinţei lui Tismana. Îşi lăsase pardesiul şi pălăria în mîna valetului şi părea că nu este străin de topografia casei.

Ajuns în capătul scării, îl salutase scurt cu o privire uşor aferată, întrebîndu-1 direct pe secretar: „Dar dumneata cine mai eşti?“ „Sunt Armand Sachelarie, secretarul ministrului." „Probabil, o invenţie recentă. E drept că n-am mai trecut pe aici de trei ani de zile, dar atunci nu te-am văzut. Ştiu că Tismana al dumitale obişnuia să angajeze femei pe postul ăsta. Ce l-o fi găsit?“ Avusese un zîmbet sarcastic, îşi scosese ochelarii şi-1 măsurase cu atenţie. „Mă conduci?“ „Da! Poftiţi!“, spusese Armand şi o luase înainte, simţind pasul uşor al celui care-1 urma. Pavel Candrea, într-un costum maro reiat, purta pantofi galbeni de sport, cu tălpi de crep şi o uriaşă batistă revărsată peste reverul hainei. Avea un aer bonom, părea unul din acele personaje pe care le întîlneşti mai curînd în cafenele sau în redacţiile ziarelor de pe Brezoianu şi în secunda următoare secretarul ministrului făcuse legătura: era chiar Pavel Candrea, autorul unor celebre pamflete antihitleriste, pe care le publicase în serie un mare cotidian, în cursul anului 1940. 251

Odată intrat în cabinetul lui Tismana, Candrea nu aşteptase să fie invitat să se aşeze pe unul din cele două fotolii de piele aflate în faţa biroului ministrului. „Bună, Puiule, zisese, fără să-i strîngă mîna, bine că te găsesc!" Ca totdeauna în asemenea ocazii, Armand se retrăsese în micuţa încăpere de alături, unde

întocmea actele urgente ale ministrului, avînd grijă să lase uşa capitonată uşor întredeschisă. A trage cu urechea era o ocupaţie firească pentru un om aflat în situaţia lui, aşa încît ascultase cu mare atenţie conversaţia celor doi. Musafirul părea tulburat de un lucru neplăcut şi debutase brusc: „Dragul meu, am venit la tine să-ţi dau un sfat, dacă tu mai poţi primi un sfat. Este vorba despre cele ce s-au întîmplat la Odessa zilele acestea". Cu aiureala lui binecunoscută, ministrul Tismana întrebase: „Da' ce dracu s-a mai întîmplat şi la Odessa aia?" „Păi tu nu citeşti nici măcar ziarele?" „Le citesc, dragă, dar în ziare se publică o mulţime de chestii. La ce te referi?" „E vorba de execuţiile care au loc în aceste zile acolo." „A, represaliile care au loc din cauza aruncării în aer a comandamentului armatei de la Odessa?" „Chiar aşa!" „Şi ce pot să fac eu?" „Nu ştiu ce poţi să faci, însă vreodată s-ar putea ca cineva să te tragă la răspundere. Tu nu-ţi dai seama că eşti implicat în crimele astea?" Ministrul apăsase pe un buton şi secretarul se ivise în uşa cabinetului. „Armând, tu ştii ceva despre represaliile de la Odessa? Ce se întîmplă acolo, dragă? Stai jos şi spune-mi şi mie! Eu mă iau cu ocupaţiile astea ale mele şi nu mai ştiu nimic." Ignorîndu-1, dar voind să şi-1 facă martor, Pavel Candrea era de meserie avocat şi, ca orice avocat, avea dezvoltat simţul publicităţii, simţindu-se bine cînd era ascultat, suportă fără proteste prezenţa încă a unui personaj în cabinetul lui Tismana. „Domnul Candrea este foarte bine informat", răspunsese sec Armand. „Şi noi ce amestec avem în treaba asta? Acolo este frontul, armata. Pretoratele, curţile marţiale de front deţin iniţiativa juridică". Pavel Candrea îşi smulsese de pe nas ochelarii şi-i trîntise pe dosarele ministrului. „Cum poţi să vorbeşti astfel? Chiar dacă lucrează armata, cum spui, ai putea măcar să-i sfătuieşti pe Mareşal şi pe acoliţii lui să n-o ia pe urmele lui Hitler. Masacrul nu este în tradiţia poporului român." lonescu- Tismana îl privise cu atenţie pe musafirul său, ca şi cînd 252 l-ar fi văzut pentru prima oară în viaţă. „Iubitule, unde ne-am cunoscut noi? Mai ţii minte?“ „Cum să nu? La

cursurile lui Nae Ionescu.“ „Ei! Asta nu-ţi mai spune nimic?“ „Ce legătură au cursurile lui Nae lonescu cu ceea ce îţi spun eu ţie acum?“ „Ei, uite că are. Mai ţii minte?“ Ministrul privea visător prin perdelele franţuzeşti care îndulceau lumina galbenă a soarelui acelei dimineţi de octombrie melancolic în Bucureşti. „Deci, ce spunea pofesorul nostru comun, comunistule de salon? Avocat al tuturor cauzelor pierdute. Spadasin boem care ai să ajungi în lagăr şi ai să mănînci un sfert de pîine neagră pe zi şi o să mori de inaniţie. *Atitudinea religioasă trebuie să ajungă la ceea ce se numeşte mântuire. Atitudinea metafizică ajunge în chip fatal la cunoaştere. Obiectul metafizicii este adevărul absolut.* Iată adevărul absolut al omului pe care îl admirai atît, exprimat de data asta cu gloanţe cu focuri de puşcă şi cu frînghia la gît! Crede-mă că dezaprob toate acestea şi că nu sunt amestecat în nici un fel în masacrele de care vorbeşti, dar nu e mai puţin adevărat că nu pot să le împiedic. Acolo, după cît îmi dau seama, funcţionează legile războiului. Nişte oameni care au fost ocupaţi s-au simţit datori să răspundă acestei ocupaţii cu un atentat. De data asta cei lezaţi, pentru că să ştii că am pierdut şi noi destui ofiţeri şi încă dintre cei mai buni, au răspuns la brutalitate cu brutalitate. Sîngele cere sînge. Sau cum spunea pe vremuri profesorul nostru: *Credinţa este afirmarea unei existenţe, independent de înţelegerea ei.* Celălalt îl măsura ca pe o vietate ciudată pe lonescu-Tismana. „Te rog să mă crezi că am văzut hoardele lui Hitler în Germania. Cred că ai şi citit ce-am scris despre ele. Este de mirare că încă nu m-au arestat şi că nu m-au trimis în blestemata lor ţară, să mă jupoaie de viu. Dar tu, Puiule, nu înţelegi că una este să-1 asculţi pe un nebun, cum era acest Nâe lonescu, făcînd nietzscheanism verbal şi alta să auzi că mii de oameni au fost executaţi într-o singură zi. Şi asta de către cine? De către nişte soldaţi români care abia îşi bat muierile cînd sunt necăjiţi foarte tare. Şi iată că, deodată, nişte ordine imbecile, venite din cine ştie ce cancelarie întunecoasă, îi transformă în călăi. Noi l-am cunoscut bine pe acest salonard, pe acest

bacalaureus faustic pirpiriu, care a murit otrăvit de regele Carol al II-lea şi te rog să mă crezi că a murit la timp. El poate că nici n-a înţeles cum a trăit şi cum a murit. Pentru că dacă ar fi văzut ce-au născut 253 cuvintele sale, şi nu erau nici măcar cuvintele lui, el era, dacă-ţi aduci aminte, un torturat în sensul pascalian, pen- dulînd între evlavie şi satanism. Făcea oratorie ca să le înnebunească pe cucoanele care ascultau năucite în amfiteatrul ăla pe care-1 luau cu asalt discursurile acestui faun, reputat mai mult pentru virilitatea lui şi pentru pofta cocoşească de-a încerca, ca Mahomed, să posede, dacă nu toate femeile din lume, măcar pe cele aflate în amfiteatre.

lonescu-Tismana părea că se amuză de această năvală pamfletară a interlocutorului său. Armand îşi dăduse seama mult mai tîrziu că Pavel Candrea îl fascina cu privirile lui, cu gesticulaţia avocăţească şi cu limbajul metaforic. In acelaşi timp însă, cu cît conversaţia celor doi înainta, simţea o groază nedisimulată care îi înfiora şira spinării. Ei amîndoi, şi lonescu-Tismana şi acuzatorul masacrelor de la Odessa, în mod inconştient mergeau pe o pistă falsă. Ministrul îi întinsese musafirului o cutie cu ţigări de foi aduse într-o valiză diplomatică tocmai de la Havana, el aprinzîndu-şi un trabuc. Musafirul trăgea vo- luptuos din ţigara parfumată de foi, urmărind spiralele verzi ale tutunului abia ars. Părea să fi uitat de ce a venit aici. Contempla şi el nemaipomenita zi de toamnă de-afară şi nu răspunsese decît tîrziu la interogaţia violentă a lui Tismana: „Tu-1 aperi pe Nae lonescu şi ideologia lui? Asta ar trebui să o fac eu, instrumentul unui guvern care, într-un fel, îi continuă ideile. Dar tu...“ „Nu-1 apăr deloc! Vreau numai să arăt că ăsta n-a fost totuşi o brută ca Zelea Codreanu. Era antisemit, dar, foarte ciudat, avea prieteni evrei. Era un *studiosus,* un famelic, un înfometat după artă, după filozofie şi ştiinţă. Era un catolic eşuat în ortodoxismul pe care voia să-1 reformeze, ca Eminescu. Citise pe Stimer şi pe Ignaţiu de Loyola, de fapt un tip pitoresc şi un jemanfişist. Tutela pe poeţii simbolişti de la *Noua revistă română,*

iar la München intrase în taverna anarhistă, unde se aflau laolaltă pictori, poeţi, socialişti şi catolici. Tipologic era un ascet. Pleda pentru abstinenţă, dar era lacom. Voia să-i vadă pe alţii biciuindu-se, dar el nu rezista femeilor, plăcerii. Stătuse într-un lagăr de prizonieri, îl citise pe Jacques Maritain, se visa călugăr şi dorea să-1 împace pe Sorel cu Marx. Dacă ţii minte, în 1923, la Institutul Social Român a ţinut o conferinţă despre 254 sindicalism. Cum dracu a ajuns Nae Ionescu, din taverna simbolistă, stirneriană, în sînul bisericii străbune?“ „Aşa cum ai ajuns şi tu în partidul comunist!“

Candrea rîsese cu toată gura. „Ai avut o replică de dramaturg!“ Armand se gîndise în acel minut că aceşti comunişti de salon, cum îl numise Tismana pe pamfletar, o să le dea odată mult de furcă celor din partid, dar nu putea să nu recunoască inteligenţa celor doi şi chiar farmecul unei conversaţii sclipitoare care continuase în acelaşi ton: „Mi-ai zis că îl apăr pe Nae Ionescu, dar îţi dai seama că nu asta vreau. Era enigmatic, scandalos şi a intrat prin poarta catolică în grădina bisericii răsăritene[44]. („Ah, ce spumoase fraze spune omul acesta! gîndise Armand atunci. Probabil că le învaţă acasă în faţa oglinzii. Venirea lui aici este o intrare în scenă, o apariţie la bară.[44]) „Puiule, numai tu eşti în stare să crezi că dezgrădinarea unor forme moarte ori factice, ori dinamitarea lor duce numai la răzvrătire. Numai tu poţi să-1 confunzi pe Nae Ionescu cu Şeicaru sau cu Crainic sau, Doamne fereşte, cu doctorul Rădulescu. Profesorul acesta era un tactician politic al anarhiei. El à făcut mai întîi apologia statului ţărănesc, a trecut prin experienţa conservatoare de tip iorga-Argetoianu, a recunoscut în Carol al II-lea pe regele stăpîn, după care s-a certat cu el şi acesta l-a ucis fără să clipească. Vorbea în cluburi evreieşti despre cabală şi hazidism şi ridica în acelaşi timp antisemitismul pe culmi reprobabile. Nu ţi se pare ciudat că, precum Tolstoi şi Ghandi, el a fost un duşman înrăit al politicii culturii occidentale? El practica apocalipsa de cafenea, dar o *agora* fără bancă şi industrie este oloagă în epoca modernă; chiar

Heracles îşi pierde atletismul printre smîrcuri.[44] „Credeţi că meritaţi aplauze prelungite[44], gîndise, nu fără ironie, Armand, privindu-1 cu o curiozitate din ce în ce mai mare pe musafirul neaşteptat, care simţea aceasta şi, încălzit de propriul lui discurs, începuse iar să pozeze. „Nae lonescu a fost primul anarhist sistematizat, dacă aceşti doi termeni nu sunt cumva o *contradicţia in adjecto.* El nu suporta nici pe iobagi şi nici pe cei mari. Era un jucător de şah care iubea cacialmaua.- Te întrebi, poate, de ce un marxist ca mine poate să exulte un om care vedea în mase numai un *sac de cartofi* din punct de vedere politic...[44] „Chiar aş vrea să văd çe eşti în stare să mai scorneşti.[44] „Pentru că profesorul nostru îl admira pe Cesare Borgia, fiind, la rîndul lui, o mare inte- 255 ligenţă. Era incontestabil un eleat conservator, dominat în acelaşi timp de un nihilism spiritual nietzscheian, dar şi un evlavios franciscan. Visa să fie numit pedagog al naţiunii, aşa cum fuseseră numiţi cîndva Vasile Pârvan şi Nicolae lorga. A fost, de fapt, Sar Paladan într-o fază fumist-ezoterică, un Léon Bloy al românilor, eşuat pe malurile Dîmboviţei. Diabolicul şi divinul se împleteau în el într-o superioară armonie."

Ministrul se ridicase şi căuta în barul din spatele biroului său. „Iţi mulţumesc pentru frumoasa lecţie, dar cred că ai uitat pentru ce ai venit aici. Sosiseşi indignat de nişte masacre petrecute undeva, la Odessa şi iată-te fă- cînd elogiul unui deşănţat ideolog al dreptei. Dracu să te mai înţeleagă! Bei un coniac?“ Turnase în trei păhărele cîte un deget de *Courvoisier* şi-i privea pe cei doi. „Tu ce spui, Armand, despre nebunul ăsta?" Secretarul ministrului, ca orice actor care trebuie să joace un rol mut, dăduse mai întîi din umeri. Pe urmă îndrăznise să spună: „Totuşi, faptul că domnul Candrea a venit pentru a face un apel, prin dumneavoastră, la umanitatea autorităţilor, este un lucru de reţinut". „Probabil că nici legionarii în scurtul lor răstimp de guvernare şi nici militarii aceştia, pe care îi deteşti atîta, nu te-au luat în serios vreodată, pentru că dacă te-ar fi luat, trebuiau de mult să te fi împuşcat." Apoi, ministrul i se adresase direct

secretarului său: „Ca să vezi, Armand, un nebun de scriitor construieşte teoreme şi le distruge singur. O bestie comunistă, aflată în casa subsecretarului de Stat de la Interne, ce nu se sfieşte să spună ceea ce crede despre acţiunile armatei, curaj care, în zilele noastre, se termină la Curtea Marţială. Dar probabil că eu sunt cel mai nebun dintre noi trei, pentru că îl las să trăncănească. El e un admirabil pledant, dar şi-a găsit un auditoriu neputincios. Poate că pe Mihai Antonescu l-ar convinge mai degrabă decît pe mine şi ăla chiar că ar mai putea face ceva ca să împiedice setea de sînge a răzbunătorilor de la Odessa. Cred că amicul meu Pavel Candrea n-a plecat niciodată decît la cafenea. Apropo, i se adresă musafirului, mai eşti înscris în barou, sau te-au măturat?" „încă nu, dar mai au timpul s-o facă. Am pledat procesele de la Griviţa, în '33, şi de la instaurarea dictaturii carliste m-am specializat în chestii politice. Sunt un erudit în materie de drept 256 muncitoresc. Procese pe linie sindicală, procese pe linie de sabotaj, dezertări, crime de înaltă trădare, treceri frauduloase la inamic, o plăcere... Dar bine că mi-ai adus aminte, iată de ce venisem! Ia-1 deoparte, într-o dimineaţă, pe tîmpitul ăla de Vasiliu, sau pe moş Bodrîngă de Pantazi şi spune-le să-1 sfătuiască pe Mareşal să termine cu represiunile.[11] „Vorbeşti în numele partidului comunist, al cărui reprezentant de seamă te crezi?“ îl întrebase ministrul. „Da' de unde! Vreau doar să pot să pledez cu inima deschisă şi la procesul tău, cînd criminalii de război vor sta pe banca acuzaţilor. Îmi şi închipui cum voi deschide marea mea pledoarie: «Domnilor, aveţi în faţa dumneavoastră un om care a înţeles în vremuri grele să ia partea celor injuriaţi, celor torturaţi, celor puşi la zid, fostul ministru lonescu-Tismana pe care-1 cunosc -din vremurile cînd oraşele erau incendiate şi mii de oameni erau executaţi fără judecată»." „Puşchea pe limbă!“ zisese ministrul. (Şi iată că previziunea pamfletarului se împlinise, Pavel Candrea se afla în sala Tribunalului Poporului, care judeca în acele zile de mai ale anului 1946 pe Antonescu şi pe acoliţii săi.) După

plecarea ziaristului, Armand ţinea foarte bine minte acea zi şi tot ceea ce se discutase atunci, rămaşi singuri, ministrul îi spusese: „Armând, n-ai impresia că nebunul ăsta are şi puţină dreptate? Dacă aş crede, definitiv şi irevocabil, că războiul Va fi cîştigat de Mareşal şi la ora asta, ţinînd seama de situaţia militară, n-am nici un motiv să mă îndoiesc de asta, ar trebui să stau în banca mea. să-mi văd de treabă, dar firea-mi închisnovată îmi spune că e bine să-ţi acorzi întotdeauna, ţie însuţi, două şanse. Astă-seară este un consiliu la cabinetul Mareşalului. Te-aş ruga ca la ora opt fără un sfert să-mi aduci toate actele în chestiunea sabotajului de la *Malaxa*. Vreau să le prezint Conducătorului. Asta nu va avea deloc darul să-1 liniştească, deşi cred că mi-am ales un moment nepotrivit să-1 sfătuiesc ce m-a învăţat Candrea, dar oameni ca el (era vorba de Mareşal) abia cînd îşi dau seama că există, de fapt, o opoziţie, atunci realizează că trebuie să-şi pună frîu. Cred că am să îndrăznesc să-i spun că nu face bine încurajînd represaliile[11].

Într-adevăr, în aceeaşi seară, mersese cu servieta plină cu acte la cabinetul Mareşalului aflat în clădirea Şcolii de Război (unul din cabinetele pe care acesta le avea la dispoziţie), aşteptîndu-1 pe ministrul său care sosise exact 257 cu un sfert de oră înainte de ora opt, febril, asudat, cu o nervozitate abia stăpînită, aşa cum Armand nu-1 văzuse niciodată pe Tismana. Nu era singurul secretar, mai erau încă doi indivizi în uniformă care aduseseră de asemenea actele lor pentru ministrul de Interne, un general înalt, rălîmb, cu un aspect cazon, deşi ţinuta lui nu s-ar fi putut spune că-i neîngrijită. Acesta era ministrul de Interne Vasiliu. Celălalt, generalul Pantazi, părea un bătrînel afabil, amuzat parcă de rolul pe care îl juca la ora aceea în Stat, zîmbind fără vreun motiv special pe sub mustaţa albă, care-1 făcea să semene oarecum cu Pétain. Ministrul le spunea ceva foarte vesel. Generalul Vasiliu se bătea cu palmele lui uriaşe peste vipuşca pantalonilor, hohotind tare, lucru cam nepotrivit pentru acel loc sumbru; în sfîrşit, după aproximativ zece minute, un aghiotant deschisese brusc uşa şi

făcuse Ioc unui personaj de statură mijlocie, îmbrăcat simplu, într-o uniformă militară, cu părul roşcat, tuns scurt şi o privire rece. Era Mareşalul Antonescu care spusese simplu: „Bună seara, domnilor! Poftiţi!“ Degaja ceva neprietenos în atitudinea lui, poate era o mască de apărare, poate nu simţea nici un fel de afecţiune faţă de aceşti ofiţeri pe care îi dispreţuia pentru servilismul lor. Cei doi generali luaseră poziţia de drepţi şi-1 priveau încremeniţi, Pantazi mai puţin înfricoşat decît Vasiliu, cu un zîmbet uşor pe buzele foarte roşii (amănuntul îi rămăsese în minte lui Armand), probabil că acea condescendenţă pe care o lăsa să-i scape pe faţă venea din sentimentul că este mai în vîrstă decît Mareşalul şi căpătase chiar un aer paternei, ceea ce, socotise secretarul ministrului, era cam nepotrivit. Tismana, rece şi el, ca un şarpe, se regăsise în cele cîteva minute de aşteptare în cancelaria Mareşalului şi, odată cu glumele, luase acel chip impenetrabil afişat, mai ales, faţă de cei pe care îi simţea dificili. „Armând, dă-mi actele, te rog.“ Ceilalţi doi secretari ai celor doi miniştri, amîndoi ofiţeri, încremeniţi şi ei, întindeau mapele generalilor Vasiliu şi Pantazi. În secunda următoare, cele trei personaje fură înghiţite de tăcerea acelei încăperi îmbrăcate în lemn lustruit. Secretarii rămăseseră să privească la aghiotantul care păzea uşa şi la secretarul instalat la un mic birou, răspunzînd din cînd în cînd la telefoanele rare, un căpitan sau un locotenent-colonel, Armand nu-şi mai 258 aducea bine aminte. Urmaseră două ceasuri de tăcere, sau

mai mult. Din cînd în cînd, dincolo de uşa capitonată răbufnea o voce tăioasă, nu ridicată, autoritară în sensul cel mai bun, probabil a Mareşalului. Nu se deslușea nici un cuvînt, cei doi însoţitori ai miniştrilor şi cu Armand stînd impasibili, nemişcaţi, privind numai portretele reginei- mamă şi al regelui Mihai, aflate deasupra biroului.

Primul ieşise, după întrevederea cu Mareşalul, generalul Vasiliu. Avea buzele albe şi părea palid. Era cu siguranţă un coleric care se stăpînea greu şi, mai probabil, auzise lucruri

neplăcute. Îşi căută în vestibulul întunecos mantaua şi chipiul, tuşind înfundat şi reprimîndu-şi furia. Generalul Pantazi îşi manifesta nervozitatea printr-o absenţă superioară. Avea ochii albaştri, visători şi numai o uşoară ceaţă marca oboseala şi bătrîneţea acestui militar. Ultimul ieşise lonescu-Tismana, cu pasul lui măsurat, cu capul uşor plecat, mîngîindu-şi bărbia cu gestul acela de zidar care curăţă o mistrie după ce a tencuit un perete. Armand învăţase să-1 cunoască. Nici vorbă de vreo intervenţie, aşa cum îl rugase Pavel Candrea, probabil că discuţia dintre cei trei şi Mareşal avusese accente neplăcute. Prin uşa lăsată întredeschisă un minut sau două, secretarul ministrului mai zărise o dată chipul sever al lui Antonescu. Acesta cerea aghiotantului său ceva pe un ton scăzut, dar ferm şi supărat.

In maşină, lonescu-Tismana izbucnise: „Ce ciudat lucru! Omul (nu-i pronunţa numele, de frică să nu fie auzit de şofer) doreşte să i se spună numai lucrurile care-i convin. *Il n'accepte pas la mauvaise part de l'affaire... Mais nous ne sommes pas l'agence Havas, pour donner seulement des nouvelles du théâtre Olympiad*

Aceasta fusese prima dată cînd îl văzuse Armand pe Mareşal.

A doua oară îl revăzuse tot cu ocazia unei şedinţe destul de neplăcute, la care şi participase: cu prilejul răpirii profesorului Vrăbiescu de la Mija de către un Comando al serviciilor secrete germane (cum reieşise din dezbaterile procesului la care participa Armand, nemţii aveau la ora aceea mai multe servicii secrete, unul al lui Himmler, pe linie de Gestapo, altul al Abwehrului, plus un serviciu al ambasadorului Killinger şi vreo opt nedepistate încă, concu- rîndu-se şi anulîndu-se unul pe altul). Dar pînă la acest al doilea eveniment care se petrecuse în primăvara anului 1942, prin aprilie parcă, se întîmplaseră mai multe lucruri 259 legate într-un fel, dacă nu direct, de evenimentele următoare. Intre altele, Armand Sachelarie, care avusese mai multe convorbiri cu Colonelul de la sosirea lui în casa lui lonescu-Tismana, primise sarcina de a face o estimare largă în lumea intelectualilor, în ce priveşte orientarea lor politică

şi ideologică. Cercetarea trebuia făcută cu discreţie, secretarului lui Tismana nerevenindu-i un rol activ' în discuţiile pe care trebuia numai să le provoace. El, oficial, trebuia să treacă drept un tînăr preocupat mai mult de femei, ducînd o viaţă mondenă. Pe vremea aceea, Vasile Dănacu, alias Armand Sachelarie, se specializase în palmaresele marilor competiţii automobilistice dinainte de război şi, mai ales, în cele care avuseseră loc pe continentul sud-american, precum şi în etalarea unor cunoştinţe destul de bune în materie de turf. În cei trei ani pe- trecuţi în casa lui lonescu-Tismana, avusese grijă să spună celor din preajmă că nu lipseşte de la nici o întrecere de la hipodromul Băneasa, unde mergea des, mai ales duminica, neuitînd să lase, ca din întîmplare, în camera lui, sau chiar pe biroul ministrului, buletinele de pariuri, fapt care stîrnea comentariile ironice ale ministrului: „Armând, este limpede că ai trăit între cai din moment ce toţi banii pe care îi cîştigi îi laşi la hipodrom". De fapt, acest loc al întîlnirii lumii mondene a Bucureştilor era foarte potrivit pentru primirea dispoziţiilor din partea organizaţiei ilegale din care făcea parte. În afara cunoscu- ţilor întîlniţi în tribuna principală (Armand ţinea foarte mult să fie văzut de aceştia) în timpul angajării pariuri- lor, în mulţimea care lua cu asalt casele de bilete se vedea cu trimisul Colonelului sau chiar cu acesta, schim- bînd cîteva vorbe, dînd ocol pistei ca şi cînd ar fi vrut să miroasă cu o clipă mai devreme pronosticurile pariurilor şi aranjamentele făcute între jocheii dubioşi de pe hipodrom. Uneori întîrzia un ceas, un ceas şi jumătate, sub diferite pretexte, cum ar fi fost acela al completării buletinelor sau al încasării unor sume derizorii (Armand mai şi cîştiga cîteodată, jucînd prudent, pe sume mici, afir- mînd că nu banii îl interesau, cît plăcerea de a fi cîşti- gat, încrezîndu-se în forţele unui cal la care ţinea sau care î se părea foarte bine antrenat).

Dar nu numai ieşirile la hipodrom aveau să mascheze viaţa dublă a lui Armand Sachelarie. Odată cunoscut acest 260 ciudat Pavel Candrea, pe care secretarul ministrului mai curînd îl

crezuse agent al Siguranţei decît un simpatizant al partidului comunist, cum afirma (lucru care se dovedise absolut neîntemeiat, pentru că, într-adevăr, Pavel Candrea militase pentru cauza muncitorească şi făcuse parte din partidul comunist român în ilegalitate, apă- rînd, după 23 August, în anturajul lui Lucreţiu Pătrăş- canu, cu care se înrudea, dar Vasile Dănacu nu avea de unde să ştie aceste amănunte în anii 1940—1942 şi chiar mai tîrziu), se ivise o problemă destul de complicată în ceea ce-1 privea şi anume aceea referitoare la el, aflat într-o situaţie cvasioficială (informînd în secret şi ajutîn- du-i pe tovarăşii lui de muncă) şi ceea ce trebuia să gîn- dească şi să spună în contact cu o lume amestecată, contradictorie, sfîşiată de îndoieli şi incertitudini. Primise, deci, însărcinarea să pătrundă mai ales în lumea ziariştilor şi a artiştilor, pentru că ea, această lume, era foarte bine informată într-un fel. O cenzură severă oprea orice ştire care i-ar fi interesat pe cei din închisori sau pe cei daţi la fund, aflaţi într-o libertate provizorie, dar o informare exactă şi făcută la timp era mai mult decît necesară. Societatea în care era obligat Armand să trăiască mişuna de informatori, de veleitari, de politicieni care nu-1 iubeau pe Antonescu, dar tratau cu el, visînd la răsturnarea dictaturii nu pentru că programul Mareşalului i-ar fi stînjenit cu ceva, din contră, ci pentru că abia aşteptau ca războiul să se sfîrşească pentru a se instala în posturile mult rîvnite, pentru a începe afacerile lor veroase sau pentru a fugi peste graniţă după ce ar fi strîns, în cîţiva ani, cu lăcomie, acea cantitate de devize în stare să le permită un trai uşor undeva, în lume. În ce priveşte oamenii din lumea artistică, Armand avea avantajul de a nu fi cunoscut de nimeni. Trăise scurtul timp al studenţiei în mediul politehnicienilor, cei mai mulţi opaci la marile frămîntări filosofice care măcinau conştiinţa acelei pegre spectaculoase, întîlnite prin ateliere mărginaşe, prin subsoluri sau la *Café de la Paix,* la *Capşa* şi, cel mai ades, în aşa-numitul *Tunel norvegian,* aflat în subsolul pasajului *Majestic.* Gangul, fostă pivniţă sau

adăpost antiaerian în aceste timpuri, pervertit în ceea ce ar fi vrut să fie o *boată,* la modul parizian, nu era decît o circiumă ordinară, deschisă de către un bucureştean intrepid care vindea mititei şi fleici cu nemiluita, desfăcînd bere sau alcooluri tari de cea mai joasă calitate, cum ar fi izmă, **261** secărica, romul, chimionul, care, toate, amestecate în halbe abia spălate, dădeau naştere unei băuturi coţăite, numite cînd *adio mamă,* cînd *te-am zărit printre morminte,* cînd *te-am condus cu şapca-n mină.* Aici aveau loc scandaluri şi bătăi marinăreşti, cu scaunele şi cu sticlele. Poliţia sosea des în razii scurte şi hotărîte, încărcînd, în brecurile negre, bişniţari fugiţi de pe front, negustori clandestini, proxeneţi, speculanţi, femei fără condicuţă şi, din cînd în cînd, cîte un poet care nu se afirmase. Pe ceilalţi, pe „domnii artişti", comisarii de serviciu îi lăsau în pace, pentru că ei îşi aveau fişele lor la poliţie de multă vreme, unii fiind informatori, fără ca cineva să pună prea multă bază pe ceea ce raportau, întrucît, în starea permanentă de ebrietate în care se aflau, totul devenea aproximativ. Armand Sachelarie venea rar la *Tunelul norvegian,* pentru că locurile rău famate îl expuneau la incidente şi nu voia să rişte să-1 pună pe lonescu-Tismana într-o situaţie neplăcută. Acestuia Armand îi explicase că este util să frecventeze lumea artistică care era o sursă interesantă de noutăţi pentru un subsecretar de Stat la Ministerul de Interne. Indivizilor pe care-i întîlnea, oferindu-Ie să bea şi să mănînce cîte ceva, le lăsa impresia nu a unui om care dispune de multe mijloace, pentru că asta ar fi stârnit invidie şi el ar fi devenit suspect, cît a unuia care are o meserie plicticoasă, ca aceea de inginer, cum afirma Armand, dar e mare amator de artă, gata să asculte şi să înveţe cîte ceva de la dezaxaţii ce se urcau pe mese, de- clamînd poezii, furînd tablouri din muzee, recuperate de autorităţi destul de repede, dar exact cu atîta întîrziere încît hoţul să-şi poată plăti cu un Pallady sau cu un Iser o masă îmbelşugată, cu banii dobîndiţi de la cine ştie ce naiv, picat din întîmplare în infernul plin de fum, de ţipi zgomotoşi, nebărbieriţi, agresivi, familiari,

interpelîndu-se peste mese cu gesturi generoase, sărutîndu-se, pentru ca peste cîteva minute să-şi reproşeze unul altuia cele mai josnice lucruri, să se ia la palme şi să se lase despărţiţi cu greutate de către un al treilea, mai puţin beat.

Mai des, Armand Sachelarie mergea după opt seara sau după spectacolele la care lua parte, însoţindu-i pe Evelyne sau pe ministru la *Café de la Paix,* cafenea aflată peste drum de *Capşa,* loc de întâlnire a boemei mijlocii, adică a acelor artişti care nu aveau atîţia bani ca să ocupe 262 un loc peste drum, acolo unde pe timpuri ţinuseră masă Nae Ionescu, Minulescu, filozoful Ţuţea (care şi peste ani încă îşi mai povestea conţinutul *Operelor complete* ce avea să le scrie odată, dar pe care nu le începuse încă), iar acum veneau: poetul Ion Barbu, marele calamburgiu al literaturii române, Şerban Cioculescu, apoi Pompiliu Constantinescu şi, pe atunci, mai tînărul Vladimir Streinu, dar nici nu se aflau în starea disperată de a intra fără un ban în *Tunelul norvegian,* unde un scriitor nedebutat ar fi avut şansa să întîlnească la o masă sordidă pe proprietarul unei galerii de tablouri, reprezentînd ţigănci goale şi flori ordinare, vîndute ca pîinea caldă mahalagiilor mai pricopsiţi din Obor sau Filantropia. La *Café de la Paix* venea o boemă subţire, formată din cîţiva poeţi care, prin ceea ce scriau la ora aceea (ne aflam în primii ani de război) voiau să facă o opoziţie declarată scriitorilor oficiali, de genul Nichifor Crainic, Radu Gyr (acesta spăşit, trecut în tabăra antonesciană după fuga legionarilor în Germania), Vasile Militaru şi alţii.

Aşa-numitul grup *Şotron* format din *cei patru cavaleri ai apocalipsei,* cum le plăcea să se numească, era reprezentat de un tînăr spălăţel, bărbierit cu ostentaţie pînă la sînge, îmbrăcat în haine modeste, dar bine călcate, cu cămaşa mereu curată, frumos ca un zeu tînăr, frecventînd cenaclul lui Lovinescu şi racolînd de acolo scriitoare aflate la vîrstă dificilă, romanciere din şcoala *psihanaliştilor,* protestatar de profesie, pe numele de Dionisie Mocanu, fugit de la plug cu intenţia de-a intra la

Seminar, ca să se facă popă şi eşuat în gangurile bucureştene, dormind pe]a azilul de noapte şi povestind toate acestea într-un roman. Aghiotantul acestuia, care după ce spălase podelele redacţiilor şi i se încredinţase să scrie cîte un cursiv pe săptămînă, ajungînd prin şantaje discrete în postul de secretar al unui ziar de prînz, era Lupu Rădulescu, un tip înalt, firav, cu părul ondulat, redactînd o publicaţie franţuzească, înfiinţată încă de pe timpul reginei Maria, intitulată *Curierul Palatului* şi în care puteai să afli în ştiri scurte că: *„ ...Sa Majesté-Mère Hélène a reçu au palais de Cotroceni la visite du baron de Brunswik-Hollstein et de sa femme..."* Sau: *„La princésse Ileana partira le mois prochain pour une visite au château de Sigmaringen".* Î**m**brăcat după ultimul jurnal, Lupu Rădulescu, fumînd pipă cu tutun englezesc, intra invariabil la ora 23 în *Café de la Paix,* unde avea rezervată o masă, fiind aşteptat de mai **263** mărunţii săi colaboratori: Caius Tudoran, un reporter obscur, redactînd rubrica *fapte diverse* a ziarului *Curentul* şi *ştirile sportive* de ultimă oră, precum şi *reţeta culinară* a zilei. Al patrulea *cavaler al apocalipsei* era Savu Drăgănoiu, de fapt un pseudonim care voia să-1 delimiteze de tatăl său, cu care avusese un conflict puternic, alegînd în locul unei cariere universitare boema artistică în care se manifestase mai întîi ca actor, îmbrăcînd costumul lui *Hamlet* pe scena *Teatrului de vară.* Fusese o cădere răsunătoare, rămasă în amintirea lumii de la premieră, dar asta nu-1 descurajase pe tînărul amic al puternicului Lupu Rădulescu. Ca şi redactorul-şef al *Curierului Palatului,* Savu Drăgănoiu umbla îmbrăcat după ultimul jurnal, făcea curte doamnelor din *high life-ul* bucureş-tean şi se lăuda cu o lungă listă de cuceriri în materie feminină.

Pe cei *patru cavaleri ai apocalipsei* îi uneau interese majore. O prietenie din tinereţe a cimentat acest grup care avea să lase amintiri numeroase în viaţa literară şi artistică. Ei nu făceau frondă directă, ca unii mai tineri, opunînd invaziei de troiţe, oscioare, morminte şi rugăciuni tradiţionale, evadări în medii exotice şi vehiculînd ideea dreptului de a trage cu puşca, nu,

grupul *Şotron* vîna funcţii comode, cum ar fi direcţia unui cotidian, un post de şef de birou în *Ministerul Propagandei,* poate chiar un fotoliu în conducerea unui teatru, practicînd o gazetărie conformistă, cu accente neutrale, ce-i drept, fapt ce nu-l împiedica, de pildă, pe Lupu Rădulescu să apară la conferinţele de presă ale lui Mihai Antonescu.

Mai tîrziu (şi la toate astea se gîndea, privind boxa acuzaţilor, Armând Sachelarie; procesul ziariştilor colaboraţionişti nu avusese încă loc) cînd, după Stalingrad, războiul lui Antonescu începuse să meargă prost, grupul celor *patru cavaleri ai apocalipsei* se repliase cu mişcări subtile. Pe nesimţite, sau din lipsă de fonduri, sau pentru că Mareşalul nu mai înghiţea ca Palatul să tipărească un curier care să vestească naşterile, căsătoriile şi decesele alteţelor lor, cocheta publicaţie tipărită pe hîrtie fină „japon“, în limba franceză, dispăruse. Redactorul-şef reapăruse mai tîrziu ca avocat în procesele politice ale timpului, susţinînd pledoarii pe la Sighişoara, Sibiu sau Bucureşti şi angajîndu-se să apere pe membrii partidu- 264 lui social-democrat sau ai partidului comunist, implicaţi

În false comploturi, sabotaje, sau pur şi simplu încadraţi ca inamici ai patriei, fără ca acest lucru să poată fi dovedit. Patronul spiritual al grupării *Şotron,* Dionisie Mo- canu, fusese marcat de foarte tînăr de o neplăcută întâmplare pe care o relatase într-un roman publicat la *Georgescu-Delafras* sau la *Mecu* prin 1939 sau 1945, intitulat *Barosanii,* în care povestea incursiunea lui în lumea marei finanţe pe vremea cînd o curtase cu îndîrjire pe fiica lui Max Auschnit, a cărei situaţie o vîna în realitate, numai că aceasta aparţinea unei lumi în care averile nu se încredinţau primului venit, chiar dacă el avea un chip fermecător de actor de cinema. Desigur, refuzul brutal al acelei uşuratice femei din lumea mare avea să aibă asupra acestuia o influenţă catastrofală, dureroasă şi să dea naştere unei atitudini protestatare. La o recepţie, printre invitaţii sosiţi în mijlocul artiştilor se afla şi Colonelul, în saloanele de primire se

înghesuiau o mulţime de ziarişti, scriitori, pictori, muzicieni, actriţe şi actori bine- cunoscuţi, sorbind cîte un pahar de şampanie şi întreţi- nîndu-se grupuri-grupuri. N'u lipseau nici *cei patru cavaleri ai apocalipsei,* între care Dionisie Mocanu, Savu Drăgănoiu, Lupu Rădulescu şi Caius Tudoran, adică întreg grupul *Şotron.* Mai într-o parte, cel de-al doilea val de poeţi, al *Kalendiştilor,* trăgea spre masa cu gustări, obicei vechi al foştilor frecventatori ai cafenelei *Café de la Paix,* bîrfindu-şi subţire colegii mai în vîrstă. Vasile Dănacu, alias Armand Sachelarie, se apropiase de fostul Colonel, îl salutase cu multă afabilitate, ciocniseră un pahar de şampanie şi vorbiseră cîtva timp privind mulţimea care-i înconjura. Se vedeau rar şi întîmplător, şi nu din vina lor, erau foarte ocupaţi pe vremea aceea, pierdeau multă vreme în şedinţe, dar se obişnuiseră şi cu asta, deşi fuseseră amîndoi oameni de acţiune, suferind să stea închişi în birouri, în loc să facă muncă de teren. „Ce se mai aude?“ întrebase Colonelul, peste care anii trecuseră fără a-i schimba prea mult înfăţişarea. Poate nu mai avea figura aceea a unui boxer aflat în corzi, mereu la pîndă, privirile nu mai păstrau acea duritate ce cu greu putea fi ascunsă, se îngrăşase puţin, deşi făcea sport, păstra încă aerul său sportiv, să nu fi fost părul alb, coliliu, tuns tot scurt, milităreşte, ca pe vremuri, n-ai fi bănuit că peste amîndoi trecuseră anii. **265**

De ei se apropiase Dionisie Mocanu, cu zîmbetul fermecător de totdeauna. Excelent orator, cu o frază mişcătoare, metaforică, foarte plastică, el aduna la reuniunile de acest gen pe toată lumea în jur, reţinînd atenţia celor care nu-1 mai părăseau. Armand, încă de pe vremea lui *Café de la Paix,* păstra o reţinere nedisimulată faţă de acest om, fiindcă aflase între timp cîteva lucruri neplăcute datorită indiscreţiilor unor femei care trăiseră cu frumosul bărbat, părăsite de acesta şi înţelegînd să se răzbune, şi altele de la colegii lui de breaslă, a căror gură spurcată nu ierta pe nimeni. Pe vremea acelor frumoase şi romantice seri literare de la *Café de la Paix* îl admirase pe tînărul

neinstruit de atunci, dar *puţind de talent,* cum spunea el, un autodidact nu atît de lacom de lecturi, cum sunt autodidacţii în general, ci avînd o inteligenţă foarte vie, ştiind să facă din meseria scrisului o adevărată virtuozitate.

Dar în tulburii ani 1941—1942, cînd Armand Sachelarie nu era director în Ministerul de Externe, ci numai secretarul ministrului Ionescu-Tismana, jucîndu-şi rolul său de băiat de familie bună, sărăcit de împrejurări şi ancorat în mizerul Bucureşti ca să-şi câştige o existenţă precară, nu atât de precară încît să nu poată oferi cîte o masă acestor poeţi săraci, practicînd de nevoie boema, locuind în subsoluri igrasioase, sau în poduri neîncălzite iarna, pentru că moda de a dormi pe cheiul Dîmboviţei se dusese, acele bîrfe aflate întâmplător îl impresionaseră pînă la suferinţă. In convorbirile avute de-a lungul timpului cu Colonelul, care nu se ocupa pe vremea aceea numai de sabotarea industriei de război a lui Antonescu şi de mişcarea ilegală a tuturor cercurilor oponente Mareşalului, dar avea şi ideea, cel puţin curioasă la data de care vorbim, de a se gîndi la un viitor pe care îl prospecta încă de pe acum, cerîndu-i lui să afle ceva despre profilul moral al unor oameni care-1 interesau, Armând vrusese să ştie de la legătura lui de partid ce ascunde această curiozitate. „Eşti tînăr şi ai să înţelegi mai tîrziu despre ce este vorba. Ziua aceea pe care o aşteptăm şi eu şi tu nu e prea departe. A prevedea înseamnă a putea. Cînd ţara asta va fi eliberată de funcţionari corupţi, de ofiţerii fără credinţă care sunt dominaţi de setea lor de glorie, nu de soarta patriei, cum o afirmă în toate discursurile, atunci 266 noi va trebui să facem de toate. Ştii ce e un Stat? E un

lucru abstract, un mecanism complicat dacă nu ştii să-1 conduci. Putem să cîştigăm o sută de bătălii pe cîmpul de luptă sau în ilegalitatea în care ne zbatem noi şi, odată ajunşi la putere, să pierdem prima şi ultima bătălie, aceea a conducerii. Dacă mă întrebi, nici eu nu ştiu să-ţi spun exact ce înseamnă a conduce. Probabil că am să învăţ din mers. Profesiunea mea este

cea de militar. În armată înveţi foarte multe lucruri în legătură cu organizarea. Cred că şi disciplina foloseşte foarte mult, dar mai importanţi sunt oamenii. Nouă, comuniştilor, poate să ne dea cineva arme, poate să ne dea bani, numai minte nu poate să ne dea. Cu asta trebuie să venim de-acasă. Suntem puţini, poate nu atît de puţini cît credem chiar noi. Există în acest popor o mulţime de indivizi care gîndesc ca noi, care vor acţiona ca noi, dar deocamdată nu ştim care sunt aceia. Trebuie să-i depistăm, trebuie să-i facem să aibă încredere în noi, trebuie să ni-i apropiem. Ştii ce-a spus Lenin despre drojdia care urmează oricărei revoluţii? Probabil că în primele clipe după Eliberare vom avea de-a face tocmai cu această drojdie. Oportunişti, fracţionişti, dezertori ai altor partide. Oamenii cinstiţi sosesc în general mai tîrziu. Au îndoieli. Nu uita: o propagandă sistematică a făcut din noi un fel de căpcăuni. Fiind atît de puţini, ne vom izbi de greutăţi foarte mari. Te rog să mă crezi că nu glumesc cînd spun asta. Va trebui să avem răbdare, va trebui să aşteptăm. Pe mulţi dintre cei cu care ne-am luptat o să fie nevoie să-i recuperăm. Există între ei oameni capabili de care nu ne putem lipsi, chiar dacă au o ideologie care nu ne convine. Un Stat are nevoie de savanţi, ingineri, medici, militari. Ţara este ruinată; la sfîrşitul războiului o vom găsi într-o stare şi mai proastă. Trebuie să o refacem. Nu cu discursuri o să reuşim aceasta, ci cu fapte. Eu mai mult decît ce ţi-am spus nu pot să-ţi spun. De ce mă interesează oamenii în mijlocul cărora te învîrteşti? E foarte simplu de aflat: ei sunt un capital uşor disponibil. N-au nici un motiv să iubească regimurile prin care au trecut, dar nu ştiu asta, trebuie să le deschidem ochii. Au fost minţiţi cu multă abilitate: *Patrie, Onoare, Dumnezeu.* Cuvinte frumoase, cuvinte mari. Dar noi nu avem o patrie, Armand? Noi nu avem o onoare? La Dumnezeu, ce-i drept, am cam renunţat, deşi eu îmi mai fac cruce cînd îmi este greu. Ei?...« . 267 în perspectiva timpului, toate aceste lucruri atît de contradictorii privind oamenii cu care lucrase sau cu care dusese în secret o

luptă ideologică i se păreau de înțeles, oarecum. Mai tîrziu, după sfîrşitul perioadei cultului personalităţii, cînd lucrurile se limpeziseră, avînd o perspectivă istorică, cei în situaţia lui putuseră să capete o imagine a dificilei convieţuiri cu foştii adversari şi a mecanismului complicat al puterii. Dar lui Armand Sachelarie, atunci, încă îi venea greu să priceapă de ce la temelia unei societăţi noi trebuie amestecaţi în mortarul de granit laolaltă cu drepţii şi cei care ezitaseră. Ceea ce îl domina nu era o intransigenţă fanatică, undeva îşi simţea încă mîinile murdărite de falsele strîngeri de mîini ale unor oameni cu care altădată ar fi preferat să nu se întîl- nească faţă în faţă în singurătatea nopţii, pentru că, poate, i-ar fi ucis. Că mai devreme sau mai tîrziu aceşti indivizi vor fi demascaţi, asta constituia o satisfacţie destul de palidă pentru cei care crezuseră că grajdurile augiene vor fi curăţate mai devreme. Prin 1963 sau ’64, Armand Sachelarie se întîlnise cu Pavel Candrea, strălucitul pamfletar de altădată, violentul om al anilor de boemă din timpul războiului; arăta ca un bătrîn, deşi nu avea mai mult de 55 de ani. Îşi pierduse cu totul strălucirea lui verbală. Părea un om terminat, lipsit de orice iniţiativă. Aflase puţin mai tîrziu că terminase lamentabil din pricina unor nefericiri personale.

Însă în anii acelei boeme de la *Café de la Paix,* Armand Sachelarie fusese martorul unei scene violente. Dionisie Mocanu, pe vremea aceea retras din presă, scria sub pseudonim romane pe care le publica la o editură de mîna a doua. El, care nu ştia nici o limbă străină ca lumea, traducea pe Pitigrilli, trăind cu o interesantă scriitoare mai în vîrstă decît el, posesoarea unui apartament în strada Batiştei. Cîştiga bine, avea complicităţi destule, la cafenea se declara „un critic neîndurător al regimului antonescian“, vorbind despre exploatarea muncitorilor şi ţăranilor, scriind pe sub mînă pamflete despre lipsa de morală a conducătorilor spirituali, acoperiţi de pulpana lui Mihai Antonescu. Curios lucru cum un fiu de ţăran (ţăranul român fiind îndeobşte cunoscut ca sfios, cucernic, respectînd datinele şi

cele sfinte) putea să fie stăpînit de această dublă natură. Armand Sachelarie primise, mult 268 mai tîrziu, la el acasă, în fostul bulevard Duca, pe un bă- trîn intelectual, unul dintre semnatarii protestului împotriva lui Antonescu, care îi spusese deschis (se cunoşteau încă din anii de război, cînd acesta conducea o editură, practicînd o rezistenţă deschisă faţă de regimul militar, fapt care l-a şi determinat să demisioneze în cele din urmă din postul acela): „Cum puteţi, şi asta ţi-o spun dumitale, ca reprezentant al partidului comunist, să acordaţi credit unui om ca Dionisie Mocanu ăsta, autor remarcabil, e adevărat, al unui volum, am uitat cum îi zice, lipsit însă de orice moralitate?" Sigur că protestul cunoscutului editor era un detaliu poate insignifiant, dar ilustra un lucru pe care Armand Sachelarie îl intuise încă din vremea frecventării cafenelei *Café de la Paix.* Numai că un revoluţionar trebuie întîi să ştie să tacă, trebuie să cunoască umilinţa aşteptării care este cel mai rău lucru (aici nu e vorba despre umilinţa creştină, penibilă, laşă) şi mai ales să cântărească foarte bine oamenii pe lîngă care este silit să trăiască. Orice nuanţă, orice cuvînt în plus te pot duce la moarte. Pentru el, fiecare zi fusese lipsită de acel „mîine" pe care-l gîndeşte fiecare noaptea, înainte de-a se culca. Dar nu asta îl înfricoşa. Îl înfricoşa ideea nerealizării misiunii pe care o avea. În această espectativă, nimbată numai de un viitor mai mult sau mai puţin probabil, Armand era obligat să asiste la spectacolul celor din jur. Şi, într-adevăr, întîmplarea făcuse ca el să stea în preajma grupului *Şotron* care îşi crease cu vremea şi o istorie destul de spectaculoasă în ceea ce priveşte *rezistenţa* la opresiunile antonesciene, care era cu adevărat un spectacol. Lupu Rădulescu, de pildă, ciudat lucru, fusese atras, ca şi Dionisie Mocanu, de lumea mirifică a celor avuţi, unul alegîndu-şi un mare industriaş cu care voia să se încuscrească, celălalt intrînd pe uşa din dos a Palatului, pentru a respira aerul curţii regale măcar de la distanţă. Din originea lor umilă făcuseră mai tîrziu un cal de bătaie. Articolele lui Dionisie Mocanu aveau tot-

deauna o supralicitare care îi scotea din sărite pe Armand şi pe prietenii săi. Colonelul, mai bătrîn şi mai disciplinat ca om de partid, căutase să explice în cîteva rînduri că, de fapt, Dionisie Mocanu făcea servicii cauzei lor prin patetismul prozei lui, ce-i drept, scrisă cu strălucire. Pe fostul redactor-şef al *Curierului Palatului* îl auzise în cîteva şedinţe. Era un foarte bun orator, avea o logică rece, fără speranţe pentru adversari şi nu scăpa nici o 269 ocazie să nu amintească în discursurile lui că pledase cauza muncitorimii necăjite în timpuri foarte grele (lucru perfect controlabil şi adevărat).

Armand Sachelarie, care contemplase spectacolul deprimant, nu s-ar spune că nu îi atrăsese de cîteva ori atenţia Colonelului asupra faptelor adevărate. Dionisie Mocanu, după ce-şi arsese toate exemplarele păstrate prin casă ale romanului său *Barosanii,* monument de cinism, trăsese la dana sentimentală a semănătorismului. Practica o proză plîngăcioasă, poematică, jelind pe cei fără soartă, deşi el trăise în anticamera celor cu parale şi în preajma mai-marilor, fără grija zilei de mîine. Cariera lui lineară, într-un fel previzibilă, cum fusese în viziunea lui Pavel Candrea în acea discuţie teribilă la care Armand asistase într-o noapte de primăvară a anului 1942, şi-o realizase punct cu punct. Fostul secretar al ministrului Tismana şi-o amintea pînă în cele mai mici detalii.

Era prin aprilie sau mai. Geamurile mari ale cafenelei fuseseră ridicate şi, prin cercevelele metalice, intra un aer rece, îndulcit de mirosul de salcîm, cărat de vîntul din Bărăgan, de cine ştie unde. Era aproape de miezul nopţii. Cafeneaua aproape se golise. Chelnerii îşi făceau socotelile în carnetele lor. Pe Calea Victoriei treceau grupuri de oameni întîrziaţi, venind dinspre *Athénée Palace* sau de vizavi, de la *Capsa.* Armand plecase mai devreme de la o recepţie care avusese loc la Ambasada Germaniei, sub pretextul că îl doare capul şi se întîlnise, pe la 10, în magazinul Smarandei Robescu, cu Colonelul, discutînd cu el cam vreun ceas şi, pe la 11, intrase în *Café de la Paix,* ca să-şi pună la punct

un alibi cît mai bun pentru acea seară. La o masă, în colţul obişnuit, unde se adunau cei *patru cavaleri ai apocalipsei,* nu se afla la ora aceea decît Lupu Rădulescu, îmbrăcat într-un costum *havanne,* impecabil, fumînd o ţigară de foi şi fixînd cu impertinenţă puţinele femei care se mai aflau la o masă alăturată. Pe bancheta de pluş de alături, roasă şi decolorată, cînta în- gînat, beat-mort, cum era de obicei, poetul Mitea Stelaru, botezat atît de ostentativ şi nepotrivit de către criticul Lovinescu. Era un tip ţigănos, famelic, cu părul lung, băiat *subţire,* dar imprudent, nefrenat, bînd de dimineaţă pînă seara, nescăpînd nici o onomastică, nici o masă familială, nici un parastas, nici o nuntă, scriindu-şi poemele 270 în rarele clipe de luciditate pe mesele crîşmelor de periferie, poeme în care îşi plîngea singur de milă, într-o bună tehnică poetică. Lupu Rădulescu îl privea cu surîsul lui sardonic pe care şi-1 perfecţionase de-a lungul anilor, stu- diindu-şi profilul în oglinda de-acasă. Bea mai puţin decât Mitea Stelaru, dar nu se îmbăta niciodată, chiar dacă ar fi întrecut măsura; avea o rezistenţă uluitoare la alcool, era subţire, palid, nervos, musculos, părea pe vremea aceea un sportiv de performanţă. Cînd îl zărise pe Armand, răsuflase uşurat. Partenerul lui de pînă acum nu-i mai spunea nimic, se prăbuşise pe masă şi horcăia zgomotos, făcîndu-şi o parte din somnul lui mereu întrerupt, mereu reluat între cinzecurile cu rom de Jamaica sau izmă, servite la bufetele periferice. „Bună, Armand, ce faci? Singur la ora asta? Şi mai spune lumea că nu poţi fi găsit decît în patul femeilor sau ţinînd servieta ministrului tău!“ Muşcîndu-şi mustaţa, ironic, rînjind cu dantura perfect sănătoasă, Lupu Rădulescu nu scăpa nici o ocazie să-1 ia peste picior, lucru care intra în socotelile lui Armand şi pe care îl încuraja. „De unde vii la ora asta?“ „Am fost la o recepţie, la nemţi şi m-am plictisit al dracului. Ăştia nu mai ies din Wagner şi dîn Lilly Marlen. Te cheamă la cinci după-amiază ca să asculţi *Walkiria* şi la nouă seara plîng unul pe umărul celuilalt, aducîndu-şi aminte de frumosul lor Rhin şi de

fetele pe care le-au lăsat acasă. Dar cu Mitea ce-i? A dat în primire?“ „Nu-1 vezi? Doarme pe unde apucă. Ultima lui locuinţă a fost în strada Roma. L-am găsit într-o cadă de baie, dormind cu picioarele afară, îmbrăcat. Ţinea la cap un sifon cu care s-a spălat pe faţă şi a băut restul ca să-i treacă damful, după care l-am luat cu mine.[44]

Mai schimbaseră cîteva cuvinte. Lupu Rădulescu îi povestise că venea tocmai de la Sighişoara, unde avusese loc un proces important în care apărase nişte muncitori („Sper că tu n-o să mă pîrăşti ministrului tău sau să pui pe careva să mă aresteze[44], comentase el). Pe urmă, dăduse cîteva detalii de la ultima petrecere care avusese loc la Mogoşoaia, la palatul Marthei Bibescu, unde era un invitat obişnuit. Armand putuse să afle cine cu cine se mai încurcase cu această ocazie şi cînd Lupu Rădulescu îl întrebase ce ar dori să bea, precizînd că el merge pe un *Dubonnet,* secretarul ministrului nu scăpase ocazia de a-1 ciupi şi el: „Tot mă întreb cum se împacă dubla dumitale profesiune, aceea de *coureur* al feţelor princiare, **271** cu cea de apărător al celor umili prin jegoasele tribunale ale statului burghez?“ „O, ce limbaj, Armand! Ţi se spune degeaba văcarul argentinian. În puţinii ani de cînd te afli în România ai învăţat tot ceea ce ar fi trebuit să ştii prin naştere. Se cunoaşte că ai avut o mamă autoritară. Uneori chiar mă întreb dacă nu-i tragi lui Tismana o cacialma nemaipomenită. Din cînd în cînd, disting în vocea ta cîte o rezonanţă iberică. Altfel te-aş crede mai curînd un tip sosit din provincie, cu studii bine făcute. O faci pe prostul, dar nu eşti atît de prost cît vrei să ne laşi să credem. În sfîrşit, dacă vrei să-ţi dau o explicaţie, am să-ţi dau: sunt un om care a dus-o foarte prost. Am învăţat de foarte tînăr să mă apăr, să fiu prudent. Faţă de lumea princiară, cum spui tu, am o atracţie instinctivă. Iar către cei umili şi «josnici», cum le spune Zola, sunt atras prin sîngele tatălui meu, care era un Doolittle. Ţi-am spus totul, mai vrei o explicaţie? Dealtfel, cel mai mult mă tem de viitor. Îţi fac o confidenţă. Suntem la o răscruce de veacuri! Ştiu

eu ce vom avea de ales mîine? Dacă cei de la palatul Cotroceni mă acceptă pentru că am ştiut să le învăţ manierele şi să vorbesc franţuzeşte, asta satisface orgoliul meu. Cu ceilalţi mă simt solidar din punct de vedere al clasei, dar, crede-mă, nu visez să mă întorc într-un grajd sau să dorm în Gara de Nord. Au plătit alţii şi pentru mine. Îmi plac restaurantele bune, vreau să stau la masă cu oameni care au parale sau cu ţipi inteligenţi ca dumneata." (Mai tîrziu, aducîndu-şi aminte de această seară şi de aceste fraze, Lupu Rădulescu îl acostase la una din primele recepţii de după 23 August şi-1 înghesuise într-un colţ al sălii, vîrîndu-i în mînă un pahar, nici acuma nu ştia Armand ce băuse, spunîndu-i precipitat: „Sper că ai înţeles jocul meu. Tu, ca ilegalist, făceai exact ceea ce făceam şi eu. Pe vremea aceea nu ştiam de ce parte te afli". La început nu înţelesese prea bine despre ce era vorba. Nu-1 contrazisese, dar o răceală de gheaţă i se întipărise pe faţă, ceea ce îl făcuse pe Lupu Rădulescu să dea înapoi. După aceea, prudent, lăsase să treacă multe luni pînă să-1 abordeze din nou şi să-i vorbească pe un ton neutru despre lucruri care nu aveau nici o legătură cu ilegalitatea. Pe urmă, îl uitase, se mai vedeau la recepţii, dar Lupu Rădulescu, era limpede, îl evita şi regreta totdeauna a doua gafă a sa.) 272 însă în seara aceea de aprilie sau mai a anului 1942, în costumul lui *havanne,* cu cămaşa bine apretată, cu o cravată italienească asortată la costum, cu butoni de aur la manşete, picior peste picior, pe canapeaua roasă a cafenelei *Café de la Paix,* cu privirea scormonitoare, agresivă, inventariind femeile din faţa lui, atletic şi dispreţuitor, făcînd-o pe Oscar Wilde pe malul Dîmboviţei, Lupu Rădulescu atrăgea atenţia oricui ar fi intrat în acel local, pe jumătate gol. Mitea Stelaru sforăia uşor, ca un samovar, lîngă ei. Îl uitaseră amîndoi, deşi privirile şefului de sală arătau dezaprobarea faţă de acest client nemanierat. Armand, ca să curme scena care se prelungea, îl bătu pe umăr pe poet, întrebîndu-1: „Mitea, nu vrei să-ţi dau bani de taxi să mergi acasă ca să te culci?" Răspunsul nu mai fusese auzit nici de el

nici de Rădulescu, pentru că pe uşă intrase un grup de trei inşi, în care secretarul ministrului recunoscusè, surprins, pe Râul, fratele lui Tismana. Ceilalţi doi erau ziarişti Mitu Palade şi Marcu Greceanu, binecunoscuţi pentru gurile lor spurcate, pentru scandalurile publice pe care le provocau şi pentru farsele pe care le făceau miniştrilor. Primul, Mitu Palade, fusese condamnat de către un tribunal, iar cel de-ai doilea, binecunoscut cronicar plastic, nu scria despre expoziţiile pictorilor decît contra unei sume bunicele şi a unei mese consistente la *Capşa* sau la *Athénée,* găsind adjectivele şi atributele cele mai sugestive, în funcţie de suma primită şi de calitatea serviciului din ziua respectivă a cunoscutelor restaurante.

— Ia te uită, pe cine văd! exclamase Râul, grizat ca de obicei, dar nu beat, cu rînjetul lui obişnuit pe buze, cu o pălărie de fetru în mînă, pe care şi-o scosese la intrarea în *Café de la Paix,* îmbrăcat într-un costum lucios de alpaca *gris-perle,* cu mănuşi, în pantofi de lac, o apariţie care atrăgea atenţia întotdeauna tocmai prin aerul uşor vetust al acestui om în vîrstă, care se ascundea sub o aparenţă petrecăreaţă.

— Luaţi loc! le spusese Lupu Rădulescu, arătîndu-le fotoliile din jurul mesei, în timp ce Armand îl căra uşor către ieşire pe Mitea Stelaru, care, nedumerit în ce loc se află, recita portarului galonat:

— *Bună dimineaţa, Verlaine, ciudatul meu zeu şi prieten...*

Se căutase în buzunare ca să găsească un bacşiş, dar, bineînţeles, nu găsise nimic şi Armand făcu ceea ce ar fi 273 vrut poetul, adică îi umplu palma celui de la uşa cafenelei cu cîteva hîrtii.

— Cheamă un taxi, te rog, şi urcă-1 pe domnul!

Cei trei se aşezaseră în faţa lui Lupu Rădulescu şi comandaseră ceva de mîncare. Mitu Palade nu bea. Se declara vegetarian şi antialcoolic. Chelnerul care-1 servea îl ştia, aşa că îi aduse numaidecît o halbă cu apă în care vîrîse bulgări de gheaţă. Marcu Greceanu avea o foame de lup; consultase lista, ceruse un

Chateaubriand cu mult unt, o salată şi, bineînţeles, un *Pinot Noir,* specialitatea casei. Râul, care sosise de la o aniversare şi era sătul, comandase o sticlă de şampanie „bine frapată, măi băiatule, că altfel mi se apleacă". Cînd un picolo adusese frapiera, scosese popicul de sticlă din glazura măruntă şi citise eticheta, strîmbînd din nas:

— *Mott?* Rahat! N-ai un *Cordon Rouge?*

— Nu ţinem, zisese băiatul de 14 ani, tuns cu breton, îmbrăcat în haina neagră tradiţională a chelnerilor.

— Ia te uită la el! Nu ţinem... Dar ce ţineţi, mă? Borş ţineţi? Zeamă de varză ţineţi?

Şi rîsese de unul singur, răstignindu-se peste spătarul fotoliului, după care pocnise din două degete, făcînd apel la patron:

— Dom,nu' Cristodorescu! Ce se întîmplă aicea, domnule? Las eu *Athénée Palace,* las *Capşa* ca să vin în bomba asta şi dumneata îmi dai şampanie *Mott?* Dar ce, suntem pe Griviţa? Suntem la *Borţoasa?* Trimite, domnule, pe careva să-mi aducă o butelie franţuzească, că-ţi strici firma.

În momentul acela pe uşa rotitoare a cafenelei îşi făcuse apariţia Dionisie Mocanu, însoţit de Pavel Candrea. Gesticulau amîndoi agitaţi, aveau aerul că se certaseră pe drum şi că intraseră la *Café de la Paix* pentru o conciliere. După obiceiul lui, avocatul vorbea cu glas tare, luînd parcă martor pe toţi cei care ar fi fost dispuşi să-1 asculte:

— Mie să nu mi-1 plîngi pe Armand Călinescu, pe Tersite ăsta urît, mic, chior şi şchiop, care a vrut să se suie pe calul alb al dictaturii, în locul Căpitanului, pe care l-a şi omorît fără multe scrupule.

— Dar n-am spus nimic, domnule Candrea! De ce-mi atribui simpatii pe care nu le am?

274 — Las' că te ştiu eu!

După obiceiul lui, Candrea îşi smulsese ochelarii cu multe dioptrii şi privise spre mesele cafenelei:

— Uite-i şi pe ăia trei! Hai să ne aşezăm lîngă ei şi o să continuăm discuţia, pentru că tot n-am aflat ce-i cu dumneata. Ai fost sau n-ai fost ţărănist?

Lupu Rădulescu le. făcea semne încă de la intrare, ridicat în picioare şi arătîndu-le bancheta de alături. Se cunoşteau cu toţii, nu-şi mai strînseseră mîinile, ocupaseră fotoliile şi comandau, în grabă, ce se mai putea comanda la ora aceea. Candrea un şvarţ cu două cornuri, iar Dionisie Mocanu un capuţiner. Nu beau nici unul, nici altul, parcă juraţi, alcool, în schimb erau mari amatori de cafea şi marţipanuri.

— *Le conclave des jésuits!* zisese Râul. Comitetul e în plen, pe cine mai asasinăm astăzi?

După aceea, replicile se încrucişară amestecat peste masa care începea să fie ocupată de tacâmuri, de farfurii şi pahare, de coşuri cu pîine, de ceşti, de ibrice de aramă, care fuseseră ţinute la nisip.

-— Ascultă-mă, Palade, aruncase Pavel Candrea colegului său de presă. Am auzit că te-ai însurat. Şi, pe urmă, luîndu-1 martor pe Dionisie Mocanu: Te uiţi la el? Ştii ce făcea ăsta cîndva? Scria de la Paris reportaje de pe front. Halal!

Colaboraseră amîndoi la aceleaşi gazete de stînga pînă în 1940, dar nu se înghiţeau, din motive pe care le ştiau numai ei doi. Pavel Candrea declara despre Mitu Palade că nu-i suferă stilul infatuat şi reportajele gongorice. „Are un stil plăcintos, spunea cui vrea să-1 asculte. Asta nu scrie, exclamă! Şi dă-i cu Ursa mare şi Ursa mică, ori cu steaua Aldebaran. O marmeladă întreagă. Da' uite că a prins. Imbecili ca voi ăştia de la masă îl declaraţi mare scriitor, o să fiţi crezuţi şi o să vă ia mama dracului după aia."

Şvarţul sosise, pamfletarul gustase de două ori cu prudenţă şi-şi aduse aminte de victima cu care intrase în *Cajé de la Paix.*

— Dacă n-ai făcut parte din statul-major al lui Ma- niu, domnule Dionisie Mocanu, cel puţin ai aspirat să faci parte din el. In sfîrşit, e o chestie care te priveşte. Să vorbim mai departe

despre Armand Călinescu, pe care l-am cunoscut cum te cunosc pe dumneata. L-ai apucat? **275**

— Îl vedeam de sus, de la galerie, de la Parlament. Şedea pe banca ministerială cu geamul ăla negru înfipt în sprinceană...

— Era un carierist politic de tip franţuzesc. Un vol- taireian. Se îmbrăca elegant. Purta mănuşi gri, imitîndu-1 pe Georges Clemenceau. Ceea ce numeşti dumneata geam era un monoclu, acoperind nonşalant un defect polifemic. Ar fi fost hidos, dacă nu l-ar fi salvat o igienă perfectă. Se îmbrăca în haine de postav englezesc, tăiate la Paris; îşi schimba cămaşa de două ori pe zi şi avea totdeauna în dulap trei sute de cravate proaspete. Asta nu înţelege mitocanul român, că obiectul vestimentar despre care îţi vorbeam nu este un jujeu...

Ridicase glasul ca să atragă atenţia şi celorlalţi care se prefăceau că vorbesc între ei, dar în realitate trăgeau cu urechea la cele ce spunea Candrea. Singurul care părea absent, abia aşteptînd o fisură în perfectul discurs al pamfletarului, era Râul, pîndind clipa cînd va putea să-şi plaseze poveştile lui cu Duduia şi cu Carol al II-lea.

— De fapt, acest om mărunt, cu politeţea lui perfectă, de monden, ascundea o . poftă nemăsurată de putere. Care poftă nemăsurată de putere se putea explica prin două drame personale. Prima: de un caracter fiziologic, refe- rindu-se, bineînţeles, la pierderea ochiului; adaugă la asta statura inconvenabilă şi urîţenia de maimuţă din adolescenţă şi trage concluzia. Ceilalţi, în închipuirea lui, îl vedeau chior, pitic şi cu capul mare. Încă din liceu devenise obiectul deriziunii generale. *Une tête de turc. Î*n care se sparg oalele unui întreg colegiu banal, cu copii sălbatici, prost crescuţi şi răutăcioşi, unde îşi făcuse studiile.

— Nu era fiul unui medic veterinar, dacă nu mă înşel? îl întrerupsese Râul, căutînd cu ochii spre uşa pe care nu mai sosea picoloul cu şampania cerută.

— Ba chiar aşa, domnule Tismana! Dar nu asta cred că l-a

marcat. Eu vreau să explic, prin mentalitatea doctorului Freud, setea lui de putere. De fapt, era un infantil care căuta o compensaţie pe căile subconştientului. Îşi cîştigase, de pildă, o independenţă materială relativă, prin tranzacţiuni umilitoare din care ieşise mortificat.

— Avea moşie, case, mobile, haine. Era un cinic, îl 276 cunosc foarte bine, precizase Râul, simţind o satisfacţie ascunsă că poate să dea detalii pe care numai Candrea le cunoştea.

Imperturbabil, pamfletarul, neţinînd seama de întreruperile fratelui ministrului, îşi continuase spiciul:

— A doua dramă personală a lui Armand Călinescu, dragă domnule Mocanu, era situaţia socială a familiei. El făcea parte dintr-un clan de liberali subalterni, de provincie. Un clan născut sub egida lui Brătianu. Mecca politică românească a acelui timp se numea Florica şi profetul ei era Ionel Brătianu. Doctorandul juridic din Paris, Armand Călinescu, ar fi dorit să intre cît mai repede în camarila bătrînilor mafioţi. Tat31 său avea legături agronomice şi veterinare cu domeniul de la Florica şi transmisese respectuos padişahului liberal dorinţa feciorului venit în vacanţă de la Paris. Studentul Armand a fost amînat o dată, de două ori, de trei ori, în sfîrşit acesta a acceptat să-1 primească o dată, după siestă. Tînărul s-a îmbrăcat ca şi cum s-ar fi dus să facă o vizită în *Parc Monceau,* la ducele şi ducesa de Grammont. Dar, vai, ducesa de Grammont, în speţă principesa Eliza Ştirbey, fostă Marghiloman, devenită Brătianu, nu s-a arătat. Nu i-a servit ceaiul cu mînuţele ei delicate în porţelan de Sèvres, nu l-a întrebat despre hipodromul de la Auteuil. Principesa avea musafiri de marcă la ceai şi Brătianu i-a primit, pe tată şi pe fiu, pe la grajduri, unde au discutat despre mînji, vaci şi porci şi despre creşterea găinilor. Mănuşile *gris-perle* şi pantofii cu ghetre albe s-au murdărit de bălegar şi pămînt proaspăt. Brătianu a căscat de cîteva ori, ca orice om după siestă şi i-a concediat pe tată şi pe fecior fără să solicite înscrierea fiului în partidul liberal, aşa cum l-a solicitat pe Titulescu şi cum solicita înscrierea

tuturor doctoranzilor şi doctorilor în Drept, proaspăt sosiţi de la Paris.

Sosise şampania, învelită într-un prosop ud, şi domnul Cristodorescu i-o înfăţişase, ca pe un prunc nou-năs- cut, lui Râul, învîrtind-o de cîteva ori în gheaţa mărun- ţită în frapieră, turnînd-o apoi cu grijă într-o cupă albăstrie de cristal, pe care o mai privise o dată în lumina candelabrelor cu o sută de perle, albe, mate, electrice.

— După părerea mea, intervenise Râul, Armand Călinescu era un carierist de tonalitate conservatoare, care se încadra complet în mentalitatea, finalităţile şi structura partidului liberal din epoca 1918—1940. Putea să 277 ajungă un tehnician financiar, de talia lui Mircea Canci- cov. Un *debatter* parlamentar de nivelul lui Duca sau Tătărăscu. Putea da şuete şi face intrigi palatiste mai reuşite decît ale lui Richard Franasovici, care a adus de trei ori partidul liberal la putere.

— In care intrigi palatiste nici dumneavoastră, domnule Tismana, nu s-ar zice că nu eraţi specialist. Cît despre domnul Lupu Rădulescu, ce să mai vorbesc, că dînsul ţi-a preluat ştafeta de cînd ai căzut în dizgraţie şi va putea şi el să contribuie cu un larg capitol la istoria secretă a regalităţii noastre.

Fostul redactor al revistei *Curierul Palatului* se făcuse că n-aude, aşa încît Pavel Candrea putuse să-şi continue fişa vorbită:

— Cu monoclul lui, cu frizura marghilomanistă, cu vocea nazilantă, după felul francez, acumulînd sute de anecdote, strîngînd date în materie culturală sau administrativă, avînd o bună dispoziţie permanentă, Armand Călinescu s-a făcut curînd util şi utilizabil. Intr-un anumit sens, el a repetat cazul acelei pastişe de lord englez din partidul conservator român, numit Alexandru Marghiloman, care avusese un bunic hoţ de cai, şi cazul lui Tache lonescu, care era fecior de acsizar, negustor plo-ieştean. Acesta din urmă fiind şi izgonit din cauza originii plebeene, din partidul conservator.

Armand Sachelarie bea *Pinot Noir* cu Marcu Gre- , ceanu şi

asculta atent potopul de vorbe al pamfletarului. Ceea ce îi caracteriza pe aceşti oameni, pe care îi studia de mai multă vreme, era tocmai abundenţa lor de informaţie, memoria fenomenală a detaliilor celor mai gingaşe, în care ei probabil găsiseră portiţele de atac în vechile pamflete, publicate în ziarele la care avuseseră acces pe timpuri. Era şi multă răutate în ceea ce spunea acest Pavel Candrea, caracteristică celor guralivi, care stau pe tuşă şi strigă: „Huo!“ deşi doresc în intimitatea lor să fie actori principali în arenă.

Prins, ca de obicei, de verva-i avocăţească, Candrea trecea cu vederea faptul că Armand Călinescu fusese unul dintre cei care militase pentru o politică externă opusă expansiunii Germaniei naziste.

Râul, care nu se împăca deloc cu succesul pe care îl 278 simţea concretizîndu-se în tăcerea atentă a celor de la masă, intervenise din nou, ca să arate că nu era străin de istoria lui Armand Călinescu:

— Nu ştiu dacă spun pentru dumneavoastră vreo noutate, domnule Candrea, dar omul despre care vorbim debutase ca Dobrescu-Argeş, semnînd polițe. Îl ştii pe Dobrescu-Argeş?

— Cum nu!? Căzătura aia mică de provincie! Avocatul ăla fără clientelă...

— Ei bine, micul dumitale domn, care de fapt era *un vrai monsieur,* nu putea să scoată mănuşile de piele de culoarea *gris* pentru a strînge mîna asudată a clienţilor lui ţărani. Atunci, să ți-o spun eu, a cunoscut pe directorul unei bănci locale, Grigore Coandă, fost liberal, eliminat de partid ca partizan al lui Stere şi ca germanofil, între 1916—1918. A intrat deci la Coandă ca secretar politic şi particular şi, cînd acesta n-a mai fost interesant l-a aruncat peste bord. Nici nu era greu. Avea de-a face cu un bancar naiv şi idealist...

— Da! După aceea, îi tăiase macaroana Candrea, fratelui ministrului, a trecut la Ion Mihalache, pe care Armand Călinescu l-a condus aproape un deceniu, cu surî- sul lui şarmant şi cu

intrigile pe care le făcea. A, şi Miha**lache** ăsta, nu ştiu dacă-l cunoaşteţi dumneavoastră cei mai tineri, n-a gîndit niciodată cu capul lui propriu. A gîndit o vreme prin capul lui Stere, pînă nu i-a mai convenit patosul doctrinar, pe urmă a gîndit prin Grigore lunian, care l-a plictisit prin ironia lui atică şi prin sarcasmul avocăţesc. Pe doctorul Lupu nu l-a suportat decît la bătrâneţe. În schimb, s-a înţeles minunat cu Armand Călinescu.

— *Vas-y toujours! Chante tes vieilles chansons!* îl persiflé Raul, făcînd semn picoloului să-i toarne al doilea pahar de şampanie.

— Evident că Mihalache a fost dirijat de Armand Călinescu. Amicul lui de bridge, Richard Franasovici, aducea partidul liberal la putere cînd vrea, dar partidul era partid şi şeful, şef. Adică două lucruri *tabu* cînd sunt reale. De la oficiile intime pe lîngă Grigore Coandă şi Ion Mihalache, Armand Călinescu a trecut la oficii şi servicii pe lîngă regele Carol al II-lea şi antu**rajul său.**
279

Fratele ministrului Tismana, ca o veche caiafă, îl lăsă pe Pavel Candrea să mai soarbă o înghiţitură de cafea şi cînd acesta vru să continue, pară scurt:

— Ceea ce nu ştii dumneata este că Ion Mihalache, la o întrunire din Argeş, a spus pur şi simplu că Armand Călinescu avusese o mamă cu moravuri uşoare.

— Este exact, dar nu de aici pornisem, domnule Tismana. Pe drum, venind încoace, îi povesteam domnului Dionisie Mocanu că cea mai perfectă canalie a politicii româneşti a fost luliu Maniu, în care domnia-sa vede încă un idol, imaginea rezistenţei împotriva lui Antonescu. Dumneata trebuie să-l cunoşti mai bine, eşti mai în vîrstă ca mine. Asta a făcut pactul cu legionarii în ’37, iar în timpul rebeliunii dădea şuete la restaurantele de lux, mîncînd portocale, mere şi covrigi. Dar, de fapt, ştim noi cine a fost luliu Maniu?

— Cum să nu, domnule Candrea? Vreau să-ţi amintesc broşura lui Iorga care dă unele detalii de biografie: studii de Drept la cea mai înapoiată Facultate de Drept din toată Europa,

instituţia aia medievală, sprijinită pe *Arrobatae constitutiones* a lui Verboczy, şcoala de deznaţionalizare din Budapesta. Maniu s-a întors avocat al unei bănci din Blaj, în Ardeal. Era, cum zicea bătrînul dascăl, avocat, fiu de avocat, avocat de bancă şi fiu al unui avocat de bancă. L-a ales ca secretar pe Ionel Pop, un jurisconsult excelent, vînător pasionat şi membru de peste un deceniu al administraţiei Băncii Româneşti. Şi de-atunci administratorul-avocat care era civilist, comercialist, om de bancă, a făcut tranzacţie peste tranzacţie, a pertractat, s-a aliat şi cu dracu, păstrînd mereu o *reservatio mentalis* pentru treburile lui personale.

De la locul lui, Dionisie Mocanu intervenise:

— Îmi permiteţi, sunt mai tînăr ca dumneavoastră, dar am intrat devreme în anticamerele miniştrilor şi am ţinut cronica parlamentară cîţiva ani. Părerea mea este că luliu Maniu a fost un formidabil om politic de opoziţie, pentru că nu şi-a ales instrumentele de atac. Cît a guvernat, s-a arătat mediocru...

— Ce mediocru, domnule? A fost catastrofa naţiunii române, intervenise Pavel Candrea. Sub aparenţa unui om preocupat de morală şi moralitate, luliu Maniu a reuşit să facă o platformă politică dintr-o chestiune de alcov. Sub aparenţa de nobil nemeş, din *gentry-ul* budapestan sau londonez a adus concupiscenţe provinciale de Zalău, mahalagisme dezgustătoare de Blaj, la tribuna unui popor de 18 milioane de locuitori. A făcut, în acelaşi timp, alianţă cu Garda de fier, criticîndu-le politica externă, deşi aproba în interviuri cuceririle coloniale ale lui Mussolini în Abisinia. Pe plan intern a mers cot la cot cu verzii în ’37. contracarînd orice acţiune de lichidare a acestora întreprinsă de Carol al II-lea. Ca om de stînga ce sunt, şi nu mă sfiesc să o declar în faţa dumneavoastră, chit că stau la masă cu fratele subsecretarului de Stat de la Interne, Maniu a fost adevăratul şef al burgheziei româneşti. Sub mantia lui stau ascunşi păduchii bancari, profitorii C.N.R.-ului, afaceriştii alianţei româno-germane, legionarii căzuţi, afaceriştii

prezidenţiali de la C.A.M. ai acestei epoci a lui Antonescu.

-— Îmi pare rău că vă contrazic, domnule Candrea, dar sunteţi nedrept, protestase cu energie Dionisie Mocanu. luliu Maniu este cel mai mare om politic pe care l-am avut de la Brătianu cel bătrîn.

— Ba să mă scuzi dumneata, acest rece produs al educaţiei calvine, cum îi spunea lorga, n-a fost decît şeful unui clan afacerist politic şi nu al unui partid. El a practicat, şi-şi mai închipuie că practică, o democraţie bleagă, pe care istoria o s-o arunce la gunoi, cum a aruncat atîtea lucruri...

Armând Sachelarie simţea că discuţia va degenera; deşi lucrurile începuseră să-i placă foarte mult, cu siguranţă, auzind despre cele ce se discutaseră la această masă, prin informatorii poliţiei, care, nu mai tîrziu de-a doua zi de dimineaţă, aveau să depună rapoartele lor pe masa lui Tismana, ştia că ministrul lui nu va fi deloc încîntat. Spera totuşi în tactul lui Râul, care avea o admirabilă pricepere în crearea de diversiuni în astfel de momente. Era însă foarte greu să-1 potoleşti pe Pavel Candrea, care stabilea, bătînd cu pumnul în masă, ce însemna pentru el partidul naţional-ţărănesc:

— Dacă am face o topografie tripartită a politicii acestui partid, am găsi întîi banca, pe urmă clanul, în al treilea rînd pe ţărănişti. Asta foloseşte în primul rînd sicofanţilor intoleranţi, fasciştilor larvanţi sau maimuţelor ideologice ale fascismului, pe care noi, cei de stînga, o să-i curăţăm cu totul, odată cu taraba aşa-zis moderată, de care face atîta caz domnul Mocanu. 281

Probabil că Pavel Candrea nu intuise în bărbatul acela mai tînăr decît el cu zece ani un individ care poate să înghită în totalitate orice, minat de invidie şi mai ales de o ură de clasă pe care fiul unor boiernaşi olteni, cum era Candrea, o uitase. Fostul seminarist, care nu ajunsese să deschidă măcar *Psaltirea,* tipul care dormise în gangurile bucureştene, strînsese destulă obidă în seara aceasta, cînd se lăsase tras de urechi, purtat în corzi de către verbul sarcastic al comeseanului.- Cu un gest scurt, făcut

cu o violenţă cenzurată, reteză finalul lui Candrea şi, cu vocea limpede, răspicată, care creştea pe măsură ce cuvintele se înmulţeau, luîndu-i martori pe cei de faţă, începu să emită, ca un vulcan, lavă:

— Cel mai ciudat lucru din tot ceea ce spuneţi, domnule Candrea, este faptul că vă arogaţi un drept pe care nu-1 posedaţi prin naştere. Aţi colaborat, ca şi mine, la gazetele de stingă. Probabil că o să fiţi, ca şi mine, mai devreme sau mai tîrziu, internat într-un lagăr, la ordinele date de fratele domnului Râul, care ne priveşte cu înţelegerea unui om moderat, aşa cum îl ştim cu toţii. Dar de ce să facem noi din cel care ne-a adus Transilvania la trupul patriei-mamă, printr-un efort al său şi al partidului său, un om de nimic numai pentru că, din punctul nostru de vedere, tot ceea ce este burghez este, neapărat, şi criminal, şi imbecil, şi neavenit în istoria noastră? Cred în domnul Maniu, pentru că văd în politică nu o întrecere între oratori, ci succesul. E mare om politic omul care are succes, nu cel care vorbeşte frumos. Dacă mă gîndesc bine, acest om care, vrea sau nu vrea domnul Candrea.. este şi el de stînga, pentru că, în spatele stîngii, se află, alături de muncitori, şi ţărănimea.

— Mersi! Chiaburimea îmbuibată cu cartofi. Grofii aceia de calibru mic, care nici nu-şi ridică o casă şi-şi fac un gard ca de cetate, ca să nu tragă nimeni cu ochiul la ei în ogradă. Eu vorbesc, domnule Mocanu, despre ţărănimea mizeră, desculţă, neşcolită, din care faci şi dumneata parte, mi se pare. Nu de intelectualii cu diplome la Viena, care vorbesc prost româneşte, pentru că mai degrabă se uită spre Budapesta decît spre Bucureşti. Şi de ce, mă rog, eu, prin naştere, n-aş avea dreptul să-1 combat pe acest Maniu, care apără, vezi, Doamne, drepturile ţăra- 182 nilor români?

— Pentru cà, pur şi simplu, domnule Candrea, dumneata ai o altă origine. Eşti, după cîte ştiu, fiul unui avocat cu clientelă, ai şi o mică moşioară la ţară, nevasta dumitale este o doamnă din lumea bună, ţi-ai luat diploma la Paris. Dumneata ai găsit

cuvîntul ciutură într-un dicţionar...

— Iar dumneata te faci exponentul unei clase, ce-i drept nedreptăţite, jupuite, batjocorite. Dumneata crezi că mîine, cînd în Parlament nu vor mai fi căpuşele astea burgheze, ci nişte fraţi de-ai dumitale, sau numai nişte simpli lucrători, intelectualii vor fi duşi la eşafod şi des- căpăţînaţi şi vei rămîne numai dumneata şi ai dumitale.

— Dar potoliţi-vă, frate, ce v-a apucat? intervenise Lupu Rădulescu. Nu vedeţi că aţi alunecat de la discuţie? Adică tu, Dionisie, vezi în mine, care sunt şi eu de meserie avocat, un duşman virtual al tău, numai pentru că mă duc la Mogoşoaia şi stau de vorbă cu prinţesa Bi- bescu? Vremea lui Saint-Just şi a lui Danton a trecut de mult...

Râul, care îi ascultase, făcu un gest vag cu mîna:

— Potoliţi-vă! Uite unde duce democraţia. Un urmaş al Slătinenilor stă la masă cu poporul de rînd. Mă uit la voi: nici unul nu sunteţi la a treia generaţie încălţată. Dumneata, domnule Candrea, ai avut strămoşi pe care bunicul meu nu i-ar fi angajat decît vechili. Şi iată că ţi se şi reproşează originea boierească. Dumneata, domnule Rădulescu, cel puţin eşti mai cinstit; doreşti din tot sufletul să ajungi cineva. Domnul Marcu Greceanu, care n-a scos un cuvînt pînă acum, este şi el fiu de medic sau aşa ceva. Un intelectual, tot de stînga. Vă ocupaţi cu politica. Eu mi-am ales o sinucidere lentă. Beau averea familiei mele în porţii bine studiate, îmi ruinez fratele, mă doare în cot de guvernanţii voştri circari, de discursurile lor ipocrite care seamănă unul cu altul ca două picături de apă. De mai puţin de o jumătate de secol, pe mine, cel puţin, au vrut să mă fericească regii, şambelanii, mareşalii, brătienii, averescanii, conservatorii, maniştii, legionarii şi, acum, oamenii lui Antonescu. Dacă îi luam în serios, trebuia de mult să-mi trag una în cap. Secretul unei existenţe fericite stă în moştenirea unei averi bine rotunjite. Şi ai mei au ştiut ce fac; şi-au cumpărat pămînt, au vîndut pe aur recoltele, s-au distrat, au jucat la ruletă şi ne-au mai lăsat şi

nouă ceva. Destul, dar nu 233 atît de mult încît să nu-l silească pe bietul frate-meu să-şi găsească o ocupaţie. Şi încă ce ocupaţie...

Făcuse un semn discret picolaşului care îi turnă ultimul strop de şampanie pe fundul paharului.

— Domnilor, e destul de tîrziu. V-aţi spus lucruri neplăcute. Probabil că mîine, cînd o să fiţi cu capul limpede, o să vă împăcaţi. Vă doresc noapte bună! Armand, plăteşte tu aici şi pune totul în contul lui Puiu. Nu-i lăsa pe mitocanii ăştia s-o facă pe generoşii, că nu sunt. Să ţii minte de la mine, cel mai mare în grad plăteşte mesele comune, dar eu n-am acest obicei. Noapte bună, domnilor!

Amintirea discuţiei atît de disputate îi lăsase lui Armand Sachelarie un gust amar, pe care mulţi ani de-atunci încolo nu-l uitase. Ce se întîmpla cu oamenii aceştia care, curios, *nu aveau dreptate?* Asta simţise în acea noapte cînd se întorsese pe jos, singur, spre casă, cugetînd la cele ce auzise. Ciudat, peste ani de zile, la procesul Mareşalului, Armand avusese ocazia să-l vadă pe luliu Maniu dîndu-i mîna Mareşalului Antonescu, voind să sublinieze, prin acest gest, că se solidarizează cu cel din boxă, deşi în tot timpul cît Mareşalul sau Mihai Antonescu îi solicitaseră concursul prin întrebări puse în apărarea lor el respinsese ajutorul cu o tehnică a negaţiei remarcabilă, uluitoare, dar nu mai puţin dezgustătoare. Era bătrînul cu faţa smochinită, pudrată şi rujată ca a actorilor de cinema, numai un tip paradoxal care iubea contradicţiile, dorind să uimească tot timpul? Armand nu înţelesese niciodată aşa-numita complexitate a sufletului omenesc, posibilitatea să susţii, în acelaşi timp, două lucruri care se bat cap în cap, sub pretextul nuanţărilor. Iată de ce, după trecerea unei perioade de timp, nu putea să înţeleagă de ce fusese nevoie mai degrabă de Dionisie Mocanu, decît de unul ca Pavel Candrea. Poate că tocmai disponibilitatea verbală a ultimului, setea lui de auditoriu îl duseseră unde ajunsese în cele din urmă. Dar adevărul, adevărul gol-goluţ, unde se afla el?

Ajunsese tîrziu de tot acasă, putea să fie două sau trei 284 noaptea, văzuse încă de la poartă fereastra cabinetului ministrului deschisă spre parcul care înconjura casa Tismana şi-şi zisese că se petrecuse ceva neobişnuit, dacă la ora aceea ministrul nu se culcase încă. Străbătuse în pas alergător aleea asfaltată care ducea pînă la intrarea principală, deschisese cu cheia pe care o avea şi urcase gîfîind.

— S-a-ntîmplat ceva, domnule ministru? îl întrebase pe Tismana, care se vede treaba că-1 căutase mai devreme sus la el, în odaia din donjon şi lăsase uşa deschisă, ca să-1 audă venind.

— Bine că te văd, dragul meu! Nu te scuza, eşti tînăr, înţeleg, n-aveai de unde să prevezi evenimentele. Am venit şi eu abia pe la 11 acasă, secretarul Mareşalului mă căuta de două ceasuri. Mîine la 6 dimineaţa e bairam mare. Se pare că nemţii l-au răpit pe profesorul Vrăbiescu. Ştii, chestia aia de la Mija, cu bomba lui termică... S-a ales praful de tot...

Armand ştia de două zile că misiunea lui Tronaru fusese îndeplinită. În seara aceasta, Colonelul îi dăduse şi amănunte, cînd se întîlniseră în magazinul Smarandei Robescu. Fusese o chestie destul de interesantă, dar acum trebuia să asculte versiunea lui Tismana, prefăcîndu-se mai întîi că este foarte surprins:

— Cum se poate? Ce s-a-ntîmplat?

— S-a-ntîmplat că nemţii, grăbiţi cum sunt, s-au invitat singuri la Mija şi că cineva a dat foc la laborator. A sărit totul în aer. Experienţa, dacă va mai avea loc vreodată, trebuie pregătită din nou şi asta durează cîteva luni bune.

— Ceea ce nu pricep eu, domnule ministru, e cum a putut cineva să pătrundă în laboratorul lui Vrăbiescu şi să-i dea foc? Dacă-mi amintesc bine, inspectorul Mizdrache ne asigurase că profesorul este foarte bine păzit, că agenţii Siguranţei patrulează zi şi noapte în jurul locuinţei lui Vrăbiescu.

Tismana, îmbrăcat într-un halat matlasat, fuma nervos o havană, căutînd un punct de sprijin, ceva.

— Ce-i mai prost în chestia asta este că şi cei care stau în spatele experienţelor, şi ministrul de Interne, şi serviciile secrete vor trebui să răspundă lui Antonescu, şi nu atît să răspundă, cît să .explice, cum a fost posibil ca totul să fie aruncat în aer...

— L-aţi căutat pe Mizdrache? 285

— Da! De la ora 11, trei telefoniste ţin legătura cu cei de la Siguranţă, dar probabil că este ascuns pe undeva, la vreo damă. Nu-1 cunoşti? El crede că numai ziua se conspiră în astfel de vremuri. Bizar tip. Nu este incapabil deloc, te rog să mă crezi. E plin de umor, cam fatalist pentru postul pe care-1 deţine şi împăcîndu-se prea uşor cu eşecurile. În cîteva ocazii am vrut să-1 dau afară, să-1 înlocuiesc, dar Eugen Cristescu mi-a spus că n-are altul mai capabil decît el. A avut şi o cugetare în sensul ăsta.

— Ce cugetare? făcuse Armand curios.

— A spus că, în meseria lor, este ca la vînătoare. Dacă vrei să vînezi mult, mergi la iepuri. Dacă vrei să te simţi viteaz, tragi la mistreţ, dacă vrei să pui mîna pe un mare spion, trebuie să ai răbdare, ca la cocoşul de munte. Ai idee cum e chestia asta cu cocoşul de munte? In ce mă priveşte, n-am participat decît la vreo două vînători. M-a luat o dată mareşalul palatului Mocsony-Stîrcea pe undeva, pe la Strehaia. Acum, de tras cu puşca, bănuieşti că ştiu să trag, dar nu mă amuză... A fost o întreagă chestie. Vorbesc, ca să ne mai treacă timpul, pentru că pînă nu dau de Mizdrache, tot n-am ce să-i spun Mareşalului mîine...

Îi întinsese cutia cu havane, pe urmă se mirase singur:

— Ah, uitasem că nu fumezi! în Argentina aia a ta ce dracu fumau ăia, acolo?

O secundă, Armand avusese un lapsus şi crezuse că va claca. Dar pe urmă se regăsise ca un automobilist care iese din curbă cînd se află în dificultate.

— A, eu am trăit între peoni. Aia mestecă tutun, nu fumează. Văcari, cum le spuneţi dumneavoastră. Usucă foi de tutun, fac un fel de pastă pe care o mută dintr-o parte în cealaltă a gurii. Pute îngrozitor.

O singură secundă ministrul îl fixase cu o atenţie deosebită. (Nici acuma, după atîţia ani, nu ştia dacă Tismana voise, în clipa aceea, să-1 încerce, sau avusese numai o secundă de lipsă de atenţie).

— Cum îţi spuneam, m-a dus pe undeva, pe lîngă Strehaia. Era prin 1936, într-o dimineaţă de primăvară timpurie... verdeaţă puţină, ploaie măruntă... Simţeam că în jurul meu se coace ceva. Eram vreo 30 de vînători, **286** răposatul ministru Costandache de la Sănătate, vreo doi generali. Ăştia au tras cel mai prost, te rog să mă crezi. Şi mereu flancîndu-mă, fără ca eu să-mi dau seama, decît foarte tîrziu, vreo cinci indivizi cam flenduroşi, pe care i-am crezut la început hăitaşi, deşi aveau puşti sub braţ, sau erau chiar paznicii noştri...

În clipa aceea sună telefonul. Ministrul smulse receptorul din furcă:

— Alo! Cine este? Tu eşti, Mizdrache?... De unde vorbeşti?... Te aud foarte prost. De la Mija? Interesant! Te credeam la vreo balerină acasă şi tu, la Mija! Ce dracu faci acolo? Vino încoace repede, că am nevoie de tine. Ai aflat ceva? Ai vreun indiciu? Suie-te în maşină şi dă-i bice! Mîine dimineaţă la şase Mareşalul trebuie să aibă un raport detaliat despre cele întîmplate... Spui că ai prins un fir? Foarte bine! în cît timp eşti aici? într-un ceas, într-un ceas jumătate?... Foarte bine! Sfărîmă maşina, dă-i foc, te aştept, sunt curios...

Trîntise telefonul în furcă.

— Ce spui de el?... La Mija!... Înseamnă că stă de două zile acolo şi că nu s-a mişcat. E băiat bun, totuşi. Are ale lui, că om este, dar cînd e vorba de datorie, uite-1...

Îşi frecă cîteva secunde bărbia, privindu-1 din nou pe Armand cu o concentrare curioasă, după care continuă povestea lui de la vînătoare:

— Unde rămăsesem? A, la băieţii ăia caraghioşi, îm- brăcaţi într-un fel curios, în treninguri. Dacă ai mai pomenit, să mergi la vînătoare în trening! Mocsony-Stîrcea mă luase în primire încă de

la urcarea în maşină. Plecasem pe noapte, nici nu se luminase de zi şi el: „Coane Puiule, ca să zic aşa, ai mai fost la vreo vînătoare, că te văd om încercat, ori eşti ageamiu? Că se mai întîmplă şi asta!“ *„Pas du tout, cher ami! Je suis encore tout à fait vierge."* „Ştiam asta, dar bănuiam că o să te lauzi ca alţi măgari." Ştii că el îşi permite să-mi spună *măgarule,* că este mai în vîrstă ca mine cu vreo 15 ani bunişori... „Dar de ce mă întrebi, *mon cher?"* l-am chestionat eu, suspec- tîndu-l că-mi pregăteşte o farsă. „Dragă, şi vînătoarea asta are un dichis al ei, nişte reguli, trebuie să fii botezat, că pe urmă îţi rămîne vînatul în gît. Pentru că, nu ştiu dacă cunoşti, după ce facem cele trei partide, luăm o masă vînătorească pe cinste şi *bobocii* trebuie, botezaţi..."

Sună din nou telefonul. **287**

— Alo, cine este? Da, domnule ministru! Am dat de inspectorul Mizdrache, e în drum spre Bucureşti. Se află la Mija, are un fir... Nici o grijă... Sigur, e cam matinal Mareşalul, dar n-avem ce face... Mîine dimineaţă vom fi acolo... Inspectorul are un fir... Nici o grijă... Am onoarea, noapte bună... E adevărat că e o noapte mică, dar ăsta e serviciul... Am onoarea, am onoarea...

Armand îl privea la rîndul lui foarte curios, căutînd să-şi mascheze cît putea sentimentele. Ce ciudat? Acest incident destul de grav, dacă se gîndea bine, nu-l afectase deloc. Nu se simţea implicat. Răspunderea lui ţinea cît perimetrul acelui birou pe care-l ocupa cînd venea dimineaţa la orele 11, la minister. Atît.

— Cum îţi spuneam, mirosisem ceva, un mic complot, dar, cum am umor, am zis: „Lasă-i, domnule, să vedem pînă unde merg“. Întîi s-a tras la iepure. Ne-a băgat nebunul pe o mirişte, aşa, preţ de 15 kilometri, prin noroi şi prin ceaţă, mergînd în şir indian, ca să închidem cercul făcut cu hăitaşii. Nu se vedea decît la cinci paşi, haidamacii ăia în trening vorbind de-ale lor, cu puşca frîntă pe braţ, cu cîte două cartuşe pe ţeavă, nici că se uitau în stînga şi-n dreapta. În faţă se auzeau chiuituri şi fluierături, pămîntul răscolit, eu cu ochii în patru ca să mă remarc ca

orice om care iese pentru prima oară la vînă- toare. Aveam o puşcă englezească, *Winchester,* adusă din străinătate în urmă cu doi ani, unsă bine, pusă la punct, să tot tragi. Nu zic una, nu zic două, încep să se arate iepurii. Fie ei ai dracului de urecheaţi, erau mari, graşi, frumoşi. Am tras două focuri unul după altul, alături. Mă uit în faţă, mă uit în spate, caracuda aia de ţipi în trening, fără să ţintească, trăgînd din mers, făcuseră prăpăd. N-au ratat un foc. Zic eu: „Domnule Mocsony- Stîrcea, se lasă cu scamatorie! Mi-ai adus oameni de la circ, iepuri mecanici, cine ştie ce drăcovenie mai e aici". Mergem ce mai mergem, iar chiuituri, iar strigăte, vine al doilea val de urecheaţi. Băgasem alte două cartuşe pe ţeavă, mă apucaseră dracii. „Dacă mai ratez, rîd jerpeliţii ăştia de mine." Mă opresc, mă cabrez, pun puşca la ochi, v trag de două ori, cred că am schilodit un iepure, dar de căzut n-a căzut. În faţa şi-n spatele meu, iar prăpăd. Aia, fără să se uite la mine, tot vorbind de-ale lor şi trăgînd din mers, nu rataseră nici un foc. N-am zis nimic. M-am 288 făcut că nu înţeleg, am mers la partida a doua. Ne-am aşezat într-o margine de pădure, zburau fazanii ca aruncaţi din praştie deasupra capului. Mă gîndeam să schimb puşca, dar n-am vrut să mă fac de rîs. Puşca se schimbă numai la mistreţ, unde trebuie să tragi cu carabina. Am stat ce am stat, ce mi-am zis: „Nu se poate să nu dobor eu o pasăre din astea". Trăgeau ăia în jur ca la Verdun. Se auzea *buf!* în iarbă, săreau penele din fazani, ca la Moşi. Trag şi eu de două ori, se luminase bine de ziuă. Mi-am dat seama că ratasem iar. Numai că, din spatele meu, cineva ochise în acelaşi timp cu mine şi-mi aruncase parcă în scîrbă, la picioare, două păsări. Mă uit, doi hăn- drălăi, îmbrăcaţi în trening, zîmbeau cu înţeles. Încarc iar, mă uit în sus, aştept fazanii, sar doi ca nişte pachete, mă fac că trag, dar n-apăs pe trăgaci. Iar îmi cad două bucăţi la picioare. „Să vă trăiască! face din urmă unul. Sunteţi în formă!" La mistreţi nu m-am mai dus. Cînd ne-am adunat la căruţe să numărăm care ce-a vînat, ca să nu mă facă de rîs, mi-au pus şi mie doi urecheaţi în socoteală şi fazanii. Dar fazanul

eram eu! Pungaşul de mareşal al palatului zîmbea pe sub mustaţa aia a lui... nu ştiu dacă îl ştii pe Mocsony-Stîrcea... Are o mustaţă ca a lui Carol al II-lea... a uitat-o deasupra buzelor... regele a fugit şi el a rămas cu mustaţa... Cum îţi ziceam, zîmbea pişicher pe sub mustaţă: „Coane Puiule, să vă fie de bine, pentru unul care trage pentru prima oară, rezultatele sunt remarcabile. Trebuie să te botezăm". Şi m-au băgat într-o odaie unde se pregătise din timp o masă şi ţin-te cu glume şi cu dat coate şi toţi cu ochii pe mine. „Ei, zic eu, acuma să-i vedem ce-au pus la cale..." S-a sculat mareşalul palatului şi a început să vorbească, că una, că alta, că a fost o vînătoare bună, că ţine să mulţumească par- ticipanţilor care au dovedit multă tragere de inimă şi o bună pregătire, dar că vrea să sublinieze cu acest prilej că, în mijlocul lor, se afla, vezi bine, subsecretarul de Stat... că eram şi pe vremea aia subsecretar de Stat... domnul lonescu-Tismana, care participă la prima sa vînătoare şi care s-a dovedit un foarte vajnic vînător. Aplauze, strîngeri de mîini. «Să ne trăiască», pînă s-a ridicat unul şi a zis: „Se cuvine să respectăm tradiţia vînătorească şi să-1 botezăm pe domnul lonescu-Tismana". Şi iar *ura!* şi iar *să ne trăiască!...* Ce crezi că mi-au făcut, Armand? A sosit unul cu o trestie de mare, lungă de un metru, pusă pe o tavă, m-au poftit în capul mesei şi mi-au tras 289 25 la fund, să mă ierţi, de-am văzut stele verzi. N-am crîcnit, am primit felicitările de rigoare, mi s-a zis că, dacă scoteam măcar un icnet, mai luam 25, aşa că am zis bogdaproste. Dar, pe urmă, nu m-am putut stăpîni să-1 întreb pe mareşalul palatului: „Ascultă, dragă, toate bune şi la locul lor, v-aţi rîs de mine, m-aţi bătut la spate ca la militărie, dar să-mi spui un singur lucru: cine erau, dragă, şapcaliii ăia în treninguri? Că trăgeau din mers, nici nu se uitau la iepuri, n-au ratat un foc. Şi eu care nu dădeam doi bani pe ei!“ Mocsony-Stîrcea rîsese, de credeam că o să moară de apoplexie. „Coane Puiule, ai să rîzi, era lotul olimpic pentru Berlin, la tir. Ăştia pleacă peste trei luni în capitala Germaniei să ne reprezinte la talgere“. E bună, nu-i aşa?

Pe la patru fără un sfert, dimineaţa, după ce Tismana băuse al patrulea rînd de cafele cu Armand, se auzise zgomotul maşinii lui Mizdrache, care sosea de la Mija. Se lumina de ziuă, cerul era de un verde-tutun, copacii parcului din jurul casei începuseră să iasă din întunericul subţire. Inspectorul-şef urcă în goană scările (uşa de la intrare era larg deschisă), servitorii nu dormiseră deloc în noaptea aceea, pînă şi Evelyne băgase capul de cîteva ori pe uşa cabinetului şi întrebase neliniştită:

— Dar voi nu vă mai culcaţi? Staţi ca huhurezii, noaptea?

— Du-te, dragă, şi te culcă, lasă-ne, că avem treabă. Vezi-ţi de ale tale. Ai dat o pasenţă? Ce iese?

— Am dat pasenţa lui Napoleon şi a ieşit binişor. La început o să fie cu niţică supărare, un tip de ghindă vă gîndeşte de rău pe amîndoi. Tu, Armand, cazi cu o femeie de verde. Fii atent ce faci, că a început să se vorbească în oraş...

— Lasă-l, dragă, pe Armand şi spune-mi ce-mi face mie Mareşalul ăla mîine, tipul de ghindă, că ăsta e Mareşalul, nu?

— Ei, iese cu niţică supărare şi pe urmă o să fie totul bine. A mai căzut un dar de bani, te gîndeşte şi pe tine dama de roşu cu gînd la aşternut, că nici tu nu eşti 290 mai breaz ca Armand.

Ministrul o lăsase să trăncănească şi se uitase mereu la ceas, abia aşteptînd sosirea inspectorului-şef.

— Bună dimineaţa, sau cum să vă spun, domnule ministru. Să trăiţi! Am sosit! făcuse Mizdrache pătrunzînd în cabinet cu aerul unuia care s-a întors de pe front. Să mă scuzaţi, sunt mototolit, plin de praf, dar de două zile şi două nopţi n-am dormit, am făcut o anchetă dură.

Tismana sunase şi comandase alt rînd de cafele şi coniac.

— Da' un coniac bei ca să te refaci, nu?

— Dacă spuneţi dumneavoastră... A, uite-l şi pe domnul Armand. Nici dumneavoastră n-aţi dormit. Ce belea a dracului... Şi spuneţi că mîine la şase... adică ce spun eu mîine, azi, peste două ore, Mareşalul vă cheamă la ordine.

— Mizdrache, spune-mi cum stăm, că fierb!

— Pot să mă aşez, domnule ministru? Sunt rupt de oboseală.

— Armand, fii drăguţ, ţine-i pardesiul ăla niţel, dacă vrei scoate şi cravata, nu te formaliza, că suntem la lucru. Stai în cămaşă. Să chem să-ţi aducă şi o gustare, ceva...

— Domnule ministru, nu zic nu. O ţigară bună am... Îmi permiteţi...

— Armand, tu notează tot ce spune domnul inspector. Fă-mi un punctaj, ca să ştiu ce să-i vorbesc Mareşalului.

— Domnule ministru, chestiunea e destul de complicată.

— În ce sens complicată?

— Pentru că profesorul Vrăbiescu a fost răpit de nemţi. Asta o ştiţi. V-am telefonat încă de alaltăieri. L-au luat direct din cancelaria colonelului Decu Dabija, cînd au auzit explozia. Asta, colonelul, făcuse şi el o masă, să-i cinstească, să-i omenească, ca românul. Nemţii s-au şifonat, cel puţin aşa mi-a spus Dabija... l-au invitat pe profesor: „Dumneavoastră mergeţi cu noi!“ Ala s-a uitat în dreapta, s-a uitat în stînga... „Domnilor, dar cum vă permiteţi..." Că una, alta, l-au umflat! Am pus eu ca- raula după ei, dar e greu să ştii unde l-au vîrît. Am trimis fotografiile profesorului la punctele de frontieră, la aeroporturi, sper să nu-l fi scos din ţară pînă acum. Oricum, trebuie să-i spuneţi Mareşalului că răpirea este împotriva oricăror convenţii şi alianţe.
291

— A, în privinţa asta să nu-ţi faci nici un fel de grijă. Am să fiu foarte energic. Cine a fost acolo? Că mă invitaseră şi pe mine şi s-au făcut că plouă.

— Maiorul von Braun, cine să fie? Au mai picat şi vreo doi granguri de la Berlin. Ăştia nu ştiu cîte servicii secrete au pe teritoriul nostru, de parcă am fi ocupaţi. Dacă vă amintiţi, noi am protestat împotriva chestiunii, dar Ambasada face pe surda şi nemţii îşi văd mai departe de treburile lor puturoase.

— Asta-i altă chestie, Mizdrache, fii sigur că o s-o rezolvăm. Acum lămureşte-mă exact: cum a fost cu incendierea laboratorului şi explozia aceea care a împiedicat experienţa

profesorului Vrăbiescu?

Sosise valetul Anton cu un bocal de coniac şi cîteva pahare, cu gheaţă mărunţită; subreta Marcela adusese de la bucătărie cîteva gustări calde, aşezîndu-le pe biroul ministrului.

— Ia gustă ceva, Mizdrache, şi tu, Armand,'că o să avem o zi grea.

Inspectorul-şef luă două sau trei măsline, o scrumbie şi nişte crenvurşti fierbinţi, bău puţin coniac, îşi şterse gura degajat cu şervetul de olandă pe care şi-1 aşternuse mai întîi pe genunchi, îşi pipăi mecanic barba nerasă, dînd să se scuze, dar Tismana îi făcuse semn: „Lasă, lasă" şi pe urmă, conversaţia se reînchegă.

— Deci, chestiunea profesorului Vrăbiescu e lămurită. Spune-mi acum, cum şi cine a sabotat experienţa lui Vrăbiescu?

— Păi, s-o luăm de la început, domnule ministru, pe puncte. Cînd am ajuns eu acolo, oamenii mei, mai bine- spus trei dintre ei, erau legaţi fedeleş, la magazia de echipament a „forţaţilor", în cap cu Jean Tomescu, care, cel puţin în felul acesta, o să-1 ţină minte pe Tronaru ăla pe care-1 căutam noi.

— Cum adică „legaţi fedeleş"?

— Uite-aşa, foarte bine, domnule ministru. În urmă cu vreo două luni sau mai mult, nu ştiu exact, deştepţii ăia de la colonie l-au angajat pe unul Samoilă, mecanic calo- riferist. Avea acte în regulă, l-au băgat în pîine, băiatul a stat frumos la locul lui, şi-a văzut de treabă, pînă cînd a sosit clipa în care să acţioneze. Noi l-am trimis pe Jean Tomescu cam tîrziu, ce-i drept. Asta e un agent foarte 292 destoinic, cred că-1 ştiţi, dar omul n-a avut baftă, scuzaţi limbajul meu. Pînă să-1 identifice, băiatul se şi vîrîse unde trebuie. Cum am ajuns la Mija, m-am dus direct la laborator, care era făcut ţăndări. Geamurile sparte, a ars parterul şi un etaj. Prăpăd. Pagube de peste 250 000 de lei, o să vedem cine o să plătească dandanaua asta... Am pus agenţii pe urma lui Tronaru, ia-1 de unde nu-i. Ieri, abia, am aflat că l-a văzut careva, imediat după incendiu, pe bicicleta fetei profesorului, pe nişte drumuri de ţară. Probabil că la ora asta este ascuns la

Ploieşti, la vreo gazdă. Comuniştii lucrează organizat, au peste tot complici, gazde. Să vă spun drept, domnule ministru, noi i-am cam subestimat. I-am confundat cu socialiştii ăia care sunt altă marfă, mai romantici, te mai înţelegi cu ei, dar ăştia sunt apucaţi rău.

— Lasă, Mizdrache, chestia! La subiect, te rog! Acum se face şase şi nici nu m-am bărbierit. Apropo, Armand, şoferul ştie că plecăm atît de dimineaţă?

Secretarul zîmbise uşor:

— Se poate? De azi-noapte l-am trezit din somn. La cinci şi jumătate va fi la peron.

— Bine, îţi mulţumesc. Ia zi-i, Mizdrache!

— Deci, Tronaru s-a dat la fund. Siguranţa îl caută în tot Ploieştiul, o să-1 dibuim noi dacă o să avem puţin noroc. Dar să ne întoarcem la chestiune. După primele indicii, treaba s-a petrecut cam în felul acesta: individul, sub masca unui caloriferist, a studiat terenul, a văzut cum stau lucrurile, dacă nu mă înşel, şi nu mă înşel deloc, că acum îmi amintesc, a stat de vorbă şi cu profesorul Vrăbiescu, căutînd să-1 convingă să renunţe la experienţele lui. Nu ştim dacă a reuşit sau nu. M-a mai izbit un amănunt: bicicleta fetei lui Vrăbiescu, cu care a fugit Tronaru. Omul a acţionat neaşteptat pentru toţi agenţii noştri: atacînd! Jean Tomescu îl identificase şi chemase oameni de la Ploieşti. Pe ăştia i-am şi găsit acolo. În două ceasuri, şoselele principale fuseseră blocate. Dacă era prost, Tronaru ar fi folosit o maşină şi ar fi fost, cu siguranţă, prins. Pentru că se făcuse un filtru total al tuturor vehiculelor. Nici trenurile locale n-au scăpat de control. Numai că el a folosit drumurile vicinale şi a ajuns la Ploieşti pe bicicletă. La asta nu se gîndise nimeni. În primul moment, uluiţi, am uitat de fata profesorului. Ne-a căutat ea după două ceasuri, între- bîndu-ne unde e taică-său. Crezuse că noi l-am arestat. 293 Cînd am întrebat-o de ce vine la noi, că noi de-abia am sosit de la Bucureşti, a rămas cu gura căscată. Noroc că a picat şi comandantul coloniei, colonelul Decu Dabija, care i-

a spus tristul adevăr.

— Sper că nu i-aţi permis să plece fără să vă dea vreo explicaţie, spusese lonescu-Tismana, cu o uşoară îngrijorare în voce.

— Chiar aşa de ageamii nu suntem nici noi, domnule ministru. Într-adevăr, fata voia să ia primul tren sau ce va găsi la îndemînă şi să meargă la Ambasada Germaniei, ca să se plîngă. Am liniştit-o... „Domnişoară, răspundeţi la cîteva întrebări si de găsirea tatălui dumitale o să ne ocupăm noi, mai 'bine decît dumneata." Ciudat lucru, pe ea n-am bănuit-o deloc, la început...

— Ce vrei să spui? Nu Tronaru a incendiat laboratorul?

Se făcu o pauză în care şi Armand şi ministrul ciuliră urechile să audă mai bine răspunsul celuilalt. Inspectorul- şef scuturase scrumul ţigării într-o scrumieră şi răspunsese oarecum încurcat:

— Aici încă există ceva foarte obscur, dar o să vă spun ce bănuiesc eu. Expertul care venise cu mine de la Bucureşti, cînd s-a dat alarma, s-a lămurit repede cum fusese incendiat laboratorul. Cineva dăduse foc filmelor care înfăţişau diferite faze ale experienţei. Erau foarte multe filme şi ştiţi că astea sunt un material inflamabil. In cîteva minute, substanţele explozive şi chiar proiectilul pregătit pentru experienţă au făcut explozie. Pînă şi fata lui Vrăbiescu era cît pe-aci să fie rănită. Nu apucase să ajungă prea departe de la locul acela. Din ceea ce vă spun se putea deduce că, dacă într-adevăr Tronaru ar fi provocat distrugerea laboratorului, ar fi trebuit să-i prevină pe cei doi în vreun fel sau să încerce să-i îndepărteze de locul exploziei. Tipii ăştia nu omoară oameni decît cînd nu mai au ce face. Deci, în ultimele momente dinaintea sabotajului, logic vorbind, fata ar fi trebuit să vorbească cu Tronaru, pentru că tatăl ei fusese chemat la comandantul coloniei şi prezentat nemţilor. Ea rămăsese în urmă sub un pretext. Am luat-o direct, rugînd-o să povestească ce a făcut înainte de explozie şi de ce n-a plecat cu profesorul Vrăbiescu la colonel. După ezitările pe care le avea, am înţeles că ştia ceva despre Tronaru. Luată din 294 scurt, a recunoscut că îl

cunoscuse pe acesta undeva, în Bucureşti, că l-a revăzut la Mija în urmă cu o săptămînă, cînd Tronaru i-a cerut să vorbească tatălui său. Despre ce au vorbit n-a vrut să-mi spună nimic. Nici n-am insistat. Am luat-o pe coarda sentimentală. „Domnişoară, i-am spus, cunoştinţa asta a dumitale este un comunist foarte periculos, un sabotor, care dacă va fi prins, va fi condamnat la moarte, fără nici o putinţă de salvare. Dar asta n-ar fi nimic. Nemţii îl cred pe tatăl dumitale vinovat de explozia care a avut loc. De aceea l-au şi răpit. Eu, personal, nu cred că tatăl dumitale a fost atît de nebun încît, după ce a muncit o viaţă întreagă la invenţia lui, să facă gestul unui piroman." Pentru mine însă este limpede că Tronaru a folosit împrejurarea că o cunoscuse, şi de-aici aş deduce eu, domnule ministru, că în fiecare loc unde există un interes pentru aceşti comunişti, ei îşi plantează cîte-un om. S-au folosit de ea ca de-un instrument. Este tactica animalelor sălbatice, care pîndesc săptămîni, uneori luni, prada, atacînd numai atunci cînd trebuie, o singură dată şi bine. Dar să mă întorc la fată. Ea mă asculta destul de indiferentă. De fapt, era foarte îngrijorată de soarta tatălui ei şi cred că dacă ar fi bănuit că nemţii îl vor răpi pe Vrăbiescu şi-ar fi văzut de treabă.

— Ce vrei să zici?

— Vreau să zic că după ce m-a lăsat să vorbesc preţ de o jumătate de oră, eu crezîndu-mă deştept foc, mi-a trîntit direct: „Domnule inspector, sau cine oi fi dumneata." „De la poliţie sunt, dacă te interesează." „Eu am dat foc laboratorului. Am aprins, pur şi simplu, filmele, ca să nu mai rămînă nici măcar fotogramele experienţei". Am rămas *bouche bée,* vă daţi seama. O ochelaristă, pe urmă am aflat că e şi ea laborantă, lucra cu tată-său, deci cunoştea chestiunea, care aruncă prăvălia în aer şi spune, ca şi cum ar fi băut un pahar cu apă rece: „Eu am făcut toate treburile astea!"

— Sper că e arestată, nu?

Mizdrache zîmbise:

— Aş, de unde, domnule ministru! Ar fi fost o mare eroare.

— Cum aşa?

— Păi, lăsînd-o în libertate, ea va face două lucruri: întîi va căuta să-şi elibereze tatăl, ducîndu-se la Ambasada germană. Şi, în al doilea rînd, va căuta să-1 găsească pe Tronaru acela, întrucît incendiind laboratorul, vrînd- 295 nevrînd, ea a optat pentru comunişti. Va merge să le ceară sprijinul, pentru a-şi găsi tatăl. În noi are mai puţină încredere.

— Mizdrache, n-ai greşit deloc. Te felicit! De fapt, dacă mă gîndesc bine, comuniştii au un interes mult mai mare decît noi pentru ca Vrăbiescu să nu fie dus în Germania. Iţi dai seama?

Inspectorului-şef nu-i era prea limpede gîndul ministrului, dar aşteptase o explicaţie.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Eu, cel puţin, în locul lor aş gîndi în felul acesta: dacă l-au răpit pe profesor, înseamnă că, indiferent de nereuşita acestei experienţe, cu filmele sau fără filmele acelea care au ars, inventatorul va putea să reconstituie proiectilul termic. Sigur că asta va mai dura cîteva luni, se mai poate întîmpla ca Vrăbiescu, încăpăţînat cum e, să se simtă jignit de faptul că a fost răpit şi să nu vrea să colaboreze cu nemţii, dar ei au şi mijloace de constrîngere. Îl pot sili să fabrice din nou bomba. Înţelegi? Şi atunci... Orice om, în situaţia lui Tronaru şi a celor care stau în spatele lui, va judeca cum judec eu acum. Bun! Prima experienţă am zădărnicit-o, dar, din moment ce inventatorul se mai află în viaţă şi e în mîinile nemţilor, primejdia de-a se fabrica un alt proiectil există încă. Şi atunci tu ce-ai face în locul lor?

— Păi, ori l-aş omorî pe Vrăbiescu, ori l-aş răpi.

— Ei vezi? Am gîndit la fel. Dar mai există şi a treia ipoteză, ca să epuizăm toate ipotezele: probabil că nemţii judecă şi ei ca noi. Îşi vor fi spus că vom căuta să-i împiedicăm să-1 scoată pe Vrăbiescu din ţară. Pentru asta vor încerca, după logica mea, mai multe stratageme. Ori ne vor „furniza" un cadavru, lăsînd lîngă el actele de identitate ale lui Vrăbiescu, ori o vor răpi, la

rîndul lor, pe fata lui Vrăbiescu, să-l şantajeze pe profesor, ca să-i urmeze, în cazul acesta, îl vor scoate îmbrăcat în uniformă de militar german sau cine ştie sub ce altă mască. Deci, eu cred că punerea în libertate a fetei lui Vrăbiescu a fost foarte bine gîndită, însă trebuie protejată de către oamenii noştri, pentru că, odată încăputâ pe mîinile nemţilor, vom deveni cu adevărat neputincioşi.

— Urîtă treabă! exclamase Mizdrache.

Ministrul se învîrtea în jurul celor doi. Căuta o soluţie 296 şi nu o prea găsea.

— Asupra chestiunii aruncării laboratorului în aer am lămurit treaba. Sigur că o să fim traşi la răspundere de Mareşal, pentru că nu am reuşit să asigurăm protecţia lui Vrăbiescu şi, mai ales, pentru că el nu are la ora asta proiectilul termic, care ar fi cîntărit foarte mult la tratativele pe care le duce cu Hitler din şase în şase luni. Pentru asta o să ne frece destul. Cît priveşte răpirea lui Vrăbiescu, nu putem să o ascundem, deşi încă o dată ne-am dovedit lipsiţi de fler. Vreau să-ţi spun că în ce priveşte aceste abuzuri nemţii nu se află la prima lor faptă. Şi noi nu ne aflăm la prima dare înapoi. Mareşalul se îmbăţoşează, strigă la subalterni şi pe urmă se face că nu ştie nimic. Preocupat să nu-şi ştirbească prestigiul istoric, pozează drept intransigent, dar ai să-l vezi, Armand, şi dumneata, domnule Mizdrache, peste un ceas, la şedinţă. O să se răstească, o să se facă roşu de-o să credeţi că-l apucă apoplexia, o să dea dispoziţii drastice şi, pînă la urmă, tot noi o să scoatem castanele din foc. Mă rog! în ceea ce vă priveşte, suntem lămuriţi. Cum o să ieşim noi de-acolo, o să vedem. Dar pentru dumneata, Mizdrache, rămîne un lucru foarte clar. O datorie de onoare pe care ţi-o încredinţez. Viu sau mort, Vrăbiescu trebuie să rămînă în ţară. Doi: fata lui nu va cădea în mîna nemţilor cu nici un preţ. Nu te uiţi pînă unde merg? în cîteva luni ne-am izbit de două ori de ei. În cazul Arghirescu, cercetările dumitale au dus tot acolo: la serviciile secrete germane. Am făcut raport, au fost trimise proteste la Killinger, şi

ce ne-au răspuns? Nimic! Ambasadorul face *la sourde oreille* şi-şi vede de treabă. Acum, a doua oară, crezi că vor fi atît de amabili să ni-l trimită înapoi pe Vrăbiescu, numai pentru că noi dorim asta? Cu acestea zise, dragul meu Mizdrache, eşti liber, odihneşte-te niţel şi ţine-mă la curent cu tot ceea ce se întîmplă! Armand, fac un duş, apoi mergi cu mine.

La ora şase punct, Mareşalul intrase pe uşa unei mici săli de şedinţe aflate în corpul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, într-o sală nu prea largă, cu ferestrele dînd spre Calea Victoriei, în care fuseseră aşezate patru mese la care se instalaseră: ministrul de Război, ministrul de Interne, şeful Serviciilor Secrete, experţi, stat-majorişti. In spatele lui Constantin Vasiliu şi al lui Constantin Pantazi

se aflau cei doi secretari militari, în uniformă, ţinînd lîngă ei serviete, doldora de acte; în stînga lui Tismana, Eugen Cristescu, cu o faţă palidă, puhavă, cu ochii lui iscoditori, şireţi; se consultase, pînă la intrarea Mareşalului, cu un individ îmbrăcat în haine bleumarin, care îi ţinea deschis, pe masă, un dosar. Armand avea să-l vadă pentru a doua oară pe Mareşal şi, contrar aşteptărilor, să asiste la una din cele mai monotone şedinţe la care luase parte vreodată.

La intrarea conducătorului Statului, cei aproape 30 de inşi se ridicaseră în picioare. Mareşalul le făcuse semn să se aşeze. Nu avea un aer încruntat, părea mai curînd indiferent, rece. Fusese urmat de către Mihai Antonescu, îmbrăcat într-un costum proaspăt de primăvară, de culoare bej, cu un aer sigur de sine, cercetînd pe rînd pe cei aşezaţi la cele patru mese, întrebînd, din cînd în cînd, pe secretarul său, un tînăr agitat, care luase loc pe un scaun exact în spatele lui, cîte ceva.

La începutul şedinţei, ministrul de Război ţinuse o informare despre situaţia frontului, anunţînd începerea ofensivei germano-române din peninsula Kerch Urmaseră cifrele plicticoase despre pierderile adversarului, în tunuri, tancuri şi oameni; ministrul Aviaţiei citise un comunicat al comandamentului german care

anunţa că pînă la data aceea ruşii pierduseră 21 000 de avioane.

De la locul lui, Mareşalul mîrîise nemulţumit:

— Asta e propagandă bună pentru cititorii domnului Goebbels. Mie să-mi dai cifre reale.

Pe urmă, ministrul de Interne, Vasiliu, făcuse şi el o scurtă informare asupra situaţiei din ţară. In martie avusese loc procesul celor 19 comunişti de la uzinele I.A.R— Braşov, terminat cu condamnări grele. Din informările agenţilor din străinătate (şi precizarea asta o făcuse Eugen Cristescu) rezulta că Anglia, drept răspuns la acţiunile României, se pregătea să declare război Bucureştiului şi Sofiei. Se semnalau, de asemenea, mişcări subversive la Arsenalul militar din Tîrgovişte şi la depozitul de muniţii din Buzău.

— Şi voi ce păziţi acolo? întrebase, cu o voce lătrată, Mareşalul.

— Am luat toate măsurile, vă rog să ne credeţi.

— Sunt lămurit cu măsurile voastre, după cele întîm- plate la Mija... Poţi să-mi spui ce s-a petrecut acolo?

298 Permiteţi să vă raportez...

Generalul Vasiliu citise, destul de încurcat şi cu opintiri, un raport prezentat de către Eugen Cristescu, care, la rîndul lui, fusese informat de către Tismana, rezumînd situaţia de la Mija. Totul spus foarte pe scurt, pentru că Mareşalului nu-i plăceau rapoartele detaliate şi, mai ales, imprecise. Ultimul punct al acestei informări fusese acela al anunţării răpirii profesorului Vrăbiescu.

— Cum e posibil? întrebase brusc Mareşalul pe Mihai Antonescu, aflat lîngă el.

Faţa îi era numai pete-pete, furia îl făcu să izbească uşor cu pumnul în masă, deşi se stăpînea cît putea.

— Permiteţi să vă spun, domnule Mareşal, am protestat pe lîngă baronul Killinger. El abia s-a familiarizat cu chestiunile româneşti. Probabil că operaţia a fost întreprinsă de către serviciile secrete.

— Ei, şi ce-i cu asta? Parcă Killinger nu este în Serviciul

Secret? Eu nu permit ca un savant român să fie răpit şi transportat din ţară sub nici un chip. La prima în- tîlnire cu Führerul am să mă plîng pentru aceste procedee, dar aş vrea ca pînă atunci, să-1 scoatem pe acest profesor, Vrăbiescu, parcă aşa îl cheamă, din mîinile lor. Ori nu putem? Cristescule, ce ştii pînă acum despre el?

Şeful Serviciului Secret luase o notiţă din dosarul pe care îl avea pe masă şi spuse calm:

— Profesorul Vrăbiescu a fost dus cu o maşină de către maiorul von Braun şi de către maiorul Müller la Ambasada germană. Prin serviciul nostru de supraveghere, ştim că pînă acum nu s-a produs nici un fapt nou, în ce-1 priveşte pe profesor, dar este posibil ca el să fie transportat într-un alt loc din Bucureşti sau din provincie, încercîn- du-se o trecere frauduloasă peste graniţă.

— Mulţumesc, asta îmi închipuiam şi eu, Cristescule. Mie să-mi raportaţi în 24 de ore locul unde se găseşte Vrăbiescu şi măsurile pe care înţelegeţi să le luaţi ca să-1 recuperăm din mîinile lor. S-a înţeles?

Armand, care se aşteptase la o izbucnire polemică din partea Mareşalului, fusese foarte surprins de felul metodic în care chestiunea fusese tratată de către cei de faţă.

(Explicaţia acestei atitudini avea să o aibă Armand în a treia zi a procesului Mareşalului, cînd avusese loc inte- 299 rogarea mai întîi a lui Ion Antonescu şi, pe urmă, a lui Mihai Antonescu. Iată cîteva fragmente din stenograma procesului:

Acuzator public Săracu: Hotărîrile de politică internă şi externă erau luate în Consiliul de Miniştri, sau le luaţi personal?

Preşedintele: Vă întreabă domnul acuzator public dacă hotărîrile de politică internă şi externă importante le luaţi singur sau în Consiliul de Miniştri?

Ion Antonescu: Totdeauna discutam cu miniştrii de resort. Sigur că au fost cîteva cazuri cînd am discutat de faţă şi cu cîţiva subalterni ai miniştrilor, dar aceştia veniseră în calitate de

experţi...

Acuzator public Săracu: Recunoaşte acuzatul Antonescu că prin politica dusă a sprijinit acţiunea de război a Germaniei hitleriste, prin care a abătut dezastrul economic şi social asupra ţării?

Ion Antonescu: Nu recunosc.

Acuzator public Dobrian: A admis ca pentru Germania să se cultive terenuri întinse cu orz şi secară? Să fie trimişi în Germania muncitori calificaţi pentru a servi industria de război germană? Ă permis acuzatul transferarea clandestină sau oficială a vreunor oameni de ştiinţă care să se pună în serviciul Germaniei hitleriste?

Ion Antonescu: Nu recunosc.

Acuzator public Dobrian: A admis acuzatul ca pentru exploatarea petrolului să se întemeieze societăţi mixte ro- mâno-germane?

Ion Antonescu: Da. Eram aliat cu Germania, ea trebuia să cîştige războiul, trebuia să ajut Germania.

Acuzator public Dobrian: în timpul guvernării dom- niei-sale, a acuzatului Antonescu, convenţia *Wohltra* de petrol şi armament a suferit vreo modificare?

ion Antonescu: Convenţia a fost făcută de domnul Victor Slăvescu, aşa cum îmi spunea domnul general Dobre.

Acuzator public Dobrian: Ea, această convenţie, a suferit modificări ulterioare?

300 *Ion Antonescu:* Foarte multe.

Acuzator public Dobrian: Şi-au réspectat germanii obligaţiunile?

Ion Antonescu: Totdeauna a fost o luptă între noi şi germani. Această luptă o ducea în spinare, de fapt, Mihai Antonescu. Căci germanii căutau să ne păcălească, noi să le dăm şi ei să nu dea nimic.

Acuzator public Dobrian: Este adevărat că acuzatul Antonescu a acceptat majorarea parităţii de la 60 de lei marca, la 120 de lei, după venirea nemţilor în ţară?

Ion Antonescu: Nu mă ocupam eu, personal, de aceste lucruri. Aveam un ministru al Economiei Naţionale.

Acuzator public D. Săracu: Este adevărat că s-au făcut schimburi forţate de tehnicieni şi de specialişti în materie de armament, pe care le-aţi acceptat?

Ion Antonescu: Nu am acceptat nici un schimb forţat de specialişti. Tot domnul Mihai Antonescu se ocupa de treburile acestea.)

Armand, care îl văzuse pe Mareşal cum reacţionase în împrejurarea răpirii profesorului Vrăbiescu, recunoştea că, în depoziţia lui, exista un dram de adevăr. Cazul Vrăbiescu nu fusese invocat în actul de acuzare sau în cursul dezbaterilor, dar el ştia, mai bine decît oricine, ce se întîmplase în realitate cu nefericitul profesor. Sigur, de lucrurile acestea destul de grave conducătorul Statului nu se ocupa, ci le trecea subalternilor, cazurile cele mai delicate preluîndu-le Mihai Antonescu. Dar ceea ce nu răz- bătea din depoziţiile celor doi, la proces, era complicitatea tacită dintre ei, pentru că, prin protestele ferme ale Mareşalului, făcute cu martori în Consiliul de Miniştri, cum fusese şedinţa la care luase şi el parte, Antonescu îşi asigura, cel puţin prin memoria stenogramelor, atitudinea sa fermă faţă de germani: el deci nu era de acord cu ştirbirea prestigiului României cînd era vorba de dispariţia unui savant, aflat sub jurisdicţie română, dar din răspunsurile date acuzatorilor publici nu rezulta că cel însărcinat cu ducerea la capăt a acelui caz delicat, intitulat *cazul Vrăbiescu,* îl rezolvase favorabil în vreun fel. Cel mai uşor lucru era că se găsise un ţap ispăşitor, şi anume Mihai Antonescu, asigurîndu-se în felul acesta prestigiul Mareşalului care, faţă de el însuşi şi de istoria la care ţinea atît de mult, luase toate măsurile cuvenite.

Lucrurile aveau însă un aspect şi mai dramatic şi el o ştia de la lonescu-Tismana. Într-adevăr, după şedinţa de ia Consiliul de Miniştri, Mihai Antonescu îi făcuse o vizită lui Killinger, protestînd pe lîngă acesta împotriva răpirii savantului român.

Baronul îl primise la Snagov, unde şedea cînd timpul era bun, într-o vilă aşezată pe malul lacului. De faţă fusese şi secretarul de Stat pe care ministrul Propagandei îl luase cu el. Baronul Killinger n-avea nimic din stofa unui diplomat. Era un om dur, obişnuit sa comande, să ceară şi să nu răspundă de faptele pe care le atribuia subalternilor săi. „Ce crezi că mi-a răspuns, dragul meu Armand? Şi nu atît mie, cît lui Mihai Antonescu, pentru că eu eram o piesă neînsemnată. «Domnilor, dumneavoastră aveţi o idee foarte ciudată despre relaţiile dintre ţara noastră şi România. Cu aliaţii ne purtăm bine. După cum ştiţi, ultima dată am concédât ca marca germană să valoreze 80 de lei, nu 120, cum au cerut experţii noştri. Asta era o chestie economică, puteam s-o rezolv. Dar cazul Vrăbiescu intră în altă sferă de preocupări, mult mai complicată. Oamenii care *l-au răpit,* cum spuneţi dumneavoastră, pe inventatorul acela, sunt oamenii lui Himmler. Or, cu Himmler nu discută decît Führerul, eu nu pot să mă amestec. Găsiţi dumneavoastră pe profesor şi n-am nimic împotrivă ca el să revină la domiciliu. Şi, pe urmă, aş mai vrea să vă spun ceva: natura relaţiilor noastre, dat fiind raportul de forţe, cred că îngăduie ca, atunci cînd Marele Reich socoteşte că are nevoie de un om ce-i poate fi util, să poată fi împrumutat fără ca să facem din chestiunea aceasta un *casus belli.* Nu-i aşa, domnule Mihai Antonescu?» Şi, bineînţeles că Mihai Antonescu a zîmbit, ca şi în alte cazuri şi a dat din umeri. Îl voiau nemţii pe Vrăbiescu, n-aveau ce le face! Puteau să-1 ia. Dar vezi, Armand, că dacă Mareşalul îşi va aminti vreodată de acest nenorocit de profesor şi va întreba cum s-a rezolvat cazul lui, totuşi noi vom fi traşi la răspundere. Totul este ca într-o bună piesă de teatru. *Betonată,* cum spun dramaturgii. Toată lumea şi-a jucat rolul impecabil, Mareşalul s-a indignat pentru dispariţia lui Vrăbiescu, Mihai Antonescu a protestat pe cale diplomatică, ba chiar a avut o întrevedere cu baronul Manfred von Killinger, 302 Eugen Cristescu a întocmit rapoarte foarte detaliate, noi ne-am silit să dăm de urma profesorului Vrăbiescu, şi pînă acum ia-1 de unde

nu-i! Totul este perfect, rotund, logic, fără fisură."

În loja presei, cam înghesuiți, pentru că spațiul era foarte redus, luaseră loc, încă din prima zi a procesului lui Antonescu, în afară de corespondenții străini, cîțiva scriitori și corespondenți ai ziarelor principale. Între ei nu lipseau Pavel Candrea, Dionisie Mocanu, Lupu Rădulescu, Savu Drăgănoiu, Caius Tudoran și Mitu Palade. Cu o întîrziere de trei sferturi de oră, sosise la proces, în Ştirbey Vodă, și Călin Merdea, privindu-și contrariat ceasul pe care-1 purta în buzunarul pantalonilor, legat cu un lanț de aur.

La apariția în loja presei a lui Călin Merdea, Pavel Candrea avusese o senzație de vomă. Îl știa și pe el încă din timpul războiului, bătînd cafenelele și intrînd prin toate redacțiile, nu se putea să nu-1 fi întîlnit, și reporterul turnător al poliției se izbise de cîteva ori de protestele orale ale temutului pamfletar. „Da' pe ăsta cine dracu l-a mai invitat la proces? gîndise Pavel Candrea. Și dacă l-a invitat, de ce vine așa tîrziu, ca la circiumă?" Știa de îa prieteni că falsele lui afirmații în favoarea muncitorilor și a celor de stînga (de fapt masca lui de polițai provocator) fuseseră folosite ca atare. Dar acum eram abia în 6 mai 1946 și lui Pavel Candrea tipul acesta care folosea ochelarii numai cînd citea, dintr-o cochetărie prost înțeleasă, îi amintea o împrejurare destul de delicată în legătură cu ei doi.

Lucrurile se petrecuseră cam pe timpul răpirii lui Vrăbiescu, în mai 1942, cînd lonescu-Tismana îl chemase, prin Armand, la el acasă, într-o seară. Pavel Candrea venise ca de obicei cu aerul său zăpăcit, făcînd gălăgie și anun- ţîndu-se în stilul său bombastico-retoric:

— Dar ce dracu s-a mai întîmplat, domnule? Nu e deloc plăcut să te cheme unul din Ministerul de Interne, cît ,îți este el de prieten și de bine situat și chiar dacă o face la el acasă. Tu ce crezi, Armand, despre treaba asta?

Acesta nu știa nimic despre motivul convocării lui Candrea la ministru acasă. Pamfletarul intrase în cabinetul 303 lui Tismana,

îl salutase vag şi se trântise în fotoliul de piele, afectînd o lehamite care îi era caracteristică.

— Ia zi-i, Puiule... de ce m-ai chemat?

Armand se retrăsese în mica încăpere de alături, pre- făcîndu-se că are treabă, dar uitînd întredeschisă uşa care da spre biroul ministrului.

— Mai ţine-ţi gura, Pavele! Să ştii că te apăr cît pot şi unde pot. Nu fac un secret din faptul că suntem amici, dar nu-ţi ţii gura, şi dacă vorbeşti cum vorbeşti cu mine, asta e o chestiune, dar tu nu te mulţumeşti cu atît, trăncăneşti şi la cafenea. Asta încă ar mai merge. Deocamdată măsuri de represiune nu se iau împotriva celor care fac opoziţie deschisă, te previn însă că nu va trece mult şi o să ai neplăceri.

— Adică ce fel de neplăceri?

— Păi, de pildă, să fii internat în lagăr.

— A, asta m-ar onora! Te rog să mă crezi. Fă-mi plăcerea şi vîră-mă-n lagăr cît poţi de repede.

— Nu glumi, pentru că, în alte locuri, oameni ca tine au terminat-o prost. Nu e vorba numai de autorităţile noastre, e vorba şi de nemţi. Acum vreo săptămînă ai fost la *Capsa* sau nu ştiu unde naiba ai fost, era şi Armand cu tine, se aflau acolo şi nişte scriitori şi te-ai apucat să vorbeşti despre Corneliu Zelea Codreanu. Eu îţi cunosc ideile în legătură cu Căpitanul, pe care l-ai detestat toată viaţa, dar una e ce spui tu şi alta e ce raportează nişte duşmani ascunşi pe care-i ai. Pe de o parte, cei care lucrează cu poliţia noastră te fac simpatizant legionar, ceea ce tu nu eşti şi nu vei fi în viaţa ta niciodată şi, pe de alta, cei care lucrează pentru nemţi, pentru că sunt şi de ăştia foarte mulţi, îi înfundă cu rapoarte false în care eşti prezentat ca un duşman al Reichului, bătîndu-ţi joc de Hitler şi de generalii lui, şi mai ales de această invenţie a nemţilor, Corneliu Zelea Codreanu, de unde nimeni nu mai înţelege nimic. Rapoartele se bat cap în cap, tu eşti considerat un tip extrem de periculos şi eu trebuie să te apăr mereu.

— Şi de ce-ţi este atît de greu să mă aperi? La urma urmei, nici nu vreau să mă aperi. Intr-un fel, suntem adversari ireductibili. Tu-1 serveşti pe Antonescu care este omul nemţilor şi eu abia aştept să vă căraţi, să vă duceţi dracului, să se aleagă praful de voi. Lucrurile sunt foarte 304 clare.

— Sunt foarte clare în capul tău, dar nu sunt atît de clare cît ar trebui să fie în ceea ce priveşte soarta ta viitoare. Mareşalului şi autorităţilor nu le convii dintr-un dublu motiv: apărînd în rapoartele secrete ca adept al legionarilor, Antonescu, care i-a alungat de la putere şi i-a împuşcat, n-are nici un motiv să te iubească. Injurîn- du-i pe nemţi, îi faci greutăţi, pentru că mereu serviciile secrete aflate în România îi prezintă rapoartele celor care te denunţă că nu poţi să-1 suporţi pe Hitler. Cît priveşte faptul că vrei să faci pe eroul, eu te sfătuiesc să-ţi bagi minţile în cap, pentru că e păcat ca un tip ca tine să moară în vreun lagăr, cine ştie pe unde, în Germania.

Pavel Candrea părea destul de plictisit de afacerea asta, dar nu îngrijorat. Mai stătuse un ceas cu ministrul şi, la plecare, îl rugase pe Armand să-1 însoţească.

— Ascultă, dragă, tu-ţi aminteşti cînd am fost ultima dată împreună la *Capşa?* Ce-am vorbit eu acolo despre Corneliu Zelea Codreanu?

— Dar cine poate să reproducă ce spui dumneata and eşti în formă?

— Nu, serios, arătam eu ca un simpatizant al lui Co- dreanu? Sau eram beat? Că de obicei nu mă îmbăt. Ştii bine că nu beau decît cafea. (Pe vremea aceea, într-adevăr, Pavel Candrea nu bea decît rareori vin şi cu multă prudenţă.)

— Nu cred să fi spus ceva în felul acesta, zise Armand Sachelarie, care avea o memorie foarte bună şi ar fi putut să-i reproducă, cuvînt cu cuvînt, tot ceea ce spusese în seara aceea.

— Dar nu mai ţii minte cu cine mai eram la masă? întrebase Pavel Candrea. Pentru că, îmi amintesc, n-a fost lume multă, ca de obicei, în care caz ar fi dificil să-1 identific pe turnător.

— Să facem o scurtă reconstituire... Întîi, ai venit matale cu actriţa aia de la Naţional, Proserpina Matache, căreia îi făceai o curte în draci, dar care, trebuie să afli de la mine, e întreţinută de un tip cu bani de la Casaţie şi dacă află ăla s-au dus rochiile, s-au dus bijuteriile şi chiar postul de societară a primei scene româneşti.

— Bun! Mai departe...

— Păi, după aia a picat Lupu Rădulescu, care a stat foarte puţin, pentru că avea şi el o încurcătură cu o pictoriţă... 305

— Şi, şi...

— Şi pe la zece jumătate, a intrat Călin Merdea. Îl ştii pe ăsta. Gazetarul ăla care are, şi el, simpatii de stingă. Mă mir că nu vă-nghiţiţi, pentru că l-ai privit cam ostil, te-ai uitat *ciş* la el, dar pe urmă te-ai luat cu vorba, cum ai obiceiul, şi ai uitat de el.

Pavel Candrea se oprise pe aleea parcului casei Tismana şi privea bătrînii copaci din jur.

— Armand, pe tine te simpatizez, nu ştiu de ce dracu, n-ai nimic din şmecherul bucureştean, oi fi trăit tu la Buenos Aires, oi fi fiu de diplomat, dar miroşi a bălegar, a vacă. Se cunoaşte că ai copilărit cu peoni, care erau şi ei nişte ţărani. Pe tine nu te pot bănui că m-ai fi turnat, nici nu e logic, din moment ce ştii că vorbesc deschis cu Tismana şi că nu mă tem să-l combat pe el şi ideile pe care le slujeşte, mai mult sau mai puţin convins, dar ăsta care umblă în cămaşă milaneză roşie, pe ăsta îl bănuiesc. Vreau să-ţi spun un lucru pe care l-am afirmat rareori, şi nu oricui. Ai asistat la cearta mea cu Dionisie Mocanu, în seara aceea, la *Café de la Paix.* Cu el mă cert de multe ori şi nu-l pot suferi, ca şi pe Merdea, sau cum dracu îl cheamă, nu pentru că am o prejudecată de clasă, aşa cum mi-a reproşat, pentru că n-am nici o prejudecată de clasă. Nu sunt vinovat că nu am umblat desculţ şi că mi-am făcut Dreptul la Paris. Convingerile politice nu sunt legate deloc de starea mizeră a veşmîntului sau de precaritatea intelectuală. Ar fi o nenorocire ca mîine

partidul comunist, în care eu cred, să-şi aleagă membrii săi numai dintre analfabeţi. Tu n-ai de unde să ştii, dar primul lucru pe care îl vom face după luarea puterii va fi alfabetizarea. Asta e scris în programul nostru, să ţii minte ce-ţi spun acum, ceea ce nu mă împiedică să am o mare suspiciune faţă de indivizi de genul acestui Călin Merdea. În România, prima generaţie încălţată a dat mari intelectuali, oameni serioşi, medici, ofiţeri, ingineri, dar în mediul în care mă învîrt există exemplare foarte curioase. Vor să ardă etapele, vor să se pricopsească şi asta nu suport.

De fapt, scena de la *Capşa* se petrecuse cu totul altfel decît în informarea trimisă de Călin Merdea inspectorului 306 Mizdrache, cu care colabora de cîteva luni. Tatona, era dis- pus să servească pe oricine şi în orice fel, numai să poată să-şi încropească o situaţie la Bucureşti. Cel mai mult suferea la gîndul unui eşec, care i-ar fi fost insuportabil. Să nu reuşească şi să fie silit să se întoarcă în comuna lui, să fie luat în rîs de consăteni, după ce aceştia ştiau că plecase de-acolo ca să cucerească Capitala, i se părea de neconceput. Dealtfel, Călin Merdea nici nu făcea un secret din asta. Intrase în seara aceea la *Capşa* puţin mai familiarizat ca la prima întîlnire pe care o avusese cu inspectorul Mizdrache şi cu ministrul Tismana. Indivizi de felul lui erau atraşi ca fluturele de lampă mai ales de locurile ce li se păreau întotdeauna inaccesibile şi pe care, odată pătrunşi, nu le mai părăsesc. Pe Merdea îl atrăgeau luminile candelabrelor, canapelele roase pe care stătuseră atîţia oameni iluştri de-a lungul timpurilor, zgomotul discret de tacîmuri, politeţea chelnerilor, acel zumzet înfundat de voci de femei şi de bărbaţi, într-un cuvînt atmosfera *Capsei,* tradiţională, plină de farmec...

Pe Armand Sachelarie, Călin Merdea îl cunoscuse la o recepţie, unde ministrul Tismana i-1 prezentase, cam stingherit şi cam cu antipatie: Armand, tipul e cam sordid, dar ne face servicii, sunt obligat să-i vorbesc. Nu te formaliza". Iar pe Pavel Candrea îl întîlnise în redacţia unui ziar, unde pamfletarul îşi făcea rondul

în fiecare zi, pe la prînz. Zărindu-i la masă, îi acostase familiar, în stilul său bădăran:

— Bună! Ce faceţi aici?

— Mîncăm, nu se vede? răspunsese tot printr-o întrebare Candrea, care era indispus în seara aceea.

Morocănos, pamfletarul nu fusese atent la primele schimburi de cuvinte dintre Armand şi Merdea. Acesta îi spusese secretarului ministrului că ar vrea să-1 roage ceva.

— Domnule Sachelarie, dumneata eşti mai introdus. Eu sunt băiat sărac de la ţară. Am venit la Bucureşti să mă pricopsesc. Intîi am făcut-o pe funcţionarul, dar nu-i de mine. Muncă multă, te freacă fitecine... M-am gîndit să devin ziarist. Am intrat la un ziar, ăia m-au pus să scriu, le-am făcut ce mi-au cerut. Acuma să ştii că treburile sunt cam încurcate. Ziarul trage cam la stînga. I-am spus eu domnului Tismana.

— Şi ce? Nu-ţi place că trage la stînga? sărise de la locul lui Candrea. Foarte bine că trage la stînga. Echipa de 307 irozi de la putere *a* să se ducă dracului. Întîi s-au curăţat legionarii; nici Mareşalul nu are multe zile, ascultaţi la mine...

Tonul drastic al pamfletarului îl cam înghesuise pe Călin Merdea.

— Domnule Candrea, eu nu fac politică, domnule! Eu vreau să trăiesc mai bine, asta mă interesează. Am făcut concentrare în '41, m-au luat şi pe front. N-am stofă de soldat. Dar voiam să-1 rog pe domnul Sachelarie să mă introducă şi pe mine pe la Ambasada Germaniei. Vreau să iau o nemţoaică de nevastă.

Pavel Candrea îşi pusese ochelarii lui cu multe dioptrii şi-1 privea ca pe o insectă rară.

— Şi de ce-ai vrea dumneata să iei tocmai o nemţoaică?

— Păi, întîi şi-ntîi, sunt harnice, domnule Candrea. Curate. Pe urmă, mi-ar plăcea să mă duc, aşa, la mine la Ţăndăreii-din-faţă, să le arăt la ăia de-acolo: „Uite, bă, ce-a ajuns al lui Merdea! A luat nemţoaică şi el!“ Nemţoaicele sunt cucoane. Aş mai învăţa şi eu o limbă străină. Unde mai pui că altfel eşti văzut în timpurile

astea dacă ai o nevastă nemţoaică. Ascultaţi la mine, domnlior, aţi citit ziarele de azi? Nemţii i-au bumbăcit pe ruşi la Kerci. Or să ia Moscova, or să-i arunce pînă în Siberia... Ăştia pun mîna pe toată lumea... Şi ce, strică să stai cu ei la masă?

Atîta îi trebuise lui Pavel Candrea. Cînd auzea de nemţi, lua foc.

— De unde ai mai ieşit, mă neică, şi tu? Din ce cătun? Din ce şanţ? Taică-tău n-a făcut război? Nu s-a bătut cu nemţii „pă nouăsuteşaptesprece", cum spuneţi voi la ţară? Şi tu de ce îi pupi în fund aşa?

Călin Merdea nu se supăra atît de uşor. Ştia să primească. Părea doar uimit că pamfletarul nu înţelegea un lucru elementar:

— Dar nu v-am spus că pe mine mă doare-n cot de politică? Dacă băteau englezii, aş fi luat o englezoaică, dacă bat nemţii, iau o nemţoaică. Eu ţin cu ăl mai tare...

— Şi deci dumneata ai vrea ca domnul Sachelarie să-ţi găsească o nemţoaică, care să te facă om. Păi să-ţi găsim o *„spalt-kamarade"*. Ştii ce-i aia o *„spalt-ka- marade"?*

308 Armand surîsese subţire şi tăcuse.

— Dacă nu ştii foarte bine. Armand, fii drăguţ şi gă- seşte-i lui Merdea o *„spalt-kamarade*[a] cît mai repede, că arde pipota în el. Şi, pe urmă, îl interpelase brutal, violent, pe Merdea: Domnule, te compătimesc! Dacă un fiu. de ţăran a ajuns să umble după nemţoaice numai ca să-i fie bine, înseamnă că, după tine, poporul ăsta al nostru degenerează. Eu i-am văzut pe nemţi, domnule, am fost în Germania. Dumneata nu-i cunoşti. Dacă ar cuceri lumea, aşa cum speri dumneata, noi, probabil, după hărţile pe care le-au publicat, am fi strămutaţi în India, pentru că unii de-ai lor ne socotesc ţigani. Atunci să te văd eu, domnule Merdea, cu nemţoaica dumitale, stînd şi uitîndu-te cum curg rahaţii pe Gange şi-ţi strămută nasul de miros. Dacă nu eşti debil mintal, eşti ceva şi mai rău.

Călin Merdea behăise în felul lui insuportabil: „He- he-he-he“.

— Ai umor, domnule Candrea! Rahaţi pe Gange! Care-ţi

strămută nasul de miros? Păi dumneata crezi că la Ţăndăreii-din-faţă avem closet cu apă? Tata şi mama şi-acum se dau după casă şi spun că îngraşă porumbul... He-he-he-he! La drept vorbind, eu vreau să bată nemţii, ca să se facă ordine în lumea asta. Că m-am săturat.

— Ordine, ordine... *Neue Ordnung!* Asta *a* băgat o generaţie întreagă în pământ. Dumneata i-ai apucat pe legionari? Că. te văd băiat mare...

— I-am apucat. Dar nu mi-au plăcut.

— Nu mai înţeleg nimica, zisese Candrea. Stînga nu-ţi place, visezi noua ordine, dar legionarii te-au decepţionat. Dumneata trebuie să ai muci în cap.

— He-he-he! rîsese iar berbeceşte Călin Merdea. Să ştii că nu mă supăr, domnule Candrea.

— Dar, de fapt, ce vrei, domnule?

— Vreau să-mi fie bine, pur şi simplu. Binele tuturor începe de la binele meu. Asta am citit într-o carte. Mi se pare că a spus-o Goethe.

— E-he! Ai ajuns şi la Goethe! Unde o să te opreşti dumneata, domnule Merdea? Nu mi-ai spus însă de ce nu ţi-au plăcut legionarii...

— Domnule Candrea, ăştia aveau şi părţi bune, domnule. Uite, mie îmi plăceau, aşa, cum umblau în marşuri, 309 cu cămăşile alea ale lor. Prea suntem balcanici, domnule! Căpitanul ăla ştia ce face.

— Tot nu înţeleg. Îţi plăceau sau nu-ţi plăceau legionarii?

— Păi, n-am spus că aveau şi părţi bune? Dar ce nu-mi plăcea la ei e că prea o luaseră cu biserica. Şi pe mine m-a bătut un popă la şcoala primară de mi-a spart timpanul, de am rămas cam surd, şi de-atunci să n-aud de biserică, de popi, de Evanghelie... Că ne şi chema duminica la slujbă cu o condicuţă, să semneze popa acolo că am fost la slujbă. Nu-mi place să fiu constrîns.

— Păi ordinea ce e, domnule Merdea, decât o ccmstrîn- gere? Dumneata nu vezi că nici nu ştii ce vrei!? Reduci o doctrină

politică la ceea ce îţi place sau nu-ţi place dumitale... Dacă vrei să ştii, eu l-am cunoscut pe Zelea Codreanu. Am fost colegi la Mînăstirea Dealul.

— Ce spui, domnule?

Pavel Candrea, simţind că avea cui să-i deşerte sacul în seara aceea, făcuse un semn şefului de sală şi mai comandase un şvarţ.

— Dumneata ce iei, Armand?

— Un *Martini* cu lămîie şi gheaţă.

— Dumneata? îl întrebase şi pe Călin Merdea.

— Eu am să mănînc ceva, că mi-e foame. Am umblat prin oraş şi n-am băgat nimic în gură.

— Dar să ştii că la urmă te pun să-ţi plăteşti porţia, că te-am văzut, cam tragi chiulul la notă.

— He-he-he! behăise Călin Merdea.

Se făcuse comanda şi, odată *instalat în baterii,* cum îi plăcea să spună pamfletarului, acesta se dezlănţuise:

— Codreanu ăsta părea cam ţărănos. Era din Bucovina. Frust, neîndemînatic. Moale ca temperament şi coleric la mînie, asta explicînd şi de ce l-a ucis pe prefectul Manciu. In aparenţă era un călugăr prostănac, înalt, spătos, mînuind cu dificultate cuvintele radicale şi ideile... Ca dumneata... Fizionomia lui era impregnată de-un soi de visare provenită din ochii vitroşi şi din cearcănele pocăinţei unui asasin. Un smoc rebel i se lăsa pe fruntea îngustă. Taică-său venea din Maramureş şi suferea de alcoolism, iar maică-sa, iacă, ceea ce visezi şi dumneata, era o blîndă, harnică şi cuminte nemţoaică, moldovenizată pe la Huşi şi Fălciu, unde tatăl Căpitanului preda limba ger- **310** mană în învăţămîntul secundar.

Pavel Candrea îi invitase pe cei de la masă să se servească. Călin Merdea începuse să înfulece cu lăcomie bucata de piept de curcan pe care o comandase, ascultînd cu atenţie la cele ce spunea teribilul pamfletar. Sorbind rar din şvarţul său, salutînd din cînd în cînd pe cei care părăseau localul sau pe noii intraţi, Candrea se încingea tot mai mult. Pe faţă i se aşternea o bucurie

copilărească (nici acum, după atîţia ani, nu ştia dacă adevăraţii pamfletari îşi urăsc subiectele pe care, cu atîta violenţă, le încondeiază).

— Codreanu nu avea nici un fel de vocaţie intelectuală. El pendulase între Mînăstirea Dealul, Huşi şi Iaşi, şi nu ar fi ajuns în liceul militar dacă nu l-ar fi tentat titulatura asta de *cuib de şoimi,* cum i se spunea gimnaziului militar unde-şi făcuse şi Vodă Mihăiţă un stagiu. Zelea trecea la clasificaţie printre elementele cele mai mediocre şi era sortit declasării. Era un codaş devorat de ambiţie şi hărnicie. Mai interesant ar fi să vă spun ce era cu liceul ăsta, întemeiat de Nicolae Filipescu şi organizat după modelul colegiilor englezeşti, *Eton,* de pildă, cu o reputaţie din cele mai riguroase. Tradiţia severă îşi avea sorgintea în prezent în cripta învăluită în mătase roşie a craniului lui Mihai Viteazul, care exercita asupra celor dinăuntrul colegiului şi a celor dinafară o teribilă iradiaţie spirituală. Intre eminenţii elevi care treceau un examen de admitere foarte greu, un tocilar obscur şi ambiţios, cum era acest Codreanu, trebuia să-şi descopere o vocaţie care să-1 remarce. Şi el şi-o găsise. S-a aruncat cu patimă în sport, care convenea caracterologie! sale atletice şi cerebralităţii sale primare...

— He-he-he-he! behăise iar Călin Merdea, rumegînd cu poftă ultima rămăşiţă din pieptul de curcan din farfurie.

— Codreanu era slab la matematici, slab la partea literară, lamentabil la limbi străine. Avea un singur talent: acela de organizator. Noi, în mod paradoxal, îl numisem *Mucea,* deşi era tare la scheme, la temele eroice cercetă- şeşti şi la vocabularul frust, militar.

— Vezi, domnule Candrea, că avea şi părţile lui bune Căpitanul? exclamase Merdea, turnîndu-şi un pahar de vin negru pe care-1 privise în lumina candelabrelor.

— Eu altceva voiam să-ţi spun. *Frăţiile de cruce* îşi aveau o origine în cercetăşia cultivată la Mînăstirea Dealul 311 şi importată din Englitera. Ca terminologie, cuvîntul *cuib* venea de

la acel termen de *cuib de şoim,* expresie încastrată pe frontispiciul portalului şcolii. Cultul arhanghelilor Mihail şi Gavril era legat de numele domnitorului Mihai Viteazul. Au mai existat şi alte coincidenţe: la 8 noiembrie se făcea parastas pentru Mihai Viteazul, lucru care a trecut şi în ritualul religios introdus de *Garda de fier.* Şi acum ajung la ceea ce nu-ţi place dumitale, domnule Merdea, adică la părţile lor rele. În fiecare dimineaţă se făcea o scurtă rugăciune în biserica voievodală, cu lecturi din psalmi, oficiată de preotul capelei, rugăciune urmată de alte vreo şapte-opt, în tot cursul zilei, pînă la stingere. Apetitul pentru sportivitate şi marşuri intra în programa şcolii şi el le-a împrumutat *Legiunii.* Tot de-acolo, trinitatea valorilor: *Onoare, Răspundere, Pocăinţă.*

— He-he-he! behăise iar Călin Merdea. Pocăinţă... Făcîndu-se a nu observa întreruperea, Pavel Candrea continuase:

— Ceea ce nu împrumutase Codreanu, pentru că celula lui defectuoasă nu putea asimila, a fost respectul pentru intelectualitate, care se cultiva la Mînăstirea Dealul. Dascălii şi ofiţerii pedagogi de la acest gimnaziu militar se ţineau de ritualurile europene occidentale şi de politeţea englezească. Pilda mistuitoare era *Eton.* Ofiţerii intermediari erau statmajorişti, trecuţi în mod special prin stilizarea şcolilor engleze. Din Danemarca şi din ţările scandinave, aduseseră practicarea gimnasticii suedeze, a tenisului, rugbiului, voleiului, fotbalului, a scrimei şi natației...

Călin Merdea intervenise iar în felul lui familiar şi grosolan:

— Nu ca la noi, la *Şcoala de comerţ* de la Giurgiu, unde jucam oină şi trînta. Eu, de pildă, nu ştiu să joc fotbal, spusese uimit, ca şi cum atunci şi-ar fi descoperit această lipsă.

— Mare brînză că nu ştii să joci fotbal, domnule Merdea! Cum spuneam, în şcoală nu se înjura, nu existau violenţe brahiale sau mitocănii. Domnea un olimpianism de factură anglo-saxonă sau de fiord norvegian, ceva glacial şi puritan, fără ironie şi zeflemeaua localnică, bal- can-levantină, cu loialităţi desuete,

graţiozităţi morale şi 312 cavalerisme sportive...

— Ce spuneam eu, domnule Candrea, despre balcanism şi levantinism?

La care teribilul pamfletar îi tăiase avîntul, laconic:

— *Les grands esprits se recontrent...*

Armand nu se mai putuse stăpîni şi izbucnise în rîs. Călin Merdea îl privise ca pe un nebun.

— Şi dumneata ce-ţi arăţi fasolele aşa? Ce-i de rîs în chestia asta?

Imperturbabil, Candrea continuase portretul:

— La Mînăstirea Dealul europenismul era *la qualité maîtresse...* Şcolarul de-aici îl imita pe micul gentilom de la *Eton.* Nu purta joben sau jabou, ci beretă. Nu-i lipseau mănuşile, ghetele îi sclipeau, făcea duş zilnic, se tundea săptămînal, îşi călca singur hainele. Tot aşa era şi la dumneata, la *Comerţ,* domnule Merdea?

— Dumneata, domnule Candrea, mă iei peste picior, văd eu.

— Nu te iau deloc peste picior. Duş nu făceaţi dumneavoastră acolo, dar la gîrlă, ca fiecare, tot vă duceaţi...

Căzut în plasa finei ironii a pamfletarului, Călin Merdea acceptă:

— Da, la gîrlă mergeam cu toţii, cu dirigintele, cu profesorul de gimnastică. Ştiu să înot foarte bine. Cînd voi face eu o *voinicească, vă* las cu gura căscată! Ori nu ştiţi ce-i aia *voinicească?*

— Cum să nu... *crawl,* nu?

— Cum aţi zis? *Crawl?* în sfîrşit, sigur, *crawl.* Ştiu să fac şi pluta, mă dau şi la fund, stau ca peştele sub apă trei minute, de zici că m-am înecat.

Armand simţea că plesneşte. Se ridicase brusc, sub pretextul că avea de dat un telefon şi revenise după cîteva minute. Candrea continua să vorbească despre Codreanu:

— Interesant e că în acest liceu militar, în care s-ar fi putut presupune că sunt încetăţenite prejudecăţile cele mai stranii, se

cultivau camaraderia, fraternitatea, larga toleranţă şi nu spun o minciună cînd aîirm că aici au fost toleraţi' şi' evreii, cîţiva profesori şi pedagogi importanţi făcînd parte din lojile masonice de rit scoţian. Şi mai ciudat lucru era că, promovîndu-se sportivitatea şi disciplina, nu era totuşi încurajată brutalitatea animalică. Şefii clasei se recrutau dintre şcolarii dotaţi la partea literară sau la matematici. Se respecta talentul, deci. În această lume în care *fair-play-ul* era la loc de cinste, gorila 313 asta de Codreanu era un *paria* ambiţios şi catilinar. El avea un caracter plebeian, antiintelectualist. A împrumutat pentru doctrina sa partea mistică a rugăciunilor, a spovedaniilor obligatorii, a căinţei, a autoflagelării, a penitenţei. În clase funcţionau tribunale formate din cei mai buni şcolari, care aplicau pedepse. Cea mai gravă dintre ele era excluderea din comunitate şi refuzul oricărei conversaţii. Cel decretat *paria* pentru o săptămînă se zvîr- colea în chinurile dispreţului colectiv, în solitudine şi tăcere. Pedeapsa maximă se aplica *periuţelor, felonilor* şi *carieriştilor.* Carierismul lui Codreanu s-a grefat pe un pietism încărcat de ranchiună. El avea un dinte împotriva valorilor unei lumi superioare şi prestigioase, în care nu se putea încadra. De aici doctrina lui, sumbră şi canibalică, care a început cu un asasinat la Iaşi şi a terminat cu un mormînt peste care s-a turnat o placă de beton. Dacă ar fi apucat să trăiască, Codreanu ar fi fost Quislingul României, cel care i-ar fi ajutat pe nemţii dumitale să se instaleze la putere... Ai înţeles ceva, domnule Merdea, din ce ţi-am spus?

Cu intuiţia lui, Armand simţise atunci că, de fapt, sinistrul portret făcut Căpitanului de către Pavel Candrea îl uluise pe Călin Merdea. În mai 1946, în timpul procesului lui Antonescu, în pauzele dintre şedinţele de audiere a martorilor şi pledoariilor, stătuse de cîteva ori de vorbă cu el. Curios era la acest om că, pentru el, procesul lui Antonescu şi al acoliţilor săi nu era decît un spectacol sinistru, ce-i drept. El înţelegea foarte greu semnificaţia politică a celor auzite acolo în acele zile. Băţoşenia

Mareşalului făcea asupra lui Merdea o impresie covîrşitoare. Sigur că, în comparaţie cu ceilalţi acuzaţi, încolţiţi de către acuzatorii publici, citîndu-li-se date precise, care se apărau înverşunaţi, dar penibil, această dîrzenie a fostului conducător părea un lucru deosebit. Mareşalul era singurul dintre acuzaţi care îşi asuma răspunderea unor fapte reprobabile, dar ceea ce nu înţelegea Merdea era faptul că recunoaşterea unor crime nu făcea din acesta ceva mai puţin odios. Şi îngăduinţa tacită faţă de măsurile luate de Mareşal, în numele legilor războiului, al dreptului pe care îl are un şef de stat să iscălească decizii grave, cum ar fi fost aceea a uciderii a sute de mii de oameni într-un război sau a exterminării în masă a altora în lagăre, poate 314 că i se păruse normală lui Merdea.

Cu o inconştienţă senilă, Merdea îi amintise lui Armand, tot într-una din pauzele procesului, că, de fapt, Mareşalul avea şi unele merite politice pe care le putea invoca, cu acest prilej, şi asta apropo de schimbul de cuvinte dintre acuzatorul public şi fostul Mareşal, la care asistaseră şi el şi Armand şi care-i readusese în minte lui Merdea, fără ca la această dată (1946) ziaristul să mai pomenească de cele petrecute cu patru ani în urmă. „Ţii minte, domnule Sachelarie, că, printr-un adevărat noroc, am fost implicat în descoperirea profesorului Vrăbiescu, despre care s-a pomenit în acest proces?“

Era adevărat. Şi atunci întîmplarea jucase un rol deosebit. Ancheta întreprinsă de Serviciul Secret condus de Eugen Cristescu şi mai ales de către inspectorul-şef Mizdrache stagnase cîtva timp. Lucrurile băteau pe loc, şi asta pentru că mîna nemţilor nu putea fi forţată. Se exercita o supraveghere discretă asupra Ambasadei din Calea Victoriei şi a cîtorva centre nemţeşti din Capitală şi din provincie. De ceea ce erau siguri oamenii lui Mizdrache, pînă la un moment dat, era faptul că profesorul Vrăbiescu nu fusese scos din ţară. Aeroporturile fuseseră supravegheate cu atenţie, chiar cele militare, de către o întreagă armată de agenţi civili sau din Contrainformaţii. Se adoptase

tactica aşteptării. Oamenii Gestapoului aşteptau un moment de neatenţie al oamenilor poliţiei, fiind conştienţi că aceştia stau la pîndă şi că nu pot face nici o mişcare în sensul dorit. Şi iată că, pe neaşteptate, într-o după- masă pe la cinci, în biroul lui Mizdrache îşi făcuse apariţia Călin Merdea.

— Bună ziua, zisese el, aşezîndu-şi pălăria de panama abia cumpărată pe un scaun alăturat.

— Ce s-a mai întîmplat, domnule Merdea? Dumneata ori ai un fler nemaipomenit, ori o baftă chioară. Probabil că mai ai vreo ştire interesantă pentru mine...

— E-he-he-he! behăise el după prostul său obicei. Ar trebui să vă cer un premiu mai consistent pentru cele ce am să vă spun acum.

— E chiar atît de important?

Inspectorul-şef îl măsurase cu o privire de expert „Asta nu-i tîmp'it, dacă mă gîndesc bine, şi cade ca prostul exact în locurile cele mai interesante. Lumea nu-1 ia în 315 seamă, clămpăneşte, el trage cu urechea şi uite că cine ştie ce lucruri a aflat."

— Domnule Merdea, bei un coniac, ceva, ca să-ţi faci curaj?

— Coniac nu, dar o cafea parcă aş bea. E ora cînd, de obicei, trag un somn. Dar am venit întins la dumneata, că nu mai puteam să mai rabd.

Picior peste picior, cu ochii bulbucaţi de broască, din cauză că nu purta ochelari, deşi avea nevoie, încă nesigur de unde să înceapă povestirea, dîndu-şi şi puţină importanţă, ca orice om care aduce o veste interesantă, Călin Merdea îşi ştersese fruntea cu o batistă (toate aceste detalii, reproduse aproape exact, inspectorul-şef i le dăduse lui lonescu-Tismana, în prezenţa lui Armand, care îi recunoştea lui Mizdrache talente remarcabile de portretist):

„Domnule Mizdrache, am aflat unde e ţinut ascuns profesorul Vrăbiescu".

„Cînd am auzit una ca asta, domnule Tismana, să mă scuzaţi, am crezut că fac pe mine. De unde aia mă-si dăduse ăsta peste

urma lui Vrăbiescu, cînd noi, concen- trînd toate forţele, cu ochii în patru, n-am reuşit să găsim nici un indiciu?"

„Spune, Mizdrache, nu mai mă fierbe!“ exclamase ministrul, excitat şi el de atîta mister.

„Pe scurt, şi domnul Armand ştie mai bine, ipochimenul ăsta vrea să se ajungă. Şi ce s-a gîndit el: cum să facă mai repede carieră altfel decît luînd de nevastă o nemţoaică?"

„E adevărat, recunoscuse Armand. Intr-o seară, eram cu Pavel Candrea şi cu Călin Merdea la *Capsa,* cînd acesta din urmă m-a rugat să-1 introduc în cercurile nemţeşti. Chestiunea n-ar fi fost un capăt de ţară, dar aşa cum îl ştiţi şi dumneavoastră, domnule ministru, de la omul ăsta te poţi aştepta la orice, aşa că am fost foarte prudent şi l-am amînat.“

„Numai că el, continuase Mizdrache, văzînd că dumneata nu te înghesui să-i deschizi o frumoasă carieră, şi-a căutat singur şi a găsit-o pe una, Ethel Wassermann.[u]

„Ethel Wassermann, ce nume, Dumnezeule! exclamase Tismana. De el sunt legate numai două chestii: Wassermann era un romancier şi celălalt lucru nu vi-1 mai spun, că-1 cunoaşteţi cu toţii. In sfîrşit, zi-i mai de- 316 parte, domnule Mizdrache."

„Această Ethel Wassermann este de profesiune soră medicală la spitalul profesorului Busbaum, deschis provizoriu într-o aripă a Institutului Cantacuzino şi unde sunt trataţi ambuscaţii de război, bolnavii psihici de pe front."

„Nu văd legătura cu profesorul Vrăbiescu", spusese ministrul.

„încă puţin şi ajungem şi la el. Cunoscînd-o pe această domnişoară, pe care noi am şi reperat-o şi care locuieşte chiar în spital, în aripa rezervată personalului de serviciu, Călin Merdea, ca omul, i-a făcut vizite destul de dese. Nemţoaica nu-i nici ea Greta Garbo, dar nici Merdea nu arată ca un Făt-Frumos. Probabil că, suntem între bărbaţi, ţărănoiul nostru are vreun atribut, aşa, mai dezvoltat, pentru că domnişoara, cel puţin după spusele lui, îl ţine ca-n palmă. El nu e un sărăntoc, mai cîştigă un ban pe la ziare, dar e cam pomanagiu. Aşa că, ducîndu-se la

damă, ce credeţi că a aflat de la domnişoara, pardon de expresie, Wassermann? în clinica de nevropaţi a profesorului Busbaum, bine păzit, închis într-o rezervă, se află profesorul Vrăbiescu. Drept care băiatul a venit la mine, mi-a mărturisit tot şi iată-mă, domnule ministru, în situaţia de-a vă putea spune tot. Ca să raportaţi Mareşalului ar fi bine, pentru că asta l-ar mai linişti, dar ca să vă aşteptaţi că el va mai face vreun protest pe lîngă Killinger, să nu aveţi nici o speranţă. Intîi că i-am alarma pe nemţi şi asta n-ar fi bine, al doilea, că baronul ar nega că în spitalul lor s-ar afla profesorul Vrăbiescu. După părerea mea nu rămîne decît o soluţie: să-1 răpim."

„Mizdrache, sigur că profesorul trebuie răpit, dar de ce s-o facem noi? Parcă ţi-am mai spus o dată! Hai să ne folosim de fata lui Vrăbiescu, care ne poate duce ca o momeală şi la cea de-a doua ţintă, la comunişti. Noi putem să încercăm să-1 răpim pe Vrăbiescu, dar riscăm ca, nereuşind, să intrăm în conflict cu autorităţile germane şi Mareşalul n-o să se solidarizeze cu noi. Aşa încît fă într-un fel ca aceşti oameni, care au zădărnicit experienţa cu proiectilul termic al lui Vrăbiescu, să fie împinşi să meargă ei să-1 elibereze pe acesta."

Inspectorul-şef mai avea o îndoială:

„Domnule ministru, credeţi, cu adevărat, că au vreun interes comuniştii să-şi rişte pielea, salvîndu-1 pe Vrăbiescu?" 317

„Bineînţeles, uiţi raţionamentul meu? Pe ei nu atît Vrăbiescu îi interesează, cît proiectilul termic. Lăsîndu-1 pe profesor în mîna lor, ei ştiu mai bine decît oricine că experienţa va fi reluată şi că atunci nu vor mai putea să o zădărnicească, pentru că va fi mult mai complicat/[4]

„Aveţi dreptate. Aşadar...[44]

„Aşadar, Mizdrache, încearcă să-i faci pe aceşti oameni să acţioneze ca să scoatem castanele din foc cu mîinile lor, iar dacă faptul nu se produce în cîteva zile, vom prelua noi afacerea."

„E foarte bine ceea ce spuneţi, domnule ministru, numai că oamenii pe care eu vreau să-i informez de soarta lui Vrăbiescu şi

pe care trebuie să-i determin să-1 răpească nu pot fi găsiţi la colţ de stradă."

Tismana rîse franc.

„Ai dreptate, dar drumul cel mai scurt dintre ei şi dumneata se poate parcurge cu ajutorul acelei fete. Mi-ai spus că ai lăsat-o în libertate. Ai vreun indiciu că s-ar fi în- tîlnit pînă acum cu Tronaru acela sau cu altcineva?"

„încă nu. Şi tocmai aşteptarea asta mă scoate din sărite. Sunt convins că individul ăla nu i-a lăsat adresa lui de-acasă, că nu era prost s-o facă. Aşa că numai o întîm- plare poate să îi adune laolaltă..."

Inspectorul-şef Mizdrache nu avea de unde să ştie că *întâmplarea* despre care vorbea avea să fie provocată tocmai de prezenţa lui Armand Sachelarie la această convorbire.

IV.

CAMERA CU GRATII

Conflictul dintre Gerda Hoffmann şi maiorul von Braun avea să cuprindă, odată cu trecerea timpului, implicaţii foarte mari. Dar nici unul din cei doi protagonişti încă nu realizau, la acea dată, proporţiile la care se ajunsese, şi nu numai din vina lor. La 27 mai 1942, în Cehoslovacia, şeful Gestapoului, Heydrich, fusese atacat de către un grup de patrioţi şi murise după cîteva zile, în afara consecinţelor pe care le-au avut de suportat făptaşii şi răzbunarea organelor de represiune germane, vezi Lidice, mai pot fi evocate mişcările imperceptibile, dar cu grave consecinţe din cadrul Gestapoului. Ne aflam la începutul rivalităţii sîngeroase dintre Himmler şi Canaris, iscată de concurenţa dintre serviciile secrete ale armatei şi Gestapoului. În mic, faptul că şi maiorul Braun şi doamna Gerda Hoffmann informau pe superiorii lor despre afacerile care se făceau în România, pentru persoane care au rămas şi astăzi necunoscute, aflate în posturi de mare răspundere în Germania, nu reflecta decît dorinţa de îmbogăţire rapidă, la toate nivelurile, a celor care vedeau în război un mijloc de parvenire rapidă. Nu era un lucru nou,

pentru că, odată cu înfiinţarea de către Himmler a acelor grupe de luptă *Einsatzgruppen,* alcătuite din SS-işti şi agenţi ai poliţiei naziste *SD* şi *Gestapo,* de fapt se instituise jaful organizat. Încă în 1938, Schel- lemberg, la ordinele lui Heydrich, pregătise aceste grupe de luptă înaintea invadării Cehoslovaciei. Ele aveau un dublu scop: acela al epurării populaţiei civile prin teroare şi al organizării transportului în Reich a tuturor 319 bogăţiilor din ţările ocupate. Încă din '41, în textele oficiale şi rapoartele armatelor germane, apăruseră expresii ca: *„infiltrare", „măsuri de însănătoşire", „epuraţie", „măsuri speciale", „regim special"* şi arareori cuvintele: *„lichidare"* sau *„execuţie".*

Aceste *Einsatzgruppen* fuseseră alcătuite pe baza unui acord intervenit între conducerea *R.S.H.A.* şi *O.K.W.,* în acest scop încheindu-se un acord cu militarii, care prevedea *drepturile* grupei lor de luptă în spatele trupelor de pe frontul de răsărit. Instrucţiunile lui Heydrich fuseseră categorice: trebuia nu numai ca armata să tolereze prezenţa *grupelor de luptă* în spatele său, dar şi ca serviciile responsabile ale armatei să fie categoric obligate să asigure tot sprijinul oricărei acţiuni întreprinse de *Einsatzgruppen* şi de către comandourile *Sipo* şi *S.D.* Armata era obligată deci să sprijine *Einsatzkommando-urîle,* să le aprovizioneze cu benzină şi alimente, să le pună la dispoziţie reţeaiia ei de legătură. Pe front, în teritoriul U.R.S.S., cele mai cunoscute operaţii pînă la data la care ne aflam, se puteau cita execuţiile de la Riga, unde muriseră 35 000 de persoane, terminate cu raportul din 31 octombrie 194.1 al *Obergruppenführer-ulvà* SS, von dem Bach-Zelewski, care putuse să-i raporteze lui Hitler: „în Letonia nu mai există nici un picior de evreu". Mai era cunoscută operaţia *Cottbus,* condusă de generalul SS von Gotteberg. Asasinatele în ambele cazuri erau însoţite de jafuri sistematice, adunîndu-se şi trimiţîndu-se în Germania tot ceea ce putea fi utilizat: încălţăminte, piei, haine, bijuterii, aur, obiecte de valoare. Dar cum România nu era o ţară ocupată, în afara jafurilor oficiale organizate prin societăţile

mixte germano-române şi pentru că Mareşalul Antonescu refuzase predarea evreilor către organele de represiune nemţeşti, printr-o înţelegere tacită, funcţionarii superiori ai Ambasadei, generalii şi ofiţerii superiori aveau dreptul de a trimite aşa-numitele pachete sau cadouri către rudele lor din patrie. În valizele diplomatice, în pachetele curierilor, sau pur şi simplu prin poştă, zeci de mii de colete plecau, anual, din ţară, vameşii români neîndrăznind să le desfacă.

Doamna Gerda Hoffmann, mai bine orientată în ceea ce priveşte realităţile româneşti, alesese o cale mai sigură şi mai subtilă pentru transmiterea de valori dincolo de 320 graniţele României: ea nu achiziţiona bijuterii decît foarte rar şi de la persoane foarte sigure. Asta neînsem- nînd că în România, la acea dată, nu existau bijuterii care să tenteze pe cei care ar fi vrut să le cumpere, dar posesorii lor nu erau încă sărăciţi şi nu începuseră încă, cel puţin la acea dată, transferul valorilor în băncile elveţiene. Însă cu acelaşi folos şi cu mari cîştiguri, pentru că la orice tranzacţii secretara maiorului von Braun primea un comision de zece la sută din valoarea obiectelor achiziţionate, doamna Hoffmann achiziţiona covoare, mobilă stil şi tablouri, lucruri care păreau proprietarilor lor mai puţin importante dar, în realitate, nu erau mai puţin preţioase. O vreme maiorul von Braun nu văzuse în această activitate a secretarei sale un lucru jenant. Credea că doamna Hoffmann, neavînd ce face cu banii pe care-i primea, achiziţionează lucruri pe care le trimitea rudelor din Germania, ca să le facă plăcere. Pe urmă îşi dăduse seama că persoanele care primeau pachetele venite din România, cu toată discreţia adreselor şi a numelor necunoscute, aveau în spatele lor oameni amestecaţi în camarila aflată în jurul lui Hitler. Fisurile teribilului aparat de represiune reprezentat de poliţia secretă germană încă nu se iviseră. Atîta vreme cît războiul mergea bine, o concordie uşor de înţeles îi unea pe jefuitori. Dar asta nu însemna că von Braun, vechi ofiţer al Gestapoului, nu simţise, o clipă mai devreme, ceea ce avea să aducă viitorul. Şi deodată se

ivise în mintea lui ideea că secretara sa poate fi şantajată pentru serviciile pe care le face unor oameni aflaţi în anturajul Führerului. Îndrăzneala presupunerilor lui nu mergea pînă la ideea că însuşi mareşalul Goering, mare amator de tablouri bune (el se înfruptase pînă atunci din plin din muzeele franceze), ar putea să fie clientul discret, prin interpuşi bineînţeles, al acestei neînsemnate doamna Gerda Hoffmann. Dar, ca orice ofiţer de poliţie care cunoaşte valoarea informaţiilor cît ar fi ele de neînsemnate şi a posibilităţilor pe care le lasă deţinerea de secrete personale despre unii oameni, căutase să facă din negoţul ilicit al doamnei Hoffmann un mijloc de presiune asupra celor care ar fi putut hotărî, la un moment dat, chiar soarta lui în armată. Rapoartele întocmite de maior ajunseseră unde trebuia, dar tot unde trebuia se găseau şi oameni ai discretului client al doamnei Hoffmann, care o informaseră pe aceasta de neloialitatea şefului ei. Şi cum nici von Braun nu era un sfînt, 321 folosind şi el poziţia pe care o avea şi relaţiile cu cei din guvernul Antonescu pentru a facilita unele achiziţii şi transporturi de cereale şi mărfuri şi avînd grijă ca sumele rezultate din aceste comisioane să fie depuse, sub un cifru şi un nume fals, la aceleaşi bănci unde cei mai mulţi dintre grangurii vremurilor tulburi de atunci îşi depuneau cîştigurile, Gerdei Hoffmann nu-i fusese prea greu să întocmească, la rîndul ei, rapoarte secrete către cei ce aveau interes să ştie despre fiecare cîte ceva şi să noteze undeva ce făceau, în timpul liber, ofiţerii Gestapoului.

O discuţie tăioasă, nu lipsită de ameninţări, avusese loc la locuinţa doamnei Hoffmann din strada Londra cu cîtva timp în urmă. Fusese un scurt schimb de replici, cărora femeia nu-i dăduse importanţa cuvenită, pentru că, deşi îl cunoştea foarte bine pe von Braun, nu bănuia că acesta va merge prea departe cu ameninţările. Logic vorbind, n-aveau, nici unul dintre ei, interesul ca un conflict pe faţă să fie în atenţia superiorilor lor. Dar odată declanşate rapoartele, denunţurile, lucrurile nu mai puteau fi oprite. Asta şi explică de ce, într-una din dimineţile

lunii mai a anului 1942, maiorul von Braun îl rugase pe şoferul său Kurt să treacă după ora 20 pe la biroul său, pentru că avea să-i facă o comunicare confidenţială. Acesta, disciplinat, fusese la opt fără cinci în anticamera maiorului, aşteptînd să fie invitat dincolo de uşa capitonată, lucru care se şi petrecu, exact la ora fixată.

— Bună seara, dragul meu Kurt, poftește! făcuse maiorul von Braun, introducîndu-1 în biroul său, aflat într-o aripă a unei clădiri de pe cheiul Dîmboviţei, pe strada Cometei sau cam aşa ceva, la etajul doi, unde serviciul secret al armatei germane avea unul din locurile lui de lucru.

Kurt aşteptase ca ofiţerul să se aşeze în fotoliul său şi să fie invitat la rîndul lui să ia loc.

— Stai! zisese von Braun.

Şoferul se aşezase. Privise o clipă la portretul lui Hitler aflat deasupra biroului lui Braun şi făcuse o mutră îngrijorată. In clădire nu se afla nimeni, în afara santinelelor, asta băgase de seamă încă de la venirea lui aici.

— Bei ceva? întrebase maiorul.

„Trebuie să fie ceva foarte serios dacă îmi dă şi de băut“, gîndise Kurt.

322 — Dacă se găseşte, nu refuz.

— Foarte bine! O să bem un snaps de Schwerin. L-am primit ieri de-acasă. O sticluţă de rachiu. Te cinstesc pentru că îmi eşti foarte simpatic.

Maiorul umblase în biroul lui, scosese sticla, două păhărele, le umpluse, îl lăsase să golească de două ori măsura aceea şi, pe urmă, o luase uşurel, cum şoferul nu era obişnuit să-1 ştie pe superiorul său.

— Kurt, lucrăm de mulţi ani împreună. Ţii minte timpurile glorioase din Polonia? Atacul postului de la Glei- witz, în Silezia...

— Am lucrat ca nişte îngeri...

— Trebuie să recunosc că aşa a fost. Acolo ai primit şi o decoraţie, parcă.

— Chiar aşa.

— Mai bei un şnaps?

— Cum nu, cu plăcere!

Von Braun părea că se gîndeşte la ceva foarte îndepărtat şi complicat.

— Aş vrea să-ţi fac o confidenţă, Kurt. Operaţia ştii cum s-a desfăşurat?

— Cum să nu? îmi amintesc foarte bine toate amănuntele.

— Ei, ar mai fi nişte detalii pe care nu le cunoşti prea bine.

— Vreţi să-mi povestiţi ceva despre cei doisprezece morţi?

— Exact, Kurt! Vezi ce băiat deştept eşti? Ai şi ţinere de minte; asta este foarte bine pentru un soldat german. Dealtfel, nu te-am ales întîmplător ca şofer, pentru că în împrejurările prin care am trecut noi doi trebuie să fii întotdeauna sigur de omul de lîngă tine.

— Şi dumneavoastră n-aţi fost sigur de mine?

— Vai, cum se poate spune aşa ceva, dragul meu Kurt? Noi am trecut prin nişte încercări tragice. Un şofer mai puţin abil decît tine nu mi-ar fi salvat viaţa în acel atentat. Ai avut o prezenţă de spirit remarcabilă. Şi un reflex de adevărat as al volanului.

Kurt, sergent-major al armatei germane, 23 de ani, tuns scurt, cu o mutră de măcelar, cu nas turtit la o încăierare, de profesie căruţaş, condamnat de trei ori pentru jaf, rîse măgulit de cele ce auzea.

— Ceea ce aş vrea să-ţi amintesc însă, spuse maiorul

von Braun, e faptul că dacă eu îţi datorez ţie viaţa, şi tu 323 îmi datorezi mie viaţa. Trebuia să fii al treisprezecelea mort la atacul postului de radio polonez de la Gleiwitz.

— Ştiu, domnule maior.

Urmă o secundă de tăcere.

— Vreau să-ţi mai spun, adăugă von Braun, că nu te-ai purtat prea frumos în Polonia.

— Asta-i cam adevărat.

— Ai impulsiuni regretabile. Ai omorît oameni şi cînd a trebuit

şi cînd n-a trebuit. Orice vizită în lagăre se solda cu reproşuri care mi se făceau din cauza ta. Ba de vreo două ori cei de la Comandament au vrut chiar să te lichideze. Trebuie să-ţi spun că mi-am pus obrazul în joc pentru tine şi pentru asta trebuie să-mi porţi totdeauna o recunoştinţă pe care eu airi s-o apreciez în funcţie de faptele tale. *Prosit!*

Maiorul golise şi el al doilea pahar de şnaps şi-i mai turnă unul lui Kurt.

— De fapt unde vreţi să ajungeţi, domnule maior?

— Kurt, suntem între bărbaţi. Am făcut amîndoi multe lucruri împreună. Şi permise, şi nepermise, nu vreau să le evoc aici, nu e cazul. Pe noi ne leagă ceva mai mult decît o camaraderie de arme. Ne leagă o idee pe care o servim.

Fostul ocnaş, condamnat pentru viol şi jaf organizat, scos din puşcărie ca să fie asasinat într-o uniformă poloneză şi supravieţuind printr-o minune sau printr-o în- tîmplare, nu înghiţea limbajul emfatic, aşa că o retează scurt:

— Domnule maior, intraţi direct în subiect! N-o să mă supăr. Am atîtea pe conştiinţă, ce mai contează încă ceva în plus?

În ochii lui von Braun sclipi o mulţumire pe care nu şi-o putuse înfrîna.

— Iţi mulţumesc. Am bănuit că eşti un om cu care am să mă înţeleg.

— Daţi-i drumul!

— Kurt, dragul meu, înainte de orice, îţi promit o permisie de o lună de zile în Germania. Te-oi fi săturat şi tu de stat între străini, poate vrei să-ţi mai vezi prietena, bănuiesc că ai o prietenă, dacă nu mai multe. Doreşti să te întîlneşti cu amicii, să bei cîteva halbe de bere, să mă- nînci un *ausbain* făcut bine, pregătit de un om care se 324 pricepe, în sfîrşit, să uiţi niţel de război.

— Vă mulţumesc, domnule maior, sunt al dumneavoastră.

— Asta în afara unei propuneri de avansare, pe care o voi întocmi chiar astăzi şi o voi trimite la Berlin.

— Deci, despre ce-ar fi vorba?

— Scumpul meu Kurt, în relaţiile dintre oameni, aşa cum ştii foarte bine, există perioade foarte bune de înţelegere şi dragoste, cînd ţi-ai da viaţa pentru celălalt, dar şi clipe de cumpănă, cînd unii dintre prieteni trădează şi trebuie pedepsiţi. Ce spui de treaba asta?

— Spun că cei ce trebuie pedepsiţi merită să fie pedepsiţi. Uite, de pildă eu, am făcut puşcărie cu un băiat din München, îl chema Klaus, era cizmar, îşi omorîse nevasta din gelozie. Un caraghios, n-ai fi dat doi bani pe el. Plîngea toată ziua. Îl ajutam să care tineta, munceam pentru el, nu ştiu de ce voiam să-i fac numai bine.

- Şi...

— Şi împrietenindu-ne foarte bine în celulă, m-am apucat să-i vînd nişte ponturi, să-i povestesc tot ce aveam pe suflet şi cînd colo, el era un turnător de groază. Asta nu mi-a mai plăcut şi, cum am ieşit afară din puşcărie, l-am căutat.. El scăpase mai devreme, pentru că era înţeles cu directorul puşcăriei. L-am găsit şi bineînţeles că a avut parte să-i cadă în cap o ladă cu cuie de pe o schelă şi că l-am înmormîntat, plîngîndu-1 din toată inima...

— Te înţeleg foarte bine, scumpul meu Kurt, eu nu voiam decît să te consult într-o chestiune foarte delicată. Pe doamna Hoffmann o cunoşti...

— Cum să nu?

— Lucrăm împreună din Polonia. E o femeie respectabilă, de familie bună. O femeie în care am avut multă încredere, aşa cum ai avut şi tu încredere în prietenul tău. Numai că... Cum se întîmplă în asemenea cazuri, pe cei care ştiu foarte multe lucruri îi mănîncă limba.

— Înţeleg! făcuse Kurt, frecîndu-şi nasul de boxer şi privindu-1 drept în luminile ochilor pe maior.

— Doamna Hoffmann are prostul obicei de a-i informa pe superiorii noştri de la Berlin despre tot ceea ce facem noi. Acuma tu mă cunoşti pe mine, Kurt. Ştii că dacă am exagerat vreodată,

am făcut-o pentru binele patriei, pentru ideea de care îţi vorbeam mai înainte. Dar să mi se pună în spinare lucruri odioase, asta nu mai înţeleg. Un amic de la Berlin m-a informat că această 325 doamnă, repet, respectabilă, de familie bună, a insinuat într-un raport că aş fi un om care s-a vîndut serviciilor secrete engleze. Spune, Kurt, că mă cunoşti foarte bine! Zi şi noapte, iarnă şi vară, prin zloată, înfruntînd mari primejdii amîndoi, m-ai dus cu maşina unde a fost nevoie. Unde am putut eu să mă întîlnesc cu aceşti oameni cărora să le vînd secrete de Stat? Nu e o infamie? Pe urmă, bănuiesc că din aceste rapoarte, oricum ai lua-o, nu poate lipsi nici numele tău. Aşa că judecă asupra consecinţelor.

Inspectorul-şef Mizdrache se vedea din cînd în cînd cu dansatoarea Jo-Jo. Intîi, un telefon la barul *Fu-Ciang,* în timpul repetiţiilor de la prînz. Niciodată vocea lui Mizdrache. De treaba asta se ocupa Ciripoi, ce se dădea cînd inspectorul financiar de sector, Crăciunescu, care vrea să întrebe ceva în legătură cu o casă pe care ea ar fi vrut s-o cumpere, cînd un prieten din provincie, în trecere prin Bucureşti. Telefonul suna undeva, într-o încăpere mică aflată lîngă fossa orchestrei barului şi, după ora respectivă, celelalte fete din balet ştiau că era vorba de Jo-Jo.

— Sună, tu, care te urci! Să vezi pe cine caută.

Maestrul de balet se enerva de întreruperile care aveau loc din ce în ce mai des, ameninţîndu-le:

— Fetelor, o dăm dracu, aicea nu-i tractir! Mai lăsaţi telefoanele, că eu n-am timp, la 3 trebuie să fiu la Operă. După ce vă mişcaţi ca nişte boarfe, că numai dansatoare nu sunteţi, mă mai ţineţi şi de la mînă!

Urca cîte una din ele, în fugă, şi ridica receptorul; de sus, se auzea vocea ei piţigăiată:

— Cu cine? Vorbiţi mai tare, că nu se aude. Aicea e repetiţie. Da... bine... cu Lili... (sau cu Monica, sau cu doamna Jo-jo). Imediat...

Jo-jo avea dublă repetiţie: cu maestrul de balet, pentru mişcarea în grup cu corpul de balet şi cu pianistul cu care repeta

noile cîntece nemţeşti, lansate la Berlin sau la Hamburg, auzite mai întîi la posturile de radio sau deslușite, pur şi simplu, pentru prima oară, după ştimele muzicale. Erau, în general, nişte melodii soldăţeşti, vorbind despre viaţa plină de primejdii a celor de pe front, 326 despre iubitele lăsate acasă; în general, propaganda dom- nului Goebbels îi ţinea bine struniţi pe compozitori şi poeţi, pentru că, în afara unui aer nostalgic, textele şi melodiile nu aveau nimic plîngăcios. Se cîntau şi cîteva cîntece în ritm de marş, foarte gustate aici la *Fu-Ciang,* locul de întîlnire al ofiţerilor veniţi de pe front, cu reputaţie pentru programul său reuşit şi băuturile bune.

Jo-jo urca în grabă scările, găsea telefonul pe mica măsuţă de marmură şi întreba cu glasul ei uşor voalat de fumat şi de alcool:

— Alo! Cine e?

— Tu eşti, Jo-Jo?

— Eu! Dar cine întreabă?

— Crăciunescu. (Alteori din pîlnia telefonului se auzeau şi alte nume; cîntăreaţa de 28 de ani avea destui prieteni cu care îşi toca timpul liber.)

— In chestiunea aceea, cu *ştii tu cine,* zicea, la celălalt capăt al firului, Ciripoi. Ar fi bine să treci după-masă pe la cinci, ori astă-seară după program.

— Bine-bine! mormăia Jo-Jo, spunîndu-şi în gînd: „Nu se mai satură nici taurele ăsta, eu nu ştiu ce-i cu bărbaţii ăştia; să cîştige bani şi să se culce cu femeile, altceva nu fac nimic."

Trîntea telefonul în furcă şi cobora scările reluîndu-şi repetiţiile cu acompaniatorul. Lili, Monica sau altă fată o întrebau peste umăr, în timp ce-şi făceau exerciţiile cu maestrul de balet:

— Cine a fost, tu?

— Cine să fie? Tot inspectorul ăla financiar, cu casa.

Mi-a luat o mulţime de bani pînă acum.

— Aiurea! Zexe! Aşa-i zice acuma... inspector la finanţe... Moş Crăciun cu...- lată! (Aceşti *iepuraşi* de balet, cum îşi ziceau între ele fetele, aveau un limbaj scandalos care nu mai ultragia

urechile nimănui.)

Dar după cîteva secunde, barmanul Emst, care supraveghea, fără a avea aerul că o face, toate mişcările din local, se apropia discret de Jo-Jo şi o întreba:

— Tot el a fost?

— Dar cine vrei să fi fost? Sfîntul Petru?

Pentru toată lumea, pur şi simplu Emst, fără alt nume, barmanul de la *Fu-Ciang* era de fapt cel ce răspundea de localul rău famat, cel ce făcea toate angajările şi raporta maiorului Muller tot ce se petrecea sub acest acoperiş. De socotelile, contabilitatea şi toate angaralele administrative 327 în aparenţă se ocupa doamna Gerda Hoffmann, care declara cui voia s-o asculte şi cui nu, că îşi investise o sumă mare de bani în acest local.

Pentru cei din anturajul maiorului Braun şi al doamnei Hoffmann, pretextul era destul de subţire. Ei se aflau în meserie, ştiau ce lucruri face doamna Hoffmann aici şi, în general, nu veneau la *Fu-Ciang* decît dacă erau în misiune sau nu aveau un alt loc unde să-şi petreacă o seară. Ceea ce rămăsese însă secret pentru toată lumea era faptul că Ernst, barmanul, era cel care răspundea politic direct de tot ce se petrecea în acest bar. Întrebată de către von Braun cine este patronul acestei oficine, doamna Hoffmann ezitase să dea vreun răspuns.

— Înţeleg, zisese maiorul. E un secret profesional... Şi făcuse o estimare mentală, socotind că singurii care ar fi putut fi bănuiţi de a controla afacerile de la *Fu-Ciang* nu puteau fi decît trei inşi: portarul, cu care lucrase o vreme, un anume Geller, un zdrahon de doi metri înălţime, fost boxer, care se ocupa cu evacuarea celor care întreceau măsura la băutură, şi erau destui şocaţi de pe front, care terminau petrecerile de la bar într-o teribilă criză de nervi, scoţînd pistoalele şi trăgînd orbeşte în aer; şeful orchestrei, Knochen, un tip titirisit, preţios, cochet ca o femeie, care se ruja în fiecare seară înainte de a lua conducerea orchestrei barului, muzician fin, îmbătîndu-se cam o dată pe

lună, după spectacol, cînd rămînea singur la pian, cu prietenul lui din orchestră, un violonist ciudat, cu o figură de matroană, pe nume Helldorff, sau chiar misteriosul pitic Blomberg, venit cu circul Busch, care îşi făcea numărul împreună cu un arlechin şi cu o dansatoare, toţi trei nedespărţiţi, jucîndu-şi rolul de artişti în această lume amestecată şi atît de suspectă. Pe Emst, von Braun avea să-1 bănuiască foarte tîrziu, pentru că părea un tip bleg, îndrăgostit lulea de Jo-Jo, un nemţăloi de la Sibiu, despre care nu ştia că avea un mare grad în *Ab^~ wehr* şi că fusese recrutat încă din 1936 pentru asemenea servicii.

Cu Emst, Jo-Jo se vedea totdeauna după vizitele pe care aceasta i le făcea lui Mizdrache. La început, inspectorul-şef nu fusese o ţintă pentru adevăratul patron al barului *Fu-Ciang,* dar, odată începută legătura cu Jo-Jo şi aflînd despre cine este vorba, Emst aruncase la rîndul 328 lui o nadă prin această femeie în treburile poliţiei secrete româneşti. Nu-şi făcea mari iluzii, pentru că bănuia că un om de profesie, cum era Mizdrache, nu putea să fie atît de imprudent încît să discute secretele sale cu prima femeie întîlnită. Dar iată că, tocmai din pricina profesiunii lui, Mizdrache îi oferise lui Ernst prilejul de-a afla ceea ce îi privea pe ei, cei de la *Fu-Ciang.* După prima vizită făcută inspectorului-şef, Jo-Jo fusese cercetată scurt, cu brutalitate:

— Spune-mi, ce ţi-a propus individul?

În situaţia acestei femei nu aveai ce să faci decît să joci pe două planuri, şi ea jucase de la început pe două planuri. Îi răspunsese cu francheţă neamţului:

— Domnul Mizdrache vrea să ştie ce se întîmplă aici, cine este patronul barului şi ce-i cu piticul ăla al nostru.

Primele două obiective ale curiozităţii inspectorului- şef i se păruseră fireşti lui Ernst. Aşa ar fi procedat oricine. Dar piticul?

— De ce-1 interesează Blomberg?

Emst nu ştia nici el că acesta fusese ucigaşul lui Arghirescu. Sigur, bănuia că prezenţa lui la Bucureşti nu era deloc întîmplătoare, chiar dacă venise cu un circ renumit, cum era

circul *Busch,* după cum nu era întîm- plător că această femeie, Jo-Jo, nu fusese plantată aici de către serviciile secrete româneşti cu intenţia de a-i spiona pe ei. Într-un astfel de joc complicat, toată lumea vrea să afle cîte ceva şi se lucra după principiul: „îţi dau, îmi dai.“ Era ca la un dans unde fiecare îşi schimba partenerii în speranţa că, culegînd de ici de colo cîte ceva, se poate reconstitui cîte o informaţie interesantă sosită pe diferite canale. Totul era să ştii de la început ce vinzi şi ce cumperi şi dacă preţul era meritat sau nu. Oricum, curiozitatea lui Mizdrache faţă de Blomberg (el nu vedea nici o legătură între prezenţa acestui pitic şi cazul Arghirescu, pe care îl ignora) îi era suspectă. Jo-Jo primise deci misiunea ca, sub aerul de dansatoare care nu e preocupată decît de „arta“ ei, să afle de ce Mizdrache vrea să ştie ce-i cu Blomberg, ce face, sau ce urmăreşte. Intre- bînd-o pe Gerda Hoffmann dacă poate să-i spună ceva despre inspectorul-şef al Siguranţei, aceasta îi dăduse un raport succint despre activităţile lui Mizdrache.

— Periculos? întrebase Emst.

— Foarte inteligent.

— Ce să înţeleg? 329

— Trebuie sà înţelegi că omul poate fi un adversar redutabil la un moment dat, dar că nu crede prea mult în meseria lui.

— Bănuieşti că ni l-am putea apropia?

— Nu ne suferă. Îi suntem profund antipatici. Nu va colabora decît dacă va fi şantajat, sau dacă se va afla într-o mare primejdie.

— Ai idee de ce îl interesează Blomberg, piticul nostru?

Gerda Hoffmann făcuse imediat legătura între prezenţa acestuia şi cazul Arghirescu, pe care-1 ştia mai bine, dar îi răspunsese vag lui Emst:

— Nu-mi dau seama!

De fapt, pe Gerda Hoffmann nu cazul Arghirescu o interesa. Ea trebuia să fie mereu în gardă chiar faţă de cei cu care lucra. Rapoartele pe care le întocmea erau trimise la Berlin lui Müller,

cît timp acesta se afla acolo. Cînd acesta venea în scurte inspecţii în România, discuţiile lor aveau ca subiect tocmai fisura care se ivise în serviciile secrete germane. Pe Ernst, care era apropiatul lui Müller, ea, Gerda Hoffmann, putea să conteze. Era omul Abwehr-ului. Dar iată că, în paralel, Gestapoul, prin Braun, lucra la rîndul lui, informînd la Berlin, pe canalele sale, adesea contradictorii, căutînd să contracareze acţiunile Abwehr-ului. Ce vor fi înţelegînd cei din Centrală nu ştiau nici ei. Hîrtiile cifrate, care furnizau informaţii, se băteau adesea cap în cap, dispăreau cine ştie unde şi sintezele care luau naştere în confruntarea ştirilor furnizate de cei de-aici sau din altă parte nu erau citite de unii ca ei, aşa încît nimeni n-ar fi putut să ştie cine pe cine se baza. De cîtva timp, doamna Hoffmann simţea o adevărată gelozie profesională faţă de maiorul von Braun, din cauza cazului Vrăbiescu, despre care în lumea celor de la Ambasadă se vorbea, desigur, acoperit, dar destul de des. Rezolvarea acestui caz îi revenea maiorului şi asta o scotea din sărite, pentru că dacă transferarea profesorului în Germania ar fi reuşit, meritele Gestapoului ar fi fost mai mari decît ale Abwehr-ului, lucru intolerabil, dacă te gîndeşti bine, asta intrînd în competenţa secţiei lor. Nefasta concurenţă dintre cele două servicii avea să aibă rezultate catastrofale nu numai în România, ci şi în alte locuri, dar, deocamdată, pentru 330 naratorul acestei istorii, lucrul nu este atît de important.

Intre timp, se mai petrecură cîteva fapte care erau strîns legate de soarta unora dintre eroii acestei povestiri. Unui tip ca von Braun nu putea să-i scape atenţia, chiar disimulată, a Gerdei Hoffmann faţă de cazul Vrăbiescu. Situaţia era, la ora aceasta, oricum, complicată. Inventatorul era deţinut în mod ilegal în clinica profesorului Busbaum, sub narcotice, dar treaba nu putea să dureze la infinit. Supravegherea aeroporturilor şi a punctelor de frontieră de către autorităţile româneşti, militare şi civile, părea destul de severă. La toate acestea se adăuga şi faptul că, pe lîngă ambasadorul Killinger se produsese un protest oficial

şi că, dacă s-ar fi descoperit locul de detenţie al lui Vrăbiescu sau încercarea de a-1 transporta peste graniţă şi n-ar fi reuşit, urmările ar fi fost foarte neplăcute pentru cei de la Ambasadă şi pentru cei din serviciile secrete. Pentru maior era şi mai limpede că drumurile lui şi ale Gerdei se despărţiseră. Nu era vorba numai de cîştigurile ilicite pe care încercau fiecare să şi le producă: ei aveau acum doi stăpîni. Dacă lăsa deoparte rapoartele pe care secretara lui le trimitea regulat la Berlin, lucru care-1 deranja foarte tare (şi nu se sfiise s-o ameninţe deschis pe Gerda Hoffmann), încă mai exista primejdia ca aceasta, dintr-o rivalitate rău înţeleasă, să caute să zădărnicească transferul profesorului Vrăbiescu. Iată explicaţia convorbirii pe care o avusese von Braun cu şoferul său Kurt. Gerda Hoffmann trebuia, prin nu ştia încă ce mijloace, să fie eliminată din acest joc. Dar lucrul trebuia executat cu discreţie, fără să prilejuiască anchete care ar fi dus la concluzii neplăcute.

In acel moment, Gerda Hoffmann nu bănuia cît de aproape se află de o încercare de lichidare din partea maiorului von Braun. Oameni de genul lor ştiau mai bine decît oricine că chiar o insinuare ameninţătoare ascunde o primejdie foarte mare. Dar date fiind serviciile pe care le făcuseră împreună, relaţiile dintre ei doi, toate astea la un loc o făceau să creadă pe femeie că el nu va încerca la început decît s-o intimideze şi că o primă sancţiune ar fi fost aceea de a încerca să scape de ea printr-un transfer la un serviciu dintr-o altă ţară sau chiar în Germania. Pe de altă parte, cu toată această primejdie pe care o bănuia, ideea de a interveni în cazul Vrăbiescu nu o părăsea. Sigur că la ora aceea baronul Killinger ştia unde se află profesorul Vrăbiescu şi că 331 transportarea lui în Germania nu s-ar fi făcut fără aprobarea sa. Dar era vorba de un om, nu de un colet. Riscul de a-1 îmbrăca pe inventator într-o uniformă germană şi de a-1 transporta cu un avion era poate cel mai mic, dar nimeni nu-şi imagina că la asta nu se gîndiseră şi românii. Trebuia inventat ceva, trebuia ca acest dificil „colet“ să fie preluat de către oamenii lui Müller şi ai

lui Ernst chiar de sub nasul celor care îi supravegheau şi dat cu tifla celor care se credeau mai deştepţi decît ei. Müller, împreună cu Ernst, venise într-o dimineaţă la ea acasă, în strada Londra. Păreau amîndoi exasperaţi de lungirea acestui caz, a cărui rezolvare nu se arăta deloc la orizont. Cei de la Berlin îl presau pe baron, baronul îi chema pe fiecare pe rînd şi le punea întrebarea cheie:

— Ei, cînd?

În sfîrşit, în mintea lui Ernst se iscase o idee îndrăzneaţă:

— *Circul!*

— Care circ?

— Circul *Busch!*

Maiorul Müller îi privise pe amîndoi.

— Ce zici, Gerda?

— Să vedem despre ce este vorba.

Emst nu se lăsase rugat şi spusese ceea ce gîndea:

— Dacă spuneţi că aeroporturile, gările, punctele de frontieră sunt supravegheate, sigur că la ieşirea din ţară a circului va fi acelaşi control. Dar între atîţia acrobaţi, jongleri, dresori, unde mai pui animalele, îngrijitorii şi tot tămbălăul legat de un astfel de aparat, un om poate fi mai uşor strecurat.

— Cu condiţia ca el să vrea asta, zise Gerda Hoffmann. Dar profesorul Vrăbiescu nu va vrea să se lase transportat în Germania.

— Să presupunem că un animal fioros, un tigru sau . un leu, îl răneşte pe un om de-al nostru. Acesta, bandajat, sub morfină, n-ar trebui transportat în Germania pentru a fi salvat?

— La asta cred că s-a gîndit şi maiorul von Braun, spusese Müller. În definitiv, avem atîţia răniţi prin spitale aici, aviatori arşi, ambuscaţi... Te rog să mă crezi, dragă Emst, că-1 vor mirosi. Altceva!

Lucrurile rămăseseră încurcate, cînd se întîmplase un 332 fapt pe care nici unul dintre ei nu-1 prevăzuse: încercarea de suprimare a Gerdei Hoffmann de către şoferul Kurt, la instigaţia

maiorului Braun. Intr-o dimineaţă, pe la sfîrşitul lunii mai, la uşa apartamentului din strada Londra apăruse şoferul maiorului, cu figura lui de ţărănoi din Thuringia. Ieşise Claudia, care venise mai devreme la Gerda pentru a-i aduce nişte cumpărături şi cu care se certase, reproşîndu-i că mult amînata plecare în Germania nu mai avea loc.

— Am să-mi găsesc un amant şi am să plec de la tine! o ameninţase micuţa prostituată. Am rămas fără serviciu, mă duci cu vorba, cît crezi că am să mai rabd? Te servesc, îţi car lucruri din oraş, trimit pachete pe numele meu, poliţia mă întreabă din 15 în 15 zile ce-i cu mine, nu ştiu ce să le mai spun...

În asemenea cazuri, o sumă de bani rezolva totul, aşa că doamna Hoffmann deschise rapid un sertar, scoase de-acolo cîteva mii de lei, îi smulse poşeta Claudiei şi îi înfundă înăuntru hîrtiile.

— Ia banii ăştia şi cară-te, că m-am săturat de tine!

Să ştii că dacă mă înfurii, ai s-o păţeşti!

Cu suma aceea în poşetă, cu care putea să-şi cumpere cîteva rochii şi să-şi plătească chiria pe câteva luni înainte, Claudia judeca altfel:

— Nu te supăra şi tu, iubiţicule, uită-te şi tu la fetiţa ta ce necăjită este. Èa te iubeşte pe tine şi nu ştie ce să mai facă şi tu, tot timpul încruntată şi nefericită, îi spui vorbe rele şi fetiţa plînge...

— Vezi că sună cineva la uşă, lasă smiorcăielile, du-te şi deschide!

Intrase Kurt, rîzînd fără motiv şi învîrtindu-şi şapca în mînă.

— Mă iertaţi că vă deranjez, doamnă Hoffmann, dar sunt trimis de serviciul auto, pentru verificarea maşinii dumneavoastră. (Gerda Hoffmann avea un B.M.W. decapotabil, de două locuri, pe care îl ţinea în garajul de la subsolul clădirii din strada Londra şi cu care îşi făcea micile ei drumuri.)

— Dar ce i-a găsit şi pe-ăştia să facă verificări?

— E vorba de reglarea motoarelor care are loc anual.

Pe drumurile româneşti nu există *service-uri şi* riscaţi să rămâneţi în pană pe undeva...

— Bine, stai să caut cheile! 333

Claudia îl măsura pe vlăjganul cu mutră de bandit, care nu-i plăcea deloc. Kurt avusese grijă să o ciupească grosolan de braţ cum rămăseseră singuri, spunîndu-i într-o românească stricată:

— *Püppchen,* eşti foarte drăguţ! Cînd dai la mine un întîlnire?

— Du-te dracului! îi zisese Claudia, întorcîndu-i spatele.

Gerda Hoffmann se întorsese agitînd cheile de la garaj şi cheia maşinii.

— Poftim! Sper să termini repede.

— Nici o grijă. In câteva ceasuri am terminat.

Prinse cheile în palma lui mare, butucănoasă, făcu un semn de salut şi mai întrebă de la uşă:

— Unde-i garajul dumneavoastră?

— Jos, cum cobori la stînga. Ai să vezi şi singur.

— Asta nu e Kurt, şoferul lui domnul Braun? întrebase Claudia, după ce rămăseseră singure.

— Ba chiar el e.

— Ce mai podoabă... N-aş înnopta cu unul ca ăsta.

— Lasă că ai tu cu cine să înnoptezi, zisese Gerda Hoffmann şi o privise cu înţeles.

Incidentul ar fi trecut neobservat dacă mai tîrziu, aflată în spital, doamna Hoffmann nu l-ar fi coroborat cu un altul. In seara aceleiaşi zile, maiorul von Braun plecase la Predeal, însoţindu-1 pe baronul von Killinger. A doua zi, pe la nouă de dimineaţă, telefonul din apartamentul din strada Londra sunase prelung.

— Alo! Alo! Bucureştiule! Bucureştiule! Sunteţi doi, cinşpe, treişpe?

Gerda, abia sculată din somn, răspunse căscînd:

— Da! Pe cine căutaţi?

— Vrea să vă vorbească Predealul.

Aşteptase cîteva minute cu urechea în pîlnia de ebonită. Se

auzeau pîrîituri, voci care se interferau, apeluri, în sfîrşit, recunoscu glasul lui Braun, uşor îndepărtat:

— Alo, Gerda! Hier ist Braun...

— Ce s-a întîmplat?

— Suie-te repede în maşină şi vino pînă aici! Sunt la vila *Mathilde,* lîngă gară, prima stradă pe stînga imediat. Ai s-o găseşti. Cît faci pînă aici?

334 — Trei ore.

— Grăbeşte-te cît poţi, că avem o treabă foarte importantă.

— Nu poţi să-mi spui despre ce-i vorba?

— Lasă, nu e vreme, suie-te repede în. maşină şi vino încoace!

Gerda îşi trăsese nişte pantaloni, o bluză, un pulover, îşi acoperise părul cu o caschetă de voiaj, căutase ochelarii de soare. Afară era cald, plăcut, bătea un vînticel uşor, blind, cald, lumea umbla în Bucureşti în cămaşă, dar probabil că la munte avea să fie mai răcoare. Îşi contrôlé actele, coborî în garaj, pe care îl descuie repede, privi maşina neagră, abia spălată, şpriţată de către harnicul Kurt, verifică dacă are benzină; trebuia să mai ia de undeva, de la Snagov sau de la Ploieşti 50 de litri ca să aibă şi de întors, vîrî cheia în contact, scoase B.M.W.-ul din garaj, încuie, deschise porţile curţii, le încuie şi pe ele la loc, cum încuiase şi casa şi porni spre Piaţa Confederaţiei, ascultînd motorul care torcea egal, plăcut, avea o bătaie lină de maşină bună ce putea fi condusă foarte uşor, fără crispări sau surprize. Nu verificase cauciucurile, dar după suspensia canapelei pe care şedea îşi dădea seama că totul fusese bine pus la punct de către un profesionist care ştia ce are de făcut cînd îi încape o maşină de asta pe mînă. Spre Băneasa, la drum deschis, mări viteza, în dreapta şi-n stînga drumului copacii plini de frunziş scoteau un şuierat continuu. Gerda Hoffmann se gîndea ca mai încolo să oprească un minut şi să lase prelata decapotabilă, pentru ca să simtă mai bine bucuria acestei zile strălucitoare de sfîrşit de primăvară.

De fapt, călătoria pînă la Predeal era o adevărată plăcere, o

mai scotea din mecanismul zilelor de birou, cu telefoane sîcîitoare, cu actele ce trebuiau rezolvate. Dacă ţinea bine minte, astăzi n-avea o zi prea încărcată, dar parcă ar fi trebuit să fie pe la cinci şi jumătate la un cocteil, undeva, la Ministerul de Externe. Eh, ăştia n-au să se supere dacă n-o să se ducă, ar fi fost totuşi plăcut, şi-ar fi pus o rochie abia scoasă de la croitoreasă, ar mai fi dansat puţin, ar fi băut un pahar-două de şampanie, pentru că, în totalitate, ducea o viaţă destul de plicticoasă, chiar în aceste reuniuni unde te vedeai cu aceiaşi oameni şi schimbai fraze stereotipe, de genul: „Ce mai faci? Ce se mai aude? Aveţi noutăţi? Da, domnule ministru, da, domnule ambasador...*' etc., etc. 335

Trecuse de Snagov, la orizont, deasupra Ploieştilor, se strîngeau nori, etaje albe şi negre, se auzeau tunetele îndepărtate ale unei furtuni către care se îndrepta. Renunţă la ideea de-a ridica acoperişul de pînză şi continuă să ruleze egal.

„De fapt, ce-i misterul ăsta şi de ce m-a chemat atît de urgent Braun? Probabil că iar e vorba de vreo acţiune diplomatică, dacă nu cumva de profesorul Vrăbiescu.[11] Maiorul plecase cu ambasadorul, deci era o chestiune serioasă, altfel n-ar fi chemat-o. Dar ce să caute ea la o întrevedere cu Killinger? De obicei, aceste convorbiri aveau loc între câţiva inşi, şi ăştia trebuiau să fie persoane importante. În sfîrşit, avea să afle.

Trecuse de Ploieşti, se îndrepta spre Cîmpina, făcuse mai bine de un ceas şi jumătate. Sigur că la urcuş maşina nu va mai goni atît, cîştigase timpul de care avea nevoie, nu-i plăcea să gonească, dar nici să meargă ca după mort. O barieră, şapte minute pierdute, trecuse un tren interminabil cu vagoane de marfă, pe urmă cele două stinghii de lemn se ridicaseră, ambreiase, peste încă o jumătate de oră intrase pe serpentine. Un autocamion cu prelată al armatei române, încărcat cu soldaţi, urca greu, vrusese de cîteva ori să-1 depăşească, dar drumul era prea îngust. Renunţase o dată, de două ori, începuse să se enerveze, în sfîrşit, cînd văzu, prin oglinda retrovizoare, că nu era

nimeni în spate şi că în faţă, pînă la prima curbă, se ivise un culoar liber, de circa 100 de metri, apăsă pe accelerator. Şoferul autocamionului îi făcu loc, dar B.M.W.-ul prinse cu greu viteză. În sfîrşit, depăşi punctul critic şi Gerda Hoffmann se îndreptă în mare viteză spre unghiul mic al curbei din faţă. În secunda următoare îşi dădu seama că volanul n-o mai ascultă şi că, în loc să meargă spre dreapta, apuca spre marginea de beton a drumului. Încercă să se redreseze, nu reuşi. „Bara de direcţie", gîndi fulgerător. Din faţă se ivi un alt vehicul, tot un autocamion încărcat cu mobilă. Pe urmă nu mai ştiu nimic...

Se trezise pe un pat de spital şi prima senzaţie fusese aceea a unei linişti îngrozitoare, mai rea decît orice. Nici o voce omenească, nici o mişcare. Nişte pereţi albi, vopsiţi 336 în ulei, traşi parcă cu rigla, marginea metalică şi albă a patului de spital pe care se afla o foaie de observaţie, un calendar în peretele din dreapta, nimic altceva. Obloanele coborîte pînă la jumătate, lăsînd o lumină difuză, verzuie, care juca pe podelele bine lustruite. Un linoleum care reflecta frunzişul mişcător al unei grădini. Nu o durea nimica, era perfect conştientă, dar o senzaţie de gol, de inconsistenţă o urmări. Căzu într-un somn adînc, care dură un minut sau două. Pe urmă se trezi iar şi se bucură că recunoaşte încăperea albă şi patul în care se afla, cu foaia lui de observaţie, cu linoleumul de pe jos, strălucind de curăţenie şi cu acea linişte netulburată intensă, care o strivea. Încercă să recapituleze, gîndurile veneau greu, parcă îşi pierduse memoria, se întîmplase ceva cu un telefon, da, un telefon de la Braun care o chemase, da, unde o chemase? A, da, la Predeal... afară era foarte frumos... era soare... asta se petrecea la Bucureşti... lumea umbla în cămăşi cu mînecile scurte, trebuie să fi fost foarte cald, pe urmă zgomotul acela de frunziş mişcat de vînt, ca al valurilor mării, nişte ferme în dreapta şi-n stînga, cu acoperişuri de olane roşii, grădini care se mişcau şi ele la vînt, copaci uriaşi, şi păsări, şi norii aceia dinspre Ploieşti, şi tunete înfundate, dar ploaia nu venise... Trecerea unui pod spre Cîmpina, peste un rîu secat, cu

un fir de apă ce abia se mişca printre bolovanii albi de rîu şi pe urmă serpentinele şi camionul acela încărcat cu soldaţi, chipurile lor negre, rîzînd şi spunînd ceva, deşi ştiau că nu sunt auziţi, apoi încercarea de a depăşi camionul, apăsarea pe accelerator, culoarul, curba...

— Te-ai trezit?

Pe un scaun, lîngă pat, Claudia, cu părul abia scos de sub casca coaforului, blond, numai bucle, cu ochii săi atît de nevinovaţi, cu gura vicioasă şi dinţii mărunţi, albi, privind-o nu cu compătimire, ci cu o curiozitate parcă morbidă.

— Unde ne aflăm? întrebase Gerda.

— Într-o clinică. Ai fost adusă cu Salvarea la Bucureşti.

— Ce mi s-a întîmplat?

— Ai avut un noroc chior, *iubiţelule!* Era să te facă sandviş un autocamion. Ai sărit peste bordura drumului 337 şi ai căzut la vreo douăzeci de metri. Nici măcar o fractură, eşti întreagă. Doctorii spun c-ai avut un şoc. Ai dormit două zile şi două nopţi. O să te ţină sub supraveghere câtva timp. Spune-mi, ce simţi?

— Nu ştiu exact. O mare sfîrşeală...

— Asta probabil pentru că n-ai mîncat. Te-au hrănit cu nişte sonde. Numai cu lichide.

— Şi spui că nu am nimic?

— Întreguleaţă-întreguleaţă, mînca-o-ar mama pe ea!

— Ştii ce mi s-a întîmplat?

— Da! S-a rupt bara de direcţie. Ai făcut buf şi cu asta gata. Ţi-am adus nişte flori. Uită-le pe masă! Am să te mai vizitez, abia m-au lăsat să te văd; împuţiţii ăştia de nemţălăi ai tăi zic că eşti nebună. Cum adică eşti nebună, dacă ai avut şi tu un accident? Bine că ai scăpat întreagă!

Gerda simţea că-i este greu să vorbească, lucrurile se legau încă destul de dificil unele de altele. Mai întîi, telefonul acela, dar nu, înainte de telefon fusese altceva, fuseseră ameninţările lui Braun.şi asta parcă se potrivea cu venirea lui Kurt la ea acasă. Ce căutase Kurt la ea acasă, ce era cu revizia asta a maşinilor?

Ar fi trebuit să-i întrebe şi pe ceilalţi dacă, într-adevăr, se făcea revizia maşinilor. Şi aiurita asta de Claudia ce tot spunea că doctorii o cred nebună? Ce legătură avea accidentul acela cu ceea ce spunea ea?

Claudia se ridicase de pe scaunul pe care stătuse şi se privea într-o mică oglinjoară pe care o scosese din poşetă.

— Apoi eu mă duc, nu te lasă fetiţa ta, o să-ţi aduc şi prăjituri, dar să fii cuminte! Să asculţi de doctori şi o să te faci bine. Şi o să ieşi de-aici, să ne plimbăm la Şosea şi să-mi faci din nou poze, şi să te joci cu iubiţica ta.

Ajunsese la uşă. Cînd să dispară, mai spusese:

— Dar să ştii că mie spitalul ăsta nu-mi place deloc.

Şi plecase. Peste un ceas apăruse o soră, sora Ethel, o femeie ciolănoasă, cu părul sur, cu o privire rătăcită, nesigură, care o întrebase:

— Cum vă simţiţi?

— Bine. Aş vrea să mă ridic. Se poate?

— Deocamdată, nu. Aţi avut un şoc, e bine să nu vă mişcaţi deloc.

338 — Cum te cheamă?

— Ethel Wassermann.

— In ce clinică ne aflăm?

— In clinica doctorului Busbaum.

— Sunt de mult aici?

— De trei zile. Aţi avut un accident grav de automobil.

— Ştiu. Şi medicii ce spun?

— Starea fizică este bună. Se tem de repercusiuni nervoase. Nu trebuie să vă alarmaţi.

— In timpul ăsta a întrebat cineva de mine?

— Da. Şeful dumneavoastră, maiorul von Braun. A fost ieri să vă vadă, dar eraţi în stare de inconştienţă. E un domn foarte bine.

— Da. Mulţumesc. Un domn foarte bine. Şi altcineva?

— Nimeni. Domnişoara de astăzi. Vă e foame? Vreţi ceva de

mîncare?

— Da. Dacă s-ar putea, ceva uşor.

— Ăsta e semn de sănătate. Am să vă aduc imediat ceva foarte uşor. Un compot, un iaurt...

Sora Ethel voise să iasă afară. Gerda o oprise:

— Soră, spune-mi, ce profil are clinica asta?

Sora ezitase puţin, pe urmă o privise drept în ochi, cu o privire cenuşie, neexpresivă.

— A, nu trebuie să vă speriaţi! Clinica este un loc special pentru cadrele noastre superioare de pe front. Şocaţii, cei care au suferit traume la bombardamente, e o lume foarte interesantă. Cînd o să vă ridicaţi din pat şi o să vreţi să mergeţi, o să vă arăt clienţii noştri. Foarte puţini sunt periculoşi, de aceea sunt internaţi într-o secţie specială, izolată. Li se fac şocuri electrice, duşuri. Pe unii îi mai şi bat. Dacă o să auziţi, noaptea mai ales, strigăte sau plînsete, să ştiţi că ei sunt, cei cu şocuri depresive. Dar pe mulţi am reuşit să-i vindecăm. S-au întors la treburile lor ca şi cînd nimic nu li s-ar fi întîmplat.

Rămasă singură, Gerda încercase să se ridice pe coate, dar simţise că nu poate. Avea o slăbiciune în tot corpul şi de-a lungul coapselor o jenau un fel de hamuri, ţinînd-o legată de pat. „Aha, chestiunea e mai gravă decît mi se spune, dar, ciudat lucru, nu mă doare nimic. Trebuie să aştept. Am să-i cer fetei ăsteia un aparat de radio. Măcar să ascult muzică. E plicticos să stai aşa încinsă şi să nu faci nimic." Şi pe urmă reluase raţionamentul de mai înainte. „Deci Braun a vrut să scape de mine. Era 339 limpede. Îl trimisese pe licheaua aia de Kurt, care umblase la bara de direcţie. Fusese totul calculat ca să îndepărteze orice bănuială, o scoseseră din Bucureşti ca să motiveze apoi, prin uzura pieselor maşinii, acel accident imprevizibil. Ce uşor se moare, gîndise, şi cu ce eleganţă te pot curăţa doi indivizi ca ăştia, care probabil că în viaţa lor au mai făcut ticăloşii.[44] Dar se terminase totul? De ce o aduseseră tocmai la clinica lui Busbaum? Voiau s-o declare nebună? Să scape de ea în felul

acesta? Clinica lui Busbaum, clinica lui Busbaum.... Unde mai auzise ea numele ăsta? Clinica lui Busbaum...

Adormise din nou, fără să-şi dea seama. Probabil că-î dădeau somnifere. Se trezise peste cîteva ore. Pe o noptieră ardea o mică lampă electrică învăluită într-o pară de mătase. Afară probabil că era întuneric. Se auzeau, de undeva, dintr-o altă parte a spitalului, nişte gemete înfundate. Îşi aminti imediat unde se află, şi cuvintele sorei Etheï Wassermann. Ăştia erau şocaţii de pe front, suferind de melancolie. Sinistru loc! Pe o măsuţă cu rotile îi lăsaseră ceva de mîncat. Două mere curăţate de coajă, un corn şi un iaurt. Încercă să guste, ridicîndu-se uşor, ca să nu fie sugrumată de hamurile care o ţineau. „Sper că nu sunt picioarele[44], gîndi. Dar n-o durea nimica, le simţea întregi. Apucase uşor linguriţa şi luase din iaurt. Era rece, răcoritor. Cînd termină, muşcă de două ori din măr, pe urmă îl lăsă. N-avea chef de nimic. O stăpînea un sentiment ciudat, de dezgust, de lipsă de voinţă. Trăise războiul într-un fel special, văzuse grozăviile făcute de ai lor în Polonia. Nebunul de Frank lucrase dur, dar toate aceste grozăvii apăreau numai în hîrtiile pe care le mînuia. Nu văzuse mai mult de trei sau patru cadavre, şi asta întîmplător. Intra într-o clădire foarte veche, dimineaţa la opt, şi ieşea noaptea, însoţită de Braun, care o ducea cu o maşină pînă undeva, într-un cartier al Varşoviei, unde coborau într-un bar. Beau rachiuri tari, poloneze, se îmbătau repede, priveau la orchestra aceea de infirmi, scutiţi de front, ce fusese afectată pentru corpul ofiţeresc german, care cînta fără chef, pe o estradă, asta era toată distracţia lor. Dimineaţa o luau de la cap. Întocmeau tabele şi multiplicau ordinele poliţiei secrete. Prin mîna ei trecuseră sute de acte, peste care o ştampilă punea pecetea con- 340 damnării: „Bănuit de activitate dăunătoare statului[44], sau

o alta: „Bănuit că ajută pe dezertori"... Toate semnate *Reichssicherheitshauptamt,* cunoscut mai bine cu iniţialele R.S.H.A., sau *Oficiul central de siguranţă al Reichului.* Ei, ea cu

von Braun, făceau parte din *amt-ul* patru al acestui serviciu. Dar toate actele acelea care le treceau prin mină însemnau oameni morţi: spînzuraţi, împuşcaţi, pe care însă, nevăzîndu-i, îi considerau numai nişte cifre care căpătaseră o teribilă realitate, cînd, din întîmplare, prin luna februarie 1940, deschisese ziarul *Volkischer Beoba- chter,* în care ziaristul Kleist lua un interviu comandantului lor din Polonia, Frank. Acesta îşi bătea joc de von Neurath, gauleiterul german din Cehoslovacia, care pusese nişte afişe roşii pe zidurile caselor, anunţînd executarea a şapte studenţi cehi. „Dacă aş dispune să se lipească afişe pe ziduri ori de cîte ori sunt împuşcaţi şapte polonezi, toate pădurile Poloniei nu ne-ar ajunge ca să fabricăm hîrtia necesară pentru aceste afişe.“ Cîteva zile după citirea acestui interviu crezuse că el nu era decît o lăudăroşenie găunoasă a unui comandant care băuse ceva mai mult. Dar peste o săptămînă, şeful ei, maiorul Braun, îi spusese că se luase hotărîrea de-a se transfera în Germania un milion de muncitori polonezi. Asta era numai o parte a cunoscutei acţiuni codificate sub titlul de A.B. *(Ausserordentliche Befriedungs-aktion,* acţiunea extraordinară de pacificare), care începuse cu deportarea profesorilor universitari din Cracovia şi probabil că nu se terminase nici la data aceasta. După cîtva timp, într-o noapte ploioasă, cît mai întîrziase în barul acela din Varşovia şi Braun părea destul de beat, îl întrebase: „Spune-mi, cifrele pe care noi le contabilizăm sunt exacte?“ „Dar cum crezi? Precizia germană n-ar permite altfel." „Da, dar dincolo de ele e vorba de oameni, nu-i aşa? „Bineînţeles." „Şi Germania are ea capacitatea de a-i transfera în lagăre, de a-i îmbrăca şi de a-i hrăni pe aceşti oameni atît de numeroşi?" „De ce nu? Ei reprezintă o formidabilă forţă de muncă. Să nu crezi că sunt duşi acolo ca să se distreze." „Şi familiile lor?“ „Familiile lor se descurcă." „Să înţeleg că nici unul din milionul ăsta de oameni pe care trebuie să-1 transferăm în Germania nu se va revolta?“ „Şi dacă s-ar revolta, n-ar avea ce să facă! Există o maşină infernală care nu poate fi oprită. Striveşte tot în calea ei. Dacă n-

o să fim atenţi, Gerda, o să ne strivească şi pe noi." 341

Şi acum, iată, făcea cunoştinţă cu această maşină care putea strivi pe oricine, fără putinţă de împotrivire. Accidentul ei de maşină fusese doar un mic detaliu. Ceea ce simţea acum nu era frică, pentru că frica ei se consumase probabil în cele cîteva secunde de luciditate, cînd îşi dăduse seama că nu mai poate să-şi controleze maşina şi că va muri sfărîmată de vehiculul care venea din faţa ei. Dar un sentiment de neputinţă o stăpînea. Da, dezgust era de fapt ceea ce simţea cu precizie. Un dezgust profund pentru viaţă, pentru ce înţelegea acum...

De undeva, din pavilionul nebunilor periculoşi se auzeau strigăte ascuţite. Vorbe nedesluşite. Cineva fluiera încercînd să potolească acea larmă care sporea; pocneau uşi trîntite şi nişte gardieni alergau pe o alee de asfalt. Pe urmă totul fu înăbuşit parcă şi izbucniră, în mod ciudat, greierii din iarba parcului clinicii doctorului Busbaum. Un cri-cri unanim, prelung, tăios, rozîndu-i timpanele. Exasperată, Gerda îşi dusese mîinile la urechi, constatînd că putea să se mişte repede, să aibă reflexe. În minutul următor, îşi trase picioarele din hamurile aşternute peste cearşaful care o acoperea şi păşi, clătinîndu-se, pe lîngă pat. Era întreagă, zdravănă. Toată acea amorţeală a membrelor nu era decît efectul narcoticelor. Simţi o mare bucurie cuprinzînd-o. Ar fi dansat. Scăpase. Dar trebuia să fie prudentă. Trebuia să se prefacă mai departe că se află sub influenţa acelor somnifere, să fie atentă la ceea ce se întîmplă cu ea şi cu cei din jur. Să ghicească intenţiile lui Braun care, cu siguranţă, avea să profite de accidentul ei, ca să o îndepărteze din locul acela, de unde ar fi putut să afle ce face el, lucru care îl stingherea foarte tare. Merse pînă la fereastră şi ridică oblonul de lemn cu prudenţă, ca să nu facă zgomot, privind afară. Se găsea undeva, la etajul trei sau patru al clinicii. In jur, prin ferestrele camuflate cu perdele albastre sau cu obloane, se zăreau uşoare dîre de lumină, abia strecurate printre jaluzele. Găsi un dulap în care nu exista nici un obiect de îmbrăcăminte, în afara unui halat asemănător celui

cu care era îmbrăcată. Asta nu-i plăcu. Dacă ar fi vrut să plece, trebuia întîi să găsească ceva îmbrăcăminte. Era o chestiune pe care trebuia să o discute la prima venire a Claudiei. Nu-i mai era somn şi veghe pînă în zori, ascultînd greierii care tot mai rupeau 342 liniştea intensă cu ţîrîitul lor ascuţit.

Doamna Smaranda Robescu abia scăpase de Dimitrie Pavlovici Ignatiev, care îi adusese în seara aceea cîteva piese de poterie din majolică de Faenza, o espagnoletă de bronz cu un cap de femeie surîzătoare şi coafată, cu diademă, o piesă foarte rară, copie după un personaj al lui Watteau, şi un taburet din cele numite *éscabeau,* din lemn de piper, ajurat, pe care le lăudase o oră întreagă, pentru că, pînă la găsirea unui taxi de transportat, întîr- ziase o oră la *Trocadero,* unde băuse patru sau cinci votci.

— *Madame, toujours jeune et ravissante. J'attends votre décision avec impatience...*

— Dragul meu Dimitrie Pavlovici, să ştii că toate complimentele dumitale n-or să mă facă să-ţi dau un preţ mai mare decât acela cu care cumpăr astfel de obiecte. Nu ştiu de unde ai scos lucrurile acestea, cu adevărat splendide, dar trebuie să trăiesc şi eu, ca şi dumneata...

Polcovnicul bătuse din călcîie milităreşte, în obraji i se ridicase o roşeaţă agresivă şi părul argintiu îi căzuse pe frunte.

— Dacă vrei, pot să ţi le dăruiesc, dar n-ai să laşi un ofiţer superior din armata ţarului să cerşească pe străzile Bucureştiului. Ne cunoaştem de atîţia ani, ştii că nu mi-am permis niciodată să te înşel. Am dat 125 000 de lei pe tot ce vezi. Sunt piese rare. Tot capitalul meu e investit aici. Nu pot să le duc oricui. Am venit la dumneata ca la un cunoscător. Uite, priveşte la această *espagnoletă,* parcă e vie, nu mai găseşti aşa ceva. Şi taburetul ăsta din evul mediu. Cine ştie cum a ajuns în pîrlita asta de ţară! La Paris mi-aş face o casă din banii cîştigaţi la o astfel de vînzare şi dumneata mă priveşti ca pe un borfaş!

Doamna Smaranda Robescu se grăbea, trebuia să-1 scoată repede afară din magazin pe bătrîn, peste cel mult 20 de minute

trebuia să sosească Colonelul, care avea o întîlnire cu Armand şi omul ăsta flecărea şi nu mai termina.

— Nu vrei să vii mîine, să mă mai gîndesc şi eu în noaptea asta?

— Imposibil! Am nevoie măcar de jumătate din bani, pentru că mi s-a ivit ceva şi mai fericit, pe care am să-1 aduc tot la dumneata. E vorba de o farfurie à *berettino,* o nebunie. Faianţă de pe la 1 500, casa Pirotta. Ai auzit 343 dumneata despre aşa ceva? Numai la Curte am mai văzut astfel de vaze...

— Oricum, mai mult de 25 000 n-am în casă, aşa că ia-i astă-seară, mîine ne mai tocmim. Trebuie să închid magazinul, am o întîlnire şi eu.

Polcovnicul se oprise electrizat, izbind cu vîrful bastonului în podele:

— *Ah, non! Tu ne peut pas me trahir comme ça. Tu ne va pas me dire qu'il y a un autre...* Am să te pîndesc, am să te urmăresc. O să-1 distrug.

Doamna Smaranda Robescu nu-1 mai asculta, căuta în sertar banii pe care îi promisese şi pe care îi vîrî în mîna. lacomă a ebenistului.

— Ăştia sunt, du-te, dragul meu Dimitrie Pavlovici! Noapte bună, mai vorbim mîine. Şi mai lasă votca, că nu face bine la inimă. Eşti la o vîrstă cînd ar trebui să te mai îngrijeşti.

Îl condusese pînă la uşă, încuiase după ce trăsese oblonul şi aşteptase la uşa din spatele magazinului sosirea celor doi.

— Iată de ce v-am convocat, domnule Colonel. Este vorba de cazul Vrăbiescu. Ştiu unde l-au ascuns nemţii, zisese Armand.

Pe uşă, condus de doamna Smaranda Robescu, intrase Tronaru.

— Bună, băiatule. Auzi ce zice Dănacu... Cică clientul tău s-ar afla bine-mersi, într-un loc pe care îl ştie el.

Îşi strînseseră mîinile şi se priveau.

— Şi unde ar fi locul ăsta?

— Într-o aripă a spitalului Cantacuzino.

— Bun! Un spital nu e o cazemată. Putem să pătrundem uşor acolo.

Armand îl opri, ridicînd mîna:

— Uşurel, că nu e chiar aşa. Să ştii că după ora nouă nu poate să intre nici pasărea. Duble santinele, gardul înconjurat cu sîrmă ghimpată electrificată. Probabil că au ei vreo clientelă aleasă. După spusele informatorului lui Mizdrache, am dedus că în clinica lui Busbaum sunt internaţi ofiţeri superiori, generali, oameni care, din cauza şocurilor nervoase, vorbesc mai mult decît trebuie. Şi asta nu 344 înghit nemţii, pentru că defetismul este un lucru periculos..

— Şi atunci, ce propui să facem?

Colonelul îi privise pe amîndoi şi spusese simplu:

— Vă propun să ne grăbim! Asta e primul lucru pe care trebuie să-1 facem.

Pe urmă, după o clipă de gîndire:

— Spune-mi, Tronarule, fata aia a lui Vrăbiescu a dat vreun semn?

— Nu. Nu ştie de unde să mă ia.

Armand interveni şi el:

— In socotelile poliţiei tocmai pe asta se scontează: pe întrevederea dintre Tronaru şi fată.

— Dar ce vă spune vouă că tocmai el trebuie să se întîlnească cu fata? întrebase Colonelul. Ştie careva pe unde se află ea acum?

Armand ştia, aflase de la Mizdrache, care îl informase, fără să-şi dea seama. Se întorsese la Bucureşti, la vechea adresă.

— Tronaru, tu cunoşti adresa asta? întrebase Colonelul.

— Da, strada Bitoliei.

— Bine. Un punct cîştigat. Probabil că locul e supravegheat. Am să trimit eu pe cineva, nu acasă, trebuie să vedem pe unde putem s-o interceptăm, fără ca poliţia să bage de seamă. Asta ar fi o problemă. A doua, continuase Colonelul, e că ne trebuie o soră, cineva, în clinica lui Busbaum. Acolo zici că e Vrăbiescu...

Armand...

— Da. Dar n-au decît personal nemţesc. A, dar am o idee. Clinica se află instalată într-o aripă a Spitalului Can- tacuzino. Pe aici trebuie găsită o poartă de intrare.

— Şi cam cum vedeţi această glorioasă pătrundere în incinta clinicii nemţeşti şi rezolvarea cazului Vrăbiescu? întrebase Tronaru.

— Mai întîi trebuie stabilit cine va pătrunde acolo, hotărîse Colonelul. Pe Armand nu pot să-1 folosesc niciodată în astfel de acţiuni directe. El este postul nostru de ascultare. Dacă i-am vinde fetei locul unde se află tai- că-său, fără să ştie de la cine vine informaţia, ea s-ar duce peste nemţi şi le-ar face o papară frumoasă şi atunci poate că ei i-ar da drumul în spital.

— Credeţi? întrebase Armand. Domnule Colonel, ăştia pe ce pun mîna nu mai scapă. Eu tocmai aici văd primejdia: nemţii se pot alarma că cineva a aflat locul unde este 345 ascuns Vrăbiescu şi să precipite măsurile de transportare în străinătate.

Colonelul se gîndise încruntat cîteva secunde.

— Ai dreptate! Ce încurcătură a dracului! Nu-mi place să mă grăbesc, dar uite că totul ne înghesuie.

Cînd era nervos, Colonelul îşi frîngea degetele, ca şi cînd s-ar fi jucat cu ele, ascultînd trosnitura ligamentelor.

— Dar de unde pornisem? A, de la desemnarea celui care trebuie să-1 răpească pe Vrăbiescu. Acela o să fii tu, Tronarule. Cu Ciorogîrla şi cu mine. Ştii unde dai de Ciorogîrla! Tot la S.T.B. lucrează?

— Tot! spuse Tronaru.

— Atunci pregătiţi-vă şi, cînd o să dau semnalul, să ne ajute. Acum să repetăm! Punctul unu: eu voi găsi pe cineva care s-o informeze pe fată unde se află tatăl său...

— Domnule Colonel, de asta o să mă ocup eu. O să-i dau ideea lui Mizdrache s-o cheme pe fată la el sau s-o caute la domiciliu şi să-i spună unde e taică-său, ca să provocăm un mic scandal. Atunci vom vedea dacă nemţii se vor arăta dispuşi să-1 elibereze

pe Vrăbiescu, sau nu.

— Ideea e foarte bună. Punctul doi: asupra metodei de pătrundere în spital, în clinica lui Busbaum, o să vă dau detalii cînd o să avem o informare cît de cît asupra topografiei clinicii nemţeşti. Trebuie lucrat foarte repede şi cît se poate de atent la amănunte. Cred că e vremea să ne despărţim, semnalele le cunoaşteţi, telefoanele le aveţi. Tronarule, tu rămîi tot la gazda pe care o ai. Dacă e nevoie să-ţi schimbi adresa, o să-ţi comunic eu. Nu te mişti decît în caz de nevoie. Ai bani?

— Am înţeles, nu mă mişc! Bani am.

Îşi strînseseră mîna. Doamna Smaranda Robescu îl condusese pînă la ieşirea dinspre pasajul *Macca* şi, după un semn discret, musafirul dispăruse. Peste alte zece minute, plecase Colonelul, urmînd ca Armand să iasă pe intrarea principală, ca şi cînd ar fi întîrziat tocmindu-se cu patroana magazinului mixt asupra vreunei achiziţii făcute pentru doamna Tismana.

Secretarul ministrului îşi privise ceasul, se urcase în *Citrôen-ul* pus la dispoziţie şi pornise spre Mogoşoaia, unde avea loc o recepţie a principesei Martha Bibescu. Avea întîlnire aci cu Tismana şi cu soţia sa, Evelyne, pe care trebuia să-i aducă înapoi, acasă. Făcu o jumătate de 346 oră mergînd cu şaizeci la oră şi recapitulînd cele discutate în seara aceasta cu Colonelul şi cu Tronaru. Pătrunse pe aleea castelului, un portar îi deschise porţile de fier, salu- tîndu-1. Se auzea de departe orăcăitul broaştelor şi un aer umed pătrunse prin geamul deschis al maşinii. Ocoli pe aleea de pietriş cu o largă peluză de iarbă, privind lampi- oanele galbene din *loggia* palatului, necamuflate (aici nu se fereau de război), trînti portiera, făcîndu-şi o scurtă inspecţie a veşmintelor. Plecase într-un costum de după- amiază, din *homespun,* n-avea ţinuta unui om invitat la o asemenea serată, dar erau obişnuiţi cu el; pe omul de alergătură al ministrului puteau să-1 scuze, el trebuia să fie cînd la manejul din Plevnei, pentru angajarea orelor de antrenament ale Evelynei, cînd să comande nişte flori pentru onomasticile din săptămîna

respectivă, mergînd direct la fermele regale din jurul Bucureştiului, pentru că magazinele de desfacere din capitală erau sărace în marfă, ca-n vreme de război, cînd alergînd pe la impresarii de la Ateneu, ca să obţină biletele necesare la concertele date de orchestra simfonică din Berlin sau din Stuttgart, aflate în turneu prin Balcani. „Băiatul ăsta aleargă toată ziua, de colo-colo, nici nu ştiu cînd are timp să le facă pe toate", zicea ministrul Tismana, lăudîndu-1. „O să-1 lase şi prietenele pe care le are, pentru că le neglijează din cauza mea, dar n-am ce-i face".

Armand parcase lîngă vechea aripă a palatului şi străbătuse o alee circulară, care ducea spre intrarea în sala de recepţii. Ieşise luna, aruncînd o lumină roşcată pe peluza din faţa palatului, pe care se plimbau maiestuos păunii prinţesei Martha Bibescu. Aceştia strigau, din cînd în cînd, ca pisicile, un ţipăt impudic, enervant, pe urmă, spe- riaţi la ivirea unor maşini întîrziate, care aruncau fîşii de lumină galbenă pe peluza de iarbă, zburau prelung în clopotniţa de la intrare sau aterizau în tinda bisericii din spatele locuinţelor pentru servitori. Clădirea părea tăcută, cărămida ei roşie, netencuită, fixată cu mortar alb, lucea mort în lumina lunii. „Sper că nu s-au culcat. Parcă au murit cu toţii. Şi doar e devreme. Aşa le trebuie, dacă la recepţiile astea invită mai mult bătrîni şi artişti. Ăştia nu ştiu să facă antren, beau şi mănîncă, atît." Intră, salutînd din mers un grup care se pregătea să plece, doi bărbaţi în smoching, clătinîndu-se uşor şi vorbind răguşit şi două femei între două vîrste, cu umerii acoperiţi de fichu-uri, cu piepturile decoltate, sticlind de bijuterii: briliante, 347 cumpărate la *Djaburov* sau moştenite, puse rar şi numai la asemenea recepţii, pentru a nu stîrni discuţii şi invidii. Secretarul ministrului urcă scara de marmură peste care era aşternut un covor roşu aprins, false luminări electrice se reflectau în rampa de lemn care ducea în salonul de sus, pustiu acum, părăsit de către invitaţii care ieşiseră în *loggia* centrală. Servitorii strîngeau sfeşnicele de argint puse la capetele lungii mese, şi tacîmurile, şi

platourile pe care se mai aflau fructe... Armand străbătu lungul salon în care ardeau lumînări adevărate, mirosind a ceară bună, re- flectînd luminile lor şovăitoare din cauza curentului, venit dinspre lac, pe pardoseala bine lustruită. Printr-o uşă sculptată cu motive persane, mărunte, cu vulturii canta- cuzineşti bicefali, zări un interior alb, monastic, luminat de o candelă aflată sub o cruce de smalt. Secretarul ministrului intrase de cîteva ori aici, la invitaţia principesei Martha Bibescu, care îi arătase cîteva patere turceşti şi tăvi damaschinate, cruci cu filigrane şi un chivot al Hurezului, precum şi vechiul jeţ brâncovenesc din secolul al şaptesprezecelea, sculptat mărunt, în stil gotic, ca un fagure, în care nu se aşeza nimeni, cu un acoperiş sticlos, din cauza vechimii, lăsînd să curgă, deasupra scaunului, ţurţuri răsuciţi din lemn de chiparos. Ajunsese în *loggia* deschisă spre lac, se auzea şi mai insistent orăcăitul broaş- telor, un miros umed de iarbă se amesteca cu fumul luminărilor. Armand văzu lîngă o coloană spiralată cu capiteluri florale, uşor roşcate în lumina lunii, chipul băut al lui Râul. *Loggia* veneţiană care dădea spre apartamentele Doamnei şi Domnului, după moda bizantină, nu mai avea strălucirea de altădată, pictura cu teme religioase, mitologice dispăruse. Acum, tavanul, altădată atît de lăudat de englezul Chis Huli şi de francezul La Motraie sau de Del Chiaro, fusese văruit cu alb. Frumoşi erau numai stîlpii sculptaţi în torsadă, stucaturile, consolele, parapetele, capitolele şi arcadele bătute blînd de lună, casele vechi, *„surpate şi nesăbuite, altădată grijite foarte frumos",* cum scria logofătul Greceanu, loc al slujnicilor şi acum rămase numai nişte anexe pentru femeile de serviciu şi servitorii Marthei Bibescu, altădată case egumeneşti *„cuvios şi întru toate împodobite cu blîndeţe, cu vîrstă şi cu sfat",* for- mînd o aşezare desuetă, arhaică, pe jumătate ruinată, pe rare proprietarii actuali o întreţineau cu greutate, folosind 348 numai aripa veche a palatului în care se dădeau astfel de recepţii la care participau treizeci-patruzeci de persoane alese cu grijă. În stingă *loggiei,* acolo unde lacul mîncase pămîntul surpat de

umezeală şi înainta spre copacii seculari, lucea mort marmura mormintelor brâncoveneşti, în care erau săpate, cu litere chirilice, pisaniile celor duşi, care nu făcuseră altceva decît să treacă din *loggia,* în care stătuseră vechi clironomi brâncoveneşti, *„mîngîiaţi cu vin de Cotnar şi tutun lasma ghiubec, împărtăşindu-se cu nevestele lor, cuvioşi întru toate şi împodobiţi cu blîndeţe". Î*n cerdacul acesta cu stîlpii săi corinthieni, ce cunoscuseră strapaţele şi supărările domniei, urmaşul creştinului domn Şerban Cantacuzino Băsărab Voievod, se învîrtea o lume amestecată, îmbrăcată în costume de seară, femei tunse à *la garçon,* cu rochia pînă la jumătatea pulpei, cu şiraguri lungi de perle, duble sau triple, cu pantofi de mătase cu tocuri înalte, cu talia foarte jos, fumînd din portţigarete lungi de argint sau de chihlimbar, vorbind franţuzeşte cu domnii în smochinguri, monoclaţi, graseind, spuma societăţii bucureştene a acelor ani, nebănuind că doar peste două veri vor părăsi aceste locuri şi acest palat.

— Iată-1 şi pe Armand, cîrîise de lîngă stîlpul de piatră de care stătea rezemat Râul, *mieux vaut tard que jamais...*

Ionescu-Tismana dansa cu Diby Necşeşti, ţinînd-o posesiv lîngă pieptul lui masiv şi fulgerînd-o cu privirile grele de o dorinţă abia stăpînită. Într-un grup, Evelyne povestea cum a fost la bazarul *Crucii Roşii* cu o zi mai înainte, cînd se întîlnise cu doamnele de la *Patronaj, „ma foi, elles sont tout à fait terre à terre, seulement chez vous on peut rencontrer les vraies dames de Bucharest",* se adresase ea direct gazdei, doamnei Martha Bibescu, îmbrăcată într-o camilafcă călugărească neagră, cu flori roşii, care îi dădea o maiestate şi o linişte hieratice, dar o şi ferea de curentul *loggiei.*

Intr-un alt grup, domnul Calomfirescu şi domnul Necşeşti puneau la cale o afacere cu lemne pentru construcţii, sugerată de către ataşatul comercial al Germaniei la Bucureşti, şi el de faţă, un bărbat scund, gras, rotund, cu gene blonde, pe care hainele stăteau atît de corect, că îi veneau rău. Părea mai curînd

un şef de birou deghizat decît un diplomat al Reichului.

Armand salută pe toată lumea, sărută mîinile cîtorva doamne şi aşteptă ca ministrul său să termine dansul cu Diby Necşeşti, care îi aruncă o privire cotropitoare. Era 349 îmbrăcată într-o rochie neagră de mătase, care acoperea un furou lung de satin. Bretelele decolteului foarte eva- zat erau împodobite cu strasuri negre, mînăstireşti, de forma unor mătănii sau a unor boabe de cafea, părul lung, albastru, sclipind în reflexele luminărilor, de data aceasta lăsat liber pe spatele gol, pînă aproape de mijloc, acolo unde fusele lungi şi înalte se întîlneau, se mişca somptuos, ca o cascadă neagră de smoală. lonescu-Tismana părea fascinat de această apariţie subţire, fusiformă, aeriană, care putea să pară în acelaşi timp şi de o mare absenţă şi de o stringentă posesivitate.

„Iar se lasă cu trandafiri, două sute cincizeci de trandafiri galbeni de la *Athénée,* trimişi cu maşina specială, să umpli un apartament cu ei, aşa o să facă nebunu, uitînd că femeia are bărbat, care o să se întrebe, bineînţeles, cine e craiul care îndrăzneşte să facă aşa ceva.“ Totul în stilul său impetuos de a face praf femeile pe care le dorea. Parcă îl auzea sfătuindu-1: „Eşti mai tînăr, învăţă; întîi loveşti cu trandafiri, pe urmă vin cadourile, habar n-ai ce slabe sunt femeile în faţa florilor; pe cît iubesc bijuteriile, pe atît plîng cînd văd un buchet frumos". Trebuia să-1 ţină strîns, să nu facă vreo prostie. Era limpede că cealaltă, Mariejeanne, agoniza, era pe ducă, începea să se estom- peze, forma deja un trecut al domnului Tismana.

În sfîrşit, ministrul îi sărută palma femeii, lăsînd-o lui Roger Cantuniari, un zdrahon care juca rugby la *Stadiul român,* tip de 23 de ani, scandalagiu notoriu, nepotul de vară al prinţesei Martha Bibescu, nelipsit de la asemenea recepţii, înfometat după astfel de doamne, care nici nu aşteptau prea mult să cunoască forţa atletului bine construit, necruţător şi lăsîndu-le cu o. amintire de neuitat.

— Armand, unde ai întîrziat atît?

— Am fost la doamna Smaranda Robescu, este singura persoană care putea să găsească ceea ce mi-aţi cerut. Am adus. /

lonescu-Tismana privise îngrijorat în jur, îl luase de braţ, cu aerul lui protector de totdeauna, ridicînd braţele spre Evelyne, care-1 privea cu suspiciune şi strigîndu-i: „Probleme, draga mea, totdeauna probleme, nici aci nu scap de ele, revin imediat!“ îl înghesui pe Armand spre scări şi coborîră grăbiţi în curte, folosind umbra neagră a spatelui palatului care le acoperi siluetele. Lăsară peronul 350 de marmură cu piatră mişcătoare, la marginea căruia stăteau legate două bărci goale şi intrară într-o mică grădină tăiată în formă de labirint de un grădinar francez. Traversară curtea pe o alee de pietriş prin faţa bucătăriilor. Prin ferestrele deschise se auzeau glasurile servitorilor. Ajunseră în faţa micuţei bisericuţe, joase, cu coloanele ei greoaie de piatră şi cu turla de lemn ridicată în 1688, clădită sub hramul Sfîntului Gheorghe.

— Ia să văd!

De aici nu-i mai putea zări nimeni. lonescu-Tismana înaîntă pe scurta pajişte de iarbă din faţa bisericii şi deschise micuţa cutie de marochin roşu, pe care i-o dăduse Armand, privind în lumina lunii solitarul ca o lacrimă, cu montură estoniană subţire, împletită ca două fire de mătase.

— Minune! exclamase ministrul. Armand, ai un gust desăvîrşit. Sper că banii ţi-au ajuns!

— Va trebui să-mi mai daţi 27 000.

— Face.

Închisese capacul cutiuţei şi-o strecurase în buzunar.

— Îţi mulţumesc foarte mult. Îţi rămîn, ca totdeauna, foarte îndatorat. Nu ştiu cum am să mă pot plăti pentru serviciile pe care mi le-ai făcut. Dacă te întreabă Evelyne despre ce am discutat, îi spui că Mihai Antonescu m-a rugat o chestiune confidenţială, pe care nu poţi să i-o comunici. E vorba de devize. Asta îi închide totdeauna gura şi o face mai puţin curioasă.

Se întoarseră în grabă, sus, în *loggie.* Servitorii îmbră- caţi în smochinguri albe serveau şampania, mişcîndu-se uşor, prin mulţimea care, perechi-perechi, dansa în sunetele discrete ale trompeţilor jazului *Corologos,* angajat pentru această noapte de principesa Martha Bibescu.

Evelyne, prefăcîndu-se că este foarte atentă la ceea ce i se spunea de către prinţul Basarab Brancôvan, un domn de aproape şaptezeci de ani, purtîndu-şi cu multă distincţie hainele, fost ambasador la Londra, cu vagi studii de arheologie, numismat şi cavaler al Ordinului de Malta, aflat într-o scurtă vacanţă la ruda sa, la Mogoşoaia, îl părăsi pe acesta cînd crezu că lucrul devine convenabil şi luînd lîngă ea, din mers, o tînără fată îmbrăcată într-o rochie albă de muselină, cu un guler brodat la Lyon, cu o figură copilărească, uşor bosumflată, cu nişte priviri aproape uimite, cu braţe lungi, albe, statuare şi cu mersul leneş, cu voce uşor 351 grizată de şampania băută, surîzînd parcă trist celor din jur; i-o prezentă lui Armand:

— *La princesse Irène-Nathalie Mavrocordat.*

Armand îi sărută mîna, privind-o atent numai o clipă, făcîndu-le loc la amîndouă ca să găsească un scaun liber undeva, pe un fotoliu de paie, pe care i-1 oferi nevestei ministrului.

— *C'est le péon dont jë fai parlé, mon neveu. Il a été élevé parmi les vaches et les taureaux. Un type péril leux.* Armand, fă-i curte, dansează cu ea, e cam sălbatică Nu ştiu unde a ţinut-o maică-sa pînă acum. După ce faci un tur, să vii să-mi dai raportul. Sunt sigură că Puiu iar te-a pus să faci vreo prostie pentru el, codoşule!

Jazul *Corologos* cînta *Chatanooga Chou-chou,* un dans săltăreţ, la modă în acea vreme, perechile se înmulţiră, făceau mişcări bruşte, rupte, partenerii se depărtau şi se apropiau cînd tandru, cînd uşor, lăsaţi pe spate, studiin- du-se parcă, încălziţi de şampania bine frapată. De Evelyne se apropiase principesa Martha Bibeçcu, interpelînd-o în stilul ei neaoşist:

— Ce faci aici, fetiţo? Te-au lăsat toţi curtezanii? Am văzut că

ai luat-o pe-aia mică şi ai vîrît-o în braţele lui Armand. Spune-mi, barem, e un băiat delicat? Să ştii că fata se pare că e neîncercată. Sper că nu e o *demi-vierge.* Vrea să meargă cu popi la altar. Am căutat s-o mărit cu unul din spiţa noastră, dar nu-i place nimic. Ce-i drept, şi ăştia au degenerat. S-au apucat de sporturi brutale: bob, rugby, hochei pe gheaţă... Dacă ai mai pomenit... Fata mănîncă caş de bivoliţă, proaspăt, numai eu ştiu ce păţesc cu ea, că stă de trei săptămîni la mine, vrea să-şi ţină tenul spre *nemoartă pomenire.* Dar frumoasă cum este, te pomeneşti că o să se lase violată de văcarul dumitale. E cam apucat, după aspect...

— *Ah, princesse, U est très bien élevé. Aucun péril de sa part.*

— Să nu-mi spui mie treburi de-astea, pentru că pericolul vine din partea ei, să ştii. E ca un măr pîrguit şi astea din spiţa Mavrocordaţilor au sînge arăpesc. Irène- Nathalie concurează la întreceri ecvestre cu militarii, dacă ai mai pomenit! Sub înfăţişarea ei gingaşă se ascunde un bărbăţoi. Pe Saşa, un văr de-al ei de-al doilea, l-a cravaşat, lăsîndu-i semne pe obraz, s-o ţină minte toată viaţa. Se 352 pare că o cam înghesuise pe la Hurez, unde eram cu toţii, într-o firidă, vrînd să-i arate de ce-i în stare blagorodni- cul său neam, în veac.

lonescu-Tismana, care încercase să i-o smulgă pe Diby Necşeşti lui Roger Cantuniari şi nu reuşise, se apropiase de cele două femei, căutînd un unghi favorabil din care pîn- dea o secundă fericită pentru operaţia ratată.

— Ministrule, mi-a zis doamna lamandy că n-ai făcut nimica. N-ai reuşit s-o ajuţi. Te ştiam mai abil.

— Prinţesă, te rog să mă crezi, am făcut toate dili- genţele posibile. Totul se opreşte undeva, sus. Mareşalul e intransigent.

— O să vadă el pe dracu cu intransigenţa asta. Politica este o chestiune de rafinament, de subtilitate, de schimburi de interese. Asta parcă şi-a băgat bastonul în fund şi nu-1 mai scoate de-acolo. Dă toată ziua decrete şi vrea să facem drepţi cînd îl vedem. Dar pe noi, care avem descăpăţînaţi în familie, ne lasă reci ifosele militare. O să ajungă şi el acolo unde au ajuns toţi care i-au

semănat. Ah, ţara asta a avut domnitori înţelepţi şi iată ce degenerescenţă! Să ai pe tron, în locul lor, nişte regi nă- tîngi sau escroci! Nu te uita aşa speriat la mine, domnule Tismana, că la recepţiile mele nu pătrunde nimeni de la poliţie. Dacă te exclud pe dumneata, pe care numai osul Slătinenilor te mai scuză.

Armand o aducea înapoi pe Irène-Nathalie Mavro- cordat, căreia lonescu-Tismana îi sărută mîna parfumată, înclinîndu-se uşor:

— Ce plăcere, domnişoară, nu v-am mai văzut de la serata dată de domnul Calomfirescu. Am cunoscut pe tatăl dumitale la Paris. Ah, ce tip, ce tip! Păcat că a murit atît de tînăr!

Şi apoi către Armand:

— Armand, ar trebui să dansezi şi cu Evelyne. Îmi dau seama, după privirile pe care mi le aruncă, că iar am făcut-o geloasă, dar o să se simtă mult mai bine în braţele unui *chevalier servant,* decît cu mutra mea obişnuită, de fiecare zi, în faţă.

Şi pentru că jazul *Corologos* ataca acum un *swing,* se îndreptă decis spre Diby Necşeşti, căreia rugbistul îi săruta, cu evlavie, mîna.

Evelyne, într-o rochie *betterave,* simplă, croită la cea mai bună cuturieră din Bucureşti, doamna Moineau, franţuzoaică pripăşită prin 1932 în România, văduvă a unui 353 diplomat scăpătat, rămas în Capitală din cauza unor încurcături financiare (cea care le îmbrăcase, pe rînd, pe regina Maria, pe prinţesa Ileana, pe prinţesa Elena şi chiar pe madam Lupescu, făcîndu-le vizite discrete, fără a spune vreuneia dintre ele că ea croieşte şi celorlalte, faimoasele toalete), cu o camee albă în decolteu, îl fixa cu atenţie pe Armand, căutînd să afle, o clipă mai devreme, ceea ce ştia bine că el îi ascunde.

— Cum ţi-a plăcut micuţa depravată?

— Nu mi se pare deloc depravată. E o fată la locul ei.

— Iţi dau voie să te îndrăgosteşti de ea, nu prea mult însă, trebuie să fii foarte atent, nu mi-ar plăcea să faci o căsătorie à *la vapeur.* Eu şi cu Puiu ne gîndim să-ţi găsim ceva convenabil, o

fată care să-ţi şi placă, inteligentă, aşa cum eşti şi tu. Nu vreau s-o fac pe sfătuitoarea, pe pilotul în chestiunea asta, dar cînd ai să simţi că te aprinzi, să-mi spui, nu te poţi lipsi de sfatul unei femei ca mine. Eu le cunosc pe toate, ştiu cu cine au trăit, ce e în capul lor, pe urmă lucrurile astea se fac şi în funcţie de relaţiile dintre familii. Intr-un cuvînt, n-aş vrea să gafezi.

Armand o ţinea lipită uşor de el, nu voia să sublinieze, în nici un fel, relaţiile dintre ei doi, fapt pe care îl înţelegea foarte bine şi Evelyne, dar ochiul necruţător al celorlalte femei aflate la această recepţie nu se lăsa înşelat de aerul condescendent al tînărului bărbat sau de glacia- litatea jucată a nevestei ministrului.

— Şi acum să-mi spui ce serviciu i-ai făcut lui Puiu, că te cunosc. Nu cumva nenorocita de Diby Necşeşti i-a căzut cu tronc? Că are boală la slăbături de-astea. Acum vreo zece ani, tot aşa, căzuse după o ovreică, una Segal, care semăna ca două picături de apă cu nevasta lui Necşeşti şi care acum a ajuns dansatoare, sau aşa ceva, pe la Las Vegas ori în Mexic, că tu ştii mai bine ce e pe continentul ăla acolo. Nu-s cazinouri la Las Vegas?

— Ba da.

— Aşadar, ce te-a rugat să-i cumperi lui Diby? Spune repede şi fără ezitare, că vă cunosc pe amîndoi! Vă înţelegeţi din priviri ca doi ticăloşi ce sunteţi.

Lui Armand i se mai întîmplaseră astfel de scene şi parase cu finețe:

— Evelyne, îl crezi pe Puiu idiot să-mi încredinţeze mie chestiuni de felul ăsta? Sîngele apă nu se face şi, 354 pe urmă, un bărbat ca el ştie cum să procedeze, ca să

evite să mă folosească, tocmai pe mine, în chestiuni delicate.

— Ei, de ce să te evite tocmai pe tine?

— Pentru că orice om inteligent, în situaţia lui, ar proceda cu totul altfel. Şi dacă vrei să ştii despre ce este vorba, deşi fac o indiscreţie, află că m-a rugat ceva, e vorba de nişte devize pentru cineva sus-pus, al cărui nume nu pot să ţi-1 spun.

Femeia îl privise neîncrezătoare:

— Armand, mă minţi, îl acoperi pe ticălos! Şi am să mă înfurii într-o zi, şi n-are să fie bine. Şi atunci o să-ţi pară rău.

— Evelyne, totdeauna procedezi aşa, mă scoţi din sărite, ca să-ţi spun numele. Ei bine, ţi-1 voi spune... E vorba de Mihai Antonescu, dacă te interesează. El are nevoie de nişte devize care trebuie transferate. Asta înseamnă o întreagă dandana, trebuie să vorbesc cu cei de la Externe, cu un director de la Finanţe, e destul de complicat.

— Şi pentru asta trebuie să daţi ocol palatului, de parcă ar fi fost vorba de răsturnarea Mareşalului?

— Ştii bine că sunt chestiuni care nu pot fi auzite de urechile indiscrete ale acestor ţipi care fac pe binecres- cuţii, dar sunt destul de curioşi.

— În sfîrşit, fie un lup mîncat de o oaie, Armand, dar să ştii că odată tot am să aflu şi n-o să mă împiedic de nimic şi de nimeni ca să rup cu tine.

Se smulsese din braţele lui, nu cu violenţă, pentru ca ceilalţi să nu observe.

De undeva, dintr-un colţ al *loggiei,* unde stătuseră răstigniţi în fotoliile de paie, se ridicaseră Pavel Candrea, Dionisie Mocanu şi Lupu Rădulescu. Erau urmaţi de Marcu Greceanu, ce căuta cu privirea coşurile în care se aflau ţigările lăsate la discreţie de către chelneri şi vîra în buzunare, discret, profitînd de penumbra *loggiei,* pachet după pachet, fumînd ca un turc ţigară de la ţigară, grizat şi glumind cu cei trei din faţă:

— În casa asta nu se mai poate mînca nimica? Unde e principesa? Ce naiba, face economie cu nişte sărmani artişti?

Lupu Rădulescu, sumbru, cu o cămaşă impecabilă, strălucind în noaptea cu lună, în smochingul strîns pe şoldurile înguste, apariţie elegantă totdeauna, trăgînd dintr-o ţigară de foi, privea spre nevastă-sa, o pianistă care luase **355** lecţii cu marea Toneghini, la Berlin, acum destul de beată, căutînd în frapierele aşezate discret lîngă stâlpii sculptaţi bucăţi mici de gheaţă, să şi

le vîre în sîn. Cei mai în vîrstă, ca generalul Dobrescu şi Frînculeştii, începuseră să-şi ia la revedere de la invitaţi, ca să-şi acopere o retragere care să nu-i indispună pe ceilalţi. Maşinile se apropiau, bîzîind uşor, de uşile de fier forjat, încărcau cîte doi sau cîte trei invitaţi şi ieşeau pe sub turnul clopotniţei cu un zgomot mare, lăsînd în urmă un nor de praf alb. Se răcorise bine, luna spînzura deasupra celor două coşuri înalte ale acoperişului palatului vechi; păunii ţipau sfîşietor, spărgînd liniştea aceea unanimă, tulburată rar de orăcăitul îndepărtat al broaştelor de pe lac. Principesa lăsase pe cei tineri în grija jazului *Corologos* care îşi făcea programul său agitat, cîntînd totuşi cu discreţie şi îi chemase pe intimi dincolo de uşa sculptată. În salon mai ardeau cîteva luminări. Intraseră pe rînd, fiecare cu un pahar de şampanie în mînă, aşezîndu-se pe divanele joase, orientale, acoperite cu covoare de Ispahan, aduse cu ani în urmă din Persia, ţară care-i inspirase frumoasa ei carte: *Cele opt raiuri. Î*şi lepădase camilafca călugărească şi rămăsese într-o rochie lungă de *soie-écrue,* simplă, elegantă, care scotea în relief formele trupului sănătos al unei femei de cincizeci de ani, cu o faţă oacheşă, cu priviri foarte vii, inteligentă, cu părul strîns într-un coc enorm la spate. Nu purta bijuterii, doar un mare inel de argint cu bordura lată, în care strălucea o piatră de caledoniu. Pe pernele aspre, acoperite cu ţesături care aduceau cu chilimurile călugăreşti, invitaţii căutau un punct de sprijin, rezemîn- du-se de pereţii acoperiţi cu covoare roşcate de rugăciuni, în care dominau motivele persieneşti ale păunilor, arca de ziggurate şi flori de frezia, stilizate. Pe jos, într-o dezordine studiată, stăteau aruncate vase armeneşti în care îmbobociseră, abia aduşi de la serele palatului, crini volup- tuoşi, atunci deschişi, emanînd un miros greu, care cotropea totul. Talgere şi vase roşcate, cu litere arăbeşti, într-o caligrafie de păianjen, vegheau colţurile. Aici nu mai ardeau decît nişte candele, în pahare de Chios, de culoarea vişinei putrede, aruncînd o lumină şovăitoare asupra unor icoane brâncoveneşti aduse de la Hurezu. Servitorii intrau pe rînd şi

serveau cafele după moda orien- 356 talã, din filigene de alamă.

Marcu Greceanu, care nu putea să se obişnuiască cu Stilul acesta de a te aşeza direct pe podele, căutase un taburet încrustat cu sidef, pe care-l ştia mai de mult. Îl găsise, se lăsase pe el, comunicînd în gura mare impresiile lui Mitu Palade, care de mult zăcea pe canapeaua joasă a principesei numai în cămaşă (el nu se îmbrăca niciodată în costum de seară, apărea la recepţiile de acest gen în pantaloni de doc, ca zidarii, dacă era vară, şi într-o cămaşă cu mîneci scurte, iar iarna cu un pulover marinăresc pe gît, destrămat pe la încheieturi, flendurit ca şi cînd ar fi fost muşcat de cîini). Martha Bibescu, care nu se formaliza de aceste chestiuni, se făcea că nu bagă de seamă.

— Ce dracu o avea principesa, domnule, de ne invită aicea, unde mi se pare că şi doarme? Asta-i treabă? Să ne aşezăm pe vine ca pe closetul turcesc, în loc să stăm pe terasă şi să fim serviţi ca nişte domni? Tu înţelegi ceva, Palade?

Protestatarul de profesie, omul pe care nu-l constrîngea absolut nimic pe lumea asta, încălţat în pantofi de tenis, atît de contrastanţi cu pantofii de lac ai celorlalţi, fără ciorapi, ca şi cînd atunci ar fi sosit de la ştrand, căscase imperturbabil şi-i spusese celuilalt:

— Marcule, sunt lucruri şi mai rele pe lumea asta. Aici cel puţin nu ne plictisim.

— *Tu* nu te plictiseşti nicăieri, pentru că suferi de insomnie.

Pe uşa sculptată ca un fagure, intra triumfător Râul, fratele lui Tismana, ţinîndu-l de braţ pe domnul Necşeşti, explicîndu-i ce titluri deţinuse Carol al II-lea pe vremea cînd încă se mai afla în ţară:

— Păi avea *Banlocul,* 15 000 de bucăţi (astea erau acţiunile); la fabrica de ciment *Portland* — 3 550; *Clo- şanii* — 20 000; S.T.B.-ul — 6 400; *Letea Veche* — 9 743; *Minerva Motors,* părţi sociale — 90; *Azuga* — 2 082; *Royal Dutch — 3; Banca generală a Ţării Româneşti* — 1 211...

— Ce memorie fenomenală, dragul meu Râul!

— Stai că n-am terminat: *Citroen-ul* — 350; *Marmo- rosch Blank* — 10 000; *Pivniţele Rhein* — 380; *Societatea română de sticlărie* — 600; *Buştenii* — 34 160; *SAR-Tele- foane^4* 27 500; *Reşiţa* — 163 739; *Societatea Goetz* — 80; *Dacia-română* — 7 000; *Banca Naţională a României* — 10 606; *Astra vagoane* — 477... 357

— Potoleşte-te, Raul! intervenise ministrul, bătîndu-1 uşor pe umăr. Ce-o să zică principesa care te aude? L-ai servit, ai fost la curtea lui şi acum spui tot ce ştii despre el! Nu-i frumos!

De fapt, puţin îi păsa de cele ce spunea frate-său, el o urmărea cu ochi lacomi pe Diby Necşeşti, care se aşezase cu Evelyne lîngă principesa Bibescu. Pavel Candrea îl acostase pe prinţul Brancovan, căruia îi povestea cum luase Hitler puterea.

— Dar cred că vă spun lucruri deja cunoscute, prinţe! Thyseen a subvenţionat cinci ani pe Hitler în opoziţie, dar la treaba asta au mai dat bani şi Krupp, şi Voegler. care au plătit cheltuielile de propagandă. Mai adăugaţi la asta şi pe Detterding, care voia să acapareze piaţa germană a petrolului, în valoare de 15 miliarde de lei anual, şi o să aveţi imaginea completă. În mai 1933, Creusot a furnizat 500 de tancuri franţuzeşti unei firme olandeze, care le-a trecut în Germania. Să ne mai mirăm că căcăcioasele astea de democraţii nu-şi explică ce au păţit de la 1938 încoace. Un imbecil, pe numele Georges Suarez, scria într-o carte a lui, puţin înainte de invadarea Franţei, că popoarele sunt bolnave de prea multă pace. Dacă e posibil...

Prin ferestrele acoperite cu o împletitură fină de metal se vedea noaptea care începuse să se înverzească. Se deschisese o uşă metalică îngustă, încărcată de nituri circulare şi conice, formând nişte romburi, apăruse un fel de ţigancă cu părul strîns sub o maramă albă, care făcuse un semn principesei.

— Sper că n-o să ne aducă lichioruri, mîrîise Marcu Greceanu. Eu aş mai bea şampanie.

Mitu Palade studia ferecăturile uşii metalice, şildurile şi mînerele care închipuiau frunze de stejar stilizate.

— Ce răbdare aveau meşterii ăştia ţigani! spunea el admirativ, consultînd, ca un medic, fiecare detaliu. Lucrau din ciocan. Totul e bătut, nituit...

— Parcă văd mîine că ai să scrii un poem despre şetrari, rînjise Marcu Greceanu şi-i dăduse cu cotul. Fii atent că principesa iar a adus ghicitoarea şi o să ni se uite în palmă şi cine ştie ce dracu o să ne mai spună. Eu nu pot să sufăr treburile astea.

Într-adevăr, principesa Martha Bibescu o trăgea pe ţigancă spre Evelyne şi Diby Necşeşti, invitîndu-le să în- 358 tindă palmele spre privirile ochilor albi ai servitoarei.

— Care începeţi, fetelor? întrebase. Şi în secunda aceea, Diby Necşeşti îşi dăduse seama că uitase pe deget inelul primit în timpul dansului de la Ionescu-Tismana. Dar ca să nu bage de seamă cealaltă, începu ea, arătîndu-şi palma:

— Aoleu, domnişoară, se arată cu multă baftă şi cu dar la aşternut, de la un bărbat de ghindă, care te iubeşte, dar e încurcat, are multe belele pe cap. Şi să ai grijă matale să nu-ţi strici casa, că eşti la casa dumitale şi el e la casa lui. Şi o să se lase cu ceartă şi cu vorbire în tîrg. Că tare mai eşti frumoasă, dă babii cinci sute, ca să arunce la spate răul şi să-ţi mai ntenească.

Principesa Martha Bibescu se prăpădea de rîs, îi plăcea limbajul colorat al ţigăncii şi ghicea, sub stratul fin de pudră al obrazului lui Diby Necşeşti, jena tot mai tare pe care i-o provocau cuvintele servitoarei.

— Pînă se scarpină dumneaei în pungă, dă şi dumnea- tale palma! îi ceruse lui Evelyne, smulgîndu-i-o aproape şi căutînd în ea, în lumina slabă a candelelor. Matale să fii cu băgare de seamă, eşti cam pe la mijlocul vieţii şi ţi s-arată o încercare, şi o să fie cu pagubă mare, să ai grijă şi la sănătate. Dar, pînă atunci, se arată cu noroc, şi cu baftă şi cu belşug în casă. Şi ai şi unul tînăr, aşa, care te gîndeşte îndoit, şi altul, tot tînăr, care te iubeşte.

Tismana căuta ceva de băut, nu era amator de cafea, pentru că asta l-ar fi silit să nu mai doarmă. Făcuse un semn unuia

dintre cei care serveau şi apăruseră trei sau patru sticle de şampanie cu care fuseseră umplute paharele lui Dionisie Mocanu (tăcut, înţepenit, cu un zîmbet blind cum avea ori de cîte ori se îmbăta) şi al lui Lupu Rădulescu. Pavel Candrea ceruse cafea, Marcu Greceanu, în schimb, însetat, fericit că se mai adusese ceva de băut, ascunsese sub canapeaua joasă una din sticle, ca să aibă o rezervă mai tîrziu.

— Puiule, unde este Armand? Aş avea nevoie de el! spuse Evelyne lui Tismana, văzînd că secretarul nu intrase după ei.

— Cred că dansează cu Irène, afară. Ce vrei, dragă, sunt tineri. Lasă-i să se distreze!

— Tu nu vii să-ţi ghicească şi ţie ţiganca asta?

— Ştii că nu-mi plac pronosticurile.

— Hai, te rog eu, vino! Ghiceşte foarte bine, să ştii.

Scoate o hîrtie de cinci sute, bagă-i-o în sîn şi dă-i stînga. 359

Tismana le întorsese spatele fără să comenteze, invitîn- d-o, înainte de asta, pe Diby Necşeşti la dans, dar ea-1 refuzase:

— Nu pot, sunt tare obosită. Mă scuzi, Puiule. Mai dan- seaz-o şi pe nevastă-ta.

Dar nici Evelyne n-avea chef să se mişte. Se aduceau acum înghеţatele de fragi şi fistic, puse în sonde lungi, în care erau înfipte *langues-de-chats.* Femeile se aruncaseră lacome pe aceste dulciuri, în timp ce bărbaţii fumau dis- cutînd în grup despre ultimele ştiri de pe front. Tismana, care era sătul de politică, îi lăsă singuri şi ieşi în *loggie.* Rămăseseră cîteva perechi card* dansau înfrigurate. Dinspre lac venea o briză rece, se lumina, cerul se albise, se vedea stuful proaspăt, izbucnind din lacul încreţit de vîn- tul de dimineaţă. Pe promontoriul umed aterizaseră cîteva păsări şi, de undeva, din ostroavele misterioase ale heleş- teului cumpărat cîndva de stolnicul Cantacuzinp, se auzea orăcăitul impudic al broaştelor aflate în rut. Jos, printre spiralele acelui labirint verde, tăiat cu foarfecă de grădinarul francez, se plimbau Armand şi Irène. Fata refuza haina de *homespun* pe care el i-o oferea, preferind să-şi expună umerii goi

acelei umezeli de dimineaţă, bravînd, rîzînd, uşor înfrigurată, cu ochii sticlind de şampania băută, privindu-1 drept în luminile ochilor pe Armând. „Ce şi-or spune oamenii ăştia? se întreba ministrul. Sunt foarte potriviţi. Armand e reuşit, dacă mă gândesc bine, nici fata nu e rea, dar el e cam rece. L-am simţit eu, face curte la toată lumea, dar probabil că nu este prea agresiv. Are un eros oratoric, ca orice băiat timid, crescut la ţară. O s-o ameţească, nenorocita. In loc s-o invite sus, la el în cameră. Pun pariu că principesele astea ori o încep la 12 ani, culcîndu-se cu valeţii, ori rămîn fete bătrîne. Şi Irène asta nu-mi face impresia uneia care să se arunce de gîtul primului venit."

De fapt, convorbirea dintre Irène-Nathalie Mavrocor- dat şi Armand începuse banal. Secretarul ministrului nu era prea vorbăreţ, părea ros de oboseală sau de nişte preocupări pe care nu putea să le ghicească, dansase cu ea corect, nu ca Roger Cantuniari, care o absorbise, ca o gorilă, în braţele lui de rugbist, purtînd-o mai mult pe sus, 360 lăsîndu-i de înţeles că este un senzual în timpul celor cîteva dansuri, lăsîndu-şi obrazul pe care începuse să răsară o barbă aspră, scurtă şi iritîndu-i tîmplele. Roger mirosea a spirt sanitar, dealtfel totul respira o igienă îndrăcită la acest rugbist, părul tuns scurt şi bine pieptănat, obrazul dur, privirea glacială, hainele bine periate, cravata în ton cu costumul, fără exagerări în croială, o cămaşă impecabilă şi mirosul discret al obrazului stropit cu o colonie fină. Celălalt, Armand, care o însoţea, părea nedecis, nu timid, îşi dădea seama că o plăcuse, era reţinut, se căznea să dea convorbirii lor un aer neutru, neafectiv, povestea lucruri despre lumea artistică din Parisul în care stătuse cîteva luni înainte de a veni încoace, un Paris în marginea prăpastie! sau ocupaţiei, cu boema lui strălucită. Îl văzuse pe Cocteau la *Café de la Paix,* la *Flore* şi la *Deux Magots,* pe el şi pe Montherlant, pe foarte tînărul, pe atunci, Jean Marais, abia lansat într-un film, de o frumuseţe stranie, *L'Eternel retour,* care rulase şi la Bucureşti, în sfîrşit, evocase micile ateliere ale pictorilor din Montmartre şi din Montparnasse,

acele seri tulburi de pe Sena, cînd credea că nu se va mai putea despărţi de acel oraş atît de frumos şi încărcat de istorie.

— Şi ce te-a adus aici? De ce n-ai rămas acolo? întrebase Irène, care nu văzuse Parisul şi n-avea să-l vadă niciodată, dar asta nu ştiau nici unul din ei doi în seara aceea de sfîrşit de primăvară a anului 1942.

Armand nu putea să vorbească despre adevărata lui viaţă, care nu semăna deloc cu povestirile sale, adică despre cei trei ani petrecuţi sub arşiţa Spaniei, în tranşee sau în hoteluri sordide, sub bombardamentele *Stukas-uri-* lor nemţeşti, sau aşteptînd teribilele atacuri ale marocanilor din Cadiz, aduşi peste mare de către Franco, valurile urlătoare ale sălbăticiţilor soldaţi atacînd călare şi căzînd sub caii loviţi de şrapnele, cu burţile spintecate, din care ieşeau pachete însîngerate de intestine. A, cîte erau de povestit şi el trebuia să repete istorioare edulcorate sau să-i recite versuri de Francis Carco:

Sur le quais le long de la Seine A Montmartre, près du moulin Mes souvenirs entrent en scène...

Parisul lui Mallarmé, al lui Barrés sau al lui Léon Daudet, Parisul văzut de sus, de. la Sacré-Coeur, sub per- 361 deaua fumurilor cenuşii, albe-roşii, opaline, negre şi azurii, cîntate de Charpentier, care compara fumurile cu nişte pisici.

— Ce frumos spus! se mirase, cu ochii ei uimiţi, cenuşii, Irène-Nathalie Mavrocordat.

— ...sau cavourile literare născând mereu genii. Parisul de margine al ecluzelor Senei, cu micile lui vaporaşe, încărcate de bărbaţi şi femei care cîntau în cor, aşa cum copiii cîntau pe treptele străzilor ce coborau din Montmartre:

Nie, Nae, Nac muse

Chez le père Lunette Nie, Nac, Nac, muse 'Y a du bon vin...

Atît de uşor era să suceşti capul unei fete de 18 ani, care nu ieşise din această capitală balcanică, visînd să evadeze vreodată de-aici (şi asta era programat să se întâmple peste un an, dar nu se mai întâmplase), să-şi facă o studenţie pitorească, cu colegi

săraci, prin mansardele acelor hoteluri de mîna a treia, despre care citise in romanele lui Murger...

— Cred că ai făcut foarte rău că ai ales acest colţ de lume. Tatăl meu, cît a trăit, spunea fata, ţinea foarte mult să transfere ce mai avea pe-aici; să ştii că suntem nişte principi scăpătaţi, numai numele a mai rămas de noi; voia să deschidă o galerie de artă. Avea prieteni mulţi acolo, picta şi el, din păcate, eu nu l-am moştenit. Uită-te la mine, domnule Sachelarie, sunt o mică tâmpită, la care lumea priveşte înduioşată, care visează să-şi ia doctoratul la Sorbona...

— ...doctoratul la Sorbona? întrebase Armand. Fete ca dumneata îşi petrec vremea la ceaiuri, sau jucând *lawntennis* pe malul Herăstrăului.

— A, nu, nu, vorbesc foarte serios, studiez limbile slave. Vorbesc croata, bulgara şi rusa foarte bine. Am avut o bunică care se chema Dorofteea Zahacinski, jumătate poloneză... dinspre tată suntem greci, nu vezi ce harababură?

Armand o privea înduioşat. Părea că această fată se teme de ceva pe care nu-1 mărturisea, aşa încît, intuind 362 spaima sa de acel lucru necunoscut şi pentru a prelungi conversaţia care îi plăcea foarte mult (fata nu semăna deloc cu acele creaturi cinice, zglobii, accesibile, care se în- vîrteau în mediul pe care îl frecventa), o întrebă:

— Ce se întîmplă cu dumneata? Eşti o fire melancolică. Te temi de ceva, nu-i aşa?

— Nici eu nu ştiu prea bine de ce mă tem. Am avut doi fraţi, au murit amîndoi foarte tineri, unul la 11 ani, de leucemie şi celălalt la 15, într-un accident de planor, a căzut cu un planor. Ii plăcea aviaţia. Ce idee, să te sui într-un aparat aşa de fragil, făcut din hîrtie sau din pînză, pe care primul vînt poate să-1 răstoarne! Dealtfel, la noi în familie toţi au murit în accidente. E foarte curios. Ne urmăreşte un blestem sau aşa ceva, nu-mi dau seama. Dar nu doresc să-mi mai amintesc de toate astea. Nu vrei să vorbeşti mai bine despre Parisul dumitale, despre cafenelele unde

vin boemii aceia care beau *calvados*...

Era foarte frumoasă cu ochii ei trişti, cu chipul foarte tînăr, deschis în lumina acelei dimineţi de sfîrşit de mai, o lumină verde ca frunza de ceai, cum avea să-i spună, puţin mai tîrziu, cînd simţise că se îndrăgosteşte de ea.

Gerdei Hoffmann i se permisese să facă primele plimbări prin curtea clinicii de psihiatrie. În dimineaţa de după vizita Claudiei, profesorul Busbaum intrase în rezerva ei, însoţit de sora Ethel.

— Bună dimineaţa, doamnă! Aud că vă simţiţi foarte bine şi avem semnele noastre... Ştiu că v-aţi eliberat singură, făcând chiar un tur în jurul camerei. Asta e foarte bine. Nu vă doare nimic?

O privea profesional, căutînd să distingă pe chipul ei urmările acelui şoc îngrozitor, provocat de accidentul de automobil.

— Spuneţi-mi, vă doare ceva? Simţiţi vreun loc atins? Dureros, adică?

— Nu. Nu mă doare absolut nimic. Am numai o senzaţie de vomă, din cînd în cînd, şi crize de plîns.

— A, asta e foarte bine. Trebuie să vă explic. Aţi sărit peste un parapet cu maşina, v-aţi dat peste cap, cum se spune în limbaj automobilistic, dar n-aţi păţit nimic din cauza suspensiei foarte bune a B.M.W.-ului. E vorba numai de pierderea echilibrului psihic. Ideea că aţi 363 fi putut să muriţi sau să fiţi rănită grav a rămas în subconştient. Asta o să mai lucreze încă o vreme. Trebuie numai să nu vă mai gîndiţi la accidentul dumneavoastră. O stare de izolare se impune. Dar nu trebuie exagerat nici în sensul ăsta. Vă place muzica? în alte cazuri **nu** procedez aşa, dar dumneavoastră am să vă instalez **un** radio aici.

— La asta mă gîndeam şi eu. Mă plictisesc. Mi-ar trebui şi nişte cărţi de citit.

— *A,* asta nu! Vă oboseşte şi nu este permis.

— Atunci, plimbări.

Doctorul ezitase puţin.

— Dacă v-aş putea transporta în altă parte, dar în spitalul

nostru sunt şocaţi, oameni veniţi de pe front, vederea lor nu ,v-ar face bine.

Gerda Hoffmann surîsese:

— A, sunt obişnuită cu astfel de lucruri. Vin din Polonia, doctore Busbaum.

— Îmi închipui, spusese şeful clinicii şi pe urmă **se** întorsese către sora Ethel: Vă rog să aduceţi doctoriile pe care le-am prescris şi să explicaţi pacientei ce are **de** făcut. Dacă vrea să se plimbe, n-are decît. O face pe pro- pria-i răspundere. Doamnă Hoffmann, i se adresase, sunt dator să vă atrag atenţia că vă prelungiţi şederea aici. Spuneaţi că aveţi crize de plîns, ăsta este un semn rău. Dar, în sfîrşit, faceţi cum ştiţi. Şi către soră: Atunci, soră Ethel, aduceţi radioul. Muzica o s-o liniştească pe doamna Hoffmann. Sper că n-o să ascultaţi discursuri.

Şi ieşise băţos, cu mersul lui greoi, nemulţumit de un lucru pe care nu-1 mărturisea. Sora se reîntorsese după zece minute cu un aparat de radio, instalase antena arun- cînd un fir prin fereastra deschisă, strigase ceva la un individ care îl întinsese şi-1 agăţase de o antenă comună, pe urmă vîrîse un ştecher în priză şi-1 încercase. Pîrîia, avea paraziţi, în sfîrşit, în regulă. Funcţiona.

— Prinde Berlinul? o întrebase pe soră.

— Da, noaptea tîrziu, după douăsprezece.

— Spune-mi cum să mă îmbrac ca să ies în curte, să fac o plimbare? N-am nici un fel de rochie în dulap, nici un obiect personal.

— O să luaţi un halat de-al spitalului. E obligatoriu. Hainele dumneavoastră vă vor fi aduse cînd vă vom face 364 fişa de ieşire.

— Oh, sunt internată? Parcă suntem într-o cazarmă.

— Acesta este regulamentul, doamnă Hoffmann.

Sora îi întinsese un halat albastru, pe care Gerda Hoffmann îl îmbrăcase peste o pijama, şi ea aparţinînd clinicii doctorului Busbaum.

— Să vă însoţesc? întrebase sora.

— Dacă eşti drăguţă, pînă am să mă obişnuiesc cu împrejurimile, pe urmă o să mă descurc singură, ai probabil multă treabă.

— A, nu, îmi face plăcere să vă însoţesc. Cînd o să vă simţiţi obosită, să-mi spuneţi. Coborîm cu liftul. Pe aici!

O condusese de-a lungul unui coridor foarte curat, cu pereţii vopsiţi în ulei alb, lucind de atîta frecat, cu un aspect aseptic, dînd spre nişte geamuri imense, pe unde intra lumina soarelui. Un lift greoi le cără pînă la parter, unde se aflau laboratoarele. Mirosea a medicamente. Printr-o uşă întredeschisă, Gerda Hoffmann zări un rastel de eprubete. Cineva striga de sus de la etajul doi, de pe rampa scării:

— Trimiteţi repede o targă la 211!

În stînga intrării, doamna Hoffmann zări o firmă mică, albă, pe care scria *Morga.* Nu comentă nimic, o lăsă pe sora Ethel s-o conducă. Parcul era frumos, copaci mari, castani sau stejari sau altceva, izbucnind din iarba tunsă proaspăt, stropită de un grădinar care împingea un fel de tomberon, pe care se afla un furtun răsucit. Aerul proaspăt, de sfîrşit de primăvară, păsări care zburau în cerul albastru şi, pe urmă, iar alei, bănci, mici refugii pe care stăteau cîteva femei în vîrstă, împletind sau privind absent înainte, nemişcate, cu ochi sticloşi, fără să clipească.

— Cine sunt? întrebase Gerda.

— Nişte surori medicale. Au fost bombardate pe front cu *katiuşa.* Ştiţi ce e aia *katiuşa?*

— Parcă nişte aruncătoare de mine.

— Chiar aşa. Am văzut într-un jurnal UFA. Sunt teribile.

— Da. Războiul nu e un lucru prea plăcut.

De undeva se auzeau voci bărbăteşti, cîntînd în cor:

Eni meni mic mac

Clic clac

Ozo bozo capati Feier vaier vi!

— Dar asta ce mai este? întrebase doamna Hoffmann.

— Secţia de bărbaţi. Ajungem imediat la gardul care ne desparte de ei. O să-i vedeţi. Sunt foarte drăguţi. Unii au căzut în mintea copiilor, fac castele de nisip, se joacă cu lopăţica. Poate sunt mai fericiţi.

Aleea pe care mergeau se înfunda într-un zid viu de lemn cîinesc, tuns cam la un metru şi jumătate înălţime. In acest parapet vegetal se croise un mic intrînd, prin care probabil că pacientele, curioase, priveau dincolo de o plasă de sîrmă, înaltă de trei metri şi jumătate.

Cele două femei se apropiară, curioase.

— Noaptea bagă curent în plasa asta, spusese sora Ethel.

— De ce?

— Ca să nu treacă nimeni dincolo sau invers.

— Înţeleg.

— Mai este şi dorinţa de a evada... a unora. Cei mai mulţi sunt blînzi, nu fac nici un rău, dar există printre ei şi furioşi. Aceştia sunt internaţi într-o secţie specială, dar doctorii nu-i depistează pe toţi de la început şi pe cîte unii îi apucă criza din senin. Acum o săptămînă, un căpitan a strîns pe o colegă de-a mea de gît numai la vederea seringii cu care voia să-i facă o injecţie.

Gerda Hoffmann privi peluza de iarbă strălucind în soare, dincolo de plasa de sîrmă. În dreapta, o mică capelă cu uşile deschise lăsa să se audă o orgă.

— Avem şi un preot de front aici. Asta e cel mai bun pacient. A făcut o formă de depresiune care aduce cu inocenţa. E un bărbat foarte frumos, nici treizeci de ani. Blond, înalt, îmbrăcat în negru. Păcat de el! Doctorii spun că n-o să-Şi revină.

— Şi acolo ce este?'

Un grup de bărbaţi, în halate albastre, ca şi ea, stăteau încremeniţi în jurul unui bazin, în care sticlea o apă albastră foarte curată.

— A, ăştia se cred statui. Îşi fac jocurile lor de dimineaţă. Dacă aveţi puţină răbdare, o să vedeţi ce frumos or să se arunce în apă. Priviţi la copacul acela din stînga. Îl vedeţi? Unul dintre ei s-

a urcat sus de tot. Au vrut să-l împiedice de cîteva ori, dar e ca o maimuţă, nu poţi să-l prinzi. Ciudat lucru, are un simţ al echilibrului neaşteptat pentru un om care şi-a pierdut minţile. Umblă pe **366** garduri ca un acrobat.

— Şi acolo?

Sora Ethel privi spre o bancă pe care stătea un bărbat cu părul albit, sur ca un lup, cu un monoclu sub sprinceana stingă, studiind, cu o atenţie extraordinară, un strat de nisip pe care desenase, cu o trestie de mare, nişte linii. Era îmbrăcat în uniformă de general, lucru curios în masa aceea de internaţi.

— A, generalul conte von Gumplowitz. Scăpat de la explozia comandamentului din Odessa, unde se afla în vizită. L-au găsit pe un acoperiş.

— Şi ce face?

— Probabil că se crede la Statul major. Studiază situaţia frontului.

Sora Ethel rise crîncen:

— Cred că asta o să vă distreze foarte mult. Eu vin zilnic aici şi-mi pierd cîte o oră ca să uit de crizele nebunilor, de strigătele lor, să nu mai ştiu că trebuie să le ţin plosca la cîte unii, să nu-i mai văd lovindu-se cu capul de pereţi. Sunt şi de-ăştia. Priviţi!

Nebunul aflat în copac aruncase o minge roşie drept în bazin. Cinci sau şase bolnavi se azvîrliseră s-o prindă dincolo de bordura de beton, înotînd, după ce-şi aruncaseră halatele.

Gerda Hoffmann se amuzase destul.

— Ne întoarcem?

— Cum vreţi.

— Mai curînd oamenii ăştia ar trebui să fie lichidaţi...

Sora Ethel o privise foarte mirată.

— De ce să fie lichidaţi?

— Cui foloseşte spectacolul ăsta? Un general care se joacă cu băţul în nisip, nişte foşti soldaţi glorioşi care cer găletuşe. Dumneata crezi că este atît de amuzant?

— Mai sunt şi recuperaţi.

— A, mersi, recuperaţi! Viitori clienţi ai balamucului.

Nu-i trecea nici o secundă prin cap că, de fapt, ei înşişi i se putea întîmpla aşa ceva, dar nu avusese nici o clipă de cînd ajunsese în starea asta ca să înţeleagă ce se întîmplă cu ea.

Sus, în rezervă, înainte ca sora Ethel s-o părăsească, o întrebase:

— Dumneata eşti convinsă că eu n-aş fi în stare să mă întorc la lucrul meu? Că mai e nevoie să fiu internată cîtva timp? **367**

— Eu nu am nici o părere, doamnă Hoffmann. Doctorul Busbaum hotărăşte. El crede că cel puţin trei săptă- mîni o să mai trebuie să staţi aici.

— Cît? Trei săptămîni?

— Da. Este o boală care are repercusiuni tîrzii. Puteţi să vă simţiţi foarte bine şi deodată să se ivească criza.

— Ce criză? Eu doar nu vin de pe front. Am avut un accident de automobil banal şi m-aţi adus aici. Mă simt foarte bine şi vreau să plec.

Sora Ethel părea foarte încurcată.

— V-am spus, nu eu hotărăsc ce trebuie făcut cu dum-neavoastră, ci doctorul Busbaum. Dealtfel, vreau să vă spun că la internarea dumneavoastră au existat unele semne că suferiţi de delir de persecuţie.

— Ce delir de persecuţie? Asta ce mai e?

— Eraţi foarte furioasă şi declaraţi că sunteţi victima unei maşinaţiuni, că cineva a vrut să vă provoace moartea. Gerda Hoffmann o privise cu o mare curiozitate.

— Spuneţi adevărul? Nu mă minţiţi?

— Nu! Prima oară cînd v-aţi trezit din şoc, maiorul von Braun era aici. Aţi vrut să aruncaţi cu ceva după el. Abia v-am oprit. Îi reproşaţi nişte lucruri îngrozitoare. Dar dumneavoastră aţi uitat, desigur, nu mai ştiţi nimic.

— A, bine. Dacă e aşa... Şi-i făcu semn că poate să plece. Deschisese radioul, ascultase puţin, pe urmă îl închisese furioasă, se întinsese pe pat cu faţa în tavan, cu mîinile sub cap.

„Ah, asta era! Dacă nu reuşiseră cu maşina, or să mă declare nebună." Nu era rău jucat. N-avea decît să-i lase cu impresia că într-adevăr e şocată, să le înşele vigilenţa şi s-o şteargă cît putea de repede de-aici. Dar cum? îi trebuiau haine, o rochie sau altceva. Băgase de seamă că uşa era închisă noaptea cu un grilaj de fier, geamurile se deschideau înăuntru şi aveau, şi ele, obloane. „O puşcărie deghizată, deci. Ei, vom vedea."

A doua zi primise vizita Claudiei, care în asemenea momente se arăta devotată. Intrase cu aerul ei zăpăcit, cu un buchet de flori, deschisese larg ferestrele, lăsînd să intre soarele, dăduse deoparte obloanele, o sărutase, îi desfăcuse cîteva cutii cu bomboane fondante, silind-o să mănînce ceva, mîngîind-o ca pe un copil şi izmenindu-se:

— Papă, iubiţico, papă! Să te faci mai repede bine, 368 să vii la fetiţa ta, să te joci cu ea. Că urîţii ăştia abia m-au lăsat să intru înăuntru, a trebuit să-i fac ochi dulci portarului, să-i aduc ţigări şi lui, să mă lase la iubiţica mea...

Nu stătea locului, se învîrtea în jurul patului ei, aşeza florile în cele trei glastre pe care le găsise, pe urmă îşi adusese aminte şi scotocise în poşeta lungă şi adîncă cît un sac.

— Uite ce ţi-a adus fetiţa. O păpuşică. Hai s-o botezăm! Cum să-i zicem?

Gerda Hoffmann se uitase drept în ochii Claudiei:

— Spune-mi, ai auzit ceva? Ăştia cred că sunt nebună cu adevărat? Ce-i cu păpuşa asta?

I-o smulsese din mînă şi vrusese s-o arunce pe fereastră, cu un gest patetic, ca o actriţă ratată ce era.

— Nu! Te rog, nu! Vrei să plîngă fetiţa? Eu ţi-am adus-o să te joci cu ea. Poate te plictiseşti.

Privirile încărcate de furie ale Gerdei Hoffmann nu-i spuneau nimic bun.

— Claudia, te întreb încă o dată: ţi-a spus cineva că sunt nebună? Că de-aia m-au internat aici?

Cealaltă ezita. Cît era de mincinoasă, nu putea să nu-i spună

adevărul.

— Da! Maiorul von Braun m-a trimis cu păpuşa asta la tine. Te compătimea foarte mult. Spunea că n-ai să-ţi mai revii. Că, de fapt, ai o tumoare la cap şi o să trebuiască să te opereze. Dar acum, doctorul Busbaum nu poate face nimica. E adevărat?

Izbucnise în lacrimi.

— Nebună eşti tu şi cu maiorul Braun. N-am nici o tumoare la cap.

Se îndreptase spre ferestrele deschise şi privise curtea înverzită, peluzele tunse, copacii care se mişcau lent la vînt. În secunda aceea realiză că puteau s-o ţină ani de zile în această cameră cu gratii, să-i administreze tranchilizante şi s-o declare nebună. Şi cu asta, totul putea fi încheiat. Fire rece, calculată, fără să-şi piardă cumpătul, Gerda Hoffmann se întoarse spre Claudia şi-i spuse:

- N-am nici un ban la mine, pentru că mi-au luat hainele, tot. Ascultă ce-ţi spun! Mergi acasă, în strada Londra, ai o cheie, ştii unde ţin rochiile. Îmi cauţi uniforma, taiorul acela, vezi că jos sunt pantofii mei. Într-o cutie ai să găseşti un revolver. Îl aduci aici. Desigur că, dacă te vor vedea cu un pachet mare, or să te controleze 369 la poartă şi asta nu vreau. Eşti atît de deşteaptă, ca să reuşeşti să le aduci pînă aici?

— Bineînţeles! Taiorul am să-1 îmbrac pe mine şi peste el am să pun un trenci. În mină, într-un pachet mic, am să aduc o rochiţă de-a mea, pe care am s-o îmbrac la plecare. Pantofii îi bag în poşetă. Îmi iau o poşetă mai mare. Ţi-aduc şi ciorapi, şi furou...

— E bine. Dă ţigări portarilor şi vino şi poimîine. Îmi trebuie un lucru pe care îl am tot în dulapul cu haine. Ai să găseşti acolo un rucsac. În el este o scară de alpinism. Nu ocupă loc mult. Ascunde-o într-o păpuşă.

— Ce păpuşă?

— Ştii magazinul *Galeries Lafayette* din Calea Victoriei? Au adus ai noştri de la Nürnberg nişte păpuşi splendide, mari cît o fetiţă de 12 ani. Cumperi una, capul se deşurubează şi vîri acolo

scara de alpinism şi pistolul... Spui că m-am cam sonat şi că ţi-am cerut să-mi cumperi păpuşi. Asta o să le convină şi lor. Acum ai înţeles ce ai **de** făcut?

— Am înţeles!

— Vezi să nu mă dai de gol. Banii ştii unde-i ţin, ia şi tu cît îţi trebuie, dar mai lasă ceva. Cînd ies, îţi mai dau eu alţii.

Claudia se smiorcăise alintată:

— Vai, tu, cum o crezi pe fetiţa ta aşa lacomă şi interesată? Dar mă duc şi fur pentru tine să-ţi aduc ce-ţi trebuie. Că fetiţa te iubeşte.

— Hai, cară-te, că n-am timp de pierdut şi fă ce ţi-am spus!

A treia zi, Braun, care vorbise la telefon cu Claudia şi aflase de la aceasta că secretara lui îi ceruse să-i cumpere o păpuşă, apăruse la spital încărcat de daruri, între care şi o Isoldă cu păr blond, lung, de fir sintetic, îmbrăcată într-o rochie aeriană de gaz verde, care dădea ochii peste cap şi vorbea, o minune a fanteziei păpuşarilor din Nürnberg, cumpărată şi ea tot de la *Galeries Lafayette,* de unde Claudia, conform celor cerute de doamna Hoffmann, achiziţionase, la rîndul ei, o minune, tot blondă, tot cu ochi verzi, tot îmbrăcată într-o rochie aeriană de gaz, de culoare roz.

— *Gutten Tag, Gerda! Was machts du?* zisese maio**rul,** privind-o foarte atent pe doamna Hoffmann, care, în **370** halat, în vîrful patului, se juca cu prima păpuşă adusă de Claudia, privind la celelalte două (von Braun o lăsase pe podele pe a lui, lîngă cea cărată pînă în rezerva de la etajul trei, mai înainte, de către Claudia).

— Vrei să ne laşi puţin singuri? o întrebase pe aceasta din urmă maiorul.

Şi Claudia o sărutase pe Gerda şi plecase.

— Apoi eu mă duc, la revedere, am să vin şi mîine...

Urmase un minut lung de tăcere, pe urmă femeia spusese cu glas absent, scrutîndu-1 fără a avea aerul că o face:

— Ce bine îmi pare că ai venit! spusese. Nu te-am mai văzut de

cînd ai plecat la Predeal cu baronul Killinger. Nu trebuia să ne întîlnim?

Braun se plimba cu mîinile la spate, prin dreptul ferestrei, agitînd uşor mănuşa pe care o ţinea totdeauna în dreapta şi care făcea pereche cu aceea care îi acoperea mîna arsă.

— Lasă asta! Nu-ţi mai aminti.

— Ce să-mi amintesc? întrebase ea cu o curiozitate care-1 neliniştise pe bărbat.

— Spune-mi mai bine: îţi place păpuşa pe care ţi-am adus-o?

— Da! E foarte frumoasă. De unde ai ştiut că vreau o păpuşă? Alaltăieri a fost Claudia la mine şi mi-a adus-o pe asta mică. I-am spus că vreau una mai mare şi uite că ea mi-a adus una mai mare şi mi-ai adus şi tu una tot mare, şi am să mă joc cu ele, să le dau dulceaţă, să le pieptăn, să le culc... Ele sunt fete foarte cuminţi, cel puţin asta mică mă ascultă, nu ştiu cum o să mă înţeleg cu celelalte două.

Maiorul Braun o privea din ce în ce mai neliniştit. „Să fie cu adevărat şocată, sau a luat în serios cele ce am spus eu despre ea? Şi tîmpita aia de Claudia i-a băgat în cap că e şocată!“

Gerda Hoffmann deschisese sertarul noptierei şi scosese de-acolo o pereche de foarfece, cu care începuse să taie atent faţa de pernă, pe care stătuse rezemată pînă atunci.

— Ce faci? o întrebase maiorul.

— Stai numai puţin, ai răbdare, de ce te grăbeşti?

Scosese puiul de pernă, îl tăiase şi pe el, cu atenţie, pe urmă se îndreptase spre cele două păpuşi aduse de Claudia şi de Braun şi aruncase fulgii în sus. Aceştia că- 371 deau ca o ninsoare măruntă peste cele două siluete din *papier-maché.*

— Vreau să văd dacă nu le este frig. Uite cum ninge peste ele. Îţi place?

Maiorul o privea din ce în ce mai intrigat. „Dacă nu-i nebună cu adevărat, atunci este o actriţă perfectă." începuse să-i fie frică. Un sentiment nedesluşit de nesiguranţă îl cuprindea puţin cîte puţin. Femeia devenise dintr-o dată serioasă, uitase de păpuşi şi-

1 întrebase direct:

— Spune-mi, ce mai e nou pe front?

— A, nimic important. Bătălia de la Kerci s-a terminat. Sunt 260 000 de prizonieri. Un succes colosal, colosal, Gerda, înţelegi? în curînd se va termina războiul, o să mergem acasă şi o să ne amintim ce frumos am lucrat noi doi împreună şi cum ne-am înţeles.

— Cine ştie? zisese femeia, cu o privire rătăcită, uitîn- du-se la grămada de fulgi care umpluse camera. Ce spune doctorul Busbaum? Cînd îmi dă drumul de aici?

— A, încă vreo cîteva zile doar; trebuie să-ţi mai facă nişte radiografii, să vadă dacă nu ai vreo coastă fisurată sau altceva. Trebuie să pleci din spital perfect sănătoasă. Marele Reich are încă nevoie de tine, ca să nu mai spun că de cînd lipseşti este o harababură la mine la birou de nu-mi mai văd capul!

Urmase iar o lungă tăcere. Braun nu ştia cum să continue această convorbire stranie dintre ei doi. Căuta G diversiune. Voia să-i atragă atenţia asupra unor lucruri secundare. Nu-şi dădea seama dacă ea e conştientă sau nu de intenţiile lui, aşa încît minţi cu seninătate, vrînd să-i vadă reacţiile:

— Baronul von Killinger vrea să dea o mare recepţie în cinstea victoriei de la Kerci. Sper că ai să participi. Te-am propus pentru o decoraţie. Sper că o voi obţine. O meriţi din plin. Acum, că ţi-am spus toate astea, am să plec. Vine în inspecţie un general de la Berlin. Trebuie să-1 primim la gară. Ştii şi tu ce obligaţii avem. Poate mai trec peste vreo două zile. Ce să-ţi mai aduc? Ai vreo dorinţă specială?

— Poate nişte portocale. Pentru păpuşi... Ele sunt foarte lacome. Tu n-ai avut de-a face cu păpuşi. N-ai de unde să le cunoşti. Dacă nu găseşti portocale, poate mi-aduci nişte dulceaţă de trandafiri. Le place foarte 372 mult dulceaţa de trandafiri. Ai să ţii minte?

— Cum să nu? Portocale sau dulceaţă de trandafiri. Şi altceva?

— Dacă mi-ai mai cumpăra o păpuşă ar fi foarte bine. Ştii,

acasă la noi, cînd eram copilă, aveam trei păpuşi: Clotilde, Grete şi Matilde. Clotilde şi Grete sunt aici, o aştept pe Matilde.

— Foarte bine, o să vină şi Matilde. Pot să te sărut?

Gerda Hoffmann îi întinse obrazul, simţindu-i buzele reci şi-1 urmări pînă ajunse la uşă. Pe urmă, îi ascultase paşii sunînd pe coridor, auzise liftul vechi coborînd, zdrăngănind pînă la parter şi-1 privise de la fereastră cum se urcă în maşină. Maiorul ridicase privirile şi o salutase scurt, cu un zîmbet nedecis.

Cu mişcări bruşte, femeia se îndreptase apoi spre păpuşa adusă de Claudia, îi deşurubase cu violenţă capul, căutase scara de alpinism şi revolverul, pe urmă, mulţumită, pusese totul la loc. „O să vedem noi, domnule von Braun, cum stăm cu nebunia mea.“ Pe urmă deschisese uşa dulapului cu haine, în care pusese taiorul, pantofii şi ciorapii aduşi de către Claudia şi le ascunse sub saltea, pentru că observase că sora Ethel avea obiceiul de-a controla prin toate locurile. Claudia îi adusese şi o oglindă, în care se privi cu atenţie. Nu avea o privire rătăcită, cum ar fi sperat maiorul, dar undeva era mîndră de scena pe care o jucase, dealtfel deloc originală, pentru că o văzuse într-un film, înainte de război.

Doctorul Busbaum, directorul clinicii de psihiatrie de pe lîngă spitalul Cantacuzino, afectat pe lîngă unităţile germane de pe frontul de Răsărit, locuia în Parcul Domeniilor, pe strada Aviator Zorileanu, la numărul 83, într-o vilă care aparţinuse lui Constantinescu-Porcul, cunoscut om politic liberal, şi care fusese eliberată şi închiriată corpului auxiliar german, aflat la Bucureşti, ca multe alte locuinţe. Sosise în România prin 1940, odată cu forţele de instruire, cunoştea că cei de la Statul major pregăteau agresiunea din Răsărit, făcînd parte dintr-un serviciu special de medici, aşa că izbucnirea războiului, cîteva luni mai tîrziu, nu-1 surprinsese. Locuise un an în Polonia, dar acolo nu avusese de lucru, fusese mai mult în vacanţă. In vacanţă fusese şi anul trecut, pînă la ataca- 373 rea graniţelor sovietice. Apariţia primelor cazuri de şocaţi şi ambuscaţi de pe front îi dăduse

adevărata proporţie a profesiunii sale, exercitate pînă la război într-o clinică din Kiel. Trierea săptămînală a celor care trebuiau îngrijiţi mai atent sau supuşi şocurilor violente, cu băi fierbinţi şi foarte reci, cercetarea simulanţilor, destul de numeroşi, diagnosticele, solicitarea de medicamente speciale de la Berlin, tabelele şi rapoartele pe care trebuia să le întocmească îi luau destulă vreme, dar meseria îi făcea plăcere, se simţea foarte util; corpul de colaboratori pe care-l avea îl satisfăcea. Se scula foarte devreme dimineaţa, la cinci, îşi.făcea programul de gimnastică, o scurtă alergare în trening, în mica curte a vilei pe care o locuia şi, dacă avea timp, trebăluia cu o greblă şi cu o sapă la grădina improvizată în spatele vilei. Casa era prea mare pentru el, nu mobilase decît două camere: una pentru oaspeţii din Germania şi alta în care locuia el. La parter, instalase spaliere şi un *puncing-băll,* folosind un vechi salon de fumat în dublu scop, şi ca bibliotecă, şi ca sală de gimnastică. Cărase din toate locurile reviste de psihiatrie, manualele lui Jung şi chiar ale lui Freud, devenite clasice, care abia cu zece ani în urmă constituiseră calul de bătaie al umoriştilor din toată lumea. Şi iată că războiul acesta, prin teribilele lui consecinţe, făcuse din ceea ce părea literatură o adevărată ştiinţă. Văzuse multe cazuri destul de grave, unele din ele nerezolvate, dealtfel nici nu se puteau rezolvă atît de repede şi de eficace cît s-au lăudat după 1945, mai ales în America, o serie întreagă de şarlatani ce-au profitat de buna-credinţă a oamenilor.

Doctorul Busbaum, un neamţ cu dragoste pentru meseria lui, luîndu-se în serios, avusese şi rezultate frumoase, nu atît de încurajatoare cît sperase, dar care formau, oricum, un punct de pornire. Odată terminat acest război, pe baza cazurilor întîlnite, cu o experienţă cîştigată şi din lectura materialelor publicate de alţii, dar, mai ales, bazat pe cîteva cazuri foarte grave pe care le tratase în această clinică, pînă în 1944, avea să devină o somitate, care ajunsese, prin 1965—66, foarte aproape de premiul Nobel.

Dar acum ne aflam într-o seară de vară a anului 1942, pe la orele 11, într-o locuinţă liniştită din Parcul Domeniilor, pe strada Aviator Zorileanu, într-o casă cu două nivele, acoperită cu tablă, înconjurată de o mică grădină. 374 Doctorul locuia într-una din cele două camere pe care şi le rezervase la etaj. Se culca în jur de ora 12, după ce asculta ultimul buletin de ştiri. Dimineaţa citea ziarele sosite cu avionul din Germania, pe care un curier i le aducea la clinică. Nu-i plăcea stilul lor emfatic, în care recunoştea frazele găunoase ale lui Goebbels, pe care nu-1 suferea. Nu era ceea ce se numea pe vremea aceea un *nazi,* purta uniforma partidului numai la ceremoniile oficiale şi asta pentru că era obligat. In convorbirile cu germanii aflaţi în România, oficial sau nu, era foarte rezervat, împingînd discuţiile pe terenul medicinii, pe care se simţea foarte bine. Interesant era faptul că mai ales cei care aflaseră despre clinica lui şi despre rezultatele spectaculoase ale tratamentelor lui îi arătau o curiozitate care-1 măgulea, însă nu tot ceea ce făcea el acolo i se putea pune în sarcină. Avea un specialist, doctor Kristofer, care-1 seconda discret, dar destul de eficient, pe care i-1 recomandase serviciul politic al armatei, nume sibilin sub care se ascundea de fapt Gestapoul. Cel care deţinuse postul maiorului Braun pînă la venirea acestuia, căpitanul Oberg, şi el de la serviciul politic al armatei, îl recomandase pe Kristofer ca pe omul care răspundea nu numai pe linie medicală de cazurile din clinica sa. La început, Busbaum nu înţelesese ce înseamnă să răspundă *nu numai pe linie medicală* de cazurile din clinica sa. Dar pe urmă se lămurise foarte repede, dar avînd oroare de complicaţii şi mai ales de ceea ce presupunea că se ascunde dincolo de halatul alb al doctorului Kristofer, îşi propusese să execute cu docilitate tot ceea ce îi cerea acela. Existaseră, la început, liste de pacienţi, fiecare cu diagnosticul, perioada de tratare, rezultatul, locul unde fuseseră trimişi după recuperare sau după mobilizare în cazurile nerezolvate. După izbucnirea luptelor din 1941, la cîteva luni, mai precis la începutul acestui 1942, doctorul Kristofer adăugase

la tabelele sale, bătute la maşină şi fotocopiate, o rubrică nouă, care îl surprinsese pe Busbaum: simulanţi. Denumirea rubricii îl surprinsese, pentru că avea despre armata germană o părere asemănătoare cu a tuturor germanilor din acei ani, cînd cucerirea Austriei, Cehoslovaciei, Poloniei şi Franţei dăduse fiecărui cetăţean al Reichului o mîndrie din care era exclusă de la sine ideea că vreodată s-ar fi putut ivi în rîndul soldaţilor Reichului această maladie: a fugii de răspundere, a dezertării de pe front, sub masca unei sănătăţi şubrezite. Dar cazurile se înmulţeau, In aproape 375 şase luni de zile se ajunsese la cifre îngrijorătoare şi, curios lucru, ofiţerii erau cei mai numeroşi. Examenul lui medical era destul de amănunţit şi comporta un minimum de eroare. Doctorul Busbaum nu-şi dăduse seama că, odată stabilit că indivizii minţeau, erau înaintaţi curţilor marţiale şi cîţiva chiar fuseseră executaţi. Asta începuse să-i dea coşmaruri şi între onestitatea lui profesională şi răspunderea pe care credea că şi-o asumă iscălind acele buletine medicale, de fapt condamnări la moarte, îşi făcuse loc o teribilă îndoială. Locul de muncă începuse să-i devină odios. Dar nu aici se opriseră toate lucrurile acestea ciudate. În ultimele două luni, în mod foarte straniu, se luaseră măsuri cu care nu era de acord. Doctorul Kristofer era nu numai un medic care punea diagnostice, dar şi trata pe bolnavi. În ultimele şase săptămîni îi muriseră cîţiva pacienţi care, după părerea lui, n-ar fi avut nici un motiv să decedeze. Nu se putea amesteca, aşa încît se mulţumi să audă numai că, de fapt, tratamentul prost aplicat, în special unor ofiţeri, fusese dubios, socotindu-se cazurile irecuperabile.

Cu o lună în urmă, un anume maior Millier, reprezentant al poliţiei secrete al armatei, îl vizitase în mod discret, supunîndu-1 unui interogatoriu, din care el dedusese destule lucruri. Discuţiile lor avuseseră o primă parte tehnică. Omul nu era străin de anumite cunoştinţe medicale, sau cineva îl pregătise în acest sens. Avea un dosar plin de acte cu certificatele de deces,

dosar semnat de doctorul Kristofer, pe la care, în mod curios, nu trecuse.

— Domnule doctor Busbaum, spusese maiorul Müller, puteţi să-mi relataţi ceva despre cazurile Hottl, Holzweber sau despre cazul Aspern?

— În ce sens?

— Credeţi că tratamentul care li s-a aplicat şi starea lor generală îndreptăţeau sfîrşitul pe care l-au avut?

Doctorul Busbaum vrusese să pareze cu abilitate, aşa încît îi răspunsese maiorului că aceste cazuri intrau în competenţa doctorului Kristofer şi că n-ar fi putut să-i răspundă la întrebările sale.

— Nici un medic nu s-ar încumeta, decît dacă ar fi însărcinat cu asta de organe superioare, să controleze un diagnostic al doctorului Kristofer. Este o chestiune 376 de *fair play* profesional.

— Domnule doctor Busbaum, sunt trimis aici de către Serviciul secret al armatei tocmai pentru a stabili dacă moartea unor ofiţeri, foarte bine pregătiţi profesional, a fost firească sau nu. Unor oameni de la Berlin li s-au părut suspecte aceste decese, întrucît după fişele medicale iniţiale, cazurile lor nu erau atît de grave.

— Ce vreţi să spuneţi, Herr Müller?

— Vreau să spun că sunt însărcinat să fac o anchetă, pentru că îl bănuim pe doctorul Kristofer de omucidere cu mijloace medicale.

— O, asta este o altă chestiune! Dacă dumneavoastră aveţi un ordin scris în acest sens, eu pot să întreprind o anchetă pe cale medicală, dar să ştiţi că treaba este foarte delicată, întrucît doctorul Kristofer este trimis de către Gestapo, eu fiind obligat să-i raportez orice lucru, fapt care mă va obliga să-i spun ceva despre vizita dumneavoastră şi despre acuzaţiile pe care i le aduceţi.

Convorbirea dintre ei doi se terminase aici. Ofiţerul plecase şi

nu mai revenise, aşteptînd probabil dezlegarea de la mai-marii săi. Dar vizita lui Müller îl făcuse pe Busbaum ceva mai bănuitor. Reconstituind unele lucruri, el putea să-şi dea seama că cele trei cazuri nu fuseseră dintre cele mai limpezi. Despre Holzweber se ştia că murise atingînd din întîmplare reţeaua de sîrmă care despărţea cele două secţii, bărbaţi şi femei, ale clinicii, deşi avize metalice anunţau în limba germană pericolul pe care îl prezenta acest gard încărcat noaptea cu curent. Nici cazul Aspern nu era prea limpede. O infecţie care avusese consecinţe neprevăzute îl dusese la moarte pe acesta, cum şi cazul Hottl avea, şi el, fisurile lui. Un gardian îi făcuse duşuri scoţiene atît de des şi atît de energic, încît căpitanul de artilerie, abia scăpat dintr-un infarct, decedase într-o dimineaţă, sub ochii îngroziţi ai celorlalţi pacienţi.

După plecarea maiorului Müller, doctorul Kristofer îl acostase întâmplător în curtea clinicii. Vorbiseră cîtva timp despre un caz nou, al unui furios, adus în cămaşa de forţă de pe front, pe urmă omul Gestapoului îi spusese, nu ameninţător, ci cu o amabilitate plină de sensuri:

— Nu-i aşa că te-a vizitat maiorul Müller?

— Da! S-a interesat despre nişte cazuri pe care le-ai tratat dumneata.

— A vrut să facă vreo anchetă? **377**

— Da. Dar am refuzat să fiu eu acela care să te controleze.

— Ce voia să ştie?

— Voia să afle dacă celor trei li s-au aplicat tratamentele corespunzătoare.

— Şi dumneata ce i-ai răspuns?

Lui Busbaum nu-i plăcuse tonul acesta de interogatoriu, dar trecuse peste asta, spunînd cam de sus:

— L-am rugat să-mi arate un ordin scris prin care aş putea să deschid ancheta, dar el nu a mai venit la clinică şi nici măcar nu mi-a dat vreun telefon.

Doctorul Kristofer îl luase de braţ, cam familiar, şi-i spusese cu

o voce surdă, din care nu lipsea, de data asta, ameninţarea:

— Dragul meu doctor Busbaum, ai fost foarte înţelept că nu te-ai amestecat în chestiunile astea complicate, care nu te privesc. Vreau să ştii că oamenii pe care i-am îngrijit s-au bucurat de toată atenţia mea, deşi unii dintre ei au o fişă foarte proastă la Gestapo şi, într-un fel, aceste decese au rezolvat foarte multe lucruri. Nu fac un mister din ceea ce spun, dar eu nu sunt numai medic. Cred că ai bănuit. Şi pentru că ai fost atît de franc cu mine, aş vrea să te rog să preiei un caz dificil pe care îl am. E vorba de contele von Gumplowitz, cel care a fost găsit pe acoperişul unei clădiri la Odessa. Ar trebui să te gîndeşti să găseşti o metodă de tratament adecvată, pentru ca această boală tragică de care suferă iubitul nostru general să fie curmată. Rudele sale sunt foarte neliniştite de ceea ce i s-a întîmplat şi insinuează că nu se bucură de atenţia cuvenită. În cercurile în care funcţionez, cazuri ca al contelui Gumplowitz sunt socotite ca deprimante. Vezi dumneata, pacienţii noştri se comportă destul de curios. Nu toţi, evident, dar un general care stă în patru labe, se joacă cu găletuşa de copil în nisip şi face scheme tactice pe pereţi, constituie un spectacol penibil. Gîndeşte-te că jumătate din cei care sunt trataţi aici sunt recuperaţi. Ei se reîntorc pe front sau la familiile lor şi se apucă să povestească ce au văzut în clinica doctorului Busbaum. Crezi că, pentru moralul trupelor noastre, povestirea penibilă despre generalul conte Gumplowitz este un lucru care ne-ar face nouă bine?

378 — Mu vă înţeleg, sunteţi un adept al euthanasiei?

Doctorul Kristofer rîsese amar. Avea o faţă uscată ca pergamentul, nişte buze subţiri, vinete şi ochi ceţoşi de morfinoman, cum erau mulţi medici în armata germană în acea vreme.

— Nu spun asta, dar e mai uman să curmăm o suferinţă penibilă. Este o recomandare a Führerului, ca spiritul spartan al armatei germane să fie apărat de exemple care duc la ridicol şi la fapte penibile. Rasa noastră a dat totdeauna exemplare

admirabile, superbe creaturi, cum nu s-au mai întîlnit din antichitate. Spre deosebire de cei trei, de care se interesa maiorul Müller, generalul conte von Gumplowitz nu e acuzat de nici o greşeală politică. El a fost un militar integru care a luptat foarte bine, dar noi nu putem să-1 expunem la ironii şi nu putem să dăm un exemplu prost armatei.

Busbaum înţelesese exact ce i se cerea, dar celălalt nu-1 cunoştea. Aparţinea unei vechi familii din Pomerania. Bunicul şi tatăl său fuseseră de asemenea doctori militari. Avea despre această meserie convingeri ce nu puteau fi strămutate nici chiar de ameninţările subtile pe care le ghicise în cuvintele lui Kristofer.

— Domnule doctor, dacă într-adevăr dumneata ai depus vreodată jurămîntul lui Esculap, trebuie să mă înţelegi că n-am să fac niciodată ceva împotriva conştiinţei mele, că n-am să-1 duc, de pildă, pe generalul Gumplowitz în faţa unui gard prin care trece un curent electric, sub pretextul că un nebun e inconştient şi că poate fi ucis de propria-i imprudenţă.

Doctorul Kristofer se oprise lîngă el, silindu-1 să rămînă pe loc. Îşi căutase o ţigară prin buzunarele halatului, o găsise, o aprinsese, privindu-1 drept în ochi.

— Îmi pare foarte rău pentru dumneata că nu m-am făcut înţeles. Eu n-am spus să-1 omori pe generalul conte von Gumplowitz, ci să-i aplici un tratament care l-ar scuti şi pe el şi pe noi de neplăceri îndelungate. Dar nu face nimic. Probabil că, peste o lună sau două, altcineva o să vină să-ţi ia locul şi dumneata o să însoţeşti un spital de campanie pe undeva, prin Rusia. Nici războiul la faţa locului nu este o experienţă de dispreţuit.

— Doctore Kristofer, este o ameninţare?

— A, nu! Este o măsură care se aplică totdeauna în astfel de cazuri. Există şi mijloace mai drastice, dar pentru că ai fost loial şi nu mi-ai ascuns ce voia maiorul ' 379 Müller de la dumneata, am să mă mulţumesc să-ţi fac doar un raport de refuz de

serviciu.

După care, cu un salut scurt, îl părăsise fără nici o altă explicaţie.

In noaptea asta doctorul Busbaum nu putea nici să citească, nici să asculte aparatul de radio la care umbla în neştire, mişcînd butonul de la un post la altul. Nu era atent la frînturile de cuvîntări care se auzeau de undeva, din eter, la fragmentele de simfonii, frînte într-o secundă de alte fragmente muzicale, sau de alte voci iscate de cacofonia aceea sonoră, interminabilă. Sosise tîrziu acasă, pe la 11. Era foarte tulburat. Se întîmplase un lucru îngrozitor şi, pentru prima oară, conştiinţa lui de medic şi de german fusese clătinată cu violenţă. Pe la 10 coborîse în *Morga* clinicii împreună cu sora Ethel Wassermann. Aceasta smulsese cearşaful de pe faţa cenuşie a generalului von Gumplowitz.

— A murit acum cinci minute... electrocutat, spusese femeia.

— Mi-am închipuit.

Sora îl privise înspăimîntată, dar nu spusese nimic.

— Cine va semna certificatul de deces?

— Doctorul Kristofer lipseşte. Ar trebui să-1 semnaţi dumneavoastră.

— Refuz! Să-i spuneţi mîine dimineaţă că am refuzat să semnez certificatul de deces.

— Bine, domnule doctor! zisese femeia şi acoperise faţa mortului.

Deci asta era! Acest aparat îngrozitor de represiune, Gestapoul, printr-o simplă unealtă, ca doctorul Kristofer, putea să execute pe oricine. Ce simplu! Un certificat de deces, vîrît într-un dosar, trimis într-un plic, ştergerea din controalele armatei, condoleanţe rudelor, poate o decoraţie *post-mortem,* totul era curat, făcut meticulos, fără urme... Cine urma? Poate că femeia aceea, Gerda Hoffmann, despre care maiorul von Braun, şeful doctorului Kristofer, îi spusese că este foarte suferindă, deşi examenul medical nu arăta deloc aşa ceva. Două sau trei săptămîni de injecţii cu tranchilizante, exercitarea unei presiuni

psihologice, făcute aşa cum ştia să lucreze doctorul 380 Kristofer, ce uşor aveau să meargă lucrurile după aceea!

În momentul acela se auzi soneria de la intrare. Doctorul Busbaum crezu la început că e telefonul, dar se lămuri repede. Se îndreptă spre vestibulul mic, în care aprinse un bec, întrebînd cine sună.

— Comandatura!

Vocea bărbătească de afară mai dădu cîteva explicaţii destul de încurcate, într-o germană corectă. Fără să bănuiască ceva, deşi nimeni nu-1 vizita la ora asta, Busbaum deschise. În faţa uşii stătea un om într-o scurtă de piele, cu o şapcă care îi acoperea fruntea şi care-1 împinse uşor, cu vîrful unui revolver, spre interiorul casei, vorbindu-i în continuare în nemţeşte:

— Domnule doctor, nici o mişcare, vă rog să ascultaţi exact ce vă spun!

Îl urmau doi indivizi, şi ei în haine de piele, cu mîinile în buzunare, cu feţele ameninţătoare, care nu prevesteau nimic bun.

— Despre ce este vorba, domnilor? Cine sunteţi, mai întîi?

— N-are nici o importanţă, zisese Colonelul. Am venit la dumneavoastră pentru o afacere foarte precisă. Nu încercaţi să faceţi vreun gest pe care să-1 regretaţi mai apoi. Cunosc foarte bine limba germană.

— Da. Îmi dau seama.

— Ridicaţi telefonul de colo şi cereţi de la clinica dumneavoastră o dubă sanitară care să vină aici. O să ne daţi, la toţi trei, din dulapul dumneavoastră, halate albe şi bonete. Cred că aveţi. Dacă nu, o să ne descurcăm noi. Deocamdată chemaţi duba sanitară şi cereţi-i numărul pe care vă rugăm să-1 scrieţi pe acest carnet, ca să vă putem controla. Nici un cuvînt în plus!

— Şi dacă refuz s-o fac?

Colonelul îl privi drept în lumina ochilor. Era un bărbat între două vîrste, cu un obraz dur, de militar. De asta îşi dădu seama imediat doctorul Busbaum.

— Sunt un soldat ca şi dumneavoastră, domnule doctor, n-am să ezit să vă împuşc. Este o chestiune de viaţă şi de moarte. N-o să vă cerem nimic care să vă dezonoreze, aşa încît conştiinţa dumneavoastră poate fi liniştită. Vreţi să telefonaţi?

— Numai după ce îmi veţi spune care este scopul acestui raid.

— Bine, se învoi celălalt, am să vă spun. In clinica dumneavoastră se află internat un anume profesor Vrăbiescu. Noi suntem români. Vrem să-1 smulgem din ghearele Gestapoului, care vrea să-1 transporte în Germania. Nu suntem de acord cu treaba asta.

Doctorul Busbaum ridică receptorul, formă numărul clinicii, aşteptă cîteva clipe, telefonul suna în gol, pe urmă cineva ridicase receptorul la celălalt capăt al firului.

— Aici e doctor Busbaum. Am nevoie de o dubă sanitară. Da... În zece minute să fie la mine acasă... Cunoaşteţi adresa... Nu, fără însoţitor. Am să vin eu cu bolnavul la clinică. Spuneţi santinelelor de la poartă că doctorul Busbaum va sosi acolo peste zece minute, pentru a-1 transporta pe generalul Gumplowitz.

După care lăsă uşor telefonul în furcă.

— Despre ce general Gumplowitz este vorba, domnule doctor Busbaum?

— Nu va fi nici un general Gumplowitz! Probabil că, la ieşire, santinelele vor controla ceea ce vom avea noi în această dubă sanitară. Şi trebuie să avem un mort. Omul dumneavoastră va trebui să fie acest mort şi se va numi generalul Gumplowitz. Probabil că nu înţelegeţi nimic din ceea ce vă spun, dar nu e timp să vă dau nici o explicaţie.

Se ridicase şi căutase într-un dulap din care scosese halatele cerute.

— Îmbrăcaţi-le! N-aveţi figurile unor sanitari, dar în vremurile astea de război şi pe mine mă poate lua cineva drept un bandit. Şi acum să aşteptăm...

Duba sosi după zece minute, cu o punctualitate nemţească. O

conducea un intern, care îl salutase, în curte, pe doctorul Busbaum, privind curios la cei trei necunoscuţi, îmbrăcaţi în halate albe.

— Willy, rămîi aici, casa e deschisă! Aşteaptă-mă, lipsesc o oră. O să conduc eu duba. Am treabă cu dînşii.

Celălalt nu întrebă nimic.

— Domnilor... le spuse doctorul Busbaum.

Colonelul, care stătuse tot timpul cu mîinile în buzunarele halatului, urcă lîngă directorul clinicii.

— Sper că nu ne duci la Gestapo.

— N-aveţi nici o grijă, domnule. Ştiu ce-o să mi se 382 întîmple după asta, dar aţi avut un mare noroc. Mi s-au întîmplat nişte lucruri personale, care explică într-un fel ceea ce fac eu acum.

Ceilalţi doi, Ciorogîrla şi Tronaru-, pentru că ei erau, deschiseseră uşa dubei şi se instalaseră pe bancheta dinăuntru.

Ciorogîrla, de meserie vatman la tramvaie, slab ca un ţîr, tipul de cărător care duce la greu fără să crîcnească, cu o faţă smolită, mică, strînsă, ca de babă, cu nişte ochi vii şi o gură spurcată, înjurînd tot timpul, cîrtitor şi ne- avînd nimic sfînt, îl întrebase pe Tronaru:

— Tu nu crezi că neamţul ăsta o să ne bage-n rahat?

— Cum adică? se mirase Tronaru.

— Uite, foarte bine. Doar mi-ai spus că spitalul sau clinica aia, ce-o fi, e păzită. Cînd s-o vedea el între nemţii ăia ai lui, noi, trei, şi ei nu ştiu cîţi, nu crezi că or să guiţe?

— N-o să mai aibă cînd să guiţe, pentru că nu e singur şi Colonelul e hotărît să-1 cureţe.

— Doamne ajută! făcuse Ciorogîrla, cu un haz trist.

— Ascultă, dar tu ştii vreo boabă nemţeşte, pentru că intrăm în spitalul ăsta şi o să ne întrebe vreunul cutare, cutare...

— Pe dracu! Facem pe surdomuţii.

Maşina ajunsese la poarta clinicii. Doctorul Busbaum semnalizã din faruri şi cele două uşi de metal fură date într-o parte. Cineva îl salută din gheretă. Maşina porni uşor pe aleea de

asfalt. Se auzea foşnetul bătrînilor copaci ai parcului, era lună plină şi se vedeau castanii pur- tînd grelele lor candelabre de flori. Mirosea a iarbă cosită. De undeva, de la un etaj, se auzeau strigătele celor din secţia *furioşi.*

Duba opri. Înainte de-a coborî, Colonelul îi spuse însoţitorului:

— Domnule doctor, contez pe loialitatea- dumitale. Mi-ar fi foarte neplăcut să te împuşc, dar o voi face fără ezitare, la cea mai mică mişcare suspectă. Ne-am înţeles?

— Ne-am înţeles!

Pavilionul unde era ascuns profesorul Vrăbiescu avea un singur etaj. Jos, la parter, se afla un depozit de medicamente, nu exista lift, nu exista pază. Inventatorul fusese ţinut cu tranchilizante care i se administrau zilnic şi se afla într-o stare de semiconştienţă. Sora Ethel Wassermann îi aducea de trei ori pe zi mîncare, dar profesorul 383 Vrăbiescu nu manifesta un prea mare apetit. Slăbise, rareori avea o idee limpede despre locul unde se află şi despre starea sa de prizonierat. O slăbiciune generală îl silea să stea culcat, rareori se mişca în micuţa rezervă în care se aflau numai trei piese: un dulap, un pat şi o masă, şi asta numai ca să privească prin fereastra îngustă şi înaltă spre curtea care dădea către secţia *furioşi.* Nu înţelegea decît foarte vag ce fel de pacienţi avea acest spital, pentru că era evident că se afla într-un spital, după păturile cazone şi cearşafurile ştampilate. Dar în rarele clipe cînd era conştient că fusese răpit, îşi amintea vag de teribilul incendiu pe care-1 văzuse prin ferestrele cancelariei colonelului Decu Dabija şi de zgomotul exploziei ce aruncase în aer parterul şi o aripă a vilei ocupate de el, şi disperarea pe care o simţise în momentul acela, ideea că fiica lui murise sub dărîmături, fuga spre acel loc şi sentimentul imens de uşurare cînd o văzuse întîmpinîndu-1. Şi, pe urmă, iar senzaţia îngrozitoare de zădărnicie, că tot ceea ce făcuse pînă atunci se risipise într-un singur minut, şi această inexplicabilă întîmplare, pe care nici acum n-o înţelegea, urmată de brutalitatea maiorului acela care împreună cu oamenii lui, se

transformaseră, din nişte oaspeţi în nişte ofiţeri furioşi, care-1 ameninţau cu revolverul, împin- gîndu-1 într-o maşină. Totul se încîlcea, era nelămurit. Nu ştia de unde să înceapă raţionamentul care să-1 ducă la adevăr şi, pe urmă, somnolenţa asta nesfîrşită, starea de lîncezeală, mereu somnul care revenea, coşmarele pe care le avea, urmate de cîteva clipe de luciditate, cînd încercase uşa, care era mereu încuiată şi fereastra parcă plumbuită, ce nu se putea deschide sau n-avea el energia s-o deschidă.

Într-unul din aceste puţine şi rare momente de luciditate, profesorul Vrăbiescu auzise nişte paşi grei care urcau spre rezerva în care se afla. Vorbeau nemţeşte, asta era limpede, nu deslușea ce-şi spun unul altuia, încercaseră uşa, cineva mîrîise nemulţumit, pe urmă se auzise un zgomot înfundat de broască forţată, în afară săreau aşchii şi un fier viola locul unde ar fi trebuit să fie o cheie; cei de dincolo renunţară şi izbiră cu umărul uşa 384 care rezistă la cîteva asalturi, pe urmă se prăbuşi.

— Tronarule, spusese un bărbat îmbrăcat într-o scurtă de piele, adresîndu-se altuia, din spate. Îl recunoşti?

— Da! E profesorul Vrăbiescu, afirmase celălalt, în care, vag, inventatorul îl recunoscu pe mecanicul Samoilă de la Mija.

Dar totul se încîlcea în memoria lui, simţea şi un fel de frică în faţa acelor necunoscuţi. Profesorul Busbaum îi zisese repede, în nemţeşte, Colonelului:

— Acum, că l-aţi recunoscut, e bine să ne grăbim! Luaţi pătura de pe pat şi spuneţi-i să nu se mişte pînă la ieşirea din spital. O să mergem într-o secţie apropiată, să luăm o targă.

Tronaru se apropiase de profesorul Vrăbiescu şi-1 luase blînd de braţ:

— Domnule profesor, sunt trimis de fiica dumneavoastră, vrem să vă eliberăm, nemţii v-au răpit. Vor să vă ducă în Germania. Înţelegeţi ce vă spun?

— Înţeleg.

Era lipsit de orice voinţă, simţea o slăbiciune îngrozitoare în tot trupul, abia putea să se mişte.

— Rezemaţi-vă de mine! O să vă întindem pe o targă. Vă rugăm să nu vă mişcaţi, să nu întrebaţi nimic. Cînd veţi auzi voci, să nu mişcaţi deloc; dacă puteţi, ţineţi-vă respiraţia. Sunteţi într-o mare primejdie.

Coborîră toţi cinci scările. Profesorul, între Ciorogîrla şi Tronaru, care-1 susţineau, în faţă doctorul Busbaum şi Colonelul.

— Domnule doctor, duceţi-mă la locul unde găsim o targă.

— Poftiţi, mergem pe jos. E aproape.

Ajunseră în faţa unui subsol, spre care ducea o scăriţă de fier.

— Aici ar trebui să fie o targă, dacă nu cumva e încuiat. Ah, ordinea noastră germană!

Locul unde ar fi trebuit să se găsească targa era încuiat, într-adevăr, dar de data asta Busbaum şi ceilalţi aveau în faţă o uşă de metal, care nu mai putea fi forţată.

— Pe dracu! exclamase enervat doctorul. Urcaţi-1 în dubă pe profesorul Vrăbiescu şi dumneata hai cu mine să cerem de la secţia „urgenţe“ o targă.

Profesorul Busbaum se urcă la volan cu Colonelul; în spatele maşinii, Ciorogîrla îl săltase uşor pe Vrăbiescu, încă glumind:

— Sus poalele, părinţele, că se udă evangheliile.

Pe urmă trîntise uşile metalice ale dubei după el.

Secţia „urgenţe" se afla lîngă poartă, la ieşire. Era încurcată rău. Trebuia întîi să ceară o targă şi pe urmă să se prefacă că merg spre *Morgă,* .unde se afla cadavrul lui Gumplowitz. Busbaum coborî în faţa unei uşi, urmărit atent de Colonel. Sus, la etajul întîi, o fereastră era deschisă.

— Hei, Horst, Weber, aduceţi repede o targă! Aici este doctorul Busbaum.

Sus apăru un cap ciufulit şi după cîteva minute doi zdrahoni coborîră cu o targă.

— E nevoie să vă ajutăm?

— Nu, mulţumesc! Lăsaţi targa, că o iau eu cu dînşii.

Şi-i arătă pe Colonel şi pe Tronaru care coborîseră din spate.

— Mergem să-1 ridicăm pe generalul Gumplowitz. Vor să-1 depună la capelă.

Cei doi se priviră nedumeriţi unul pe altul, cam cu neîncredere. „Ce-1 găsise pe Busbaum să aducă oameni din afară ca să care un cadavru?"

Colonelul înşfăcă cele două braţe ale tărgii şi Tronaru apucă de celelalte două.

— Mergem, domnule doctor? spusese Colonelul în nemţeşte, ca să liniştească curiozitatea celorlalţi.

— Da! Băgaţi targa în maşină şi ne întoarcem să-1 luăm pe general.

Targa fu vîrîtă în spatele dubei. Tronaru rămase înăuntru şi Colonelul se aşeză lîngă Busbaum, care întoarse automobilul.

Ceva nu era în regulă: şeful clinicii conducea duba, doi necunoscuţi cărau o targă... Unul dintre sanitarii cobo- rîţi de la secţia „urgenţă" merse la şeful gărzii spitalului, care se afla în cabina de la poartă.

Peste trei sau patru minute, cînd maşina apăru în faţa santinelelor, bariera era trasă. Şeful gărzii spitalului, locotenentul Reineke, făcu un semn:

— Ce s-a întîmplat, locotenente? întrebă doctorul Busbaum cu glas răstit.

— Mi s-a spus că îl transportaţi pe generalul Gumplowitz. Am ordin de la doctorul Kristofer să nu permit 386 ieşirea cadavrului din incinta clinicii.

— I s-a făcut autopsia, există acte. Rudele îl cer, vor să-1 depună la capelă.

Locotenentul Reineke îşi privi ceasornicul de la mînă.

— Domnule doctor Busbaum, ştiţi cît e ceasul? E unu şi paisprezece minute. Nu credeţi că-i o oră nepotrivită pentru transportarea unui mort la o capelă? Vă rog să coborîţi imediat!

— Accelerează! îi spusese scurt Colonelul doctorului.

Duba ţîşni violent, rupse cele două braţe ale barierei, zgîriind

parbrizul cu aşchiile lor. Din spate se auzi o rafală lungă de armă automată.

— Goniţi cît puteţi de repede! mai zisese Colonelul, privind prin oglinda retrovizoare.

După cinci minute se aflau undeva, pe un bulevard pustiu.

— Opriţi! poruncise Colonelul. Vă mulţumim, vă rog să coborîţi! Nu mai e nevoie de dumneavoastră. Sau nu mai aveţi curajul să vă întoarceţi?

Doctorul Busbaum desfăcuse portiera dubei. Colonelul îi luase locul la volan. Înainte de-a porni motorul, celălalt spuse:

— Cred că în noaptea asta am să mă plimb...

În clipa aceea, Colonelul auzi vocea lui Tronaru, care bătuse pînă atunci cu pumnul în pereţii dubei:

— Domnule Colonel, l-au omorît pe Vrăbiescu!

— Cine l-a omorît?

— Dracu! zisese Ciorogîrla.

Coborîseră amîndoi din dubă. Vatmanul de la tramvaie se ţinea cu mîna de umărul stîng.

— M-au atins şi pe mine.

Colonelul, care nu apucase să pornească, strigă după Busbaum:

— Hei, domnule doctor! Avem aici un rănit!

Doctorul Busbaum ori nu-l mai auzi, ori nu-l mai interesa nimic. Dăduse din umeri şi pornise mai departe pe bulevardul pustiu. Colonelul urcase în dubă şi văzuse cadavrul lui Vrăbiescu, întins pe podeaua maşinii.

— Cum paştele mă-si s-a întîmplat?

— Cînd a pornit maşina brusc şi au început să tragă ăia cu pistolul automat, Vrăbiescu s-a ridicat ca un copil de pe targă şi rafala l-a prins în snop. A căzut fulgerat.

Tronaru se trezi primul din această uluială: 387

— Şi-acuma ce aşteptăm? Să ne prindă nemţii din urmă?

— E mort-mort? mai întrebă o dată Colonelul.

— E foarte mort, spuse, cu umorul lui lugubru, Cioro- gîrla.

Eu zic să lăsăm maşina asta şi s-o întindem. Pe mine vă rog să mă duceţi repede la un doctor, să-mi scoată glonţul ăsta din umăr, că numai iepurele se mă- nîncă cu alice cu tot.

Era într-o miercuri, foarte de dimineaţă. Gerda Hoffmann abia avusese timp să facă o baie, să îmbrace o rochie proaspătă, călcată în grabă, să cheme un taxi (maşină nu mai avea, fusese sfărîmată în accidentul acela) şi să se oprească undeva, în bulevardul Creţulescu, in faţa unei clădiri cenuşii, cu arcade largi, păzită de santinele germane. Plăti şoferului, arătă legitimaţia *Gefrei-* ter-ului de la intrare, apăsă pe un buton şi urcă la etajul şase, cu liftul.

— Maiorul Millier e aici? întrebă pe secretara colonelului Brandl, cu care lucra acesta cînd veneau în scurtele lui incursiuni în Bucureşti.

— Da, lucrează cu şeful.

— Fii drăguţă şi şopteşte-i că îl aştept aici. Cînd termină, vreau să-i vorbesc.

După vreo douăzeci de minute apăruse Müller, în uniforma lui impecabilă, cu aerul acela de sportiv, abia ieşit din competiţiile de performanţă, cu o uşoară surpriză pe chip.

— Gerda! Ce-i cu tine? Mi se spunea că eşti grav bolnavă, că ai avut un şoc. Voiam chiar să-ţi fac o vizită.

O împinse uşor spre o uşă care dădea într-un birou gol, spunîndu-i, peste umăr, secretarei:

— Să nu ne deranjeze nimeni...

Intraseră într-o încăpere rece, mobilată sobru, cu dulapuri metalice sigilate, cu un birou sumbru, masiv şi cu cîteva fotolii de piele neagră; un portret al Führerului, luminat de două ferestre mari care dădeau înspre Bulevardul Creţulescu.

— Ce s-a întîmplat? Pari foarte agitată!

— Acum două ceasuri eram încă într-o rezervă în- 388 cuiată a clinicii lui Busbaum, de unde am evadat.

Celălalt o fixase cu multă circumspecţie:

— Cum adică: ai evadat? Ceea ce se ştie despre tine e că ai

avut un accident de automobil, din care ai scăpat şi erai în tratamentul acelui doctor.

S Accidentul n-a fost deloc accident, dacă vrei să ştii.

— Dar ce-a fost?

— Un atentat.

Müller apucă cinci sau şase creioane aflate într-un pahar de piele, aruncîndu-le pe muşamaua care acoperea o mapă. Creioanele făcură un zgomot de cuţite aruncate în apă.

— Tu nu glumeşti, nu-i aşa?

— Nu glumesc deloc. Cu o zi înainte de accident a venit la mine Kurt, şoferul lui Braun, care mi-a spus că va face verificarea tehnică a automobilelor celor din serviciul auxiliar. Ai idee de aşa ceva? Maşinii tale i-a făcut cineva vreo verificare?

— Da' de unde! Şoferul mi-ar fi spus. Nu mă dau jos din automobil, pentru că sunt foarte grăbit. Nu-mi amintesc să mi-o fi ţinut vreo zi în garaj.

— Atunci totul coincide perfect cu ceea ce am să-ţi spun. Deci, cu o zi înainte de-a mă convoca la Predeal, unde Braun plecase cu baronul von Killinger, Kurt a venit şi a umblat la maşina mea. A doua zi dimineaţă, Braun mi-a telefonat de la Predeal, convocîndu-mă urgent pentru o chestiune pe care n-am aflat-o nici acum. Undeva, pe serpentine, am pierdut controlul maşinii. Cred că a fost ceva la bara de direcţie. Pe urmă m-am trezit în clinica doctorului Busbaum. Nu mi-a trebuit mult ca să-mi dau seama că şeful meu dorea ca eu să trec drept nebună, dacă un accident de automobil poate să te aducă în starea asta, în sfîrşit, lucruri de astea s-au mai văzut.

Müller îşi freca gînditor bărbia în palmă, mormăind:

— A, încep să înţeleg! încep să înţeleg din ce în ce mai bine.

Se gîndise puţin şi adăugase:

— Nu faci nici un raport la Berlin şi nu spui nimănui nimic. Îţi vezi de treabă, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. De resţ mă voi ocupa eu...

— Şi crezi că se va opri aici?

— Dacă ar fi deştept, s-ar opri, într-adevăr, aici. Dar nu-i. *

— Şi atunci?

— Atunci, încă o dată, lasă-mă pe mine să mă ocup de el.

Peste o jumătate de oră, Gerda Hoffmann era acasă. Claudia sosise cu cinci minute mai devreme:

— Vai, ce spaimă mi-ai făcut, iubiţicule! Am fost la spital, au turbat cu toţii, dragă. E o zarvă acolo! N-au vrut să mă lase să intru. Nu ştiu ce s-a întîmplat azi- noapte. Sanitarii vorbeau că l-au arestat pe doctorul Busbaum. O chestie, tu, cu un mort, cu generalul ăla... Ştii ceva? Am crezut că te-au omorît, scumpişor. Am venit aici într-un suflet. Spune-mi, cum ai fugit?

— Am profitat de înghesuiala care se produsese şi am ieşit pe poartă, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

— Şi acum, ce-o să fie cu tine?

— Cu mine? Cu alţii ce-o să fie...

Avea o voce ameninţătoare, care nu prevestea nimic bun.

Sunase telefonul.

— Alo! Cine e?

— Eu, Braun, se auzise vocea maiorului. Ce bine îmi pare că te-aud! Te-am căutat de dimineaţă la clinică. Mi s-a spus că nu mai eşti acolo.

— Da. Am jucat-o pe Julieta în scena balconului, rî- sese Gerda, făcîndu-i semne Claudiei să se astîmpere, pentru că aceasta, neînţelegînd nemţeşte, voia să ştie de ce se amuză atît de tare.

— Vreau să vorbim, spusese Braun. Pot să trec pe la tine?

— A, nu, sunt foarte obosită! Am pe cineva aici. Dar mîine vin la birou, o să avem timp destul.

— Voiam să-ţi aduc nişte flori. Spune-mi, cum te simţi, eşti bine?

— Da! Mă simt foarte bine, din moment ce mîine reiau lucrul.

— Ai auzit? L-au răpit pe Vrăbiescu, dar locotenentul Reineke şi cu garda au tras în dubă. L-au găsit mort pe o stradă. A fost o

încercare de-a comuniştilor de a-1 răpi. Va trebui să facem o anchetă foarte severă. Despre asta voiam să-ţi vorbesc. Dacă au ajuns să atace şi sediile noastre, clinicile înseamnă că ceva nu e în ordine. Am să vorbesc cu baronul von Killinger. Este inadmisibil! Te 390 rog să fii foarte prudentă!

— Nu-ţi face nici o grijă! O să fiu foarte prudentă. Pe mîine. *Auf wiedersehn!*

— Stai, stai puţin! Ai auzit şi de profesorul Busbaum? Se pare că, stînd între nebuni, a înnebunit şi el. El i-a ajutat pe necunoscuţii aceia să-1 scoată pe Vrăbiescu din spital. L-au găsit patrulele noastre pe stradă, umblînd de unul singur. E limpede că e nebun şi ăsta. (Profesorul Busbaum nu era nebun, fusese judecat peste o lună şi trimis într-un lagăr de lîngă Frieburg, de unde, în 1945, îl eliberaseră trupele americane.)

— Da! Sunt foarte mulţi nebuni la ora asta în lume. Totuşi, pe mîine!

Şi lăsase telefonul în furcă.

În ziua de 2 iunie 1942, pe la 11 dimineaţa, Ionescu-Tismana bea o oranjadă la *Yodl-Club,* pe malul Herăstrăului, privind caiacurile suple care străbăteau apa lacului cu mişcări de ţipar. Trupuri de fete şi băieţi, bronzate, musculoase, în slipuri albe, portocalii şi albastre, alergau pe sub sălciile malului. Se auzeau strigăte din larg. Un vaporaş cu pasageri, fluturînd drapelul la prova, încărcat cu vreo treizeci de inşi beţi, o amestecătură de nemţi şi italieni, sosiţi de pe front în permisie, cîntînd în cor, spărgeau liniştea locului. Ministrul o privea prin ochelarii de soare pe Diby Necşeşti, abia pîrguită de soarele de început de vară, aşezată într-un şezlong şi bînd cu paiul dintr-o oranjadă. Tismana fuma *Chesterfield,* urmărind fumul abia destrămat în vîntul uşor.

— Ţi-am mai spus, dragul meu, rostise în cele din urmă Diby Necşeşti, cu o voce uşor răguşită, ceea ce îmi ceri este peste putinţă. A, un flirt, aşa, o prietenie, asta înţeleg. Ne cunoaştem de-atîta vreme, Evelyne mi-este prietenă, ne îmbrăcăm la aceeaşi

modistă, vin la voi în casă cu soţul meu. Eşti nebun? Cum să stricăm totul, numai pentru că tu o faci pe cocoşul?

Tismana chemă pe un picolo care moţăia sub streaşină barului aflat pe malul lacului:

— Un whisky dublu!

— Ai să te îmbeţi. E cald afară şi tu nu prea bei, zisese femeia.

— Şi ce te priveşte pe tine ce-o să mi se întîmple mie? 393

— Ascultă, Puiule, tu vrei să ne certăm? Vrei chiar să nu te mai văd? Mie îmi ajunge... Ai un fel autoritar de-a fi, care nu-mi convine deloc.

— Te cred şi eu că nu-ţi convin decît rugbiştii dumitale! Puşti de ăştia, numai muşchi, şi bicepşi, şi balon oval, şi *mêlé...* Cretinii ăştia cu cap de berbec, de la *Stadiul român,* care îşi bagă duminica, unul-altuia, nasul în fund şi o fac pe frumoşii! Şi voi vă duceţi pe *Federaţie* duminica dimineaţa, la Arcul de Triumf, să bateţi din palme şi vi se pare că e ceva de capul lor.

Diby Necşeşti îşi scuturase lungul păr negru, privin- du-1 batjocoritor.

— Şi, mă rog, ce ai tu cu rugbiul, şi cu rugbiştii, şi cu Roger Cantüniari, şi, în general, cu tinerii care îmi fac curte? Nu-mi ajung scenele pe care mi le face bărbatu- meu? Am nevoie şi de tine?

— Dar, draga mea, ţi-am spus că aşa nu se mai poate! înţeleg să-mi fi respins avansurile, să mă fi pus la punct, dar am priceput că nu-ţi sunt indiferent, că primeşti curtea mea şi că n-ai să mă amîi ca pe puţoii ăia care-ţi trag clopotele cu aerele lor de Tarzan!

Picolul adusese whisky-ul şi-1 lăsase pe masa de nuiele, întrebînd-o pe Diby Necşeşti:

— Doamna?

— Nimic. Îţi fac eu semn dacă am nevoie de ceva, răspunse, în locu-i, Tismana.

— Dar tu nu înţelegi că nu pot să fiu amanta ta? Pot să mă culc cu oricine, în afară de tine. Sunt prietenă bună cu Evelyne.

Nu pot să nu-i fiu loială!

— Ah, loialitatea femeilor! Ce vorbe, ce vorbe! Tu mă crezi tîmpit? Ce e aia loialitate între femei? Tismana o privi cu o ură neascunsă: Diby, să ştii că este ultima oară cînd te mai rog. Nu mă umili! Sunt ditamai bărbatul! Am o vîrstă. Pe urmă, să ştii că nu mi-a rezistat nimeni. Cînd am vrut o femeie, am avut-o fără nici o dificultate.

— Pe mine n-ai să mă ai, spusese, cu răutate, Diby.

— Bine!

Se apropia patronul restaurantului, domnul Helldorff.

— Bitte, Herr Tismana. La telefon vă rog...

Ministrul mîrîi ceva, scuzîndu-se faţă de Diby Necşeşti 392 şi porni furios spre locul unde se afla telefonul.

— Da! Cine e? Nu mă lăsaţi nici aici? Ce mama mă-si s-a mai întîmplat? Tu eşti, Mizdrache? Spune-mi despre ce-i vorba... Cum? Vrăbiescu mort?... Cine l-a omorît?... Ei, cum aşa?... Păi spuneai că aţi organizat paza, că o să puneţi mîna pe comuniştii ăia... Vai de mama voastră, cu poliţia voastră... Acum n-am chef de nimica. Încheie şi tu dosarul, să-l înaintăm unde trebuie şi să mă lase-n pace, că m-am săturat de ţipi de ăştia, răpiţi ca orfelinele, pe care-i găsim la *Morgă.* Mai vorbim noi...

Şi trîntise telefonul.

La masa la care şezuse cu Diby Necşeşti nu se mai afla nimeni. Avea s-o revadă pe aceasta abia prin noiembrie, după ce aflase că toată vara stătuse la Mamaia-sat cu Roger Cantuniari şi cu bărbatul ei, paparuda asta de bărbat de şaptezeci de ani, şi că îşi făcuse de cap, dansînd la *Rex,* unde sosea cu maşina seara, la nouă, şi pleca în zori, locuind într-o casă de paie, la nişte lipoveni, cu un grup de malagambişti, de sportivi, cu care petrecea toată noaptea. Suferise îngrozitor în tot acest timp, pentru că, încă din aprilie, o abandonase pe Mariejeanne. Aceasta simulase că vrea să se sinucidă, dar lucrul îl lăsase rece. Primise emisarii ei, care îl ameninţaseră că lucrurile se vor termina cu un scandal monstru, dar bravase şi, puţin cîte puţin,

totul se stinsese... Vara fusese plecat la Helsinki, într-o misiune de o lună de zile. La întoarcere, Evelyne îl rugase să o însoţească la mare, dar el, ştiind-o acolo pe Diby Necşeşti, pretextase că este reţinut la Bucureşti, la minister, cu treburi foarte importante. Anul acela vara fusese foarte călduroasă. Ploua puţin în fiecare zi, de dimineaţă, pe urmă dădea o vipie înfiorătoare. Ministrului nu-i ardea de nimic, se simţea bătrîn, zăcea ceasuri întregi singur în casă, încercînd să citească ceva, fără să reuşească, jurîn- du-i acelei femei o răzbunare groaznică, deşi la fiecare început de săptămînă se simţea îndemnat să se urce în maşină şi, sub pretext că petrece cîteva zile cu soţia lui, care se afla la Carmen Sylva, să treacă pe la *Rex,* să vadă ce-i făcea pramatia de Diby Necşeşti. In cele din urmă renunţa, neuitînd însă să se informeze discret de la Mizdrache ce se petrecea pe litoral. Inspectorul-şef, ştiind ce pojar ardea în sufletul ministrului, încercase să-1 consoleze cu cîteva persoane pe care le trimisese pe rînd sub 393 diferite pretexte să-1 caute pe ministru, dar care căzuseră, una după alta, la examen.

După 15 septembrie, într-o sîmbătă după-amiază, la o recepţie la o ambasadă, undeva, pe strada Washington, o revăzuse pe Diby Necşeşti. Arăta strălucitoare după cele trei luni de mare, era însoţită de soţul ei, se salutaseră rece, evitîndu-se, lucru care o intrigă foarte mult pe Evelyne, care îl şi interogase în felul ei direct:

— Dar ce ai, dragă? Iar e foc în Hanul cu Tei? De ce o budezi pe Diby? *Elle est ravissante après le traitement suivi avec le docteur Roger Cantuniari...* A ţinut afişul toată vara la mare. Fată bună, fată bună...

Ura lui faţă de Diby Necşeşti luase aspecte monstruoase. Ar fi vrut să audă că a suferit un accident de automobil sau că şi-a pierdut vreo mînă sau vreun picior, dar nu se întîmpla nimic. Ea arăta mai bine ca oricând. O mai zărise o dată, la *Parcul trandafirilor.* Era tot cu bărbatu-său, cu Necşeşti, şi cu doi diplomaţi spanioli. Cu Roger Cantuniari, după cîte ştia el,

terminase. N-o ţinea mult. Îi schimba repede, trimiţîndu-i la plimbare cu cinism.

Mai trecuseră două luni grele, îngrozitoare pentru el. Era nervos, se certa cu subalternii, dîndu-le sancţiuni cîte nu dăduse niciodată. Voia să-i ceară ministrului să-1 trimită în diplomaţie, să nu mai stea în oraşul ăsta puturos, îl sîcîiau pînă şi ploile nesfîrşite ale acelei toamne. Ar fi vrut să stea măcar o lună pe Coasta de Azur, ca pe timpuri, să joace la ruletă, să uite... Dar nu se întîmpla nimic. Trebuia să citească rapoarte în fiecare zi, să facă sinteze care îi răpeau o mulţime de timp. Asta nu era viaţă.

În sfîrşit, într-o după-amiază fumegoasă de noiembrie, la sfîrşitul acelei luni, cînd pe bulevardele Bucureştiului izbucnise un crivăţ neaşteptat şi Bărăganul arunca în oraş serpentinele lui de gheaţă, aduse de cine ştie unde, secretara bătuse la uşă şi-1 rugase:

— Domnule ministru, ridicaţi telefonul!

— Cine e? făcuse mahmur.

— Vă rog să ridicaţi.

Îl ridicase.

— Alo! Aici e Diby. Vreau să te văd... Cum cînd? Acum! Să nu-mi spui că n-ai timp pentru mine...

Tismana simţise că asudă, că-i bate inima ca la 16 ani. 394 Vrusese să-i spună că n-are timp, că nu poate să vină, că e în şedinţă cu ministrul, dai nu găsi să spună decît atît:

— Unde eşti?

— La o prietenă.

Femeia îi spusese un număr de casă din strada Luthe- rană. Ministrul se precipitase afară din birou, o rugase pe secretară să-i cheme urgent şoferul şi să spună oricui ar fi întrebat despre el că a fost chemat la o reuniune foarte importantă. Îşi privise ceasul de la mînă, era cinci şi un sfert. *Djăburov* deschisese. I se părea că maşina înaintează ca un melc. Cauciucurile patinau. În parbriz băteau valurile de ninsoare măruntă. Era o vreme

apocaliptică^ Oraşul părea mort, pustiu. Intrase la bijutier, agitat, febril. Acesta îl cunoştea, îl invită în spatele perdelei micului său cabinet, ca nu cumva, sosind un alt client, să fie zărit.

— Ce plăcere, domnule ministru, n-aţi mai trecut de mult pe la mine! E drept că domnul Armand mă vizitează mai des, dar plăcerea mea este să vă văd pe dumneavoastră. Nu-mi spuneţi nimic. Ştiu ce vă aduce. Am un lucru extraordinar, extraordinar! O parură în aur, numai perle şi mozaic, italiană. Ceva făcut înainte de 1800. Vă spun, e un lucru unic. Nici n-are cine s-o cumpere în oraşul ăsta decît dumneavoastră. Ce coincidenţă! Luaţi loc, luaţi loc, să v-o aduc s-o vedeţi. Minune!

Bătrînul bijutier dispăruse după o perdea. Tismana îl auzise umblînd într-un seif pe care-1 deschisese cu greutate, după care, fără să-i arate bijuteria, închisese uşa de la intrare, ca să nu-i deranjeze nimeni, şi aprinsese mai multe becuri, ca să dea o stălucire mai mare acelui lucru . preţios.

Ministrul nu privi decît o clipă bijuteria. Avea un ochi exersat, nu era nici timp şi nici bijutierul n-ar fi îndrăznit să-i vîndă un lucru de mîna a doua.

— Cît? întrebase el.

— 250 000, pentru dumneavoastră.

— Bine. Trece mîine Armand şi lichidează. Te rog, multă discreţie. Nu m-ai văzut...

— Se poate, domnule ministru!

Îl condusese pînă la uşă. Ministrul se urcase în limuzina lui şi-i spusese şoferului: - 395

— Dă bice, dă bice! Unde dracului e Lutherana asta? Că parcă sunt picat din provincie!

Strada Lutherană era mai aproape deoît îşi închipuia.

A doua zi de dimineaţă Bucureştiul era acoperit de nămeţi de zăpadă. Rarele autovehicule îşi făceau cu greutate drum în urma plugurilor care încercau să deschidă drumul pe marile bulevarde. Încă viscolea cu fulgi mărunţi. Magazinele se

deschiseseră tîrziu, lumea se înghesuia în tramvaiele rare, dar toată această mizerie a unei ierni care venise mai devreme ministrului i se părea feerică.

— Ce i-ai spus doamnei? Probabil că te-a întrebat? Unde m-ai lăsat?

— La Consiliul de Miniştri, conaşule. Daravelă mare, au ars lămpile toată noaptea!

— Şi te-a crezut?

— Ei, nu ştiţi şi dumneavoastră cum sunt femeile? S-a uitat la mine, de era să intru în pămînt. „O să te dau afară, măgarule!“ mi-a spus.

— Ei, lasă că-i trece ei. Na cinci sute de lei, să bei o ţuică şi opreşte undeva şi cumpără nişte ziare.

Limuzina stopase peste drum de cinema *Scala.* Şoferul întîrziase cîteva minute, întorcîndu-se cu un vraf de foi umezite. Tismana vru să le lase, să le citească acasă, dar un titlu mare, cu litere de-o şchiopă: *„Opt sute de mii de inorţi. Marea bătălie de pe Volga"* îi atrase atenţia. Literele comunicatului Comandamentului de Căpetenie se înşirau, unele sub altele, într-un chenar care marca impor- . tanţa evenimentului. Ministrul strînse ziarele şi privi bulevardul pe care tramvaiele greoaie abia se mişcau. Ajunse peste zece minute în Aleea Alexandru, îşi scutură paltonul în micul vestibul, încredinţîndu-1 valetului Anton, îşi scoase şoşonii rezemat de umărul acestuia şi urcă scările. Era devreme pentru Evelyne, ca s-o trezească din somn, aşa că intră în cabinetul lui, sperînd să aibă răgazul de-a se privi o clipă în oglindă.

— Bună dimineaţa! zisese soţia sa, îmbrăcată într-un capot lung de catifea, cu braţele încrucişate sub sîni, pri- vindu-1 ironic. Ca băieţii! Ca băieţii! Ai întinerit! Vii 396 în zori!

Avea vocea ei nimicitoare, care îl făcu să presimtă că-1 va trimite pe Armand, chiar peste o oră, la celălalt bijutier, la *Resch,* ca să mai cumpere o bijuterie.

— A, sărut mina, Evelyne, sărut mîna! Sunt frînt. Ne-a ţinut

Mareşalul pînă acum. A fost îngrozitor, îngrozitor! Să nu mă invidieze nimeni. Ştii ce e aia... nimeni?

Femeia zîmbea într-un fel care nu poate fi descris, ju- cindu-se cu cordonul halatului.

— Ce spui?

— A căzut Stalingradul, draga mea! închipuie-ţi! A căzut Stalingradul! anunţă ministrul, după care o sărută pe frunte, făcîndu-i un semn şi lăsînd-o să înţeleagă că după un asemenea eveniment merita şi el să facă o baie-

SFIRŞITUL PRIMULUI VOLUM

CUPRINS

I.

CALUL TROIAN 5

II. POLIGONUL MORŢII 141

III. UN PROCES CU MULTE CONSECINŢE 239

IV. CAMERA CU GRATII 319